# HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON

# PAINETUT ASIAKIRJAT

VUODELTA

**1922.**

HELSINKI 1923.

HELSINKI 1923
MERCATOR'IN KIRJAPAINO OSAKEYHTIÖ

# SISÄLLYS:


N:o 1. Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1921 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

„ 2. Valiokunnan mietintö Helsingin kaupungin antamain sekä Suomen että ulkomaan rahan määräisten obligatioiden ja niihin kuuluvien korkolippujen lunastamisesta.

„ 3. Poistuu.

„ 4. Lausunto konsuli Victor Hovingin anomuksesta eräiden hänelle kuuluvien obligatioiden ja korkolippujen lunastamisesta Ruotsin rahassa.

„ 5. Esitys kunnan sairaalain laajentamisesta.

„ 6. Esitys eräiden Meilansin osain luovuttamisesta yliopistolle.

„ 7. Esitys „Rafael Ahlströmin rahastojen“ hoitoa koskeviksi määräyksiksi.

„ 8. Esitys kunnan ostelukonttorin perustamiseksi.

„ 9. Valiokunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1920 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.

„ 10. Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta.

„ 11. Esitys kaupungin maatilain vuokraamisesta ja hallinnosta.

„ 12. Esitys Ryttylän tilan käyttämisestä kasvatustarkoituksiin.

„ 13. Esitys hätäapukomitean hallinnon uudestaan järjestämisestä.

„ 14. Esitys Munkkiniemen pensionaatin lunastamisesta kaupungille.

„ 15. Esitys taideteollisuuskoulun kurssien uudelleen järjestämisestä.

„ 16. Poistuu.

„ 17. Komitean mietintö lihakaupan järjestämisestä.

„ 18. Poistuu.

N:o 19. Esitys määrärahain myöntämisestä Ryttylän kasvatuslaitokselle ja Pakinkylän lastenkodille.

„ 20. Esitys kunnallisen teurastamon perustamisesta.

„ 21. Esitys kouluparantolan perustamisesta tuberkulootisia kansakoulunoppilaita varten.

„ 22. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1921 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.

„ 23. Lausunto N:o 2 koskeva Helsingin kaupungin viranpitäjien palkanjärjestelyä

„ 24. Poistuu.

„ 25. Helsingin kaupungin 1923 v:n meno- ja tulosääntöehdotus, Rahatoimikamarin laatima.

„ 26. Valiokunnan mietintö ynnä ehdotukset Helsingin kaupungin köyhäinhoidon sekä kaupungin kunnalliskodin ja työlaitosten ohjesäännöiksi.

„ 27. Valiokunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1921 vuoden ja tilien hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.

„ 28. Valiokunnan mietintö ynnä ehdotus elintarvetoimikunnan voittovaroista sivistys- ja muihin sen tapaisiin tarkoituksiin myönnetyn määrärahan jakamiseksi.

„ 29. Valiokunnan mietintö ynnä uusi ehdotus Helsingin kaupungin liikenneohjesäännöksi.

„ 30. Budjettivaliokunnan mietintö kaupungin 1923 vuoden meno- ja tulosäännöstä.

„ 31. Helsingin kaupungin 1923 v:n meno- ja tulosääntö, Kaupunginvaltuuston vahvistama joulukuun 28 p:nä 1922.

# ASIALUETTELO 1922.


| | N:o |
|---|---|
| Elintarvetoimikunnan voittovarain käyttö | 28 |
| Eräiden Meilansin osain luovuttaminen yliopistolle | 6 |
| Hätäapukomitean hallinnon uudestaan järjestäminen | 13 |
| Kaupungin antamain obligatioiden lunastaminen | 2 |
| S:n maatilain vuokraus ja hallinto | 11 |
| Konsuli Victor Hovingin anomus | 4 |
| Kouluparantolan perustaminen tuberkulootisia kansakoulunoppilaita varten | 21 |
| Kunnallisen teurastamon perustaminen | 20 |
| Kunnan sairaalain laajentaminen | 5 |
| Köyhäinhoidon, kunnalliskodin ja työlaitosten ohjesääntöehdotukset | 26 |
| Lihakaupan järjestäminen | 17 |
| Liikenneohjesääntöehdotus | 29 |
| Munkkiniemen pensionaatin lunastaminen | 14 |
| Ostelukonttorin perustamiskysymys | 8 |
| Rafael Ahlströmin rahastojen hoitomääräykset | 7 |
| Ratkaisemattomat asiat | 1 |
| Ryttylän kasvatuslaitoksen ja Pakinkylän lastenkodin määrärahat | 19 |
| S:n tilan käyttäminen kasvatustarkoituksiin | 12 |
| Taideteollisuuskoulun kurssien uudelleen järjestäminen | 15 |
| Viranpitäjäin palkanjärjestely | 23 |
| Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jako | 10 |
| 1920 vuoden tilit ja hallinto | 9 |
| 1921 s:n s:n | 22 |
| 1921 s:n s:n | 27 |
| 1923 vuoden meno- ja tulosääntö, budjettivaliokunnan mietintö | 30 |
| 1923 s:n s:n kaupunginvaltuuston vahvistama | 31 |
| 1923 vuoden meno- ja tulosääntöehdotus | 25 |

## Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1921 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

| Asian järjestys-numero. | Milloin asia saapui. | Asian laatu. | Minkä varassa asia on. |
|---|---|---|---|
| | | **Edellisiltä vuosilta päättämättä olevia.** | |
| 1) | 1911. Huhtik. 25. | Rahatoimikamarin esitys uuden kaupungintalon ja poliisitalon rakennuttamisesta sekä Senaatintorin tasoittamisesta (*Pain. asiakirj. n:o 15 v. 1911*). | Sittenkuin aikaisemmin oli ryhdytty erinäisiin toimenpiteisiin asiassa, päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 10 päivänä 1913 kaupungintalokysymystä edelleen valmistelemaan asettaa erityisen komitean, johon valittiin herrat A. Norrmén, J. Castrén, N. L. Eskola, H. Lindberg ja O. Tarjanne sekä todellinen valtioneuvos A. Gripenberg ja kaupungininsinööri G. Idström. Tämä komitea antoi seuraavan joulukuun 10 päivänä mietinnön n:o 1 (*Pain. asiakirj. n:o 94 v. 1913*), joka Kaupunginvaltuuston kokouksessa saman kuukauden 16 päivänä hyväksyttiin muutoin, paitsi mikäli koski mietinnön ensimmäistä pontta. Huhtikuun 7 päivänä 1914 antoi komitea mietinnön n:o 2 (*Pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1914*), joka pantiin saman kuukauden 28 päivänä pöydälle seuraavaan syksyyn. Joulukuun 29 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa asia pantiin toistaiseksi pöydälle.<br>Helmikuun 18 päivänä 1920 komitean tehtävä peruutettiin ja asian valmistelu päätettiin antaa tehtäväksi uudelle seitsenjäseniselle komitealle, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 8 päivänä valittiin pankinjohtaja A. Norrmén, vtt Haa- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | rala, Tarjanne, fil. tri J. Ailio, prof. J. Castrén, hra H. A. Haahti ja vt Hugo Lindberg. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 9.) |
| 2) | 1911. Marrask.17. | Suomen Uimaliiton esitys kunnallisen uimahallin rakennusasiassa. | Marraskuun 28 päivänä 1911 asia lähetettiin terveydenhoitolautakuntaan, jolta seuraavan joulukuun 29 päivänä saapui vastaus, minkä jälkeen asia samana päivänä lähetettiin kaupungin yleisten töiden hallitukseen.<br>Marraskuun 20 päivänä 1918 antoi hallitus lausuntonsa rahatoimikamarille, joka seuraavan joulukuun 5 päivänä antoi Kaupunginvaltuustolle lausunnon (*Pain. asiakirj. n:o 18 vuod. 1919*), minkä jälkeen valmisteluvaliokunta syyskuun 25 päivänä 1919 palautti asian rahatoimikamariin.<br>Asian käsittelyn on kri jättänyt riippumaan työväenopiston tonttikysymyksestä.<br>On asian n:o 12 yhteydessä. |
| 3) | 1912. Syysk. 6. | Pankinjohtaja August Lundqvistin ja kirjanpitäjä Uno Westerholmin kirjelmä ynnä Helsingin Uimahallia varten lahjoitettu rahamäärä. | Syysk. 6 päivänä 1912 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.<br>Asia on lopullisesti käsittelemättä odotellessa kunnan uimahallia koskevan asian loppuun käsittelyä (Ks. asiaa n:o 2). |
| 4) | 1913. Tammik.16. | Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä ehdotuksineen Kivelän sairaalan säännöiksi. | Sittenkuin asia oli tammikuun 28 päivänä 1913 lähetetty rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 8 päivänä antoi siitä lausunnon (*Pain. asiakirj. n:o 37 vuodelta 1913*), lähetti valmisteluvaliokunta sen viimeksi mainittuna päivänä kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämistä varten asetettuun komiteaan, joka seuraavan kesäkuun 4 päivänä antoi lausuntonsa (*Pain. asiakirj. n:o 60 vuodelta 1913*), minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 10 päivänä lähetettiin rahatoimikamariin ja terveydenhoitolautakuntaan, jotka ovat antaneet lausuntonsa.<br>Komitean annettua uuden mietinnön asiasta (*Pain. asiakirj. n:o 11 vuodelta 1916*) päätti Kaupunginvaltuusto helmi- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | kuun 29 päivänä 1916 antaa kaupungin sairaalaylihallituksen toimeksi laatia ehdotuksen kaupungin kaikkien sairaalain säännöiksi.<br>Toukokuussa 1918 teki ylihallitus esityksen kaupungin sairaalain ohjesäännön uudistamisesta ja sääntöjen hyväksymisestä niille (*Pain. asiakirj. n:o 66 vuodelta 1918*). Asia pantiin pöydälle toukokuun 7 päivänä, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä lähetti sen komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat Tollet ja Idman sekä varatuomari John Uggla, joka komitea seuraavan joulukuun 16 päivänä antoi mietinnön (*Pain. asiakirj. n:o 3 vuodelta 1919*). Sittenkuin asia oli helmikuun 25 päivänä 1919 pantu pöydälle, sai kaupungin sairaalaylihallitus maaliskuun 11 päivänä toimekseen viimeksi mainitussa kokouksessa tehtyjen muutosten sekä keskustelussa esitettyjen näkökohtain johdolla antaa ehdotuksen säännösten lopulliseksi sanamuodoksi, jonka Valtuusto tarkastaisi toisessa käsittelyssä. Muut komitean mietinnössä tehdyt ehdotukset pantiin tätä odotellessa pöydälle. Marraskuun 13 päivänä ylihallitus antoi uuden lausunnon, jonka valmisteluvaliokunta erinäisten siinä ehdotettujen muutosten johdosta helmikuun 3 päivänä 1920 lähetti johto- ja lautakuntain johtoja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä käsittelemään asetettuun Kaupunginvaltuustoon valiokuntaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 7). |
| | 1913. | | |
| 5) | Toukok. 8. | Rahatoimikamarin kirjelmä ehdotuksineen viidennentoista kaupunginosan asemakaavaksi (*Pain. asiakirj. n:o 51 vuodelta 1913.*) | Toukokuun 28 päivänä 1913 asia palautettiin rahatoimikamariin, joka on kaupungin yleisten töiden hallitukselta vaatinut ja saanutkin selvityksen asiaan.<br>Helmikuun 27 päivänä 1915 kehoitettiin rahatoimikamaria jouduttamaan selvityksen antamista.<br>Asian lopullinen käsittely kamarissa on viivästynyt, sen johdosta että on heränyt kysymys Lapinlahden alueen vaih- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | tamisesta erääseen Meilansin alueen osaan, joka kysymys on jätetty Kaupunginvaltuuston periaatteellisesti ratkaistavaksi.<br>Toukokuun 7 päivänä 1918 Kaupunginvaltuusto periaatteessa hyväksyi mainitun vaihdon ja päätti kehoittaa rahatoimikamaria jatkamaan keskusteluja asiasta valtion kanssa.<br>Maaliskuun 11 päivänä 1919 Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyi rahatoimikamarin esityksen (*Pain. asiakirj. n:o 5 vuodelta 1919*) Lapinniemen käyttöoikeuden hankkimisesta kaupungille sekä teki valtioneuvostolle alistuksen asiassa.<br>Lopullinen, rkmrin hyväksymä ehdotus on ollut julkisesti nähtävänä. Kvstolle tehtävä esitys riippuu luovutusehdoista sekä alueen rakennusjärjestyksen ehdotuksesta. |
| 6) | 1913.<br>Marrask.11. | Kaupungin terveyden- ja sai- | raanhoidon uudestijärjestämistä varten asetetun komitean ehdotuksesta (*Pain. asiakirj. n:o 84 vuodelta 1913*) annettiin terveydenhoitolautakunnan toimeksi ottaa pohdittavaksi kysymys kunnallisen poliklinikan perustamisesta sekä tehdä seikkaperäinen ehdotus laitoksen järjestämiseksi ja laatia sen kustannuslaskelma.<br>Asia on ollut valmisteltavana terveydenhoitolautakunnan asettamassa komiteassa, mutta sitä ei ole katsottu voitavan loppuun käsitellä ennen säännöllisten olojen palautumista.<br>Asia on osittain päiväjärjestyksessä olevan tuberkulosin vastustamiskysymyksen yhteydessä. Kesällä 1919 oli eräällä terveydenhoitolautakunnan jäsenellä tehtävänä tutkia Skandinavian kunnallisia poliklinikkoja.<br>Kaupunginvaltuuston kokouksessa helmikuun 11 päivänä 1920 terveydenhoitolautakunta valtuutettiin antamaan tuberkulosin vastustamistoimenpiteitä koskevan kysymyksen valmistelu tri C. Tennbergille.<br>On asian n:o 70 yhteydessä. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 7) | 1913. Marrask.25. | Poikain valmistavan ammattikoulun johtokunnan esitys n. s. yksinkertaisempaa tyyppiä olevan ammattikoulun perustamisesta. | Marraskuun 25 päivänä 1913 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka tammikuun 15 päivänä 1914 antoi vastauksen, minkä jälkeen kaupunginvaltuusto viimeksi mainitun kuukauden 20 päivänä asetti komitean, johon valittiin herrat A. Listo, J. Reuter ja V. von Wright. Komitean annettua seuraavan lokakuun 9 päivänä mietinnön (*Pain. asiakirj. n:o 63 vuodelta 1914*) lähetti valmisteluvaliokunta asian saman kuukauden 29 päivänä rahatoimikamariin sekä taideteollisuuskeskuskoulun ja kansakoulujen jatko-opetuksen uudestijärjestämistä varten asetettuun komiteaan. Viimeksi mainittu komitea antoi lausunnon helmikuun 11 päivänä 1915 (*Pain. asiakirj. n:o 9 vuodelta 1915*).<br>Rahatoimikamarin ilmoituksen mukaan lienevät erinäiset asiaan kuuluvat kirjat kapinan aikana hukkuneet.<br>Valmisteluvaliokunta on uudessa lähetteessä joulukuun 30 päivänä 1919 kehoittanut rahatoimikamaria ottamaan asian uudestaan käsiteltäväksi.<br>Rahatoimikamarin lausunnon saavuttua maaliskuun 17 päivänä 1920 lähetettiin asia seuraavan huhtikuun 6 päivänä uudistusehdotuksia ammattiopetuksen alalla tekemään asetettuun komiteaan (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 11).<br>Marraskuun 30 päivänä 1921 komitea vapautettiin tehtävästään ja sen jäljellä oleva tehtävä annettiin ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnalle sekä asianomaisille kansakoulujohtokunnille. |
| 8) | 1914. Helmik. 24. | Herra Ivar Lindforsin y. m. esitysehdotus kaupungin kulkulaitosten parantamismahdollisuuksia koskevasta asiasta. | Sittenkuin helmikuun 24 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa oli annettu valmisteluvaliokunnan tehtäväksi ehdottaa, miten asia olisi käsiteltävä, lähetettiin se seuraavan maaliskuun 24 päivänä mainitun valiokunnan ehdotuksesta talviliikennekomiteaan.<br>Helmikuun 29 päivänä 1916 päätti Kaupunginvaltuusto lähettää asian eri- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | koisvaliokuntaan, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 14 päivänä valittiin herrat E. Schybergson, A. E. Alfthan, I. Lindfors ja A. Soini sekä kauppias J. Tallberg. Helmikuun 18 päivänä 1920 komitean tehtävä peruutettiin ja päätettiin asettaa uusi viisijäseninen komitea, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 8 päivänä valittiin vtt Paloheimo, Voionmaa, Tanner ja Ramsay sekä johtaja I. Lindfors. (Ks. asiaa n:o 10 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa). |
| 9) | 1914. Huhtik. 2. | Rahatoimikamarin esitys suunnitellun uuden keskuspoliisitalon tonttipaikkaa koskevasta asiasta (*Pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1914*). | Kaupunginvaltuusto käsitteli asian kesäkuun 9 päivänä 1914, päättäen m. m. sekä antaa rahatoimikamarin tehtäväksi laatia esityksen narinkan rihkamamyymäläin rakennuttamisesta toiseen paikkaan että myös kaupunginarkkitehdillä teettää uuden poliisitalon ohjelman, piirustukset ja kustannusarvion. Asiaa käsittelee nykyään rahatoimikamarin asettama komitea. |
| 10) | Huhtik. 7. | Herra Viktor v. Wrightin esitysehdotus taideteollisuuskeskuskoulun uudestijärjestämistä koskevasta asiasta. | Huhtikuun 26 päivänä 1914 lähetettiin asia komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat V. von Wright, A. Frey, arkkitehdit A. Lindgren ja E. A. Törnwall sekä professori E. Nordström.<br>Komitean annettua maaliskuun 9 päivänä 1917 mietinnön käsityöläiskouluopetuksen uudestijärjestämisestä (*Pain. asiakirj. n:o 5 vuodelta 1917*) pantiin asia pöydälle, seuraavan toukokuun 8 päivänä. Marraskuun 13 päivänä täydennettiin komiteaa valitsemalla siihen opettaja O. Lappalainen sekä opettajattaret M. Blomqvist ja A. Lindström.<br>Toukokuun 7 päivänä 1918 pantiin asia pöydälle kunnes kaupunginvaltuutettujen uusintavaali oli toimitettu.<br>Komitea, jolla myös on ollut tehtävänä lausunnon antaminen kansakoulun jatko-opetuksen uudestijärjestämisestä, antoi mietintönsä helmikuussa 1919 (*Pain.* |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | *asiakirj. n:o 2 vuodelta 1919*). Komitean ehdotus esiteltiin Kaupunginvaltuustolle marraskuun 12 päivänä s. v. ja lähetettiin kaupungin kansakoulujohtokuntiin.<br>Tammik. 18 päivänä 1920 saapui vastaus ruotsink. kansak. johtokunnalta. Seuraavan helmikuun 18 päivänä Kaupunginvaltuusto päätti peruuttaa aikaisemman komitean tehtävän ja asettaa uuden komitean laatimaan ehdotuksia niiksi ammattiopetusalan uudistuksiksi, mitkä nykyoloissa voitiin toteuttaa, ja maaliskuun 8 päivänä valittiin tämän komitean jäseniksi rehtori E. Meinander, vt A. E. Leino, arkkitehti Y. Sadeniemi, vt V. Långholm ja rva E. Ivalo. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 11). Suomenk. kansak. johtokunnan vastaus saapui marraskuun 16 päivänä.<br>Helmikuun 2 päivänä 1921 saapui vastaus ruotsinkieliseltä kansakoulujohtokunnalta ja asian lähetti V.V. seuraavan huhtikuun 22 päivänä ammattiopetuksen alalla uudistuksia suunnittelevaan komiteaan. Mainitun komitean annettua lausunnon marraskuun 9 päivänä sekä anottua tehtävänsä lopettamista ja sen antamista ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnalle, lähetti Kvsto asian saman kuukauden 30 päivänä edellä mainittuun keskuslautakuntaan. |
| 11) | 1914.<br>Kesäk. 6. | Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston konsistorin esitys korttelissa n:o 44 Vuohi olevia sairaalatontteja koskevasta asiasta. | Kesäkuun 6 päivänä 1914 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on vaatinut lausuntoa kaupungin yleisten töiden hallitukselta.<br>Hallituksen annettua lausunnon on asia jätetty lepäämään odotellessa, että kysymys erinäisten yliopiston laitosten muuttamisesta Meilansiin tulee alustavasti ratkaistuksi.<br>Kysymystä yliopiston muutosta Meilansiin on rkmri alustavasti käsitellyt. Esityksen Kvstolle asiasta lähettää kri saatuaan tiedokseen Vikin virkataloa käsittelevän komitean mietinnön. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 12) | 1915. Huhtik. 22. | Rahatoimikamarin esitys suunnitellun työväenopistotalon tonttipaikkaa koskevasta asiasta (*Pain. asiakirj. n:o 23 vuodelta 1915*). | Toukokuun 11 päivänä 1915 päätti Kaupunginvaltuusto jättää asian valmisteltavaksi valiokunnalle, johon valittiin herrat V. von Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg. (Ks. asiaa n:o 1 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa).<br>Rkmri on jättänyt asian lepäämään, syystä ettei rakennushankkeita nykyään voida toteuttaa. Kun asia on kääntynyt uuteen vaiheeseen, sen johdosta että Kvsto päätti korottaa Rikhardinkadun kirjastotaloa sekä syksyllä 1921 osti Porthaninkadun tontin n:o 14 korttelista n:o 333, on asia nyttemmin uuden esittelyn varassa Krissa.<br>On asian n:o 30 yhteydessä. |
| 13) | Heinäk. 22. | Rahatoimikamarin mietintö n:o 1 kaupungin viemäriolojen järjestämisestä (*Pain. asiakirj. n:o 41 vuodelta 1915*). | Syyskuun 21 päivänä 1915 lähetettiin asia komiteaan, johon kuuluvat herrat Aschan ja Lindfors, kaksi terveydenhoitolautakunnan ja kaksi kaupungin yleisten töiden hallituksen edustajaa sekä maisteri G. K. Bergman. (Ks. asiaa n:o 2 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa). |
| 14) | 1916. Tammik. 24. | Erinäisten Hermannissa asuvain henkilöjen tekemä esitys komitean asettamisesta käsittelemään kysymystä kaupungin ja kuritushuonealueen välisestä tilusvaihdosta. | Tammikuun 24 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.<br>Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitettiin rahatoimikamaria antamaan Kaupunginvaltuustolle ehdotus asiasta.<br>Rahatoimikamari on kehoittanut rakennuskonttoria valitsemaan sopivat henkilöt vankeinhoitohallituksen valtuutettujen kera laatimaan puheenalaista tilusvaihtoa koskevaa lopullista ehdotusta. |
| 15) | Kesäk. 13. | Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esitys että kaupungin toimesta laadittaisiin Oulunkylän huvilayhdyskunnan rakennuskaava. | Kesäkuun 13 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on lähettänyt asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen.<br>Kaupungin yleisten töiden hallitus on pyytänyt kaupunginasemakaavaosaston ehdotusta puheena olevaksi asemakaavaksi. Sen laatiminen on viivästynyt sen johdosta, että tasapunnitustyö Oulun- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | kylässä sota-aikana kohtasi vaikeuksia, että Oulunkylän halki kulkevat pääliikenneväylät vielä ovat määräämättä sekä että osaston työvoimat ovat viime vuosina olleet sangen niukat.<br>Hallitus on antanut lausunnon rahatoimikamarille, joka on anonut Helsingin kunnanvaltuutettujen lausuntoa. |
| 16) | 1917.<br>Helmik. 20. | Kansan Näyttämön anomus korttelissa n:o 297 Pitkänsillanrannan varrella olevain tonttien n:ojen 3 ja 5 luovuttamisesta. | Helmikuun 20 päivänä 1917 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.<br>Tammikuun 30 päivänä 1919 antoi rahatoimikamari lausunnon (*Pain. asiakirj. n:o 7 vuodelta 1919*), minkä jälkeen valmisteluvaliokunta seuraavan maaliskuun 29 päivänä palautti asian rahatoimikamariin. Kamarin vastauksen saavuttua kesäkuun 14 päivänä palautti valmisteluvaliokunta sen syyskuun 23 päivänä uudelleen kamariin.<br>On asian n:o 12 yhteydessä. |
| 17) | Huhtik. 19. | Suomen Taideteollisuusyhdistyksen esitys taideteollisuuskeskuskoulun ajanmukaisesta uudestijärjestämisestä ja laajentamisesta. | Toukokuun 8 päivänä 1917 pantiin asia pöydälle käsiteltäväksi käsityöläiskouluopetuksen uudistamiskysymyksen yhteydessä.<br>Toukokuun 7 päivänä 1918 pantiin asia pöydälle, kunnes kaupunginvaltuutettujen uusintavaali oli toimitettu.<br>On asian n:o 10 yhteydessä. |
| 18) | Marrask.13. | Käsiteltäessä kysymystä | suojelusmääräysten antamisesta, mikäli koskee alaikäisten ansiotyötä kaduilla ja avonaisilla paikoilla, annettiin kasvatuslautakunnan toimeksi yksissä neuvoin sosialilautakunnan kanssa ottaa harkittavaksi kysymys palkatun ammattityön järjestämisestä kunnan toimesta alaikäisille heille sopivana työaikana ja heille sopivissa työoloissa sekä aikanansa Kaupunginvaltuustolle tehdä asianhaarain mukainen esitys.<br>Asia esiteltiin lautakunnalle ensi kerran marraskuun 26 päivänä 1917, mutta ei silloin aiheuttanut välitöntä toimenpidettä. Käsiteltiin uudestaan marraskuun 21 päivänä 1918 yhteisesti sosiali- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | lautakunnan kanssa, jolloin asetettiin työvaliokunta, johon valittiin ent. kuvernööri Ivar Gordie, professori M. Ruuth ja neiti Ingrid Poppius kasvatuslautakunnasta sekä jäsenet von Wright ja Sederholm sosialilautakunnasta. Kasvatuslautakunnan kokouksessa maaliskuun 26 päivänä 1919 valittiin kuvernööri Gordien sijaan valiokuntaan neiti Miina Sillanpää.<br>Maaliskuun 10 päivänä 1921 antoivat Kasvatus- ja Sosialilautakunta niiltä vaaditut lausunnot (*Pain. asiakirj. n:o 12 vuodelta 1921*), jotka V.V. seuraavan toukokuun 9 päivänä lähetti rkmriin. Kamarin annettua lausunnon marraskuun 3 päivänä, pantiin asia pöydälle joulukuun 21 päivänä. |
| 19) | 1918.<br>Kesäk. 4. | Valmisteluvaliokunnan esitys toimenpiteistä johtaja A. Grönbergin lahjoituksen tarkoituksen toteuttamiseksi eli muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneille vapaussankareille. | Kesäkuun 4 päivänä 1918 asetettiin komitea, johon valittiin johtaja A. Grönberg sekä herrat O. Tarjanne ja J. J. Sederholm.<br>Huhtikuun 16 päivänä 1920 komitea antoi mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 14 vuodelta 1920*) ja toukokuun 5 päivänä asia pantiin pöydälle. Kaupunginvaltuuston viimeksi mainitun kuukauden 19 päivänä päätettyä asettaa komitean hanketta toteuttamaan valittiin seuraavan kesäkuun 1 päivänä komitean jäseniksi ylijohtaja O. Tarjanne, yliarkkitehti Hugo Lindberg, johtaja A. Grönberg, lääketieteenlisensiaatti Eino Suolahti sekä lääketieteentohtori, vphra Fabian Langenskiöld. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 13). |
| 20) | Marrask.26. | Annettiin rahatoimikamarin toi- | meksi, neuvoteltuaan asianomaisten virastojen kanssa, antaa lausunto, miten tarvikkeita olisi hankittava kaupungin eri virastoille.<br>Marraskuun 10 päivänä 1920 Kaupunginvaltuusto kehoitti rahatoimikamaria asettamaan kamarin, kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitusten sekä köyhäinhoitohallituksen ja |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | sairaalaylihallituksen edustajista kokoonpannun komitean kaikinpuolisesti valmistelemaan kysymystä kunnallisen ostelukonttorin perustamisesta.<br>Lokakuun 5 päivänä 1921 kehoitettiin Rkmria jouduttamaan asian käsittelynä. |
| 21) | 1919.<br>Tammik. 3. | Maistraatin esitys suunnitellun eläinlääkärikoulun rakentamisesta. | Tammikuun 7 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli siitä hankkia kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunto.<br>Koulun tonttipaikan määrääminen on sen varassa, mitkä tontit on annettava Vikin virkatalon vastikkeeksi. |
| 22) | — — | Rahatoimikamarin esitys Fredriksperin sotaväenampumarataan kuuluvan vuokra-alueen takaisin hankkimisesta (*Pain. asiakirj. n:o 49 vuodelta 1918*). | Huhtikuun 15 päivänä 1919 palautettiin asia rahatoimikamariin.<br>Valtion kanssa oltaneen keskusteluissa. On asian n:o 24 yhteydessä. |
| 23) | Huhtik. 22. | V. V:n ehdotus valiokunnan asettamisesta tutkimaan m. m. palkkain ja virkain järjestelystä sekä kaupungin kassa- ja tililaitoksen uudistuksesta johtuvia johto- ja lautakuntain ohje- ja johtosääntöihin ehdotettuja muutoksia. | Toukokuun 6 päivänä 1919 valittiin valiokunnan jäseniksi varatuomari A. Söderholm, johtaja P. Raittinen, fil.tri S. Ivalo, kamreeri J. Laherma ja pankinjohtaja C. A. Öhman.<br>Marraskuun 1 päivänä 1919 valiokunta antoi asiasta mietinnön n:o 1 (*Pain. asiakirj. n:o 47 vuodelta 1919*). Joulukuun 15 ja 18 päivänä pidetyissä kokouksissa asiaa käsiteltyään Kaupunginvaltuusto lähetti sen viimeksi mainittuna päivänä rahatoimikamariin lausunnon saamiseksi ponsista 12 ja 15. Tammikuun 13 päivänä 1920 saapui rahatoimikamarin vastaus, joka esiteltiin saman kuukauden 27 päivänä. Kesäkuun 1 päivänä valittiin professori K. Moring valiokunnan jäseneksi pankinjohtaja C. A. Öhmanin sijaan. Joulukuun 17 päivänä komitea antoi mietintönsä n:o 4 (*Pain. asiakirj. n:o 28 vuodelta 1920*).<br>Tammikuun 26 päivänä 1921 pantiin asia pöydälle ponteen n:o 3 nähden sekä lähetettiin ponsiin 1 ja 2 nähden Museolautakuntaan, Palkkalautakuntaan, Oi- |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | keusapulautakuntaan, Työväenopiston molempiin osastoihin, Kaupunginkirjastoon, Kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten Hallituksiin sekä Musiikkilautakuntaan. Mainittujen johto- ja lautakuntain annettua lausuntonsa on Kvsto seuraavan huhtikuun 13 päivänä vahvistanut Kaupunginkirjaston, Kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen, Työnvälitystoimiston, Oikeusaputoimiston, Kaupungin museon, Palkkalautakunnan ja Musiikkilautakunnan sekä syyskuun 21 päivänä kaupungin yleisten töiden Hallituksen, Työväenopiston ja Sosialilautakunnan ohje- ja johtosäännöt.<br>(Ks selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 7.) |
| | 1919. | | |
| 24) | Huhtik. 26. | Sotaministeriön esitys eräiden ampumarata-alueen osain vuokrasopimuksen uudistamisesta tai ehdollisesti toisen alueen osoittamisesta tarkoitukseen. | Huhtikuun 26 päivänä 1919 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin.<br>Kamarin asettama komitea on antanut lausunnon, josta sotaministeriön lausuntoa odotetaan.<br>On asian n:o 22 yhteydessä. |
| 25) | Kesäk. 19. | Erinäisten henkilöjen tekemä esitys konserttihuoneiston aikaansaamisesta. | Kesäkuun 19 päivänä 1919 V.V. lähetti asian musiikkilautakuntaan, joka saman kuukauden 21 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen V.V. vastamainitun kuukauden 26 päivänä lähetti asian rahatoimikamariin.<br>On valtion kanssa jatkuvain neuvottelujen varassa.<br>Lepää hakijain pyynnöstä, kunnes Valtioneuvosto on ratkaissut kysymyksen rakennusajasta. |
| 26) | Marrask.22. | Köyhäinhoitohallituksen kirjelmä ehdotuksineen köyhäinhoidon kassaviraston johtosäännöksi. | Lähetetty Kaupunginvaltuuston johtosääntökomiteaan.<br>Huhtikuun 16 päivänä 1920 antoi Köyhäinhoitohallitus uuden ehdotuksen köyhäinhoidon kassaviraston johtosäännöksi ja muutoksiksi köyhäinhoidon virkamiesten tähänastisiin johtosääntöihin, jotka ehdotukset V.V. samana päivänä lähetti Johtosääntökomiteaan.<br>On asian n:o 23 yhteydessä. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 27) | 1920. Helmik. 19. | Maistraatin kirjelmä ynnä jäljennös sisäministeriön kirjelmästä, joka koskee vallitsevan asunnonpuutteen johdosta kaupunkien rakennusjärjestyksiin tehtyjen muutosten ja lisäysten vahvistamista. | Helmikuun 21 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin. On asian n:o 39 yhteydessä. |
| 28) | Huhtik. 1. | Sairaalaylihallituksen esitys sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta Helsingin kaupunkia varten. | Huhtikuun 1 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan toukokuun 28 päivänä antoi lausunnon (*Pain. asiakirj. n:o 16 vuodelta 1920*), minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto kesäkuun 15 päivänä jätti asian siksi, kunnes koululle voitiin osoittaa sopiva huoneisto. |
| 29) | Huhtik. 20. | Rahatoimikamarin esitys rajakkaisten alueiden liittämisestä pääkaupunkiin. | Toukokuun 19 päivänä 1920 päätettiin asiaa valmistelemaan asettaa jaosto, jonka jäseniksi seuraavan kesäkuun 1 päivänä valittiin professori K. Moring, pormestari T. Malinen, filosofianmaisteri Y. Harvia, toimittaja R. Itkonen ja työnvälitysneuvoja T. Uski. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 12.) |
| 30) | Toukok. 15. | Työväenopiston suomenkielisen osaston oppilasyhdistyksen esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä työväenopiston rakentamiseksi Hakaniementorin seutuun. | Toukokuun 15 päivänä 1920 V. V. lähetti asian työväenopiston yhteiseen johtokuntaan, jonka lausunto saapui saman kuukauden 25 päivänä. Viimeksi mainittuna päivänä V. V. lähetti asian rahatoimikamariin. On asian n:o 12 yhteydessä. |
| 31) | Toukok. 19. | Rahatoimikamarille annettiin toimeksi | Valtuustolle ehdottaa, millä rahamäärällä kaupunki ottaisi osaa varain keräykseen Suomen itsenäisyystaistelua kuvaavan muistomerkin kustantamiseksi. |
| 32) | Toukok. 19. | Halkotoimikunta sai tehtäväkseen | Kaupunginvaltuustolle antaa lausunnon, miten halkotoimikunnan ja halkokonttorin meno- ja tulosääntö olisi laadittava, sekä antaa ehdotuksen niiden johtosäännöksi. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | Huhtikuun 1 päivänä 1921 lähetti Halkotoimikunta ehdotuksen halkokonttorin ohjesäännöksi, jonka V. V. saman kuukauden 2 päivänä lähetti Rkmriin. |
| 33) | 1920. Toukok. 21. | Suomen Kaupunkiliiton esitys ehdotuksineen Kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen säännöiksi sekä kaupungin palveluksessa olevain työntekijäin vakuuttamisesta hankkeissa olevassa yhtiössä. | Toukokuun 21 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan heinäkuun 5 päivänä antoi lausunnon (*Pain. asiakirj. n:o 36 vuodelta 1920*), minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto joulukuun 15 päivänä päätti asettaa viisijäsenisen komitean, jonka jäsenet valittaisiin 1921 alussa.<br>Tammikuun 12 päivänä 1921 valittiin komitean jäseniksi vtt Paloheimo, Paasivuori, Aminoff, Airisto ja Harvia. Maaliskuun 23 päivänä merkittiin että komitea oli toistaiseksi keskeyttänyt työnsä. |
| 34) | Toukok. 25. | Työväenopiston yhteisen johtokunnan esitys talon rakennuttamisesta työväenopistolle. | Toukokuun 25 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin. |
| 35) | Kesäk. 15. | Tässä kokouksessa asetetulle puhtaanapitohallitukselle | annettiin toimeksi harkita, olisiko suotavaa ja mahdollista, että kaupunki saisi puhtaanapidon yksinoikeudekseen, sekä ehdottaa tästä johtuvia toimenpiteitä ja valmistella kysymystä yleisen puhtaanapitosäännön antamisesta. |
| 36) | Kesäk. 15. | Sosialilautakunta sai toimekseen | asettaa seitsenjäsenisen komitean antamaan mietintöä siitä, mitä keittiölle ja taloudenhoidolle tarpeellisia käytännöllisiä laitteita olisi teetettävä osin kunnan omiin ja osin sen avustamiin talorakennuksiin. |
| 37) | Elok. 10. | Maistraatin kirjelmä ehdotuksineen pika-ajuritaksan korottamiseksi. | Elokuun 11 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui saman kuukauden 14 päivänä. Seuraavan syyskuun 14 päivänä asia käsiteltiin loppuun muutoin, mutta lähetettiin katuliikenteen järjestelykomiteaan lausunnon saamiseksi aluejaoitukseen ehkä tarpeellisista muutoksista.<br>On asian n:o 44 yhteydessä. |
| 38) | Syysk. 14. | Suomen Valtamerentakaisen O. Y:n anomus saada etuoi- | Syyskuun 14 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | keutettuna vuokrata erinäiset tontit Santaholman satama-aluetta järjestettäessä. | Tammikuun 11 päivänä 1921 saapui vastaus Rkmrista.<br>Asia lepää hakijan anomuksen johdosta. |
| | 1920. | | |
| 39) | Jouluk. 2. | Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete muistutusten johdosta, joita oli tehty Kaupunginvaltuuston tekemän, erinäisten voimassa olevan rakennusjärjestyksen muutosten vahvistamista tarkoittavan anomuksen johdosta. | Joulukuun 2 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli kuulla kaupungin yleisten töiden hallituksen mieltä.<br>On asian n:o 27 yhteydessä. |
| 40) | Jouluk. 2. | Tyttöjen ammattikoulun johtokunnan esitys että Kaupunginvaltuusto muiden rakennushankkeittensa yhteydessä ottaisi huomioon tarpeellisuuden saada tyttöjen ammattikoululle sopiva huoneisto. | Joulukuun 2 päivänä 1920 V. V. lähetti asian rahatoimikamariin, joka on pyytänyt kaupungin yleisten töiden hallituksen lausuntoa. |
| 41) | Jouluk. 30. | Budjetinkäsittelyn yhteydessä | päätettiin asettaa kolmijäseninen komitea harkitsemaan, missä määrin tilastokonttorin julkaisuja kävi kustannusten huojistamiseksi supistaminen.<br>Komitean jäseniksi valittiin tammikuun 12 päivänä 1921 vtt Widenius, Voionmaa ja Nylander. Seuraavan lokakuun 4 päivänä komitea antoi mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 32*), jonka V. V. saman kuukauden 27 päivänä lähetti Rkmriin. Kamarin seuraavan joulukuun 8 päivänä annettua lausunnon, lähetettiin asia viimeksi mainitun kuukauden 21 päivänä Terveydenhoitolautakuntaan ja Sairaalaylihallitukseen. |

**Vuonna 1921 saapuneita.**

*Maistraatti.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 42) | Tammik.13. | Maist:n kirjelmä maatilalautakunnan tileissä sattuneista epäjohdonmukaisuuksista. | Tammikuun 29 päivänä 1921 lähetti V. V asian rkmriin, jonka tuli kuulla maatilalautakuntaa.<br>On asian n:o 43 yhteydessä. |
| 43) | Tammik.28. | Maist:n kirjelmä ynnä revisio- | Tammikuun 29 päivänä 1921 lähetti V. V. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | nikonttorin ilmoitus maatilalautakunnan pääkonttorissa Boxbackassa ilmisaaduista kassahallinnon ja tilien epäasianmukaisuuksista. | asian rkmriin, jonka tuli kuulla maatilalautakuntaa.<br>On asian n:o 42 yhteydessä. |
| 44) | Elok. 9. | Maist:n kirjelmä ynnä sen asettaman komitean mietintö ehdotuksineen katuliikennettä koskeviksi määräyksiksi. | Elokuun 9 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin, joka antoi vastauksen seuraavan marraskuun 14 päivänä. (*Pain. asiakirj. n:o 31 vuodelta 1921*). |
| 45) | Syysk. 15. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherranviraston lähete poliisilaitoksen velvoittamisesta maksamaan kaksi rakennuskonttorin antamaa laskua. | Syyskuun 17 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin, joka seuraavan marraskuun 16 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen V. V. viimeksi mainitun kuukauden 22 päivänä lähetti asian vt kaupunginarkkitehdille. |
| 46) | Syysk. 22. | Maist:n kirjelmät ynnä maaherran lähetteet erinäisten ravintola- ja kahvilaliikkeen harjoittamislupaa koskevain hakemusten johdosta. | |
| 47) | Syysk. 22. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete Kirkollis- ja opetusministeriön esityksen johdosta että Greijuksesta eräs alue luovutettaisiin maanviljelyskorkeakoulun tahi yliopiston maanviljelys-taloustieteellisen tiedekunnan rakennuksille. | Syyskuun 22 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, joka on hankkinut kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon. |
| 48) | Lokak. 4. | Maist:n kaksi kirjelmää ynnä maaherran lähetteet erinäisten ravintola- ja kahvilaliikkeen harjoittamislupaa koskevain hakemusten johdosta. | |
| 49) | Lokak. 6. | Maist:n kirjelmät ynnä vuositilintarkastajain kertomus vuodelta 1920. (*Pain. asiakirj. n:o 33 vuodelta 1921*). | Marraskuun 2 päivänä 1921 lähetettiin asia budjettivaliokuntaan, joka on hankkinut asianomaisten virastojen ja laitosten selitykset. |
| 50) | Lokak. 13. | Maist:n kirjelmä ynnä Asuntoosakeyhtiö Temppelikadun 3—5 anomus korttelin n:o 425 Temppelikadun tonttien 3 ja 5 yhdistämisestä. | Lokakuun 14 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 21 päivänä. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 51) | Lokak.. 27. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete erinäisistä ruokala-, ravintola ja kahvilaliikkeen harjoittamislupaa koskevista hakemuksista. | |
| 52) | Lokak. 27. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete rouva Henrika Palmun hakemuksen johdosta saada harjoittaa kahvila- ja ruokalaliikettä. | Marraskuun 12 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin, joka saman kuukauden 24 päivänä antoi lausunnon. |
| 53) | Lokak. 29. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete autoliikennettä koskevan asetusehdotuksen johdosta. | Lokakuun 29 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin, joka on sen antanut komitean valmisteltavaksi. |
| 54) | Marrask.15. | Maist:n kirjelmä ynnä poliisimestarin lähete kaupungin ja Käpylän huvilayhdyskunnan välisen pika- ja kuorma-ajuritaksan johdosta. | Marraskuun 15 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 21 päivänä. |
| 55) | Marrask.22. | Maist:n kirjelmät ynnä maaherran lähetteet erinäisten ruokala-, ravintola- ja kahvilaliikkeen harjoittamislupaa koskevain hakemusten johdosta. | |
| 56) | Marrask.22. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete erinäisten Drumsön yhdyskunnan numeroimismääräysten vahvistamisen johdosta. | Marraskuun 23 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin, joka seuraavan joulukuun 14 päivänä antoi lausunnon. |
| 57) | Jouluk. 8. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete palkintojen jakamisesta määrärahasta, joka on myönnetty palkinnoiksi kieltolain rikkomusten ilmisaamisessa noudatetusta uutteruudesta. | Joulukuun 8 päivänä 1921 V.V. lähetti asian raittiuslautakuntaan, joka saman kuukauden 14 päivänä antoi lausunnon. |
| 58) | Jouluk. 19. | Maist:n kaksi kirjelmää ynnä maaherran lähetteet erinäisten kahvila- ja ruokalatarjoilun lupahakemusten johdosta. | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 59) | Jouluk. 19. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete Persian alamaisen, liikemies Mahmed Baggir Ali-Zaden elinkeino-oikeuden hakemuksen johdosta. | |
| 60) | Jouluk. 19. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete vapaaherrain Walter ja Rudolf von Stackelbergin elinkeino-oikeuden hakemuksen johdosta. | |
| 61) | Jouluk. 22. | Maist:n kirjelmä ynnä Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen anomus luvan saamisesta työnvälityksen toimittamisen 14—17 vuotiaille työntekijöille. | |
| 62) | Jouluk. 20. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete tehtailija Hj. Edv. Fagerroosin anomuksen johdosta saada harjoittaa ampuma-aseiden ja ampumatarvikkeiden kauppaa. | |
| 63) | Jouluk. 31. | Maist:n kirjelmä ynnä maaherran lähete palojärjestyksen tulkintaa koskevan anomuksen johdosta mikäli koskee kaupungissa toimitettavaa nuohousta. | |
| | | *Rahatoimikamari.* | |
| 64) | Marrask.11. | Rkmrin esitys A. B. Hietalahden laivatokan ja konepajan oikeuttamisesta teettämään varustuslaituri Hietalahden satamaan. | Marrask. 24 päivänä 1921 lähetti V. V. asian satamahallitukseen. |
| 65) | Marrask.19. | Rkmrin esitys Suomen ja ulkomaan rahan määräisiä obligationeja ja korkolippuja koskevain määräysten soveltamisesta. | Marraskuun 30 päivänä 1921 päätti Kvsto asettaa komitean, johon seuraavan joulukuun 14 päivänä valittiin vtt A. Frey, A. Tollet, E. von Frenckell, V. Tanner ja V. Voionmaa. |
| 66) | Marrask.23. | Rkmrin esitys kunnallisneuvos Nestor Toivosen tarjouksen | Joulukuun 14 päivänä 1921 palautettiin asia rkmriin. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | johdosta myydä erinäiset Oulunkylän tilukset kaupungille. | |
| 67) | Jouluk. 21. | Rkmrin esitys erään Oulunkylunkylän alueen vuokraamisesta Suomen Raviurheilunystäville. | |
| 68) | Jouluk. 31. | Rkmrin ilmoitus Vikin virkataloa koskevan uuden sopimuksen tekemisestä. | |
| | | *Terveydenhoitolautakunta.* | |
| 69) | Maalisk. 15. | Terveydenhoitolautakunnan esitys komitean asettamisesta pohtimaan kysymystä lihakaupan järjestämisestä. | Huhtikuun 27 päivänä 1921 asetettiin komitea, johon valittiin kaupungineläinlääkäri O. W. Ehrström, professori vapaaherra O. von Hellens, professorinrouva Hilma Voionmaa, vapaaherratar Ida Yrjö-Koskinen ja kauppias O. V. Turakainen. Seuraavan toukokuun 11 päivänä vapautettiin vapaaherra von Hellens komitean jäsenyydestä ja sijaan valittiin hallintarkastaja, everstiluutnantti Lydman. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa 21). |
| 70) | Huhtik. 14. | Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä ehdotuksineen tuberkulositarkastajan johtosäännöksi sekä tuberkulosin vastustamistyönsuunnitelmaksi (*Pain. asiakirj. n:o 19 vuodelta 1921*). | Marraskuun 26 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 20 päivänä. On asian n:o 6 yhteydessä. |
| 71) | Syysk. 6. | Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä eläinlääketieteentohtori Toivo Johannes Mäen asettamisesta vanhemmaksi tarkastuseläinlääkäriksi lihantarkastusasemalle. | Syyskuun 7 päivänä 1921 lähetti V. V. asian palkkalautakuntaan, joka antoi lausunnon saman kuukauden 24 päivänä, minkä jälkeen asiaa seuraavan lokakuun 7 päivänä palautettiin terveydenhoitolautakuntaan. |
| 72) | Lokak. 19. | Terveydenhoitolautakunnan esitys korotetun pohjapalkan myöntämisestä ylitarkastaja Ingrid Grönbergille. | Lokakuun 19 päivänä 1921 lähetti V.V. asian palkkalautakuntaan. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 73) | Lokak. 19. | Terveydenhoitolautakunnan esitys korotetun pohjapalkan myöntämisestä maidontarkastuksen näytteidenottajalle A. Luodolle. | Lokakuun 19 päivänä 1921 lähetti V.V. asian palkkalautakuntaan, joka antoi vastauksen seuraavan joulukuun 17 päivänä. |
| 74) | Lokak. 19. | Terveydenhoitolautakunnan esitys halliesimies K. V. Landénin oikeuttamisesta edelleen nauttimaan hänelle myönnettyä ylimääräistä palkanlisäystä. | Lokakuun 19 päivänä 1921 lähetti V.V. asian palkkalautakuntaan, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 17 päivänä. |
| 75) | Lokak. 21. | Terveydenhoitolautakunnan esitys tapaturma-aseman ja vastaanottolaitoksen järjestämisestä sekä sairaankuljetusauton y. m. hankkimisesta. | Lokakuun 21 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, joka on hankkinut sairaalayli-hallituksen lausunnon. |
| 76) | Lokak. 21. | Terveydenhoitolautakunnan esitys lautakunnan toimistoapulaisen pohjapalkan korottamisesta ja hänen nimityksensä muuttamisesta kanslistiksi. | Lokakuun 21 päivänä 1921 lähetti V.V. asian palkkalautakuntaan. |
| 77) | Jouluk. 5. | Terveydenhoitolautakunnan esitys palkankorotuksen myöntämisestä puheenjohtajalleen, prof. O. v. Hellensille. | Joulukuun 5 päivänä 1921 lähetti V.V. asian palkkalautakuntaan,joka antoi lausunnon saman kuukauden 19 päivänä. |
| 78) | Jouluk. 9. | Terveydenhoitolautakunnan esitys lihantarkastusmaksujen korottamisesta ynnä parannusten aikaansaamisesta terveydelliseltä kannalta elintarvekauppaan. | Joulukuun 9 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 21 päivänä. |
| 79) | Jouluk. 15. | Terveydenhoitolautakunnan esitys lisäämäärärahan myöntämisestä rokkoainevarikolle. | Joulukuun 27 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin. |

*Köyhäinhoitohallitus*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 80) | Lokak. 20. | Köyhäinhoitohallituksen esitys paviljongin rakennuttamisesta 200 hoidokille kunnalliskodin alueelle. | Lokakuun 20 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, joka kaupungin yleisten töiden hallitusta kuultuaan antoi siitä lausunnon joulukuun 29 päivänä. |
| 81) | Jouluk. 19. | Köyhäinhoitohallituksen esitys lastenhuollontarkastajanviran hoidattamisesta tarkastusapulaisen Lilly Sulininerottua toimestaan. | Joulukuun 27 päivänä 1921 lähetti V. V. asian palkkalautakuntaan. |

*Kansakoulujohtokunnat.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 82) | Maalisk. 12 | Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys korttelissa n:o 45 olevain Siltavuorenpengermän tonttien n:ojen 1—3, jotka aikaisemmin oli varattu suomenkieliselle kansakoululle, antamisesta ruotsalaisille kansakouluille näiden tilan y. m. lisäämiseksi. | Maaliskuun 12 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin. Sittemmin päätti Kvsto m. m. tehdä valtioneuvostolle esityksen että talon suomalaisille kansakouluille saisi teettää Puutarhakadun viereiseen avonaiseen paikkaan, joten puheenalaiset tontit edelleen ovat käyttämättä. |
| 83) | Kesäk. 6. | Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys mainittujen koulujen johtajain ja johtajatarten palkkain korottamisesta. | Kesäkuun 6 päivänä V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan. |
| 84) | Kesäk. 9. | Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan samanlainen esitys. | Kesäkuun 9 päivänä 1921 V.V. lähetti asian palkkalautakuntaan. |
| 85) | Marrask.16. | Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys ruotsinkielisten lasten koulunkäynnin veloittamisesta $^{1}/_{9}$—$^{31}/_{12}$ väliseltäajalta. | Marraskuun 16 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin, jonka lausunto saapui saman kuukauden 24 päivänä. Samana päivänä V.V. lähetti asian suomenkielisten kansakoulujen johtokuntaan. |
| 86) | Jouluk. 9. | Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys korotetun vuokra-apumaksun myöntämisestä vahtimestari K. A. Wibergille. | Joulukuun 9 päivänä 1921 lähetti V.V. asian palkkalautakuntaan, jonka lausunto saapui saman kuukauden 19 päivänä. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 87) | Jouluk. 14. | Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys lisämäärärahain myöntämisestä puhtaanapitoon, siivoamiseen ja vedenkulutukseen. | Joulukuun 14 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin. |
| 88) | Jouluk. 24. | Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys kansakoulunopettaja V. E. Koskimiehen sairasvapauden aikaisista palkkaeduista. | Joulukuun 27 päivänä 1921 lähetti V. V. asian palkkalautakuntaan. |
| 89) | Jouluk. 24. | Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys lämmitys- ja valaistusmäärärahain ylittämisestä. | Joulukuun 27 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin. |
| 90) | Jouluk. 31 | Suomenkielisten kansakoulujen tarkastajan kirjelmä ynnä maaseutukaupunkien kansakoulujen edustajakokouksen kirje esityksineen kaupunkien kansakoulunopettajain palkkain määräämisestä suhteellisiksi vallitsevaan hintatasoon. | |
| | | *Kasvatuslautakunta.* | |
| 91) | Marrask. 3. | Kasvatuslautakunnan esitys ehdotuksineen kaupungin lastensuojelulautakunnan ohjesäännöksi sekä erinäisten virkailijain y. m. asettamisesta. | Marraskuun 3 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, jonka on kuultava palkkalautakuutaa. |
| | | *Palotoimikunta.* | |
| 92) | Marrask.17. | Palotoimikunnan esitys asunnon hankkimisesta alipalomestari W. Bergströmille. | Marraskuun 17 päivänä 1921 V.V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka seuraavan joulukuun 17 päivänä antoi lausunnon. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | *Kaupрngin sairaalaylihallitus.* | |
| 93) | — — | Kaupungin sairaalaylihallituksen esitys kunnan sairaalain laajentamisesta (*Pain. asiakirj. n:o 6 vuodelta 1921*). | Huhtikuun 8 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin ja terveydenhoitolautakuntaan, joka viimeksi mainittu antoi lausunnon seuraavan toukokuun 6 päivänä. |
| 94) | Lokak. 22. | Kaupungin sairaalaylihallituksen esitys määrärahan myöntämisestä Marian sairaalan talousrakennuksen korottamiseen. | Lokakuun 22 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin. |
| 95) | Lokak. 22. | Kaupungin sairaalaylihallituksen esitys paviljongin rakennuttamisesta kunnalliskodin alueelle Helsingin kaupungin sairaan- ja köyhäinhoidolle. | Lokakuun 22 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin. |
| | | *Sosialilautakunta.* | |
| 96) | Syysk. 9. | Sosialilautakunnan esitys kirvesmies Jalmari Salmen anomuksen johdosta saada Vallilan kortteliin n:o 542 Hauhontien tonteille n:oille 6, 8, 10 ja 12 teettää saunalaitos. | Syyskuun 20 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 21 päivänä. |
| | | *Muut toimi- ja lautakunnat.* | |
| 97) | Maalisk. 23. | Raittiuslautakunnan esitys raittiudenvalvojain Toivo Vilho Sohlmanin, Johan Emil Leivon ja Otto Paanasen asettamisesta ylimääräisiksi poliisikonstaapeleiksi Malmille, Espooseen, Huopalahteen ja Helsingin nimismiespiiriin. | Maaliskuun 31 päivänä 1921 lähetti V.V. asian poliisimestarille, joka antoi lausunnon seuraavan huhtikuun 6 päivänä, minkä jälkeen asia palautettiin raittiuslautakuntaan. |
| 98) | Marrask. 1. | Kunnan työnvälitystoimiston johtokunnan esitys toimiston viranpitäjäin pohjapalkkain korottamisesta. | Marraskuun 1 päivänä 1921 V.V. lähetti rkmriin jonka tulee kuulla palkkalautakuntaa. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 99) | Marrask.11. | Muinaistieteellisen toimiston esitys määrärahan myöntämisestä ulkohuonerakennusten teettämiseksi Seurasaaren ulkoilmamuseoon. | Maraskuun 11 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 100) | Jouluk. 1. | Kansanlastentarhain johtokunnan esitys opettajatarten eläkeperusteiden muuttamisesta. | Joulukuun 1 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin, jonka on kuultava palkkalautakuntaa. |
| 101) | Jouluk. 9. | Halkokonttorin esitys erinäisten lisämäärärahain myöntämisestä. | Joulukuun 9 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin. |
| 102) | Jouluk. 17. | Palkkalautakunnan esitys perheenelatusapumaksun suorittamisesta halkokonttorin viranpitäjille samoilla perusteilla kuin kaupungin muillekin viranpitäjille. | |
| 103) | Jouluk. 17. | Palkkalautakunnan esitys ikäkorotuksen maksamisesta kaupungin suomenkielisten kansakoulujen opettajattarille, rouva Elin Renvaldille ja neiti Anni Karivirralle. | |
| 104) | Jouluk. 17. | Palkkalautakunnan esitys viranpitäjäin kalliinajanlisäysten maksamisesta tammikuun 1 päivästä 1922. | |
| 105) | Jouluk. 29. | Kunnallisvaalien keskuslautakunnan ilmoitus kaupunginvaltuustovaalin tuloksesta. | |
| 106) | Jouluk. 29. | Kunnallisvaalien keskuslautakunnan ilmoitus tilintarkastajavaalin tuloksesta. | |
| | | *Yhteinen raastuvanoikeus.* | |
| 107) | Jouluk. 29. | Yhteisen raastuvanoikeuden esitys määrärahan myöntämisestä väliaikaisen toisen jaoston perustamiseen ja voimassa pitoon raastuvanoikeuden toisella osastolla. | |

*Kaupunginvaltuustossa tehtyjä ehdotuksia.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 108) | Maalisk. 23. | Vtn Ryömän ehdotuksesta lähetti | Kvsto kysymyksen Santahaminan luovuttamisesta kansanpuistoksi sosialilautakuntaan. Marraskuun 12 päivänä 1921 antoi sosialilautakunta lausunnon, minkä jälkeen V.V. saman kuukauden 14 päivänä lähetti asian rkmriin, joka on pyytänyt luonnonpuistojen intendentin lausuntoa. |
| 109) | Jouluk. 11. | V. V:n ehdotus Vstossa tehdyn ehdotuksen valmistamisesta, joka koskee kunnan viranpitäjäin ja työntekijäin palkkain ehdollisen alentamisen perusteita. | Toukokuun 11 päivänä 1921 asetettiin komitea, johon valittiin vtt von Frenckell, Norrmén, A. Aalto ja Väisänen sekä insinööri I. Killinen, joka antoi mietinnön seuraavan kesäkuun 10 päivänä (*Pain. asiakirj. n:o 24 vuodelta 1921*). Kesäkuun 15 päivänä asia pantiin pöydälle ja lähetettiin seuraavan syyskuun 7 päivänä rkmriin, joka on asettanut komitean asiaa valmistamaan. |
| 110) | Toukok. 25. | V. V. sai toimekseen valmistella | kysymystä satama-asiain valmistelusta rahataloudelliselta kannalta. |
| 111) | Kesäk. 8. | VV:n ilmoitus kaupungin 1920 vuoden tileistä. | Kesäkuun 8 päivänä 1921 asia pantiin pöydälle. |
| 112) | Syysk. 7. | Rkmri sai toimekseen | toisen kaupunginvoudin lausunnon hankittuaan Kvstolle antaa täydellisen selvityksen ja tarpeelliset ehdotukset kannantalaitoksen joutuisaksi uudesti järjestämiseksi. Kri on asiaa valmistelemaan asettanut komitean. |
| 113) | Syysk. 7. | Vttn Väisäsen ja Suomisen esitysehdotus kunnallisten työväenasuntojen rakennuttamista koskevasta asiasta. | Syyskuun 7 päivänä 1921 asia lähetettiin rkmriin. |
| 114) | Jouluk. 30. | Puhtaanapitohallitus sai toimekseen | antaa selvityksen, korvautuvatko myydyn sianruuan tuloilla tavaran lajittelusta y. m. olleet kustannukset sekä eikö ole aihetta järjestää puheenalainen toiminta toiselle kannalle tai ehkä lopettaa se. |

*Yksityisten henkilöjen ja yhdistysten anomukset ja ehdotukset.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 115) | Tammik. 10. | Helsingin hiihtoklubin anomus sovintolautakunnan asettamisesta ratkaisemaan Alppilan hiihtomäen lunastuskysymystä. | Helmikuun 9 päivänä 1921 päätti Kvsto antaa asian ratkaistavaksi 5 henkiselle sovintolautakunnalle, johon Kvsto valitsisi 2, hiihtoklubi 2 ja nämä yhteisesti puheenjohtajan. Lautakunnan jäseniksi valitsi Kvsto mainitun kuukauden 23 päivänä varatuomari A. M. Lasseniuksen ja kirjaltaja Väinö Mikkolan. |
| 116) | Helmik. 22. | Raittiusyhdistys Koiton anomus Lammassaaren vuokrakauden pitentämisestä. | Helmikuun 22 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin. |
| 117) | Maalisk. 14. | Helsingin kunnan työntekijäin ammattiosaston (Suomen Tehdas- ja sekatyöväenliiton osaston 169) pöytäkirjanote ehdotuksineen kaupungin työntekijäin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutuksen säännöiksi. | Maaliskuun 14 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin, joka on pyytänyt sosialilautakunnan lausuntoa. |
| 118) | Huhtik. 19. | Helsingin kaupungin kunnan työntekijäin keskusneuvoston esitys palkankorotuksen myöntämisestä kaupungin työntekijöille. | Huhtikuun 27 päivänä 1921 V.V. lähetti asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen, joka antoi lausunnon seuraavan toukokuun 14 päivänä, minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 25 päivänä lähetettiin viranpitäjäin ja työntekijäin palkkain alennuskomiteaan (ks selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 22).<br>On asian n:o 109 yhteydessä. |
| 119) | Heinäk. 2. | Helsingin kunnallisvaltuutettujen esitys uuden ehdotuksen laatimisesta Boxbackan huvilayhdyskunnan rakennus- ja palojärjestykseksi. | Heinäkuun 7 päivänä 1921 V.V. lähetti asian rkmriin, joka on hankkinut kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon. |
| 120) | Lokak. 7. | Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen johtokunnan kirjelmä ehdotuksineen kaupungin viranpitäjäin eläkesäännöksi. | Lokakuun 12 päivänä 1921 lähetti V.V. asian rkmriin, jonka on kuultava palkkalautakuntaa. |
| 121) | Lokak. 20. | Helsingin kunnallisyhdistyksen kirjelmä viranpitäjäin kesälomasta, viransijaisuuspalkkiosta y. m. | Lokakuun 20 päivänä 1921 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 23 päivänä. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 122) | Marrask. 8. | Suomenkielisten kansakoulujen opettajakokouksen esitys kalliinajan- ja ikäkorotusten sekä perheenelatusapumaksujen vahvistamisesta. | Marraskuun 9 päivänä 1921 V. V. lähetti asian palkkalautakuntaan. |
| 123) | Marrask. 9. | Kauppamatkustaja K. Aug. Holmströmin anomus saada vapaus 1920 vuoden kunnallisverojen suorituksesta. | Marraskuun 9 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 124) | Marrask.16. | Suomen tehdas- ja sekatyöväen liiton r. y:n esitys työväen palkkain korottamisesta sekä kuukauden palkan maksamisesta lahjapalkkiona. | Marraskuun 16 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 125) | Marrask.19. | Rouva Elma Maria Meriluodon anomus saada edelleen vuokrata kaupungin omistama Lautatarhakadun tontti n:o 9 ruoka- ja kahvikojunsa paikaksi. | Marraskuun 19 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 16 päivänä. |
| 126) | Marrask.25. | Liikemies I. Falinin esitys hänen velvoituksensa kumoamisesta määräajan kuluessa rakennuttaa korttelissa n:o 228 sijaitseva Wecksellintien tontti n:o 1. | Marraskuun 25 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 127) | Jouluk. 5. | O. Y. Runeberginkatu 13—Runebergsgatan 13 A. B:n anomus korttelissa n:o 410 sijaitsevan Runeberginkadun tontin n:o 13 rakennusajan pitentämisestä. | Joulukuun 5 päivänä 1921 lähetti V. V. asian rkmriin. |
| 128) | Jouluk. 5. | Notaari K. V. Puuskan esitys määrärahan merkitsemisestä 1922 vuoden menosääntöön kunnallisen asetuskokoelman lisävihkon julkaisemiseksi sekä mainitun työn luovuttamisesta Kvston kanslialle. | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 129) | Jouluk. 9. | Pelastusarmeijan esitys Vallilan korttelissa n:o 534 olevan tontin n:o 5 vuokraamisesta armeijalle 10 vuodeksi. | Joulukuun 9 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 130) | Jouluk. 10. | Rautatientorin torikauppiaiden anomus saada edelleen jatkaa liikettään kesäkuun 1 päivästä 1922 lähtien. | Joulukuun 10 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 131) | Jouluk. 12. | Lasten työkotiyhdistyksen anomus etuannin saamisesta ensi vuodeksi. | Joulukuun 12 päivänä 1921 V. V. lähetti asian rkmriin. |
| 132) | Jouluk. 16. | Valtioneuvos Stefan Habarowin anomus saada takaisin vuodelta 1920 suorittamansa kunnallisverot. | Joulukuun 16 päivänä 1921 V. V. lähetti asian verotuslautakuntaan. |

# Selonteko Kaupunginvaltuuston asettamain tilapäisvaliokuntain ja -komiteain toiminnasta vuonna 1921.

1921 vuoden alussa oli 16 Kaupunginvaltuuston asettamaa tilapäisvaliokuntaa ja -komiteaa, jotka eivät olleet lopettaneet toimintaansa. Vuoden varrella tuli lisää 9 uutta valiokuntaa ja komiteaa. Näiden luku mainittuna vuonna oli siis kaikkiaan 25.

Vuoteen 1922 jäljellä olevat valiokunnat ja komiteat (n:ot 1—16) olivat seuraavat:

1) Suunnitellun työväenopistotalon tonttikysymystä käsittelemään toukokuun 11 päivänä 1915 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat V. von Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg.

Valiokunta ei kokoontunut vuonna 1921. Rakennuskonttorin huonerakennusosaston valiokunnan pyynnöstä laatimat työväenopistotalon luonnospiirustukset lähetti rahatoimikamari helmikuun 28 päivänä 1919 työväenopiston yhteiseen johtokuntaan, joka antoi lausunnon seuraavan helmikuun 15 päivänä. Rahatoimikamari palautti asian lokakuun 31 päivänä s. v. mainittuun johtokuntaan, jolta saapui uusi lausunto kamariin toukokuun 15 päivänä 1920. Muuhun toimenpiteeseen asiassa ei kamari vuoden varrella kuitenkaan ryhtynyt.

2) Kaupungin viemäriolojen järjestämistä varten Kaupunginvaltuuston syyskuun 21 päivänä 1915 tekemän päätöksen johdosta asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Aschan, I. Lindfors, J. Castrén, G. Idström, vapaaherra O. von Hellens, B. Geitlin ja K. G. Bergman. Joulukuun 7 päivänä 1917 vapautettiin herra Castrén mainitun komitean jäsenyydestä. Sihteeri: kanslianjohtaja J. W. Andersin.

Komitea on vuonna 1921 keskeyttänyt työnsä odotellessaan vuoden lopulla saatavaa selvitystä merentutkimusopistosta.

3) Kysymystä kaupungin satamaolojen järjestämisestä koko laajuudessaan toukokuun 7 päivänä 1918 pohtimaan asetettu toimikunta, johon kuuluvat herrat L. Krogius, K. A. Paloheimo, J. Stjernvall, J. Kuosmanen, Julius Tallberg ja G. Estlander. Helmikuun 11 päivänä 1919 valitsi Kaupunginvaltuusto toimikunnan lisäjäseniksi herrat J. Castrénin, V. Tannerin, I. Lindforsin ja H. Lindbergin.

Toimikunta antoi huhtikuun 17 päivänä kaksi mietintöä (*Pain. asiakirj. n:ot 15 ja 17*) kaupungin satamaolojen järjestämisestä ja kaupungin satamain ensimmäisestä rakennusjaksosta ynnä ehdotuksen ennestään oleviin satamalaitoksiin tarpeellisista parannukista. Nämä mietinnöt käsitteli Kvsto kokouksessaan toukokuun 25 päivänä 1921.

4) Vanhankirkon puistikon sotilashautojen monumenttaalista kaunistamista valmisteleva komitea, joka asetettiin kesäkuun 11 päivänä 1918 ja johon kuuluvat herrat A. Norrmén, Felix Nylund, O. Tarjanne, E. Sjöström ja B. Brunila. Joulukuun 17 päivänä 1918 lähetettiin komiteaan myös erinäisten helsinkiläisten kansalaisten tekemän esitys muistomerkin pystyttämisestä kaatuneille ja murhatuille suojeluskuntalaisille.

Komitean tehtävä Vanhan kirkon puistikon sotilashautain muistomerkkiin nähden suoritettiin loppuun lokakuussa 1920. Liisanpuistikkoon pystytettäväksi suunniteltu kaatuneiden ja murhattujen suojeluskuntalaisten muistomerkki valmistui keväällä 1921.

5) Kansanlastentarhain vastaista asemaa harkitsemaan syyskuun 10 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Aschan, A. Frey, S. Ojanne, H. Lavonius ja neiti Therese Wuorenheimo. Komitean jäsenyydestä vapauttamainsa herrain Aschanin ja Freyn sijaan Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä 1919 valitsi sen jäseniksi neiti E. Åströmin ja rouva L. Salovaaran.

Kokouksessaan maaliskuun 9 päivänä 1921 Kvsto vapautti komitean pyynnöstään tehtävästään.

6) Kaupungin satamahallinnon keskittämistä valmistelemaan lokakuun 8 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Häggman, G. Estlander, A. Niklander, Victor Ek ja J. A. Rosqvist. Komitean jäsenyydestä vapauttamansa herra Häggmanin sijaan valitsi Kaupunginvaltuusto tammikuun 28 päivänä 1919 herra E. von Frenckellin. Kaupunginvaltuuston helmikuun 11 päivänä 1919 tekemän päätöksen johdosta lähetettiin komiteaan edelleen satamakonttorin esittämä kysymys uuden satamajärjestyksen, uuden satamataksan sekä satamakapteenin ja satamakonttorin muiden toimihenkilöjen johtosäännön laatimisesta.

Komitean marraskuun 10 päivänä 1919 annettua ensimmäisen mietintönsä ehdotuksineen satamahallinnon keskittämiseksi ja rkmrin y. m. viranomaisten siitä annettua lausunnon (*Pain. asiakirj. n:o 10 vuodelta 1920*), palautti Kvsto maaliskuun 9 päivänä 1921 asian komiteaan ehdotuksen uudelleen laatimiseksi Kvstossa olleen keskustelun pohjana. Tämän johdosta komitea antoi toukokuun 28 päivänä 1921 toisen mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 17*), joka esiteltiin Kvstolle seuraavan kesäkuun 15 päivänä.

7) Eräitä johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä valmistelemaan toukokuun 6 päivänä 1919 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Söderholm, P. Raittinen, S. Ivalo, J. Laherma ja C. A. Öhman. Valiokunnan jäsenyydestä vapautetun hra Öhmanin sijaan Kaupunginvaltuusto kesäkuun 1 päivänä 1920 valitsi jäseneksi hra K. A. Moringin.

Valiokunnan mietinnön n:o 2 eräiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen tarkistamisesta (*Pain. asiakirj. n:o 28 vuodelta 1920*), joka oli annettu joulukuun 17 päivänä 1920, käsitteli Kvsto tammikuun 26, huhtikuun 13 ja syyskuun 21 päivänä 1921 pitämissään kokouksissa; ensin mainitussa kokouksessa peruutettiin valiokunnan tehtävä sen omasta ehdotuksesta ja tehtävän jäljellä oleva osa päätettiin antaa valiokunnan valisemain asiantuntevain henkilöjen toimeksi.

8) Lentokirjasessa »Pro Helsingfors» suunniteltua »Kuninkaankatua» toteuttamaan toukokuun 20 päivänä 1919 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Tarjanne, J. Ailio, H. Lindberg, A. Tollet ja I. Lindfors.

Kvsto peruutti komitean tehtävän lokakuun 5 päivänä 1921.

9) Kaupungintalokysymystä edelleen valmistelemaan maaliskuun 8 päivänä 1920 (edellä n:o 2 kohdalla mainitun komitean sijaan) asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Norrmén, B. Haarala, O. Tarjanne, J. Ailio, J. Castrén, H. A. Haahti ja H. Lindberg.

Komitea ei ole vuoden varrella kokoontunut.

10) Valiokunta, jonka on selvitettävä kysymys kaupungin kulkulaitosten parantamisesta huomioon ottamalla talvilaivaliikennekin. Valiokunta asetettiin maaliskuun 8 päivänä 1920 ja siihen kuuluvat herrat I. Lindfors, K. A. Paloheimo, V. Voionmaa, V. Tanner ja H. Ramsay.

Valiokunta antoi toukokuun 18 päivänä 1921 ensimmäisen mietintönsä, jossa käsiteltiin kysymystä jäänsärkijän hankkimisesta Helsingin kaupungille (*Pain. asiakirj. n:o 15*). Rkmrin annettua tästä lausunnon, (*Pain. asiakirj. n:o 21*) palautettiin asia seuraavan kesäkuun 15 päivänä kriin, jonka tuli tarkemman selvityksen hankittuaan antaa uusi ehdotus. Rkmrin toinen lausunto (*Pain. asiakirj. n:o 29*) esiteltiin Kvstolle elokuun 24 päivänä s. v.

11) Ammattiopetuksen alalla uudistusehdotuksia tekemään maaliskuun 8 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat Y. Sadeniemi, E. Leino, E. Meinander ja V. Långholm sekä rouva E. Ivalo. Seuraavan huhtikuun 6 päivänä komitea sai edelleen Kaupunginvaltuustolta toimekseen valmistella kysymystä n. s. yksinkertaisempaa tyyppiä olevan ammattikoulun perustamisesta sekä maaliskuun 9 päivänä 1921 kysymystä räätäliammattikoulun perustamisesta.

Komitea antoi marraskuun 9 päivänä 1921 erikoismietinnön viimeksi mainitusta asiasta (*Pain. asiakirj. n:o 38*), jonka Kvsto käsitteli saman kuukauden 30 päivänä. Samalla komitea pyynnöstään vapautettiin tehtävänsä jälkipuolesta.

12) Kysymystä rajakkaisten alueiden liittämisestä Helsingin kaupunkiin kesäkuun 1 päivänä 1920 valmistelemaan asetettu komitea, johon kuuluvat herrat K. A. Moring, T. Malinen, Y. Harvia, R. Itkonen ja T. Uski. Syyskuun 28 päivänä lähetti Kaupunginvaltuusto komiteaan niinikään lainvalmistelukunnan ehdotuksen kunnallisjaoitusta koskevan lainsäädännön muutoksiksi. Sihteeri: pormestari T. Malinen.

Komitea antoi viimeksi mainitusta asiasta lausunnon marraskuun 11 päivänä 1920 ja on ryhtynyt valmistelutoimiin pääkysymyksessä.

13) Kaupunginvaltuuston päätöstä vapausmuistomerkin pystyttämisestä Helsinkiin toteuttamaan kesäkuun 1 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Tarjanne, H. Lindberg, A. Grönberg, E. Suolahti ja F. Langenskiöld.

Komitea ei ole toistaiseksi kokoontunut.

14) Helsingin ja ympäristön asunto- ja väenlaskua toimittamaan lokakuun 27 päivänä 1920 tehdyn päätöksen mukaisesti asetettu keskuskomitea, johon kuuluvat herrat H. Dalström, O. Groundstroem, O. Autere, F. Heinonen ja Y. Heikel, neidit L. Eronen ja B. Tabelle sekä 6 ympäristön kunnallis- tai yhteiskuntavaltuutettujen valitsemaa jäsentä.

Keskuskomitea, jonka pääasiallinen työ suoritettiin vuonna 1920, antoi maaliskuun 29 päivänä 1921 tilin sille myönnetystä määrärahasta, joka tili esitettiin Kvstolle seuraavan toukokuun 25 päivänä, mihin komitean tehtävä päättyi.

15) Hätäapukomitean toimintaa tarkastamaan marraskuun 10 päivänä 1920 tehdyn päätöksen mukaisesti asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Roos, H. Herlin, O. Oksanen, A. Björkenheim ja A. Malmi. Komiteaan lähetti Kvsto edelleen huhtikuun 13 päivänä 1921 hätäapukomitean työtupain naistyöntekijäin tekemän esityksen lisätöiden järjestämisestä tahi suoranaisten avustusten myöntämisestä.

Komitea antoi mietinnön (*Pain. asiakirj. n:o 22*) heinäkuun 1 päivänä 1921 ja Kvsto käsitteli sen saman kuukauden 8 päivänä.

16) Kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahaston 1920 vuoden korkovaroista apurahoja jakamaan marraskuun 10 päivänä 1920 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Noponen ja K. Th. Boström, neidit B. Tabelle ja M. Lindberg sekä rouva H. Seppälä.

Valiokunnan mietinnön, joka annettiin seuraavan joulukuun 21 päivänä, käsitteli Kvsto kokouksessaan helmikuun 9 päivänä 1921.

Vuonna 1921 asetetut valiokunnat ja komiteat (n:ot 17—25) olivat seuraavat:

17) Tammikuun 12 päivänä 1921 kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen perustamista käsittelemään asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat Y. Harvia, K. A. Paloheimo, M. Paasivuori, H. Aminoff ja A. Airisto.

Siihen nähden että hallitus on asettanut komitean laatimaan ehdotuksia työntekijäin tapaturmavakuutuksesta voimassa olevaan lainsäädäntöön, on valiokunta toistaiseksi keskeyttänyt työnsä, josta tehtiin ilmoitus Kvston kokouksessa maaliskuun 23 päivänä 1921.

18) Tilastokonttorin julkaisukustannusten huojistamista varten tammikuun 12 päivänä 1921 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat V. Voionmaa, K. A. Widenius ja A. V. Nylander.

Valiokunta antoi mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 32*) lokakuun 4 päivänä 1921. Rkmrin marraskuun 17 päivänä annettua asiasta lausunnon käsitteli Kvsto sen seuraavan joulukuun 21 päivänä, jolloin osa asiaa lisälausunnon saamiseksi lähetettiin terveydenhoitolautakuntaan ja kaupungin sairaalaylihallitukseen.

19) Tammikuun 12 päivänä 1921 asetettu valiokunta halkokonttorin toimintaa supistamaan, johon valittiin herrat O. Tarjanne, S. Hellstén ja H. Ramsay.

Valiokunta antoi mietinnön, (*Pain. asiakirj. n:o 37*) lokakuun 19 päivänä 1921 ja Kvsto käsitteli sen seuraavan marraskuun 30 päivänä.

20) Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten kannatusapurahan jakamista valmistelemaan tammikuun 26 päivänä 1921 asetettu valiokunta, johon valittiin herrat G. Norrmén, V. Mikkola, J. K. Lehtonen ja E. Meinander sekä rouva H. Gebhard.

Valiokunta antoi toukokuun 17 päivänä 1921 mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 11*) jonka Kvsto käsitteli saman kuukauden 25 päivänä.

21) Lihakaupan järjestämiskysymystä valmistelemaan huhtikuun 27 päivänä 1921 asetettu komitea, johon kuuluvat herra O. W. Ehrström, vapaaherra O. von Hellens, herra O. V. Turakainen sekä rouva I. Voionmaa ja vapaaherratar I. Yrjö-Koskinen. Komitean jäsenyydestä vapautetun vapaaherra von Hellensin sijaan valitsi Kvsto seuraavan toukokuun 11 päivänä herra I. Lydmanin. Komitean tehtävän selvensi Kvsto seuraavan kesäkuun 15 päivänä siten, että komitean tuli valmistella kysymystä lihakaupan sekä muiden tärkeämpäin elintarpeiden kaupan järjestämisestä, sikäli kuin tämä vaikuttaa lihakauppaan. Sihteeri: kanslianjohtaja J. W. Andersin.

Komitean työt jatkuvat ja sen mietintö lienee odotettavana kevään 1922 kuluessa.

22) Kunnallisten viranpitäjäin ja työntekijäin palkkain muutosperusteita valmistelemaan toukokuun 11 päivänä 1921 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat E. von Frenckell, G. Norrmén, A. Aalto, M. Väisänen ja I. Killinen. Komiteaan lähetti Kvsto lisäksi saman kuukauden 25 päivänä Helsingin kunnallistyöntekijäin keskusneuvoston anomuksen kaupungin yleisissä töissä maksettavain palkkain korottamisesta.

Komitean kesäkuun 10 päivänä 1921 annettua mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 24*) lähetti Kvsto sen syyskuun 7 päivänä s. v. rkmriin lausunnon saamiseksi. Kamari, joka tarkoitusta varten asetti komitean, ei kuitenkaan antanut vuoden varrella lausuntoa.

23) Alaikäisten lainrikkojain huoltamista tutkinta-aikana valmistelemaan marraskuun 2 päivänä 1921 asetettu komitea, johon kuuluivat herrat A. Söderholm, V. Hakkila ja V. Juusela.

Komitea antoi mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 40*) saman kuukauden 30 päivänä ja Kvsto käsitteli sen seuraavan joulukuun 14 päivänä.

24) Kunnollisen palvelusväen rahaston 1921 vuoden korkovaroista palkintoja jakamaan marraskuun 2 päivänä 1921 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Noponen ja P. Rahikainen, rouva H. Seppälä sekä neidit B. Tabelle ja L. Eronen.

Valiokunta antoi mietintönsä joulukuun 16 päivänä 1921 ja Kvsto käsitteli sen saman kuukauden 21 päivänä.

25) Valiokunta, joka joulukuun 14 päivänä 1921 asetettiin pohtimaan kysymystä Suomen ja ulkomaan rahan määräisten obligatioiden ja korkolippujen lunastamista koskevain määräysten soveltamisesta ja johon kuuluvat herrat A. Frey, V. Tanner, A. Tollet, V. Voionmaa ja E. von Frenckell.

Valiokunta ei kokoontunut vuoden varrella.

Edellä mainituista valiokunnista ja komiteoista lakkasivat vuoden varrella n:ot 3—8, 11, 14—16, 19, 20, 23 ja 24. Muut eli n:ot 1, 2, 9, 10, 12, 13, 17, 18, 21, 22 ja 25 ovat jäljellä vuoteen 1922.

Paitsi erinäisiä lausuntoja y. m. antoivat valiokunnat ja komiteat vuonna 1921 kaikkiaan 10 mietintöä.

Kokouksien määrä vuoden varrella oli noin 70.

Helsingissä, Kaupunginvaltuuston kansliassa joulukuun 31 päivänä 1921.

**Harald Dalström.**

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## ***Valiokunnan mietintö*** *Helsingin kaupungin antamain sekä Suomen että ulkomaan rahan määräisten obligatioiden ja niihin kuuluvien korkolippujen lunastamisesta.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Toukokuun 27 päivänä 1921 annetun, m. m. Suomen ja ulkomaan rahassa annettujen obligatioiden ja korkolippujen lunastamista eräissä tapauksissa koskevan lain mukaan on semmoiset obligatiot ja korkoliput, jos obligatiot on annettu ennen tammikuun 1 päivää 1915 ja haltija on ulkomaalainen, lunastettava obligation haltijan valinnan mukaan joko Suomen tai sen obligatiossa mainitun maan rahassa, mihin obligatio 1914 vuoden päättyessä oli sijoitettuna (2 § 1 mom.), mutta on, jos obligation haltija on tahi vuoden 1914 jälkeen on ollut Suomen kansalainen, obligation tai korkolipun esittäjä velvollinen vastaanottamaan maksun Suomen rahassa (2 § 2 mom.).

Kun nämä lainmääräykset ovat herättäneet vastustusta eritoten Englannissa, koska ne obligationhaltijain kannalta tietävät saavutettujen oikeuksien loukkausta, ja laki sitä paitsi on puutteellinen sikäli, ettei siinä ole määräyksiä sen tapauksen varalta, että obligationhaltija asuu maassa, missä lunastusta ei voi toimittaa, esitti rahatoimikamari kirjelmässä Kaupunginvaltuustolle marraskuun 14 päivältä 1921 valtuuden myöntämistä kamarille, kun vaikuttavia syitä oli olemassa, kaupungin etuja silmällä pitäen harkinnan mukaan kussakin tapauksessa tulkita edellä mainittua lakia vapaammin, varsinkin kun sen tarkka soveltaminen Helsingin kaupungin antamiin obligatioihin saattoi vaikuttaa vahingollisesti kaupungin ulkomaiseen luottoon.

Tätä asiaa saman kuukauden 30 päivänä käsitellessään päätti Kaupunginvaltuusto antaa sen edelleen valmisteltavaksi erikoisvaliokunnalle, johon seuraavan joulukuun 14 päivänä valittiin allekirjoittaneet Frey, Tanner, Tollet, Voionmaa ja von Frenckell.

Valiokunnalla, joka perustautui kuluvan tammikuun 3 päivänä ja silloin puheenjohtajakseen valitsi allekirjoittaneen Freyn, on kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa tässä seuraava mietintö.

Asiantuntijoina on valiokunta kuullut kaupunginjohtaja Arthur Castrénia ja pankinjohtajaa lakitieteentohtori Leo Ehrnroothia.

Ne Helsingin kaupungin ottamat obligatiolainat, joihin toukokuun 27 päivänä 1921 annettu laki soveltuu, ovat 1892 vuoden obligatiolaina, jonka alkuperäinen määrä oli 4,500,000 markkaa, 1898 vuoden obligatiolaina, alkuaan 3,994,000 markkaa, josta määrästä kuitenkin 994,000 markkaa kahta vuotta myöhemmin peruutettiin, 1900 vuoden obligatiolaina, alkuperäinen määrä 3,000,000 markkaa, 1902 vuoden obligatiolaina, alkuperäinen määrä 8,000,000 markkaa, 1909 vuoden obligatiolaina, alkuperäinen määrä 16,096,000 markkaa, sekä 1911 vuoden obligatiolaina, alkuperäinen määrä 25,150,000 markkaa. Mainitunlaatuisten kaupungin obligatiolainojen kokonaismäärä oli niinmuodoin 59,746,000 markkaa, josta määrästä 54,182,202 markkaa 1921 vuoden alussa oli maksamatta.

Lainamääräin sijoitus eri maihin oli emissionitilaisuuksissa prosentittain seuraava:

| Maa. | 1892 v:n laina. | 1898 v:n laina. | 1900 v:n laina. | 1902 v:n laina. | 1909 v:n laina. | 1911 v:n laina. |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Suomi | 50.0 | 33.4 | 20.0 | 10.0 | 22.3 | 1.8 |
| Ruotsi | 50.0 | 23.3 | 20.0 | 13.0 | | 0.5 |
| Saksa | — | 43.3 | 60.0 | 52.0 | 77.7 | 51.7 |
| Sveitsi | — | — | — | 15.0 | — | — |
| Hollanti | — | — | — | 10.0 | — | — |
| Englanti | — | — | — | — | — | 46.0 |
| Yhteensä | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 | 100.0 |

Mitä määriä obligatioiden ja korkolippujen lunastus on vaatinut kunakin vuonna 1913—20, käy selville tämän mietinnön oheisesta, rahatoimikonttorin laatimasta taulusta, joka samalla valaisee määräin absoluuttista ja suhteellista jakaumista eri maihin. Viimeksi mainitussa kohden nämä numerotiedot osoittavat yleensä ilmeistä, vaikkakin jonkin verran horjuvaa pyrkimystä lisääntyvään lunastamiseen kotimaassa, ainakin verrattuna ennen maailmansotaa vallinneisiin oloihin. Obligatioiden ja korkolippujen lunastuksiin käytetyt määrät jakautuivat nimittäin vuosina 1913 ja 1920 Suomen ja ulkomaiden kesken prosentittain seuraavasti:

| Laina. | Suomi. | | Ulkomaat. | |
|---|---|---|---|---|
| | 1913. | 1920. | 1913. | 1920. |
| 1892 vuoden laina | 75.8 | 81.7 | 24.2 | 18.3 |
| 1898 „ „ | 13.7 | 73.5 | 86.3 | 26.5 |
| 1900 „ „ | 1.0 | 52.7 | 99.0 | 47.3 |
| 1902 „ „ | — | 2.9 | 100.0 | 97.1 |
| 1909 „ „ | 0.5 | 42.5 | 99.5 | 57.5 |
| 1911 „ „ | 1.2 | 36.2 | 98.8 | 63.8 |

Sekä rahatoimikonttorin tietoja että edellä olevan taulun numeroita on, jos niistä koettaa tehdä johtopäätöksiä obligatioiden sijoitukseen nähden koti- tahi ulkomaalla, käsiteltävä sangen varovasti, syystä että Suomessa lunastettujen obligatioiden ja korkolippujen joukossa on viime vuosina ollut semmoisia ulkomaaltakin, eritoten Saksasta. Kun sitä paitsi obligatioiden sijoituksessa vuoden 1920 jälkeen voi olla tapahtunut huomattavia muutoksia, eivät esillä olevat numerot missään tapauksessa voi antaa täysin varmaa lähtökohtaa sen kysymyksen arvostelemiselle, missä obligatiot nykyään ovat. Vuodelta 1921 ei tietoja obligatioiden ja kuponkien lunastuksesta valitettavasti ole käytettävinä, syystä ettei tilityksiä vielä ole saapunut rahatoimikamarin ulkomaisilta asiamiehiltä.

Muihin Helsingin kaupungin obligatiolainoja koskeviin tietoihin nähden valiokunta pyytää viitata julkaisuun Kaupungin tilit ja tilinpäätös vuodelta 1920 (Helsingin kaupungin tilasto, V: 5), siv. 229 ja seur.

Ennenkuin valiokunta käy esittämään niitä toimenpiteitä, joita valiokunta esillä olevassa asiassa pitää tarpeellisina tai sopivina, pyytää valiokunta huomauttaa, että se on käsittänyt toukokuun 27 päivänä 1921 annetun lain edellä kerrotun 2 §:n, jonka tulkinnasta eri mieliä ehkä on ajateltavissa syntyvän, suojelevaksi, mutta ei velvoittavaksi, sikäli että se tarkoittaa suojella lainanottajaa kurssitappioilta, jotka ehkä voisivat käydä hänelle ylivoimaisiksi, ollen lainanottajilla ja obligationhaltijoilla kuitenkin valta keskenään sopia muunlaisista puheenalaisten obligatioiden ja korkolippujen lunastusehdoista.

Yksi syy lainanottajalla koettaa aikaansaada semmoista sopimusta obligationhaltijain kanssa on, että hän edelleen tarvitsee luottoa eikä sentähden tahdo panna alttiiksi mahdollisuuksia uusien lainain saamiseen. Tähän nähden on valiokunta harkitessaan sen käsiteltäväksi annettua asiaa yhtenä päätehtävänään pitänyt vastauksen antamista kysymykseen, onko Helsingin kaupunki vastedeskin oleva riippuvainen ulkomaisista lainamarkkinoista vai käykö kaupungin rahataloudellista tilaa pitäminen kyllin lujana, jotta muu kuin kotimainen luotto käy tarpeettomaksi. Valiokunnan täytyy tässä kohden huomauttaa, että rahatoimikonttorin ilmoituksen mukaan kaupungin vakauttamaton velka kuluvan tammikuun 25 päivänä oli kokonaista Smk 110,207,500: — ja että Kaupunginvaltuusto vastedes otettavasta obligatiolainasta jo on osoittanut Smk 33,953,467: 52, jota paitsi kaupungilla lähivuosina on eräitä välttämättömiä, useihin kymmeniin miljooniin markkoihin nousevia menoja huomattavista rakennusyrityksistä, eritoten kansakoulurakennuksista. Kaupungin luottotarvetta täytyy sentähden pitää sekä suurena että pakottavana. Toiselta puolen ei ole epäilemistä, että kotimaisten rahamarkkinain erittäin rasittunut tila vielä kauan on saattava mahdotto-

maksi pitkäaikaisen kotimaisen lainan saannin. Tosin on rahatoimikamarin viime aikoina onnistunut saada eräitä Suomen rahan määräisiä lainoja ulkomailta, mutta semmoisten lainain saantimahdollisuus on sangen rajoitettu ja ne määrät, jotka tällä tavoin voidaan toivoa saatavan, ovat verrattain vähäiset, minkätähden tähän keinoon ei voi kiinnittää sanottavia toiveita. Valiokunta on sentähden pitänyt kaupungille tärkeänä voida edelleen saada ulkomaan rahan määräisiä lainoja pitemmälle takaisinmaksuajalle ja tässä tarkoituksessa käyttää ulkomaisia rahamarkkinoita. Kaupungin luoton säilyttämiseksi näillä markkinoilla on valiokunta pitänyt tarpeellisina eräitä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on poistaa sitä tyytymättömyyttä, jota puheena olevan lain ankara soveltaminen on ollut omansa herättämään.

Että laki on herättänyt tyytymättömyyttä, on ymmärrettävissä, koska se tietää lainanottajain eduksi yksipuolisesti tehtyjä eräiden lainasopimuksen määräysten muutoksia. Mutta toiselta puolen on kotimaisen valuutan suuren arvonvähennyksen johdosta viime vuosina epäilemättä rahataloudelliselta kannalta ollut välttämätöntä koettaa kohtuullisiin suhteisiin vähentää kustannuksia obligatioiden ja korkolippujen lunastuksesta ja samalla hillitä obligatioilla keinottelemista, joka eritoten kotimaisille obligationhaltijoille on ollut houkuttelevaa. Kuinka huomattavia arvoja tässä on kysymyksessä, näkyy esim. siitä, että Helsingin kaupunki 1909 ja 1911 vuoden obligatiolainainsa korkoa, jos korkoliput lunastetaan Suomessa, suorittaa 4 1/2 %, mutta, jos ne lunastetaan Englannin rahassa, nykyisen käypäkurssin mukaan saa maksaa määriä, jotka vastaavat 40—45 % obligatioiden pääomamäärästä Suomen rahassa.

Näyttääkseen oikeutensa puheenalaisen lain 2 §:n 1 momentissa mainittuun valintavapauteen mikäli koskee sitä valuuttaa, jossa obligation tai korkolipun saa lunastaa, tulee ulkomaisen obligationhaltijan rahaministeriön marraskuun 2 päivänä 1921 antaman kuulutuksen mukaan esittää n. s. „affidavit", jossa kunnian ja omantunnon kautta vakuutetaan, että hänen hallussaan olevan obligation 1914 vuoden päättyessä omisti kansalainen tai toiminimi muussa maassa kuin Suomessa eikä se sittemmin ole ollut Suomen kansalaisen tai suomalaisen toiminimen hallussa; jos obligatio 1914 vuoden päättyessä oli sijoitettuna muuhun maahan kuin siihen, jonka valuutassa maksua vaaditaan, on sitä paitsi „affidavitissa" ilmoitettava, minkä maan valuutassa ja mikä toiminimi on obligatioon kuuluvan korkolipun vuonna 1914 (tahi „viimeksi ennen maailmansotaa" tahi „tavallisesti ennen maailmansotaa") lunastanut (ks. Suomen virallinen lehti marraskuun 5 päivänä 1921 n:o 256).

Tähän katsoen voi Helsingin kaupungin obligatioidenhaltijat jakaa kolmeen ryhmään, nimittäin:

1) ulkomaisiin obligationhaltijoihin, jotka antavat edellä mainittua sisällystä olevan „affidavitin“;

2) ulkomaisiin obligationhaltijoihin, jotka eivät voi tai eivät tahdo esittää tuollaista vakuutusta; sekä

3) kotimaisiin obligationhaltijoihin.

Ensimmäinen näistä ryhmistä on, niinkuin edellä huomautettiin, puheenalaisen lain mukaan oikeutettu saamaan obligationsa ja korkolippunsa lunastetuiksi joko Suomen rahassa tai myös sen obligatioissa mainitun maan rahassa, mihin ne 1914 vuoden päättyessä olivat sijoitettuina. Sitä vastoin on tältä ryhmältä — samoin kuin muiltakin obligationhaltijoilta — lain kautta riistetty heillä lainasopimuksen mukaan oleva oikeus oman valintansa mukaan saada lunastus missä tahansa niistä rahalajeista, joille obligatiot on asetettu. Kun tämä oikeus teki heille mahdolliseksi valita sen obligatioissa mainitun valuutan, joka kulloinkin, suhteellisesti katsoen, oli korkeimmin noteerattu, koitui tästä lainanottajalle kohtuutonta kurssitappiota. Mitä erikoisesti Helsingin kaupungin nyt puheena oleviin obligatiolainoihin tulee, ovat ne kaikki, lukuun ottamatta ainoastaan 1892 vuoden lainaa, asetettuja useammalle kuin kahdelle ja suurin niistä, 1911 vuoden laina, kokonaiselle viidelle eri rahalajille, minkätähden obligationhaltijoilla ennen lain julkaisemista oli laaja mahdollisuus, siihen katsomatta missä maassa he asuivat, lunastuksessa käyttää hyödykseen kurssivaihteluja. On sentähden helppo käsittää, ettei tämäkään ryhmä, jonka etuja laki suhteellisesti vähimmin on loukannut, ole vastalauseetta tyytynyt uusiin lainmääräyksiin. Valiokunta ei kuitenkaan puolestaan, kun „affidavitin“ yleensä esittävät vain niissä maissa olevat obligationhaltijat, joilla on korkea valuutta, ja tämän ryhmän siis edelleen, uuden lain voimaan tultuakin, täytyy katsoa olevan edullisessa asemassa, ole havainnut toimenpiteitä siihen nähden tarpeellisiksi. Eriävän käsityksen on kuitenkin lausunut yksi jäsen, allekirjoittanut von Frenckell, joka on ollut sitä mieltä, että kaupungin tulisi puheenalaisten obligationhaltijain kanssa käydä neuvottelemaan sitoumuksen saamiseksi heiltä, että he vastedes vaativat obligatioittensa ja korkolippujensa lunastusta ainoastaan *yhdessä* ulkomaisessa rahalajissa, joka kerta kaikkiaan määrättäisiin kuhunkin obligatioon nähden ja osoitettaisiin siihen painetulla leimalla, tietenkin pysyttämällä haltijalla oikeus, jos hän niin haluaa, vaatia lunastusta Suomen rahassa. Vastapalveluksena kaupungin puolelta on tämä valiokunnan jäsen ajatellut esim. obligatiokoron vähäistä kohottamista, esim. 1/4 %:lla.

Toinen ulkomaisten obligationhaltijain ryhmä, ne jotka eivät voi tai tahdo esittää tarpeellista „affidavitia“ ja joille laki ei ole suonut minkäänlaista etuoikeutta kotimaisten obligationhaltijain edellä, on paljoa vähemmän yhdenmukaisesti kokoonpantu kuin ensimmäinen. Siihen kuuluu osin obligationhaltijoita, jotka eivät voi selvittää, mihin maahan heidän obligationsa

olivat sijoitettuina 1914 vuoden lopussa, vaikka he hyvässä uskossa ovat ne ostaneet esim. ulkomaisessa pörssipaikassa, osin ympärysvalloissa asuvia semmoisten obligatioiden haltijoita, jotka aikaisemmin olivat olleet sijoitettuina Saksaan ja, niinkuin lunastuskustannuksia valaisevat numerot osoittavat, joko sotaverona tahi pääoman pakenemisen johdosta viimeksi mainitusta maasta ovat siirtyneet toisiin, parempivaluuttaisiin maihin, osin vihdoin semmoisten obligatioiden haltijoita, jotka lokakuun 8 päivänä 1918 annetusta kiellosta huolimatta on luvatta viety Suomesta. Tämän toisen ulkomaisten obligationhaltijain ryhmän kanssa, jossa tyytymättömyys uuteen lakiin tietysti on ollut sangen suuri, on valiokunta yksimielisesti katsonut kaupungin luotontarpeen vaativan tekemään erikoisen sopimuksen lain soveltamisen helpottamiseksi. Neuvotteluja tästä olisi pidettävä siinä paikkakunnassa, missä useimmat näistä obligationhaltijoista ovat esittäneet obligationsa ja korkolippunsa lunastettaviksi, nimittäin Lontoossa, ja olisi annettava rahatoimikamarin toimeksi sopivan, tarkoitukseen valitun henkilön välityksellä aloittaa sellaiset neuvottelut. Kun ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista, että kaupunki edeltä päin määräämällä kantansa ilmaisee, kuinka pitkälle se suostuu ulottamaan myönnytyksiään, ei valiokunta ole katsonut olevan Kaupunginvaltuustolle esitettävä yksityiskohtaista ehdotusta mainitun suuntaiseksi sopimukseksi. Valiokunta haluaa ainoastaan lyhyesti huomauttaa, että sopimus, jonka mukaan kaupunki ehkä suostuisi lunastamaan obligationsa ja korkolippunsa ulkomaan rahassa, voitaisiin tehdä sillä edellytyksellä, että lain määräämää ajankohtaa obligatioiden ulkomaiseen sijoitukseen nähden voitaisiin siirtää jonkin verran edemmäksi, mutta, luvattomasti maasta vietyjen obligatioiden haltijain estämiseksi saamasta lunastusta ulkomaan rahassa, ei kuitenkaan missään tapauksessa olisi kokonaan poistettava, että edelleen obligatiot ja korkoliput vastedes, sillä tavoin kuin valiokunnan jäsen von Frenckell on ehdottanut ulkomaisten obligationhaltijain ensimmäiselle ryhmälle kuuluviin obligatioihin ja korkolippuihin nähden, lunastetaan vain *yhdessä* ulkomaisessa rahalajissa sekä vihdoin että kaupunki ottamalla ulkomaisen lainan, jonka hankkimiseen puheenalainen obligationhaltijain ryhmä ehkä olisi taipuvainen myötävaikuttamaan, saisi mahdollisuuden lunastaa erääntyvät obligatiot ja korkoliput lainavaroilla, jotka kaupungin tarvitsisi maksaa takaisin niin pitkän ajan takaa, että maamme valuutan jo saattaisi olettaa vakiintuneen siinä määrin, että kaupungin olisi helpompi suorittaa velkansa.

Kolmannen ryhmän, kotimaisten obligationhaltijain käsittelystä on valiokunnassa lausuttu eri mieliä. Vähemmistö, johon ovat kuuluneet allekirjoittaneet Frey ja von Frenckell, on katsonut varovan ja kaukonäköisen rahapolitiikan kehoittavan ryhtymään toimenpiteisiin osin kotimaisille haltijoille kuuluvain obligatioiden estämiseksi edelleen kuljettamasta salaa maasta, osin näiden obligatioiden ja niihin kuuluvien korkolippujen lunastuksen turvaa-

miseksi yksinomaan Suomen rahassa, senkin jälkeen kuin toukokuun 27 päivänä 1921 annettu laki ehkä on lakannut olemasta voimassa; otaksuttava oli nimittäin että mainittu laki, siihen nähden että se on säädetty epäsäännöllisissä oloissa ja laadultaan on maksunviivytyslain vertainen, kumotaan niin pian kuin on palattu säännöllisiin tai ainakin vakaantuneisiin oloihin. Niille kotimaisille obligationhaltijoille, jotka rekisteröidyttävät obligationsa rahatoimikamarissa, olisi sentähden myönnettävä esimerkiksi 1/2—1 % korkeampi korko, sillä ehdolla, että he puolestaan sitoutuvat vastedes olemaan vaatimatta lunastusta muussa kuin Suomen rahassa. Rekisteröiminen estäisi salakuljetusta, ja tätä koron korotusta, joka, jos sellaista myönnettäisiin 1 %, kaupungille tuottaisi vuotuisia lisämenoja 200,000 tai korkeintaan 300,000 markkaa, olisi kaupungin kannalta katsottava jonkinlaiseksi palo- ja henkivakuutusmaksuihin verrattavaksi vahingonvakuutusmaksuksi. Valiokunnan enemmistö sitä vastoin on ollut sitä mieltä, ettei kotimaisten obligationhaltijain korkoa ole millään ehdolla korotettava. Siihen näillä ei ole siveellistä eikä laillista oikeutta, ja semmoinen korotus esiintyisi sentähden aivan ansaitsemattomana palkitsemisena. Kaikki Suomen kansalaiset ovat joutuneet kärsimään maamme epäedullisista valuuttaoloista, eikä ole syytä asettaa juuri näitä poikkeusasemaan, enempää kuin esim. pankkitallettajia. Sopimatonta on niinikään että kaupunki tässä kohden asettuu auliimmalle kannalle kuin valtio. Luultavaa myöskään ei ole, että tähän kuuluvat lainmääräykset tulisivat kumotuiksi, ennenkuin kultaraha on jälleen tullut lailliseksi maksuvälineeksi, missä tapauksessa kotimaisen ja ulkomaisen valuutan ero tasoittuisi. Huomiota siis ei olisi pantava siihen mahdolliseen vaaraan, että kaupungin myöhemmin tulisi pakko lunastaa puheenalaiset obligatiot ja korkoliput ulkomaan rahassa. Tämä kanta ei estäisi, että nämät obligatiot olosuhteiden mukaan voitaisiin rekisteröidä. Valiokunta on sentähden jäänyt siihen käsitykseen, ettei toimenpiteitä kotimaisten obligationhaltijain ryhmään nähden ole tarpeen.

Valiokunnan tarpeellisiksi katsomat neuvottelut ulkomaisten obligationhaltijain kanssa lienee, niinkuin ylempänä mainittiin, annettava toimeksi rahatoimikamarille, jolla on käytettävänään kaikki tarkoitukseen tarvittavat numerotiedot ja jolla on tarpeellista asiantuntemusta puheenalaisella alalla. Kun lojaalisuus vaatii, ettei Helsingin kaupunki tässä kohden ryhdy toimenpiteisiin, jotka voivat epäedullisesti vaikuttaa niihin suunnitelmiin, joita valtion rahahallinto ehkä on tehnyt valtion obligatioiden ja korkolippujen lunastamiseen nähden, ja yhdenmukainen menettely tässä kohden epäilemättä olisi erittäin suotava, olisi kamarin kuitenkin ennen neuvottelujen aloittamista asetuttava yhteyteen asianomaisen valtionviranomaisen kanssa saadakseen tiedon tämän käsityksestä asiassa ja, mikäli mahdollista, koetettava aikaansaada siinä yhteistoimintaa valtion ja kaupungin kesken. Jos silloin osoittautuisi, että hallitus haluaa tai suostuu ulkomaisten obligationhaltijain

kanssa neuvottelemalla koettamaan saattaa asiaa ratkaisuun ei ainoastaan mitä valtion, vaan myös mitä muihin kotimaisiin, niiden joukossa Helsingin kaupunginkin, obligatioihin tulee, pitäisi valiokunnan mielestä kaikkien toimenpiteiden kunnan puolelta saada raueta. Siinä tapauksessa sitä vastoin, että rahatoimikamari toimittaisi näitä neuvotteluja kaupungin puolesta, tulisi kamarin, sittenkuin alustava sopimus on saatu aikaan, Kaupunginvaltuustolle tehdä esitys sopimuksen lopullisesta hyväksymisestä.

Valiokunta on kokouksissaan myös keskustellut, olisiko yhteistoimintaa asiassa aikaansaatava eräiden muiden kaupunkikuntain, pankkien, teollisuuslaitosten y. m. kanssa, jotka ovat antaneet sekä Suomen että ulkomaan rahan määräisiä obligatioita, ja on sitä varten kunnallisen keskustoimiston välityksellä hankkinut tietoja Turun, Tampereen, Porin, Vaasan ja Loviisan kaupungeista. Niin kauan kuin valtion rahahallinto ei ole määrännyt kantaansa asiassa, näyttää kuitenkin kaikki yhteistyötä näiden kaupunkikuntain kanssa tarkoittavat toimenpiteet olevan jätettävä toistaiseksi.

Mitä rahatoimikamarin tämän mietinnön johdannossa selostettuun esitykseen tulee, on valiokunta puolestaan, vaikka ehdotettu menetelmä on näyttänyt tarjoovan eräitä käytännöllisiä etuja, katsonut yhdenmukaisuuden vaativan, ettei kamarille myönnettäisi yleisvaltuutta obligatioiden ja korkolippujen lunastuksessa myöntää huojennuksia. Ei senkään kamarin mainitseman tapauksen varalle että obligationhaltija asuu maassa, jossa lunastusta ei voida toimittaa, ole sellainen valtuus näyttänyt tarpeelliselta, koska sillä maalla, johon obligatio 1914 vuoden päättyessä oli sijoitettu, tässä tapauksessa ilmeisesti tarkoitetaan sitä maata, jossa korkolippu viimeksi ennen mainitun vuoden loppua esitettiin lunastettavaksi. Valiokunta ei sentähden voi puoltaa kamarin esitystä, mutta haluaa sen ohessa huomauttaa, että kamarilla tietenkin on tilaisuus, kun katsoo tarpeelliseksi, esittää yksityiset tapaukset Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi ja ratkaistaviksi.

Lopuksi valiokunta ei voi olla huomauttamatta, että obligatioiden sijoitusta koskevain täysin nykyolojen mukaisten tietojen puutteesta on johtunut, ettei valiokuntaan lähetettyä asiaa ole esillä olevassa mietinnössä voitu valmistella niin perinpohjaisella asiantuntemuksella, kuin sen merkitys olisi vaatinut, ja erittäin ettei sen taloudellisia seurauksia ole voitu kyllin valaista. Se seikka, ettei valiokunta siitä huolimatta ole tahtonut siirtää työtään toistaiseksi uudempia tietoja odotellessaan, on johtunut siitä, että kysymystä, se kun on sekä valtiollisten että taloudellisten konjunktuurien varassa, on pidetty laadultaan kiireellisenä.

Edellä lausutun nojalla on valiokunnalla kunnia esittää:

*että Kaupunginvaltuusto antaisi rahatoimikamarin tehtäväksi tässä mietinnössä tarkemmin mainitussa tarkoituksessa ja siinä tapauksessa, ettei hallituksella ole siihen mitään muistuttamista, käydä neuvotteluihin Helsingin kaupungin antamain sekä Suomen että ulkomaan rahan määräisten obligatioiden ulkomaisten haltijain kanssa sekä, jos alustava sopimus heidän kanssaan voidaan saada aikaan, esittää sen Valtuuston lopullisesti ratkaistavaksi;* mutta

*että, jos hallitus mainitunlaisten sekä valtion että muiden kotimaisten obligatioiden ulkomaisten haltijain kanssa haluaa viitattuun suuntaan neuvotella, kaikki muut toimenpiteet asiassa kaupungin puolelta saisivat raueta.*

Helsingissä, tammikuun 30 päivänä 1922.

**Alexander Frey.**

**Väinö Tanner.** **Artur Tollet.**

**Väinö Voionmaa.** **E. von Frenckell.**

*Harald Dalström.*

*Liite.*

## Tietoja Helsingin kaupungin 1892, 1898, 1900, 1902, 1909 ja 1911 vuosien obligatiolainoihin kuuluvien obligatioiden ja niiden korkolippujen lunastamiskustannuksista vuosina 1913—20.

### 1. 1892 vuoden laina.

| Vuosi. | Suomi. | | Ruotsi. | | Yhteensä. |
|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | % | Smk. | % | Smk. |
| 1913 | 154,440 — | 75.7 | 49,443 75 | 24.3 | 203,883 75 |
| 1914 | 163,226 25 | 80.8 | 38,880 — | 19.2 | 202,106 25 |
| 1915 | 171,877 50 | 100.0 | — — | — | 171,877 50 |
| 1916 | 67,556 25 | 100.0 | — — | — | 67,556 25 |
| 1917 | 222,502 50 | 100.0 | — — | — | 222,502 50 |
| 1918 | 145,147 50 | 73.0 | 53,606 25 | 27.0 | 198,753 75 |
| 1919 | 165,971 25 | 84.4 | 30,746 25 | 15.6 | 196,717 50 |
| 1920 | 134,797 50 | 81.7 | 30,217 50 | 18.3 | 165,015 — |

### 2. 1898 vuoden laina.

| Vuosi. | Suomi. | | Ruotsi. | | Saksa. | | Yhteensä. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | % | Smk. | % | Smk. | % | Smk |
| 1913 | 12,827 50 | 13.7 | — — | — | 80,832 50 | 86.3 | 93,660 — |
| 1914 | 10,368 75 | 20.3 | — — | — | 40,818 75 | 79.7 | 51,187 50 |
| 1915 | 21,822 50 | 100.0 | — — | — | — — | — | 21,822 50 |
| 1916 | 64,566 25 | 93.6 | 4,392 50 | 6.4 | — — | — | 68,958 75 |
| 1917 | 144,812 50 | 98.9 | 1,557 50 | 1.1 | — — | — | 146,370 — |
| 1918 | 22,163 75 | 100.0 | — — | — | — — | — | 22,163 75 |
| 1919 | 49,997 50 | 93.8 | 3,325 — | 6.2 | — — | — | 53,322 50 |
| 1920 | 137,086 25 | 73.5 | 49,367 50 | 26.5 | — — | — | 186,453 75 |

### 3. 1900 vuoden laina.

| Vuosi. | Suomi. | | Ruotsi. | | Saksa. | | Yhteensä. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | % | Smk. | % | Smk. | % | Smk. |
| 1913 | 1,080 — | 1.0 | — — | — | 108,170 — | 99.0 | 109,250 — |
| 1914 | 1,480 — | 2.5 | — — | — | 57,780 — | 97.5 | 59,260 — |
| 1915 | 10,680 — | 100.0 | — — | — | — — | — | 10,680 — |
| 1916 | 65,940 — | 85.7 | 10,980 — | 14.3 | — — | — | 76,920 — |
| 1917 | 110,370 — | 99.6 | 450 — | 0.4 | — — | — | 110,820 — |
| 1918 | 20,070 — | 100.0 | — — | — | — — | — | 20,070 — |
| 1919 | 55,630 — | 95.3 | 2,720 — | 4.7 | — — | — | 58,350 — |
| 1920 | 106,940 — | 52.7 | 7,010 — | 3.5 | 88,860 — | 43.8 | 202,810 — |

## 4. 1902 vuoden laina.

| Vuosi. | Suomi. | | Ruotsi. | | Saksa. | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | % | Smk. | % | Smk. | % |
| 1913 | — — | — | — — | — | 62,410 — | 28.1 |
| 1914 | 210 — | 0.1 | — — | — | 63,400 — | 22.2 |
| 1915 | 5,750 — | 47.7 | 90 — | 0.7 | — — | — |
| 1916 | 15,690 — | 28.8 | 38,810 — | 71.2 | — — | — |
| 1917 | 29,400 — | 100.0 | — — | — | — — | — |
| 1918 | 5,560 — | 100.0 | — — | — | — — | — |
| 1919 | 41,130 — | 33.8 | 1,020 — | 0.8 | — — | — |
| 1920 | 36,580 — | 2.9 | 64,850 — | 5.2 | 10,640 — | 0.8 |

| Vuosi. | Ranska. | | Sveitsi. | | Yhteensä. Smk. |
|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | % | Smk. | % | |
| 1913 | 159,870 — | 71.9 | — — | — | 222,280 — |
| 1914 | 221,800 — | 77.7 | — — | — | 285,410 — |
| 1915 | 6,230 — | 51.6 | — — | — | 12,070 — |
| 1916 | — — | — | — — | — | 54,500 — |
| 1917 | — — | — | — — | — | 29,400 — |
| 1918 | — — | — | — — | — | 5,560 — |
| 1919 | 79,620 — | 65.4 | — — | — | 121,770 — |
| 1920 | 1,026,780 — | 81.6 | 120,230 — | 9.5 | 1,259,080 — |

## 5. 1909 vuoden laina.

| Vuosi. | Suomi. | | Ruotsi. | | Saksa. | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | % | Smk. | % | Smk. | % |
| 1913 | 3,904 71 | 0.6 | — — | — | 447,061 — | 63.2 |
| 1914 | 17,825 85 | 3.1 | 6,055 13 | 1.0 | 406,599 15 | 70.2 |
| 1915 | 34,802 85 | 75.4 | 11,374 59 | 24.6 | — — | — |
| 1916 | 288,835 36 | 88.2 | 38,650 97 | 11.8 | — — | — |
| 1917 | 568,389 96 | 98.9 | 6,338 08 | 1.1 | — — | — |
| 1918 | 92,864 19 | 86.0 | 15,166 12 | 14.0 | — — | — |
| 1919 | 203,724 — | 9.9 | 39,556 41 | 1.9 | — — | — |
| 1920 | 471,338 11 | 42.5 | 80,584 16 | 7.3 | 134,967 15 | 12.2 |

| Vuosi. | Ranska. | | | Englanti. | | | Yhteensä. | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | | % | Smk. | | % | Smk. | |
| 1913 | — | — | — | 256,013 | 16 | 36.2 | 706,978 | 87 |
| 1914 | — | — | — | 148,775 | 11 | 25.7 | 579,255 | 24 |
| 1915 | — | — | — | — | — | — | 46,177 | 44 |
| 1916 | — | — | — | — | — | — | 327,486 | 33 |
| 1917 | — | — | — | — | — | — | 574,728 | 04 |
| 1918 | — | — | — | — | — | — | 108,030 | 31 |
| 1919 | — | — | — | 1,806,183 | 03 | 88.2 | 2,049,463 | 44 |
| 1920 | 4,131 | 07 | 0.4 | 416,615 | 58 | 37.6 | 1,107,636 | 07 |

## 6. 1911 vuoden laina.

| Vuosi. | Suomi. | | | Ruotsi. | | | Saksa. | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | | % | Smk. | | % | Smk. | | % |
| 1913 | 10,977 | 59 | 1.0 | — | — | — | 635,870 | 40 | 60.7 |
| 1914 | 14,497 | 25 | 1.7 | 3,282 | 06 | 0.4 | 584,346 | 17 | 70.3 |
| 1915 | 33,317 | 44 | 85.7 | 5,511 | 68 | 14.3 | — | — | — |
| 1916 | 386,443 | 59 | 96.5 | 13,931 | 84 | 3.5 | — | — | — |
| 1917 | 854,017 | 29 | 100.0 | 22 | 63 | 0.0 | — | — | — |
| 1918 | 160,671 | 83 | 57.2 | 120,302 | 53 | 42.8 | — | — | — |
| 1919 | 312,149 | 18 | 9.9 | 108,586 | 79 | 3.4 | — | — | — |
| 1920 | 575,365 | 82 | 36.2 | 107,173 | 15 | 6.8 | 227,223 | 94 | 14.3 |

| Vuosi. | Ranska. | | | Englanti. | | | Yhteensä. | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Smk. | | % | Smk. | | % | Smk. | |
| 1913 | — | — | — | 400,937 | 45 | 38.3 | 1,047,785 | 42 |
| 1914 | — | — | — | 228,661 | 17 | 27.6 | 830,786 | 65 |
| 1915 | — | — | — | — | — | — | 38,829 | 12 |
| 1916 | — | — | — | — | — | — | 400,375 | 43 |
| 1917 | — | — | — | — | — | — | 854,039 | 92 |
| 1918 | — | — | — | — | — | — | 280,974 | 36 |
| 1919 | — | — | — | 2,747,881 | 78 | 86.7 | 3,168,617 | 75 |
| 1920 | 10,679 | 86 | 0.7 | 664,937 | 42 | 42.0 | 1,585,394 | 19 |

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## ***Lausunto** konsuli Victor Hovingin anomuksesta eräiden hänelle kuuluvien obligatioiden ja korkolippujen lunastamisesta Ruotsin rahassa.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Suomen entisen Tukholman konsulin Victor Hovingin rahatoimikamarilta anottua, että eräät hänen hallussaan olevat Helsingin kaupungin 1909 ja 1911 v:n obligatiolainoihin kuuluvat obligatiot, jotka Ruotsin rahassa olivat 106,814 ja 187,961 eli yhteensä 294,775 kruunua, korkolippuineen lunastettaisiin Ruotsin rahassa, esitti kamari kirjelmässään viime joulukuun 22 päivältä asian Kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi ja puolsi myönnyttäväksi hakijan anomukseen. Asiaa Valtuuston valmisteluvaliokunnassa kuluvan tammikuun 23 päivänä esiteltäessä se lähetettiin lausunnon saamiseksi valiokuntaan, jonka Valtuusto oli aikaisemmin asettanut valmistelemaan kysymystä kaupungin antamien sekä Suomen että ulkomaan rahan määräisten obligatioiden ynnä niihin kuuluvien korkolippujen lunastamisesta.

Tämän johdosta on viimeksi mainitulla valiokunnalla asiakirjoihin tutustuttuaan kunnia lausua seuraavaa.

Konsuli Hoving on anomuksessaan maininnut, että hän oli puheenalaiset obligatiot ostanut Göteborgs bankilta keväällä 1918 ennen lopullista muuttoaan Suomesta Ruotsiin, mikä tapahtui marraskuun 1 päivänä s. v., ja että syynä tähän rahansijoitukseen oli Ruotsin silloinen alhainen talletuskorko. Ostoaikaan oli Ruotsin kruunun kurssi 2: 36 markkaa. Kun hakija ei heti tarvinnut rahoja erääntyneistä korkolipuista, esitti hän nämä lunastettaviksi Ruotsissa vasta syyskuussa 1919, ja oli rahatoimikamari, saatuaan selvityksen obligatioiden saannosta, hänelle toimittanut mainitun kuukauden 26:ntena

päivätyn sitoumuksen myöntyen korkolippujen lunastamiseen Ruotsin rahassa. Tätä sitoumusta pitää hakija itseään sekä laillisesti että siveellisesti turvaavana, sitä enemmän kuin hän on Ruotsin kansalainen sekä obligatiot mainitun sitoumuksen johdosta sittemmin on otettu velan vakuudeksi. m. m. Skandinaviska kreditaktiebolaget yhtiölle ja Helsingin kaupungin Tukholmassa oleva asiamies oli erääntymisaikoina lunastanut niihin kuuluvat korkoliput Ruotsin rahassa.

Rahatoimikamari on asiaa käsitellessään havainnut, että kaupunki tosin muodollisista syistä, toukokuun 27 päivänä 1921 m. m. Suomen ja ulkomaan rahassa annettujen obligatioiden ja korkolippujen lunastamisesta eräissä tapauksissa annetun lain nojalla, voisi evätä hakijalta lunastuksen Ruotsin rahassa. Kun kamari kuitenkin syyskuun 26 päivänä 1919 antamansa kirjelmän mukaan oli myöntynyt konsuli Hovingin pyyntöön „saada Ruotsissa esittää lunastettaviksi Helsingin kaupungin obligatiolainoihin vuodelta 1909 106,814 ja vuodelta 1911 187,961 kruunuun kuuluvat korkoliput", on kamari ollut sitä mieltä, että kaupungin tulee pitää tämä lupauksensa ja siten oikeuttaa hakija saamaan Ruotsin kruunuissa edellä mainittujen korkolippujen ja obligatioiden lunastus kamarin oheen paneman luettelon mukaan. Kamarin vähemmistö on kuitenkin ehdottanut konsuli Hovingin anomusta evättäväksi.

Samalla on rahatoimikamari ilmoittanut, ettei yhtään hakijan obligatiota toistaiseksi ole arvottu.

Rahatoimikamarin syyskuun 26 päivänä 1919 antama sitoumus oli seuraava:

„Saatuaan vastaanottaa Teidän arv. kirjelmänne t. k. 23 päivältä on rahatoimikamari nähnyt hyväksyi myöntyä Teidän anomukseenne saada Ruotsissa esittää lunastettaviksi korkoliput, jotka kuuluvat Helsingin kaupungin 1909 vuoden obligatiolainaan 106,814 kr. sekä 1911 vuoden lainaan 187,961 kr., mikä rahatoimikamarilla on kunnia ilmoittaa".

Valiokunta, joka on käsitellyt esillä olevan asian Kaupunginvaltuuston aikaisemmin lähettämän kysymyksen yhteydessä, pyytää ensinnä, viitaten mainitusta kysymyksestä antamaansa mietintöön *(Pain. asiakirj. n:o 2 vuodelta 1922)*, saada huomauttaa, että konsuli Hoving, joka tosin aikaisemmin on ollut Suomen kansalainen, mutta nyttemmin on otettu Ruotsin alamaiseksi, kuuluu siihen ryhmään Helsingin kaupungin obligatioiden ulkomaisia haltijoita, joka ei voi tai tahdo esittää n. s. „affidavitia", jommoinen rahaministeriön marraskuun 2 päivänä 1921 antaman julistuksen mukaan vaaditaan ulkomaiselta obligationhaltijalta, jotta hänen obligationsa ja korkolippunsa lunastettaisiin muussa kuin Suomen rahassa, ja jossa m. m. on vakuutettava, että hänen obligationsa 1914 vuoden lopussa omisti muun maan kuin Suomen

kansalainen tahi liike. Näiden obligationhaltijain kanssa, joiden tyytymättömyys toukokuun 27 päivänä 1921 annettuun lakiin on ymmärrettävä, koska laki tietää lainanottajain eduksi yksipuolisesti toimeenpantuja muutoksia eräisiin lainasopimusten määräyksiin, on valiokunta kaupungille tarpeellisen ulkomaisen luoton säilyttämiseksi katsonut olevan ryhdyttävä neuvotteluihin, jolloin heille eräin ehdoin tarjottaisiin huojennuksia lain soveltamisessa, m. m. obligatioiden ja korkolippujen lunastus *yhdessä* kuhunkin obligatioon nähden kerta kaikkiaan määrätyssä ulkomaisessa rahalajissa ja obligatioiden ulkomaisen sijoituksen määräajan siirtäminen tuonnemmaksi. Jos ehdotetuista neuvotteluista on toivottu tulos, on kutakuinkin luultava, että konsuli Hovingin obligatiot, vietyinä Suomesta ennen senaatin lokakuun 8 päivänä 1918 antamaa kieltoa viedä tahi lähettää ulkomaan paikkaan Suomessa liikkeeseen laskettuja obligatioita, ovat luettavat niihin, jotka korkolippuineen vastedes lunastettaisiin Ruotsin rahassa (ks. tarkemmin mainittua mietintöä).

Tähän tulee lisäksi, että konsuli Hovingille rahatoimikamarin syyskuun 26 päivänä 1919 antamassa sitoumuksessa, vaikkakaan tämä ei ole täysin selvästi laadittu, on henkilökohtaisesti myönnetty oikeus saada korkolippunsa lunastetuiksi Ruotsin rahassa. Että tämä sitoumus, joka oli vastaus hakijan tekemään tiedusteluun, on omansa siveellisesti tukemaan hänen vaatimustaan, on kiistämätöntä, koska se epäilemättä on lujittanut hänen lainasopimuksen sanamuotoon perustuvaa vakaumustaan, että hänen korkolippunsa vastedeskin lunastetaan Ruotsin rahassa ja hän sentähden on hyvässä uskossa pitänyt obligatiot, sen sijaan että olisi koettanut saada niitä kaupaksi.

Näin ollen ja kun valiokunta pitää toukokuun 27 päivänä 1921 annettua lakia suojelevana, mutta ei pakottavana, sikäli että se ei estä lainanottajaa ja obligationhaltijaa obligatioiden ja korkolippujen lunastuksessa keskenään sopimasta muunlaisista kuin lain määräämistä ehdoista, on valiokunnasta näyttänyt sopimattomalta ja kohtuuttomalta, ennenkuin on osoittautunut, miten neuvottelut puheenalaisen obligationhaltijain ryhmän kanssa päättyvät, kokonaan evätä hakijan anomusta. Tähän nähden on valiokunta puolestaan ollut sitä mieltä,

> *että konsuli Hoving olisi oikeutettava obligatioihinsa kuuluvat, tähän asti erääntyneet korkoliput, joiden luettelon hän on antanut rahatoimikamariin, saamaan lunastetuiksi Ruotsin rahassa, mutta että kysymys siitä, missä rahalajissa hänelle kuuluvat, vastedes erääntyvät obligatiot ja korkoliput on lunastettava, on jätettävä riippuvaksi siitä menettelytavasta, mitä kaupunki ylipäätään obligatioiden ja korkolippujen lunastamisessa on noudattava puheenalaiseen ulkomaisten obligationhaltijain ryhmään nähden.*

Valiokunnan jäsen, allekirjoittanut Tanner, on kuitenkin lausunut käsityksen, että puheenalainen asia olisi ratkaistava vasta muiden samanlaatuisten asiain lopullisen käsittelyn yhteydessä.

Helsingissä, tammikuun 30 päivänä 1922.

**Alexander Frey.**

**Väinö Tanner.** **Artur Tollet**

**Väinö Voionmaa.** **E. von Frenckell.**

*Harald Dalström.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Esitys kunnan sairaalain laajentamisesta.*

HELSINGIN
**RAHATOIMIKAMARI.**

*Jouluk. 29 p:nä 1921.*

N:o 1791.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Palauttaen Kaupunginvaltuuston arvoisan lähetteen huhtikuun 8 päivältä kuluvaa vuotta ynnä Helsingin kaupungin sairaalaylihallituksen esityksen kunnan sairaalain laajentamisesta (uuden sairaalaryhmän rakennuttamisesta) on rahatoimikamarilla kunnia asiasta lausua seuraavaa:

Ennen asian ottamista kamarissa tutkittavaksi lähetettiin se lausunnon saamiseksi kaupungin yleisten töiden hallitukselle, joka kaupunginasema-arkkitehdin antamaan promemoriaan viitaten mainitsee promemoriassa esitetyillä syillä voivansa puoltaa ylihallituksen ehdotusta asiakirjain oheisessa kartassa tarkemmin osoitetun alueen luovuttamisesta kunnan sairaalaryhmän paikaksi. Edelleen ehdottaa hallitus, että paitsi ylihallituksen esityksessä ehdotettuja henkilöjä myös tuuletus- ja lämpöteknikan erikoistuntija lähetettäisiin opintomatkalle Skandinaviaan ja Saksaan tutkimaan uudenaikaisia sairaalalaitoksia sekä että vähintään 50,000 markkaa osoitettaisiin alustavain luonnospiirustusten laatimista varten.

Kaupunginasema-arkkitehti mainitsee täysin yhtyvänsä sairaalaylihallituksen käsitykseen, että Kivelän sairaala-aluetta on pidettävä liian pienenä lähetteessä ehdotetun laajuiselle sairaalaryhmälle, siinäkin tapauksessa että mainittua aluetta piirustuksessa osoitetulla tavalla laajennettaisiin itään päin Runebergin- ja Topeliuksenkadulle asti. Tämä alue edustaa nimittäin erittäin suurta yksikköarvoa neliömetriltä lukien ja lienee sentähden vastedes mieluummin varattava muihin tarkoituksiin. Kun toista sopivaa paikkaa ei ole keskikaupungilla ja kun kaupunginasema-arkkitehti ei myöskään emäradan itäpuolelta ole voinut osoittaa paikkaa, joka tyydyttäisi kaikkia niitä vaatimuksia, jotka asetetaan tässä puheena olevan kokoiselle sairaalatontille, on hän empimättä ehdottanut asiakirjain oheisissa piirustuksissa osoitettua L. Viertotien ja Fredriksbergin välistä aluetta, vaikka se Kaupunginvaltuuston toukokuun 12 päivänä 1914 tekemän päätöksen mukaan sijaitsee sillä alueella, joka toistaiseksi on varattu vastaisen keskuspuiston paikaksi. Syyksi tähän kaupunginasema-arkkitehti mainitsee, että suunniteltujen rautatiealueen ja rajakkaisten liikenneväyläin uudestimuodostusten, jotka syvästi vaikuttavat keskeisten kaupunginosain asema-

kaavaan, myös voi katsoa perustelevan puistoalueen järjestämistä siten, että sopivia, keskeisiä osia siitä saisi käyttää julkisiin tarkoituksiin, jota vastoin korvaus siten menetetyn puistoalueen sijaan hankittaisiin alueilta, jotka eivät samassa määrin sovellu rakennettavaksi. Kun ehdotettu sairaalan paikka ylihallituksen mielestä täyttää sangen suuret vaatimukset, joita tuskin voidaan tyydyttää toisaalla, pitää kaupunginasema-arkkitehti parhaiten kaupungin edun mukaisena, että tässä tapauksessa poiketaan aikaisemmin tehdystä päätöksestä. Huomattava on, ettei sairaala-aluetta missään tapauksessa rakennuteta yhtä täyteen kuin tavallista asuntokorttelia ja ettei tuollainen nurmikentillä ja istutuksilla varustettu laitos kokonaan menetä puiston luonnetta. Tontin rajain määräämisessä on otettu huomioon vastaisten liikenneväyläin tarve, joista etusijassa on huomattava Snellmaninkatu, joka yhdistää Munkkiniemen ja Meilansin pohjoisosan Fredriksbergin asemaan, sekä Lääkärikadun jatkeen suuntaan samalle asemalle suunniteltu liikenneväylä. Ehdotetulla alueella voi siis katsoa olevan oivallisen aseman kulkuyhteyksien kannalta, verraten keskeisen vastaiseen Helsinkiin nähden ja helposti luoksepäästävän kaikista kaupunginosista. Liikenneväyläin läheisyydestä huolimatta sairaalaryhmää kuitenkin verraten vähän häiritsisi suuri, meluava liikenne, koska sitä L. Viertotiestä erottaa kaksi asuntokorttelirivi Snellmaninkadun ollessa syvällä sen tason alapuolella, jolle rakennukset on aikomus sijoittaa. Tontin kaakkoispuolelle suunnitellun kadun voi myös istutuksilla erottaa sairaalaryhmästä.

Rahatoimikamari, joka erinäisissä kokouksissa on käsitellyt puheenalaista asiaa, on katsoen taloudellisen elämän alalla nykyään vallitsevaan yleiseen lamatilaan sekä siihen, ettei kaupungilla nykyään liene toiveita voida kohdakkoin saada riittävän suurta obligatiolainaa pitemmälle takaisinmaksuajalle, ollut sitä mieltä, että kaupungin raha-asioihin nähden tuskin nykyään on painavia syitä nyt heti ryhtyä myönteisiin toimenpiteisiin puheenalaisen sairaalaryhmän aikaansaamiseksi.

Ennen maailmansotaa laskettiin sairaalan rakennuskustannukset noin 8,000—10,000 markaksi sairassijaa kohti laitoksen suuruudesta ja sairaalan laadusta riippuen. Nykyään ovat rakennuskustannukset 10—12 kertaa korkeammat kuin ennen sotaa. Niin suuren kuin nyt ehdotetun, 600 sairassijaa käsittävän sairaalaryhmän rakennuttamisesta nykyisin hinnoin olisi kustannuksia noin 10,000 × 10 = 100,000 × 600 = 60,000,000 markkaa. Vaikka tämä ryhmä tietenkin teetettäisiin pitemmän ajan kuluessa, ylittävät rahatoimikamarin mielestä kuitenkin sen kustannukset nykyään kaupungin kyvyn.

Jos kuitenkin taloudellinen elämä jälleen vakiintuisi ja kaupunki voisi saada uuden isohkon obligatiolainan, voitaisiin kysymys, niin hyvin valmisteltu kuin se jo on, silloin heti ottaa lopullisesti ratkaistavaksi ja kaupunginviranomaiset ryhtyä ylihallituksen ehdottamiin toimenpiteisiin stipendiaattien lähettämiseksi ja määrärahan myöntämiseksi piirustusten laadintaa varten.

Kun varsin luultavasti maailmansodan ja sen jälkeen vallinneen lamatilan johdosta ei Skandinaviassa ja vielä vähemmän Saksassa viime aikoina ole rakennettu uudenaikaisia sairaalalaitoksia, ei kaupungin lähettämillä henkilöillä siis olisi tilaisuutta tutustua muihin kuin ennen sotaa rakennettuihin laitoksiin, jotka erinäiset kaupungin palveluksessa olevat lääkärit ovat jo vuosina 1913 ja 1914 nähneet. Tästä syystä ja kun kamarin mielestä olisi liian aikaista jo nyt käydä laatimaan luonnospiirustuksia, vaikkapa vain valmistaviakin, rakennusyritystä varten, jonka aloittamisaikaa ei voi lähimainkaan määrätä, ei rahatoimikamarin mielestä nyt ole sopiva aika lähettää stipendiaatteja tutkimaan sairaalalaitoksia taikka myöntää varoja piirustusten laatimiseen.

Näin ollen on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, ettei nykyään ole asiassa tarpeen mitään muita välittömiä toimenpiteitä kuin varata tarkoitukseen ylihallituksen, kaupungin yleisten töiden hallituksen ja kaupunkiasema-arkkitehdin ehdottama, asiakirjain oheiseen karttaan kirjaimilla a — b — c — d — e — f — a merkitty alue.

Mitä vihdoin tulee ehdotukseen uuden ruokalarakennuksen teettämisestä Kivelän sairaalaan on kamari, joka on miehissä toimittanut puheenalaisen sairaalan katselmuksen, sitä mieltä, että tuollainen rakennus on siellä tarpeellinen. Mutta ku.i piirustukset, jotka kaupungin rakennuskonttori oli tarkoitusta varten jo aikaisemmin laatinut, kamarin mielestä on perin pohjin uudesti laadittava ja kysymys sitä paitsi on kamarin kirjelmässä marraskuun 21 päivältä 1921 N:o 1774 tehdyn, uuden paviljongin rakennuttamista työ- ja kunnalliskotiin koskevan ehdotuksen likeisessä yhteydessä, on kamarin mielestä tämä asia sopivimmin käsiteltävä erillisenä ja erotettava ehdotetun uuden sairaalaryhmän rakennusasian yhteydestä. Jos nimittäin edellä mainittu uusi paviljonki kunnalliskotiin teetetään, lakkaa Kivelän sairaala kokonaan tai ainakin olennaisesti vähemmässä määrässä olemasta »Ziechenhausina» ja samassa määrässä sen merkitys äkillisten taudintapausten hoitolaitoksena on lisääntyvä. Ehdotettu paviljonki rakennuttamalla saataisiin lisää satakunta uutta sairassijaa. Sellainen toimenpide olisi ainakin joksikin ajaksi vähentävä tuntuvaa sairassijain puutetta.

Edellä esitetyn nojalla kamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

*luopumalla toukokuun 12 päivänä 1914 tekemästään päätöksestä varata erinäisiä alueita vastaisen keskuspuiston paikaksi uuden kunnan sairaalaryhmän paikaksi varata asiakirjain oheisessa kartassa kirjaimilla a — b — c — d — e — f — a tarkemmin osoitetun alueen;*

*jättää muut kaupungin sairaalaylihallituksen mainitun sairaalaryhmän aikaansaamiseksi ehdottamat toimenpiteet toistaiseksi; sekä*

*antaa kaupungin yleisten töiden hallituksen toimeksi kaupungin sairaalaylihallituksen kanssa neuvoteltuaan laatia piirustukset ja kustannusarvion Kivelän sairaalaan teetettävää uutta ajanmukaista ruokalarakennusta varten.*

Erinäiset asiassa syntyneet kirjat ynnä 2 karttaa on rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Karl Hård af Segerstad.*

*Liite I.*

*Helsingin Rahatoimikamarille.*

Palauttaen rahatoimikamarin lähetteen viime huhtikuun 11 päivältä, 557 §, jossa kamari oli kehoittanut hallitusta antamaan lausunnon suurenlaisen kunnallisen sairaalan rakentamisesta ja lähetteen oheisessa kartassa osoitetun alueen varaamisesta Fredriksbergin aseman ja Läntisen Viertotien väliseltä alueelta tarkoitukseen on hallituksella kunnia tämän ohessa lähettää kaupunginasema-arkkitehti Brunilan asiasta antama lausunto siinä mainittuine asemapiirroksineen sekä vaadituksi lausunnoksi rahatoimikamarille ilmoittaa, että hallitus kaupunginasema-arkkitehdin lausunnossa esitetyillä perusteilla on katsonut voivansa puoltaa Helsingin kaupungin sairaalaylihallituksen ehdotusta tämän oheisissa kartoissa osoitetun alueen varaamisesta uutta kunnansairaalaa varten, ja on hallitus katsonut, että paitsi ylihallituksen esityksessä ehdotettuja henkilöitä myös tuuletus- ja lämpöteknikan erikoistuntija olisi lähetettävä Skandinaviaan ja Saksaan siellä tutustumaan uudenaikaisiin sairaalalaitoksiin sekä että vähintään 50,000 markan määräraha olisi osoitettava alustavia luonnospiiroksia varten.

**Otto Fr. Nyberg.**
Puheenjohtaja.

*G. A. Gröndahl.*

---

*Liite II.*

*Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.*

Promemoria rahatoimikamarin lähetteeseen huhtikuun 11 päivältä 1921, 557 §, kunnallisten sairaalain laajentamista koskevassa asiassa.

Helsingin kaupungin sairaalaylihallituksen Kaupunginvaltuustolle osoitetussa, joulukuun 10:ntenä 1920 päivätyssä esityksessä m. m. ehdotettua, että Valtuusto periaatteessa päättäisi rakennettavaksi isonlaisen kunnallisen sairaalan ja että tarkoitukseen varattaisiin kartassa lähemmin osoitettu alue Fredriksbergin aseman ja Läntisen Viertotien väliltä, on allekirjoittaneella, joka on saanut tehtäväkseen antaa lausunnon sairaalan paikasta, kunnia esittää seuraavaa.

Niinkuin sairaalaylihallituksen mietinnössä huomautetaan, täytyy Kivelän sairaala-aluetta pitää liian pienenä ehdotetun laajuiselle sairaalaryhmälle, vaikkakin aluetta ehdotetulla tavalla laajennettaisiin idässä Runebergin- ja Topeliuksenkadulle asti, minkä ohessa on huomattava, että alue edustaa erittäin suurta yksikköarvoa ja on siis vastedes mieluimmin käytettävä muuhun tarkoitukseen. Kun toista sopivaa paikkaa ei ole keskikaupungilla eikä allekirjoittanut myöskään emäradan itäpuolelta ole voinut osoittaa paikkaa, joka tyydyttäisi kaikki ne vaatimukset, joita asetetaan sen kokoiselle sairaalatontille kuin tässä on puheena, on allekirjoittanut empimättä tarkoitukseen puoltanut mietinnössä mainittua Läntisen Viertotien ja Fredriksbergin välistä aluetta, vaikka se sijaitsee sen alueen rajain sisäpuolella, joka Kaupunginvaltuuston toukokuun 12 päivänä 1914 tekemän päätöksen mukaan on toistaiseksi varattava vastaisen keskuspuiston paikaksi. Tämän tueksi allekirjoittanut pyytää esittää seuraavaa. Rautatiealueen ja rajakkaisten liikenneväyläin suunniteltujen uudestimuodostusten, jotka syvästi koskevat keskeisten kaupunginosain asemakaavaan, voi myös katsoa perustelevan puistoalueen järjestelemistä sillä tavoin, että sopivia, keskeisesti sijaitsevia alueita käytetään julkisiin tarkoituksiin, ja menetetyn puistoalueen sijaan hankitaan korvaus alueilta, jotka eivät yhtä hyvin sovellu rakennettaviksi. Kun ehdotettu sairaalan paikka ylihallituksen mielestä täyttää sangen suuret vaatimukset, joita tuskin voidaan tyydyttää toisaalla, näyttää parhaiten kaupungin edun mukaiselta tässä tapauksessa luopua aikaisemmista suunnitelmista. Tämän ohessa ansaitsee huomioon ottamista, että aluetta ei rakenneta samassa määrässä kuin tavallista korttelia, vaan että siihen tehdään hajanaisia 2 ja 3 kerroksen korkuisia, istutusten ympäröimiä rakennuksia, minkä johdosta paikan puistoluonne ei kokonaan häviä.

Niinkuin tämän oheisista tonttikartasta ja yleissuunnitelmasta näkyy, rajoittavat aluetta lännessä ja lounaassa vastaiset asuinkorttelit, jota vastoin sitä muilta tahoilta ympäröi suunniteltu keskuspuisto. Tontin rajoja määrätessä on otettu huomioon vastaiset liikenneväylät, joiden joukossa etusijassa huomataan Snellmaninkatu, joka yhdistää Munkkiniemen ja Meilansin pohjoisosan Fredriksbergin asemaan, sekä Lääkärinkadun suuntaan samalle asemalle suunniteltu liikenneväylä. Alueella täytyy siis katsoa olevan oivallinen asema kulkulaitoskannalta, kutakuinkin keskeinen vastaiseen Helsinkiin verraten ja helposti luokse päästävä kaikista kaupunginosista. Etuna täytynee pitää sitäkin seikkaa, että sairaala sijaitsisi aivan lähellä kulkutautisairaalaa. Liikenneväyläin läheisyydestä huolimatta ei suuri liikenne kuitenkaan häiritsisi sairaalaa, sillä Läntisestä Viertotiestä sitä erottaa kaksi asuntokorttelirivi, ja taas Snellmaninkatu on syvällä sen tason alapuolella, mihin sairaalarakennukset tulevat sijoitettaviksi. Tontin kaakkoispuolelle suunnitellun kadun voi, niinkuin kartassa osoitetaan, istutuksilla eristää sairaalaryhmästä.

Edellä lausutun nojalla allekirjoittanut rohkenee ehdottaa, että hallitus puoltaisi Helsingin kaupungin sairaalaylihallituksen ehdotusta tämän oheisissa kartoissa osoitetun alueen varaamisesta uuden kunnansairaalan paikaksi.

Lähetekirjat sekä tonttikartta kolmin kappalein ynnä yleiskartta pannaan tämän oheen.

Helsingissä, huhtikuun 26 päivänä 1921.

**Birger Brunila.**

*Liite III.*

*Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetteessä kuluvan huhtikuun 8 päivältä on terveydenhoitolautakunnan lausuntoa vaadittu kunnansairaalain laajentamista koskevasta ehdotuksesta.

Palauttaen lähetekirjat terveydenhoitolautakunta kunnioittaen ilmoittaa havainneensa kaupungin sairaalaylihallituksen ehdotuksen hyvin perustelluksi ja sairaalalle ehdotetun paikan erittäin sopivaksi. Vaikkei ehdotusta katsottaisikaan voitavan toteuttaa lähimmässä tulevaisuudessa, olisi sentähden kuitenkin ehdotettu tontti varattava tähän tarkoitukseen ja niinikään ehdotus laadittava tarpeellisten rakennusten likimääräisestä laajuudesta ja niiden sijoituksesta sekä alustava kustannusarvio tehtävä. Sitä vastoin näyttää terveydenhoitolautakunnasta ehdotus kahden henkilön lähettämisestä opintotarkoituksissa liian aikaiselta, koska olisi sopivampi lykätä näiden matka, kunnes on toiveita, että rakennustyö kohdakkoin voidaan aloittaa.

Ehdotetun sairaalan laajuuteen nähden on terveydenhoitolautakunta halunnut huomauttaa, että uutta sairaalaa rakennettaessa on mitä tärkeintä, että myös otetaan huomioon tuberkulosia sairastavain henkilöjen hoitosijain tarve.

Tarpeellisten sairaalarakennusten lopullisen ehdotuksen laadintaan nähden näyttää terveydenhoitolautakunnasta oikeimmalta, että nämä laaditaan yhteistoimin kaupungin sairaalaylihallituksen ja terveydenhoitolautakunnan kanssa.

Vihdoin on terveydenhoitolautakunta katsonut olevan ehdottaminen, että vastaiselle desinfioimislaitokselle varattaisiin paikka uuden sairaala-alueen lähimmästä naapuristosta, ja lienee sopiva paikka sille saatavissa sairaalatontin eteläpuolelta.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

**O. v. Hellens.**

*Alfr. Tuominen.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

HELSINGIN
**RAHATOIMIKAMARI**

*Helmik. 13 p:nä 1922.*

N:o 264.

## *Esitys eräiden Meilansin osain luovuttamisesta yliopistolle.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetteessä huhtikuun 25 päivältä 1921 on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta vaatinut rahatoimikamarin lausuntoa valtioneuvoston kirkollisja opetusministeriön kirjelmässä saman kuukauden 7 päivältä maistraatin ja maaherran välityksellä tekemästä tiedustelusta, joka osin koski maan luovuttamista erinäisille yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan alaisille laitoksille, osin isonlaisen maa-alueen varaamista Meilansista, jotta kävisi mahdolliseksi siirtää yliopisto kokonaisuudessaan mainittuun osaan kaupungin aluetta. Asian käsittelyä kamarissa on sittemmin joudutettu sekä maaherranviraston kirjelmässä marraskuun 24 päivältä 1921, joka lähetettiin kamariin viime tammikuun 12 päivänä, että edellä mainitun ministeriön esittelijän kirjelmässä tammikuun 31 päivältä, joka saapui kamariin helmikuun 2 päivänä.

Rahatoimikamari puolestaan on hankkinut lausunnon asiasta kaupungin yleisten töiden hallitukselta, joka antoi lausuntonsa syyskuun 1 päivänä 1921. Kun siinä esitetty selvitys ei kuitenkaan ollut täysin tyhjentävä, pyysi kamarin kanslia täydentäviä tietoja. Hallitus nimittäin ehdotti pyydettyihin yliopistotontteihin vaihdettavaksi käyttöoikeutta Lapinniemeen kokonaisuudessaan, vaikka kaupungin mahdollisuus saada puheenalainen alue käytettäväkseen oli valtioneuvoston kielteiseen suuntaan käyvän päätöksen johdosta ainakin lähiaikoina käynyt olemattomaksi. Kävi sentähden tarpeelliseksi laatia ehdotus Ruoholahden pohjoispuolelle tulevan vastaisen satama-alueen järjestämiseksi ottamalla lukuun ainoastaan niin suuri osa Lapinnientä, kuin sikäläisen houruinhoitolaitoksen johtajan kanssa neuvoteltua voitiin ajatella tarkoitukseen luovutettavaksi. Hallituksen tämän mukaisesti laatima suunnitelma annettiin kamariin tammikuun 26 päivänä ja käsiteltiin alustavasti helmikuun 2 päivänä. Vihdoin on kamari pitänyt tarpeellisena saada tiedokseen sen komitean mietinnön, joka kamarin tietojen mukaan oli tekeillä Vikin virkatalon luovutusta ja tämän yhteydessä ehdotettuja kaupungin ja valtion välisiä tilusvaihtoja koskevasta asiasta, ennenkuin kamari antoi lausuntoa nyt esillä olevasta asiasta. Mainittu komitean mietintö saapui kamariin kuluvan helmikuun 10 päivänä.

Edellä mainitussa kirjelmässä kirkollis- ja opetusasiainministeriö mainitsee, että valtioneuvoston kysymystä yliopiston ehdollisesta muutosta valmistelemaan asettama komitea oli tullut siihen johtopäätökseen, että riittävää tilaa yliopiston tarpeelliselle laajennukselle voitiin saada keskikaupungilta, kunhan vain erinäiset laitokset, nimittäin lääkeopilliselle tiedekunnalle kuuluvat ja maanviljelystaloudellinen laitos sijoitettiin muuanne, lähinnä Meilansiin. Konsistori oli kuitenkin sitä mieltä, ettei asiaa ollut niin monipuolisesti valaistu, että sitä vielä voitaisiin lopullisesti ratkaista, ja ehdotti valtioneuvostolle ryhdyttäväksi sen suuntaisiin toimiin, että mainituille laitoksille tarpeelliset alueet Meilansista mahdollisimman pian lunastettaisiin sekä että kaupungin kanssa tehtäisiin sopimus paikan varaamisesta myöskin yliopiston päärakennukselle ja sen muille laitoksille. Asiaa käsitellessään on valtioneuvosto ollut sitä mieltä, että yliopiston lääkeopilliselle tiedekunnalle kuuluville laitoksille hankittaisiin riittävä alue, johon myös psykiatrinen laitos tarpeen vaatiessa voitaisiin sijoittaa, jos se vastedes tulee muutettavaksi pois Lapinniemeltä, sekä että se Meilansin alue, jonka yliopistoviranomaiset olivat katsoneet sopivaksi yliopiston päärakennukselle ja muille laitoksille, olisi varattava tähän tarkoitukseen, kunnes kysymys yliopiston muutosta on niin selvitetty, että se voidaan lopullisesti ratkaista. Sitä vastoin ja kun on herännyt kysymys ylemmän maatalousopetuksen erottamisesta yliopistosta ja erityiseu korkeakoulun perustamisesta sitä varten, joka kysymys on jätetty erään komitean käsiteltäväksi, ei valtioneuvostosta ole ollut tarpeellista nyt varata Meilansista paikkaa maanviljelystaloudellisen laitoksen tarpeisiin. Tämän mukaisesti valtioneuvosto haluaa tietää:

suostuuko kaupunki yliopiston lääkeopilliselle tiedekunnalle kuuluvain laitosten ja psykiatrisen sairaalan tarpeisiin luovuttamaan valtion omaksi yliopiston n. s. klinikkatontin länsi- ja luoteispuolella sijaitsevan alueen, jota rajoittavat Munkkiniemenkatu, Topeliuksenkatu, Lääkärikatu ja suunniteltu Paciuksenkatu, ilmoituksen mukaan alaltaan noin 11 ha, sekä korttelit n:rot 529 ja 603, mistä hinnasta ne myydään vai voitaisiinko mainittu alue ja korttelit hankkia tilusvaihdolla, sekä

suostuuko kaupunki — siinä tapauksessa että pidettäisiin tarpeellisena muuttaa yliopisto kokonaisuudessaan Meilansiin — varaamaan sen tähän tarkoitukseen tarpeellisen, ilmoituksen mukaan noin 35 ha käsittävän alueen, jota rajoittavat idässä Paciuksenkatu, etelässä meri, lännessä vuokrattujen huvilatonttien käsittämä alue ja pohjoisessa maanviljelystaloudelliselle laitokselle ehdotettu alue, jota nyt ei pidetä tarpeellisena.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon pohjana olevassa kaupunginasema-arkkitehdin mietinnössä selostetaan Kaupunginvaltuuston päätökset toukokuun 7 päivältä 1918 ja maaliskuun 11 päivältä 1919 kaupungin ja valtion välisestä tilusvaihdosta, joka käsittäisi toiselta puolen Lapinniemen käyttöoikeuden ja toiselta erään Meilansin alueen. Näiden päätösten pääasiallinen sisällys

on, että Kaupunginvaltuusto puolestaan hyväksyy puheenalaisen vaihdon, jossa valtion käytettävänä oleva 26,26 ha:n laajuinen Lapinniemen alue annettaisiin Helsingin kaupungille sitä vastaan, että kaupunki luovuttaisi lääketieteellisten laitosten tarpeisiin käytettäviä alueita Meilansista 12,6 ha, jotka valtio saisi täysin omistusoikeuksin. Erityisiä ehtoja säädetään Lapinniemen rakennusten lunastamisesta y. m. Vaikka valtioneuvosto, niinkuin edellä mainittiin, päätti jättää asian raukeamaan, oli puheenalaiset alueet merkitty Meilansin lopulliseen asemakaavaehdotukseen varatuiksi yleisiin tarpeisiin ja voitiin siis luovuttaa valtiolle. Tässä oli kuitenkin, jotta maata voitaisiin paremmin käyttää ja muitakin etuja saavuttaa, Paciuksenkatua siirretty idemmäksi, joten mainittuun tarkoitukseen varattu ala oli vähentynyt 11,400 m²:llä. Kaupunginasema-arkkitehdin mielestä pitäisi siten vähennettyä aluetta kuitenkin edelleen voida pitää koko Lapinniemen käyttöoikeuden täytenä vastikkeena, koska maanarvo on vastaavassa määrässä kohonnut. Ehdollisesti tarvittavaa lisätilaa voitaisiin vastedes osoittaa Paciuksenkadun länsipuoliselta mäenrinteeltä.

Siltä varalta ettei sairaalatonttien luovutuksessa tilusvaihto tulisi kysymykseen, ehdottaa kaupunginasema-arkkitehti, että mainittujen maa-alueiden arvoksi pantaisiin 75 markkaa neliömetriltä eli kaikkiaan 8,625,000 markkaa. Sama määrä saataisiin arvioimalla korttelit n:ot 529 ja 603 samoin kuin katua päin antavat korttelin n:o 645 osat 125 markaksi ja viimeksi mainitun korttelin sisäosat 20 markaksi neliömetriltä sekä summaan lisäämällä puolet ympäröiväin katujen tasoituskustannuksista eli 550,000 markkaa.

Mitä tulee kysymykseen maan varaamisesta Meilansista yliopiston vastaisen muuton varalle, lausuu kaupunginasema-arkkitehti, ettei hänen mielestään mikään estä puheenalaista toimenpidettä, kun alue on käyttämättä ja pääasiassa suunniteltu käytettäväksi puistoksi ja yleisiin tarkoituksiin. Kuitenkin olisi Seurasaarentien eteläpuolella sijaitseva niemi, joka nykyään on kokonaan jaettu huvilatontteihin, jätettävä alueen ulkopuolelle, jota sen sijaan voitaisiin laajentaa pohjoiseen, niinkuin asiakirjain oheisesta kartasta tarkemmin näkyy. Aluetta rajoittaisi siten idässä Paciuksenkatu, etelässä Seurasaarentie ja pohjoisessa Pikku Huopalahden rannalla sijaitseva alava maa, ja olisi se alaltaan noin 35 ha, niinkuin yliopistoviranomaiset haluavat. Alueella on kolme vuokrapalstaa, nimittäin Furunäs, jonka vuokrakausi päättyy vuonna 1942, Bergvik, joka on vuokrattu vuoteen 1924, sekä Toivola, jonka vuokrakausi päättyy vuonna 1929. Varaaminen olisi rajoitettava verraten lyhyeen aikaan, koska kaupungin edut eivät salli, että niin laajat ja niin likellä kaupunkia sijaitsevat maat pitemmän aikaa ovat käyttämättä, ja ehdottaa kaupunginasema-arkkitehti tähän nähden 1928 vuoden loppua.

Niinkuin edellä mainittiin, on kaupungin yleisten töiden hallitus rahatoimikamariin antanut ehdotuksen Ruoholahden pohjoisen rantakaistaleen sekä Merholman kaupunginasemakaavaksi, jonka kamari aikanaan on alistava Kaupungin-

valtuuston tutkittavaksi. Tämän yhteydessä mainittakoon, että ehdotus on laadittu silmällä pitäen niitä velvoituksia, joihin kaupunki aikanaan on sitoutunut nyttemmin kuollutta kauppaneuvos Julius Tallbergia kohtaan, toisin sanoin määrätyn tonttialan luovuttamista herra Tallbergille Merholmasta sekä kadun ynnä rautatieraiteen johtamista mainitulle saarelle. Vaikkakin tämä liikenneväylä on aikaansaatavissa täyttämällä Lapinniemen itäranta ainoastaan mitättömän vähän käyttämällä hyväksi sairaala-aluetta, olisi vastaisten satamalaitosten laittamiselle ja satamaan kuuluvan ylämaan järjestelylle tärkeää, että kaupunki pikimmiten saisi takaisin käyttöoikeuden suurempaan osaan Lapinnientä, joka osa voitaneen haitatta erottaa psykiatrisen klinikan puistosta. Hallituksen ehdotuksen mukaan rajoittaisi sitä aluetta, mikä kaupungin nyt olisi saatava haltuunsa — tämän oheisessa kartassa osoitettu punaisilla katkoviivoilla — pohjoisessa Suomen kaartin hautausmaan etelärajan jatkeeksi vedetty suora viiva, ja se olisi alaltaan 92,800 neliömetriä. Käyttöoikeuden saaminen tähän alueeseen olisi sentähden kaupungin pantava Meilansin sairaalatonttien vaihtamisen ehdoksi, ja suotava olisi, että vaihtokauppa tulisi toimeen lähimmässä tulevaisuudessa. Niinkuin kartasta näkyy, on osa aluetta metsähallituksen käytettävänä halkovarastopaikkana, mutta tämä seikka ei estäne kaupunkia ottamasta maata haltuunsa, koska kaupunki ainakin suurimmaksi osaksi voisi luovuttaa paikan toistaiseksi samaan tarkoitukseen.

Samoin kuin kaupungin yleisten töiden hallitus ei rahatoimikamarikaan ole havainnut olevan syytä luopua siitä kannasta, mille kaupunki aikaisemmin on asettunut tonttimaan luovutukseen nähden lääkeopilliselle tiedekunnalle kuuluvain laitosten tarpeisiin, ja puoltaa sentähden tämän oheisessa kartassa osoitettujen korttelien n:ojen 529, 603 ja 645 luovuttamista yliopistolle täysin omistusoikeuksin sopivasta vastikkeesta. Tosin on kamarissa huomautettu olevan haitallista niin laajan yhtäjaksoisen korttelin muodostaminen kuin viimeksi mainittun, koska se huomattavassa määrässä vaikeuttaisi pohjoispuolella asuville kaupungin asukkaille pääsyä merenrantaan. Kamari ei kuitenkaan ole tahtonut vaikeuttaa eikä viivyttää asian ratkaisua sen nykyisessä vaiheessa ehdottamalla pantavaksi sensuuntaista nimenomaista ehtoa, että kauttakulkeva, pääasiallisesti pohjoisesta etelään suuntautuva, yleisön käytettävä liikenneväylä pidettäisiin mainitussa korttelissa avoinna, mutta on arvellut, että ennen luovutuksen tapahtumista käydään asiasta neuvottelemaan asianomaisten viranomaisten kanssa.

Mitä näistä tonteista saatavaan vastikkeeseen tulee, on kamari yhtynyt hallituksen ehdotukseen, että ensi sijassa ja luovutuksen ehdoksi pantaisiin käyttöoikeuden palauttaminen Lapinniemen eteläosan 92,800 neliömetrin laajuiseen alaan. Kun tämä vastike ei ole riittävä, on kamari katsonut tarpeelliseksi arvioida sekä sen että tonttimaan. Tässä on kamari voinut yhtyä valtion kaupungin kanssa toimeenpantavaa tilusvaihtoa varten professori O. A. Tarjanteen puheenjohdossa toimivan komitean arvioon, että usein mainittu käyttöoikeus arvattaisiin

20 markaksi neliömetriltä, jonka hinnan mukaan kaupungin olisi maksettava haltuunsa tulevasta Lapinniemen osasta kaikkiaan 1,856,000 markkaa. Tähän hintaan verraten näyttää se 75 markan hinta neliömetriltä, minkä hallitus on pannut Meilansin tontille, korkeanlaiselta, eritoten silmällä pitäen näiden tonttien käyttöä, minkätähden kamari on päättänyt ehdottaa, että tälle maalle, siinä tapauksessa että se luovutetaan yliopistolle, pannaan hinnaksi 60 markkaa neliömetriltä. Näin alennetuinkin hinnoin nousisi yliopistotonttien arvo 6,900,000 markkaan, jota vastoin koko Lapinniemen käyttöoikeuden arvo olisi ainoastaan 5,252,000 markkaa, joten siis Kaupunginvaltuuston vuonna 1919 hyväksymä arvosuhde muuttuisi kaupungin eduksi. Tämä muutos on kamarin mielestä hyvin perusteltu osin sillä, että kaupungin pohjoisosassa olevan tonttimaan arvo on, sen johdosta että kaupungin keskus on siirtynyt ja yhä edelleen siirtyy pohjoisemmaksi, kohonnut enemmän kuin eteläisten osain, osin niillä runsailla kustannuksilla, joita on käytetty tai edelleen tulee käytettäväksi puheenalaisia kortteleja ympäröiväin katujen teettämiseen. Mainitun laskelman mukaan olisi siis yliopiston vaihdon tapahduttua kaupungille maksettava tasaluvuin 5 miljoonaa markkaa.

Mainitun määrän suoritukseen nähden ei asian nykyisellään ollessa näy tarpeelliselta asettaa tarkempia määräyksiä. Kamarin mielestä riittäisi, jos kaupunki ilmottaisi suostuvansa maksuksi vastaanottamaan käteistä tahi valtiolle kuuluvaa maata (tahi maan käyttöoikeuden) kaupungin hyväksymän arvion mukaan. Edellä mainitun valtionkomitean laatimasta mietinnöstä käy selville, että sopivista vaihtoesineistä ei ole puutetta, mutta tämä asian puoli täytyy jättää lisäselvityksen varaan. Luovutukselle on kuitenkin vielä esteenä muodollinen seikka, joka kuitenkin piakkoin poistunee, nimittäin ettei Meilansin kaupunginosalla ole vahvistettua asemakaavaa. Sittenkuin kaupunginasemakaavan ehdotus on rakennusjärjestyksen määräyksen mukaisesti ollut julkisesti nähtävänä sekä ehdotusta on täydennetty kuivatussuunnitelmalla, katuprofileilla ja paikallisella rakennusjärjestyksellä, tulee se ensi tilassa alistettavaksi Kaupunginvaltuuston tutkittavaksi. Jo nyt kuitenkin voidaan vastaus valtion tiedusteluun antaa ilmoittamalla kaupungin luovutusehdot, edellyttäen että kaupunginasemakaava tulee vahvistetuksi.

Mitä tulee yliopiston mahdollisuuteen käydä rakennuttamaan puheenalaisia kortteleja mikäli tämä seikka on sen varassa, missä kunnossa ympäröivät kadut ovat, mainittakoon, että kortteleihin rajoittuvat Topeliuksenkadun osat sekä Munkkiniemenkatu Vapunkadulle asti ovat täysin valmiina, jota vastoin Paciuksenkatu, Lääkärikatu ja Huopalahdenkatu ovat tasoittamatta.

Kun kaupungin luovutustarjous ei tietenkään voi jäädä odottamaan epämääräistä aikaa ja nopea ratkaisu Lapinniemen alueen tarpeellisuuteen nähden on suotava, julistettaneen tarjous pysyvän voimassa vuoden päätöksen tekemisestä.

Mitä vihdoin tulee kysymykseen maan varaamisesta Meilansin länsiosasta yliopiston muuton saattamiseksi mahdolliseksi, on kamari samoin kuin kaupungin yleisten töiden hallitus kaikilta kohdin yhtynyt kaupunginasema-arkkitehdin ehdotukseen. Kun tämä osa kaupungin aluetta on suunniteltu käytettäväksi puistona ja julkisten rakennusten paikkana, ei mikään näy estävän sitä varaamasta 5 vuoden ajaksi, vaikka näyttääkin tuskin luultavalta, että tämä toimenpide veisi myönteiseen tulokseen.

Edellä lausutun kooten rahatoimikamari, lähettäen asiassa syntyneet kirjat, kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

*julistaa kaupungin suostuvan, edellyttäen alueen kaupunginasemakaavan vahvistettavan sekä luovutuksen tulevan toimeen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä, valtiolle täysin omistusoikeuksin luovuttamaan tämän oheisessa kartassa n:oilla 529, 603 ja 645 osoitetut, kaikkiaan 11,5 han laajuiset korttelit korvauksesta, joka käsittää osin hallintaoikeuden siihen 92,800 neliömetrin laajuiseen Lapinniemen osaan, joka sijaitsee Suomen kaartin hautausmaan eteläpuolella ja tämän hautausmaan etelärajan jatkeeksi vedetyn suoran viivan länsipuolella, osin 5,000,000 markan rahamäärän, joka kaupunginviranomaisten kanssa tehtävän sopimuksen mukaan voidaan vaihtaa valtiolle kuuluvaan maa-alueeseen tahi sen hallintaoikeuteen; sekä*

*saattaakseen mahdolliseksi yliopiston muuton Meilansiin viiden vuoden ajaksi, Valtuuston päätöksen tekopäivästä lukien, varata Meilansin länsiosassa sijaitsevan, noin 35 ha:n laajuisen, tämän oheisessa kartassa punaisella katkoviivalla osoitetun maa-alueen, jota idässä rajoittaa Paciuksenkatu, etelässä Seurasaarentie ja lännessä huvilapalstoiksi luovutettu alue ja joka pohjoisessa ulottuu Pikku Huopalahden eteläpuolella sijaitsevaan alavaan rantamaahan.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Jarl V. Andersin.*

*Liite.*

VALTIONEUVOSTON
**Kirkollis- ja Opetusministeriö**

*Helsingissä,*
*huhtik. 7 p:nä 1921.*
N:o 756.

*Uudenmaan läänin Maaherralle.*

Koska oli pantu vireille kysymys, että Helsingin Yliopisto kokonaisuudessaan muutettaisiin nykyisestä paikastaan Helsingin kaupungin läheisyyteen, etupäässä Meilansin alueelle, ja tämä asia vaati nopeata periaatteellista ratkaisua joko myönteiseen tai kielteiseen suuntaan, siitä kuin tulisi riippumaan ei vain Yliopistolle hankittavien uusien rakennusten sijoitus vaan myöskin kaupungin vastainen asuttamissuunnitelma, asetti Valtioneuvosto 27 päivänä marraskuuta 1918 komitean antamaan asiasta lausunnon.

Joulukuun 18 päivänä 1919 päivätyssä mietinnössään tämä komitea on johtunut siihen tulokseen, että Yliopiston suunniteltuja laajennuksia varten on tarjolla riittävästi rakennusalaa itse kaupungin keskiosissa, samalla kuin tänne jäisi riittävä tonttiala myöskin eräiden valtion ja kunnan rakennustarpeiden tyydyttämiseksi, kuitenkin edellyttämällä, että m. m. seuraavat Yliopiston laitokset, nimittäin lääketieteellisen tiedekunnan teoreettisia opetusaineita varten tarpeelliset laitokset sekä maanviljelystaloudellisen osaston laitokset koekenttineen ja koetalleineen tulisivat sijoitettaviksi muuanne, lähinnä Meilansiin. Komitean mietinnön johdosta kuultuna on Yliopiston Konsistori katsonut, ettei mietintö sisällä niin monipuolista selvitystä asiaan, että sen pohjalla kysymys jo voitaisiin lopullisesti ratkaista; ja Konsistori esittää useita näkökohtia, jotka Konsistorin mielestä puhuvat sen puolesta että toistaiseksi olisi pidettävä kiinni suunnitelmasta, jonka mukaan Yliopisto kokonaisuudessaan olisi muutettava Meilansiin, ja että ne alueet, joiden luovuttamisesta Yliopistolle on pidetty neuvotteluja Yliopiston edustajain ja kaupungin viranomaisten kesken, varattaisiin Yliopistoa varten. Konsistori on sen vuoksi esittänyt

että ryhdyttäisiin asian vaatimiin toimiin, jotta a) lääketieteellisen tiedekunnan teoreettisten oppiaineiden laitoksille ja b) maanviljelystaloudellista osastoa varten tarvittavat alueet Meilansissa lunastetaan valtiolle niin pian kuin mahdollista, kuin myös

että kaupungin kanssa olisi aikaansaatava sopimus, että koko se muu alue, jota mainituissa neuvotteluissa on ehdotettu Yliopiston päärakennusta sekä sen muita laitoksia ja tarpeita varten, tulisivat näihin tarkoituksiin varatuiksi.

Asiaa tänään Valtioneuvostossa esiteltäessä on Valtioneuvosto ollut sitä mieltä, että Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan laitosten tarpeita varten on yliopistoklinikkain alueen vierestä valtiolle hankittava riittävä alue, jolle tarpeen vaatiessa voidaan sijoittaa myöskin psykiatrinen laitos, jos se aikanaan tulee siirrettäväksi Lapinlahdesta, minkä ohessa Valtioneuvoston mielestä se Meilansin alue, jonka Yliopiston viranomaiset ovat katsoneet sopivaksi Yliopiston päärakennusta ynnä sen muita laitoksia varten, olisi pidettävä varattuna tätä tarkoitusta varten, kunnes kysymys Yliopiston muuttamisesta on niin selvitetty, että se voidaan ottaa ratkaistavaksi. Sitä vastoin ja kun on nostettu kysy-

mys korkeimman maanviljelysopetuksen erottamisesta Yliopistosta ja erillisen korkeakoulun perustamisesta sitä varten, jota asiaa käsittelemään on asetettu komitea, on Valtioneuvosto pitänyt tarpeettomana nyt Meilansin alueelta varata paikkaa Yliopiston yhteydessä toimivan maanviljelystaloudellisen osaston laitoksia varten.

Valtioneuvosto on sen vuoksi päättänyt kehoittaa Maaherraa Helsingin kaupungin Valtuustolta tiedustelemaan

onko kaupunki halukas Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan laitoksia ja psykiatrisen sairaalan tarvetta varten valtion omaksi luovuttamaan Yliopiston niin kutsutusta klinikkatontista länteen ja luoteeseen päin antavan alueen, jota rajoittavat Munkkiniemenkatu, Topeliuksenkatu, Lääkärinkatu ja suunniteltu Paciuksenkatu, ilmoituksen mukaan alaltaan noin 11 hehtaaria, sekä korttelit 603 ja 529, ja mistä hinnasta ne myydään tai olisivatko mainittu alue ja korttelit saatavissa ajateltavien aluevaihtojen kautta, kuin myöskin

suostuisiko kaupunki, — siltä varalta että katsottaisiin tarpeelliseksi muuttaa Yliopisto kokonaisuudessaan Meilansiin, — pitämään varattuna tähän tarkoitukseen tarvittavaa, ilmoituksen mukaan noin 35 hehtaarin suuruista aluetta, jota rajoittavat idässä Paciuksenkatu, etelässä meri, lännessä se alue, jolla sijaitsee vuokrattuja huvilatontteja, ja pohjoisessa se alue, jota on ehdotettu maanviljelys-taloudellisen osaston laitoksia varten, mutta jota ei tätä nykyä pidetä tarpeellisena — sekä Valtuusmiesten vastauksen saatuaan toimittamaan sen Valtioneuvostolle.

Tämän Kirkollis- ja Opetusministeriö, Valtioneuvoston päätöksen mukaan, ilmoittaa Maaherran tiedoksi ja noudatettavaksi, huomauttamalla, että kysymys maa-alueiden luovuttamisesta Yliopiston lääketieteellisiä laitoksia varten on kiireellinen, koska Yliopistolle ennen pitkää olisi hankittava uusi anatoominen laitos, jonka paikka piammiten olisi määrättävä.

**Lauri Ingman.**
Ministeri.

*Ivar Groundstroem.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Esitys „Rafael Ahlströmin rahastojen" hoitoa koskeviksi määräyksiksi.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI.**

*Huhtik. 1 p:nä 1922.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 963.

Heinäkuun 1 päivänä 1918 päätti Kaupunginvaltuusto, että kaupunki ottaa huolekseen Rafael Ahlströmin rahastojen hoidon ja käyttää niiden tuoton sillä tavoin, kuin johtaja Rafael Ahlström on testamentissaan määrännyt. Sittenkun rahatoimikamari on valvonut sanotun testamentin, jota ei säädetyn ajan kuluessa ole moitittu, ja saanut käytettäväkseen lahjoituksen pääoman, on kamari antanut valitsemalleen komitealle tehtäväksi ehdotuksen laatimisen Rafael Ahlströmin rahastojen hoitoa koskeviksi määräyksiksi, ja esitetään komitean mietintö ja sen ehdottamat määräykset liitteissä I ja II.

Käsitellessään tätä kysymystä on rahatoimikamari tullut aivan samaan käsitykseen kuin komiteakin eli, että Rafael Ahlströmin lähimpäin perillisten hyväntahtoisuudesta on riippunut, että testamentissa luovutetut varat ovat joutuneet Helsingin kaupungin hoidettaviksi ja hallittaviksi. Näin ollen on kamarin mielestä kysymyksessä itse asiassa Rafael Ahlströmin lesken ja hänen lähimpäin perillistenssä lahjoitus, vaikkakin tätä on muodollisesti testamenttina käsitelty, mikä on riippunut sanottujen oikeudenomistajain hyvästä tahdosta. Kun näin on asianlaita, on kamarin käsityksen mukaan sitäkin komitean ehdotusta Rafael Ahlströmin rahastojen hoitoa koskeviksi määräyksiksi, joka seuraa alempana, pidettävä lahjoittajain tahdon ilmauksena, jota on kunnioitettava ja johon ei kaupungin puolelta ilman näiden suostumusta voida muutoksia tehdä. Kun kuitenkin Suomen Säveltaiteilijain liiton puolelta on kamarille huomautettu, että liitto, joka edustaa miltei kaikkia Suomen säveltaiteilijoita, on kokonaan syrjäytetty soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta koskevista varoista määrättäessä, ja kun kaupungin musiikkilautakunnan puheenjohtaja, yliarkkitehti Hugo Lindberg on vakavasti pyytänyt, että musiikkilautakunnan puheenjohtaja poistettaisiin siitä asiantuntijalautakunnan jäsenyydestä, joka on ehdotettu jakamaan yllämainittujen taiteenhaarojen edistämiseksi tarkoitettuja varoja, on rahatoimikamari päättänyt asiassa kuulla Rafael Ahlströmin lesken, rouva Marianne Fogelbergin, ja

muitten perillisten edustajan, johtaja Hjalmar Ekholmin mieltä, ja ovat nämä olleet suostuvaisia siihen, että 3 § ehdotuksessa muutetaan näin kuuluvaksi:

*3 §.*

*Soiton, sävellysten ja laulutaiteen edistämiseksi tarkoitettuja varoja jakamaan asetetaan lautakunta, johon kuuluu viisi varsinaista ja yhtä monta varajäsentä ja johon itseoikeutettuina jäseninä kuuluvat valtion säveltaiteen asiantuntijalautakunnan puheenjohtaja, Helsingin musiikkiopiston johtaja sekä Suomen Säveltaiteilijain liiton valitsema jäsen. Muut kaksi jäsentä valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan siten, että A. Ahlström Osakeyhtiön johtokunta valitsee toisen sekä rahatoimikamari toisen.*

*Itseoikeutettujen jäsenten varamiehiä ovat heidän lähimmät sijaisensa tai varamiehensä; valittujen jäsenten varamiehet valitaan samalla tavoin kuin jäsenetkin.*

Lisäksi ovat johtaja Rafael Ahlströmin leski ja lähimmät perilliset suostuneet siihen Suomen säveltaiteilijain liiton esitykseen, että 4 §:än lisättäisiin määräys siitä, että soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta varten myönnettävillä varoilla myös saataisiin painattaa kotimaisia sävelteoksia, jolloin näihin painotuotteisiin voitaisiin merkitä, että ne ovat rahaston varoilla julkaistut, esim. merkinnällä: Edition Ahlström—Painos Ahlström. Rahatoimikamari on myös ollut samaa mieltä ja ehdottaa muutoksen toimeenpantavaksi niin, että 4 §:n b-kohta siirretään c-kohdaksi ja b-kohtaan asetetaan määräys sävelteosten painattamisesta. Näin ollen tulisi 4 § kuulumaan seuraavasti.

*4 §.*

*Soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta varten käytettävät varat voidaan jakaa:*

*a) luoville tahi esittäville säveltaiteilijoille palkintona arvokkaasta sävellyksestä, stipendinä ulkomaista opintomatkaa varten tahi avustuksena soitannollista kehitystä tahi luovaa toimintaa varten kotimaassa;*

*b) yrityksille, joiden tarkoituksena on painosta julkaista kotimaisia sävellyksiä; sekä*

*c) poikkeustapauksissa yrityksille taiteellisen, kansainvälistä laatua olevan yhteistoimikunnan aikaansaamiseksi (niinkuin kotimaisten orkesterisävellysten esittämiseksi ulkomailla sekä osanottamiseksi musiikkijuhliin ja niiden toimeenpanemiseksi).*

Sen sijaan eivät Rafael Ahlströmin leski ja lähimmät perilliset ole voineet hyväksyä Säveltaiteilijain liiton esitystä siitä, että rahaston korkovarat jaettaisiin neljään osaan, joista yksi osa tulisi käytettäväksi soitannon ja

sävellysten, toinen laulutaiteen, kolmas maalauksen ja kuvanveiston sekä neljäs kirjallisuuden edistämiseksi. Rahatoimikamari on tässäkin suhteessa katsonut olevan noudattaminen sanottujen perillisten tahdon ilmaisua.

Näin ollen saa rahatoimikamari täten kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

*että rahatoimikamarin asettaman komitean mietintö ehdotuksineen „Rafael Ahlströmin" rahastoja koskeviksi määräyksiksi hyväksytään ylempänä esitetyin, 3 ja 4 §§:iin tehdyin muutoksin.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite I.*

## *Komitean mietintö ehdotuksineen „Rafael Ahlströmin rahaston" hoitoa koskeviksi määräyksiksi.*

*Rahatoimikamarille.*

Sittenkuin Kaarinan pitäjän Ispoisten maatilan omistaja Erik Rafael Ahlström, joka kapinan aikana käydessään Noormarkun tehtaalla murhattiin maaliskuun 10 päivänä 1918, elinaikanaan laatimassaan säädöksessä oli antanut erinäisiä määräyksiä jäämistöstään, muun muassa antanut Helsingin kaupungin hallintoon alempana mainitulla tavalla taiteellisiin ja kirjallisiin tarkoituksiin lahjoitetut varat, jotka käsittivät vainajan omaisuuden pääosan, on rahatoimikamari, syystä ettei vainaja ollut antanut tarkempia määräyksiä sanotusta hallinnosta eikä rahavarain käytöstä, antanut komitean tehtäväksi laatia ja kamariin antaa ehdotuksen tästä, minkä ohessa kamari on mainitun komitean jäseniksi valinnut puheenjohtajansa, allekirjoittaneen Arthur Castrénin, vainajan lesken, allekirjoittaneen Marianne Fogelbergin sekä A. Ahlström Osakeyhtiön edustajan, joka oli tämän yhtiön valittava ja joksi on valittu yhtiön johtaja, allekirjoittanut Hjalmar Ekholm.

Ennenkuin komitea on käynyt siten saamaansa tehtävää suorittamaan, on se katsonut tarpeelliseksi asiantuntijoina kuulla niiden taidehaarain erinäisiä edustajia, joita testamentintekijä oli tahtonut muistaa, saadakseen näiltä henkilöiltä tietää, miten varat heidän mielestään olisi sopivasti käytettävä, jotta testamentintekijän aikeet tulisivat parhaiten toteutetuiksi. Komitealla on tässä kohden merkittävänä asianharrastavaa myötävaikutusta yliarkkitehti Hugo Lindbergiltä, professoreilta Robert Kajanukselta, Erkki Melartinilta ja J. J. Tikkaselta, filosofiantohtoreilta T. Stjernschantzilta ja V. Tarkiaiselta sekä filosofianmaisteri Emil Hasselblattilta.

Ennenkuin komitea käy antamaan lausuntoa itse asiasta, katsoo komitea olevan mainitseminen, että komitean tehtävän pohjana olevaa Rafael Ahlström-vainajan tahdonilmausta ei muodollisesti voitane pitää laillisena testamenttina. Asiakirja on tosin vainajan antamain ohjeiden mukaan laadittu, mutta hän ei ole sitä allekirjoittanut, vielä vähemmän on sitä laillisessa järjestyksessä todistettu; myöskään ei ole olemassa suullisesti sitovassa muodossa annettua nimenomaista lausuntoa siitä, että asiakirja olisi laadittu vainajan toivomuksen mukaan sekä sisältäisi hänen viimeisen tahtonsa ja testamenttinsa. Annettujen määräysten moittiminen olisi sentähden varsin luultavasti johtanut näiden mitättömäksi julistamiseen, jossa tapauksessa jäämistö olisi tullut lain mukaan jaettavaksi

vainajan lesken ja hänen lähimpäin perillistensä, veljein, johtaja Valter Ahlströmin, filosofiantohtori Bertel Ahlströmin ja tilanomistaja Birger Ahlströmin sekä sisarten, rouvain Tyra Borgin, Ingrid Lydeckenin ja Hjördis Dahlbergin kesken. Kun laaditun asiakirjan kuitenkin vainajan lesken käsityksen mukaan, keskusteluissa annettujen lausuntojen pohjalla, saa katsoa ainakin pääasiassa ilmaisevan aikeet, joita sekä hän että perilliset ovat tahtoneet pitää arvossa, ei rahatoimikamarin sittemmin vainajan testamenttina valvoman asiakirjan moittimista ole tapahtunut, vaan on se saanut voittaa lainvoiman.

Rahatoimikamariin tähän asti toimitettu lahjoituksen pääomamäärä on Smk 4,931,114: 56. Tähän pääomaan on rahatoimikamarin päätöksen johdosta lisätty Smk 18,200: — käyttämättömiä korkoja. Aikanansa tulee tähän lisäksi 1,000,000 markkaa, jota, niin kauan kuin vainajan leski elää, hoitaa A. Ahlström Osakeyhtiö ja jonka korot leski kantaa elinaikansa. Korkoja on 200,000 markkaa Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan vuonna 1921 käytetty kahteen tarkemmin mainittuun tarkoitukseen. Jäljellä olevan käyttämätön korkomäärä oli joulukuun viimeisenä 1921 Smk 637,660: 81.

---

Se Rafael Ahlström vainajan testamentin määräys, minkä johdosta puheenalaiset varat on rahatoimikamariin toimitettu, on seuraava:

»Omaisuuteni jäljellä oleva osa on jaettava kolmeen yhtä suureen osaan, jotka »Rafael Ahlströmin rahastoina» on hoidettava alempana mainitulla tavalla ja rahastojen vuotuinen tuotto käytettävä edistämään a) soitantoa ja sävellyksiä, b) laulutaidetta sekä c) maalausta ja kuvanveistoa, d) kirjallisuutta, sekä suomen- että ruotsinkielistä.» Edelleen määrätään, että varat on annettava »Helsingin kaupungin hoidettavaksi tai, ellei kaupunki ole halukas tehtäväkseen ottamaan niiden hoitoa ja käyttämään tuloa tarkoituksiinsa, niille silloin ehkä olemassa oleville yhteenliittymille, joiden tarkoituksena on edistää soitantoa ja sävellyksiä, laulutaidetta sekä maalausta ja kuvanveistoa.»

Niistä tarkoituksista, joiden edistämiseksi korkovarat on käytettävä, on, niinkuin ensiksi mainitusta määräyksestä näkyy, olemassa täysi selvyys, mutta valitettavasti on määräys epäselvä, mikäli koskee korkojen jakamista eri ryhmäin kesken. Toiselta puolen ilmoitetaan, että omaisuus on jaettava *kolmeen* yhtä suureen osaan, toiselta puolen luetellaan eri tarkoitukset *neljän* eri kirjaimen kohdalla, minkä ehkä voisi katsoa viittaavan siihen, että kunkin tarkoituksen hyväksi olisi käytettävä neljäsosa korkovaroista. Komitean enemmistö on yhtynyt siihen käsitykseen, että oikeuden ja kohtuuden täytyy katsoa puoltavan kolmiajakoa siten, että samoihin ryhmiin olisi luettava soitanto, sävellykset ja laulutaide, jotka mitä likeisimmin kuuluvat yhteen. Toisen ryhmän muodostaisivat maalaus ja kuvanveisto sekä kolmannen kirjallisuus, minkä ohessa komitea on sitä käsitystä, ettei sellainen jako ole vastoin vainajan aikeita, vaan sen päin vastoin täytyy katsoa vastaavan niitä. Jos kukin a)—d) kohdalla luetelluista tarkoituksista saisi neljänneksensä korkovaroista, tietäisi tämä, että soitannon, sävellysten ja laulutaiteen hyväksi tulisi puolet koko lahjoituksesta ja että eritoten kirjallisuus joutuisi lapsipuolen asemaan, sen määräraha kun lisäksi on jaettava suomen- ja ruotsinkielisen kirjallisuuden kesken. Niin runsaan soitannollisten etujen suosimisen muiden tarkoitusten kustannuksella tuskin voi edellyttää olleen testamentintekijän tarkoitus, ja on pääsäännöksenä siis pidettävä mää-

räystä omaisuuden jakamisesta kolmeen osaan sekä myöhemmin tehdyn ryhmityksen syntymistä ilman määrättyä aikomusta ristiriitaisuutena, josta jälkiä tavataan eräässä toisessakin kohden, nimittäin kun määräyksessä varain ehdollisesta hoidosta muulla tavoin kuin Helsingin kaupungin toimesta puhutaan hoidosta semmoisten yhteenliittymäin välityksellä, joiden tarkoituksena on soitannon ja sävellysten, laulutaiteen sekä maalauksen ja kuvanveiston edistäminen, joten siis kirjallisuus on kokonaan unohdettu.

Komitea on siltä henkilöltä, joka Rafael Ahlströmin ohjeiden mukaan on laatinut testamenttiluonnoksen, varatuomari A. G. Timgreniltä Turussa, koettanut tiedustella, mikä käsitys vainajan aikeista tällä ehkä mainitusta seikasta saattoi olla, ja on varatuomari Timgren ilmoittanut laatineensa erinäisiä ehdotuksia Ahlströmin aviopuolisojen testamenteiksi, joita ehdotuksia Rafael Ahlström sittemmin oli muuttanut lyijykynällä, minkä jälkeen hän oli kehoittanut varatuomari Timgreniä kirjoituttamaan uudet ehdotukset. Herra Timgren on kuitenkin ilmoittanut, ettei hän muista yksityiskohtia, ja on hänen lausuntonsa päättynyt siihen, ettei hän varmasti voinut ilmoittaa, miten vainaja oli lopullisesti jaon ajatellut. Komitea ei siis ole tätäkään tietä voinut päästä selvyyteen siitä, minkälaista jäämistön jakoa todellisuudessa oli tarkoitettu. Näin ollen on komitea katsonut itsellään olevan sitä enemmän syytä puoltaa jäämistön jakamista kolmeen osaan.

Käsitys, joka edellä merkittiin komitean enemmistön kannattamaksi, on saanut erityistä tukea siitä, että testamentintekijän leski on jyrkästi ollut sitä mieltä, että sen lähinnä pitäisi katsoa ilmaisevan testamentintekijän aikomuksia, ja muutoin lausunut, että se vastasi hänenkin toivomustaan. Allekirjoittanut Castrén ei, antaen täyden tunnustuksen tämän seikan merkitykselle sekä niille hyötysyille, jotka niinikään puolsivat nyt puheena olevain tärkeiden määräysten vastamainittua tulkintaa, kuitenkaan ole katsonut voivansa testamentin sanamuodosta saada riittävää tukea tälle tulkinnalle, vaan ehkä pikemmin käsitykselle jäämistön nelijaosta, minkätähden hän, vaikka jonkin verran epäröiden, etusijassa on ollut taipuvainen tällä pohjalla käymään esillä olevia määräyksiä laatimaan.

---

Komitea käy tämän jälkeen lähemmin perustelemaan asiasta laatimiaan säännöksiä.

1 §. Ei kaivanne erityistä lausuntoa.

2 §. Testamentissa sanotaan, että rahastojen tuotto on vuotenaan käytettävä ilmoitettuihin tarkoituksiin, minkä saa katsoa tietävän, osin että korot säännöllisesti on joka vuosi jaettava, osin että itse pääomaa ei saa käyttää. Komitea on katsonut, ettei määräystä korkovarain vuotuisesta jakamisesta kuitenkaan saa pitää esteenä vähäiselle korkojen rahastoksi muodostamiselle ja on sentähden ehdottanut tämän kymmeneksi prosentiksi vuodessa.

3 §. Harkitessaan kysymystä niistä elimistä, joiden välityksellä korkovarat olisi jaettava, on komitea ollut sitä mieltä että, mikäli sopivia ennestään olevia, tässä kohden kokemusta omaavia laitoksia voitaisiin käyttää, tätä olisi pidettävä parempana kuin uusia, nimenomaan nyt puheena olevaa tarkoitusta varten asetettavia lautakuntia. Mikäli koskee maalausta ja kuvanveistoa sekä kirjallisuutta varten olevia määrärahoja onkin komitea voinut toteuttaa tämän periaatteen. Soitannon ja laulun alalla ei kuitenkaan ole olemassa sellaista laitosta, että

sitä komitean mielestä ilman muuta voitaisiin käyttää. Komitean täytyy sentähden ehdottaa eri lautakunnan asettamista tätä varten. Soitannon asiantuntijat ovat puoltaneet tämän lautakunnan kokoonpanemista siten, että siihen kuuluisivat kaupungin musiikkilautakunnan puheenjohtaja, valtion säveltaiteen asiantuntijalautakunnan puheenjohtaja, Helsingin musiikkiopiston johtaja sekä kaksi Suomen säveltaiteilijaliiton johtokunnan valitsemaa jäsentä. Komitea yhtyy tähän ehdotukseen, mikäli kolmea ensiksi lueteltua henkilöä koskee, mutta kun näiden valitsemisen johdosta puhtaasti soitannolliset näkökohdat komitean mielestä jo ovat saaneet riittävän määrän edustajia, katsoo komitea, jonka mielestä lautakunnan jäsenluku sopisi määrätä viideksi, että siten jäljellä olevat kaksi paikkaa olisi varattava, toinen rahatoimikamarin ja toinen A. Ahlström Osakeyhtiön valitsemalle jäsenelle. Näin kokoonpannussa valiokunnassa kävisi komitean mielestä esiintyväin asiain kaikinpuolisempi tutkiminen mahdolliseksi. Komitea on ehdottanut yhden paikan lautakunnassa varattavaksi A. Ahlström Osakeyhtiön valitsemalle henkilölle siitä syystä, että tämän yhtiön osakkaat, Rafael Ahlström-vainajan edellä luetellut sisarukset, komitean mielestä ovat, samoin kuin hänen leskensäkin, niinkuin komitea jo aikaisemmin on huomauttanut, osoittaneet niin suurta myötämielisyyttä mitä tulee testamenttivarain antamiseen kaupungille, että heille olisi varattava mahdollisuutta ainakin jossain vähemmässä määrässä voida vaikuttaa korkojen jakamiseen.

Käyttämäinsä asiantuntijain tavoin komitea ehdottaa, että soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta varten käytettävät varat etusijassa jaettaisiin luoville tahi esittäville säveltaiteilijoille palkintoina arvokkaasta sävellyksestä, stipendinä ulkomaista opintomatkaa varten tai avustuksena soitannolliselle kehitykselle tahi luovalle toiminnalle kotimaassa. 4 §.

Tämän lisäksi ovat asiantuntijat ehdottaneet, että jo olemassa olevat laitokset, niinkuin Suomalainen Ooppera, Musiikkiopisto ja Helsingin kaupunginorkesteri, voisivat saada apurahoja. Asiantuntijat ovat ajatelleet avustuksen annettavaksi esimerkiksi siinä muodossa, että näihin yrityksiin voitaisiin kiinnittää jokin ulkomainen kyky, jonka asettamiseen tarpeellisia varoja ei muutoin olisi käytettävinä. Komitea ei kuitenkaan ole voinut tähän ehdotukseen yhtyä. Komitea on sitä mieltä, että nyt puheena olevia laitoksia, joiden voimassapito on toisaalta tulevan avustuksen varassa, ei olisi avustettava Ahlströmin korkovaroilla, koska nämä siinä tapauksessa menisivät aivan liian paljon hajalle vahingoksi edellisessä momentissa mainituille eduille, joita komitea tahtoisi etusijassa edistää.

Ainoastaan epäröiden ja lisäten, että se voi käydä päinsä poikkeustapauksissa, on komitea yhtynyt asiantuntijain ehdotukseen, että laulun ja soitannon apurahat myös voidaan antaa yrityksille, jotka tarkoittavat taiteellisen, kansainvälistä laatua olevan yhteistoiminnan aikaansaamista, niinkuin kotimaisten orkesterisävellysten esittämistä ulkomailla sekä osanottoa musiikkijuhliin ja niiden toimeenpanemista.

Kun Suomen Taideyhdistyksessä on palkinto- ja ostolautakunta, jolle kaikella syyllä on näyttänyt voitavan uskoa maalaus- ja kuvanveistotaidetta edistäväin määrärahain jako, on komitea, liittyen edellä perustelemaansa käsitykseen, että etusijassa on käytettävä jo olemassa olevia laitoksia, tahtonut puoltaa, että mainittua lautakuntaa, täydennettynä yhdellä A. Ahlström Osakeyhtiön ja yhdellä rahatoimikamarin valitsemalla jäsenellä, käytettäisiin nyt mainitussa tarkoituksessa. 5 §.

6 §. Maalauksen ja kuvanveiston asiantuntijat ovat, hankittuaan tiedon Taiteilijaseuran johtokunnan mielipiteestä ja neuvoteltuaan Suomen Taideyhdistyksen johtokunnan kanssa, lausuneet seuraavaa:

Vuosittain kuvaamataiteen (kuvanveiston ja maalauksen) osalle tulevat varat annetaan siihen sopivan viranomaisen vapaasti käytettäviksi eräisiin Kaupunginvaltuuston määräämiin tarkoituksiin.

Tästä viranomaisesta ovat mielipiteet käyneet eri suuntiin, minkätähden ehdotus tässä kohdassa on vaihtopuolinen.

Toisen vaihtopuolen mukaan asetettaisiin uusi lautakunta, johon toiselta puolen Suomen Taideyhdistyksen johtokunta tahi se yhdistyksen hallintoelin, joka ehkä vastedes tulee nykyisen johtokunnan sijaan, sekä toiselta puolen Taiteilijaseuran toimikunta kumpikin valitsisi kaksi varsinaista ja kaksi varajäsentä, huomioon ottamalla että sekä kuvanveistotaide että maalaus tulevat asianmukaisesti edustetuiksi lautakunnassa. Nämä neljä siten valittua valitsisivat yhteisesti viidennen jäsenen ja tällä tavoin täydennetty lautakunta valitsisi keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Tärkeämpiä päätöksiä tehdessä tulisi lautakunnan olla täysilukuinen. Lautakunta olisi uusittava siten, että kahden vuoden kuluttua uusintavaali, ehdollisesti uudelleen valitseminen tapahtuisi, ja poistuvat jäsenet eroaisivat ensi kerralla arvalla, sitten järjestysvuorossa, niin että ensi kerralla kaksi, sitä seuraavalla kerralla taas kolme lautakunnan jäsentä olisi erovuoroista.

Toisen vaihtopuolisen ehdotuksen mukaan luovutettaisiin vuotenaan käytettävät varat Suomen taideyhdistyksen palkinto- ja ostolautakunnalle tahi sille hallintoelimelle, joka vastedes ehkä tulee mainitun lautakunnan sijaan, jolloin tätä viranomaista olisi täydennettävä kahdella tai kolmella Taiteilijaseuran toimikunnan valitsemalla jäsenellä.

Kuvaamataiteen osalle tuleva rahaston korkovarain osa olisi käytettävä seuraaviin tarkoituksiin: maalausten ja kuvanveistoteosten tilaamiseen julkisten paikkain, esim. puistikkojen ja puistojen, koulujen ja muitten julkisten huoneistojen koristamiseksi, taideteosten ostamiseksi kokoelmiin sekä stipendeiksi, apurahoiksi ja palkinnoiksi suomalaisille taiteilijoille sekä tärkeämpäin näyttelyyritysten, niin Helsingissä toimeenpantavain ulkomaisten taidenäyttelyjen kuin varsinkin suomalaisten näyttelyjen kannattamiseksi ulkomailla, mihin nähden olisi määrättävä, voivatko ostot ja tilaukset tulla muidenkin paikkakuntain kuin Helsingin hyväksi.

Korkovaroja olisi katsottava »rajoittamattomaksi siirtomäärärahaksi», niin ettei varoja käyttävän viranomaisen olisi pakko kunakin vuonna käyttää sillä kertaa käytettävänä olevaa rahamäärää, vaan voisi — jos sitä pidettäisiin sopivampana — säästää osan siitä, vieläpä summan kokonaisuudessaankin seuraavaan vuoteen, jos puheenalainen viranomainen esimerkiksi haluaisi tehdä suuremman tilauksen tahi oston, jota ei voitaisi kustantaa yhden ainoan vuoden määrärahalla. Niinikään pitäisi lautakunnalla olla valta käyttää koko summa yhtenä vuonna yhteen toisena toiseen edellä mainituista tarkoituksista.

Tehdessään ostoksia Ateneumin kokoelmaan pitäisi sen intendentin ottaa osaa äänioikeutettuna jäsenenä.

Rahoja käyttämään valitun viranomaisen tulisi saada tehtäväkseen laatia määräykset stipendien antamisesta ja nauttimisesta.

Tähän ehdotukseen on komitea voinut yhtyä ainoastaan, mikäli koskee korkovarain käyttämistä stipendeiksi, apurahoiksi ja palkinnoiksi suomalaisille

taiteilijoille. Muutoin on komitea ollut sitä mieltä, että korot olisi käytettävä taideteosten ostamiseksi Ateneumin kokoelmaan, jotka taideteokset siellä säilytettäisiin »Ahlströmin kokoelmana». Varain käyttämistä asiantuntijain ehdottamalla tavalla moniaisiin eri tarkoituksiin komitea ei pidä hyvin harkittuna, jota paitsi eräät näistä tarkoituksista eivät missään tapauksessa näy voivan tulla kysymykseen.

Testamentissa ei ole tarkempaa määräystä siitä, missä suhteessa kirjallisuuden korkovarat on jaettava suomen- ja ruotsinkielisen kirjallisuuden kesken. Tämän johdosta on Suomen Kirjailijaliitto, jonka puhevaltaa komiteassa tohtori V. Tarkiainen on käyttänyt, lausunut, että kirjallisuutta varten tarkoitetut varat olisi pidettävä jakamattomina sekä käytettävä suhteellisesti suomen- ja ruotsinkielisen kirjallisuuden hyväksi. Varoja jakamaan olisi asetettava joko yhteinen lautakunta, johon kuuluisi suhteellinen määrä molempain kirjallisuuksien edustajia, tai myös kaksi samansuuruista lautakuntaa, jotka olisivat yhteistoiminnassa keskenään. 7 §.

Finlands svenska författarförening yhdistyksen johtokunnan kanssa neuvoteltuaan ja siinä lausuttujen mielipiteiden mukaisesti taas maisteri Emil Hasselblatt on huomauttanut, että lahjoituskirjan määräysten mukaan jokin tietty osa rahaston korkovaroista olisi käytettävä ruotsin- ja suomenkielisen kirjallisuuden edistämiseksi Suomessa. Jotta tämä voisi tapahtua tarkoituksenmukaisella ja molempia asianosaisia täysin turvaavalla tavalla, oli ruotsinkielisen kirjailijayhdistyksen johtokunta ollut sitä mieltä, että vuotuinen määrärahasumma olisi jaettava molempain kieliryhmäin kesken kerta kaikkiaan määrätyn ja lahjoituksen tarkoitusten mukaisen ohjeen mukaan. Johtokunta oli havainnut semmoisen jaon voivan käydä päinsä ainoastaan siten, että summa jaettiin tasan kahteen yhtä suureen osaan, joista toinen tulisi Suomen ruotsinkielisille ja toinen suomenkielisille kirjailijoille. Tällainen menettely näytti johtokunnasta paraiten käyvän yhteen lahjoituksen ajatuksen kanssa, samalla kun se oli ainoa, joka muodosti oikeudenmukaisen ja pysyväisen perustuksen varain jaolle. Jokainen muu menettelytapa soisi sijaa vieraille, puhtaasti asiallista katsantotapaa sivuuttaville näkökohdille ja aiheuttaisi alituisia erimielisyyksiä ei vain eri kieliryhmäin osuussuhteeseen nähden, vaan myös mitä tulee kysymykseen varain käyttämisestä kunakin kertana, minkä ohessa se käytännössä muodostuisi erittäin epämukavaksi, luultavasti mahdottomaksikin. Puolueetonta ammattiviranomaista, joka viime kädessä ratkaisisi esiintyvät riidat ja tekisi lopullisen päätöksen, ei nimittäin ole eikä myöskään voida ajatella luotavaksi siten kokoonpantuna, että se, omaten suurempia edellytyksiä ja kaikenpuolisemmin katsoen asiaan vaikuttavia seikkoja kuin asianomaiset kirjailijajärjestöt, kykenisi arvostelemaan tähän kuuluvia kysymyksiä ja löytämään kulloinkin asian parhaan ratkaisumuodon.

Mitä taas varain käyttötapaan tulee, on johtokunta ollut sitä mieltä, että määräykset olisi laadittava mahdollisimman vapaat ja väljät tilaisuuden hankkimiseksi jakavalle yhdistykselle kussakin eri tapauksessa menetellä sen mukaan kuin olot hetkellisesti lähimmin näyttävät vaativan. Johtokunta oli havainnut vaikeaksi kerta kaikkiaan määrätä niitä tarkoituksia, joihin käytettävinä olevat varat sopivimmin voitaisiin osoittaa. Johtokunta on sentähden ollut sitä mieltä, että ainakin ruotsinkielisen kirjallisuuden osalle tuleva summa luovutettaisiin Finlands svenska författarförening nimiselle yhdistykselle tämän johtokunnan, jonka välityksellä yhdistys etusijassa toimii, vapaasti käytettäväksi yhdistyksen sääntöjen mukaisesti.

Näitä molempia ehdotuksia harkitessaan on komitea ehdottomasti yhtynyt jälkimmäiseen, maisteri Hasselblattin antamaan, koska se on paraiten omansa tyydyttämään oikeudenmukaisuutta ja kohtuutta sekä estämään vastaisia riitoja. Komitealla on sitä paitsi erikoista aihetta yhtyä tähän ehdotukseen, syystä että Rafael Ahlström-vainaja kuului, mikäli komitealle on ilmoitettu, ruotsalaiseen kansanpuolueeseen eikä sentähden ole edellytettävissä, että hän lahjoituksellaan olisi aikonut saattaa maamme ruotsinkielistä kirjallisuutta huonompaan asemaan kuin suomenkielistä.

§. Komiteasta on näyttänyt luonnolliselta, että asianomaiset lautakunnat ja yhdistykset itsenäisesti ja lopullisesti saavat päättää käytettävänä olevain varain käyttämisestä. Oikeus esimerkiksi rahatoimikamarille valittaa jaosta johtaisi ainoastaan mutkiin ja viivytykseen.

10 §. Näissä pykälissä olevia säännöksiä saanee ilman muuta pitää luonnollisina, joten ne eivät kaipaa lähempää valaistusta.

1 §. Vieressä mainitun pykälän määräykset tarkoittavat erinäisten käytännöllisten yksityiskohtain järjestelyä.

2 §. Sen johdosta että oli tehty ehdotus erityisen palkkion myöntämisestä lautakuntain jäsenille, on komitea pohtinut tätä kysymystä, mutta ei puolestaan ole katsonut palkkion pitävän tulla kysymykseen. Komitea on kuitenkin ollut sitä mieltä, että asia sopisi jättää erityisen harkinnan varaan siltä varalta että palkkiovaatimus joltakin taholta vastedes esitettäisiin. Myöhemminhän on olemassa kokemusta siitäkin, kuinka työläiksi annetut tehtävät ovat muodostuneet.

Etteivät kirjailijayhdistykset toiminnastaan voi saada mitään korvausta, pitäisi kuitenkin joka tapauksessa olla selvä, eikä semmoista korvausta ole niiden taholta vaadittukaan.

3 §. Tässä säädetään menettelystä määräysten muuttamista ja soveltamista koskevissa asioissa. Että A. Ahlström Osakeyhtiölle tässäkin on annettu jonkin verran vaikutusvaltaa, johtuu tässä mietinnössä edellä mainitusta seikasta.

---

Komitea rohkenee lopuksi lausua toivomuksen että, kun sen asiassa tekemät ehdotukset, yhtä ainoaa lukuun ottamatta, ovat olleet yksimielisiä sekä kun niin Rafael Ahlströmin leski kuin vainajan sisarustenkin edustaja joka kohdassa ovat olleet yhtä mieltä, rahatoimikamari havaitsisi mahdolliseksi mainittavitta muutoksitta puoltaa ja Kaupunginvaltuusto hyväksyä komitean ehdotuksen.

Jos kuitenkin komitean mielipide jäämistön jakamisesta kolmeen osaan ei saavuttaisi Kaupunginvaltuuston hyväksymistä, odottaa komitea asian palauttamista, koska komitea siinä tapauksessa katsoo olevan edelleen tarkastaminen niitä tarkoituksia, joihin soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta varten osoitetut määrärahat käytettäisiin.

---

Komitea siis pyytää, että rahatomikamari Kaupunginvaltuustolle ehdottaisi,

että Kaupunginvaltuusto «Rafael Ahlströmin rahastojen» hoidolle ja siitä annettavain määrärahain nauttimiselle vahvistaisi komitean laatimat määräykset.

Helsingissä, helmikuun 17 päivänä 1922.

**Marianne Fogelberg.** **Arthur Castrén.** **Hjalmar Ekholm.**

*Liite II.*

*Ehdotus:*

## „Rafael Ahlströmin rahastojen" hoitoa koskevat määräykset, Helsingin Kaupunginvaltuuston vahvistamat kuun päivänä 1922.

1 §.

»Rafael Ahlströmin rahastoja», jotka ovat syntyneet tilanomistaja Erik Rafael Ahlström-vainajan tekemällä testamenttisäädöksellä jäämistöstään, hoitaa ja hallitsee Helsingin kaupungin rahatoimikamari, ja on rahastojen kertyneet korkovarat testamentintekijän toivomuksen mukaisesti alempana tarkemmin esitetyllä tavalla ja järjestyksessä vuosittain käytettävä a) soitannon ja sävellysten, b) laulutaiteen, c) maalauksen ja kuvanveiston sekä d) kirjallisuuden, niin suomen- kuin ruotsinkielisenkin, edistämiseksi.

2 §.

Kunkin kalenterivuoden lopussa rahastojen pääomamäärälle kertyneestä korosta käytetään kymmenesosa pääoman lisäämiseen. Korkovarain jäljellä oleva osa jaetaan kolmeen yhtäsuureen osaan, yksi soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta, yksi maalausta ja kuvanveistoa sekä yksi suomen- ja ruotsinkielistä kirjallisuutta varten. Seuraavan vuoden tammikuun kuluessa tulee rahatoimikamarin ilmoittaa niille laitoksille, joiden, sen mukaisesti kuin alempana sanotaan, on korkovarat jaettava, niille kullekin tuleva määrä sekä milloin varat ovat käytettävinä. Rahastojen pääomaa ei saa käyttää.

3 §.

Soiton, sävellysten ja laulutaiteen edistämiseksi tarkoitettuja varoja jakamaan asetetaan lautakunta, johon kuuluu viisi varsinaista ja yhtä monta varajäsentä ja johon itseoikeutettuina jäseninä kuuluvat Helsingin kaupungin musiikkilautakunnan puheenjohtaja, valtion säveltaiteen asiantuntijalautakunnan puheenjohtaja sekä Helsingin musiikkiopiston johtaja. Muut kaksi jäsentä valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan siten, että A. Ahlström Osakeyhtiön johtokunta valitsee toisen sekä rahatoimikamari toisen.

Itseoikeutettujen jäsenten varamiehiä ovat heidän lähimmät sijaisensa; valittujen jäsenten varamiehet valitaan samalla tavoin kuin jäsenetkin.

4 §.

Soitantoa, sävellyksiä ja laulutaidetta varten käytettävät varat voidaan jakaa:

a) luoville tahi esittäville säveltaiteilijoille palkintoina arvokkaasta sävellyksestä, stipendinä ulkomaista opintomatkaa varten tahi avustuksena soitannollista kehitystä tahi luovaa toimintaa varten kotimaassa; sekä

b) poikkeustapauksissa yrityksille taiteellisen, kansainvälistä laatua olevan yhteistoiminnan aikaansaamiseksi (niinkuin kotimaisten orkesterisävellysten esittämiseksi ulkomailla sekä osanottamiseksi musiikkijuhliin ja niiden toimeenpanemiseksi).

5 §.

Varat maalauksen ja kuvanveiston avustamiseksi jakaa Suomen Taideyhdistyksen palkinto- ja ostolautakunta tai se mainitun yhdistyksen vastaava elin, joka ehkä vastedes valitaan, täydennettynä kahdella jäsenellä, joista toisen varamiehineen valitsee A. Ahlström Osakeyhtiön johtokunta ja toisen niinikään varamiehineen rahatoimikamari.

A. Ahlström Osakeyhtiön ja rahatoimikamarin valitsemat jäsenet varamiehineen valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

6 §.

Maalauksen ja kuvanveiston avustusvarat käytetään stipendeiksi, apurahoiksi ja palkinnoiksi suomalaisille taiteilijoille sekä taideteosten ostamiseksi Ateneumin kokoelmaan, jotka taideteokset siellä yhdistetään yhteiseen »Ahlströmin kokoelmaan».

Ostettaessa Ateneumin kokoelmaan on sen intendentti oikeutettu äänioikeutettuna jäsenenä ottamaan osaa lautakunnan työhön. Intendentti voi niinikään lautakunnalle esittää ostoehdotuksia.

7 §.

Ruotsin- ja suomenkielisen kirjallisuuden edistämiseksi käytettävä korkovarain osa käytetään siten, että vuosittain maksettava määrä jaetaan kahteen yhtä suureen osaan, joista toinen luovutetaan Finlands svenska författareförening yhdistykselle, toinen Suomen kirjailijaliitolle näiden yhdistysten johtokuntain tai sillä tavoin, kuin yhdistykset muutoin havaitsevat sopivaksi sääntöjensä mukaisesti määrätä, käytettäväksi tarkoituksiin, joiden taiteellisesti tahi taloudellisesti voidaan katsoa tulevan aikansa ruotsin- ja suomenkielisen kirjallisuuden hyväksi tässä maassa.

8 §.

Asianomaisten lautakuntain ja yhdistysten tulee edellä mainittujen yleisten määräysten mukaan, kohta kuin ilmoitus jaettavana olevasta määrästä on rahatoimikamarilta saapunut, kunkin alallaan itsenäisesti ja lopullisesti päättää tarjona olevain varain käyttämisestä, vahvistaa ehdot, joilla myönnettyjä määrärahoja saa nauttia, sekä tarkastaa, että näitä on asianmukaisesti noudatettu.

9 §.

Apuraha tai stipendi annetaan hyvämaineiselle taiteilijalle tai kirjailijalle, joka on Suomen kansalainen, kieleen ja puoluekantaan katsomatta.

10 §.

Ellei avustusta, sopivan tarkoituksen puutteessa, jonakin vuonna kohtuudella näy voitavan jakaa, varataan käyttämättömät varat käytettäviksi jonakin seuraavana vuonna.

11 §.

Myönnetyt määrärahat osoittaa maksettaviksi rahatoimikamari, jolle sentähden on annettava ilmoitus näiden jaosta.

Niinikään tulee eri lautakuntain ja yhdistysten kunkin kalenterivuoden päätyttyä rahatoimikamariin antaa selonteko edellisen vuoden aikaisesta toiminnastaan, mikäli tässä puheena olevain varain käyttöä koskee.

Rahatoimikamarin asiana on valvoa, että lautakunnat ja yhdistykset hoitavat tehtävänsä näiden määräysten mukaisesti sekä, jos syytä on, tehdä Kaupunginvaltuustolle tarpeellisia huomautuksia.

12 §.

3 §:ssä mainittu lautakunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja asettaa sihteerin sekä on oikeutettu kuultavaksi kutsumaan tarpeellisia asiantuntijoita. Viimeksi mainittu oikeus on myös 5 §:ssä mainitulla lautakunnalla.

Päätöksiä tehdessään tulee lautakuntain olla täysilukuiset.

13 §.

Päätös näiden määräysten muuttamisesta on Kaupunginvaltuuston tehtävä rahatoimikamarin ehdotuksesta, ja on A. Ahlström Osakeyhtiön johtokunnalle varattava tilaisuus lausua mielensä tehdystä muutosehdotuksesta.

Määräysten tulkintaa koskevan riidan ratkaisee Kaupunginvaltuusto.

---

*Liite III.*

„*Testamentti*".

Täten ilmoitan minä allekirjoittanut Rafael Ahlström viimeisen tahtoni kaikkeen jäämistööni nähden olevan että, jos minä kuolen rintaperillisittä:

1) minun puolisolleni Anna Maria Ahlströmille täysin omistusoikeuksin tulee omistamani Ispoisten kartano, joka käsittää Ispoisten yksinäisen rälssisäterin ja Uittamon yksinäisen veroratsutilan, molemmat Kaarinan pitäjässä, mainitun kartanon kanssa silloin ehkä yhdysviljelyksessä olevat muut tilat ynnä kartanon kalusto sekä koko meidän varsinainen irtaimistomme, jota paitsi minun muusta omaisuudestani on puolisolleni miljoona markkaa käteistä, saamistodistuksia tahi osakkeita erotettava ja Noormarkun pitäjässä sijaitsevan A. Ahlström Osakeyhtiön tahi sen, jonka Anna Maria Ahlström siihen valitsee, hoidettava, josta puolisoni saa elinaikanaan kantaa korot tahi osingot, jota vastoin pääomaan nähden hänen kuoltuaan menetellään tämän testamentin neljännen kohdan säännöksen mukaisesti;

2) jos minä ja puolisoni Anna Maria Ahlström molemmat kuolemme ennen anoppiani, everstinrouva Fanny Palinia, on hänelle, niin kauan kuin hän elää, vuosittain tuleva viisitoistatuhatta (15,000: —) markkaa, joka maksu on turvattava tallettamalla riittävän suuri pääomamäärä;

3) satatuhatta (100,000: —) markkaa käytetään tuberkuloosin vastustamiseksi Suomessa;

4) omaisuuteni jäljellä oleva osa on jaettava kolmeen yhtä suureen osaan, jotka on »Rafael Ahlströmin rahastoina» hoidettava alempana mainitulla tavalla ja rahastojen tuotto vuosittain käytettävä a) soitannon ja sävellysten, b) laulutaiteen sekä c) maalauksen ja kuvanveiston, d) kirjallisuuden, sekä snomen- että ruotsinkielisen, edistämiseksi.

Kohta kuoltuani on kaikki omaisuuteni selvitettäväksi ja hallittavaksi otettava A. Ahlström Osakeyhtiön hoitoon, joka toimestaan saa lukea kohtuullisen palkkion.

Sittenkuin pesä on selvitetty, luovutetaan kolmannessa kohdassa mainittu rahamäärä »Tuberkulosin vastustamisyhdistykselle» tahi jollekin muulle tuollaiselle, koko Suomea toimialueenaan pitävälle yhteenliittymälle sekä neljännessä kohdassa mainitut varat hoidettaviksi Helsingin kaupungille tahi, ellei kaupunki ole halukas ottamaan niitä hoitaakseen ja käyttämään tuottoa tarkoituksiinsa, niille silloin olemassa oleville yhteenliittymille, joiden tarkoituksena on soitannon ja sävellyksen, laulutaiteen sekä maalauksen ja kuvanveiston edistäminen.

Siinä tapauksessa että allekirjoittanut Anna Maria Ahlström kuolee rintaperillisittä ennen miestäni Rafael Ahlströmiä, on minun jäämistöni, minkä nimistä ja laatuista lieneekin, tuleva miehelleni täysin omistusoikeuksin.

Tämän vahvistamiseksi olemme tämän testamenttimme allekirjoittaneet nimemme ja ryhtyneet toimiin sen todistuttamiseksi.

Turussa, kuun . päivänä.

Allekirjoittaneet, yhtaikaa saapuvilla olevat todistajat todistavat täten, että johtaja Rafael Ahlström ja hänen puolisonsa Anna Maria Ahlström, jotka me henkilökohtaisesti tunnemme, ovat alempana mainittuna päivänä kehoittaneet meitä todistamaan tämän asiakirjan, jonka he terveellä ja täydellä järjellä ja vapaasta tahdosta ovat ilmoittaneet sisältävän viimeisen tahtonsa ja testamenttinsa sekä, sittenkuin se oli meidän läsnäollessamme heille julkiluettu, omakätisesti allekirjoittaneet; minkä kaiken nimikirjoituksillamme vahvistamme. Paikka ja aika edellä mainitut.»

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Esitys kunnan ostelukonttorin perustamiseksi.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI.**

*Lokak. 2 p:nä 1922.*

N:o 1532.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Sittenkun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 10 päivänä 1920 on antanut rahatoimikamarin tehtäväksi asettaa komitean kamarin, yleisten töiden hallituksen, teknillisten laitosten hallituksen, köyhäinhoitohallituksen ja sairaalaylihallituksen edustajista selvittämään ja Kaupunginvaltuustolle antamaan ehdotuksen kunnan ostelukonttorin perustamisesta, ovat mainitut hallitukset ja kamari valinneet edustajat komiteaan: yleisten töiden hallitus varastonhoitaja Otto W. Haglundin, teknillisten laitosten hallitus vesijohtolaitoksen toimeenpanevan johtajan Albin Skogin, köyhäinhoitohallitus kunnalliskodin johtajan Ossian Granlundin sekä sairaalaylihallitus sairaalatarkastaja G. Palanderin. Rahatoimikamarin edustajana on komiteassa ollut kamarin jäsen Toivo Salmio, joka samalla on toiminut komitean puheenjohtajana.

Kuten komitean mietinnöstä selviää, tulee komitea siihen lopputulokseen, että kaupungin varastoja ja laitoksia varten on perustettava erityinen ostokeskus tarveaineiden ja kulutustarvikkeiden hankkimista varten sekä että tämä ostokeskus toimisi kolmijäsenisen johtokunnan alaisena. Komitea on kuitenkin katsonut, että ainakin toistaiseksi teknilliset laitokset samoinkuin suureksi osaksi rakennuskonttori suljettaisiin pois ostokonttorin piiristä. Sen sijaan annettaisiin teknillisten laitosten hallitukselle ja yleisten töiden hallitukselle toimeksi tehdä ehdotus siitä, mitä tavaroita voitaisiin sanottujen hallitusten toimesta hankkia myöskin muita laitoksia ja virastoja varten ja miten tämä hankinta olisi järjestettävissä. Lisäksi on komitea laatinut palkkasääntöehdotuksen ostokeskusta varten sekä esittänyt, että sanotulle ostokeskukselle laadittaisiin johtosääntö.

Rahatoimikamari on komitean mietinnöstä pyytänyt yleisten töiden hallituksen, teknillisten laitosten hallituksen, köyhäinhoitohallituksen ja sairaalaylihallituksen lausunnot. Yleisten töiden hallitus on yhtynyt kaupungininsinööri Gunnar Lindqvistin promemoriaan, joka liitteenä II seuraa tätä kirjelmää. Samoin

on teknillisten laitosten hallitus myöskin puolestansa yhtynyt teknillisten laitosten johtajain, insinöörien Albin Skogin, A. Marsion ja K. Lappen yhteiseen lausuntoon. Nämä lausunnot samoinkuin köyhäinhoitohallituksen ja sairaalaylihallituksen lausunnot seuraavat liitteinä rahatoimikamarin esitystä (liitteet II—V.).

Kaupungininsinööri katsoo täydelliseksi utopiaksi ehdotusta, että ostokeskus voisi huolehtia teknillisten laitosten ja rakennuskonttorin ostoista. Niitten tekemiseen tarvitaan teknillistä ammattisivistystä, siksi erikoisartikkeleita edustavat näitten laitosten tarvikkeet. Kaupungininsinööri on vielä sitä mielipidettä, että asianlaita muihin kaupunginvirastoihin nähden on sama kuin yllämainittujen erikoislaitoksien suhteen. Kunnalliset taloudenhoitajat pitävät yhtä hyvää huolta tavarain ostoista kuin ostokeskuskin tekisi. Kokemus rakennuskonttorin varastoosastosta ei ole myöskään täyttänyt sille asetettuja toiveita. Samoin katsoo insinööri Lindqvist komitean ehdotusta henkilökunnan palkkauksesta liian alhaiseksi lasketuksi. Menot ensimäisenä vuonna hän laskee Smk:ksi 800,000: —, kun komitea on ne arvioinut Smk:ksi 300,000: —. Lopputulos kaupungininsinöörin lausunnosta on se, että kysymys ostokeskuksen perustamisesta saisi ainakin tällä kertaa raueta.

Teknillisten laitosten johtajat ovat sitä mieltä, että asianomaiset laitokset ja virastot asiantuntijoina paraiten voivat itse hankkia käyttämänsä tarvikkeet syystä, että niistä useimmat ovat erikoislaatua. Kaikkien laitosten tarvitsemia tavaroita varten voitaisiin mahdollisesti perustaa yhteinen ostelulautakunta, mutta voitanee sen tarkoitus yhtä hyvin saavuttaa siten, että joku kaupungin viranomainen sopii tavarainhankkijain kanssa yhteisostosta. Lopuksi johtajat tekevät ehdotuksen siitä, millä ehdoilla teknilliset laitokset voisivat kaupungin muille laitoksille hankkia koksin, kivihiilet, sähkölamput sekä teräs-, takorauta- ja takkirautaputket.

Köyhäinhoitohallitus myös epäilee ostelukeskuksen perustamisen hyödyllisyyttä ja arvelee, että kustannukset tulevat kalliiksi, sekä viittaa halkokonttorin tuloksiin. Myös pidetään nykyistä ajankohtaa sopimattomana ostelukonttorin perustamiseen. Tilintarkastusnäkökannalta voitaisiin kenties saada yhtenäisempiä hintoja, mikä ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että nämä silti olisivat nykyisiä huokeammat.

Sairaalaylihallitus on puolestaan ilmoittanut, ettei sillä ole mitään muistuttamista komitean ehdotuksen johdosta.

Käsitellessään tätä kysymystä on rahatoimikamari katsonut, että ne näkökohdat, joissa asianomaiset hallitukset ovat esiintuoneet epäilyksensä ostelukonttorin tarpeellisuudesta ja kannattavaisuudesta, ansaitsevat tarkkaa punnitsemista. Kokemukset, joita kaupungilla on ollut omasta kaupallisesta toiminnasta, eivät tosin suinkaan aina ole olleet kehottavia. Toiselta puolelta puhuvat monet seikat, joihin komitea on viitannut, ehdotuksen puolesta. Niinpä on selvää, että

yksityisillä kaupungin laitosten taloudenhoitajilla, joilla taloudenhoidon lisäksi on huolehdittava monista hallintoa ja kirjanpitoa koskevista seikoista, ei saata olla tietoa kulloinkin vallitsevasta markkinain tilasta. On luonnollista, että systemaattisesti järjestetty suurosto aina on asetettava nykyisen enimmäkseen vähittäin ja hajallisesti tapahtuvan oston edellä. Periaatteessa täytyy siis pitää ostelukonttorin perustamista kaupungille hyödyllisenä laitoksena. Lisäksi katsoo kamari erittäin tärkeäksi sen seikan, että ostelukonttori saattaa seurata tarveaineitten käyttöä kaupungin virastoissa.

Mitä konttorin käytännölliseen järjestelyyn tulee, on rahatoimikamari puolestaan katsonut, että konttorin piiristä aluksi suljettaisiin pois teknilliset laitokset ja rakennuskonttori. Edelliset käyttävät erikoisalan tarvikkeita, että niiden hankinta, jota vastaan ei toistaiseksi ole ollut mitään muistutettavaa, tulisi saada jäädä niiden omiin hoteisiin. Kun rakennuskonttorilla on oma varastonsa, tulisi senkin saada toistaiseki hoitaa itse ostoksensa. Kunnallisen Keskuskeittiön varsinainen maalaistavarain osto voisi myöskin edullisimmin jäädä keittiön tehtäväksi. Kun ostelukonttoria perustetaan sentään jonkun verran epäillen ja kokeilun varaan, olisi kamarin mielestä edullisinta, että ei vielä yksityiskohtaisesti määriteltäisi, mitä tavaroita konttorin kautta välitettäisiin kaupungin laitoksille. Ostelukonttorin tulisi itse saada päättää millä tavaroilla se alottaisi, joka tietysti suuresti riippuu perustamisaikana vallitsevista oloista niinhyvin kauppamaailmassa kuin kaupungin laitoksiin nähden. Se saisi vähitellen kehittää itseänsä ja laajentua laveampia aloja käsittäväksi, jos sen toiminta ottaa menestyäkseen. Näin ollen voitaisiin aluksi mahdollisesti välttää suurempia varasto-ostoja, kauppa kun monella alalla voisi olla hankinta- tai asioimiskauppaa. Tietysti jo toiminnan alkaessakin varastosuojia tarvittaisiin, mutta niitten määrästä ei kamari voi antaa laskelmia, vaan olisi ostelukonttorin johtokunnan siitä samoinkuin konttorin alkamisajastakin tehtävä tarpeelliseksi havaitsemansa esitykset. Muutoin saattaa olla edullista, etteivät kaikki kaupungin laitokset heti joudu ostokonttorin piiriin. Sen kautta voi konttori olla kannustimena toisille laitoksille ja epäsuorasti toimia niitä kontrolloivana. Etupäässä ostelukonttorin johdosta tulee riippumaan sen menestys: senvuoksi täytyy olettaa että kaupunki koettaa hankkia laitokselle mahdollisesti hyvän johdon.

Rahatoimikamari on siis pääasiallisesti asettunut kannattamaan asiaa valmistelleen komitean mietintöä sillä nimenomaisella rajoituksella, että paitsi teknillisiä laitoksia rakennuskonttori kokonaan jäisi toistaiseksi ulkopuolelle ostelukonttorin piirin. — Mitä sitten konttorin hallintoon tulee, voi kamari siinäkin yhtyä komitean ehdotukseen. Olisi kenties syytä asettaa valittava johtokunta rahatoimikamarin alaiseksi, ettei sen kaikissa asioissa tarvitsisi vaivata Kaupunginvaltuustoa. Sellaisen järjestelyn kautta joutuisi ostelukonttori myös läheisempään yhteyteen kaupungin rahahallinnon keskuselimen kanssa, jolla epäilemättä on

merkityksensä. Rahatoimikamari voi valita johtokunnan jäsenet ja puheenjohtajan, sekä johtokunan esityksestä laitoksen johtajat. Muut toimihenkilöt olisivat johtokunnan valittavat. Johtokunnalle pitäisi antaa laaja toimintavapaus. Kamarin toiminta jäisi pääasiassa kontrolloiduksi, hallintoneuvoston tapaiseksi. Ostelukonttorilla täytyisi tietysti olla oma tililaitoksensa. Sitä vastoin voisi rahatoimikonttori varsin hyvin toimia sen kassalaitoksena, kunhan vain ostelukonttori saa tarpeeksi suuret ennakkovarat käytettäväkseen. Mitä konttorin henkilökuntaan tulee, arvelee kamari, että valittavan johtokunnan tulisi tehdä asiasta lopullisen ehdotuksen. Kamari ei katsoisi sopivaksi, että jo alusta alkaen henkilökunnan lukumäärä vahvistettaisiin, vaan että johtokunnalle ainakin ensimäiseksi vuodeksi myönnettäisiin menojansa varten 300,000 markan suuruinen määräraha. Kamarin mielestä voisikin heti, kun periaatteellinen päätös ostelukonttorin perustamisesta on tehty, valita konttorille johtokunta, joka suunnittelisi lähemmin konttorin toimintaa, tekisi ehdotuksen konttorin toiminnan alkamisajasta, laatisi ehdotuksen sen ohjesäännöksi ynnä muista sen mielestä tärkeistä alustavista toimenpiteistä, kuten huoneiston, varastohuoneitten, kaluston y. m. hankkimisesta.

Sen nojalla mitä edellä on esitetty, saa rahatoimikamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

*että perustetaan erikoinen kaupungin ostelukonttori, jonka tehtävänä on tarveaineiden ja kulutustarvikkeiden hankkiminen kaupungin virastoja ja laitoksia varten mukana seuraavassa komitean mietinnössä esitettyjen periaatteiden ja rahatoimikamarin edellä tekemän esityksen mukaan;*

*että ensi vuoden menoarvioon otetaan ostelukonttoria varten 300,000 markan suuruinen menoerä;*

*että ostelukonttori toimii kolmijäsenisen johtokunnan alaisena, jonka jäsenet samoinkuin konttorin johtajankin rahatoimikamari valitsee, viimemainitun ostelukonttorin johtokunnan ehdotuksen perusteella;*

*että ostelukonttorilla on oma tililaitoksensa, rahatoimikamarin toimiessa sen kassalaitoksena;*

*että ostelukonttorin johtokunnan toimeksi annetaan laatia ja rahatoimikamarin kautta kaupunginvaltuustolle esittää ehdotus ostelukonttorin alkamisajasta, laatia ostelukonttorin johtosääntöehdotus sekä ryhtyä muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin; sekä*

*että kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallituksen tehtäväksi annettaisiin tehdä ehdotus siitä, mitä tavaroita voitaisiin sanottujen hallitusten toimesta hankkia myöskin muita laitoksia ja virastoja varten ja miten tämä hankinta olisi järjestettävä.*

Kamarin jäsenet herrat Björkenheim ja Idström, yhtyen kaupungininsinöörin esittämiin näkökohtiin, oli sitä mieltä, että ostelukonttorin perustaminen toistaiseksi saisi raueta.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite I.*

## *Komitean mietintö kunnan ostelukonttorin perustamisesta.*

*Helsingin Rahatoimikamarille.*

Jo 1910 vuoden tilintarkastajat tekivät ehdotuksen yhteisostojen toimeenpanemisesta kaupungin eri laitoksien ja virastojen tarveaineiden hankkimiseksi. Mainitut tilintarkastajat huomauttivat, että kaupungilla olisi hyötyä siitä, että se yksiin käsiin keskittäisi monella eri taholla hajallaan olevan kaikenlaisten tarveaineiden oston. Tämä kävisi päinsä — huomauttivat tilintarkastajat lyhyesti — esimerkiksi perustamalla ostelulautakunta (Kvston pain. asiakirj. n:o 38 vuodelta 1917).

Asia lähetettiin sittemmin rahatoimikamariin ja tämä tiedusteli kirjelmällä Kaupungin hallituksilta ja lautakunnilta niiden kantaa ostelukonttorin perustamiseen nähden, saaden näiltä miltei yksimieliset hylkäävät ehdotukset.

Teknillisten laitosten hallituksen tällöin suhtautumisesta asiaan mainittakoon, että sanottu hallitus tosin piti erityisen ostelulautakunnan perustamista tarpeettomana, mutta samalla kuitenkin puolsi yhteistoiminnan aikaansaamista tavaranhankinnassa kaupungin eri laitosten välillä (kirjelmä $^1/_{10}$ 1911 rahatoimikamarille). Mainittu hallitus katsoi, että hiilen- ja muiden sellaisten erikoistarvikkeiden hankintaan nähden, joita ainoastaan yksi tai pari laitosta etupäässä tarvitsevat, eri laitosten tehtäväksi olisi annettava, samalla kun ostavat näitä tarvikkeitaan, hankkia niitä kaupungin muidenkin laitosten tarpeiksi. Sellaisten tarvikkeiden ostoon nähden, jotka voidaan katsoa yhteisiksi kaikille tai useammille laitoksille ja virastoille, kuten polttopuiden, konttoritarpeiden, paperin y. m. — mainitsee hallitus — voisi sen sijaan ehkä ostokonttorin perustamista puoltaa, mutta se tulos, johon tällä pyritään, saavutettaisiin yhtä hyvin ja ehkä paremminkin siten, että joku tai jotkut kaupungin virastot tekisivät tavaranhankkijain kanssa sopimuksia suuremmista hankinnoista kaikkien laitosten tarpeiksi.

Tätä teknillisten laitosten hallituksen lausumaa ajatusta ei kuitenkaan silloin sen pitemmälle kehitetty.

1916 vuoden tilintarkastajat kiinnittivät taas huomiota tähän asiaan. Tehtyään selkoa asian aikaisemmista vaiheista he m. m. huomauttivat siitä, »miten uudenaikaisessa suurliikkeiden järjestyksessä jo pidetään välttämättömänä, että ainakin useimmat ostot toimitetaan ostelukonttorin välityksellä, joka voi työskennellä milloin minkin verran itsenäisesti, mutta joka kaikissa tapauksissa toimii koko yrityksen yhteisenä hintatoimistona ja samalla pitää luetteloa kulutuksesta, seuraa hintain vaihteluja sekä, ollen kosketuksissa hallinnon kaikkien osain kanssa, säännöstelee kulutuksen mikäli mahdollista on. Tämän aloitteen

toimeenpanemiseksi ei järjestämistekniikan nykyisellä kannalla ollessa tarvita niin paljon pitkää, valmistelevaa kirjelmäin vaihtoa, kuin kyvykästä miestä, joka vähäisestä alusta ostamalla semmoisia yleisesti käytettyjä kulutustarvikkeita kuin saippuaa, kirjoitustarvikkeita, painopaperia, eräitä työkaluja y. m., jotka jo edustavat huomattavia ostosummia, vähitellen kehittää ostokonttorinsa käsittämään yhä useampia kaupungin ostelutoiminnan haaroja».

»Mielestämme se hintamuodostuksen epävarmuus, joka epäilemättä vielä monet ajat sodan päätyttyä on ilmenevä, yhäkin alleviivaa sen seikan tärkeyttä, että kysymys ostelukonttorin perustamisesta otetaan uudestaan käsiteltäväksi.»

Budjettivaliokunnan 1916 vuoden tilintarkastuskertomuksen johdosta antamassa lausunnossa (Kvston pain. asiakirj. n:o 20, 1919) huomautetaan m. m., »että 1910 vuoden tilintarkastajain tekemä ehdotus ostelulautakunnan asettamisesta on yleensä kohdannut vastustusta kunnallisten laitosten puolelta. Eritoten niissä hallintohaaroissa, joissa suurenlaisia osteluja toimitetaan ja suurinta asiantuntemusta tässä kohden voi edellyttää olevan, nimittäin teknillisissä laitoksissa, on ehdotusta arvosteltu ankarasti ja valiokunnan käsityksen mukaan vakuuttavilla perusteilla. Myönnettäköön, että eräitä tavaroita, niinkuin konttoritarpeita, paperia y. m. voitaisiin edullisemmin ostaa tätä tarkoitusta varten asetetun elimen välityksellä, mutta toiselta puolen on otettava huomioon, että tästä elimestäkin olisi kustannuksia, jotka ehkä nielisivät osan yhteisostelulla aikaansaadusta säästöstä.»

»Lisäksi — jatkaa valiokunta — on syytä suuresti epäillä, olisiko taannoinen sota-aika annostelu- ja rajahintajärjestelmineen ollut oikea aika näiden yhteisostelujen toimeenpanemiseen. Päinvastoin lienee ne kaupungin laitoksille hankitut tarvikkeet, eritoten elintarpeet, joita kaupungin eri hallintohaarain tarmokkaimmat johtajat ovat kukin omalla tahollaan ostelleet, saatu kaupungille edullisimmilla hinnoilla. Lopuksi on valiokunnan huomautettava, että kaupunki sopimattomasta ajankohdasta huolimatta on katsonut olevan syytä yhdellä alalla, nimittäin halkokaupan alalla, ottaa käytäntöön yhteisostelujärjestelmä kaupungin omia laitoksia varten.»

Myöskin 1918 vuoden tilintarkastajat kiinnittivät huomiota ostokonttorikysymykseen, mainiten, että sanotun »vuoden tarkastus on edelleen antanut vahvistusta sille käsitykselle, että kysymys on kaupungille tärkeä ja ettei kysymyksessä olevien tarvikkeiden osto ja hoito ole ollut tyydyttävästi järjestetty». (Kvston pain. asiakirj. n:o 21 1920).

Mainitut tilintarkastajat sanovat mielihyvällä huomanneensa, että raaka-aineiden hankinta kaupungin yleisiä töitä varten on järjestymässä paremmalle kannalle, kun kaupungin palvelukseen on $^{15}/_{4}$ 1920 astunut erikoinen osto- ja varastopäällikkö, jolle on annettu laaja ja tärkeä toimiala. »Toivottava on, — huomauttavat tilintarkastajat — että tätä suuntaa vaan jatketaan, antamalla hänelle heti alusta alkaen apuvoimia, sillä ilman sellaisia niin laaja toimiala jää käsityksemme mukaan heikosti hoidetuksi. Järjestämällä ostot niin, että kutakin tavaraa ostetaan mikäli mahdollista vain yhtä määrättyä lajia, joka parhaiten soveltuu kaikkialla, voitanee helposti saada kaupungin tästä johtuvat kustannukset moninkerroin takaisin.»

Huomautettuaan eräästä huonosti hoidetusta heinäkaupasta vuositilintarkastajat lausuvat: »Mutta samoinkuin yleisten töiden hallituksen alaiset ostot olisi mielestämme syytä, kuten tilintarkastajat jo ennen ovat useasti huomauttaneet, pyrkiä järjestämään kaupungin muidenkin virastojen ja laitosten ostoja,

nimenomaan erilaisten elintarpeitten ja kulutustarpeitten sekä konttorivälineitten. Tämä olisi käsityksemme mukaan tärkeätä erikoisesti siksi, että näiden tavaroiden kulutusta ei muuten voitane riittävästi seurata ja valvoa kuin siten, että on yksi ostaja tai ostokonttori, jolle joka viraston on tarpeensa ilmoitettava, ja joka sitten tukussa ja mahdollisimman huokealla ostaa tavarat, antaen niitä kaupungin laitoksille kunkin tarpeen mukaan, mutta samalla valvoen, että kulutus nousee vain todellisen tarpeen suuruiseksi.»

Kaupunginvaltuusto antoi kokouksessaan marraskuun 18 päivänä 1918 rahatoimikamarin toimeksi asianomaisten virastojen kanssa neuvoteltuaan esittää asiassa tarkemman lausuntonsa, jonka johdosta rahatoimikamari sittemmin esitti, että Kaupunginvaltuusto asettaisi komitean kaikinpuolin valmistelemaan kysymystä yhteisostojen järjestämisestä kunnan tarpeisiin. (Kvston esityslista n:o 19 v. 1920 asia n:o 38.) Budjettivaliokunnan ehdotuksesta valtuusto kuitenkin päätti kehoittaa rahatoimikamaria asettamaan komitean rahatoimikamarin, kaupungin yleisten töiden hallituksen, teknillisten laitosten hallituksen, köyhäinhoitohallituksen sekä kaupungin sairaalaylihallituksen edustajista selvittämään ja Kaupunginvaltuustolle antamaan ehdotuksen kunnan ostelukonttorin perustamisesta. Tämän johdosta rahatoimikamari sekä mainitut hallitukset, saatuaan siihen rahatoimikamarilta kehoituksen, ovat valinneet edustajikseen allekirjoittaneet. Komitea, joka perustautui toukokuun 9 päivänä 1921 valitsi puheenjohtajakseen rahatoimikamarin edustajan, johtaja Toivo Salmion, on nyt tehtävänsä suorittanut ja saa kunnioittaen esittää seuraavan mietinnön asiasta.

---

Tähän saakka ovat kaupungin virastot ja laitokset yleensä itse hankkineet tarvitsemansa kulutustarvikkeet ja tarveaineet ilman yhteistoimintaa toisten samoja tavaroita käyttävien laitosten kanssa. Poikkeuksena mainittakoon kuitenkin, että rakennuskonttorin varasto-osasto on hankkinut tarveaineet ja tarvikkeet kaikille yleisten töiden hallituksen alaisille osastoille ja että sairaaloille on hankittu yhteisostoilla noin 30—40 % näiden kokonaiskulutuksesta. Polttoaineensa ovat kaupungin laitokset saaneet melkein yksinomaan kaupungin halkokonttorilta, elintarpeensa suureksi osaksi kaupungin elintarvetoimistolta ja valmiin ruuan keskuskeittolalta. Rehuaineet ja osaksi juurikasvit on hankittu maatilalautakunnan kautta kaupungin omilta tiluksilta. Osittain on tavaroita myös ostettu verrattain suurissa erissä, kuten teknillisiä laitoksia, kunnalliskotia, keskuskeittolaa y. m. varten. Mutta aivan vähäisissäkin erissä on tavaroita hankittu ja, mikäli revisionikonttorin ja vuositilintarkastajain antamista lausunnoista on ilmennyt, ilman riittävää asiantuntemusta. Tavaranhankinta on suurissa piirtein katsoen ollut hajanaista, eikä ole tapahtunut kaupungin koko tarvetta silmälläpitäen.

Päästäkseen selville siitä, miten suuria tavaramääriä kaupungin eri laitokset osapuilleen vuosittain tarvitsevat, on komitea kerännyt tilastoa vuonna 1920 ostetuista tarvikkeista ja tarveaineista. Vaikka tavaran hinnat vaihtelevat, tyytyi komitea kiertokyselyssään vaatimaan tietoja ainoastaan tavaroiden rahaarvosta, koska useat laitokset ainoastaan vaikeanlaisesti olisivat voineet ilmoittaa hankittujen tarvikkeiden painomäärät. Kerätty tilasto osoittaa eri tavararyhmiin ja laitoksiin nähden seuraavaa.

*Virastotarpeet.* Kirjoituspaperia ja konttoritarpeita, lukuunottamatta kalustoa, on v. 1920 hankittu 232,000 markan arvosta. Tästä tulee 8 laitoksen osalle

yhteensä 172,000 mk. ja 34 laitoksen osalle yhteensä 60,000 mk. Painotuotteisiin on 42 laitosta käyttänyt 524,000 mk.

*Elintarpeet.* Sellaisia elintarpeita, joita voidaan suuremmissa määrissä ostaa varastoon, on hankittu 4,900,000 markalla. Tästä hankintasummasta edustavat sairaalat 2,790,000 mk., kunnalliskoti 1,101,000 mk., keskuskeittola 564,000 mk., palolaitos 211,000 mk. ja kasvatuslautakunta 199,000 mk., sekä terveydenhoitolautakunta ja ruotsinkieliset kansakoulut yhteensä 19,000 mk. Pilaantumiselle alttiiden elintarpeiden hankinta-arvo nousi 4,307,000 markkaan, josta tulee sairaalain osalle 2,800,000 mk., kunnalliskodin 576,000 mk., keskuskeittolan 528,000 mk., palolaitoksen 167,000 mk. ja kasvatuslautakunnan osalle 92,000 mk. Viimemainitussa ryhmässä muodostavat suurimman erän liha ja silava, 1,641,000 mk., sekä maito ja kerma, 2,060,000 mk.

*Rakennustarvikkeiden,* joiksi on luettu puutavara, rauta ja lyijy, tiilit, sementti, räjähdysaineet, putket ja putkenosat y. m., hankinta-arvo tekee 6,253,000 mk. Tästä on rakennuskonttori hankkinut 4,597,000 mk., sähkölaitos 806,000 mk. ja vesijohtolaitos 723,000 mk., josta putkia ja putkenosia 508,000 mk., sekä muut laitokset yhteensä 127,000 mk.

*Työkaluja,* joihin on luettu myös köydet, letkut, valaistustarpeet, y. m., on hankittu 262,000 markalla, joka summa jakaantuu seuraavasti: vesijohtolaitos 76,000 mk., sairaalat 50,000 mk., palolaitos 33,000 mk., rakennuskonttori 32,000 mk., muut vähäisiä määriä.

*Lasin, porsliinin ja keittiötarpeiden* ostosummasta, joka oli 161,000 mk., edustavat sairaalat 100,000 mk., kunnalliskoti 30,000 mk. ja keskuskeittola 20,000 mk. sekä 8 laitosta yhteensä 11,000 mk.

*Puhdistusaineita,* saippuaa, suopaa, pesujauhetta, desinfioimisaineita, harjoja ja luutia, on ostettu 623,000 markalla, josta sairaalat 188,000 mk., kunnalliskoti 69,000 mk., puhtaanapitolaitos 182,000 (siitä harjoja ja luutia 151,000 mk.), terveydenhoitolautakunta 47,000 mk. (siitä desinfioimisaineita 46,000) ja rakennuskonttori 31,000 mk., jäännöksen 106,000 mk. jakaantuessa 20 laitoksen osalle.

*Poltto- ja voiteluaineiden* hankintasummasta, 23,341,000 mk., tulee sairaalain osalle 2,325,000 mk., kaasulaitoksen 9,104,000 mk. ja sähkölaitoksen osalle 9,595,000 mk. eli yhteensä 21,024,000 mk. Edellämainittuihin määriin sisältyy halkoja 16,918,000 mk., josta sairaalat ovat maksaneet 2,300,000 mk., kaasulaitos 2,907,000 mk. ja sähkölaitos 9,568,000 mk. eli yhteensä 14,775,000 mk., sekä kivihiiltä 6,182,000 mk., josta 6,146,000 mk. tulee kaasulaitoksen osalle.

*Eläinten rehujen* ostomäärä, 731,000 mk., jakaantuu seuraavasti: puhtaanapitolaitos 356,000 mk., palolaitos 178,000 mk., sairalaat 75,000 mk., kunnalliskoti 85,000 mk. ja kasvatuslautakunta 37,000 mk.

*Siemenet ja lannoitusaineet,* 248,000 mk., jakaantuvat 5 eri laitoksen osalle, tilivaliokunnan hankinnan edustaessa 200,000 mk.

Ryhmä, *muita tarvikkeita,* sisältää m. m. teknillisten laitosten erilaisia putkia 658,000 mk., koneosia 43,000 mk. ja erikoistarvikkeita m. m. installatiotarpeita 3,232,000 mk., kansakoulujen kirjoja, vihkoja, kyniä, käsityö- ja opetusvälineitä 415,000 mk. mihin lisäksi tulee kemikalioita 93,000 mk., eli kaikkiaan 4,441,000 mk.

Hankintasumma kokonaisuudessaan nousi 48,157,000 markkaan.

Kun kaupunki niinmuodoin ostaa vuosittain tavaroita kymmenien miljoonien markkojen arvosta, on komitean mielestä aihetta viimeinkin ottaa vakavan

harkinnan alaiseksi vuositilintarkastajain kauan suosima ajatus, keskittää tavaraostot mahdollisuutta myöten yhteen paikkaan saman keskuselimen hoidettavaksi Tällöin on kuitenkin huomattava, että suuri osa kaupungin laitosten käyttämistä tavaroista on sellaisia erikoistarvikkeita, jotka täytyisi edelleenkin jättää asianomaisten virastojen ostettavaksi, vaikka niidenkin hankintaan nähden jonkinlaista keskittämistä voidaan aikaansaada. Mutta paljon on sellaisia joukkotavaroitakin, joita useammat laitokset tarvitsevat ja joiden hankkimisen perustettava ostokeskus voisi heti ottaa haltuunsa. Tällaisia tavaroita, otettuna tähän määrältään yllä esitetyn tilaston mukaan, ovat:

| | |
|---|---|
| kirjoituspaperia ja konttoritarpeita ..... | 232,000 mk. |
| hyvin säilyviä elintarpeita..... | 4,900,000 » |
| rakennustarvikkeita, noin 50 % koko määrästä ..... | 3,126,000 » |
| kankaita, jalkineita, sidetarpeita ..... | 2,154,000 » |
| puhdistusaineita ..... | 623,000 » |
| rehu-aineita ..... | 731,000 » |

eli yhteensä 11,766,000 mk. Tähän voitaisiin ehkä ottaa lisäksi liha ja silava, 1,641,000 mk., sekä maito ja kerma, 2,060,000 mk.

Jos edellytetään hintatason v. 1922 olevan 20 % korkeamman kuin v. 1920, tulisi niiden tavaroiden raha-arvo, jotka ostokeskus voisi hankkia, tämän mukaisesti nousemaan 14—18 milj. markkaan. Ostokeskus saisi siis heti riittävästi toimi-alaa.

Komitea on tullut siihen yksimieliseen tulokseen, että yhteisen ostokeskuksen perustaminen olisi kaupungille tärkeä ja tuottaisi sille monta etua. Ostokeskuksen kautta saavutettaisiin huomattavaa työn ja ajan säästöä, koska eräitten laitosten virkamiehet voisivat vyöryttää tälle osto-elimelle sen työn, joka heille aiheutuu tavaramarkkinain seuraamisesta, kirjeenvaihdosta tavarainhankkijain kanssa, hankintasopimusten tekemisestä ja niiden noudattamisen valvomisesta y. m. Yhteisen ostokonttorin täytyisi voida ajan mittaan paremmin kuin yksityiset virastot perehtyä markkinoihin ja osata käyttää hyväkseen edullisimmat ostopaikat ja tavaratarjoukset ja siten saavuttaa alempia ostohintoja. Ostokonttorilla olisi suurempi mahdollisuus varastoida tavaroita joko omiin tai joittenkin yksityisten laitosten varastosuojiin sekä tarpeen vaatiessa heti jakaa eri käyttäjien kesken suuremmatkin tavaramäärät. Täten voitaisiin ostot tehdä silloin kun on edullinen ostotilaisuus ja päästäisiin ostamasta tavaraa kiireellistä tarvetta varten, jolloin useinkin on tyydyttävä tuntuvasti epäedullisempiin ehtoihin. Useampia kuluttajia ja siten suurempaa ostovoimaa edustava osto-elin voi myöskin paremmin kuin hajallaan olevat ja keskenään kilpailevat ostajat vaatia edullisempia osto-ehtoja.

Ostokeskuksen toiminnan perustana olisivat kultakin virastolta ja laitokselta vuosittain saatavat tiedot näiden tavarantarpeesta.

Useiden tavaroiden tarkastusta varten voisi ostokeskus käyttää hyväkseen kaupungin laboratoriota terveydellisiä tutkimuksia varten, mikä käy vaikeammaksi kaupungin lukuisille laitoksille. Tällä tavoin saavutettaisiin tarkempi kontrolli ostokeskuksen kautta hankittujen tavaroiden kelpoisuudesta, mistä voisi todennäköisesti aikaa myöden syntyä kunnalle huomattavia säästöjä.

Yhteisen ostokeskuksen toiminnan onnistuminen edellyttää, etteivät yksityiset laitokset ostele suoraan tavaranhankkijoilta niitä tavaroita, joita ostokeskus hankkii, koska tällainen kilpailu tietenkin heikentäisi yhteisen osto-elimen asemaa tavaranhankkijoihin nähden. Niin pian kun yhteinen osto-elin on perustettu, täytyisikin senvuoksi tavaranhankinta yhteistä ostokeskusta syrjäyttämällä olla yksityisiltä virastoilta kielletty.

Tämä ostokielto ei kuitenkaan saisi johtaa siihen, että joillekuille laitoksille ehkä suoraan tehdyt edulliset tarjoukset täytyisi jättää käyttämättä, vaan olisi, milloin tuollaisia edullisia ostotilaisuuksia ilmaantuu, ilmoitettava asiasta ostokeskukselle mahdollisia toimenpiteitä varten. Luottamuksellinen yhteistoiminta eri laitosten ja yhteisen osto-elimen välillä on muutenkin välttämätöntä varsinkin hankittavien tavaroiden yleistyttämistä varten, jotta samanlaatuiset tavarat saataisiin käytäntöön niin monessa laitoksessa kuin mahdollista.

Yhteisen osto-elimen onnistuminen tehtävissään edellyttää myöskin, ettei se ole monilukuisen kankeasti työskentelevän johtokunnan tai hallituksen alainen ja että ostokeskuksen johtajalla on riittävä toimivaltuus. Komitean mielestä olisi senvuoksi asetettava korkeintaan 3 henkilöä käsittävä johtokunta, jolle ostokeskuksen johtaja olisi toimistaan vastuunalainen. Johtajalle olisi myönnettävä valtuus päättää itse pienemmät kaupat sekä kiireellisissä tapauksissa suuremmatkin hankinnat neuvoteltuaan niistä johtokunnan puheenjohtajan kanssa.

Aluksi, kunnes ostokeskuksen toiminnasta on saavutettu riittävää kokemusta olisi tämän toiminnan liikuttava ahtaammissa rajoissa. Niinpä olisi ostokeskuksen ensimäisenä toimivuotenaan rajoituttava ostamaan ainoastaan edellä, sivulla 7 mainittuja kulutustavaroita. Samoin olisi pyrittävä siihen, että ostokeskuksen hankkimat tavarat mahdollisuutta myöten toimitetaan suoraan (joko satamasta tai kotimaisen hankkijan varastosta) asianomaisille laitoksille, koska varastoiminen aiheuttaa kustannuksia ja sopivien varastohuoneiden puutteessa tuottaisi vaikeuksia. Milloin varastoon ostaminen osottautuisi välttämättömäksi, toisi tavarat sijoittaa jonkun yksityisen laitoksen varastoon, sieltä myöhemmin ostokeskuksen määräyksen mukaan jaettavaksi eri paikkoihin. Vasta sittenkun kokemusta on saavutettu, olisi ostokeskuksen toimintaa vähitellen laajennettava uusille ostelutoiminnan aloille.

Ostokeskuksen kustannukset on komitea ajatellut peitettäväksi siten, että ostokeskus laskutuksissaan velottaa tavaran ostajia määrätyllä prosentilla hankituista tavaroista. Jos tällä tavoin syntyy ylijäämä, olisi tämä palautettava asianomaisille laitoksille takaisin vuoden päätyttyä. Ostokeskuksen tililaitoksena voisi sopivasti toimia rahatoimikonttori.

Ostokeskuksen toiminnan menestyminen riippuu komitean käsityksen mukaan oleellisimmin siitä, onnistutaanko saamaan ostokeskuksen johtoon henkilö, joka omaa sen kaupallisen kokemuksen ja tavarantuntemuksen, minkä tällainen toimi edellyttää. Jotta palkan suuruus ei tekisi estettä sopivan henkilön saamiselle, olisi peruspalkka määrättävä suhteellisen suureksi, esim. 20,000 markaksi.

Komitean mielestä olisi ostokeskuksen myös otettava aluksi yksi apulaisjohtaja ja yksi kirjanpitäjä. Jos edellisen palkaksi määrättäisiin 12,000 ja jälkimäisen 8,000 markkaa, muodostuisi ostokeskuksen vakinaisten virkailijoiden palkkaus seuraavaksi:

*Palkkasääntö:*

| | |
|---|---|
| Johtaja | 20,000: — |
| Apulaisjohtaja | 12,000: — |
| Kirjanpitäjä | 8,000: — |
| Smk | 40,000: — |

johon tulisi lisäksi Kaupunginvaltuuston vahvistamien perusteiden mukaiset kalliinajan lisäykset.

*Menot ensimäisenä vuotena voidaan arvioida seuraaviksi:*

| | |
|---|---|
| Johtokunnan palkkiot | 5,000: — |
| Palkkaukset | 40,000: — |
| Konttori- ja varastohenkilökunta | 42,000: — |
| Kalliinajanlisäykset | 86,000: — |
| Kaluston osto | 50,000: — |
| Varasto- ja ajokaluja | 20,000: — |
| Vuokra, valo ja lämpö | 20,000: — |
| Tavaran tarkastuskuluja | 5,000: — |
| Tarverahat | 32,000: — |
| Smk | 300,000: — |

Niihin tavaroihin nähden, jotka toistaiseksi jäisivät ostokeskuksen toimialan ulkopuolelle, on komitea todennut ensinnäkin, että halkokonttorilla on nyt varastossa niin paljon halkoja, että ne riittävät tyydyttämään kaupungin laitosten tarpeen noin vuoden ajaksi. Myöskin näiden varastojen jakaminen kuuluu tietenkin halkokonttorille, joten ostokeskuksen ei tarvitsisi ensimäisenä toimivuotenaan puuttua halkoasiaan. Rakennustarvikkeet taaskin, on kuten ylempänä on mainittu, tähän saakka suurimmaksi osaksi hankkinut rakennuskonttorin varasto-osasto. Komitea on sitä mieltä, että mainitun varasto-osaston toimintaa olisi jatkettava ja edelleen kehitettävä niin, että muutkin kuin kaupungin yleisten töiden hallituksen alaiset osastot sen kautta saisivat kaikki rakennusalaan kuuluvat tarvikkeet, tarveaineet, työvälineet y. m. Komitea on edelleen havainnut, että niitten erikoislaatua olevien tarvikkeitten joukossa, joita pääasiallisesti teknilliset laitokset käyttävät ja joitten arvostelu vaatii erikoista alan ja asiantuntemusta, on myöskin sellaisia tavaroita, joita muut kaupungin laitokset tarvitsevat. Tähän nähden olisi komitean mielestä yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallituksen otettava harkitakseen mitä tavaroita ja minkä sanottujen hallitusten alaisen laitoksen välityksellä niitä voitaisiin hankkia yhteisostoilla myöskin kaupungin muiden laitosten tarpeiksi.

Edellä esitetyn perusteella komitea kunnioittaen esittää rahatoimikamarille, että kamari ehdottaisi Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että perustetaan erikoinen kunnan ostokeskus, jonka tehtävänä on tarveaineiden ja kulutustarvikkeiden hankkiminen kaupungin virastoja ja laitoksia varten;

että yllä esitetty palkkasääntö vahvistetaan;

että ostokeskus toimii kolmijäsenisen johtokunnan alaisena, sekä valitaan johtokuntaan puheenjohtaja ja jäsenet;

että johtokunnan toimeksi annetaan laatia ja Kaupunginvaltuustolle esittää ehdotus ostokeskuksen johtosäännöksi sekä ryhtyä muihin asian vaatimiin toimenpiteisiin; sekä

että kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitusten tehtäväksi annetaan tehdä ehdotus siitä, mitä tavaroita voitaisiin sanottujen hallitusten toimesta hankkia myöskin muita laitoksia ja virastoja varten ja miten tämä hankinta olisi järjestettävissä.

Helsingissä, helmikuun 13 päivänä 1922.

**Toivo Salmio.**

**G. Palander.** **Albin Skog.**

**Ossian Granlund.** **Otto W. Haglund.**

*Aarne Linko.*

*Liite II.*

*P. m.*

Lähetteessä helmikuun 28 päivältä 1922, 615 §, on Rahatoimikamari vaatinut Hallitukselta lausuntoa erään komiteamietinnön johdosta, joka koskee kysymystä kunnallisen ostokonttorin perustamisesta (Pain. asiakirj. N:o 8, 1922), missä tarkoituksessa saan lausua seuraavaa:

Allekirjoittaneen mielestä on komitea käsitellyt kysymystä aivan liian teoreettisesti, tekemättä itselleen selväksi käytännöllisiä seurauksia, ja sitäpaitsi on komitea saanut vaikutuksia jo kuluneen pulakauden aikana vallinneista epänormalisista oloista. Se myöntää, että suurena osana kaupungin laitoksissa kulutetuista tavaroista ovat sellaiset erikoistarvikkeet, joiden hankkiminen edelleen täytyy jättää vastaavien laitosten huoleksi, niin että aijotun ostokeskuksen hankittavaksi tulisi aluksi likimain seuraavaa:

| | | |
|---|---|---|
| kirjoituspaperia ja konttoritarpeita | 232,000 | mk |
| pilaantumattomia elintarpeita | 4,900,000 | » |
| rakennusaineita, n. 50 % kaikista | 3,126,000 | » |
| kankaita, jalkineita, sideaineita | 2,154,000 | » |
| puhtaanapitoaineita | 623,000 | » |
| rehuja | 731,000 | » |

elikkä yhteensä 11,766,000 markan arvosta, mihin mahdollisesti olisi lisättävä lihaa ja silavaa 1,641,000 sekä maitoa ja kermaa 2,060,000 markan arvosta. Vuoden 1922 hintatasoa käyttäen laskee komitea siis hankinnan olevan 14 à 18 miljoonaa markkaa aluksi, mutta katsoo toiminnan tulevaisuudessa voivan yhä laajentua, jotta se vihdoin käsittäisi kaupungin koko tavaranhankinnan, arviolta n. 48 miljoonaa markkaa vuosittain.

Allekirjoittaneesta on se ajatus, että ostokeskus huolehtisi Teknillisten laitosten ostokset ja samoin Rakennuskonttorin suurempien tavarain ostot, täydellinen utopia. On näet huomattava, että teknikon toiminta on sekä teknillistä että taloudellista ja että hänen tarvitsemiensa tavaroiden hankkiminen on niin sanoakseni puolet hänen toiminnastaan. Ostokonttori ei koskaan voi osoittaa niitä erikoistietoja, joita vaaditaan edellämainittujen laitosten tarvitsemain tavaroiden valitsemiseen ja ostamiseen. Tästä syystä saadaan tykkänään luopua ajatuksesta laajentaa ostokonttorin toiminta kaupungin koko tavaranhankinnan käsittäväksi.

Mutta myöskin luettelo niistä tavaroista, joita ostokonttori aluksi hankkisi, sietää melkoisia vähennyksiä. Niinpä voidaan rakennusaineista vain vähäinen osa edullisesti ostaa varastoon, koska kuljetukset edes ja takaisin maksavat liian paljon. Mitä tulee niiden erikoistavaroiden hankkimiseen, joista eri laitosten taloudenhoitajat tähän asti ovat huolehtineet, on asianlaita sama kuin teknikkoihin nähden. Voitaneen katsoa selväksi, että kunnollinen taloudenhoitaja itse tahtoo valita ne tavarat, elintarpeet tai muut, joiden käyttämisestä hänen on vastattava, eikä tule hyväksymään ostokonttorin »halvalla» ostamia

tavaroita, vaan hylkäämään ne, elleivät ne ole hänen käsityksensä mukaisia, ja — tuloksena on alituisia eripuraisuuksia ja taloudellista tappiota kaupungille. Myös on huomattava, ettei suinkaan ole edullista yksiin käsiin koota niin suuria ostoja, että yksi hankkija ei voi täyttää saman tavaran tarvetta, vaan että useampia hankkijoita on käytettävä. Seurauksena tästä on kohta myyntiyhtymien muodostuminen ja korotetut hinnat. Varottava esimerkki kunnallisen ostokonttorin tuloksesta on kaupungin halkokonttori, joka kumminkin oli tarpeellinen niissä epänormalisissa oloissa, missä se perustettiin. Nyt on asia kuitenkin siten, että halkokonttorin puut ovat huonossa tilassa ja 10 à 15 % kalliimpia kuin yksityisten halkokauppiaiden.

Kokemus Rakennuskonttorin varasto-osastosta, joka nyt on toiminut kahden vuoden ajan, näyttää, ettei niitä toiveita, joita sitä perustettaessa kuviteltiin ostojen keskittämisestä, ole voitu toteuttaa. Kaikki ostot uudisrakennuksille ja korjauksille on, kuten ennenkin, ollut pakko jättää työtäjohtavan arkkitehdin tai rakennusmestarin asiaksi. Ei esim. kannata ostaa tiiliä, ennenkuin tiedetään, minne ne viedään. Ei voida pitää varastossa niitä kymmeniä eri lajeja höylättyä tavaraa, joita jollekin rakennukselle tarvitaan, ei myöskään maksaisi vaivaa vetää niitä ensin varastopihaan, siellä tapuloida niitä ja sieltä viedä rakennukselle. Ei voida pitää varastossa kaikkia tarvittavia lukkoja ja takeita. Ei voi ostaa varastoon sementtiä ja rautapalkkeja y. m. Rakennuskonttorin varasto-osasto on ainoastaan hankkinut päivittäisiä käyttöesineitä ja yksinkertaisia rakennusaineita, niinkuin hiekkaa (jaaloista), hylkylautoja, kärräyslankkuja, peitepölkkyjä, nauloja, öljyjä, voideaineita y. m. s., mutta ostojen pääosa käsittää tavaroita, jotka ovat työtäjohtavien teknikkojen valitsemia, vaikkakin eri tarjousten hankkiminen olisi ollut varasto-osaston toimeenpantavana.

Ottaen varteen, mitä edellä on esitetty, voitaneen väittää, että suunnitellun ostokonttorin toiminta tulee käymään samaa latua kuin rakennuskonttorin varasto-osaston ja siis pääasiassa käsittämään yksinkertaisten käyttöesineiden ja tarpeiden varastoimista ja ostoa, arviolta kolmanneksi osaksi siitä 14 tai 18 miljoonan markan arvosta, minkä komitea on laskenut.

Komitean ensimmäistä ostokonttorin järjestelyä varten laatimaa palkkaussääntöäkin vastaan voidaan tehdä aiheellisia muistutuksia, ja pitänee se korjata seuraavasti:

*Henkilökunta.*

Vakinainen.

| | |
|---|---|
| 1 johtaja, pohjapalkkaa | 20,000: — |
| kalliinajanlisäystä 175 % + 4,800 mk | 39,800: — |
| 1 apulaisjohtaja, pohjapalkkaa | 12,000: — |
| kalliinajanlisäystä 175 % + 4,800 mk | 25,800: — |
| 1 kirjanpitäjä, pohjapalkkaa | 8,000: — |
| kalliinajanlisäystä 175 % + 4,800 mk | 18,800: — |

Ylimääräinen.

| | |
|---|---|
| 1 konekirjoittajatar à 1,400 mk kuukaudessa | 16,800: — |
| 1 konttoriapulainen korttijärjestelmää varten à 1,200 mk | 14,400: — |
| 1 vahtimestari à 1,100: — mk kk | 13,200: — |
| 2 juoksupoikaa à 350: — mk kk | 8,400: — |
| | 177,200: — |

*Ensimmäinen vuoden menot:*

| | |
|---|---|
| Johtokunnan palkkio | 5,000: — |
| Edelläolevat palkkaukset | 177,200: — |
| Konttori ja varastohenkilökunta [1]) | 200,000: — |
| Kaluston ostoon [2]) | 200,000: — |
| Kuljetuskuluja [3]) | 90,000: — |
| Makasiinivuokria | 50,000: — |
| Vuokra, valaistus ja lämpö | 40,000: — |
| Tavarantutkimuskustannuksia | 5,000: — |
| Tarverahat ja siivous | 32,800: — |
| | 800,000: — |

Mitä tulee niihin etuihin, joita komitea odottaa ostokeskuksesta ja joita ei vielä ole kosketeltu, huomautettakoon niistä seuraavaa:

Työn ja ajan säästöä ei synny, eikä sillä muuten ole taloudellista merkitystä, koska ei voida ajatella tapahtuvan mitään eri laitosten taloushenkilökunnan vähentämistä. Päinvastoin lisääntyy niille kirjeenvaihto ostokeskuksen kanssa ja kaikenlaisten tarvittavien tavaroiden laskeminen etukäteen, jollaista luetteloa ostokeskus tietenkin vaatii heti vuoden alussa. Tarkastus, punnitseminen ja vastaanotto antaa saman työn kuin ennenkin.

Tavaroiden varastoimista yksityisten laitosten makasiineihin on vaikea tehdä, jos tarkoitus olisi näistä makasiineista sittemmin siirtää tavaroita toisille laitoksille, ellei ostokeskus pidä lukkonsa takana koko makasiinia. Mutta missä pitää silloin makasiininomistaja omia tavaroitansa?

Lopuksi muistutettakoon puheeseen »keskenään kilpailevista ostajista», että tämä harvinainen tapaus vain esiintyy pula-aikoina, muulloin kyllä kilpailevat myyjät ja ovat jo kilpailleetkin pari viimeistä vuotta.

Sanotun perusteella ja kun nykyinen aika ei ole omiansa uusien ja kalliitten uudistusten toimeenpanemiselle sekä koska se säästö, jonka voidaan ajatella syntyvän muutamien halvempien tukkuostojen tekemisestä, ei tule vastaamaan ostokeskuksen kustannuksia, kehotetaan, että kysymys ainakin tällä kertaa saa raueta.

Helsingissä, maaliskuun 10 päivänä 1922.

**Gunnar Lindqvist.**

---

[1]) Rakennuskonttorin varastohenkilökunta varastopihalla maksaa vuosittain 293,000 mk.

[2]) Kuorma-auto, 4-tonnin, kaatolaitteineen ..... 130,000: —
Konttorihuonekalut ..... 25,000: —
Kirjoituskone ..... 6,500: —
Sähkölaskukone, 10-numeroinen ..... 20,000: —
Sekalaista ..... 18,500: —
200,000: —

[3]) Yksistään kuorma-auton kustannukset vuodessa noin ..... 40,000: —
(Rakennuskonttorin kuorma-auto maksaa vuodessa 42,000: — mk.)
Tähän tulee lisäksi ajurinpalkkoja varastolle ..... 10,000: —
(Rakennuskonttori maksaa ajomiehille 9,800 mk, mihin tulee vielä useita tuhansia markkoja kuljetuksista suoraan rakennuspaikalle)
Ajurinpalkkoja erin. laitoksiin ..... 40,000: —
90,000: —

*Liite III.*

*Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitukselle.*

Rahatoimikamari on vaatinut hallituksen lausuntoa erään komitean antamasta, erityisen kunnallisen ostelukeskuksen perustamista koskevasta mietinnöstä, jonka keskuksen tehtävänä olisi hankkia tarvikkeita ja kulutustavaroita kaupungin virastoille ja laitoksille, ja saamme tämän johdosta antaa seuraavan lausunnon.

Niinkuin mietinnössäkin mainitaan, on hallitus lokakuun 1:senä 1911 päivätyssä ja rahatoimikamarille osoitetussa kirjelmässä käsityksenään lausunut, että useimmat kaupungin virastot ja laitokset tarvitsevat pääasiallisesti jotakin määrätynlaista tavaraa, jota muut laitokset joko eivät ensinkään tai ainoastaan vähän tarvitsevat, ja että näihin laitoksiin nähden täytyy pitää luonnollisena, että niiden johdolla perinpohjaisen tavara- ja hintatuntemuksen perusteella on suurimmat edellytykset toimittaa paljottaisostot kaupungille ja laitokselle edullisimmalla tavalla, varsinkin kun täytyy edellyttää laitoksen johdon ainakin yhtä suuressa määrässä kuin sille enemmän tai vähemmän vieraan viranomaisen harrastavan että laitoksen käyttö tuottaa edullisen tuloksen. Mainitut näkökohdat on erikoisesti otettava huomioon kaupungin teknillisiin laitoksiin nähden, jotka sinänsä ovat erikoisasemassa, eikä sentähden hallituksen varman vakaumuksen mukaan hiilien eikä muiden erikoistarvikkeiden ostoa voi haitatta näiden laitosten asianmukaiselle käytölle asettaa riippuvaksi muusta viranomaisesta kuin laitosten hallituksesta.

Sitä vastoin voitaisiin hallituksen käsityksen mukaan moniaita, kaikkien tai useimpain kaupungin laitosten ja virastojen käyttämien tarvikkeiden osteluja varten ehkä perustaa yhteinen ostelulautakunta, mutta voitaneen sen tarkoitus yhtä hyvin ellei paremmin saavuttaa siten, että jokin tai jotkin kaupungin viranomaiset asianomaisten tavarainhankkijain kanssa tekevät välipuheen paljottaishankinnasta kaikkien laitosten tarpeiden tyydyttämiseksi.

Näistä mielipiteistään lienee hallituksella tuskin syytä luopua, ja komiteakin on osittain ne ottanut huomioon. Niinpä puoltaa komitea, että laitosten erikoistarvikkeiden hankinta, joiden arvostelu vaatii erityistä ammattimies- ja asiantuntemusta, edelleen jätettäisiin asianomaisille laitoksille; lisäksi komitea ehdottaa, että edellä mainitun laatuisia, kaupungin muillekin laitoksille tarpeellisia tavaroita laitokset hankkisivat, minkätähden hallituksen olisi ehdotettava, mitä tavaroita hallituksen toimesta voitaisiin hankkia kaupungin muille virastoille ja laitoksille ja miten tämä hankinta olisi järjestettävä.

Mitä tulee kysymykseen tavarain hankkimisesta kaupungin muille virastoille ja laitoksille, pyydämme ensinnäkin huomauttaa, että Kaupunginvaltuusto huhtikuun 13 päivänä 1921 päätti, että kaasu-, vesi- ja sähköjohdot kaupungin alueella sijaitseviin kaupungin taloihin on tehtävä laitosten toimesta, joiden sentähden on hankittava näihin töihin tarpeelliset aineet, mutta muitakin erikoistarvikkeita, niinkuin kaasukoksia ja sähkölamppuja, on aina tilauksesta voitu saada laitoksista, kuitenkin huomioon ottamalla kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön

5 §:n 1 momentin määräys, että toimitetuille tavaroille ja teetetyille töille on pantava alin hinta, minkä kaupungin laitokset veloittavat yksityiskuluttajilta, toisin sanoin jokin voitto lukuun otettuna.

Jos nyt näiden töiden ja enemmän tai vähemmän satunnaisten tavarantoimitusten lisäksi tulee suurempia säännöllisiä tavarantoimituksia, voinevat nämä sopivimmin käsittää seuraavat aineet:

*koksin, kivihiilet, sähkölamput sekä teräs-, takorauta- ja takkirautaputket.*

Näiden tavarain hankintaehdot lienee määrättävä seuraaviksi:

1) Tavaroita hankitaan ainoastaan, jos ne ovat samaa lajia ja laatua kuin laitosten itsensä yleisesti käyttämät.

2) Kunkin laitoksen on annettava tieto haluamistaan edellä mainitun laatuisista tavaroista älköönkä sittemmin muutoin kuin sattumalta ja asianomaisen teknillisen laitoksen kanssa sovittuaan itse toimittako puheenalaisten tavarain ostoa.

3) Tavaran likimääräinen laatu ja tarve määrättynä ajankohtana on ilmoitettava, samaten miten hankinta halutaan suoritettavaksi; saapuneiden tietojen nojalla vaaditaan tarjouksia ja päätetään kauppa, josta asianomaiselle laitokselle ilmoitetaan.

4) Tavarat toimitetaan sopimuksen mukaan joko välittömästi kuluttajalle tahi ostavalle laitokselle, joka ne sitten jakelee.

5) Ostava laitos maksaa tavarat hankkijalle sekä lähettää heti toimituslaskun asianomaiselle laitokselle. Nämä laskut maksetaan mahdollisimman pian ja viimeistään 14 päivän kuluessa. Hankkittuja tavaroita vastaan tehdyt muistutukset on heti saatettava ostavan laitoksen tiedoksi, jonka on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin.

6) Laskuja kirjoitettaessa tehdään 2 %:n lisäys hankkijan kanssa sovittuihin hintoihin sekä välittömäin kustannusten korvaukseksi, ellei ostava laitos pane tavaraa varastoon, jossa tapauksessa saa lisätä omat kustannukset, mutta ei korvausta yleisistä kustannuksista.

Helsingissä, maaliskuun 13 päivänä 1922.

**Albin Skog.** **A. Marsio.** **K. Lappe.**

*Liite IV.*

HELSINGIN
**KÖYHÄINHOITOHALLITUS.**

*Maalisk. 20 p:nä 1922.*
N:o 828.

*Rahatoimikamarille.*

Rahatoimikamarin lähetteessä viime helmikuun 28 päivältä anottua köyhäinhoitohallituksen lausuntoa kunnallisen ostelukonttorin perustamista koskevan komiteanmietinnön johdosta pyytää köyhäinhoitohallitus lausua seuraavaa:

Ostelukonttoriaate voi sinänsä olla hyvä, mutta on vaikea toteuttaa. Onko sen toteuttaminen vastaava toiveita, riippunee suureksi osaksi siitä, onnistutaanko konttorin johtajaksi saamaan kaikin puolin sopiva henkilö. Kun tavarain ja tarvikkeiden hinnat nykyään suuresti vaihtelevat ja hintain laskeumista on odotettavana, voi suuria tavaramääriä yhtaikaa ostettaessa koitua huomattavia tappioita. Ostelukonttorin perustamiseen ei sentähden nykyään liene oikea aika. Suunnitellun ostelukonttorin hankkimat tarvikkeet eivät, kun otetaan huomioon tuollaisen konttorin kalliit kunnossapitokustannukset, käyne kaupungin laitoksille halvemmiksi, kun jos ne ilman ostelukonttorin välitystä hankitaan suorastaan eräistä suuremmista liikkeistä, jotka siinä tapauksessa voivat myöntää huomattavan hinnanalennuksen, jota vastoin ostelukonttorin kulut aivan varmaan nostavat tavarain hintoja, jota paitsi kelvottoman tavaran hankinnan vaara on suurempi, kuin jos tavarat hankittaisiin erikoisliikkeiden välityksellä. Sitä paitsi on luultava, että ostelukonttorin ehdotettu menosääntö on jonkin ajan kuluttua osoittautuva liian alhaiseksi, minkätähden sitä täytyy tuntuvasti korottaa. Samanlaatuisesta yrityksestä — halkokonttorista — on kaupungilla jo aikaisemmin huono kokemus. Ehdotetun ostelukonttorin perustamisella voitaisiin tosin eri laitosten tileihin saada yhdenmukaiset hinnat, mikä tilintarkastuskannalta ehkä on kylläkin suotava, mutta jonka ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että siten olisi saavutettu huokeampia hintoja. Ostelukonttorin tultua toimeen ei yksityisten taloudenhoitajain aloitekyky tulisi näkyviin, minkätähden on edellytettävissä, että heidän halunsa säästää helposti voisi herpautua.

Ostelukonttorin perustaminen tietäisi ostosten keskitystä, mistä myös pitäisi seurata kassa- ja tilihallinnon keskitys, johon nähden kuitenkin kehitys lisääntyneistä kustannuksista huolimatta näyttää käyvän päinvastaiseen suuntaan.

Edellä lausutun johdosta ja huomioon ottaen että ostelukonttori komitean ehdotuksen mukaan joka tapauksessa huolehtisi ainoastaan osasta ostoja, ei köyhäinhoitohallitus katso voivansa puoltaa ehdotetun ostelukonttorin perustamista.

Köyhäinhoitohallituksen puolesta:

**Walter Bergström.**

*K. J. Brummer.*
m:tty.

*Liite V.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**SAIRAALAYLIHALLITUS.**

*Helsingissä,*
*maalisk. 10 p:nä 1922.*
N:o 38.

*Helsingin Rahatoimikamarille.*

Lähetteessä viime helmikuun 28 päivältä on rahatoimikamari kehoittanut ylihallitusta antamaan lausunnon kunnallisen ostelukonttorin perustamista koskevasta komitean mietinnöstä.

Tämän johdosta ylihallitus pyytää ilmoittaa, ettei ylihallituksella ole mitään muistuttamista komitean laatiman ehdotuksen johdosta.

Lähetekirjat palautuvat tämän keralla.

Ylihallituksen puolesta:

**E. Sandelin.**

*K. R. Salovius.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Valiokunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1920 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.*

Viime marraskuun 2 päivänä käsitellessään kaupungin 1920 vuoden tilejä ja tilinpäätöstä koskevaa kertomusta sekä kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin samanvuotisten tilien ja hallinnon tarkastuksesta antamaa kertomusta (Pain. asiakirj. N:o 33 v. 1921) päätti Kaupunginvaltuusto, koska tilintarkastajat olivat tehneet erinäisiä muistutuksia eräitä kaupungin laitoksia ja toimihenkilöjä vastaan, mainittujen muistutuksien johdosta hankkia tietoja ja tarkempaa selvitystä, minkä jälkeen asia oli Valtuuston budjettivaliokunnan valmistelemana uudelleen esiteltävä.

Tämän johdosta on vaadittu selitykset Rahatoimikamarilta, Köyhäinhoitohallitukselta, Palotoimikunnalta, kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten Hallitukselta, Puhtaanapitohallitukselta[1]), Sairaalaylihallitukselta, Kasvatuslautakunnalta, Halkotoimikunnalta ja Maatilavaliokunnalta, joiden toimintaan tilintarkastajain muistutukset pääasiallisesti kohdistuvat. Nämä selitykset ynnä Valiokunnan niiden johdosta hankkima Revisionikonttorin lausunto seuraavat tämän mietinnön liitteinä.

Asiaa käsitellessään ei Valiokunta ole käynyt tarkastamaan niitä tilintarkastajain ja Revisionikonttorin esittämiä yleisiä lausuntoja, jotka eivät sisällä varsinaisia muistutuksia tai ehdotuksia.

---

Tarkastaessaan tilintarkastuskertomusta ja asianomaisten hallitusten sen johdosta antamia selityksiä, on Valiokunta todennut, että useat vuositilintarkastajain muistutukset ja heidän niiden yhteydessä tekemänsä muistutukset nykyään ovat

---

1) *Muist.* Puhtaanapitohallitus aloitti toimintansa vasta 1920 vuoden jälkeen, ja oli Rakennuskonttorin puhtaanapito-osasto sanottuna vuonna yleisten töitten Hallituksen alaisena. Tämän johdosta lähetettiin tilintarkastuskertomus, mikäli se koski puhtaanapito-osastoa, yleisten töitten Hallitukselle. Selityksessään viimemainittu hallitus ei kuitenkaan vastannut puhtaanapito-osastoa vastaan tehtyihin muistutuksiin, koska tämän katsottiin kuuluvan Puhtaanapitohallitukselle, jonkatähden tilintarkastuskertomus sittemmin lähetettiin Puhtaanapitohallitukselle, joka antoi vaaditun selityksen.

menettäneet merkityksensä siihen nähden, että kunnallishallinnon alalla on ryhdytty erinäisiin toimenpiteisiin, jotka eräissä tapauksissa ovat poistaneet muistutuksen aiheen ja toisissa sisältäneet tilintarkastajain vaatimusten suoranaisen toteuttamisen tahi ainakin valmistelun siihen. Edellisiin kuuluvat ne muistutukset, jotka koskevat Rahatoimikamaria, Maatilavaliokuntaa ja Kaasulaitoksen johtajaa. Siihen nähden että Rahatoimikamari tämän vuoden alusta on ollut uudelleen järjestettynä ja kun Kaupunginvaltuusto on jo päättänyt uudelleen järjestää kaupungille kuuluvien maatilojen hallinnon, samoin kuin koska Kaasulaitoksen johtaja äskettäin on toimestaan irtisanottu, ei Valiokunta ole katsonut olevan aihetta harkita sanottuja laitoksia vastaan tehtyjä muistutuksia. Jälkimäisiin kuuluvat, paitsi Revisionikonttorin tekemää ehdotusta kunnallistaksoituksen uudelleen järjestämisestä (katso Kaup. valt. pain. esitysl. $^{22}/_{3}$ 1922 asia N:o 3, joka kuitenkin lähemmin tarkoittaa taksoitusvalitusten käsittelyä) ja kansakoulujen taloudellista hallintoa (esitysl. $^{16}/_{11}$ 1921 asia N:o 5), vuositilintarkastajien vaatimus toimeenpanna Halkokonttorin loppuselvittely (esitysl. $^{3}/_{5}$ 1922 asia N:o 19) ja uudelleen järjestää teknillisten laitosten mittarien lukemis- ja kulutusmaksujen rahastamisjärjestelmä, ehdotus kunnallisverojen etukäteen suorittamisesta (kts. Rahatoimik. oheenliitetty selitys), vaatimus kaupungin käytettävissä olevan irtaimen omaisuuden luetteloimisesta (kts. Rahatoimik. selitys) ja asianomaisten lautakuntien ja laitosten velvoittamisesta hallinnossa noudattamaan säästäväisyyttä sekä lopuksi ehdotus kunnallisen ostokonttorin perustamisesta. Mikäli valiokunnan tietoon on tullut on kaasu- ja sähkölaitosten yhteistä mittarien lukemis- ja kulutusmaksujen rahastamisjärjestelmää viimekuluneen huhtikuun 18 päivästä lähtien koetteeksi käytännössä toteutettu kolmessa piirissä: Töölössä, Kaivopuistossa ja Katajanokalla ja otettanee järjestelmä, mikäli se osoittautuu edulliseksi, lähitulevaisuudessa käytäntöön muissakin piireissä. Mitä tulee kunnallishallinnosta johtuviin kuluihin, on Rahatoimikamari kiertokirjeellä kuluvan vuoden tammikuun 11 päivältä huomauttanut asianomaisia laitoksia velvollisuudesta noudattaa mitä suurinta säästäväisyyttä. Mitä lopuksi tulee viimekuluneitten vuosien tilintarkastuskertomuksissa usein esitettyyn vaatimukseen kunnallisen ostokonttorin perustamisesta, on Valiokunnalla tilaisuus ilmoittaa, että Rahatoimikamarin lausunto asiassa lähimmässä tulevaisuudessa esitetään Valtuustolle. Samalla kun Valiokunta ehdottaa, *etteivät edellä mainitut muistutukset ja ehdotukset antaisi aihetta minkäänlaisiin toimenpiteisiin Kaupunginvaltuuston puolelta,* saa Valiokunta tilintarkastajien tekemiin muihin huomautuksiin nähden esittää seuraavaa:

Mitä tulee kaupungin *kiinteän omaisuuden katsastusmiehiin,* huomauttavat vuositilintarkastajat, etteivät ne kertaakaan ole olleet koolla eikä Kaupunginvaltuuston marraskuun 12 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaista johtosääntöä tiettävästi ole näille laadittu. Ellei katsastusmiesten tehtävää ole katsottava pelkäksi muodollisuudeksi, jota vailla voidaan olla, on johtosääntö pikimmiten laadittava ja katsastusmiesten toiminta taas saatava käyntiin. Ollen yhtä mieltä

vuositilintarkastajien kanssa, katsoo Valiokunta mainitun epäkohdan pääasiassa johtuvan siitä, ettei minkäänlaista johtosääntöä katsastusmiehille ole laadittu. Valiokunta ehdottaa senvuoksi, että Kaupunginvaltuusto *kehoittaisi Kaupunginvaltuuston 26 päivänä tammikuuta 1921 tekemän päätöksen perusteella valittuja asiantuntijoita kiirehtimään ehdotuksen laatimista kyseessä olevaa johtosääntöä varten.*

Mitä tulee *Palotoimikuntaan ja palomestariin*, huomauttavat vuositilintarkastajat, että palomestari alipalomestarille on vuokrannut käytettävissä olevan huoneiston paloasemalla sekä tämän ohessa määrännyt, että vuokraa sanotusta huoneistosta on maksettava 75 markkaa kuukaudessa, mikä määrä on vain pieni murto-osa alipalomestarin vuodelta 1920 kantamista vuokrarahoista. Vaikkakaan Revisionikonttori ei ole katsonut tällä asialla olevan mainittavaa taloudellista merkitystä, oli konttori kuitenkin muistuttanut asianlaidasta, etenkin kun Palotoimikunta on puolustanut palomestarin menettelyä tämän ryhtyessä vahvistetun budjetin vastaisiin järjestelyihin. Vuositilintarkastajat, yhtyen Revisionikonttorin muistutukseen, ehdottavat, että niin palomestaria kuin Palotoimikuntaa olisi huomautettava, että voimassa olevia säännöksiä on noudatettava.

Antamassaan selityksessä esittää palomestari, että, kun alipalomestari joulukuussa 1917 otettiin toimeensa, ei hänelle ollut saatavissa asuntohuoneistoa paloaseman lähettyviltä, minkä vuoksi palopäällikkö kehoitti häntä toistaiseksi asettumaan asumaan vapaaseen Ruiskumestarin asuntoon pääpaloaseman läheisyydessä. Palotoimikunnan ensimmäisessä sitä seuraavassa kokouksessa tehtiin ilmoitus tästä toimenpiteestä, minkä Palotoimikunta hyväksyi. Palopäällikön lausuntoon nojautuen Palotoimikunta huomauttaa, että Revisionikonttorin väite palopäällikön toimineen omalupaisesti on vailla perustetta, koska hänen toimenpiteensä on ollut ainoastaan välttämätön väliaikainen toimenpide, mikä alistettiin Palotoimikunnan harkittavaksi ja hyväksyttäväksi. Kaupungille oli eduksi, että alipalomestari oli tyytynyt mainitunlaiseen järjestelyyn eikä ollut vaatinut heti saada suurempaa huoneistoa. Edelläesitettyihin asianhaaroihin nähden ja kun kyseessä oli sisäinen asia, ei Palotoimikunta ollut katsonut olevan aihetta asiassa tehdä esitystä Kaupunginvaltuustolle.

Mitä tulee palomestarin väliaikaiseen toimenpiteeseen, minkä Palotoimikunta sittemmin hyväksyi, saa Budjettivaliokunta huomauttaa, ettei sanottu toimenpide lainkaan sisälly tilivuoteen 1920, mihinkä nähden *muistutusta palopäällikön omalupaisesta menettelystä ei tässä yhteydessä otettane käsiteltäväksi.* — Koska Palotoimikunnan hyväksymä vuokrasopimus kuitenkin on ollut voimassa osan vuotta 1920, ei Kaupunginvaltuusto liene estetty ottamasta kyseessä olevaa muistutusta harkittavakseen; vaikkakaan kaupungille ei ole koitunut minkäänlaista vahinkoa sanotun järjestelyn takia, katsoo Valiokunta kuitenkin, että kysymys oikeastaan olisi ollut alistettava Kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi, mihinkä nähden *Valiokunta, edellämainitulla rajoituksella, tässä kohdassa yhtyy tilintarkastajain lausuntoon,*

Mitä tulee *Halkotoimikuntaan* huomauttavat vuositilintarkastajat, että se 29 päivänä marraskuuta 1919 Halkokonttorin johtajan esityksestä on hyväksynyt kaksi välikirjaa, joista toinen koskee noin 42,000 sylen n. s. saimaanhalkojen sekä noin 3,000 sylen metrin halkojen ostoa, toinen tarkoittaa näiden halkomäärien kuljetusta Helsinkiin. Halkotoimikunta hyväksyi sinänsä epäedullisen ostovälipuheen ainoastaan sen vuoksi, että hyvin edullinen kuljetustarjous samalla esitettiin, joten kauppa osottautuisi edulliseksi. Ostovälipuheessa oli kysymys noin 2,500,000 markan määrästä, rahtausvälipuheessa taas noin 1,800,000 markasta. Huomioon ottaen jo ne melko suuret rahamäärät, jotka tässä tulivat kysymykseen, olisi tilintarkastajien mielestä Toimikunnan ehdottomasti ollut meneteltävä siten, että rahtausvälipuheessa edellytetty vakuus välipuheen täyttämisestä todellakin olisi asetettu. Tämän oli Toimikunta kumminkin laiminlyönyt. Sitä paitsi ilmenee asiakirjoista, että Halkokonttorin johtaja, esittelemättä asiaa Toimikunnalle, tammikuun 28 päivänä 1920, siis jo ennen kuljetusten alkamista, oli sen henkilön kanssa, jonka kanssa useinmainittu rahtausvälipuhe oli sovittu, tehnyt uuden sopimuksen, joka, vaikka olikin tarkoitettu jossain määrin vähentämään niitä vahinkoja, jotka jo silloin havaittiin mahdottomiksi välttää rahtausvälipuheen teossa tapahtuneiden laiminlyöntien tähden, kuitenkin aiheutti konttorille lisäkustannuksia halkojen rahtauksesta toista miljoonaa markkaa. Kun halkokauppa epäonnistui ja alkuperäisessä välipuheessa edellytettyä takausta asianomaisten laiminlyönnin johdosta ei asetettu, ei konttori ollut voinut saada korvausta mainitusta tappiosta. Sovitusta halkomäärästä on vielä jäljellä noin 300 metristä syltä Saimaan vesistöjen varsilla, mutta kun kuljetuskustannuksien on laskettu ylittävän täkäläiset myyntihinnat, ei Halkokonttorin mielestä kannata kuljettaa niitä syliä tänne.

Tilintarkastuspäiväkirjasta ilmenee lisäksi, että Halkokonttorin 28 päivänä tammikuuta tekemä välipuhe tarkoitti niitten rahtausvälipuheitten luovuttamista Halkokonttorille, jotka hra Saarnivaara (rahtauskuljettaja) purjehduskautta 1920 varten oli sopinut eri laivanomistajien kanssa Saimaan vesistöiltä, vakuutena niistä ennakkomaksuista, jotka viimemainittujen välipuheitten perusteella olivat suoritettavat ja jotka Halkokonttori hra Saarnivaaran puolesta on suorittanut. Edelleen määrätään edellämainitussa välipuheessa 28 päivältä tammikuuta, että, jos Halkokonttori olisi pakoitettu ottamaan kuljetuksen huostaansa, olisi hra Saarnivaara velvollinen toimituttamaan kuljetuksen omassa nimessään.

Seitsemäs kohta Halkotoimikunnan 29 päivänä marraskuuta hyväksymässä rahtausvälipuheessa sisältää seuraavaa:

»7) laivausmaksusta suorittaa halkojen omistaja — — — Smk. 100,000 niinpian kuin hra Saarnivaara on toimittanut konttoriin Halkotoimikunnan hyväksymän takuun sekä samoin hyväksymän takuun siitä, että laivaus tulee toimitetuksi ja 5 markan vahingonkorvaus kultakin syleltä saimaan halkoja ja 10 markkaa kultakin metrin syleltä, jotka jäävät kuljettamatta, tulee maksetuksi.»

Valiokunta on tutustunut siihen selitykseen, minkä Halkotoimikunta 8 päi-

vänä kesäkuuta 1921 on antanut Revisionikonttorille ja minkä Halkokonttorin silloinen johtaja on varmentanut. Tässä selityksessä huomautetaan, että kuljetussopimusta tehtäessä sekä sittemmin koko purjehduskautena 1920 oli erittäin suuri tonniston puute. Rahtaussopimusta olisi näin ollen katsottava mahdollisimman edulliseksi, riippumatta siitä oliko sitä sittemmin kaikissa suhteissa voitu täyttää. Halkokonttorilla ei ollut välipuheen johdosta mitään menetettävänä, mutta sen sijaan paljon voitettavana. Kun tässä tapauksessa ennakkomaksut suoritettiin suoraan laivanomistajille eikä hra Saarnivaaralle, koska hän ei kyennyt asettamaan takuuta, täytyy katsoa Halkokonttorin ryhtyneen tarpeellisiin varovaisuustoimenpiteisiin suoritettujen ennakkomaksujen tarkoituksenmukaista käyttämistä varten. Että laivauksen tulos ylitti laivaussopimuksen, ei ole katsottava yllättäväksi siihen nähden, että hintataso huimaavasti nousi sen jälkeen kuin sopimus tehtiin. Hra Saarnivaara oli hoitanut laivauksen saamatta siitä mitään korvausta. Koska vuokratut laivat miehistöineen y. m. ovat maksaneet 550—650 markkaa vuorokaudessa, kun höyryproomu purjehduskautena 1920 yleisesti maksoi 1,000 markkaa vuorokaudessa, olisi kyseessä olevan välipuheen hyötyä tältä näkökannalta arvosteltava. Helpommalla kuin mitä laivaustulos osoittaa ei kuljetusta missään tapauksessa olisi voitu toimittaa. Myötävaikuttavana syynä siihen, että laivauskustannukset ylittivät välipuheessa mainitut kustannukset, olivat tulvat, jotka sanottuna purjehduskautena sattuivat sisämaan vesistöissä ja eritoten Saimaan vesillä. Jos kuljetettujen halkojen myyntihinta lasketaan vapaasti varastossa Helsingissä, ei se ylittäisi Halkokonttorin myyntihintaa, minkätähden minkäänlaista suoranaista vahinkoa tästä kaupasta ei ole aiheutunut Halkokonttorille, vaikkakaan laskettua voittoa ei ole saatu.

Paitsi mitä asiakirjoista täten ilmenee, on Valiokunnan tietoon tullut, että Halkokonttori Helsingin Raastuvanoikeudessa on vaatinut rahtauskuljettaja Saarnivaaran velvoittamista korvaamaan kaupungille mainituista ylikustannuksista Smk 1,204,240: 03 ja että Raastuvanoikeus päätöksellä 24 päivältä viime kulunutta huhtikuuta on velvoittanut hra Saarnivaaran maksamaan niistä täyden korvauksen. Päätöksestä on vastaaja kuitenkin vedonnut, minkä vuoksi juttu siis tulee alistettavaksi Turun Hovioikeuden ratkaistavaksi. Koska väitetyn vahingon suuruutta ei voida määritellä, ennenkuin lain voiman saavuttanut päätös on saatavana ja tämä saatettu täytäntön, tuntunee oikeimmalta jättää kysymys vastuuvapauden myöntämisestä Halkokonttorille lepäämään, siksi kunnes juttu on loppuunkäsitelty ja tuomio täytäntöön saatettu. Valiokunta on kumminkin, alempana esitetyistä syistä, sitä mieltä, ettei Halkotoimikunta eikä sen silloinen johtaja ole velvollisia vastaamaan siitä korvauksesta, minkä tuomitsemista oikeusjutussa on vaadittu, ja on Valiokunta sentähden katsonut voivansa ryhtyä lopullisesti harkitsemaan vuositilintarkastajien tässä kysymyksessä antamia lausuntoja.

Valiokunta katsoo selvitetyksi:

1) että Halkotoimikunta edellämainitun kaupan yhteydessä on tehnyt rahtausvälipuheen, koskeva ostettuja halkoja, hankkimatta tietoa siitä kykeneekö rahtauskuljettaja asettamaan välipuheessa edellytettyä takuuta, mutta että Toimikunnalla välipuheen perusteella on ollut oikeus, ellei hyväksyttävää takuuta asetettu, itse ottaa laivauksen huostaansa;

2) että edellämaimittu takuu oli oleva vakuutena osaksi siitä 100,000 markan suuruisesta käsirahasta, mikä takuusitoumusta esitettäessä olisi ollut maksettava rahtauskuljettajalle, osaksi myös siitä että 5 markkaa kultakin metrin syleltä, joita sopimuksen mukaisesti ei ollut kuljetettu, korvattaisiin eli siis korkeintaan 240,000 markan suuruisesta vahingonkorvauksesta;

3) että Halkokonttori, sittenkuin rahtauskuljettaja oli osoittautunut kykenemättömäksi asettamaan takuuta, käyttäen hyväkseen hänen ja laivanomistajien välillä tehtyjä sopimuksia on rahoittanut laivauksen maksamalla rahtausmaksut suoraan laivanomistajille, minkä ohessa konttorin menot kuljetuksesta likipitäen ovat vastanneet todellisia kuljetuskustannuksia;

4) että todelliset kuljetuskustannukset käsittävät myöskin ne kustannukset, jotka ovat aiheutuneet siitä, että osa haloista tulvan johdosta oli irtaantunut rannoilta ja sittemmin kerättiin laivoihin;

5) että halkojen ostohinta todellisine kustannuksineen ei ole ylittänyt halkojen myyntihintaa Helsingissä;

6) että 3:ssa kohdassa mainittuun toimenpiteeseen on Halkokonttorin silloinen johtaja ryhtynyt Halkotoimikunnan 8 päivänä elokuuta 1918 hyväksymien Halkokonttorin hallintoa koskevien säännöksien 5 §:n perusteella, joka kuuluu seuraavasti:

»Toimeenpanevan johtajan tulee — — — itsenäisesti ja omalla vastuullaan Halkotoimikunnan valvonnan alaisena ja yhteisneuvoin tarkastajan kanssa järjestää ja johtaa kaikkia niitä tehtäviä, jotka koskevat — — — halkojen kuljetusta, varastoimista ja purkamista.»

Edellä esitetystä käy Valiokunnan mielestä ilmi, ettei, vaikkakin vuositilintarkastajilla, siihen nähden että edellämainittu selvitys ainakin osittain on esitetty sen jälkeen kun he ovat antaneet kertomuksensa, on voinut olla aihetta muistutukseensa, *mitään syytä ole edellämainitun menettelyn vuoksi olla myöntämättä Halkotoimikunnalle tai Halkokonttorin entiselle johtajalle vastuuvapautta, ja vielä vähemmin heitä vastaan esittää vaatimuksia mahdollisesta vahingonkorvauksesta.*

Muistutuksen siitä, että Halkokonttori on myynyt sahattuja puutavaroitaan maksukyvyttömälle liikkeelle 35,853 markan arvosta, josta suoritusta ei ole saatu,

on valiokunta jättänyt käsittelemättä, koska Halkokonttorin veroisessa liikkeessä sellaisia tappioita yksityisissä tapauksissa tuskin voidaan välttää.

Mitä tulee vuositilintarkastajien ja Revisionikonttorin esittämiin muistutuksiin, joihin tässä ei ole kajottu, saa Valiokunta viitata niihin selityksiin, jotka asianomaiset hallitukset niiden johdosta ovat antaneet. Valiokunta yhtyy Revisionikonttorin vaatimukseen, että Kaasulaitoksen inventaariot ovat ostohintoihinsa tavaraluetteloon merkittävät, jota vaatimusta kaupungin teknillisten laitosten Hallitus selityksessään ei ole vastustanut.

---

Uutena alotteena kunnallishallinnon alalla on vuositilintarkastajien ehdotus *kaupungin tehoisuus- eli järjestelytoimiston perustamisesta.* Vuositilintarkastajat perustelevat ehdotustaan seuraavasti.

Kaupungin vuosibudjetti nousee jo noin 263,000,000 markkaan. Näin laaja talous vaatii johtavien elinten puolesta suurinta mahdollista huomiota, jottei veronmaksajia lisäksi rasitettaisi. Vuositilintarkastajain teettämien laskelmien mukaan oli likipitäen kokonaista 50,000,000 markkaa 1921 vuoden menosäännöstä osoitettu toimihenkilöjen palkkoihin ja palkkioihin. Näin ollen täytyy kysyä, onkohan näiden toimihenkilöiden työ, yleisesti katsottuna, järjestettyä paraimmalla ja tuloksellisimmalla tavalla, käyttämällä kaikkia nykyaikaisen työtekniikan käytettävissä olevia apuneuvoja. Vastauksen tähän täytyy olla kielteinen. Rahatoimikamarin virkamiehillä tuskin on aikaa ja tilaisuutta liikkua Kamarin seinien ulkopuolella, ja uudistuksenkin tultua toimeen on johtajilla varmaankin oleva täysi työ juoksevien asioiden ja yksinomaan näitä asioita koskevain, valmistelevaa laatua olevien töiden käsittelemisessä. Ainoana elimenä, joka perusteellisemmin tuntee työtapoja virastoissa ja siis on ainoa, joka saa kokonaiskuvan tilanteesta, on Revisionikonttori. Sillä on kumminkin oma rajoitettu tehtävänsä ja pienemmät mahdollisuudet syventyä työmenetelmiin sinänsä. Yhtenäinen järjestelevä ammattimainen johto voisi saattaa työn tässä jättiläismäisessä koneistossa tehokkaammaksi ja hyödyllisemmäksi sekä samalla työn suorittajille miellyttävämmäksi kuin mitä on mahdollista jokaisen työskennellessä omalla tahollaan vain hämärästi tuntien, mitä kaikkea nykyaikainen järjestelytekniikka viime vuosina on saanut ja saa aikaan. Vuositilintarkastajat esittävät sentähden harkittavaksi eikö kaupungilla olisi syytä ottaa ohjelmaansa kysymystä oman tehoisuus- eli järjestelytoimiston perustamisesta yhteistoimin laitosten ja lautakuntien kanssa tutkimaan ja erittelemään niiden suorittamia töitä ja töissä käytettyjä menettelytapoja saadakseen selville, mitä ehkä voidaan jättää pois tai yksinkertaistuttaa ja mitä ehkä on lisättävä suurimman työtehon saavuttamiseksi vähimmillä mahdollisilla kustannuksilla

Vaikkakaan Valiokunta ei ole joka suhteessa voinut yhtyä vuositilintarkastajien perustelussaan antamiin lausuntoihin, katsoo Valiokunta kumminkin ehdotuksen kunnallisen tehoisuustoimiston perustamisesta ansaitsevan huomiota, ja esittää Valiokunta sentähden, että Kaupunginvaltuusto *antaisi Rahatoimikamarille tehtäväksi ottaa valmisteltavakseen vuositilintarkastajien nyt esittämän ehdotuksen ja aikanaan Kaupunginvaltuustolle tehdä esityksen niistä toimenpiteistä, jotka katsotaan tarpeellisiksi.*

---

Valiokunta esittää, että Kaupunginvaltuusto *myöntäisi Rahatoimikamarille samoin kuin kaikille muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille vastuuvapauden niiden 1920 vuoden aikaisesta toiminnasta ja tilityksestä.*

Helsingissä toukokuun 23 p:nä 1922.

**Artur Söderholm.**

**Yrjö Harvia.** **Ivar Lindfors.**

**K. A. Paloheimo** [1]**).** **Hannes Ryömä.**

**Väinö Voionmaa** [1]**).**

*Einar Cavonius.*

---

[1]) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

*Liite I.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**Revisionikonttori**

*Helmik. 22 p. 1922.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 10.

Kaupunginvaltuuston budjettivaliokunnan kehoitettua revisionikonttoria Valtuustolle antamaan lausunnon asianomaisten lautakuntain ja laitosten 1920 vuoden tilintarkastuskertomuksen johdosta antamista selityksistä pyytää revisionikonttori kunnioittaen lausua seuraavaa:

Tälläkin kertaa näyttää eräiden lautakuntain ja laitosten selitykset ja vastineet olevan laadittu niin, että asianomaiset näyttävät tunteneen itsensä henkilökohtaisesti loukatuiksi siitä, että tilintarkastus on kosketellut heidän töissään esiintyviä heikkoja kohtia tahi puutteellisuuksia. Revisionikonttorin mielestä olisi tehokas keino sellaista epäoikeutettua pahaa vastaan kaupungin yleisten ohjesääntöjen ja säännösten, ja niistä erityisen tarkasti kaupungin kassa- ja tililaitoksen sekä tilintarkastuksen voimassa olevain johtosääntöjen tutkistelu.

*Tilintarkastuskertomus* (Pain. asiakirj. n:o 33 vuodelta 1921).

*Rahatoimikamari.*

*Siv. 2 ensim. kple ja 13 siv. kolmas kple.* Muistutuksen oikeutusta ei ole voitu evätä, joten vastineen paikkansa pitämättömyys olisi tullut vieläkin selvemmin näkyviin, ellei Kaupunginvaltuusto olisi myöntynyt rahatoimikamarin asianomaisetta luvatta ja eräissä tapauksissa vieläpä paljon aikaisemminkin ryhtymiin toimenpiteisiin, joista eräitä ei rahatoimikamarin omankaan lausunnon mukaan ole edes saatettu Kaupunginvaltuuston tiedoksi. Sitä paitsi vaikuttaa tuollainen kaupungin keskuslautakunnan omalupaisesti ottama oikeus helposti esimerkkinä muihin lauta- ja johtokuntiin, joilla niinikään on käyttövaroja.

*Siv. 13 neljäs kple.* Muistutukseen että rahatoimikamari menoista päättäessään usein on laiminlyönyt osoittaa varoja, ei ole vastattu.

*Siv. 2 ja 13. Asiamiehenvirka.* Revisionikonttorin puheenalaisena vuonna asiamiehen toiminnan tarkan ja pitkällisen tarkastuksen johdosta, jolloin kuvaavana tuli ilmi m. m., että joitakin kymmeniä hakukirjoja vuodesta 1914 lähtien niihin kuuluvine verolippuineen ja laskuineen, jotka rahatoimikonttori oli vuosien varrella lähettänyt perittäviksi, kokonaan puuttui, sanotaan aivan lyhyesti, että tarkastus on »rajoitettu rahainperimisosastoon.» Muistutus koski juuri mainittua osastoa, jonka havaittiin olevan sangen puutteellisessa kunnossa. Silloinen, useiden henkilömuutosten jälkeen toimessa oleva asiamies kirjoittaa itse revisionikonttorin vaatimassa selityksessä heinäkuussa 1920 että, hänen toukokuussa 1919 vastaanottaessaan asiamiestoimen, hänen edeltäjänsä ei ollut hänelle luovuttanut nyt kaivattuja perimisasiakirjoja vuosilta 1914—1917. — Tällöin havaittiin lisäksi, ettei diario, jonka pitäminen on määrätty voimassa olevassa johtosäännössä, ensinkään ollut pidetty y. m. Lopullisesti toimitetun selvityksen jälkeen täytyi useat vanhat saamiset silloin perittäviksi mahdottomina poistaa (esim. rkmrin pöytäk. jouluk. 17 p:ltä 1920). — Siten syntyneet tilintarkastusasiakirjat tarkastivat vuositilintarkastajat ja koko asia tutkittiin tarkoin. — Kun rahatoimi-

kamarin selityksen saatua suullisesti tiedusteltiin asiaa silloiselta asiamieheltä, joka hänkin on nyttemmin 1922 vuoden alusta eronnut tästä kaupungin virasta, miten sellainen kirjallinen vastine oli voitu antaa, on näyttänyt käyvän selville, että hän oli luullut kysymyksen koskevan 1921 vuoden ja siis toisen vuoden hallintoa kuin mitä muistutus koski.

*6 siv. ensim. kple ja 26 siv. 4 ja 5 kple, Kaupungin irtain omaisuus.* Eräät kaupungin laitokset eivät ole tienneet edes tiedustella, onko kaupungilla käytännössä kalustoluetteloja. Kun rahatoimikamarilla ei voi olla tietoa kaikista näistä kaluista ja esineistä, jotka vuosien kuluessa on viety ullakoille, kellareihin tahi muihin syrjäisiin paikkoihin, näyttää tämä kysymys olevan järjestettävissä ainoastaan heti laittamalla yhteinen säilytyspaikka, tavarasuoja tahi varikko, ja valitsemalla toimihenkilö, jonka tulisi aluksi etsiä ja koota sekä sitten luetteloida ja hoitaa ynnä tarpeen mukaan antaa nämä esineet. Siinä tapauksessa että *ostelukonttori* perustetaan, niinkuin on ehdotettu, näyttää tämä tehtävä voitavan antaa mainitulle konttorille.

*Siv. 10 toinen kple.* Rahatoimikamarin selityksessä olevat lausunnot osoittavat puutteellista tuntemusta itse tilintarkastustöiden kulusta tahi toimittamisesta. Tilien tarkastuksessa tarvitaan ei ainoastaan tilit ja todisteet, vaan myös käytännössä olevat tilinpitokirjat, veloitusluettelot y. m. asiakirjat, joita kaikkia viimeksi mainittuja revisionikonttorilla »ei ole ollut tarpeen mukaan käytettävänään», johtuen tämä revisionikonttorin eristetystä asemasta, se kun on huoneiden, välikäytäväin, porraskäytävän ja viiden oven erottama rahatoimikonttorin kirjanpito-osastosta ja ovista pari eräseen raastuvanoikeudenosastoon kuuluvina tavallisesti pidetään lukittuina. Rahatoimikonttorista ei ole voitu luovuttaa paikkaa asianomaiselle tilintarkastushenkilökunnalle, niinkuin kaupungin muissa kassa- tahi tilivirastoissa on ollut laita. Mitään puhetta rahatoimikonttorin »kieltäytymisestä», jommoista puhetta vastaan selityksessä pannaan vastalause, ei revisionikonttorin huomautuksissa ole. — Kun kuitenkin revisionikonttori muistutuksia ja ponnistuksia tehtyään, niinkuin rahatoimikamari oikein on huomannut, viiden vuoden aikana nyt mitä pikimmin saa virkahuoneiston ent. seurahuonerakennuksesta aivan kaupungin keskeisen kassa- ja tiliviraston, rahatoimikonttorin, viereltä, lakkaavat kyllä kaikki muistutukset puheenalaisesta seikasta.

*Siv. 19, Yleiset työt, kolmas kple.* Muistutus, jota asiassa ei ole vastustettu, koskee siis rahatoimikamarin osastoa, rahatoimikonttoria.

*Siv. 20 viides kple.* Tässä samoin kuin muissa tavattomissa oloissa sattuneissa tapauksissa, jolloin jokin määräraha epähuomiosta on merkitty siirtomäärärahaksi, olisi ollut asianmukainen lupa hankittava tarpeelliseen siirtoon.

*Siv. 2 neljäs kple ja siv. 14 viides kple.* Huomautukseen että kaupungin kiinteän omaisuuden katsastusmiehet eivät vuoden varrella ole tehtäväänsä täyttäneet, vaikka sitä varten oli hankittu erikoinen määräraha, ja ettei heille ole johtosääntöä aikaansaatu, ei rahatoimikamari ole vastannut. — Ilmoituksen mukaan lienee sellainen johtosääntö nyttemmin tekeillä.

*Palolaitos.*

*Siv. 2 viimeinen kple sekä siv. 14 ja 15.* Edelleen ei palomestari eikä palotoimikunta näy voivan tahi tahtovan käsittää, että tässä tapauksessa eritoten asian periaatteellinen puoli on tärkeä. Kumpaisellakaan heistä ei ole vastoin vahvistettua budjettia oikeutta määrätä tässä huoneisto- ja vuokra-asiassa. Jos tuollainen toimivallan ylitys jäisi muistuttamatta, voisi kaupungin laajassa hallin-

nossa helposti syntyä paljon omalupaista menettelyä hankituin määrärahoin ja omavaltaista määräilyä viranpitäjäin virka- ja palkkaehtoihin nähden.

*Köyhäinhoito.*

*Siv. 16.* Varsin useissa tärkeänlaisissa tapauksissa on tarkastushenkilökunta toivotulla tuloksella osoittanut virheet, ei tietenkään köyhäinhoitohallitukselle, jolle nämä ammattityöt lienevät kutakuinkin vieraita, mutta asianomaisille toimihenkilöille, joten mikään väärinkäsitys, josta tämä hallitus kirjoittaa, ei revisionikonttorin puolelta ole ollut mahdollinen.

Että köyhäinhoitohallituksen mainitsema pyrkimys useana vuonna aikaansaamaan parannuksia kunnalliskodin kirjanpidon taloudelliseen hoitoon ynnä maanviljelykseen ja sikalaan taannoin alkoi antaa tuloksia eli vasta sitten, kun uusi johtaja tilintarkastuksen tukemana otti asian hoitoonsa, käynee selville siitäkin, että kunnalliskodin n. s. tuotantolaitokset, maanviljelys, sikala ja pesulaitos, vielä vuonna 1919 töin tuskin kykenivät tuottamaan omat kustannuksensa, jota vastoin hyväksi aluksi jo vuodelta 1921 on merkittävä näistä laitoksista puhdasta voittoa noin 470,000 markkaa.

Mitä tulee köyhäinhoidon ulkona olevain saamisten ottamiseen kaupungin kirjoihin ja vuosibilanssiin, ei eroa voi tehdä varmain ja epävarmain saamisten välillä. — Köyhäinhoito ei ollut puheenalaisen vuoden kaupungin tilinpäätökseen ilmoittanut edes valtiolta veloitettuja saamisia, joita kuitenkin täytyy pitää varmoina. — Mitä tulee köyhäinhoidon velvollisuuteen noudattaa voimassa olevan kassa- ja tililaitosjohtosäännön 18 §:n määräystä, joka määrää, missä järjestyksessä poistot on tehtävä, on ainakin itsestään selvät sekä maaherran tahi korkeimman hallinto-oikeuden päätösten nojalla lopullisesti vahvistetut kertymättömät veloitukset poistettava ainoastaan mainitussa säännöksessä osoitetulla tavalla.

*Kasvatuslaitokset.*

*Siv. 16.* Hiukan merkillistä on, että kasvatuslautakunnan selityksessä aluksi esiintyy jonkinlainen tietämättömyys muistutuksen alaisesta asianlaidasta, vaikka tilintarkastajain tekemäin muistutusten jälkeen ilmeisiä parannuksia on huomattu puheenalaisessa kohden.

*Teknilliset laitokset.*

*Siv. 3, 17—18.* Itsessään selvät, mutta hallituksen menettelyn johdosta venyneet ja sitkeät kysymykset siitä, että kaasulaitoksen johtaja on käyttänyt laitoksen varoja omiin tarpeisiinsa, eräät kaasulaitoksen liiketoimitukset ja hallituksen tietämättömyys mainituista seikoista, sen aikaisempi kirjallinen ilmoitus mainittujen virheiden pääasiallisesta hyväksymisestä sekä vihdoin tämän hallituksen revisionikonttoria kohtaan osoittama vierova kanta ei ainoastaan ole kylläkin perinpohjaisesti selvitetty tämän konttorin toimesta eri aikoina tilintarkastuspöytäkirjaan merkityillä seikkaperäisillä tiedoilla ja huomautuksilla, muistutusmemoriaaleilla ja annetuilla selityksillä y. m., vaan ovat myöskin vuositilintarkastajat tyyten tarkastamalla kaikki nämä asiakirjat ja tiedustelemalla perin pohjin tutkineet ja harkinneet siten osoitettuja epäkohtia, minkä jälkeen kaikki kymmenen tilintarkastajaa ovat tulleet siihen tulokseen, minkä he ovat kertomuksessaan esittäneet. Teknillisten laitosten hallitus toistaa vastineessaan todisteluja ja väitteitä, jotka mikäli mahdollista jo on osoitettu perusteettomiksi.

Revisionikonttorin on tässä kohden huomautettava, että niihin jatkuvain muistutusten kohtiin nähden, jotka sisältyvät 1919 vuoden tilintarkastuskertomukseen, Kaupunginvaltuusto jo on katsonut tarpeelliseksi velvoittaa hallituksen »katsomaan, ettei samanlaisia tapauksia vastedes satu (Pain. asiakirj. n:o 18 vuodelta 1921, siv. 6) sekä että, sen johdosta että Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta rahatoimikamariin lähetti toimenpidettä varten revisionikonttorin Valtuustolle antamat eräät muut muistutuskirjain osat, rahatoimikamari, sen jälkeen kuin 1920 vuoden kertomus oli annettu, on kirjelmässä lokakuun 20 päivältä 1921 n:o 1327 teknillisten laitosten hallitukselle tilintarkastuksen johtosääntöön viitaten huomauttanut kamarin havainneen, ettei hallitus ollut osoittanut tilintarkastukselle myötämielisyyttä, vaikka olisi ollut hallituksen asia tukea ja helpottaa revisionikonttorin työtä sen toimittaessa valvontaa, ja kehoitti rahatoimikamari sen ohessa hallitusta pitämään huolta siitä, että sekä hallitus että sen alaiset viranpitäjät osoittavat revisionikonttorille ja sen virkamiehille tarpeellista myötämielisyyttä. — Missä määrin tämä rahatoimikamarin huomautus on vaikuttanut teknillisten laitosten silloiseen hallitukseen, käynee selville tämän hallituksen nyt käsiteltävänä olevasta kirjallisesta vastineesta. — Miten hallitus sen ohessa on voinut mainitussa kirjelmässä katsoa, että »täydellinen ja tyydyttävä selvitys kaikista tähän kuuluvista seikoista on saatettu mahdolliseksi rahatoimikamarin välityksellä» ja siis ettei kaupungin tilintarkastuksen ole välittömästi tarkastettava teknillisten laitosten hallintoa, on revisionikonttorille käsittämätöntä, koska jo semmoinen menettely tarkastustöiden toimittamisessa olisi useissa kohdin mahdoton.

*Kaupungin yleiset työt.*

*Puhtaanapitolaitos, siv. 19.* Kun tämä laitos selityksessään ilmoittaa varhaisen talven ja (runsaan) lumentulon syyksi siihen, että luvatta oli paljon ylitetty kaupungin yleisten paikkain ja katuosain puhtaanapitoa varten olevaa määrärahaa, näyttää olevan huomioon otettava se seikka, että ilmatieteellinen laitos puhuu »tavattoman lämpimästä vuodesta 1920» ja kaupungin raitiotieyhtiö huomauttaa tilastossaan, ettei kymmeneen vuoteen yksikään syksy ole ollut niin lumeton kuin juuri vuonna 1920. Muistutuksen kärki kohdistuu kuitenkin pääasiallisesti siihen, että sangen suuri ylitys oli tehty ilmoittamatta tahi lupaa hankkimatta, mikä osoittaa joko hallinnon heikkoutta vuoden menojen tuntemiseen nähden taikka myös haluttomuutta voimassa olevan säännöksen noudattamiseen.

*Tilavaliokunta.*

*Siv. 4 kolmas kple, siv. 21—23.* Esillä oleva tilavaliokunnan vastine tilintarkastajain muistutuksiin, valiokunnan jäsenten antama ilman sen puheenjohtajaa, osoittaa useilta kohdin, ettei valiokunnalle kokonaisuudessaan ole ollut tarkemmin tunnettu maatilain hallinnon puutteellinen järjestys, eikä se myöskään ole tuntenut liikkeen pääkonttorissa vallitsevia epäkohtia. Valiokunnan puheenjohtaja oli kuitenkin kaiken aikaa, sitä mukaa kuin tämän hallintohaaran tilintarkastus edistyi, tietoinen näistä seikoista. Juuri sekä tileissä että muussa liikkeessä vallitsevan sekavuuden johdosta kului sangen pitkä aika, ennenkuin revisionikonttorin onnistui saada tietoonsa kaikki nämä puutteellisuudet, varsinkin kun silloisen ylihoitajan kuoleman johdosta tarpeellisia tietoja ja välittömästi pakollista myötävaikutusta tilintarkastuksen tarkoituksen saavuttamiseksi oli saatavissa ainoalta päähallinnon jäljellä olevalta asiantuntijalta, nimittäin sen kamreerilta,

jonka kihlakunnanoikeus nyttemmin on tuominnut revisionikonttorin ilmisaamista jatkuvista kavalluksista. Tämän henkilön myötävaikutus tilintarkastuksen töihin kävi luonnollisista syistä pikemmin kielteiseen suuntaan.

Kun maatilain taloudellinen hoito on ainoastaan vähäinen osa kaupungin laajaa hallintoa, jota sekä kokonaisuudessaan että sen yksityiskohtia revisionikonttorin varsin rajoitetuilla työvoimillaan tulee valvoa, on konttorin kuukausimääriä jatkunut työ mainitun hallintohaaran järjestämiseksi ynnä tilintarkastuksen tehtäviin kuulumattomat yritykset hankkia taitavaa ja luotettavaa työvoimaa tilahallinnon pääkonttoriin ollut kaikki, mitä revisionikonttori on kyennyt tekemään. Osoitettujen tosiasiain perusteella ei samaa valitettavasti voi sanoa tilalautakunnan ja maatilain päähallinnon toiminnasta. Myöntää kuitenkin täytyy, että oli melko suuri puute, ettei valiokunnalla ollut johtosääntöä ja että hallinto niin ollen jäi vaille määrättyjä ohjeita, joten syytä epävarmuuteen saattoi olla. Mutta kaupungin tilintarkastus ei olekaan moittinut valiokuntaa muusta kuin oman hallintoalueensa tuntemisen puutteesta ja laiminlyönnistä pitää silmällä lähimmän hallinnon tilaa sekä ainakin siitä, ettei se ryhtynyt jyrkkiin toimenpiteisiin revisionikonttorin osoittamain epäkohtain johdosta.

Valiokunnan silloisen puheenjohtajan Tukholmasta lähettämistä lausunnoista, jotka käyvät henkilökohtaiseen suuntaan ja ilmeisesti ovat hillitsemättömiä, ei revisionikonttori katso olevan syytä lausua mieltään, varsinkin kun niissä on väitteitä, jotka eivät pidä yhtä todellisuuden kanssa.

Revisionikonttorin täytyy kaikin puolin pysyä muistutuksissaan, jotka vuositilintarkastajain tarkoin tutkimina ovat antaneet tulokseksi heidän tilintarkastuskertomuksessa antamansa lausunnon.

*Halkokonttori.*

*Siv. 23 alhaalla ja 24—25 sekä siv. 4 alhaalla ja 5—6.* Muistutettua laiminlyöntiä vaatia puheenalaisessa rahtaussopimuksessa säädettyä takuuta sekä silloisen toimitusjohtajan menettelyä halkotoimikunnan sivuitse tehdä ylimääräinen sopimus asiassa ei toimikunnan selityksessä näy vastustettavan. Toimikunta katsoo kuitenkin toisin näiden virheiden ja niiden syiden vaikutuksiin kuin mitä tilintarkastus on voinut tehdä. Nämä valtavat halkomäärät lienee tosin myyty halkokonttorin laskemaan omain kustannusten hintaan, mutta jos otetaan lukuun mainittujen halkomääräin osalle tuleva suuri osa halkokonttorin yleiskustannuksista, niinkuin korot, vakuutukset, hallintokulut, kentänvuokrat y. m., muuttuvat lasketut omain kustannusten hinnat tuntuvasti.

Edelleen käy selityksestä selville, että tilintarkastuskertomuksessa mainitun Kuhmoisten sahan kaikenlaisten puutavarain tuottamiseksi toimitusjohtaja osti toimikunnan tietämättä, mikä kauppa vasta jälkeenpäin hyväksyttiin. Myöskin tämä liiketoimitus ja siitä seurannut liiketoiminta muulla kuin yksinomaan haloilla, niinkuin halkokonttorin ohjelma tarkoitti, osoittaa jos mikään johtajan itsekylläisyyttä ottaa oikeudekseen ja häikäilemättä liikehtiä kaupunginkassan varoilla. Ulottuukohan tämä ominaisuus myös seurausten vastaamiseen. Johtajan äkillinen poistuminen kaupungin palveluksesta ei viittaa tähän. Toimikunnan lausuma toivomus, että saha vuonna 1920 toimeenpantujen laajennusten ja pitkällisten korjausten jälkeen, jolloin siis ei voittoa vielä ollut odotettukaan, pian sen jälkeen osoittautuisi tuottavaksi, ei valitettavasti ole toteutunut, sillä sahan tuottamat puutavarat ovat edelleen aiheuttaneet tappiota. Ainakin se tappio, jonka kaupungin halkoliike on kärsinyt sen johdosta että toimitusjohtaja niini-

kään halkotoimikunnan suostumuksetta on myynyt sahattuja puutavaroita maksukyvyttömälle liikkeelle ja jonka teon toimikunta tunnustaa, näyttää olevan tämän johtajan korvattava. Valtuutta halkotoimikunnan tietämättä ja luvatta myydä muuta kuin polttopuita vähittäin ei tällä johtajalla tiettävästi ole ollut ja siis vielä vähemmän myydä sahattuja puutavaroita paljottain.

Tilintarkastuksen muistutus sen johdosta että halkokonttori oli alentanut halkovaraston inventtausarvoa suurella osalla 1920 vuoden voittoa on tehty ainoastaan syystä, ettei tämä menettely ollut Kaupunginvaltuuston päätöksen mukainen. Tämän liiketoimituksen asialliseen puoleen ei revisionikonttori ole kajonnut.

Halkotoimikunnan lausuntoja kaupungin taloudellisille laitoksille toimitettujen halkojen laatua koskevan muistutuksen johdosta ei revisionikonttori, se kun ei ole tämän alan asiantuntija, voi käydä seikkaperäisesti arvostelemaan. Kuitenkin näyttävät selityksessä annetut lausunnot olevan varsinaisen muistutuksen kiertämistä. Tosiasiana pysyy, että mainituille laitoksille toimitetut halot ovat suurilta osilta olleet ala-arvoisia, joten nämä laitokset ja kaupunginkassa ovat kärsineet suuria tappioita. Tätä kysymystä edelleen valaisevana mainittakoon esimerkiksi, että halkokonttorin on eräistä toimittamistaan halkomääristä täytynyt myöntää kaupungin sähkölaitokselle jopa kymmenien prosenttien alennus saadakseen sähkölaitoksen vastaanottamaan halot. Kun muilla yksityisillä laitoksilla ja taloudenhoitajilla ei ole ollut samaa suurta asiantuntemusta ja arvovaltaa kuin sähkölaitoksella, on ollut helpompi saada vajamittaiset halot toimitetuiksi näille.

Revisionikonttorin ennustamat seuraukset siitä, että johtajantoimeen ilmeisesti kykenemättömän henkilön omavaltaisesta ja revisionikonttorin arvelun mukaan miltei kevytmielisestä tavasta hoitaa vaikeahoitoista kaupungin liiketoimintaa ja tätä nähtävästi riittävättä silmälläpidotta asianomaisten puolelta, eivät valitettavasti ole jääneet tulematta, vaikkakin seuraukset ymmärrettävästi ovat osoittautuneet jonkin verran myöhemmin. Puheenalaisen vuoden 1920 taloudellinen tulos osoitti halkokonttorin puhtaaksi voitoksi lähes 1,700,000 markkaa, jota voittoa revisionikonttori kertomuksessaan katsoi »lievimmin sanoen arvoitukselliseksi.» Sittemmin laaditusta, vaikkakin vielä vahvistamattomasta 1921 vuoden tilinpäätöksestä, joka käsittää halkokonttorin koko tähänastisen toiminnan tuloksen, tulee näkyviin lähes *kuuden miljoonan markan* tappio. Ja tietämätöntä on, mitä tämän halkoliikkeen selvitys vielä tuottaa veronmaksajain lisärasitukseksi.

Vuositilintarkastajat epäilevät, onko kaupungin halkokonttorille, s. o. konttorin määräävälle henkilölle, toimitusjohtajalle, myönnettävä tilinpäästö vai ei. Revisionikonttori on sitä mieltä että, vaikkakin tämä johtava toimihenkilö viime syksynä poistui kaupungin palveluksesta, vastuunalaisuus hänen arveluttavasta toiminnastaan on jäljellä.

Helsingin kaupungin revisionikonttori:

**Gunnar Winter.**

*Liite II.*

HELSINGIN
**RAHATOIMIKAMARI.**

*Jouluk. 1 p:nä 1921.* ***Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.***

N:o 1654.

Vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin rahatoimikamarin 1920 vuoden aikaista toimintaa vastaan tekemien muistutusten johdosta on rahatoimikamarilla kunnia lausua seuraavaa.

*Siv. 2, toinen kple.* Erinäisten ylimääräisten esittelijäin asettamisesta kamariin rahatoimikamari pyytää ilmoittaa, että useimmissa tapauksissa on saatu Kaupunginvaltuuston hyväksyminen puheenalaisille toimenpiteille. Kun rahatoimikamarilla on erikoisia käyttövaroja, on kamari katsonut olevansa oikeutettu, kunnes Kaupunginvaltuuston hyväksyminen toimenpiteelle on hankittu, panemaan puheenalaisista ylimääräisistä esittelijöistä johtuvat menot maksettaviksi mainitulta tililtä. Kaupunginvaltuuston luvalla on menot sittemmin eräissä tapauksissa siirretty palkkausten tiliin.

*Siv. 2, kolmas kple.* Revisionikonttorin sivuilla 13 ja 14 rahatoimikamarin asiamiehen toimintaa vastaan tekemäin muistutusten mukaisesti vuositilintarkastajat puhuvat suoraan ja todistelematta mainitun viran rappeutumisesta. Mikäli rahatoimikamari tietää, ovat vuositilintarkastajat tarkastaneet ainoastaan asiamiehen hallussa olevat velkakirjat eivätkä ole voineet niiden hoitoa vastaan mitään muistuttaa, koska ne kaikki ovat parhaassa kunnossa. Revisionikonttorin toimittama asiamiehen toiminnan tarkastus taas on rajoittunut rahainperimisosastoon. Vaikkakin konttorilla on siinä kohden ollut joitakin muodollisia muistutuksia tehtävänä, on rahainperimisosasto kuitenkin tuottanut kaupungille hyviä tuloksia vuonna 1920. Vaikka rahatoimikamari myöntää, että asiamiesviran uudesti järjestäminen on poistava useita mainittua virkaa haittaavia epäkohtia, on rahatoimikamari kuitenkin sitä mieltä, että niin revisionikonttorin kuin vuositilintarkastajain todistamattomat, ylimalkaiset muistutukset rahatoimikamarin asiamiestä vastaan ovat tyhjiä iskuja ilmaan ja osoittavat ainoastaan, kuinka pintapuolisesti nämä laitokset voivat ottaa asiansa.

*Siv. 4, ensim. kple.* Kunnallisverotuksen jouduttamista koskevan kysymyksen yhteydessä vuositilintarkastajat esittävät kysymyksen, eikö kaupungin olisi etuantina vastaanotettava niiden verovelvollisten maksuja, jotka ovat halukkaita kohtuullista korkohyvitystä vastaan suorittamaan varat. Näin onkin kuluvana syksynä tehty, sillä 1920 vuoden kunnallisveroihin nähden on suurimpain veromaksajain kanssa tehty sopimus ennakkomaksusta korkohyvitystä vastaan.

*Siv. 6, ensim. kple.* Kaupungin irtaimen omaisuuden luetteloihin nähden rahatoimikamari pyytää huomauttaa, että kamarin tieten nyttemmin on olemassa mainitun irtaimen omaisuuden täydelliset luettelot sekä että rahatoimikamari aina, kun jokin laitos on kalustomäärärahasta pyytänyt varoja uuden kaluston ostoon, on ottanut selvän, onko kaupungin hallussa ollut semmoista, mitä on voitu käyttää, sen sijaan että uutta kalustoa olisi hankittu.

*Siv. 10, toinen kple.* Yhtenä syynä siihen, että revisionikonttorin tarkastustöiden toimittaminen on vienyt paljon aikaa revisionikonttori taas tänäkin vuonna,

viitenä edellisenä vuonna esitettyään samoja seikkoja, mainitsee m. m. sen seikan, ettei revisionikonttori »vielä kuluvanakaan vuonna ole rahatoimikonttorista eristetyn asemansa vuoksi ollut tilaisuudessa riittävässä määrin pääsemään käsiksi keskustiliviraston kirjoihin ja asiapapereihin tahi, tilan ahtauden takia, saamaan siellä tilaa asianomaiselle tarkastushenkilökunnalle.»

Revisionikonttorin rahatoimikonttorista »eristettyyn asemaan» nähden rahatoimikamari pyytää viitata siihen seikkaan, että kaupungin kaikista tilivirastoista rahatoimikonttori asemansa puolesta sijaitsee revisionikonttoria lähinnä, koska molemmat konttorit ovat sijoitettuina samaan rakennukseen ja toisistaan ainoastaan eteisen erottamina. — Mitä sitten tulee revisionikonttorin lausuntoon, ettei konttori »ole ollut tilaisuudessa riittävässä määrin pääsemään käsiksi keskustiliviraston kirjoihin ja asiapapereihin», täytyy rahatoimikonttorin panna tuollaista väitettä vastaan vastalause. Tässä lähemmin puuttumatta kirjanpito- ja tilintarkastustyön keskinäisiin suhteisiin rahatoimikamari ainoastaan haluaa huomauttaa, että — niinkuin revisionikonttorillekin on hyvin tunnettua — rahatoimikonttori puolestaan ei ole kieltäytynyt tilintarkastukselle luovuttamasta niitä kirjoja ja asiakirjoja, jotka revisionikonttorin pyytäessä tarkastusaineistoa eivät ole olleet työn alaisina. — Ettei rahatoimikonttori tilan puutteessa ole tähän asti voinut luovuttaa paikkaa tarkastushenkilökunnalle, pitää paikkansa, mutta ei tämän rahatoimikamarin mielestä pitäisi mainittavasti viivyttää tilintarkastuksen lopettamista, koska kaikki tilikirjat ovat vuoden kuluessa olleet käytettävissä.

*Siv. 12, kolmas kple.* Tontinlunastusten korkoihin nähden rahatoimikamari haluaa mainita, etteivät ne ole lisääntyneet korkean korkokannan käyttämisen johdosta, vaan osoittavat ylijäämää sen johdosta, että erä 1920 vuoden budjettia laadittaessa laskettiin liian alhaiseksi.

*Siv. 19, kaupungin yleiset työt, kolmas kple.* Lämpöjohtojen kunnossapitoon nähden rahatoimikamari pyytää huomauttaa, että puheenalaisen erän on maksettavaksi osoittanut rahatoimikonttori eikä rahatoimikamari, ja on puheenalainen asianlaita sentähden ollut rahatoimikonttorin tiedossa.

*Siv. 20, viides kple.* Rahatoimikamari yhtyy revisionikonttoriin siinä, että »poistoa ja peruutusta» varten olevassa määrärahassa syntynyt säästö on siirrettävä seuraavaan vuoteen. Kun tätä määrärahaa ei kuitenkaan aikaisemmin ole merkitty »siirtomäärärahaksi», täytyy säästö kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön 4 §:n mukaan suorittaa kaupunginkassaan.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite III.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**PALOMESTARI.**

N:o 21.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Palauttaen Kaupunginvaltuuston lähetepäätöksen viime marraskuun 2 päivältä siihen kuuluvine asiakirjoineen, jotka koskevat vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin palotoimikunnan 1920 vuoden aikaista toimintaa vastaan tekemiä muistutuksia, pyytää palotoimikunta vaadituksi selitykseksi esittää seuraavaa.

Tämän oheisesta, palopäällikkö G. Waseniuksen laatimasta ja kaupungin palotoimikunnalle osoittamasta selityksestä käy selville palomestari Bergströmin muutto erääseen Korkeavuorenkadun paloasemalla sijaitsevaan alipäällystön huoneistoon. Kun tästä ilmoitettiin palotoimikunnalle sen ensimmäisessä sen jälkeisessä kokouksessa pitää palotoimikunta väitettä palopäällikön omavaltaisesta menettelystä aiheettomana, sillä hänen toimenpiteensä tiesi ainoastaan välttämätöntä väliaikaista järjestelyä, joka alistettiin palotoimikunnan tutkittavaksi ja arvosteltavaksi. Asiaa tosin ei merkitty palotoimikunnan mainitussa tilaisuudessa tehtyyn pöytäkirjaan, mutta kun sekä toimikunnan puheenjohtaja että sen sihteeri nimikirjoituksellaan hyväksyivät tilin, josta menettely käy selville, pitää palotoimikunta tätä menettelyä pöytäkirjan pykälän arvoisena.

Asunnon järjestäminen palomestari Bergströmille pääasemalla ei tuottanut kaupungille lisämenoja. Miten asiaa katseleekin, oli taloudellinen voitto ja kaupungille eduksi, että palomestari Bergström toistaiseksi suostui tuollaiseen järjestelyyn eikä vaatinut itselleen välittömästi hankittavaksi 4 huoneen ja keittiön asuntoa lämmityksineen ja valaistuksineen, jommoiset asuntoehdot alipalomestarilla siihen aikaan oli. Näin ollen ei palotoimikunta myöskään katsonut olevan syytä asiassa kääntyä Kaupunginvaltuuston puoleen. Koskihan asia sisäistä kysymystä, jonka ratkaisu kuului palotoimikunnan toimivaltaan.

Niinkuin palopäällikön kertomuksesta käy selville, on kaupunginreviisori vuodesta 1918 lähtien ollut tietoinen tästä asuntokysymyksestä ja sen yhteydessä olevista asianhaaroista, ja niinikään lienee kaupunginreviisorille tunnettua, että palomestari Bergström vuonna 1920 on muuttanut pois paloaseman alipäällikön huoneistosta. Kuitenkin katsoo kaupunginrevisori asiakseen vasta tänä vuonna ilmoittaa asiasta, mikä selvästi osoittaa, ettei hän todellisuudessa ole pannut siihen sitä merkitystä, kuin hänen muistutusmemoriaalinsa osoittaa.

Edellä olevalla selityksellä katsoo palotoimikunta täysin osoittaneensa perättömiksi kaupunginreviisorin väitteet, että »palotoimikunta on menetellyt laiminlyöden eikä asianmukaisesti». Helsingissä, joulukuun 21 päivänä 1921.

Palotoimikunnan puolesta:

**August Lundqvist.**

*Gösta Wasenius.*

*Liite IV.*

HELSINGIN
**PALOPÄÄLLIKKÖ.**

*Helsingin Palotoimikunnalle.*

Kehoitettuna antamaan selityksen niiden muistutusten johdosta, joita kaupungin revisionikonttori on esittänyt palolaitoksen 1920 vuoden aikaiseen hallintoon nähden, pyydän, mikäli asia minua koskee, lausua seuraavaa.

Kun kapteeni Bergström syksyllä 1917 valittiin alipalomestariksi, ei paloaseman läheisyydestä ollut hänelle saatavissa asuinhuoneistoa. Että palopäällystön tulee asua paloasemalla tahi sen välittömässä läheisyydessä voidakseen seurata mukana palokunnan liikkeelle lähtiessä, käsittänee jokainen, ja tämä oli myös ehtona virkaa täytettäessä.

Kun kuitenkin mainitussa tilaisuudessa muuan alipäällystön huoneisto pääpaloasemalla haltijan eroamisen johdosta oli joutilaana, kehoitin kapteeni Bergströmiä *toistaiseksi* asettumaan siihen, niinkuin hän tekikin. Palotoimikunnan *ensimmäisessä* sen jälkeisessä kokouksessa, joka pidettiin muutamaa *viikkoa* myöhemmin, ilmoitin asiasta palotoimikunnalle, joka kaikin puolin hyväksyi minun toimenpiteeni. En siis ole missään kohden menetellyt omavaltaisesti, niinkuin kaupunginreviisori tahtoo uskotella, vaan päin vastoin täysin asian ja kaupungin edun mukaisesti.

Nämä seikat ovat olleet myöskin kaupunginreviisorille tunnettuja, mihin nähden viittaan oheen pantuun jäljennökseen revisionikonttoriin aikanaan antamastani selityksestä asiassa. Siitä huolimatta yrittää kaupunginreviisori mainitsemalla joitakin irrallisia sanoja minun kirjelmästäni esittää minun menettelyni väärässä valaistuksessa, jommoista menettelyä ei voi tulkita muuksi kuin epäoikeutetuksi yritykseksi halventaa minua virkatoiminnassani. Kaupunginreviisorin lausunnon johdatus, jossa hän lausuu, että hänen »myöskin kyseessä olevana vuonna on ollut muistutettava palomestarin omavaltaisesta menettelystä», puolustaa paikkansa siis yhtä vähän kuin mainitun herran edellisinä vuosina minua vastaan esittämät muistutukset.

Helsingissä, marraskuun 30 päivänä 1921.

**Gösta Wasenius.**

Kun sittemmin luutnantti Bergström otettiin alipalomestariksi saman vuoden joulukuussa ja hänen oli aloitettava virantoimituksensa, ei paloaseman läheisyydestä ollut vuokrattavissa asuntoa. Mikä oli silloin luonnollisempaa, kuin että minä tarjosin luutnantti Bergströmille joutilaan, eteläisellä paloasemalla sijaitsevan ruiskumestarin asunnon, jotta hän ainakin toistaiseksi saisi »katon päänsä päälle», ja luutnantti Bergström olikin kyllin vaatimaton tyytymään tähän järjestelyyn.

Huoneiston vuokran määräsin 75 markaksi kuukaudessa, toisin sanoin siksi määräksi, minkä huoneiston aikaisempi haltija oli siitä maksanut kunnalle. Näihin toimenpiteisiin ryhdyin täysin itsenäisesti ja tiedustelemattakaan asiaa palotoimikunnalta, mutta *kun muutamaa viikkoa myöhemmin joulukuun tilit annettiin palotoimikunnan kokouksessa, ilmoitin asianlaidasta mainitulle toimikunnalle, joka kaikin puolin hyväksyi minun toimenpiteeni.*

Tämä asianlaita ja sen kulku on ollut tunnettu revisionikonttorille noin kaksi vuotta eli kesästä 1918 lähtien, jolloin allekirjoittanut nimenomaan tämän asian selvittämiseksi kaupunginreviisorin pyynnöstä kävi revisionikonttorissa, ja sittemmin vuotta myöhemmin eli kesällä 1919 olen luutnantti Bergströmin läsnäollessa antanut samanlaisen selvityksen mainitussa konttorissa. Täytyy sentähden todella kummastella, ettei revisionikonttori aikaisemmin ole nähnyt olevan syytä ryhtyä toimenpiteisiin tässä asiassa.

Mitä muihin muistutusmemoriaalissa esiintyviin kysymyksiin tulee, ovat ne sitä laatua, että ne tuskin kaipaavat vastausta.

Jokaisen pitäisi käsittää ja älytä että, ennenkuin voi vuokrata huoneiston tahi tehdä sopimusta siitä, pitää olla käytettävinä tarpeelliset vuokravarat. Allekirjoittanut ja palotoimikunta olivat alipalomestarille pyytäneet vuokrarahoja 6,000 eikä 4,000 markkaa. Kun Kaupunginvaltuusto tinki määrärahan 4,000 markkaan, kävi koko huoneiston hankinta mahdottomaksi. Pidän tarpeettomana mainita, mitä toiveita luutnantti Bergströmillä oli asuinhuoneiston saamisesta.

Helsingissä, huhtikuun 26 päivänä 1920.

**Gösta Wasenius.**

*Liite V.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**SAIRAALAYLIHALLITUS.**

*Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

*Marrask. 25 p:nä 1921.*

N:o 218.

Lähetteessä kuluvan marraskuun 2 päivältä on ylihallitusta Kaupunginvaltuuston tekemän päätöksen mukaisesti kehoitettu Valtuuston budjettivaliokunnalle antamaan selitys vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin ylihallituksen 1922 vuoden aikaista toimintaa vastaan tekemäin muistutusten johdosta.

Tämän johdosta on ylihallituksella kunnia mainita että, kun tilinpäätös tehdään vuosittain ja potilaita on sairaaloissa vuodenvaihteen jälkeen, ei ole vältettävissä, että joka vuosi esiintyy sairasmaksujen rästejä. — Sitä paitsi ylihallitus pyytää ilmoittaa kuluvana vuonna asettaneensa valiokunnan laatimaan uutta johtosääntöä ylihallitukselle ja sen alaisille sairaaloille.

Lähetekirja pannaan tämän oheen.

Ylihallituksen puolesta:

**E. Sandelin.**

*K. R. Salovius.*

*Liite VI.*

HELSINGIN

**KÖYHÄINHOITOHALLITUS.**

*Marrask. 21 p:nä 1921.* *Kaupungivaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

N:o 3695.

Palauttaen lähetekirjat, jotka koskevat revisionikonttorin köyhäinhoidon 1922 vuoden aikaista hallintoa vastaan esittämät muistutukset, köyhäinhoitohallitus kunnioittaen pyytää lausua seuraavaa:

Virheellisiä tiliosoituksia koskevasta muistutuksesta on mahdoton mitään lausua, kun erikoistapauksia ei ole ilmoitettu; mahdollisesti on tässä olemassa väärinkäsitys revisionikonttorin taholta, sillä se on todellisuudessa osoittanut sangen pitkälle menevää köyhäinhoidon kaikkien yksityiskohtain tuntemattomuutta.

Vaikka köyhäinhoitohallitus on useana vuonna pyrkinyt parantamaan kunnalliskodin kirjanpitoa, ei sikäläinen varastokirjanpito ole ollut niin täydellinen kuin se voisi olla. Syynä on osin ettei ole ollut työvoimaa käytettävänä, osin että vailla seikkaperäistä kirjanpitoakin on katsottu tyydyttävän valvonnan olleen olemassa, osin taas että kaupungin viranomaisten taholta nyt aloitettuun suuntaan käypäin uudistusten ymmärtämystä on vasta viime vuosina tullut näkyviin. Nyttemmin on tätä kirjanpitoa laajennettu, mikä myös on aiheuttanut köyhäinhoitohallituksen kirjelmässä syyskuun 28 päivältä 1921 tekemään Kaupunginvaltuustolle esityksen uuden konttoristin asettamisesta kunnalliskodin konttoriin. Huomautettakoon myös, ettei uutta kirjanpitoa ole otettu käytäntöön revisionikonttorin aloitteesta eikä sen muistutusten johdosta.

Yleinen, ohimennen annettu lausunto taloushallinnosta täytyy käsittää pikemmin lausetapana ilman todellista taustaa eikä semmoisena perustele lausunnon antamista.

Mitä tulee köyhäinhoidon ulkona oleviin saamisiin, pitää paikkansa, ettei niitä ole aikaisemmin otettu huomioon kirjanpidossa, syystä että ne ovat olleet epävarmoja. Täytyy nimittäin huomata, ettei köyhäinhoidon saamisia ole verrattava esim. sairaalamaksuihin, koska saamisoikeus riippuu vastaisesta kotipaikkaoikeuden selvityksestä ja asianomaisen viranomaisen päätöksestä. Köyhäinhoitohallituksen on usein pakko myöhemmin oikaista korvauksen vaatimista koskevia päätöksiään ja sen täytyy vuoden varrella poistaa huomattava osa ulkona oleviksi saamisiksi kirjoihin merkityistä määristä.

Revisionikonttorin vaatimuksen, ettei mitään saa poistaa sitä kuulematta, täytyy katsoa koskevan ainoastaan vaatimuksia, joista köyhäinhoitohallituksen päätös on olemassa. Sitä vastoin on selvä, että viranomaisella, joka on saamisesta päättänyt, myös on oikeus muuttaa päätöksensä, jolloin poisto ilman muuta on toimitettu.

Kun köyhäinhoitohallitus budjettiehdotuksiinsa aina on merkinnyt vuoden varrella luultavasti kertyvät määrät (sillä uusi järjestelmä antaa erehdyttävän

säästöarviolaskelman), ei toimeenpannulla uudistuksella voitane katsoa olevan sanottavaa käytännöllis-taloudellistä merkitystä, vaikka se tosin saattaa olla oikeutettu kirjanpidolliselta ja revisioniteknilliseltä kannalta.

Köyhäinhoitohallituksen puolesta:

**Walter Bergström.**

*W. A. Eloniemi.*

---

*Liite VII.*

HELSINGIN

**KASVATUSLAUTAKUNTA.**

*Marrask. 14 p:nä 1921.*

*Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

N:o 269.

Pyydetyksi selitykseksi vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin tekemäin, kasvatuslautakunnan toimintaa vuonna 1920 koskevain muistutusten johdosta (Kvston pain. asiak. N:o 33 v. 1921), pyytää kasvatuslautakunta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Köyhäinhoitohallituksen tileihin viitaten on revisionikonttori (sivulla 16) esittänyt muistutuksia myöskin kasvatuslautakunnan budjetin muka asiallisesti väärään kokoonpanoon ja eri nimien nimitykseen nähden. Millä tavalla kasvatuslautakunnan budjetti, joka on koetettu laatia mahdollisimman tarkkaan harkiten ja monivuotisen kokemuksen perusteella, on ollut asiallisesti väärä tai miten eri nimityksiä siinä olisi väärinkäytetty, on lautakunnan vaikea ymmärtää, kun ei asianomainen reviisori ole esittänyt ainoatakaan asiata lähemmin valaisevaa esimerkkiä. Mitä erikoisesti siihen puhtaasti kirjanpidolliseen ja kaupunkia vähääkään vahingoittamattomaan seikkaan tulee, että joku kasvatuslaitokseen kuuluva maatilus on veloittanut laitokselle luovuttamistaan tuotemääristä ainoastaan osan käyvistä hinnoista, saa kasvatuslautakunta sen johdosta ilmoittaa, että lautakunnan tulevan vuoden taloussääntöehdotuksessa ovat vastaavat erät arvioidut käypien hintojen mukaan.

Mikäli tilintarkastajain (sivulla 6) esittämä huomautus, etteivät lautakunnat ja virastot ole voineet pysyä vahvistetun taloussäännön puitteissa, vaan ovat anoneet lisämäärärahoja, tarkoittaa kasvatuslautakuntaa, joka valitettavasti myöskin on ollut pakotettu anomaan erinäisiä lisämäärärahoja, pyytää lautakunta sen johdosta puolustuksekseen muistuttaa siitä kasvatuslautakunnan osaksi tulleesta ikävästä kokemuksesta, että laadittakoonpa alkuperäinen menoarvioehdotus miten tarkkoja laskelmia noudattaen tahansa, on rahatoimikamarissa ja lopullisessa budjetinkäsittelyssä ollut tapana aivan umpimähkäisesti vähentää lautakunnan ehdottamista määrärahoista melkoisia summia, jollainen menettely viime vuosina vallinneen, yhtämittaa ylenevän hintatason ja entistä

tärkeämmäksi muodostuneen lastensuojelutoiminnan ohella on ollut omiaan johtamaan lisämäärärahajärjestelmään, josta tilintarkastajat puheenalaisessa kohdassa asianomaisia virkamiehiä ja työntekijöitä vakavasti varottavat.

Kasvatuslautakunnan puolesta:

**Martti Ruuth.**

*R. Liukkonen.*

---

*Liite VIII.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.**

*Marrask. 30 p:nä 1921.* *Helsingin Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

Palauttaen Kaupunginvaltuuston lähetteen kuluvan marraskuun 2 päivältä on hallituksella kunnia siinä vaadituksi selitykseksi esittää seuraavaa:

Vuositilintarkastajain mainitsema ehdotus järjestää uudestaan kaasu- ja sähkölaitoksessa tähän asti noudatettu menettely kulutusmaksujen vahvistamisessa ja rahastamisessa, jollaista menettelyä muuallakin yleisimmin käytetään, sisältyy sähkölaitoksen kamreerin hallitukselle syyskuun 17 päivänä 1920 antamaan kirjelmään. Tämä ehdotus tarkoitti, että mittarien lukeminen ja maksujen periminen toimitettaisiin kumpaisellekin laitokselle yhteisillä toimihenkilöillä. Kun ehdotus ei sisältänyt ohjeita sen käytännölliseen soveltamiseen eikä selvitystä sen soveltamisesta muualla saavutetuista kokemuksista ja sitä paitsi näytti edellyttävän eri konttorin perustamista, jota varten nykyään ei ole tilaa, ei sitä katsottu voitavan ottaa välittömästi käsiteltäväksi. Tällöin kehoitettiin laitosten asianomaisia päälliköitä neuvottelemaan toimenpiteistä, joihin tässä asiassa ehkä voitaisiin ryhtyä. Hallitus on ehdotuksentekijälle antanut matka-apurahan, jotta hän ulkomailla tutkisi tähän kuuluvia seikkoja, ja onkin hän tehnyt sellaisen matkan, jolta hän palasi pari viikkoa takaperin. Ehdotuksen edelleen käsittely on lähinnä matkalla tehtyjen huomioitten varassa, joista selonteko lienee kohdakkoin odotettavana. Samalla hallitus pyytää ilmoittaa, että kustannukset mittarien lukemisesta ja maksujen perimisestä tähän asti käytettyä menettelyä noudattaen ovat vuosina 1910—20 olleet kaasulaitoksessa keskimäärin 2.65 %, sähkölaitoksessa 1.69 % ja molemmissa laitoksissa yhteisesti 2.07 % perityistä rahamääristä, sekä että, lukuun ottamatta vuosia 1917 ja 1918, mainittavia poikkeuksia näistä keskimääristä ei ole sattunut.

Vuositilintarkastajain seuraava huomautus, että kaasulaitoksen johtaja on omiin tarpeisiinsa käyttänyt laitoksen varoja, kohdistuu jo 1919 vuoden tilintarkastuskertomuksessa mainittuihin ja sen johdosta hallitukselta vaadituissa vastineessa seikkaperäisesti valaistuihin seikkoihin. Edellä mainitussa vastineessa jo esitettyyn ei hallituksella missään tapauksessa ole mitään lisättävänä. Hallitus ei voi pitää oikeana vuositilintarkastajain lausuntoja hallituksen suhtau-

tumisesta revisionikonttoriin, mutta kun mainitut lausunnot ovat ainoastaan hämäriä väitteitä, on asiallisen vastineen antaminen mahdoton. Hallitus katsoo niinikään olevan huomauttaminen, että vuositilintarkastajat ovat kokonaan sivuuttaneet revisionikonttorille voimassa olevan, tässä alempana tarkemmin mainitun säännöksen siitä menettelystä, mitä konttorin on noudatettava, siinä tapauksessa että tehdyt muistutukset aiheuttavat tyytymättömyyttä.

Revisionikonttorin muistutuksen johdosta että kaasulaitos on toiminimi W. Menzeliltä tilannut erinäistä sairaalakalustoa, että kaasulaitoksen johtajan rouva palvelee prokuristina tässä liikkeessä sekä että mainitun kaluston hinta, ainakin osittain, on tuntuvasti ylittänyt samantapaisten tavarain tuohon aikaan käyvän hinnan, on hallitus jo antanut revisionikonttorille täyden selvän. Kun muistutus on otettu tilintarkastuskertomukseen, pyytää hallitus ilmoittaa, että kaasulaitoksen johtaja on velvoitettu olemaan vastedes käyttämättä mainittua liikettä kaasulaitoksen tarpeisiin, että hallitus on tarkastanut tähän kuuluvan kirjeenvaihdon vertaillen toisaalta saapuneita tarjouksia, jolloin kävi selville, että usein mainitun liikkeen hinnoitukset olivat edullisimmat, sekä että hallitus on katsastuttanut ja arvioiduttanut mainitun kaluston tämän alan ammattimiehellä, joka on todistanut, että se oli laadultaan hyvää ja etteivät maksetut hinnat ylittäneet sen aikuisia normaalihintoja. Ettei hallituksella aikaisemmin ollut tietoa tästä asiasta, johtuu siitä, ettei tuollaisia vähäisiä ostoja esitellä hallitukselle.

Revisionikonttorin seuraava muistutus kohdistuu kahteen kaasulaitoksen vuonna 1919 vastaanottamaan kaasuputkimäärään, josta vähäinen osa nähtävästi oli sopimaton tarkoitukseensa, samalla kuin jäljellä olevan määrän ulkoasu ei vastannut aikaisempia vaatimuksia. Tyytymättömyyttä ilmoitettiin asianomaisille tavaranhankkijoille, jotka vastasivat, että putket olivat silloin saatavissa olevaa normaalilaatua sekä että ne, jos niin haluttiin, voitiin palauttaa. Edullisempaa myönnytystä ei olevissa oloissa ollut odotettavana. Kun tarkka tutkimus osoitti, että noin kaksi kolmannesta putkista voitiin vahingonvaaratta tai muutta haitatta käyttää johtotyötarkoituksiin, että tuollaisten putkien hinnat olivat väliaikana tuntuvasti kohonneet, ettei varmuutta ollut paremman laadun saamisesta uutta tilausta tehdessä sekä vihdoin, että oli olemassa välitön pakottava putkien tarve, päätettiin puheenalaiset putket pitää. Molempain putkimääräin yhteenlaskettu paino ja arvo oli 25,212 kg ja 44,294 markkaa. Johdoiksi kelvolliset ja siis käytetyt putket painoivat 17,039 kg, mikä vastasi 67.7 %. Ylijäämästä on myyty 5,513 kg eli 21.8 % hintaan, joka tuotti voittoa noin 5,000 markkaa, jota vastoin viimeinen osa, 2,660 kg eli 10.5 % on ammattientarkastuksen määräyksen mukaisesti käytetty Sörnäsin suuren kaasukellon päällysrakennukseen ja Runeberginkadun kaiteisiin. Tästä käynee selville, ettei kaasulaitokselle suinkaan ole koitunut minkäänlaista vahinkoa moititusta liiketoimituksesta, jonka arvostelemisessa muutoin ei saa sivuuttaa vallitsevia oloja. Mitä revisionikonttori tarkoittaa sanoilla »sopimuksenmukainen laatu» ja »sopimuksenmukainen hyvitys», ei hallitus pysty arvostelemaan, kun puheenalaiset kaupat päätettiin sopimuksetta, niinkuin on tavallista kysymyksen ollessa niin käyvästä kauppatavarasta kuin kaasuputket ovat.

Mitä tulee revisionikonttorin valitukseen, että hallitus on »melkeinpä kaikissa vastineissaan hyväksynyt kaasulaitoksen johtajan revisionille epätyydyttävät selitykset» ja »asettunut revisionia kokonaan torjuvalle kannalle», pyytää hallitus huomauttaa revisionikonttorin johtosääntöön sisältyvästä, tuol-

laisia tapauksia edellyttävästä säännöksestä, että revisionikonttorin on ilmoitettava tyytymättömyytensä rahatoimikamarille, jonka välityksellä kaikkien tähän kuuluvain seikkain täydellinen ja tyydyttävä selvitys on aikaansaatavissa. Hallitus ainoastaan valittaa, ettei mainittua säännöstä ole noudatettu.

Mitä tulee revisionikonttorin muihin teknillisiä laitoksia koskeviin lausuntoihin, viitataan tämän oheisiin lausuntoihin, joihin hallitus puolestaan yhtyy.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitus:

**Werner Hult.**

*I. Savonius.*

---

*Liite IX.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**VESIJOHTOLAITOS**

*Marrask. 21 p:nä 1921. Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.*

Revisionikonttorin kertomuksessa vuodelta 1920 huomauttaa kaupunginreviisori kolmeen teknilliseen laitokseen ja siis myös vesijohtolaitokseen nähden, etteivät laitokset ole kyenneet ajoissa selvittämään tilivuotena vielä suoritettavia maksujaan, koska hakemuksia luvan saamisesta suuriin ylityksiin on tehty niin myöhään, että Kaupunginvaltuusto on ne käsitellyt vasta seuraavan vuoden maaliskuussa. Vesijohtolaitokseen nähden supistuvat nämä »suuret määrärahan ylitykset» vedennostokustannuksiin 37,077: 10 markkaan ja korkoon konttokuranttitilistä kaupunginkassassa 7,296: 81 markkaan, ja on ensin mainittu meno kokonaan riippuva vedensaannista Vantaanjoessa eli toisin sanoin säästä, ja kun ylitys ei ole suurempi kuin noin 37,000 markkaa, säästä joulukuun jälkipuoliskolla, jota ei kukaan voinut edeltäpäin arvata niin hyvissä ajoin, että määrärahaa olisi ehditty hankkia, ennenkuin aikaisemmat olivat loppuneet. Korkoa konttokuranttitilistä kaupunginkassassa on niinikään vaikea edeltäpäin laskea varsinkin kun rahatoimikamari kokonaista kolme kertaa vuoden varrella korotti korkomäärää. Käytännöllisesti katsoen voipi sekin johtaa epäjärjestykseen, että vuoden varrella useasti pyydetään lisäystä semmoisiin eriin, joita edeltäpäin ei voi varmasti arvioida.

Edelleen huomauttaa kaupunginreviisori, että »sitäpaitsi eivät vesijohtolaitos ja sähkölaitos vielä niinkään myöhään — tilinpäätöksen valmistuttua (?) — näytä olleen selvillä tiliensä asemasta, kun osa lopullisesti myönnetyistä menomääristä on vieläkin ylitetty.» Tämä väite ei, mitä vesijohtolaitokseen tulee, ole todellisen asianlaidan mukainen, sillä lopullisesti myönnettyjen menomääräin lisäylityksiä *ei ole tehty*. Tämä lausunto on ehkä tulkittava saman reviisorin tekemän muistutuksen epäonnistuneeksi uudestikirjoitukseksi, muistutuksen, joka koski laitoksen 1919 vuoden tilejä ja joka jo aikaisemmin on osoitettu aiheettomaksi (Pain. asiakirj. n:o 18 vuodelta 1921, siv. 24), eikä muistutus silloinkaan aiheuttanut Kaupunginvaltuuston lausuntoa.

Helsingin kaupungin vesijohtolaitos:

**Albin Skog.**

*Liite X.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**SÄHKÖLAITOS**

*Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.*

*Marrask. 30 p:nä 1921.*

Vuoden 1920 tilejä koskevassa kertomuksessaan on kaupunginreviisori tehnyt m. m. sähkölaitoksen suhteen sen huomautuksen, ettei sähkölaitos ajoissa olisi hankkinut lupaa ylittää erinäisiä määrärahojaan. Sikäli kuin on saatu selville, koskee kaupunginreviisorin huomautus seuraavia ylityksiä:

| | |
|---|---|
| Varastokustannukset ..... | 71: 12 |
| Käyttöhenkilökunnan valaistus ..... | 612: 54 |
| Talojohdot ..... | 1,940: 63 |
| Päivystyskustannukset ..... | 4,196: 31 |
| Näyttelyn » ..... | 5,408: 16 |

Näistä ovat kolme ensinmainittua aiheutuneet huomaamattomuudesta, mutta kun määrät ovat olleet kovin vähäpätöisiä, ei niistä ole tehty erikoista esitystä. Kahta jälkimäistä määrärahaa koskeva asia on taas vain kirjanpidollinen kysymys, sillä varsinaisesta ylityksestä niitten määrärahojen suhteen ei voi puhua, vaikka rahasääntöpääkirjaan onkin merkitty kokonaiskustannukset, koska kumpainenkin kohta on tuottanut huomattavaa voittoa. Tämän takia ei sähkölaitos ole katsonut tarvitsevansa pyytää erikoista lupaa näitten kahden jälkimäisen määrärahan suhteen.

Helsingin kaupungin Sähkölaitos:

**A. Marsio.**

---

*Liite XI.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.**

*Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

*Marrask. 17 p:nä 1921.*

N:o 360.

Palauttaen Kaupunginvaltuuston lähetteen kuluvan marraskuun 2 päivältä kehoituksineen Valtuuston budjettivaliokunnalle antamaan selitys vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin hallituksen 1920 vuoden aikaista toimintaa vastaan tekemäin muistutusten johdosta on hallituksella kunnia vaadituksi lausunnoksi esittää seuraavaa:

Mitä tulee tilintarkastajain muistutukseen siitä rakennuskonttorin tiliviraston tekemästä periaatteellisesta virheestä, että 15,000 markan suuruinen määrä, joka oli syntynyt kurssivoittona Malmin—Hertonäsin rautatierakennukseen

ostetusta koneesta, on käytetty henkilöauton ostoon, myöntää hallitus näin menetellyn, mutta asiasta ilmoitettiin heti asianomaiselle reviisorille.

Mitä tulee tilintarkastajain muistutukseen, että rahatoimikamari oli rakennuskonttoria kuulematta osoittanut 13,000 markkaa Voima- ja polttoainetaloudellisen yhdistyksen vuosimaksuksi, on rakennuskonttorin huonerakennusosaston v. t. päällikkö ilmoittanut, ettei hän voinut anoa lisämäärärahaa menoerään, jonka olemassaolo oli hänelle tuntematon.

**E. von Frenckell,**
varapuheenjohtaja.

*G. A. Gröndahl.*

---

*Liite XII.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**PUHTAANAPITOHALLITUS.**

*Jouluk. 19 p:nä 1921.*

N:o 93.

*Helsingin Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

Kirjeessä marraskuun 2 p:ltä 1921, joka saapui puhtaanapitohallitukselle joulukuun 12 p. 1921 [1]), on Helsingin Kaupunginvaltuusto velvoittanut puhtaanapitohallitusta Valtuuston budjettivaliokunnalle viimeistään joulukuun 21 pnä 1921 antamaan selityksen vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin tekemäin, hallituksen toimintaa vuonna 1920 koskevien muistutusten johdosta.

Vaikka nämä muistutukset koskevat rakennuskonttorin puhtaanapito-osaston toimintaa vuonna 1920 eikä puhtaanapitohallituksen, joka vasta tämän vuoden alusta on hoitanut puhtaanapitolaitoksen taloudellista hoitoa, on puhtaanapitohallitus kumminkin tänä päivänä pidetyssä ylimääräisessä kokouksessaan ottanut asian käsiteltäväksi kiirehtiäkseen selityksen antamista sekä koska puhtaanapitolaitoksen johtaja insinööri Joh. Sjöholm on sanottuna vuotena hoitanut rakennuskonttorin entisen puhtaanapito-oaston johtajan tointa, keltä puhtaanapitohallitus on pyytänyt selostusta asiassa. Mainittuja muistutuksia vastaan on hän esittänyt seuraavan selityksen:

Vuoden 1920 menosääntöehdotusta laatiessa laskettiin kustannukset Smk. 6: 87 ajomiehille, Smk. 2: 75 mieshenkilöille sekä Smk. 2: 40 naishenkilöille tunnilta. Koska puhtaanapitolaitoksen kustannukset ovat pääasiassa riippuvat työläisten palkoista sekä puhtaanapitotyön laadusta, joka ei terveyshoidollisessa suhteessa salli supistamista, oli laitos pakoitettu marraskuun 2 p:nä 1920 pyytämään 25 % suuruisen määrärahan eli Smk. 451,400: —, syystä että työläisten palkat vuoden kuluessa olivat nousseet 75 % eli Smk. 10: 10 ajomiehille, Smk. 4: 92 mieshenkilöille ja Smk. 4: 07 naishenkilöille tunnilta.

Aikainen talvi sekä lumisateet vuoden lopussa tuottivat laitokselle arvaamattomia kustannuksia, mutta toivoi laitos sille myönnetyllä lisämäärärahalla Litt.

---

[1]) Kts. muist. siv. 1.

13. H. T. XII. 3. »työläisille myönnettyjä palkankorotuksia» voivansa peittää nämä kustannukset.

Vajaus laitoksen tuloissa riippuu pääasiallisesti siitä, ettei laitos voi kilpailla yksityisten puhtaanapitohoitajien kanssa niin kauan kuin heiltä ei vaadita niinkuin puhtaanapitolaitokselta, että työt suoritetaan asetusten mukaisesti, josta on johtunut, että useat yksityiset talonomistajat ovat antaneet talon puhtaanapitohoidon kilpaileville yhtiöille.

Samalla palautetaan lähetetyt asiakirjat.

Puhtaanapitohallituksen puolesta:

**Aug. Niiranen.**

*Einar Rosenbröijer.*
v. t.

---

*Liite XIII.*

*Helsingin Kaupunginvaltuusmiehille.*

Kirjelmällä kuluvan marraskuun 2 päivältä ovat Herrat Valtuusmiehet velvoittaneet kaupungin maatilavaliokunnan antamaan ennen ensi joulukuun 2 päivää Valtuusmiesten budjettivaliokunnalle selityksen niiden muistutusten johdosta, joita tilintarkastajat ja revisionikonttori ovat maatilavaliokunnan toiminnasta v. 1920 tehneet. Tämän johdosta saavat allekirjoittaneet, tilavaliokunnassa mainittuna vuonna toimineet, kaupungissa olevat jäsenet esittää seuraavaa:

Herrojen tilintarkastajien lausunnon mukaan on kaupungin maatilojen hoito v. 1920 »toimitettu tavalla, jolla *surkeudessa tuskin löytää vertaa kaupungin hallinnon aikakirjoissa.*» Tämän mielipiteensä perustelevat he niihin havaintoihin, joita kaupungin revisionikonttori on tilojen pääkonttorin kirjoja tarkastaessaan tehnyt. Nämä havainnot voitaneen pääasiallisesti supistaa seuraaviin päätelmiin:

tilojen talousteknillinen järjestely sekä kassan ja kirjanpidon hoito niin hyvin pää- kuin ala-asteilla on niin puutteellinen ja sekava, että niiden revisioni on kohdannut melkein voittamattomia esteitä;

näitä vikoja ei maatilavaliokunta ole tehdyistä huomautuksista huolimatta viitsinyt aikanansa korjata;

tilojen hoidossa on ilmennyt epärehellisyyttä, ja

tilojen hoitohenkilöt ovat ottaneet itsellensä tehtäviä, jotka eivät kuulu heille.

Mitä ensinnäkin ensimäisessä kohdassa esitettyyn syytteeseen tulee, niin pyytävät allekirjoittaneet huomauttaa, että valiokunta sai silloin, kuin se helmikuun 24 p. 1920 aloitti toimintansa, edeltäjältään Boxbacka-osakeyhtiön johtokunnalta vastaanottaa täysin järjestetyn hoitokoneiston yli- ja ali-johtajineen ja konttorihenkilökuntineen. Kun toimien hoitajina oli eteviksi tunnettuja,

taitavia agronoomeja, niin ei tilavaliokunnalla ollut mitään syytä ruveta järjestelmää muuttelemaan, etenkin kun maanviljelystöiden ylijohtaja oli edesvastuussa kaikkien apulaisiensa ja konttorihenkilökunnan toiminnasta, ja oli samalla asioiden esittelijänä ja pöytäkirjan pitäjänä valiokunnan kokouksissa. Asioiden hoito kulki siis entistä latuansa siihen saakka, kuin ylijohtaja marraskuun alussa kuoli, jolloin valiokunta puheenjohtajansa esityksestä asetti hänen tilalleen toisen luottamushenkilön, samalla kehoittaen kaupungin revisionikonttoria toimittamaan tilintarkastuksen konttorissa ennen, kuin uusi ylijohtaja ottaisi sen vastaan. Tämän tarkastuksen tuloksena oli sitten ilmoitus, että tilojen rahainhoidossa oli harjoitettu epärehellisyyttä, mistä heti tehtiin ilmoitus niin rahatoimikamarille kuin vuositilintarkastajien puheenjohtajalle ja konttoriin asetettiin erityinen henkilö valvomaan, ettei moinen menettely saisi pitemmältä jatkua. Kun tämä tapahtui vuoden viimeisillä kuukausilla, eivät allekirjoittaneet voi ymmärtää, millä perusteilla valiokunnan koko vuoden toiminta sen mukaan tuomitaan kokonansa kelpaamattomaksi. Revisionikonttori tosin painostaa sitä, että valiokunnan toiminta on tuottanut kaupungille 274,073 markan 26 pennin tappion niiden 200,000 markan voiton sijasta, mitkä vuodelle 1920 vahvistetussa vuosimenosäännössä on edellytetty. Tämän seikan selvittelyksi pyytävät allekirjoittaneet ensiksi huomauttaa, että tuo vuosimenosäännössä tilavaliokunnan tuloksi merkitty summa perustuu suoranaisiin otaksumisiin — kuten menosääntöehdotuksen perusteluissa mainitaan. Edelleen huomautettakoon, että kaupunki oli juuri vähän ennen vuoden vaihtumista ostanut itselleen kaksi jotenkin huonossa kunnossa olevaa suurempaa maatilaa, joiden parantaminen, kuten jo etukäteen saattoi arvata, tuli vaatimaan suuria uhrauksia. Vuoden tilikirjoista käy nimittäin selvästi ilmi, että ainoastaan Hertonäsin tilan hoito ja parantelu tuotti valiokunnalle yli 224,000 markan suuruisen ylimenon, jota herrat tilintarkastajat eivät ole ottaneet vähääkään huomioonsa. Samoin olisi mainituista tileistä vielä voinut nähdä, että vuoden ajalla on eri tilojen työkalustoa paranneltu ja lisäilty yli 263,000 markan arvosta sekä vanhoja rakennuksia korjailtu ja uusia rakenneltu liki 297,000 markan edestä. Kun tähän vielä lisätään, että kaikilla tiloilla on niin v. 1920 kuin senkin jälkeen perattu ojia ja muokattu peltoja suuret alat tarkoituksella saada maiden kasvullisuus vastaisuudessa paranemaan, niin ei kai niihin uhrattuja menoja voitanee katsoa — ei ainakaan kokonansa — hukkaan menneeksi pääomaksi ja kutsua töiden suorittajia huolimattomiksi »huoneenhaltijoiksi», kuten revisionikonttori ja sen mukana herrat tilintarkastajat näyttävät surkutellen tekevän.

Revisionikonttorin toisten väitteiden johdosta, että tilavaliokunta ei ole välittänyt niistä huomautuksista — nähtävästi kirjanpidon suhteen— mitä se tilavaliokunnalle on tehnyt ja että tiloilla on harjoitettu epärehellisyyttä, mainittakoon, että ensimäinen ilmoitus, joka valiokunnalle näistä asioista tehtiin, oli marraskuun ja joulukuun vaihteessa saatu tiedonanto siitä, että maatilojen pääkonttorissa on kassanvajaus ja kirjojen hoitaja huomattu epärehelliseksi toimessaan. Valiokunta päätti heti erottaa mainitun henkilön tehtävistään, pyytäen tarkastusten toimittajan hyväntahtoisesti esittämään jonkun henkilön hänen sijaisekseen, valiokunnalla kun ei itsellään ollut siihen sopivaa henkilöä tiedossaan. Tässä toimenpiteessään tuli valiokunta kumminkin erityisellä tavalla häirityksi, se kun joulukuun puolivälissä sai revisionikonttorin johtajalta vastaanottaa virkakirjelmän, jossa tämä kehoitti pitämään entinen viranhaltija paikoillaan »tills att han *under en sträng och sakkunnig uppsikt och ledning* fullgjort sina uppenbart vårdslösade arbeten och i allo redogjort för sin andel i förvaltningen.» Kun ne

henkilöt, joita tarkastajan puolesta »piiskuriksi» maatilojen konttoriin esitettiin, eivät voineet ottaa tointa vastaan, niin oli tilavaliokunta pakoitettu ilmoitusten kautta etsimään konttorinhoitajaa, jonka vaali voitiin sitten toimittaa vasta tammikuun lopulla ja astui toimeensa maaliskuun alussa, jota vastoin entinen, nykyisin syytteen alaisena oleva viranhaltija poistettiin konttorista helmikuun alkupäivinä. — Mitä suullisia huomautuksia ja neuvoja revisionikonttori lienee valiokunnan puheenjohtajalle ja töiden ylijohtajalle yksityisesti antanut, emme tiedä, sillä niistä ei ole meille mitään ilmoitettu, eikä meidän toimenpidettämme niiden suhteen ole liioin pyydettykään.

Huomautus, että eräät tilojen hoidossa olevat henkilöt ovat ottaneet hoitaakseen vieraita, heille kuulumattomia tehtäviä, ei kaipaa meidän puoleltamme mitään erityistä selvittelyä. Ensinnäkin emme ole niistä mitään tienneet ja vaikka niistä toiseksi olisi meille ilmoitettukin, niin emme olisi siihen mitään mahtaneet, sillä ne toimet, jotka tässä ovat kysymyksessä, olivat semmoista yleistä, hätäajan oloista johtuvaa laatua, että kukin, kenelle niitä tarjottiin, oli velvollinen ne vastaanottamaan, varsinkin kun kysymyksessä olevat henkilöt olivat melkein ainoat piirissään, jotka siihen kykenivät.

Kun näin olemme luulomme mukaan täysin sitovasti selvittäneet, että herrojen tilintarkastajien ja revisionikonttorin meihin kohdistetut, kunnialle käyvät syytökset ja surkuttelut ovat pätemättömiä, kaikkea perää vailla, niin uskallamme edellyttää, että ne eivät anna aihetta mihinkään toimenpiteisiin Herrojen Valtuusmiesten puolelta.

Jäljennös tilavaliokunnan entisen puheenjohtajan lähettämästä yksityisestä selityksestä sekä lähetekirjelmä liitteineen seuraa tässä mukana.

Helsingissä, marraskuun 28 päivänä 1921.

**W. O. Lille** **Harald Munck.**

**Väinö Tanner.** **Paavo Raittinen.**

---

*Liite XIV.*

Tukholma, Belfragen pensionaatti, $^{24}/_{11}$ — 1921.

Kun maakiinteistöjen johtokunta oli asetettava ja Boxbacka A. B:n puheenjohtaja, joka samalla oli rahatoimikamarin puheenjohtaja, minulta tiedusteli, olinko halukas agronoomisivistyksen saaneena rupeamaan vastaisen johtokunnan puheenjohtajaksi, ilmoitettiin, ettei uudella johtokunnalla ollut johtosääntöä, vaan että se tulisi Boxbacka ja Hertonäs A. B:n sijaan ja siten toimisi hallintoneuvostona tilanhoitajalle, joka hoiti toimitusjohtajan tehtävät, joten työ supistuisi muutamiin kokouksiin vuodessa vastausten antamiseksi rahatoimikamarin kirjelmiin ja tärkeämpäin, tilanhoitajan johtokunnan ratkaistaviksi alistamain asiain käsittelyyn, sekä puheenjohtajana olemaan tilanhoitajalle apuna neuvoilla pienemmissä maanviljelys- ja talouskysymyksissä. Näin ollen vastaanotin tehtävän nimenomaan huomauttaen, ettei aikani sallinut yksityiskohtaista valvontaa, ja sitä paitsi sillä perusteella, että tilanhoitajaa kiitettiin kaikin puolin ja minullekin oli tunnettua, että häntä maanviljelijäpiireissä pidettiin maamme par-

haina agronoomeina ja luonteina. Vähintäkään aihetta epäillä, ettei hallinto ollut kunnossa, ei minulla myöskään ollut myöhemmin niinä kuukausina, joina agronoomi Törngren oli elossa, kun hänen erinomainen uutteruutensa ja raporttinsa ansaitsivat kaikkea kiitosta ja helsinginpitäjäläisten yksimielinen arvostelu hänestä todisti tavatonta kunnokkuutta ja maanviljelyksen edistymistä hänen johdossaan. Hänen konttoriin ottamiaan kahta henkilöä ei ollut vähintäkään syytä epäillä, kun hän itse ei milloinkaan ollut puhunut heistä siihen suuntaan. Että henkilökunta samaan aikaan oli elintarvelautakunnan palveluksessa, ei myöskään ollut valiokunnan tiedossa, syystä ettei sellaista raporttia ollut annettu. Luonnollisesti perustui valiokunnan työ täyteen luottamukseen agronoomi Törngrenin tunnustettuun kunnokkuuteen ja rehelliseen luonteeseen. Ja kun väliaikainen tila vallitsi, sen johdosta ettei valiokunnalla eikä tilanhoitajalla ollut johtosääntöä, ja koko kysymys maatilain käytöstä ja hallinnosta oli ratkaisematta, joissa asioissa valiokunta oli erinäisissä kirjelmissä nimenomaan anonut rahatoimikamarilta nopeita toimenpiteitä, jotta ilmassa häilyvä hallinto saataisiin järjestetylle pohjalle, ei valiokunta voinut muuta kuin antaa toiminnan jatkua samassa muodossa kuin edellistenkin johtokuntain aikana. Sattui sitten agronoomi Törngrenin äkillinen kuolema. Valiokunnan ensimmäinen toimenpide oli revisionikonttorilta pyytää tilien tarkastamista, ei siksi että olisi voitu epäillä, ettei kaikki ollut asianmukaisessa järjestyksessä, vaan siitä luonnollisesta syystä, että vastainen tilanhoitaja voisi vastaanottaa tarkastetut tilit. Revisionikonttorin salavainoinen sanonta antaa sen käsityksen, että tämä tilintarkastus johtui revisionikonttorin innosta, ja kuitenkin oli allekirjoittaneella tavattoman paljon vaivaa tilintarkastuksen käyntiin saamisesta, kun eversti Winter viivytteli aikaa ensin selvittelemällä periaatteita, olisiko revisionikonttorin heti tarkastettava tilit vai toimittaisiko valiokunta ensin tilintarkastuksen ja sitten antaisi kirjat revisionikonttorin korkean lausunnon saamiseksi. Minun huomautettuani, ettei maatiloja varten ollut valittu erikoisia tilintarkastajia, alkoi revisionikonttori kuitenkin työnsä. Tällöin saatiin epäjärjestyksiä ilmi. Revisionikonttorin huomautus minun passiivisuudestani tämän jälkeen ja kaikki tämän yhteydessä käytetyt loukkaavat iskusanat ovat hävyttömyyden huippu. Vaikkei minulla olisikaan ollut muita tehtäviä, oli tilanne sangen vaikea ratkaista, kun ei ollut ainoatakaan ihmistä, joka olisi tuntenut yksityisseikkoja, kun Törngren oli kuollut ja epäsäännöllisyyksistä tavatun kirjanpitäjän puheisiin ei ollut luottamista. Kun yhtäkkiä saa hoitoonsa tuhansia tynnyrinaloja käsittävät maatilat ilman hoitajaa ja ilman konttoria ja vain muutaman kuukauden aikana oltuaan tutustunut hallintoon, ei todella ollut mikään kadehdittava asema, ja olen itse jälkeenpäin kummastellut, että asiat vähitellen saatiin kutakuinkin järjestykseen, mutta puhe minun passiivisuudestani tuossa tilanteessa näyttää sopivan Winterin tapaiselle luonteelle. Etteivät ainoastaan kaikki joutohetkeni, vaan työaikanikin silloin tuli maatilavaliokunnan hyväksi minun siitä saamatta siveellistä enempää kuin käteistäkään korvausta, mutta kyllä rettelöitä herra Winterin taholta, siitä en ole valittanut, mutta kun saa moitteita passiivisuudesta, niin menee tämä liian pitkälle. Pysyttäytyäksemme revisionikonttorin alalla muistanee herra Winter, että hän halusi saada toteutetuksi kaksi toimenpidettä, joiden tarpeellisuudesta minä olin samaa mieltä:

1) että konttorin kassa ja kirjanpito erotettaisiin toisistaan (lautakunnalla ei ollut tietoa siitä, että kassaa ja kirjanpitoa oli hoitanut sama henkilö, kun oli olemassa kassanhoitajatar ja kirjanpitäjä),

2) että asetettaisiin erityinen konttoripäällikkö,

Ensimmäinen kohta toteutettiin heti ja toinen mahdollisimman pian. Syytökset passiivisuudesta näissä kohdin ovat myös herra Winterin valheita. M. m. käännyin heti revisionikonttorin puoleen pyytäen ainakin väliaikaisesti saada jonkun sopivan henkilön konttoriin ja, huolimatta herra Winterin ylen painavasta huomautuksesta, ettei tämä ollut revisionikonttorin asia, vaikka sillä tietenkin oli hyviä yhteyksiä ja kaupungin palveluksessa oli taitavaa väkeä, oli hän kuitenkin sangen iloinen, kun hänen apulaisensa herra Helmer lupasi tehdä kaikkensa koettaakseen saada toimeen sopivaa henkilöä. Mutta tuloksetta. Samanlaisen esityksen tein kaupungin tilintarkastajain puheenjohtajalle, johtaja Edvin Sederholmille, mutta niinikään tuloksetta. Jotta kuitenkin saataisiin joku luotettava henkilö konttoriin, kun toimeen otettu v. t. tilanhoitaja ei ottanut konttoria hoitoonsa, asetettiin johtaja C. J. Myrsten, joka on tunnettu nuhteettomuudestaan ja varsin paljon palvellut konttoreissakin. Ja edelleen valvonnan turvaamiseksi ryhdyin kaikkiin mahdollisiin toimiin saadakseni jonkin valantehneen tilintarkastajan, (myöskin herroille Helmerille ja Sederholmille tein siitä esityksen), mutta tuloksetta. Sopivan vakinaisen konttoripäällikön saanti syyskuukausina käden käänteessä on vaikea ja että kesti pari kuukautta, ennenkuin tuollainen henkilö saatiin, pitäisi herra Winterinkin käsittää. Ja vielä: reviisorina oli herra Helmer konttorissa päivittäin monet ajat sen jälkeen kuin konttoripäällikkö oli saatu, joten konttori siis ei ollut aivan valvontaa vailla. Panen sentähden vastalauseen sitä revisionikonttorin tekemää valheellista syytöstä vastaan, että olisin osoittanut passiivisuutta, ja olisin myös tahtonut lausua kummastukseni tilintarkastajain menettelystä valiokuntaa kuulematta hyväksyä revisionikonttorin esitys.

Tappioihin nähden viitataan rahatoimikamarille lähetettyyn kirjelmään, jossa tehdään selkoa maatilain vuokrauksen tuottamista eduista, ja voin lisätä että, kun aikaisempi hallinto oli aikonut voimaperäistä maanviljelystä järjestettäväksi noilla uskomattoman huonosti hoidetuilla tiluksilla, valiokunnan oli pakko vuonna 1920 saattaa loppuun eräät aloitetut parannukset.

*Birger Planting.*

---

*Liite XV.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**HALKOKONTTORI.**

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetepäätöksellään kuluvan marraskuun 2 päivältä on Kaupunginvaltuusto vaatinut halkotoimikunnalta selitystä niiden muistutusten johdosta, joita revisionikonttori ja vuositilintarkastajat ovat tehneet halkotoimikunnan toiminnasta vuonna 1920, ja saa halkotoimikunta täten vaadittuna selityksenään Kaupunginvaltuustolle kunnioittaen esittää seuraavaa:

Marraskuun 29 päivänä 1919 hyväksytty halkokauppa oli, kuten revisioni aivan oikein huomauttaa, riippuvainen siitä, saataisiinko sopiva halkojen laivaussopimus aikaan. Halkokonttorin silloinen johtaja, metsänhoitaja Bruno Sandström esitti halkotoimikunnalle halkojen ostosopimuksen kuljetussopimuksen yhteydessä, joka kuljetussopimus edellytti hyväksyttävää takuuta halkokonttorin vast-

edes suoritettavista ennakkomaksuista. Halkojen ostosopimuksen katsoi toimikunta näin ollen halkokonttorille edulliseksi. Se seikka että, kuten toimikunta myöhemmin sai tietää, halkokonttorin johtaja oli kevättalvella 1920 ilman vastaavaa takuuta myöntänyt laivaukseen suurempia ennakkomaksuja, ei kuitenkaan sinänsä ole katsottava aiheuttaneen revisionin mainitsemia lisäkustannuksia, vaan todellinen lisäkustannusten aiheuttaja oli pääasiallisesti se odottamaton tulva, joka Saimaan vesistöllä purjehduskaudella 1920 pyyhkäisi vesiajolle suurimman osan rannoilla olevia halkovarastoja ollen näiden joukossa myöskin halkokonttorin ostamat halot. Vesiajolla olevia halkoja ei laivaaja luonnollisesti ollut velvollinen keräämään, vaan oli halkokonttorin pakko edelleen rahoittaa laivausta pelastaakseen halot vesiajolta. Halkojen vedestä keräämistä ja tulvan eniten uhkaamilta paikoilta pois kuljettamista ei sellaisissa olosuhteissa luonnollisesti ollut mahdollista saada suoritetuksi ilman tuntuvia lisäkustannuksia. Kuitenkin halkokonttori sai kuljetetuksi kysymyksessä olevat halot Helsinkiin osto- ja kuljetuskustannusten ylittämättä myyntihintoja, jonka revisioni, asian hyvin tietäen, jättää kertomuksessaan mainitsematta.

Kun halkokonttori syksyllä 1917 ryhtyi hankkimaan halkoja suuremmissa määrissä Päijänteen vesistöltä, katsottiin välttämättömäksi ostaa hankintaa vastaava määrä lotjia ja pari hinaajaa halkojen kuljetuskustannusten alentamiseksi. Pian tultiin huomaamaan, että näin suuren laivaston (2 hinaajan ja 20 lotjan) korjauskustannukset vierailla telakoilla olisivat kohonneet liian korkeiksi, minkä vuoksi rakennettiin oma telakka ja sen yhteyteen paja. Näistä laitoksista on kieltämättä ollut hyötyä halkokonttorin toiminnalle Päijänteellä.

Halkojen kysynnän vilkastuessa ja hintojen yhä kohotessa ilmoitti halkokonttorin silloinen johtaja, metsänhoitaja Bruno Sandström toimikunnalle, että hän, huomattuaan sahatavaraliikkeiden kilpailukyvyn metsien ostossa olevan suunnattomasti suuremman kuin yksistään halkometsän ostajien, oli ostanut halkokonttorille erään Kuhmoisissa olevan yksiraamisen sahan voidakseen metsähuutokaupoissa menestyksellä kilpailla tukkiyhtiöiden kanssa ostamalla samasta metsästä niin hyvin tukki- kuin halkopuutkin. Asiaa tältä kannalta harkittuaan ei toimikunta katsonut olevan syytä olla hyväksymättä kauppaa. Myöhemmin osottautui mainittu saha eräissä suhteissa tarkoitustaan vastaamattomaksi, minkä vuoksi sitä ryhdyttiin laajentamaan kaksiraamiseksi. Näin aiheutuneet korjaustyöt ovat kestäneet vuoden 1920 loppuun, joten sahausta ei ole voitu juuri nimeksikään harjoittaa, ollen tuloskin luonnollisesti sen mukainen. Vasta tänä vuonna on sahaus ollut käynnissä ja on sahan tuotteita myytykin noin 500 stds. Näin ollen voidaan sahan kannattavaisuutta oikeammin arvostella vasta tästä vuodesta alkaen.

Kuten revisioni aivan oikein huomauttaa, on halkokonttorin käyttämistä automobiileista kuorma-automobiili osottautunut halkojen ajossa kannattamattomaksi, eikä sitä ole enää käytettykään. Henkilöauton kustannuksia arvosteltaessa on huomioon otettava se kirjoissa näkymätön hyöty, mikä sen käyttämisellä on ollut halkokonttorin maaseudulla suoritettavien laajojen töiden valvonnassa.

Syksyllä 1920 oli halkokonttorin silloinen johtaja asiaa toimikunnalle esittelemättä myynyt käteistä maksua vastaan O. Y. Helsingin Huonekaluliike A. B:lle sahattua puutavaraa lähes 36,000: — markan arvosta, joka toiminimi sittemmin, kun suoritusta ei tapahtunut ja kun halkokonttori haki ulos saatavaansa, jätti konkurssihakemuksen. Toimikunta tahtoo vaan huomauttaa, että halkokonttorin tappio myyntiarvon mukaan laskettuna tekee arviolta noin 30,000: — markkaa, päättäen nyttemmin jaetusta ensimäisestä osingosta, joka on 8 %.

Revisioonin muistutuksen johdosta, että toimikunta vastoin Kaupunginvaltuuston päätöstä olisi päättänyt vuoden 1920 tilinpäätöksessä alentaa halkovaraston inventaarioarvoa, saa halkotoimikunta selitykseksi mainita, että halkojen hinnat viime ja tämän vuoden vaihteessa alkoivat jatkuvasti alentua, ja kun halkokonttorilla oli ostettuna sellaisiakin halkoja, joiden ostokustannukset ylittivät vallitsevia markkinahintoja, ei sitä summaa, jolla halkovaraston inventaarioarvoa vähennettiin, ole katsottava voitoksi, eikä halkotoimikunta näin ollen katso menetelleensä vastoin Kaupunginvaltuuston päätöstä.

Huonoista haloista puhuttaessa on otettava huomioon, että jokainen suurempi halkoliike väkisinkin joutuu paremman halon joukossa saamaan huonompaakin eikä aina säästy edes suoranaisilta petoksiltakaan, mutta halkoja vähissä erin kuluttava ostaja huomaa heti huonomman tavaran ja nostaa siitä melun mennen siinä usein turhamaisuuteen saakka. Voidakseen pitää halon hankintahintoja nousuaikana niin alhaisina kuin mahdollista, oli halkokonttorin osaksi ostettava vanhempaakin tavaraa, jota saatiin huomattavasti halvemmalla, päästäkseen tuntuvammin korottamasta myyntihintojaan Helsingissä, sillä tunnettuahan on, että Helsingin kaupungin Halkokonttorin myyntihintoja pidettiin yleisenä normina halkomarkkinoilla ainakin Etelä- ja Keski-Suomessa.

Eräänlaisena esimerkkinä siitä, että halkokonttorin ostopolitiikasta on ollut kaupungille hyötyä, mainittakoon että, kun esimerkiksi sähkölaitoksen kuluvan vuoden menoarvioon on halkojen hinnaksi merkitty 95: — markkaa kuutiometriltä, vastaten 380: — markkaa metriseltä syleltä purkauskustannuksineen, mikä hinta-arvio suinkaan ei ollut liioiteltu sen yleisen käsityskannan mukaan, joka halkojen hinnoista vielä syksyllä 1920 oli vallitsevana, halkokonttori kuitenkin on pitänyt hinnat niin alhaisina, että mainittu laitos, joka etupäässä polttaa seka- ja havuhalkoja, on saanut metrin sekahalot 250: — markalla, metrin havuhalot 262: — markalla ja metrin koivuhalot 300: — markalla sylen purkauskustannuksineen. Vuonna 1920 on halkokonttori toimittanut sähkölaitokselle 8,304,15 metristä syltä sekahalkoja, 23,377,42 syltä havuhalkoja ja 9,229,49 syltä koivuhalkoja. Tässä suhteessa laskien saadaan keskihinnaksi 268: — markkaa syleltä purkauskustannuksineen, joten hintaero tekee 112: — markkaa metriseltä syleltä.

Vaikka tämä on ainoastaan todellisen ja arvioidun hinnan ero, on kuitenkin todennäköistä, että kaupungin laitokset olisivat ilman halkokonttorin edellä käypää ostopolitiikkaa joutuneet haloistaan maksamaan vähintään sen hinnan, mikä muun muassa sähkölaitoksen tämän vuoden menoarvioon on merkitty. Jos halkokonttori olisi pyrkinyt saavuttamaan mahdollisimman suurta taloudellista voittoa, olisi se halkokonttorille, halkomarkkinoilla johtavassa asemassa ollen, ollut erittäin helppoa myyntihintoja korottamalla, mutta siitä olisi ollut seurauksena vaan se, että hankintahinnat olisivat vastaavassa määrässä kohonneet ja sitten, kriisin sattuessa, olisivat tappiot olleet sitä tuntuvammat. Näin ollen rohkenee halkotoimikunta edelleenkin olla sitä mieltä, että se noudattamallaan osto- ja myyntipolitiikalla parhaiten on kaupunkia hyödyttänyt. Helsingissä marraskuun 29 päivänä 1921.

Halkotoimikunnan puolesta:

**Onni Tarjanne.**

*F. S. Puranen*
v. t.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Viime budjetinjärjestelyssä merkittyään kaupungin 1922 menosääntöön 700,000 markan määrärahan yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avuståmiseksi (20 P. L. IV. 1) asetti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun 18 päivänä kuluvaa vuotta allekirjoittaneista kokoonpannun erikoisvaliokunnan valmistelemaan kysymystä mainitun määrärahan jakamisesta, ja valtuutettiin valiokunta sen ohessa määräämään, minkä ajan kuluessa hakemukset oli tehtävä sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain annettava tarpeelliset lausunnot näistä.

Valiokunta perustautui viime tammikuun 23 päivänä ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Nikulan. Valiokunnan sittemmin sanomalehdissä julkaistuilla kuulutuksilla kehoitettua halullisia hakijoita viimeistään seuraavan helmikuun 18 päivänä antamaan Kaupunginvaltuustolle osoitetut, avustuksen saantia puheenalaisesta määrärahasta tarkoittavat hakemuksensa sekä sitä paitsi, hakemusten myöhästymisen estämiseksi, viikkoa ennen hakuajan umpeen menemistä toimitettua kullekin yhdistykselle tai laitokselle, joka oli edellisenä vuonna saanut apurahaa, kappaleen mainittua kuulutusta, saapui määräajan kuluessa 37 hakemusta (n:ot 1—13, 15—18 ja 20—39 sivuilla 14—17 olevassa luettelossa), joissa anottiin apurahaa kaikkiaan 44 eri tarkoitukseen. Hakuajan päätyttyä saapui sitä paitsi seuraavan maaliskuun 2 päivänä yksi hakemus (n:o 19 luettelossa), joka tosin alkuaan oli jätetty jo helmikuun 15 päivänä, siis ennen hakuajan umpeen menemistä, mutta jonka hakija oli ottanut takaisin täydentääkseen asiakirjoja. Kaikki nämä hakemukset lähetti valiokunta lausunnon saamiseksi niihin kunnan johto- ja lautakuntiin, joiden katsottiin voivan suurimmalla asiantuntemuksella arvostella asianomaisten yritysten ja laitosten toiminnan hyödyllisyyttä, ja kehoittettiin näitä johto- ja lautakuntia samalla viimeistään maaliskuun 18 päivänä antamaan lausuntonsa. Nämä saapuivatkin, paria poikkeusta lukuun ottamatta, määräajan kuluessa.

Paitsi edellä mainittuja on valiokunta lisäksi käsitellyt yhtä jo joulukuussa 1921 saapunutta hakemusta (n:o 14 mainitussa luettelossa), jonka, asian ensin

oltua lähetettynä rahatoimikamariin, Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta on lähettänyt valiokuntaan viime helmikuun 22 päivänä ja josta tämä on hankkinut lastensuojelulautakunnan lausunnon.

Kaikki asiassa syntyneet kirjat tarkastettuaan on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa seuraava yksimielinen mietintönsä ehdotuksineen.

---

Niinkuin sivuilla 14—17 olevan hakemusten taulukatsauksen ensimmäisestä numerosarekkeesta näkyy, on apurahoja haettu kaikkiaan kokonaista 1,455,901: 65 markkaa, jota vastoin käytettävänä oleva määräraha on ainoastaan 700,000 markkaa. Luonnollinen asia sentähden on, että täytyy osin moniaat hakemukset kokonaan evätä, osin anottuja avustusmääriä tuntuvasti vähentää, jottei määrärahaa ylitettäisi. Valiokunnan on siitä syystä, samoin kuin vastaavan valiokunnan useana edellisenä vuonna, täytynyt asettua epäävälle tai kovasti tinkivälle kannalle semmoisiinkin hakemuksiin nähden, joiden tarkoitus on valiokunnasta näyttänyt ansaitsevan avustusta. Tässä on valiokunta katsonut olevan noudattaminen sitä periaatetta, että avustusta on etusijassa myönnettävä niille yrityksille ja laitoksille, jotka jo ovat toimessa ja joiden olemassaolo odotetun avustuksen saamatta jäämisen johdosta voi joutua vaaranalaiseksi, ja näistä etusijassa niille, joita kunta on aikaisemmin avustanut, jota vastoin suunniteltuja uusia yrityksiä ja laitoksia tavallisesti ei ole katsottu voitavan ottaa huomioon. Haettuja määriä pakosta vähentäessään valiokunta niinikään on koettanut mahdollisimman vähän tinkiä lastenhoitotarkoituksiin anotuista avustuksista.

Kun valiokunnan ehdotus käytettävänä olevain varain jakamiseksi tietenkin pääasiassa perustuu asianomaisten johto- ja lautakuntain antamiin lausuntoihin, julkaisee valiokunta seuraavassa otteita näistä lausunnoista, ollen hakemukset numeroidut siinä järjestyksessä, jossa ne ovat edellä mainitussa katsauksessa. Tämän yhteydessä valiokunta lyhyesti perustelee ehdotuksiaan niissä tapauksissa, joissa se on puoltanut myönnettäväksi vähempää avustusta, kuin on annettu edellisenä vuonna, taikka kun muutoin on katsottu syytä olevan.

## *N:ot 1—5.*

Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta on näistä hakemuksista antanut seuraavan lausunnon:

*Helsingfors lärar- och lärarinneförening* yhdistyksen molemmat hakemukset olisi ensi sijassa tyydytettävä ja tinkimättä myönnettävä. Yhdistyksen toiminnalla on mitä suurin merkitys kasvavalle polvelle. Nykyoloissa, kun työttömyys ja hätä uhkaavat, ovat yhdistyksen voimassa pitämät kesäsiirtolat kaksin verroin tarpeelliset, jotta kesällä voitaisiin korvata mitä talvella on tuhoutunut.

Edelleen haluaa johtokunta huomauttaa, että nykyään vallitsevan rahanniukkuuden johdosta yhdistyksen on entistä vaikeampi yksityistaholta saada avustusta tarkoituksiinsa. Johtokunta on tutustunut yhdistyksen antamaan selontekoon edellisen kesän aikaisesta toiminnastaan ja havainnut myönnetyt varat käytetyksi parhaalla tavalla, minkä myöskin kansakouluntarkastaja Laurent, joka kesällä on tarkastanut yhdistyksen siirtoloita, on vahvistanut.

*Kuuromykkäyhdistyksen* anoma ja jo 27 vuoden aikana saama määräraha on niin vähäinen, että sen supistaminen tuskin olisi sopivaa, minkätähden määräraha olisi annettava sinänsä.

*Helsingfors svenska folkhögskola* opistolla on takanaan pitkä, hedelmällinen toimikausi. Siellä annettu henkilökohtaisesti herättävä opetus on omansa tekemään tämän oppilaitoksen omalaatuiseksi renkaaksi kaupungin kansanvalistustoiminnassa. Pyydetty määrärahakin on niin pieni, että se olisi myönnettävä.

*Ungdomsförbundet Fylgia* harjoittaa varsin monipuolista opetustoimintaa, minkätähden anottu määrä varmaan tulisi hyödyllisesti käytetyksi.

## *N:o 6.*

Tästä anomuksesta on suomenkielisten kansakoulujen johtokunta antanut seuraavan lausunnon:

Johtokunta ilmoittaa kaikin puolin lämpimästi kannattavansa *Helsingin kansakoulujen oppetajaliiton kesävirkistystoimikunnan* anomusta saada 200,000 markkaa, jolla se järjestäisi ja ylläpitäisi Helsingin kaupungin suomenkielisten kansakoulujen köyhille ja sairaalloisille oppilaille kesäsiirtoloita kesällä 1922. Johtokunnan mielestä ei anotussa summassa ole ensinkään vähentämisen varaa, vaan päinvastoin katsoo johtokunta, että määrärahan tulisi olla, jos mahdollista, suurempi, jotta kesävirkistystoimintaa voitaisiin laajentaa sekä oppilaitten oleskeluaikaan että osanottajien lukumäärään nähden, sillä kaupungin suomenkielisissä kansakouluissa on paljon runsaammin välttämättömän kesävirkistyksen tarpeessa olevia oppilaita kuin mitä siirtoloihin on voitu sijoittaa, ja kuusiviikkoinen oleskeluaikakin, joka oppilaille enimmäkseen on tähän tarkoitukseen saatettu varata, on epäilemättä aivan liian lyhyt.

## *N:ot 7—19.*

Näistä hakemuksista on lastensuojelulautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Avustuksia olisi lautakunnan mielestä edelleenkin annettava etupäässä sellaisille yhdistyksille, joilla on jo ennestään kokemusta käytännöllisen toimintansa tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi ja jotka samalla ovat osoittautuneet kykeneviksi myöskin itse hankkimaan työssänsä tarvittavia varoja, niin ettei toiselta puolen välttämätön, mutta toiselta puolen hyväntekeväisyyden nimessä harjoitettu yhdistysten toiminta tarvitsisi tapahtua yksinomaan kunnan kustannuksella.

Lasten puutarhatyöskentelyä ja kesävirkistystoimintaa olisi ennen kaikkea edistettävä ja tuettava myöskin sellaisia talvisaikaan toimivia yksityisiä lasten- ja nuorisonhuoltolaitoksia, jotka osaltaan kunnallisia menoja vähentäen ansiokkaasti palvelevat kasvatuksellisia ja köyhäinhoidollisia tarkoituksia edustamillaan aloilla. Arvostellen asiaa näiden näkökohtien valossa rohkenee lautakunta puoltaa eri yrityksiin alempana mainittuja määrärahoja.

*Arbetets vänner* (emäyhdistys) sekä siihen kuuluva Sörnäsin haaraosasto ovat anoneet lasten kesätyöskentelyä varten kumpikin 2,500 markkaa eli yhteensä 5,000 markkaa. Siihen katsoen, että osanottajien luku yhdistyksen aikaisemmin toimeenpanemilla kursseilla on ollut verrattain vähäinen, katsoo lautakunta voivansa puoltaa ainoastaan viime vuonna yhdistykselle myönnetyn määrän eli 3,000 markkaa.

*Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys* sai viime vuonna työtuvan ylläpitämiseksi 12—16-vuotisille tytöille 10,000 markkaa ja anoo nyt samaan tarkoitukseen 50,000 markan suuruista avustusta, ollen aikeissa järjestää tytöille erilaisten käsitöiden ohella myöskin kotitalousopetusta. Koska tällainen työtupa, niinkuin tarkastaja M. Pesonenkin on anomuksen oheen liitetyssä lausunnossaan huomauttanut, tulisi toistaiseksi samalla korvaamaan varattomimpain lasten pakollista jatkokouluopetusta, pitäisi siinä olla tilaisuus järjestää nykyistä monipuolisempaa ammattityötä ja samalla myöskin taloustoimien harjoittelua. Jotta tämä olisi mahdollista, olisi yhdistykselle myönnettävä tämän ohjelman toteuttamiseksi, mikäli jaettavissa olevat varat suinkin riittävät, ainakin 40,000 markkaa.

*Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys* anoo veistolaitoksen ja työnvälitysosaston ylläpitämiseksi toimettomille pojille sekä kesävirkistystoiminnan järjestämiseksi katuammattilaisille 39,300 markkaa. Viime vuonna myönnettiin tähän tarkoitukseen 23,000 markkaa. Siihen katsoen, että nämä yhdistyksen ylläpitämät laitokset ovat ansiopaikan puutteeseen joutuneiden poikain auttamiseksi erittäin tarpeelliset ja että niiden toiminta on ollut hyvin järjestetty, puoltaa lautakunta tällä kertaa 30,000 markan suuruista avustusta.

*Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunta* sai viime vuonna puutarhatyöskentelyn järjestämiseksi kesänsä kaupungissa viettäville lapsille 9,000 markkaa ja on nyt anonut samaan tarkoitukseen 12,000 markkaa. Puutarhatoimikunnan viimeksi järjestämiin kursseihin osaaottaneiden lasten luku kohoaa 105:en, johon lapsimäärään verraten ei anottu summa ole suinkaan kohtuuttoman korkea. Mutta ottaen huomioon jaettavissa olevien varojen vähyyden katsoo lautakunta voivansa puoltaa ainoastaan 10,000 markkaa.

*Helsingforskretsen av Finlands allmänna svenska folkskollärar- och lärarinneförening* on anonut niinikään puutarhatyöskentelyn ja veistokurssien järjestämiseksi lapsille tulevan kesän aikana 12,075 markkaa esittäen laskelmissaan m. m. kahden opettajan palkkauksen. Kun yhdistyksen järjestämillä viimekesäisillä kursseilla oli ainoastaan 60 lasta, jolle määrälle yksi opettaja on katsottava riittävän ja koska puutarhamaan kuntoon laittamiseksi, johon yhdistys on anomuksensa perusteluissa vedonnut, annetaan tällä kertaa apua kaupungin puolesta, katsoo lautakunta varojen vähyyttä ja tasapuolista suhteellisuutta silmällä pitäen voivansa puoltaa yhdistykselle annettavaksi ainoastaan 7,000 markkaa.

*Bestyrelsen för Tölö skolträdgård*, jonka toiminta on aina ollut hyvin järjestetty ja jonka toimeenpanemille puutarhakursseille viime kesänäkin otti osaa 92 lasta, on jäänyt useampana vuonna perätysten suhteettoman pienen avustuksen varaan. Viime vuonna myönnettiin tälle puutarhatoimikunnalle ainoastaan 3,000

markkaa, ja se anoo nyt 6,000 markkaa. Lautakunnan käsityksen mukaan olisi tämä toimikunnan anoma apuraha 6,000 markkaa vähentämättömänä myönnettävä.

*Valkonauha-yhdistys* on anonut kahden turvakodin ylläpitämiseksi yhteensä 60,000 markkaa. Viime vuonna yhdistys sai samaan tarkoitukseen yhteensä 25,000 markkaa. Vaikkakin lautakunta suorittaa Valkonauhan koteihin sijoittamistaan 22 lapsesta hoitomaksua nykyään 9 markkaa lasta kohden päivältä, lienee kuitenkin siihen suureen merkitykseen katsoen, mikä yhdistyksen toiminnalla on yhteiskunnan kovaosaisten hyväksi, kohtuullista myöntää Valkonauhan turvakodeille samansuuruinen avustus kuin viime vuonnakin eli yhteensä 25,000 markkaa.

Yhdistykselle *Arbetshem för barn* myönnettiin viime vuonna kolmen työkotinsa ylläpitämiseksi kahdessa erässä yhteensä 110,000 markkaa. Sen lisäksi yhdistys on viime joulukuun 10 päivänä päivätyssä kirjelmässä anonut kaupunginvaltuustolta 30,000 markan suuruista ennakkomäärärahaa voidakseen jatkaa varojen puutteen ahdistamaa työkotien toimintaa joulukuusta 1921—kesäkuuhun 1922, mutta tämän anomuksen käsittely on rahatoimikamarin esityksestä siirretty yleishyödyllisiin tarkoituksiin varattuja varoja jakavalle valiokunnalle valmisteltavaksi toisten tähän ryhmään kuuluvain anomusten yhteydessä. Nyttemmin on yhdistys edelleen anonut kuluvaa vuotta varten Smk 155,526: 65 ollen aikeissa avata jälleen ensi syksynä Tarkka-ampujakadun n:o 14:ssä sijaitsevan työkodin, joka jo viime syyslukukaudella oli varojen puutteessa suljettuna. Kodin uudelleen avaamista on perusteltu m. m. sillä, että yhdistyksen johtokunta saisi sen palvelukseen kaksi Charlottenburgin »Jugendheimissä» opiskellutta opettajatarta, jotka voisivat järjestää jonkunmoisen mallikodin, jossa myöskin maaseuduilla työskentelevät lasten työkotien toimihenkilöt voisivat käydä tutustumassa kodin uudenaikaiseen sisäiseen järjestelyyn ja uusimpiin menettelytapoihin.

Tällaisten suuria rahasummia vaativien lasten päivä- ja työkotien sisäisen järjestelyn uusiminen ajanmukaiselle, tarkoitustaan vastaavalle kannalle on erittäin tärkeä asia, ja on lautakunta jo aikaisemmin puoltaessaan määrärahoja tälle yhdistykselle siitä sivumennen huomauttanut. Kun tätä huomautusta vastaavia muutoksia ei kuitenkaan, mikäli lautakunta on saattanut näiden työkotien toimintaa seurata, ole näihin asti yhdistyksen puolelta saatu sanottavasti toimeenpannuksi, on lautakunnan keskuudessa herätetty kysymys siitä, eikö kenties olisikin parasta, jos kaupunki voisi ottaa kokonaan haltuunsa yhdistykseltä ainakin Hämeenkadun n:o 8:ssa sijaitsevan päivä- ja työkodin pannakseen sen joka suhteessa asianmukaiseen kuntoon. Tällaiseen asiain järjestelyyn olisi lautakunnan mielestä sitäkin suurempi syy, kun nämä lasten työkodit näihin asti, puutteellisesti hoidettuinakin, ovat suurimmaksi osaksi pidetyt yllä kaupungin varoilla. Kun kuitenkin mainitunlainen asiain järjestely ei missään tapauksessa olisi äkkipäätä toteutettavissa, jos se yleensä muutenkaan osoittautuisi mahdolliseksi, ei lautakunta ole katsonut voivansa olla puoltamatta tällä kertaa entiseen tapaan näiden työkotien avustamista, edellyttäen kuitenkin että perinpohjainen uudistus kyseenalaisten laitosten sisäisessä järjestelyssä ja varsinkin poikain käsitöiden ohjauksessa pannaan toimeen. Tähän nähden olisi lautakunnan mielestä asialle ehkä eduksi, jos yhdistyksen johtokunta voisi jollakin tavalla kiinnittää esittämänsä ulkomailla opiskelleet nuoret opettajattaret uudistamaan Kallion sekä Vallilan päiväkotien toimintaa, mitkä kodit sijaitsevat juuri sellaisessa ympäristössä, missä sekä ravinnon että kasvatuksen puutteessa olevia lapsia on enimmän. Työkodin avaaminen Tarkka-ampujakadulla tuskin olisi niinkään tarpeellinen, koska tähän

työkotiin pyrkiviä on aina ollut verrattain vähän siitä syystä, että kansakoululapset siinä kaupunginosassa ovat suhteellisesti paremmin toimeentulevista perheistä, ja voisi yhdistys niin ollen tulojensa kartuttamiseksi vuokrata tämän huoneiston, jossa nykyään on lastentarha, joihinkin muihin, kenties kipeämmin tarvittaviin lastenhuoltotarkoituksiin.

Tähän tapaan järjestettynä tultaisiin siis ehkä edelleenkin toimeen kahdella yhdistyksen ylläpitämällä lasten työkodilla. Jos näissä oletettaisiin käyvän sama määrä lapsia ja jaettavan suunnilleen yhtä monta ruoka-annosta kuin viime vuonna, tekisi niiden hinta yhdistyksen johtokunnan esittämäin laskelmain mukaan (43,381×1 mk 50 p.=) Smk. 65,071: 50. Henkilökunnan palkkoja on näissä kahdessa kodissa maksettu kuluneena tilivuonna Smk. 68,624: —. Lisäksi tulevat luonnollisesti lämpö-, valaistus- y. m. pienemmät menot. Kun yhdistys lautakunnan tietämän mukaan on sitäpaitsi saanut viime vuotisten menojensa peittämiseksi myöskin sosialihallitukselta sotaorvoille varatuista rahoista Smk. 25,603: 84 suuruisen avustuksen ja saanee sen, jos vaan lähettää aikanaan anomuksen, kuluvaltakin vuodelta, katsoo lautakunta, samalla kun se pitää lasten työkotien toiminnan sekä kasvatuksellisessa että köyhäinhoidollisessa suhteessa erittäin tärkeänä, voivansa vielä tällä kertaa puoltaa yhdistykselle edellämainitulla ehdolla molempien anomusten johdosta yhteensä saman suuruista määrärahaa kuin minkä yhdistys sai viime vuonna kahdessa erässä eli kaikkiaan 110,000 markkaa.

*Fruntimmersföreningen i Helsingfors* sai viime vuonna lastenkotinsa ylläpitämiseksi 12,000 markkaa ja on nyt anonut samansuuruista summaa. Siihen katsoen, että lautakunta suorittaa tähän kotiin sijoittamistaan 12 hoidokista nykyään 9 markkaa päivältä, lienee 10,000 markan suuruinen avustus katsottava riittäväksi.

Neiti *Tilly Soldanille* myönnettiin viime vuonna Grankullan lastenhoitolan ylläpitämiseksi 10,000 markkaa sekä Tikkurilan lastenkodin kannatusavuksi 12,000 markkaa, ja on hän nyt anonut edelliselle 50,000 ja jälkimäiselle 27,500 markkaa. Ensiksimainitussa on lautakunnan hoidokkeja nykyään 14 ja viimeksi nimitetyssä 12. Melkein kaikista näistä tosin suoritetaan taksan mukainen hoitomaksu, mutta siihen katsoen, että näistä neiti Soldanin ylläpitämistä laitoksista on lautakunnan toiminnalle nykyisissä oloissa suurta hyötyä, katsoo lautakunta voivansa puoltaa kummallekin niistä viime vuonna myönnettyä apurahaa eli yhteensä 22,000 markkaa.

*Föreningen för barnens och ungdomens väl* on anonut »lastenkamarinsa» ylläpitämiseksi kuluvana vuonna 47,000 markkaa sekä leikkikenttätoiminnan järjestämiseksi lapsille tulevan kesän aikana Eläintarhassa ja Vallilassa yhteensä 8,000 markkaa. Aikaisemmin on mainittu »lastenkamari» saanut toimia vuokravapaasti vanhan seurahuoneen rakennuksessa ja sai se viime vuonna, sittenkun se oli muutettava yhdistyksen vuokraamaan huoneistoon, alkujaan Nuorten miesten kristilliselle yhdistykselle lasten päiväkodin perustamista varten varatun 10,000 markan suuruisen avustuksen, jota tämä yhdistys ei huoneistovaikeuksien vuoksi katsonut voivansa esittämäänsä tarkoitukseen käyttää. Lautakunnan mielestä olisi tällainen kuljeskelevien lasten tilapäiseen sijoitukseen tarkoitettu »lastenkamari» nykyoloissa edelleenkin tarpeellinen ja ansaitsisi se kaupungin kannatusta, mutta kun yhdistys, joka tämän »lastenkamarin» ylläpitämiseksi on kannatusapua anonut, ei lautakunnan tietämän mukaan tätä »lastenkamaria» enää omista vaan on sen äskettäin luovuttanut toiselle yhdistykselle, ei lautakunta katso muodollisista syistä voivansa tätä anomusta puoltaa. — Mitä sen sijaan lasten leikkikenttä-

toiminnan järjestämiseen tulee, josta ensinmainittu yhdistys, joka samaan tarkoitukseen sai viime vuonna 5,000 markkaa, on ilmoittanut edelleenkin huolehtivansa, olisi sitä varten anottu 8,000 markkaa lautakunnan mielestä täysin perusteltuna myönnettävä vähentämättömänä.

Tähän hakemusten ryhmään nähden valiokunta pyytää ensinnäkin mainita kolme tapausta, jotka koskevat sen ehdottamia verraten vähäpätöisiä avustusmääräin vähennyksiä viime vuoden vastaaviin määriin verraten. — Helsingin nuorten miesten kristillisen yhdistyksen apurahan (hakemus n:o 9) on valiokunta vähentänyt 23,000:sta 20,000 markkaan, osin siihen nähden että yhdistyksellä sekä veistolaitoksestaan että varsinkin pikatoimistostaan Marsista on huomattavia tuloja, osin koska se, vaikka avustus vähennetäänkin viimeksi mainittuun määrään, saa kahta vertaa suuremman kunnallisen avustuksen kuin vastaava naisten yhdistys (n:o 8), jolle lastensuojelulautakunta kuitenkin on ehdottanut suurempaa apurahaa kuin miesten yhdistykselle. — Helsingin rouvasväenyhdistyksen (n:o 16) apuraha on mainitun lautakunnan esittämistä syistä ja kun yhdistys suuremmassa määrässä kuin useimmat muut samantapaiset yhdistykset voinee odottaa saavansa avustusta yksityisiltä, vähennetty 12,000:sta 10,000 markkaan. — Samanlainen vähennys, 12,000:sta 10,000 markkaan, on tehty neiti Tilly Soldanin Tikkurilassa olevaan lastenkotiin nähden (n:o 18), joka niinikään on viime vuonna saanut tuntuvaa avustusta yksityisiltä.

Näennäistä vähennystä osoittavat valiokunnan ehdottamat apurahat Valkonauhan kahdelle lastensuojelukodille (n:o 13) ja Lasten työkotiyhdistykselle (n:o 15). Todellisuudessa on näissä molemmissa tapauksissa avustusta lisätty. Valkonauhalle myönnettiin viime vuonna puheenalaiseen tarkoitukseen 15,000 markan vuosiapuraha ja 10,000 markan tilapäisapuraha; tänä vuonna on valiokunta korottanut ensin mainitun apurahan 20,000 markkaan. Lasten työkotiyhdistys taas sai viime vuonna 80,000 markan vuosiavustuksen ja 30,000 markan tilapäisavustuksen; valiokunta on nyt korottanut vuosiapurahan 90,000 markkaan. Viimeksi mainitun yhdistyksen voimassa pitämäin työkotien sisäiseen järjestykseen nähden on lastensuojelulautakunta lausunut eräitä toivomuksia, jotka pääasiassa ovat näyttäneet valiokunnasta huomiota ansaitsevilta, mutta kun valiokunta määrärahan niukkuuden johdosta ei ole yhdistykselle voinut puoltaa koko lastensuojelulautakunnan ehdottamaa avustusmäärää, on valiokunnasta näyttänyt kohtuuttomalta nimenomaiseksi ehdoksi apurahan myöntämiselle panna mainittujen muutosten tekemistä kotien järjestysmuotoon.

Lastenkamari nimisen vastaanottokodin voimassa pitoon (n:o 19, a) ehdottaa valiokunta samaa apurahaa kuin viime vuonna eli 15,000 markkaa. Se seikka että lastensuojelulautakunta on ehdottanut tätä anomusta evättäväksi johtuu siitä, ettei lautakunnalla lausuntoaan antaessaan ollut tietoa siitä, että Kasvatuskotiyhdistys, joka nyttemmin on ottanut kodin hoitoonsa, oli omasta puolestaan toistanut Föreningen för barnens och ungdomens väl nimisen yhdistyksen aikaisemmin tekemän hakemuksen.

## *N:ot 20—24.*

Terveydenhoitolautakunta on näistä hakemuksista lausunut seuraavaa:

*Risatautisten lasten parantolayhdistys* on anonut, että sille, joka vuonna 1921 sai kaupungilta 9,000 markan apurahan, kuluvaksi vuodeksi myönnettäisiin 12,000 markan apuraha, ja on sitoutunut, siinä tapauksessa että mainittuun anomukseen myönnytään, ensi kesänä, samoin kuin aikaisemminkin, vähintään 3½ kuukaudeksi maksutta parantolastaan luovuttamaan sijoja kahdeksalle kaupungin köyhäinhoidon sinne ehdottamalle lapselle. Puheenalaisten sairaanhoitopaikkain tarpeeseen sekä vallitsevaan kalliiseen aikaan nähden lautakunta puoltaa puheenalaista hakemusta ja lausuu, että edellä mainittu yhdistys olisi etusijassa otettava huomioon apurahoja myönnettäessä.

*Maitopisara-yhdistys*, joka on vuonna 1921 nauttinut 40,000 markan apurahaa, on, voidakseen jatkaa toimintaansa tarpeellisessa laajuudessa ja kun yhdistys nykyään sangen vähän voi toivoa vapaaehtoisia avustuksia, anonut 100,000 markan apurahaa. Yhdistyksen erittäin kannatusta ansaitsevaan tarkoitukseen nähden lautakunta esittää myönnyttäväksi yhdistyksen anomukseen, ja on lautakunta sitä mieltä, että yhdistyksen erinomaisen tärkeän toimintansa johdosta välttämättä tulisi saada koko pyytämänsä apuraha.

*Lastenhoidon edistämisyhdistys*, jolle vuodeksi 1921 myönnettiin 48,000 markan apuraha, on kuluvaksi vuodeksi anonut 80,000 markan apurahaa. Yhdistyksen toiminta on, eritoten sen voimassa pitämäin lastenmajalain ja lastenseimien johdosta, terveydenhoitokannalta erittäin tärkeä, minkätähden lautakunta ehdottaa yhdistykselle myönnettäväksi 50,000 markan apurahan.

Kaikki edellä mainitut yritykset ovat semmoisia, joiden tuberkulosin vastustamissuunnitelman mukaan tulisi kaupungilta saada tehokasta taloudellista kannatusta.

*Helsingin sairaskoti*, joka ei ole aikaisemmin saanut kaupungilta avustusta, on anonut 30,000 markan apurahaa taloutensa tukemiseksi. Lautakunta pitää tämän laitoksen tarkoitusta kannatusta ansaitsevana ja katsoo sentähden olevan ehdottaminen, että laitokselle myönnettäisiin jokin apuraha, jos puheenalaisesta määrärahasta jää jotakin ehdottomasti välttämättömäin apurahain lisäksi.

*Lastenlinna* nimiseen laitokseen nähden lautakunta vihdoin pyytää huomauttaa, että tämä tosin on hyödyllinen laitos, mutta kun sen toiminta, eritoten siellä järjestettyyn opetukseen nähden, koskee koko maata ja kun yhdistyksen maksamat palkat lautakunnasta näyttävät varsin suurilta, lautakunta ei katso voivansa puoltaa sille myönnettäväksi avustusta kaupungin varoista.

Yleiseksi ehdoksi niille näistä yhdistyksistä ja laitoksista, jotka saavat apurahaa kaupungilta, olisi lautakunnan mielestä määrättävä, että niiden on järjestettävä yhteistoiminta köyhäinhoitohallituksen kanssa tämän sopivaksi katsomalla tavalla.

Lastenlinna nimisen laitoksen apurahaan nähden (n:o 24) ei valiokunta ole voinut yhtyä terveydenhoitolautakunnan epäävään lausuntoon. Tämä laitos, jonka laajalle ulottuvasta toiminnasta tämän yhteydessä ainoastaan tarvitsee huomauttaa, että se tarjoo hoitoa lukuisille Helsingistä kotoisin oleville sekä ter-

veille että sairaille lapsille, sai viime vuonna, jolloin laitosta piti voimassa Modersvård åt barnet niminen yhdistys, 36,000 markan apurahan kunnalta, eikä pätevää syytä kokonaan lakkauttaa avustusta ole valiokunnan mielestä esitetty. Hallintokustannusten verraten suuri määrä saa selityksensä laitoksen kiitettävästä pyrkimyksestä saada sen johtoon ja käyttöön avustusta asiantuntevimmilta ja kelvollisemmilta voimilta. Siihen nähden että Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitolla, joka nyt pitää Lastenlinnaa voimassa, lienee suurempia mahdollisuuksia kuin ensin mainitulla yhdistyksellä hankkia yhdistykselle tarpeellisia varoja, näyttää kuitenkin kunnan apurahaa tällä kertaa voitavan jonkin verran vähentää, mihin nähden valiokunta on yhtynyt tarkoitukseen puoltamaan 30,000 markan apurahaa.

## *N:ot 25—30.*

Näistä hakemuksista on sosialilautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Koska *Valkonauha-yhdistyksen* toiminta, mikäli se tässä tapauksessa koskee Espoossa sijaitsevaa tyttöjen vastaanottokotia ja kaupunkiin palveluspaikkaa etsimään saapuneiden maalaistyttöjen kotia, on osoittautunut hyödylliseksi ja tällaisen toiminnan jatkaminen erittäin tarpeelliseksi, katsoo lautakunta, että yhdistykselle viitattuun tarkoitukseen olisi edelleen myönnettävä 4,000 markkaa.

*Martta-yhdistyksen Helsingin osaston* toiminta ruuanlaiton edistämiseksi ei tosin ole yhtä tärkeä eikä sen jokavuotinen toiminta välttämätön, mutta siihen katsoen että osasto on valmistanut m. m. erityisiä kursseja tehtaantyöväen naisille, lautakunta kuitenkin puoltaa osastolle myönnettäväksi 2,000 markan avustuksen.

*Helsingin taloustyöntekijäin yhdistyksen* toiminta m. m. palvelijatarkodin ylläpitämisessä on katsottava siksi yleishyödylliseksi, että lautakunnan mielestä yhdistyksen toimintaa, kuten tähänkin saakka, olisi avustettava, ja ehdottaa lautakunta tähän tarkoitukseen myönnettäväksi 8,000 markkaa.

*Suomen vankeusyhdistykselle*, jonka toiminta niinikään on osoittautunut hyödylliseksi, saa lautakunta ehdottaa annettavaksi avustusta 3,000 markkaa.

*Helsingin työväenyhdistys* anoo avustusta yhdistyksen lainakirjastoa varten, mutta koska tällaista avustusta voi saada valtion varoista ja kaupunki itse ylläpitää yleisiä lainakirjastoja, ei lautakunta, ottaen vielä huomioon että, jos avustusta annettaisiin yhdelle yhdistykselle tähän tarkoitukseen, yhtä hyvällä syyllä pitäisi vastaisuudessa antaa avustusta toisillekin yhdistyksille, katso voivansa tätä anomusta puoltaa.

Mitä sitten tulee *Teollisuusseutujen evankelioimisseuran* anomukseen, niin yhdistyksen kerhotoiminta työläisnaisten hyväksi lautakunnan mielestä kuuluu lähemmin lastensuojelulautakunnan kuin sosialilautakunnan toimialaan, mutta kun lautakunta katsoo, että yhdistyksen tällaista toimintaa olisi edistettävä, tahtoo lautakunta siltä vaadittuna lausuntona puoltaa anomusta sikäli, että yhdistykselle myönnettäisiin avustusta tähän tarkoitukseen 3,000 markkaa.

Mitä tulee Helsingin työväenyhdistyksen anomukseen apurahan saamisesta lainakirjastolleen (n:o 29), on valiokunta tosin sosialilautakunnan tavoin ollut sitä mieltä, ettei kaupungin yleensä pitäisi avustaa tämän laatuisia laitoksia. Erikoisesti huomioon ottaen että mainittu kirjasto kaupungin valloituksessa 1918 suurelta osalta tuhoutui ja että sen apurahananomus jo vuonna 1920 sai jonkin verran kannatusta valiokunnassa, joka silloin käsitteli kysymystä yleishyödyllisiä tarkoituksia varten olevan määrärahan jakamisesta (Pain. asiakirj. n:o 20 vuodelta 1920, siv. 2), on valiokunta kuitenkin tässä tapauksessa havainnut sopivaksi poiketa säännöstä, varsinkin kun tämä apuraha ei, niinkuin miltei kaikki muut, uusiintuisi vuosittain, vaan annettaisiin kerta kaikkiaan. Määrän on valiokunta kuitenkin vähentänyt 10,000:sta 5,000 markkaan.

## *N:ot 31—33.*

Näistä hakemuksista on kansanlastentarhain johtokunta lausunut seuraavaa:

*Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys* anoo 45,000 markan määrärahaa ylläpitääkseen ensi kesänä kolmea kesäsiirtolaa, kussakin 20 lasta kuuden viikon aikana, eli siis 120 niistä lapsista, jotka talvella ovat käyneet Helsingin kaupungin kannattamissa lastentarhoissa. Hakemuksen oheinen kustannusarvio ei näytä liian runsaalta. Suurin menomäärä, 30,900 markkaa, kohdistuu ruokintaan, joka on luettu 257: 50 markan mukaan lasta kohti kuuden viikon aikana eli 6: 12 markaksi päivässä, mitä nykyisin korkein elintarvehinnoin täytyy pitää alhaiseksi laskettuna. Palkat johtajattarille ja opettajattarille, jotka kauniiseen tehtäväänsä antautuen uhraavat heille tarpeellisen kesälevon pienten hoidokkiensa hyväksi, ovat erittäin alhaiset. Muitakaan eriä vastaan ei näy voivan muistuttaa. Johtokunta, joka yhtyy hakijan pelkoon, että tänäkin vuonna suunniteltu varain keräys puheena olevaan tarkoitukseen kalliin ajan sekä kunnalle ja valtiolle meneväin runsaiden verojen johdosta on antava niukan tuloksen, katsoo olevan ehdottomasti puoltaminen myönnettäväksi anottua määrää sinänsä.

*Fredriksbergin lastenseimi* anoo 11,000 markan apurahaa toimintansa jatkamiseksi tänä vuonna. Vuonna 1921 on laitos saanut 9,000 markkaa. Toiminnassaan on lastenseimi, niinkuin sen toimintakertomuksesta näkyy, pääasiassa riippuvainen kaupungin sille myöntämästä avustuksesta. Johtokunta sentähden katsoo olevan puoltaminen hakemusta.

*Ruotsalainen työtupa, Itäinen viertotie 3*, jota johtaa rouva Nora Krogerus, anoo 7,800 markan määräistä apurahaa. Tili vuodelta 1921 osoittaa tosin ylijäämää 1,511: 96 markkaa. Mutta kun lasten ruokintaan ei varmasti voida odottaa samaa apurahaa, mikä on aikaisemmin saatu eräästä yksityisestä rahastosta, katsoo johtokunta olevan puoltaminen määrärahaa sinänsä, sen ohessa huomauttaen, että johtajatar rouva Krogerus yksinomaan asianharrastuksesta ja nauttimatta palkkaa tahi korvausta muussa muodossa omistaa aikansa ja työnsä tälle laitokselle.

Katsoen kaikkien edellä mainittujen hakemusten erittäin ansaitsevan kaupungin viranomaisten huomiota, kun niillä kaikilla on sama kannatusta ansait-

seva tarkoitus, enimmin ruumiillisen ja siveellisen hoidon tarpeessa olevain lasten vaalinta, jota tehtävää puheenalaiset laitokset ovat useana vuonna osoittaneet hoitaneensa ansiokkaasti, rohkenee johtokunta toivoa, että on käyvä mahdolliseksi myöntää kaikkia apurahoja anotut määrät. Puheenalaisten laitosten suhteellisen merkityksen on johtokunta halunnut osoittaa sillä järjestyksellä, jossa ne on tässä lueteltu.

## *N:ot 34—37.*

K ö y h ä i n h o i t o h a l l i t u s on näistä hakemuksista hankkinut toimitusjohtajansa lausunnon ja puolestaan yhtynyt siihen, joka on seuraavaa sisällystä:

*Maria-yhdistys* palvelee vanhain palvelijatarten kodillaan välittömästi köyhäinhoidon ja kunnan etuja, minkätähden köyhäinhoito hyvin voi puoltaa yhdistyksen anomusta.

Samaten voinee köyhäinhoitohallitus puoltaa *Helsingin sokeainyhdistyksen* hakemusta, kun yritys, jolle määrärahaa anotaan, on erittäin kannatusta ansaitseva ja täyttää todellista tarvetta. Niinkuin tunnettu, kasvatetaan suuri osa sokeita pääasiallisimmin harjantekijöiksi, ja voisivatkin he tällä ammatilla elättää itseään, ellei työaineiden hankinta ja vielä enemmän valmiiden tuotteiden rahaksimuutto tuottaisi vaikeuksia. Näiden vaikeuksien poistaminen on Helsingin sokeainyhdistyksen tarkoituksena.

Pyydetyn määrärahan myöntämiseen voitaisiin kuitenkin panna se ehto, että varat olisi etusijassa käytettävä Helsingissä kotipaikkaoikeutta nauttivain sokeiden hyväksi, mihin nähden sokeainyhdistyksen tulisi olla yhteistoiminnassa köyhäinhoitohallituksen rekisteritoimiston kanssa.

*Pelastusarmeija* ja *kaupunkilähetys* anovat kumpikin määrärahaa kahdelle lastenkodille, yhdelle päiväkodille ja kesäsiirtoloille, joissa laitoksissa pelastusarmeija tarjoo tilaa useammille lapsille kuin kaupunkilähetys. Sitä paitsi anoo pelastusarmeija määrärahaa Mustikkamaan äitisiirtolalle ja Väinölän pelastuskodille sekä kaupunkilähetys lastenkirjastolleen, ompelukokouksille y. m. sekä kotitöiden jakamiseksi.

Oheen pannut tilit osoittavat, että pelastusarmeijan anoma määrä on paljon vähempi osa sen yritysten kokonaiskustannuksista kuin kaupunkilähetyksen anomat määrät verrattuina sen vastaaviin kokonaiskustannuksiin, minkätähden, vaikkakin molemmat hakemukset ovat kannatusta ansaitsevia, pelastusarmeijan hakemus olisi otettava huomioon ennen kaupunkilähetyksen hakemusta. Viime vuonna nauttikin pelastusarmeija 50,000 markan apurahaa kaupunkilähetyksen saadessa 25,000 markkaa. Nyt anoo pelastusarmeija 30,000 markalla korotettua määrää, jota hyvin perustelee se enemmän kuin kahta vertaa suurempi vajaus, minkä sen yritykset viime vuonna tuottivat. Käytettävänä olevan määrärahan niukkuuteen nähden ehdotetaan kuitenkin myönnettäväksi ainoastaan 60,000 markkaa.

Kaupunkilähetyksen anomukseen nähden huomaa, mikäli on mahdollista asiakirjain johdolla toimittaa vertailuja viime vuoden todellisten tulojen ja menojen kanssa, että kaupunkilähetys ylipäätään on liikkunut liian pienillä tuloilla

ja liian suurilla menoilla, minkätähden on vaikea torjua ajatusta että tässä on tinkimisen varaa. Niinpä on esim. köyhäinhoitohallituksen ja lastensuojelulautakunnan apumaksut lastenkodeille laskettu viimevuotisia vähemmiksi, vaikka hoitokustannukset ovat kohonneet eikä lasten lukumäärän vähenemistä ole odotettavana. Samaten on kaupunkilähetyksen päiväkodin hoitomaksut laskettu puolta vähemmiksi pelastusarmeijan vastaavan laitoksen maksuja. Kilon tyttökodille pyydetään lähes neljä kertaa suurempaa määrärahaa kuin Korson poikakodille lasten suhteellisen lukumäärän tätä perustelematta.

Lastenkirjaston, ompelukokousten, puutarhatyön ja veneretkien ei voine katsoa täyttävän sellaista tarvetta, että aikaisemman määrärahan korottaminen kolminkertaiseksi olisi sen johdosta tarpeellinen.

Kotitöiden jakelua varten anotaan 30,000 markan määrärahaa viimevuotisen 5,000 markan sijasta. Tämä toimintahaara ansaitsee kieltämättä kunnan kannatusta, mutta saattaa epäillä, onko näin suuri korotus välttämätön. Viime vuoden tili nimittäin osoittaa osin, että köyhäin naisten osaksi täten tullut apu on ollut verraten vähäinen, osin ettei yritys ole ollut tyydyttävästi järjestetty. Niinpä on valmiiden töiden myynti tuottanut ainoastaan noin puolet tarveaineisiin käytetystä määrästä, jota vastoin toinen puoli tarveainekustannuksista ynnä työpalkat on suoritettu kaupunginvaltuuston myöntämästä määrärahasta.

Edellä mainituilla perusteilla ei mielestäni ole syytä korottaa kaupunkilähetyksen aikaisempaa määrärahaa miltei kolminkertaiseksi, vaan katson voivani kaupunkilähetykselle ehdottaa ainoastaan 40,000 markan määrärahaa.

Helsingin sokeainyhdistyksen (n:o 35) apurahaan nähden pyytää valiokunta huomauttaa, että valiokunta on sen korottanut 4,000:sta 6,000 markkaan hakemuksen hellittävää laatua silmällä pitäen ja koettaakseen hiukan enemmän kuin ennen edistää tätä verraten laiminlyötyä kovaosaisten avustustoiminnan haaraa. Mitä tulee ehtoon, jonka köyhäinhoitohallitus on halunnut kytkeä tähän apurahaan, mainittakoon, ettei erikoista ehtoa ole tarpeen, koska sama ehto jo ennestään koskee kaikkia puheenalaista laatua olevia apurahoja.

## *N:o 38.*

Urheilulautakunta on lähemmin perustelematta puoltanut tätä hakemusta.

Valiokuntakin puolestaan on katsonut voivansa puoltaa myöntymistä puheenalaiseen hakemukseen, varsinkin kun anottu määrä on sangen vähäpätöinen ja Kaupunginvaltuusto aikaisemmin myöntämällä määrärahan tarkoitukseen on osoittanut haluvansa sitä kannattaa.

## *N:o 39.*

Poliisimestari on tästä hakemuksesta lausunut seuraavaa:

Kun *Helsingin eläinsuojelusyhdistys* viime vuosien aikaisesta taloudellisesta ahdinkotilastaan huolimatta on osoittanut virkeää ja kaikkea tunnustusta ansaitsevaa toimintaa eläinrääkkäyksen hillitsemiseksi kaupungissa, olisi sen esillä olevaan anomukseen myönnyttävä. Mielestäni on yhdistyksen anoma määrä sangen vaatimaton eikä sietäisi tinkimistä, mutta tämä kysymys riippuu määrärahan suuruudesta ja kilpahakijain enemmän tahi vähemmän kannatusta ansaitsevasta yleishyödyllisestä toiminnasta.

Tämä hakemus, jonka inhimilliselle tarkoitukselle valiokunta muutoin antaa kaiken tunnustuksen, kuuluu valiokunnan mielestä niihin, jotka voivat vaatia osakseen huomiota ainoastaan sillä edellytyksellä, että täysin riittävä avustus samalla voidaan myöntää yrityksille ja laitoksille, joilla on tärkeämpi yleishyödyllinen merkitys. Kun tätä edellytystä ei nyt ole olemassa, ei valiokunta puolestaan ole katsonut hakemusta olevan otettava huomioon.

Tarkoitukset, joita varten apurahoja on anottu, nyt anotut ja lähinnä edellisenä vuonna myönnetyt sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain kuluvaksi vuodeksi puoltamat avustusmäärät näkyvät kunkin hakijan kohdalla tässä seuraavasta taulukatsauksesta. Taulun viimeiseen sarekkeeseen on merkitty valiokunnan kunkin eri hakemuksen johdosta tekemä ehdotus.

## Yleishyödyllisille yrityksille ja laitoksille vuonna 1922 anotut apurahat.

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Haettu määrä Smk. | Vuonna 1921 myönnetty määrä Smk. | Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk. | Valiokunnan ehdottama määrä Smk. |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | **Helsingfors svenska folkskolors lärar- och lärarinneförening** köyhäin ja kivulloisten oppilaiden kesäsiirtoloille ..... | 70,000: — | 45,000: — | 70,000: — | 45,000: — |
| 2 | **Sama yhdistys** tuberkulootisten oppilaiden virkistyskodille ..... | 25,000: — | 12,000: — | 25,000: — | 12,000: — |
| 3 | **Helsingin kuuromykkäyhdistys** kansanvalistustyölleen kuuromykkäin keskuudessa ..... | 1,000: — | 1,000: — | 1,000: — | 1,000: — |
| 4 | **Helsingfors svenska folkhögskola** opiston toimikunta koulun voimassapitoon ... | 4,000: — | 3,000: — | 4,000: — | 3,000: — |
| 5 | Ungdomsförbundet **Fylgia** opetuskurs-seilleen, siirtolapuutarhalleen y. m... | 9,000: — | 3,000: — | 9,000: — | 3,000: — |
| 6 | **Helsingin opettajaliiton kesävirkistystoimikunta** köyhäin ja sairaalloisten oppilaiden kesäsiirtoloille ..... | 200,000: — | 135,000: — | 200,000: — | 143,000: — |
| 7 | **Arbetets vänner** (emäyhdistys ja Sörnäsin haaraosasto) lasten kesätyöskentelyä varten ..... | 5,000: — | 3,000: — | 3,000: — | 3,000: — |
| 8 | **Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys** tyttöjen työtuvan voimassapitoon ja laajentamiseen y. m. ..... | 50,000: — | 10,000: — | 40,000: — | 10,000: — |
| 9 | **Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys** veistolaitoksen ja työnvälitysosaston voimassapitämiseksi toimettomille pojille sekä puutarhatyöskentelyn järjestämiseksi katuammattilaisille .... | 39,300: — | 23,000: — | 30,000: — | 20,000: — |
| 10 | **Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunta** puutarhatöiden järjestämiseksi lapsille.. | 12,000: — | 9,000: — | 10,000: — | 9,000: — |
| 11 | **Finlands allmänna svenska folkskollärar- och -lärarinneförening**, Helsingin piiri, puutarhatöiden ja veistokurssien järjestämiseksi lapsille..... | 12,075: — | 7,000: — | 7,000: — | 7,000: — |
| 12 | **Töölön koulupuutarhan** toimikunta lasten kesätyöskentelyä varten ..... | 6,000: — | 3,000: — | 6,000: — | 4,000: — |

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Haettu määrä Smk. | Vuonna 1921 myönnetty määrä Smk. | Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk. | Valiokunnan ehdottama määrä Smk. |
|---|---|---|---|---|---|
| 13 | **Valkonauha**-yhdistys kahden lastensuojelukotinsa voimassapitoon ..... | 60,000: — | [1]) 25,000: — | 25,000: — | 20,000: — |
| 14 | **Lasten työkotiyhdistys** toimintaansa varten jouluk. 1921—kesäk. 1922 (etuanti) .. | 30,000: — | — | 110,000: — | 90,000: — |
| 15 | **Sama yhdistys** työkotien voimassapitoon ..... | 155,526: 65 | [2]) 110,000: — | | |
| 16 | **Helsingin rouvasväenyhdistys** lastenkotinsa voimassapitoon ..... | 12,000: — | 12,000: — | 10,000: — | 10,000: — |
| 17 | Neiti **Tilly Soldan** Grankullan lastenhoitoopiston voimassapitoon ..... | 50,000: — | 10,000: — | 10,000: — | 10,000: — |
| 18 | Neiti **Tilly Soldan** Tikkurilan lastenkodin voimassapitoon ..... | 27,500: — | 12,000: — | 12,000: — | 10,000: — |
| 19 | **Föreningen för barnens och ungdomens väl:** a) Lastenkamari nimisen vastaanottokodin voimassapitoon [3]) ..... | 47,000: — | 15,000: — | — | 15,000: — |
| | b) leikkikenttäin johtajattarien palkkaamiseen ..... | 8,000: — | 5,000: — | 8,000: — | 5,000: — |
| 20 | **Riisatautisten lasten parantolayhdistys** Högsandin parantolan voimassapitoon .. | 12,000: — | 9,000: — | 12,000: — | 10,000: — |
| 21 | **Maitopisara**-yhdistys maidon ostoon lapsille ja äideille ..... | 100,000: — | 40,000: — | 100,000: — | 40,000: — |
| 22 | **Lastenhoidon edistämisyhdistys** toimintansa hyväksi ..... | 80,000: — | 48,000: — | 50,000: — | 48,000: — |
| 23 | **Helsingin sairaskodin** toimikunta sairaskodin voimassapitoon ..... | 30,000: — | — | Puolletaan, jos on ylijäämää. | — |
| 24 | **Kenraali Mannerheimin lastensuojeluslitto** Sörnäsissä olevan Lastenlinnan voimassapitoon ..... | 75,000: — | [4]) 36,000: — | — | 30,000: — |
| 25 | **Valkonauha**-yhdistys Espoossa olevan tyttöjen vastaanottokodin ja kaupunkiin palveluspaikkaa etsimään saapuneiden maalaistyttöjen kodin voimassapitoon ..... | 25,000: — | 4,000: — | 4,000: — | 4,000: — |

[1]) Siitä 10,000 markaa yhdistyksen toisen suojelukodin voimassapitoon kesään 1921. — [2]) Siitä myönnettiin 30,000 markkaa 9/3 1921 tililtä 19. VIII. 1. — [3]) Sen jälkeen kuin hakemus oli tehty, on Lastenkamarin ottanut haltuunsa Kasvatuskotiyhdistys, joka on omissa nimissään anonut samaa määrää puheenalaiseen tarkoitukseen. — [4]) Tämä määrä myönnettiin Modersvård åt barnet nimiselle yhdistykselle, joka vuonna 1921 piti voimassa Lastenlinnaa.

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Haettu määrä Smk. | Vuonna 1921 myönnetty määrä Smk. | Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk. | Valiokunnan ehdottama määrä Smk. |
|---|---|---|---|---|---|
| 26 | **Martta-yhdistyksen Helsingin osasto** ruuanlaittokoulunsa voimassapitoon | 5,000: — | 2,000: — | 2,000: — | 2,000: — |
| 27 | **Helsingin kotitaloustyöntekijäin yhdistys** palvelijatarkotinsa voimassapitoon | 10,000: — | 8,000: — | 8,000: — | 8,000: — |
| 28 | **Suomen vankeusyhdistys** toimintansa hyväksi | 25,000: — | 3,000: — | 3,000: — | 3,000: — |
| 29 | **Helsingin työväenyhdistys** lainakirjastolleen | 10,000: — | Uusi. | — | 5,000: — |
| 30 | **Teollisuusseutujen evankelioimisseura** työkeskukselleen Kalliolalle | 15,000: — | Uusi. | 3,000: — | — |
| 31 | **Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys:** a) kolmen lasten kesäsiirtolan voimassapitoon | 45,000: — | 26,000: — | 45,000: — | 26,000: — |
| | b) rautatielippuihin ja kalustonrahdin kustantamiseksi kesäsiirtoloihin | 4,000: — | | [1]) — | |
| 32 | **Fredriksbergin lastenseimen** toimikunta lastenseimen voimassapitoon | 11,000: — | 9,000: — | 11,000: — | 9,000: — |
| 33 | Rouva **Nora Krogerus** ruotsalaisen työtuvan voimassapitoon I. Viertotien 3:ssa | 7,800: — | 5,000: — | 7,800: — | 5,000: — |
| 34 | **Helsingin Mariayhdistys** iäkkäiden palvelijatarten kodin voimassapitoon | 10,000: — | 8,000: — | 10,000: — | 8,000: — |
| 35 | **Helsingin sokeainyhdistys** työaineiden hankkimiseen ja työnvälitystoiminnalleen | 12,000: — | 4,000: — | 12,000: — | 6,000: — |
| 36 | **Pelastusarmeija** kahden lastenkotinsa, kesäsiirtolain, Mustikkamaan äitisiirtolan, Väinölän pelastuskodin ja Sörnäsin lastenseimen voimassapitoon | 80,000: — | 50,000: — | 60,000: — | 50,000: — |
| 37 | **Helsingin kaupunkilähetys:** a) Korson lastenkodin voimassapitoon | 4,200: — | | | |
| | b) tyttöjen-vastaanottokodin voimassapitoon | 15,000: — | | | |

[1]) Tästä yhdistyksen hakemuksen kohdasta ei asianomainen lautakunta ole antanut lausuntoa.

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Haettu määrä Smk. | Vuonna 1921 myönnetty määrä Smk. | Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk. | Valiokunnan ehdottama määrä Smk. |
|---|---|---|---|---|---|
| | c) Fredriksbergin lastensuojelun voimassapitoon | 5,000: — | | | |
| | d) kesäsiirtolain voimassapitoon | 10,000: — | 25,000: — | 40,000: — | 25,000: — |
| | e) ompelukokousten, puutarhatyön, veneretkien y. m. järjestämiseen | 5,000: — | | | |
| | f) nuoriso- ja lastenkirjastolle | 4,000: — | | | |
| | g) hädänalaisten naisten auttamiseksi kotityöllä | 30,000: — | | | |
| 38 | F. F. F:n (Förbundet för fysisk fostran av Finlands kvinnor) leikki- ja urheiluvaliokunta urheiluharjoitusten järjestämiseksi kaupungin oppikoulujen oppilaille | 1,000: — | Uusi. | 1,000: — | 1,000: — |
| 39 | Helsingin eläinsuojelusyhdistys toiminnalleen | 1,500: — | Uusi. | 1,500: — | — |
| | Yhteensä Smk. | 1,455,901: 65 | | | 700,000: — |

Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmääräraha on, niinkuin tunnettu, tarkoitettu korvaamaan kaupungin ennen saamaa Helsingin anniskeluyhtiön voittovarain osuutta. Tämän johdosta ovat ne hakijat, joille viime vuosina on annettu avustusta mainitusta määrärahasta, varain asianmukaiseen käyttöön nähden olleet sen valvonnan alaiset, mikä säädetään Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaa menettelyä koskevissa säännöissä. Valiokunta pitää samanlaista valvontaa nyt myönnettäviin apurahoihin nähden luonnollisena ja tarpeellisena.

Mitä muihin avustusten nauttimisehtoihin tulee, on valiokunta puolestaan katsonut siinä kohden aikaisemmin säädetyt ehdot olevan muuttamattomina pysytettävä voimassa.

Edellä lausutun johdosta on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

*1) että valiokunnan edellä olevassa taulukatsauksessa esittämät ehdotukset yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta hyväksytään, Lastenkamari nimiselle vastaanottokodille (n:o 19, a) ehdotettu avustus kuitenkin myöntämällä Kasvatuskotiyhdistykselle;*

*2) että kaikki hakijat, joille mainitusta määrärahasta avustusta annetaan, varain asianmukaiseen käyttöön nähden alistetaan semmoisen valvonnan alaiseksi, mikä säädetään Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaa menettelyä koskevissa säännöissä, niin että hakijat n:ot 1—5 mainitussa kohden ovat ruotsinkielisten kansakoulujen ja n:o 6 suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan, n:ot 7—19 lastensuojelulautakunnan, n:ot 20—22 ja 24 terveydenhoitolautakunnan, n:ot 25—29 sosialilautakunnan, n:ot 31—33 kansanlastentarhain johtokunnan, n:ot 34—37 köyhäinhoitohallituksen ja n:o 38 urheilulautakunnan alaiset;*

*3) että lisäehdoiksi puheenalaisten avustusten nauttimiseen nähden määrätään alempana mainittujen apurahansaajain noudatettavaksi:*

*a) Risatautisten lasten parantolayhdistyksen (hakijan n:o 20), että yhdistyksen tulee ensi kesänä vähintään 3½ kuukauden ajaksi maksutta luovuttaa vähintään seitsemän sijaa Högsandin parantolasta köyhäinhoitohallituksen sinne ehdottamille lapsille;* sekä

*b) kaikkien hakijain, jotka vastaavaa korvausta saamatta myöntävät tarvitseville henkilöille apua, että niiden, samalla kuin niiden on sopivissa tapauksissa tehtävä ero täällä kotipaikkaoikeutta nauttivain ja muiden täällä oleskelevien henkilöjen välillä, tulee jokaisessa eri tapauksessa köyhäinhoitohallituksen rekisteritoimistosta hankkia tarkka tieto avunanojan oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tai toisessa annetaan, ilmoittaa se toimistoon rekisteröitäväksi, niin myös avustusten myöntämisen ja käytön valvontaan nähden alistua niihin määräyksiin, joita köyhäinhoitohallitus tai asianomainen lautakunta katsonee tarpeelliseksi antaa;* samoin kuin

*4) että asianomaisille johto- ja lautakunnille annetaan Kaupunginvaltuuston edellä kerrotuista päätöksistä tieto niiden asiana oleviin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.*

Helsingissä, huhtikuun 10 päivänä 1922.

**Akseli Nikula.**

**Einar Meinander.** **Väinö Mikkola.**

**J. K. Lehtonen.** **Iida Yrjö-Koskinen.**

*Harald Dalström.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Esitys kaupungin maatilain vuokraamisesta ja hallinnosta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**RAHATOIMIKAMARI**

*Huhtik. 20 p:nä 1922.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 672.

Kahdessa eri lähetteessä kuluneen maaliskuun 18 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa maanviljelyslautakunnan esityksistä, joista toinen koskee kysymystä siitä, mitkä kaupungin maatilat olisivat annettavat vuokralle maanviljelystarkoituksiin ja mitkä edelleen pidettävät kaupungin omassa viljelyksessä, ja toinen sisältää ehdotuksen kaupungin maatilain hallinnosta.

Rahatoimikamari on katsonut molemmat esitykset siksi yhteenkuuluviksi, että ne ovat käsiteltävät yhdellä kertaa ja seuraavat kummatkin maanviljelyslautakunnan kirjelmät tätä rahatoimikamarin esitystä (Liitteet I ja II). Ennenkuin rahatoimikamari on ottanut asian lopullisesti omasta puolestaan ratkaistavaksi, on kamari katsonut tarpeelliseksi pyytää yleisten töiden hallituksen lausuntoa maanviljelyslautakunnan esityksistä (Liite III).

Mitä ensinnäkin jakoehdotukseen tulee, on rahatoimikamari havainnut, että maanviljelyslautakunta on asian ratkaissut sangen onnellisesti. Lautakunnan ehdotuksen mukaan, joka sisältää sellaisen jaoituksen, että 598,5 ha:n ala vuokrattaisiin ja 574,0 jäisi kaupungin omaan viljelykseen, tulisivat parhaat viljelykset ja ne, jotka ovat helpommin maanviljelyskeskuksesta Boxbackasta hoidettavissa, jäämään edelleen kaupungin hoitoon. Kaupungin hoitoon jäävien alueitten kokonaisuutta on kamarin mielestä ehdotuksessa pidetty tarpeeksi silmällä. Huomioon ottamatta ei saa myöskään jättää sitä etua, mikä kaupungille on terveydenhoidollisessa suhteessa siitä, että Vantaanjoen rannat jäävät kaupungin haltuun. — Samoin katsoo rahatoimikamari, että vuokra-ajat eri ryhmiä varten ovat asetetut sopivin pitkiksi. Niitten alueitten vuokraus, joiden vuokra-ajat ovat asetetut siksi lyhyiksi kuin 15—10 vuodeksi, tulisi järjestää siten, ettei se joutuisi ristiriitaan voimassa olevan maanvuokralain säännösten kanssa. Mitä sitten siihen kysymykseen tulee, olisivatko vuokralle annettavat alueet jaettavat suuremmissa tai pienemmissä erissä vuokralle, olisi kamarin mielestä asia jätettävä maanviljelyslautakunnan huoleksi, joka lienee ollutkin

maanviljelyslautakunnan tarkoitus. Pienviljelyksen puolesta puhuvat tosin monet seikat. Sen kautta ensinnäkin kaupunki luultavasti voisi saada suuremmat vuokratulot kuin jos alueet vuokrataan suuremmissa erin. Samoin olisi tilaisuus kiinnittää maanviljelykseen suuremmat joukot henkilöitä, jolla seikalla on epäilemättä suuri kansantaloudellinen merkitys. Suuremmissa palstoissa annettava vuokraus olisi kuitenkin helpommin kaupungin puolesta tarkastettavissa. Lisäksi on huomioon otettava rakennuskysymys. Kovin pieniä viljelyksiä varten ei vuokraajan kannata ryhtyä talous- y. m. rakennuksia rakentamaan. Jos alueet annetaan suuremmissa ryhmissä vuokralle, voidaan ne saada kaikki heti vuokratuiksi, kun sen sijaan pienviljelyksen lopulliseen järjestelyyn menee pitempi aika. Vaikkakin kamari siis katsoo, että kysymys jokaisen vuokrattavan alan suuruudesta on jätettävä maanviljelyslautakunnan ratkaistavaksi, on kamari tahtonut mielipiteenään lausua, ettei vuokramaita olisi aivan pieniin palstoihin jaettava, vaan ovat ne mikäli mahdollista ja ainakin etäisimmät annettavat suuremmissa ryhmissä vuokralle.

Vuokrasopimuksiin nähden tahtoo kamari huomauttaa, että niihin on otettava tarpeelliset määräykset siitä, että kaupungille on vuokrakauden kuluessa teitä y. m. tarpeita varten luovutettava vuokranalennusta vastaan tarpeellista maata. Samoin poltto- ja mahdollisesti rakennuspuiden suhteen ovat tarkat määräykset tarpeen. Rakennuksiin nähden on vuokraajalle annettava oikeus rakentaa ainoastaan maanviljelyksen käyttöä varten tarpeelliset talous- ja asuinrakennukset, joitten sijoittamiseen maanviljelyslautakunnan lupa on hankittava. Kuitenkin voinee kaupunki vuokrakauden loputtua joko lunastaa rakennukset tai antaa luvan, että ne saavat olla paikoillaan vielä senkin jälkeen.

Mitä sitten vuokranmaksutapaan tulee, ei rahatoimikamari ole voinut yhtyä maanviljelyslautakunnan ehdotukseen, että vuokra voidaan maksaa yksinomaan luonnontuotteissa. Kamari on katsonut, että luonnontuotteissa maksettava vuokra johtaa siihen, että vuokraaja tuo säännöllisesti huonoimmat tuotteensa vuokranantajalle. Sitä paitsi kertyisi kaupungille mahdollisesti liiaksi näitä tuotteita, joten kaupungin olisi pakko ruveta niitä myymään. Kamarin mielestä olisi siis vuokra suoritettava rahassa. Mutta kun on vaikea pitemmän ajanjakson kuluessa arvostella rahan arvoa, olisi vuokra-alueiden vuokra luettava luonnontuotteissa, mutta suoritettava käteisellä verohinnan mukaan.

Lopuksi ehdottaa maanviljelyslautakunta, että kysymyksessä olevien tilusalueitten vuokraus ja vuokran määrääminen ja kannanta uskotaan maanviljelyslautakunnalle, jonka on hankittava ennen alueiden vuokraamista kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunto. Vuokrasopimusten laadinta ja allekirjoittaminen jäisi sen sijaan rahatoimikamarin asiaksi. Tässä suhteessa ei rahatoimikamari myöskään voi yhtyä maanviljelyslautakuntaan. Sekä voimassa olevan kunnallislain että rahatoimikamarin ohjesäännön mukaan kuuluu kaupungin kiinteistöjen hallinto rahatoimikamarille. On senvuoksi luonnollista, että raha-

toimikamarille on annettava sananvaltaa vuokrauskysymyksessä, eikä yksinomaan muodollista vuokrasopimusten laadintaa ole jätettävä kamarille. Tähän saakka ja voimassa olevien säännösten mukaan kuuluisi jokaisen vuokra-alueen vuokralleanto Kaupunginvaltuuston päätettäviin asioihin. Mutta kun Valtuustolle epäilemättä kertyisi kovin paljon tällaisia kysymyksiä, joista useat tulevat epäilemättä olemaan verrattain vähäpätöisiä laadultaan, voisi Kaupunginvaltuusto luovuttaa siinä suhteessa päätäntövallan kamarille. Rahatoimikamari on sitä mieltä, että maanviljelyslautakunta ottaisi vastaan kaikki vuokratarjoukset, jotka lautakunta sitten ehdotuksineen alistaisi rahatoimikamarin lopullisesti hyväksyttäviksi ja vahvistettaviksi. Ainakin milloin kysymyksessä ovat kaupunkia lähinnä olevat alueet, olisi asemakaavakannalta kuultava yleisten töiden hallitusta.

Kaupungin maatilain hallintoon nähden tahtoo kamari myöskin painostaa sitä seikkaa, että kamarille on sekä kaupungin keskushallintoelimenä että lain edellyttämänä kiinteistöhallinnon haltijana säilytettävä kiinteä yhteys maanviljelyslautakunnan kanssa. Sen vuoksi olisi erittäin suotava, että rahatoimikamari saisi valita yhden maanviljelyslautakunnan viidestä jäsenestä. Kun tätä seikkaa ei ole otettu ennemmin huomioon, olisi asia korjattava maanviljelyslautakunnan ohjesääntöä laadittaessa.

Mitä muutoin maatilain lähimpään hallintoon tulee, pitää rahatoimikamari puolestaan tarpeettomana erityisen maanviljelyslautakunnan alaisen johtokunnan asettamista. Sellaisen kautta perustetaan vain liian paljon toisistaan riippuvia hallintoelimiä. Jos maanviljelyslautakunta määrätään täysivaltaiseksi kolmen jäsenen ollessa läsnä kokouksissa, saadaan se koolle jokseenkin yhtä helposti kuin 3-jäseninen johtokunta. On lisäksi tärkeää, että valittava ylihoitaja saa tarpeeksi itsenäisen ja vastuunalaisen aseman. On luonnollista, että hän epätietoisena ollen neuvottelee lautakunnan puheenjohtajan kanssa kysymyksistä, joita varten ei katsota tarpeelliseksi kutsua koko lautakuntaa koolle. Lautakunnan puheenjohtajaksi olisi saatava henkilö, jolla on aikaa antautua tehtäväänsä, ja olisi hänelle maksettava eri palkkio puheenjohtajantoimesta, kuten on asian laita useissa tärkeissä lautakunnissa ja hallituksissa, esimerkiksi yleisten töiden ja köyhäinhoitohallituksessa sekä terveydenhoitolautakunnassa.

Kysymykseen kaupungin muiden kuin Helsingin pitäjässä sijaitsevien maatilain ylivalvontaan nähden on rahatoimikamari sitä mielipidettä, että maanviljelyslautakunnalle olisi tällainen valvonta jätettävä. Näitä tiloja ovat kasvatuslautakunnan hoidossa olevat Bengtsårin tila Bromarvissa ja Toivoniemen Lohjalla sekä Ryttylän tila Hausjärvellä, Reimars Espoossa, Eknäsin kartano Porvoon pitäjässä sekä Mankala Fors Aktiebolag nimisen yhtiön hallinnossa olevat tilat ja palstatilat Iitissä. Kuitenkaan ei rahatoimikamarin mielestä näitten tilojen hallintoa olisi jätettävä suorastaan maanviljelyslautakunnalle, vaan ainoastaan niitten ylivalvonta. Lautakunnan olisi valvottava ja määrättävä viljelys-

suunnitelmat, metsien hoito j. n. e. Kasvatuslautakunnan hoitamilla tiloilla on tietysti otettava huomioon myös kasvatuksellisia näkökohtia. Reimarsin eteläosa on toistaiseksi annettu vuokralle Gottfr. Strömberg O. Y:lle ja pohjoinen rahatoimikamarin hallinnon alaisena jaettu pienempiin asunto- ja viljelyspalstoihin. Eknäsin omistusta ja vuokrausta on pidettävä tilapäisenä. Mankala yhtiön hallussa olevat tilat hoidettaneen ainakin toistaiseksi vielä osakeyhtiön avulla.

Eräs seikka, jonka maanviljelyslautakunta on esityksessään kokonaan sivuuttanut, on kysymys lautakunnan tililaitoksesta. Lautakunnan erikoisasema näyttäisi kenties edellyttävän oman kassa- ja tililaitoksen perustamista. Rahatoimikamarista on kuitenkin kokemus osoittanut, että kaupungin tililaitostenkin alalla on pyrittävä keskitykseen, ja kun kamarin mielestä muutamat nykyisetkin tililaitokset voitaisiin yhdistää rahatoimikonttoriin, ei olisi itsenäisiä kassalaitoksia luotava lisää. Tähän tulee lisäksi, että maanviljelyslautakunnan konttori on maaseudulla, jossa ei ole pankkilaitosta. Kun lautakunta kuitenkin tarvitsee käteisiä varoja ja sen konttorin kautta harjoitetaan pienemmissä erin käteismyyntiä, voitaneen asia järjestää, kuten tähänkin asti eli siten, että rahatoimikamari antaa lautakunnan käytettäväksi tilitystä vastaan ennakkovaroja. Lautakunnan tilivirastoon ei kuitenkaan tarvinne kiinnittää enempää kuin korkeintain kaksi henkilöä.

Nyt kysymyksessä olevan muutoksen toimeenpanemisen aikaan nähden on rahatoimikamari sitä mieltä, että siihen olisi ryhdyttävä niin pian kuin mahdollista. Marraskuun 1 päivästä voitaneen useimmat vuokra sopimuksetasettaa alkaviksi. Sanottuna päivänähän päättyvät myös maanviljelyslautakunnan alaisen palveluskunnan palkkasopimukset. Siihen mennessä olisi myöskin ylijohtajantoimi täytettävä. Samoin tulisi maanviljelyslautakunnan ja sen alaisten toimihenkilöitten ohjesäännöt sitä ennen olla hyväksytyt. Maanviljelyslautakunnan olisi senvuoksi heti ryhdyttävä toimenpiteisiin, että koko uudelleenjärjestely voidaan saada viimeistään marraskuun 1 päivään tänä vuonna toimeenpannuksi.

Siihen nähden mitä rahatoimikamari on ylempänä esittänyt saa kamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää:

*että kaupunki pitää omassa viljelyksessään edellä mainitut Tuomarinkylän, Boxbackan, Oulunkylän ja Pakinkylän (Toivosen) maatilain osat;*

*että kaupungin Helsingin pitäjässä omistamista maatiloista Kårböle kokonaisuudessaan, Tuomarinkylän ja Pakinkylän (Toivosen) länsiosat sekä Boxbackan ryhmän pohjoisosat ynnä Hertonäsin säterin tilukset, kaikkiaan noin 440 hehtaaria, annetaan vuokralle maanviljelystarkoituksiin 25—30 vuodeksi;*

*että Hertonäsin eteläosat sekä Oulunkylän länsiosat, kaikkiaan noin 155 hehtaaria, annetaan vuokralle 10—15 vuodeksi;*

*että näiden vuokra-alueiden vuokra luetaan luonnontuotteissa ja suoritetaan käteisellä verohinnan mukaan;*

*että yllämainittujen tilusalueiden vuokraus ja niiden vuokrain määrääminen ja kannanta uskotaan rahatoimikamarille, senjälkeen ja sittenkuin maanviljelyslautakunta on sille jätettyjen tarjousten johdosta tehnyt ehdotuksen vuokrauksen suhteen, ollen rahatoimikamarin hankittava asian niin vaatiessa yleisten töiden hallituksen lausunto;*

*että kaupungin maatilain hallintoa varten asetetun maanviljelyslautakunnan viidestä jäsenestä Kaupunginvaltuusto valitsee neljä ja rahatoimikamari yhden;* sekä

*että maanviljelyslautakunnalle annetaan tehtäväksi laatia ehdotus johtosäännöksi maanviljelyslautakunnalle ja sen alaisille toimihenkilöille, jossa suhteessa on huomattava,*

*että kaupungin maatilain ylin johto annetaan ammattitaitoiselle maatilain ylihoitajalle;*

*että maanviljelyslautakunnalle asetetaan oma tilivirasto rahatoimikonttorin toimiessa sen kassalaitoksena;* sekä

*että kaupungin muutkin maatilat kuin Helsingin pitäjässä sijaitsevat jätetään maanviljelyslautakunnan ylivalvonnan alaisiksi;*

jonka lisäksi Kaupunginvaltuusto päättänee

*että ylläesitetty järjestely on toimeenpantava viimeistään ensi marraskuun 1 päivästä.*

Kaupungingeodeetin hankkimat kartat kaupungin maatiloista seuraavat rahatoimikamarin kirjelmää.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite I.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Sittenkuin Kaupunginvaltuuston joulukuun 14 päivänä 1922 valitsema maanviljelyslautakunta oli Kaupunginvaltuuston kirjelmässä marraskuun 16 päivältä 1921 N:o 825 saanut tehtäväkseen yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa laatia ehdotuksen, mitkä kaupungin maatilat tahi niiden osat olisi annettava vuokralle maanviljelystarkoitukseen ja mitkä edelleen pidettävä kaupungin omassa hallinnossa, on lautakunta nyttemmin käsitellyt asian yksityiskohtaisesti. Kaupungin yleisten töiden hallituksen edustajina ovat kokouksissa olleet saapuvilla kaupunginasema-arkkitehti Brunila sekä insinööri Randelin.

Siten lisätty maanviljelyslautakunta on täydellisesti yhtynyt Kaupunginvaltuuston painetuissa asiakirjoissa n:o 28 vuodelta 1921 tehtyyn esitykseen, että osia kaupungin maatiloista käy edullisesti antaminen vuokralle, jonka esityksen Kaupunginvaltuustokin on marraskuun 16 päivänä 1921 tekemässään päätöksessä periaatteessa hyväksynyt.

Maanviljelyslautakunta on sitä mieltä, että edelleen verraten suuri ala olisi pysytettävä kaupungin omassa viljelyksessä. Osin on, eritoten Tuomarinkylän ja Boxbackan tilusryhmissä, käytetty melko paljon pääomaa rakennuksiin ja maanparannuksiin, mitkä vähitellen ovat alkaneet osoittautua kannattavaksi. Jos nyt ryhdyttäisiin näitä tiloja vuokraamaan, jolloin Boxbacka täytyy jakaa useampaan osaan, menisi käytetty rakennuspääoma hukkaan, koska kaikki uudet rakennukset on sovitettu nyt harjoitetun suurviljelyksen mukaan. Tuomarinkylän ryhmä taas on ainoa maatiloista, joka vuonna 1920:kin antoi voittoa. Tämä nousi viimeksi mainittuna vuonna 250,000 markan vaiheille, jota summaa tuskin saataneen vuokraamalla. Lautakunnan mielestä sentähden Tuomarinkylän ja Boxbackan tulisi olla kaupungin oman maanviljelyksen kantatiloina. Kuitenkin on näilläkin tiloilla loitolla sijaitsevia alueita, jotka kaupunki edullisesti voisi luovuttaa vuokralle. Niinpä haluaisi lautakunta Baxbackasta antaa vuokralle hautausmaan pohjoispuoliset alueet, kaikkiaan noin 150 ha, Tuomarinkylästä taas loitoimpana Kårböleen rajoittuvan kiilan, mistä voitaisiin antaa vuokralle enintään 83 ha.

Lisäperusteena liian suurten alain vuokraamista vastaan voidaan mainita, että kaupungin omat laitokset nykyään kuluttavat melko suuret määrät maataloustuotteita. Näiden laitosten lasketaan vuonna 1922 tarvitsevan 12,000 kg ruisjauhoja, 130,000 kg kauroja, 330,000 kg heiniä ja 10,000 hl perunoita, ja tarpeen lisääntymistä lienee odotettavana. Laitosten tarpeen tyydyttämiseksi tarvittaneen siis noin 500 ha. Näin, jos pidetään kaupungin edun mukaisena, että laitokset saavat tuotteensa välittömästi ja tarpeen mukaan omasta maanviljelyksestä.

Haluten siis pitää Tuomarinkylän ja Boxbackan on lautakunta sitä mieltä, että muut maatilat, tietysti metsämaita lukuun ottamatta, voidaan edullisesti antaa vuokralle.

Hertonäs on ollut kaupungin surunlapsi. Tähän maatilaan, joka ostettaessa oli perin kurjassa tilassa, on käytetty ja täytyy edelleen käyttää huomattavia kustannuksia. On tuskin kuitenkaan ajateltavissa, että Hertonäs kokonaisuudessaan annettaisiin vuokralle pitemmäksi ajaksi, koska kohdakkoin vastaiseen satamaan rajoittuvat alueet ehkä tarvitaan ja sitä paitsi ratalinjan tulee olla käytettävänä kaupungin tarpeisiin. Maanviljelyslautakunta sentähden ehdottaa, että etäisemmät osat annetaan vuokralle pitemmäksi ajaksi, jota vastoin edellä mainitut osat vuokrataan lyhyeksi ajaksi erikoisesti tarkoitusten mukaisten sopimusten nojalla. Mitkä alueet on luettava toiseen, mitkä toiseen ryhmään, siitä antanee kaupungin yleisten töiden hallitus seikkaperäisen lausunnon ennen Hertonäsin antamista vuokralle, mutta voitaneen vuokralle annettava ala arvioida enintään 88 hehtaariksi ja loput, siis 125 ha, pitemmäksi ajaksi. Mikään ei kuitenkaan estäne samaa vuokraajaa pitämästä hallussaan koko tilaa. Siihen katsomatta mitä Hertonäsin vastaisesta käytöstä päätetään, olisi Malmin aseman viereiset n. s. sunnuntaipalstat, jotka sisältyivät Hertonäsin kauppaan, annettava vuokralle. Näiden palstain pinta-ala on noin 14 ha.

Kårbölen ryhmä tulisi samoin kuin Hertonäskin kaupungin omassa viljelyksessä tuottamaan kaupungille melko suuria menoja ja vaatimaan talon verraten etäisestä asemasta johtuvia suuria hoitokustannuksia. Tähän tulee lisäksi, ettei kaupunki ylinähtävän ajan kuluessa tarvitse Kårböleä. Lautakunta on sentähden sitä mieltä, että Kårböle olisi annettava vuokralle joko kokonaisuudessaan tai pienemmissä osissa. Edellisen vaihtopuolen hyväksi kuitenkin puhuvat verraten suuret ja hyvät rakennukset, jotka siten tulisivat paraiten käytetyiksi.

Oulunkylän käyttökysymys on varsin mutkallinen. Kartanon antamista vuokralle puoltavat erinäiset syyt. Osin on viljelty maa hajallaan useassa lohkossa, joista osa sijaitsee etäällä kartanosta, osin olisi vielä pääomaa käytettävä Oulunkylän rakennuksiin, syystä että täältä vielä puuttuu pehtorin asunto, puimahuone sekä latoja. Mutta toiselta puolen on Oulunkylä kaupungin maatiloista se, joka ensiksi tarvitaan asutustarkoitukseen, minkätähden myöskään ei kannattaisi panna pääomaa rakennuksiin. Lautakunta on sentähden yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen edustajain kanssa pitänyt onnellisimpina ratkaisuna, jos Oulunkylän etäisimmät osat annetaan vuokralle pienempinä viljelyspalstoina. Nämä viljelyspalstat olisi vuokrattava 10—15 vuodeksi ja huomioon ottamalla Oulunkylän vastainen kaupunginasemakaava. Kun paikkakunnan väestö luultavasti haluaisi saada käytettäväkseen suurimman osan vastaisista viljelyspalstoista, voitaneen näiden rakennuttaminen yleensä välttää ja kieltää. Vantaanjokeen rajoittuvat Oulunkylän osat kuitenkin olisi pidettävä kaupungin omassa viljelyksessä, koska kaupungin etu terveydelliseltä kannalta tietenkin vaatii pitämään rannat hallussaan. Nämä alat käy edullisesti yhdistäminen Tuomarinkylään ja Boxbackaan.

Mitä vihdoin Kaupunginvaltuuston nyttemmin ostamaan Toivosen alueeseen Pakinkylässä tulee, ehdottaa lautakunta heti annettavaksi vuokralle sen noin 10 hehtaarin laajuisen osan, joka ei rajoitu Vantaanjokeen, jota vastoin muu alue samoista syistä kuin Oulunkylä olisi yhdistettävä Tuomarinkylään.

Maanviljelyslautakunnan vuokralle annettaviksi ehdottamat alat ovat siis seuraavat;

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Hertonäs | noin | 210 | ha | omassa | viljelyksessä | edelleen | — — | ha |
| Kårböle | » | 78,5 | » | » | » | » | — — | » |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Oulunkylä | noin | 67 | ha | omassa viljelyksessä | edelleen | 51,0 | ha |
| Boxbacka | » | 150 | » | » | » | 240,0 | » |
| Tuomarinkylä | » | 83 | » | » | » | 253,0 | » |
| Toivosen | » | 10 | » | » | » | 30,0 | » |
| vuokrataan: | | 598,5 | ha, | omassa viljelyksessä pidetään | | 574,0 | ha |

Vuokrakausi olisi, lukuun ottamatta niitä Oulunkylän ja Hertonäsin osia, joille on ehdotettu 10—15 vuoden vuokrakausi, määrättävä 25—30 vuodeksi. Lautakunta pitää edullisimpana sekä kaupungille että vuokraajille, että vuokra määrätään luonnontuotteissa hehtaarilta, niinkuin on laita valtion vuokratiloilla, kuitenkin varaamalla vuokraajalle tilaisuus suorittaa vuokransa rahassa verohinnan mukaan.

Tapauksissa, joissa vuokrauksen saattamiseksi mahdolliseksi olisi tarpeellista sopia polttopuista ja korjauksiin tarvittavista puuaineista, mullan-, saven- ja hiekanottopaikoista, voitaisiin vuokrasopimukseen panna tarpeelliset määräykset. Niinikään olisi vuokraajat oikeutettava, sittenkuin kaupunki on tyydyttänyt oman maanviljelyksensä tarpeen, ostamaan tarpeellinen lanta kaupungin puhtaanapitolaitokselta.

Kun Hertonäsiä, Kårböleä sekä Oulunkylän osia vuokratessa ei enää tarvittaisi näiden maatilain irtaimistoa, voitaisiin se, sittenkuin kaupungin omaan viljelykseen jääväin tilain irtaimistovarastot on tarpeellisilta osin täydennetty, myydä vastaisille vuokraajille.

Vikin sotilasvirkatalo on jätetty syrjään vuokrauskysymyksestä, koska kaupungilla itsellään on mainittu maatila toistaiseksi vuokralla.

Edellä lausutun johdosta on maanviljelyslautakunnalla kunnia ehdottaa:

että kaupunki pitää omassa viljelyksessään edellä mainitut Tuomarinkylän, Boxbackan, Oulunkylän ja Pakinkylän (Toivosen) maatilain osat;

että kaupungin Helsingin pitäjässä omistamista maatiloista Kårböle kokonaisuudessaan, Tuomarinkylän ja Pakinkylän (Toivosen) länsiosat sekä Boxbackan ryhmän pohjoisosat ynnä Hertonäsin säterin tilukset, kaikkiaan noin 440 hehtaaria, annetaan vuokralle maanviljelystarkoituksiin 25—30 vuodeksi;

että Hertonäsin eteläosat sekä Oulunkylän länsiosat, kaikkiaan noin 155 hehtaaria, annetaan vuokralle 10—15 vuodeksi; sekä

että näiden vuokra-alueiden vuokra luetaan luonnontuotteissa ja suoritetaan joko luonnontuotteina tahi käteisellä verohinnan mukaan.

Sen ohessa päättänee Kaupunginvaltuusto, että näiden tilusalueiden vuokraus sekä niiden vuokrain määrääminen ja kannanta uskotaan maanviljelyslautakunnalle, jonka on ennen alueiden vuokraamista hankittava kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunto. Vuokrasopimusten laadinta ja allekirjoittaminen sen sijaan jätettäneen rahatoimikamarin toimeksi.

Helsingissä, maaliskuun 10 päivänä 1922.

Helsingin kaupungin maatilalautakunta:

**Ernst Ehrnrooth.**

*Ture Johansson.*

*Liite II.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Sittenkuin Kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin esityksestä (Pain. asiakirj. n:o 28 vuodelta 1921) että maanviljelyslautakunta saisi toimekseen antaa ehdotuksen kaupungin maatilain hallinnosta ja sitä varten tarpeellisista toimeenpanevista elimistä oli marraskuun 16 päivänä 1921 päättänyt ottaa tämän asian käsiteltäväksi vasta sittenkuin Kaupunginvaltuusto oli lopullisesti käsitellyt kysymyksen maatilain vastaisesta käytöstä, pyytää maanviljelyslautakunta, huomauttaen että lautakunta on tänä päivänä Kaupunginvaltuustolle antanut seikkaperäisen ehdotuksen mainittujen maatilain käyttämiseksi, kunnioittaen hallinnosta lausua seuraavaa:

Niinkuin lautakunnalla on mainitussa kaupunkien maatilain käyttöä koskevassa esityksessä ollut kunnia huomauttaa, on, edellyttäen Kaupunginvaltuuston hyväksyvän tämän esityksen, Vikin sotilasvirkatalo lukuun otettuna, noin 800 hehtaaria viljeltyä maata jäävä kaupungin omaan viljelykseen. Kun siis kaupungin oma maanviljelys olisi tuntuvasti vähenevä, katsoo lautakunta edellä mainituissa painetuissa asiakirjoissa tehdyn ehdotuksen kolmijäsenisen johtokunnan asettamisesta olevan sopivimmin ratkaistavissa siten, että tämän johtokunnan muodostaisivat maanviljelyslautakunnan puheenjohtaja, ylihoitaja sekä kolmas jäsen, joka valittaisiin lautakunnan jäsenistä tai toimihenkilöistä. Lautakunta on nimittäin sitä mieltä, että se agronoomisesti sivistyneen sekä taloudellisiin kysymyksiin perehtyneen ylihoitajan avulla hyvin voi suoriutua tehtävästä säästeliäällä ja muutoin kaupunkia turvaavalla tavalla hoitaa kaupungin maatiloja. Jottei kuitenkaan lautakuntaa rasitettaisi yksityisseikkain ratkaisulla ja jotta sen laatuisten asiain nopea ratkaisu kävisi mahdolliseksi — koska lautakunnalla, joka on kokoonpantu yksityishenkilöistä, joiden aika on täpärä, ei aina ole tilaisuutta kokoontua kyllin nopeasti ja usein, — lienee edellä ehdotetulla tavalla kokoonpantu keskusvaliokunta eli johtokunta tarpeen vaatima.

Siihen väliaikaiseen tilaan nähden, jossa välitön hallinto entisen hoitajan, agronoomi Törngrenin kuolemasta lähtien syksyllä 1920 on ollut, olisi tärkeä saada tämä kysymys ratkaistuksi mahdollisimman pian. Maanviljelyslautakunta sentähden esittää Kaupunginvaltuuston harkittavaksi, eikö, sivuuttamalla Kaupunginvaltuuston päätös marraskuun 16 päivältä 1921, olisi syytä ottaa tämä kysymys käsiteltäväksi maatilain vastaista käyttöä koskevasta kysymyksestä riippumatta, koska tämä kysymys voi viedä aikaa. Jos Kaupunginvaltuusto tekee maanviljelyslautakunnan edellä esittämän ehdotuksen mukaisen päätöksen, olisi tärkeä saada ylihoitajantoimi täytetyksi jo ennen ensi touontekoa, minkätähden virka olisi heti julistettava avonaiseksi.

Samantapaisista kaupunginhallinnon viroista lienee sekä virkaan asettamiseen että palkkaehtoihin y. m. nähden olemassa ehdotetun ylihoitajaviran esikuvia. Palkkaetuja vahvistaessaan lienee Kaupunginvaltuuston kuitenkin huomattava, että tilanhoitaja saa vapaan asunnon, polttopuut ja valon sekä luontoisetuja, joiden arvo nykyisin hinnoin nousee 16,000 markan vaiheille.

Tämän yhteydessä lautakunta pyytää huomauttaa, että maanviljelyslautakunnalle ja sen toimihenkilöille olisi ensi tilassa laadittava johtosääntö, niinkuin Kaupunginvaltuusto asiasta päättää. Tässä kohden lautakunta rohkenee huomauttaa, että tämän johtosäännön laadinnassa olisi otettava huomioon, että kaupungin maataloustoiminta on laadultaan liikeyritys, joten lautakunnan ja ehdotetun johtokunnan toimintaa ei olisi kytkettävä ylen ahtaisiin rajoihin. Johtosäännön yhteydessä selvitettäneen myös kysymys maanviljelyslautakunnan muista toimihenkilöistä.

Samalla pyytää maanviljelyslautakunta Kaupunginvaltuustolta tiedustella, onko maanviljelyksen ylivalvonta kasvatuslautakunnan alaisilla tiloilla sekä maanviljelys Nikkilän mielisairaalassa ja Eknäsin kartanossa, Mankalan koskiosakeyhtiön hoidossa olevilla tiloilla y. m. kaupungin maatiloilla maanviljelyslautakunnan huolena, vai, jos niin ei ole laita, eikö ole syytä antaa kaupungin kaikkien maatilain ylivalvontaa maanviljelyslautakunnan ja sen toimihenkilöjen tehtäväksi.

Edellä lausutun nojalla on maanviljelyslautakunnalla kunnia Kaupunginvaltuuston ratkaistaviksi esittää seuraavat kysymykset:

että Kaupunginvaltuusto päättäisi kaupungin maatilain hallintoa varten asettaa maanviljelyslautakunnan alaisen johtokunnan, johon kuuluu lautakunnan puheenjohtaja, ylihoitaja sekä kolmas jäsen, jonka lautakunta valitsisi jäsenistään tai toimihenkilöistään, sekä mahdollisimman pian täyttää tässä ehdotetun ylihoitajantoimen;

että Kaupunginvaltuusto päättäisi tarpeellisen johtosäännön laadittavaksi maanviljelyslautakunnalle ja sen toimihenkilöille;

että Kaupunginvaltuusto lausuisi mielensä siitä, onko kaupungin muidenkin maatilain kuin Helsingin pitäjässä sijaitsevain katsottava olevan maanviljelyslautakunnan ylivalvonnan alaiset ja niin ollen minkä.

Helsingissä, maaliskuun 10 päivänä 1922.

Helsingin kaupungin maanviljelyslautakunta.

**Ernst Ehnrooth.**

*Ture Johansson.*

*Liite III.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS**

*Helsingissä,*
*huhtik. 6 p:nä 1922.*

N:o 90.

*Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

Yleisten töiden hallitukselle rahatoimikamarilta t. k. 24 päivänä tulleessa lähetteessä, § 863, joka täten palautetaan, ehdottaa maanviljelyslautakunta, että kaupungin tulisi ulkotiloillaan, s. t. s. niin sanotun »oikeudellisen alueen» ulkopuolella sijaitsevilla maatiloillaan, viljellä omaan laskuunsa ainoastaan niin suuri peltoalue, kun sen omien laitosten, kuten sairaalain, hoitolain, palokunnan y. m. viljan- ja rehuntarve edellyttää, jota vastoin kaikki muu peltoala olisi luovutettava yksityisille viljeltäväksi. Tämän ominaisviljelyksen ehdottaa lautakunta sijoitettavaksi niille maa-alueille, jotka entuudestaan ovat hyvässä kasvukunnossa ja joilla kaupunki on tullut laajempia parannus- ja korjaustöitä viime aikoina suorittaneeksi. Pääosan tästä tulisi tekemään Tuomarinkylän itä- ja Boxbackaryhmäkkeen länsialueet, joihin sitten yhdistettäisiin ne osat Pakinkylän ja Oulunkylän kartanon alueista, jotka kallistuvat Vantaan jokeen päin. Viljelysalueet tulisivat tällöin ryhmittyneiksi mainitun jokilaakson molemmille rinteille, joten niiden viljely ja hoito tulisi suhteellisen helppotöiseksi ja voitaisiin siten järjestää, että joen vesi ei sen kautta tulisi kovin pahoin saastutetuksi. Kaikki muut alueet ehdottaa maanviljelyslautakunta vuokrattavaksi, Oulunkylän länsiosalla löytyvät viljelykset, samoin kuin myös Hertonäsin tilan eteläosan 10 à 15 vuodeksi ja muut alueet 25 à 30 vuodeksi.

Kun tilojen käyttö näyttää täten tulevan edullisimmaksi kaupungille, saa hallitus puolestaan suosittaa maanviljelyslautakunnan esitystä hyväksyttäväksi. Myötäseuraavilla kartoilla viittaavat keltaisella värillä esitetyt alueet kaupungin hoitoon otettavia viljelysalueita sekä vihreällä esitetyt vuokrattavaksi aiottuja, vaaleanvihreät lyhyemmäksi ajaksi ja tummanvihreät pitemmäksi ajaksi aiottuja vuokra-alueita.

**Otto Fr. Nyberg.**
puheenj.

*G. A. Gröndahl.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön Kirjapaino, 1922.

## *Esitys Ryttylän tilan käyttämisestä kasvatuslaitostarkoituksiin.*

HELSINGIN

**RAHATOIMIKAMARI**

*Maalisk. 30 p:nä 1922.*

N:o 603.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Käsiteltäessä Helsingin Kaupunkilähetyksen esitystä saada korvausta siitä tappiosta, jonka yhdistys on kärsinyt ylläpitäessään Ryttylän lastenkotia, päätti rahatoimikamari syksyllä 1921, sen johdosta että Kaupunkilähetys mainitussa esityksessään oli huomauttanut, »että kysymys Ryttylän tilan ja sen rakennusten y. m. mahdollisuuksien käyttämisestä yhteiskunnalle enemmän hyödyllisellä tavalla voidaan uudelleen herättää», asettaa komitean harkitsemaan kysymystä siitä, voisiko kaupunkilähetys mahdollisesti luopua vuokraoikeudestaan Ryttylän tilaan ja saattaisiko kaupunki edullisesti käyttää tilaa omiin tarpeisiinsa. Komitean muodostivat rahatoimikamarin puheenjohtaja, senaattori Arthur Castrén, kasvatuslautakunnan puheenjohtaja, professori Martti Ruuth, lastenhoidontarkastaja, eversti Ivar Gordie sekä kaupunkilähetyksen johtaja, pastori Kullervo Ilmonen, jonka tilalle myöhemmin astui jumaluusopintohtori B. H. Päivänsalo.

Kaupunkilähetyksen edustajat ilmoittivat komitealle, että kaupunkilähetys ei taloudellisista syistä nykyisissä olosuhteissa voi jatkaa lastenkodin ylläpitämistä Ryttylässä. Sen sijaan kaupunkilähetys olisi kyllä halukas asettamaan jälleen pystyyn vuokrakontrahdin edellyttämän työsiirtolan, jossa olisi 20—30 holhokkia, ehdolla että kaupunki sitoutuisi vuosittain avustamaan yhdistystä noin 50,000 markalla. Kun komitean mielestä ei löytynyt takeita siitä, että Kaupunginvaltuusto suostuisi tällaiseen avustustoimintaan, katsoi komitea, että on lähdettävä asiaa ajamaan siltä kannalta, että kaupunkilähetys luopuu helmikuun 9 päivänä 1916 allekirjoittamastaan välikirjasta.

Kun komiteassa ei kuitenkaan päästy yksimielisiin tuloksiin Ryttylän lunastusehtoihin nähden, vaikka komitea piti tilaa erittäin sopivana kasvatustarkoituksiin, ja yksi sen jäsenistä kuoli, jäi komitean työ kesken. Mutta on kaupunkilähetys, kuten mukana seuraavasta anomuksesta (Liite I) selviää, kääntynyt Kaupunginvaltuuston puoleen esittäen olevansa valmis luopumaan vuokrasopimuksesta ehdolla, että kaupunki 237,000 markalla korvaa yhdistyksen toimitta-

mat parannus- ja korjauskustannukset. Lisäksi pyytää yhdistys, että kaupungin yhdistykseltä poikien vastaan- ja vaarinottokotia varten vuokraaman huoneiston vuokra korotettaisiin 1 päivästä tulevaa kesäkuuta 14,000 markkaan.

Jos kerran kaupunki itse ottaisi haltuunsa Ryttylän tilan, on rahatoimikamari ajatellut, että se ensi sijassa annettaisiin kasvatuslautakunnan haltuun kasvatuslaitostarkoituksiin käytettäväksi. On näet huomattava, että useampien kaupungin kasvatuslaitosten vuokrasopimukset päättyvät lähimpinä aikoina (Karstun $^1/_6$ 1922, Laversin 1924, Vanjoen 1925 ja Finbyn Sjötorpin 1926). Näistä Karstun ja Laversin sopimuksia eivät tilojen omistajat missään tapauksessa suostu uudistamaan. Kun lisäksi uusi lastensuojelulaki, joka tulee siirtämään lastenhoidon miltei kokonaan kasvatuslautakunnalle, kuten jo Helsingissä käytännössä on tapahtunutkin, samoinkuin oppivelvollisuuslaki jatko-opetuskursseineen tulee vaatimaan suuresti laajenevaa toimintaa kasvatuslautakunnan edustamalla alalla, on rahatoimikamari asiasta pyytänyt kasvatuslautakunnan lausuntoa, joka lausunto yhdessä Karstun kasvatuslaitoksen johtajan Taavi Röngän kahden lausunnon kanssa seuraa liitteinä kamarin esitystä (Liitteet IV, V ja VI). Lisäksi on rakennuskonttorin puolesta v. t. kaupunginarkkitehti Runar Eklund antanut lausunnon sekä kaupunkilähetyksen korvausvaatimuksesta että mahdollisesti tarpeellisista korjaustöistä Ryttylässä, siinä tapauksessa että sitä käytettäisiin ylläesitettyihin kasvatuslaitostarkoituksiin (Liitteet VII ja VIII). Vielä oheenpannaan maanviljelyslautakunnan antama lausunto (Liite IX).

Ennenkuin kamari käy tekemään asiassa varsinaista ehdotusta, pyytää kamari palauttaa Kaupunginvaltuuston muistiin, miten Ryttylän tila joutui kaupungin haltuun ja miten sitä on käytetty kaupungin omistuksessa. Heinäkuun 18 päivänä 1912 päivätyssä kirjeessä anoi Helsingin kaupunkilähetys, että kaupunki työsiirtolan perustamiseksi työkykyisiä, apua tarvitsevia miehiä ja vapautettuja vankeja varten ostaisi maatilan, joka annettaisiin tarkoitusta varten kaupunkilähetyksen käytettäväksi. Avustusta tuli laitoksen saada kaupungilta 10,000 markkaa vuodessa, ja tarjoutui kaupunkilähetys antamaan laitoksesta 20 vapaapaikkaa köyhäinhoitohallituksen osoittamille henkilöille. Jokaisesta yli 20:n olevasta henkilöstä maksaisi kaupunki 1 markan päivärahan. Pitkien neuvottelujen ja valiokuntakäsittelyn jälkeen päätti Kaupunginvaltuusto vihdoin maaliskuun 24 p:nä 1914 ostaa 106,000 markan hinnasta Ryttylän maatilaan kuuluvat maa-alueet työsiirtolan perustamiseksi Helsingin kaupungista kotoisin olevia, apua tarvitsevia miehiä varten; ja helmikuun 9 päivänä 1916 tehtiin vuokravälikirja kaupungin ja kaupunkilähetyksen välillä (Liite III).

Kauan ei kuitenkaan siirtolaa pidetty Ryttylässä, sillä kapinan aikana karkasivat holhokit sieltä ja punaiset sijoittivat sinne lastenkodin. Sittemmin Kaupunginvaltuusto kesäkuun 11 päivänä 1918 päätti oikeuttaa kaupunkilähetyksen käyttämään Ryttylän huoneistot lastenkotina, joka olisi vaivaishoitohallituksen valvonnan ja silmälläpidon alaisena. Lasten hoidon ja ravitsemisen toimittaisi

kaupunkilähetys, joka saisi tästä korvausta todellisten kustannustensa mukaan, joka korvaussumma sittemmin on budjetin yhteydessä järjestetty. Näin on sitten Ryttylää käytetty lastenkotina sillä muutoksella, että tämän vuoden alusta siellä olevien lasten hoitokustannukset joutuivat kasvatuslautakunnan suoritettaviksi.

Käsitellessään kysymystä on rahatoimikamari katsonut, että toiselta puolen kaupunkilähetyksen vaikeus hoitaa Ryttylää ja siellä olevaa lastenkotia — palaamista työsiirtolan ylläpitämiseen siellä tuskin voidaan ajatella — ja toiselta puolen kaupungin oma tarve järjestää kasvatuslaitoksensa puhuvat suuresti sen puolesta, että Ryttylä järjestettäisiin kasvatuslaitokseksi. Rahatoimikamarin mielestä saataisiin tämän kautta kasvatuslaitosolot verrattain vähäisillä varoilla järjestetyiksi. Ryttylään voitaisiin keskittää suomenkielinen poikain kasvatuslaitos, jonne Bengtsårin suomenkieliset pojat siirrettäisiin. Bengtsåriin taas ruotsalaiset Laversista. Tämän toimenpiteen johdosta myös tulisi tarpeen mukaisesti otetuksi huomioon hoidokkien äidinkieli ja asianomaisten kasvatuslaitosten paikkakunnan kieli. Vielä voitaisiin Ryttylään, jossa sopivia rakennuksia sitä varten on olemassa, sijoittaa koko kasvatuslaitosten poikain jatko-opetus työpajoineen ja ammattivalmistuksineen. V. t. kaupunginarkkitehdin antaman yleisen lausunnon mukaan on Ryttylässä olevien rakennusten arvo vähintään 1 miljoona markkaa. Ehdotetun järjestelyn kautta kaupunki pääsisi rakentamasta uusia kalliita laitoksia. Kaupungin kasvatuslaitokset jäisivät pääasiallisesti näin ollen Bengtsårin, Ryttylän ja Toivoniemen varaan.

Mitä sitten kaupunkilähetyksen korvausvaatimuksiin tulee, katsoo rahatoimikamari, vaikkei vuodenaika ole sallinut toimeenpanna perinpohjaisempaa tutkimusta paikalla, kuitenkin suotavaksi, että niihin suostutaan. Kaupunkilähetys on uhrannut varoja sekä Ryttylän rakennusten ylläpitämiseksi ja parantamiseksi että myöskin maanviljelysalan lisäämiseksi, josta se vasta vuosien kuluttua saisi kantaa hedelmät, ja niinikään kuoletukset olisivat jakaantuneet useammalle vuodelle. Huomioon on myös otettava se seikka, että kaupungille edullinen tilankauppa on tehty yhdistyksen aloitteesta, ja että kaupunki ei ole täyttänyt alkuperäistä lupaustaan työsiirtolan ylläpitämisestä Ryttylässä.

Mitä sitten nykyisin Ryttylään sijoitettuihin lapsiin tulee, voitaisiin ne varsin hyvin siirtää liikemies N. Toivoselta äskettäin ostettuihin huviloihin Pakinkylässä. Mikäli tarkastuksessa, jonka ovat suorittaneet v. t. kaupunginarkkitehti Eklund, lastenhoidontarkastaja Nyberg, kasvatuslautakunnan sihteeri Liukkonen ja rahatoimikamarin sihteeri Ervasti, on havaittu, ovat nämä huvilat tarkoitukseen erinomaisen soveliaat. Arkkitehti Eklundin arvion mukaan tarvittaisiin niiden kuntoon panemiseen, kuten liitteestä VIII selviää, noin 60,000: — Smk. Lasten siirtäminen Pakinkylään on sekä kasvatuksellisista että käytännöllisistä syistä puollettava. Siellä voidaan noudattaa suosittua omakotijärjestelmää. Kukin huvila muodostaisi oman alueensa. Lisäksi tarkastus käy helpommaksi, kun kaikki

lastenkotihoito olisi keskitetty läheisille alueille: Oulunkylän kartano, Kullan torppa ja Pakinkylä. Kasvatuslautakunta on myös lämpimästi puoltanut n. s. Toivosen huvilain käyttämistä ehdotettuun tarkoitukseen. Maanviljelyslautakunnan kanssa saisi kasvatuslautakunta sopia mitä pienempiä aloja lastenkodit mahdollisesti tarvitsisivat omaan viljelykseensä.

Sen nojalla mitä rahatoimikamari edellä on esittänyt ja kun kamari on tullut siihen käsitykseen, että Ryttylän tila hyvin soveltuu sekä rakennusten että maanviljelyksen puolesta ehdotetuksi kasvatuslaitokseksi, saa rahatoimikamari siis kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

*että Helsingin Kaupunkilähetys vapautetaan helmikuun 9 päivänä 1916 tekemästään vuokrakontrahdista, joka koskee erinäisiä vuokrakontrahdissa lähemmin määriteltyjä, kaupungilta vuokrattuja tiloja ja palstatiloja;*

*että kaupunki maksaa Helsingin Kaupunkilähetykselle korvausta, yhteensä Smk 237,000: —;*

*että Ryttylän tila annetaan kasvatuslautakunnan käytettäväksi kasvatuslaitostarkoituksiin, alkaen ensi toukokuun 1 päivästä;*

*että Ryttylässä oleva lastenkoti ensi kesäkuun 1 päivästä muutetaan n. s. Toivosen huviloihin Pakinkylässä;*

*että kasvatuslautakunnalle yhdessä maanviljelyslautakunnan kanssa annetaan toimeksi tehdä ehdotus mahdollisen maa-alan luovuttamisesta Pakinkylässä kasvatuslautakunnan tarpeisiin;*

*että korjaustöihin Ryttylässä myönnetään Smk 50,000: —;*

*että korjaustöihin n. s. Toivosen huviloissa myönnetään Smk 60,000: —;* sekä

*että kaikki yllämainitut kustannukset, yhteensä Smk 347,000: —, otetaan Kaupunginvaltuuston käyttövaroista tililtä 10. P. L. V. 1.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite I.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Koska Helsingin kasvatuslautakunta on ilmoittanut, että kaupunki välttämättömästi itse tarvitsisi Ryttylän maatilan, ja rahatoimikamari on tiedustellut, millä ehdoilla kaupunkilähetys olisi valmis luopumaan Ryttylän tilaa koskevasta välikirjasta, saa Helsingin kaupunkilähetys täten kunnioittavimmin ilmoittaa, että se on valmis heti luopumaan mainitusta vuokrasopimuksesta ehdolla, että se saa oheenliitetyn arvion mukaisesti 237,000 markalla korvatuksi ne parannus- ja korjauskustannukset, mitkä kaupunkilähetys vuosien kuluessa on suorittanut. Ottaessaan vastaan tilan v. 1914 oli se suureksi osaksi sekä rakennusten että maitten puolesta miltei asuttomassa kunnossa. Vuosi vuodelta kaupunkilähetys on parantanut tilaa upottaen siihen melkoisia summia. Oheenliitetty kustannusarvio on tehty sangen kohtuullisten, jopa alhaisten laskujen perustuksella. Tämä tarjous on voimassa ensi maaliskuun loppuun. Ellei kaupunki tahtoisi tällä ehdolla tilaa haltuunsa ottaa, avaisi kaupunkilähetys siellä huhtik. 1 p:nä vuokrasopimuksen mukaisesti työsiirtolan ja pyytäisi siinä tapauksessa siirtämään köyhäinhoidon alaiset lapset siksi sieltä pois.

Samalla uskaltaa kaupunkilähetys edellyttää että, kun se kaupungin hyväksi on valmis luopumaan Ryttylän vuokrasopimuksesta, kaupunki myös suostuisi kohtuullisesti korottamaan vuokraa kaupunkilähetykseltä vuokraamastaan poikien vastaan- ja vaarinottokodin Perämiehenk. 13 sijaitsevasta huoneistosta, josta kaupunkilähetyksellä 10 vuotisen kontrahdin tähden on ollut tappiota lähes 100,000 markkaa. Huoneisto vuokrattiin juuri ennen sotaa 1914, se käsittää 13 huonetta ja 2 keittiötä ja siitä maksetaan vain 6,750 markkaa vuodessa. Uskallamme ehdottaa, että ainakin kesäk. 1 p:stä 1921 lukien maksettaisiin vuokraa 350 neliömetrin mukaan à 4 markkaa 14,000 markkaa vuodessa, jota täytynee pitää tavattoman halpana vuokrana 13 huoneesta ja kahdesta keittiöstä.

Helsingissä, helmik. 8 p:nä 1922.

Helsingin Kaupunkilähetys — Helsingfors Stadsmission r. y:n puolesta:

**B. H. Päivänsalo,**
johtaja.

---

*Liite II.*

## Kustannusarvio.

Helsingin Kaupunkilähetyksen suorittamista korjauksista työsiirtolaa varten vuokratulla Ryttylän ääressä olevalla Helsingin kaupungin maatilalla:

| | |
|---|---|
| Asuinrakennusten huoneita korjattu ja maalattu ..... | 30,000: — |
| 3 luhtitilaa sisustettu uusine uuneineen huoneiksi palvelijakunnalle nykyisessä päärakennuksessa ..... | 15,000: — |
| Siirto | 45,000: — |

| | | |
|---|---|---|
| | Siirto | 45,000: — |
| Päärakennuksen uunien nitsit vinnillä korjattu ja osa rapattu .. | | 4,500: — |
| Kaikkien asuinhuoneiden uunit korjattu ja toiset uusittu ..... | | 15,000: — |
| Keittiö uusittu ..... | | 15,000: — |
| Väentupa korjattu kokonaan (ennen tuomittu purettavaksi) .... | | 20,000: — |
| Uusi sikala laitettu ..... | | 20,000: — |
| Navetan katto suurimmaksi osaksi uusittu ..... | | 10,000: — |
| Sähköjohto uusittu ..... | | 10,000: — |
| Kaivo uusittu pumppuineen ja moottoreineen ..... | | 16,000: — |
| Tallin kattoa laitettu ..... | | 5,000: — |
| Suurin osa ulkohuonerakennuksista maalattu ..... | | 15,000: — |
| Uutta maata raivattu ..... | | 18,000: — |
| Kaikki pellot parannettu ja saatettu kasvuvoimaan tuhansien suomutakuormien, apulannoitusaineiden ja lannan kautta..... | | 20,000: — |
| Viime syksynä kylvetty ruis- ja heinänsiemen ..... | | 3,500: — |
| Puutarha uudestaan muokattu ja istutuksilla varustettu ..... | | 10,000: — |
| Aitaa laitettu ..... | | 5,000: — |
| Salaojien valmistamisesta ..... | | 5,000: — |
| | Smk | 237,000: — |

Helsingissä, helmikuun 7 p:nä 1922.

**Helsingin Kaupunkilähetys.**

---

*Liite III.*

Helsingin Rahatoimikamari, kaupungin puolesta, luovuttaa täten Kaupunginvaltuuston maaliskuun 24 päivänä 1914 tekemän päätöksen mukaan, Helsingin Kaupunkilähetykselle työsiirtolan perustamiseksi Helsingin kaupungista kotoisin olevia, apua tarvitsevia miehiä varten seuraavat kaupungin omistamat tilat, nimittäin Siirtola nimisen, Ryttylän perintötilasta N:o 1 Hausjärven pitäjän Ryttylän kylässä lohkaistun uudistalon N:o 1 *111* Ruoppala nimisen, mainitun tilan kantatilasta erotetun palstatilan N:o 1 *100* ja Siirtolan mutasuo nimisen, Apolan rälssitilan N:o 5 kantatilasta sanotussa Ryttylän kylässä erotetun palsta-tilan N:o 5 *29* ynnä mainittuun työsiirtolaan hankitun, kaupungin omistaman ja eri luetteloon otetun karjan ja kaluston, seuraavilla ehdoilla:

1) Kaupunkilähetys saa vuokravapaasti käyttää ja pitää hallussaan mainitut tilat niin kauan kuin työsiirtolaa siellä asianmukaisesti pidetään voimassa, ei kuitenkaan 25 vuotta kauempaa.

2) Laitoksen perustamiseen ja hoitoon nähden alistuu Kaupunkilähetys kaupunginviranomaisten ohjeisiin ja silmälläpitoon.

3) Kaupunkilähetykselle luovutetulla alueella sijaitsevain teiden ja rakennusten kunnossapito kuuluu vuokramiehelle, jonka myös tulee vastata menevistä veroista ja rasituksista.

4) Vuokramiehen käyttöoikeus tilan metsään rajoitetaan oikeuteen teettää metsänraivaus- ja metsänviljelystöitä sekä viljelyskelpoisen maan viljelykseen ottamiseen kotimetsälohkosta kaupungin viranomaisten lähempien ohjeitten mukaan.

5) Yllämainittu karja ja kalusto pysyy kaupungin omaisuutena ja on pidettävä asianmukaisessa kunnossa.

Helsingin Rahatoimikamari, helmikuun 9 päivänä 1916.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Alexis Gripenberg.**

*Gustaf Lagerblad.*

Tämän hyväksymme. Paikka ja aika kuten yllä.

**Julius Engström.**
Kaupunkilähetyksen johtok. puheenjohtaja.

**B. H. Päivänsalo.**
Helsingin kaupunkilähet. johtaja.

---

HELSINGIN KAUPUNGIN
**LASTENSUOJELULAUTAKUNTA.**

*Liite IV.*

*Helsingissä, helmik. 13 p:nä 1922.*

*Rahatoimikamarille.*

N:o 41.

Rahatoimikamarin lähetteessä kuluvan helmikuun 8 päivältä pyydetyksi lausunnoksi Helsingin Kaupunkilähetyksen mainittuna päivänä Helsingin kaupungin Valtuustolle osottaman kirjelmän johdosta, koskeva Ryttylän tilan luovuttamista kaupungin käytettäväksi sekä vuokran korottamista Kaupunkilähetykseltä aikoinaan kasvatuslautakunnan vastaan- ja vaarinottokodiksi vuokratusta huoneustosta, saa lastensuojelulautakunta, asiakirjat palauttaen, kunnioittaen esittää seuraavaa:

Siitä kipeästä huoneustotarpeesta, joka on kauan monessa suhteessa vaikeuttanut lautakunnan ja sen alaisten kasvatuslaitosten toimintaa, on usein jo tätä ennen Rahatoimikamarille huomautettu. Kun nyt kaiken lisäksi Karstun kasvatuslaitos vuokra-ajan päätyttyä on tulevan kesäkuun 1 päivänä siirrettävä ehdottomasti pois nykyisestä paikastaan, muodostuu asema suorastaan sietämättömäksi, ellei kaupunki kykene lähiaikoina pikaisilla toimenpiteillä uutta toimipaikkaa mainitulle laitokselle hankkimaan. Yhtä arveluttavassa asemassa on se köyhäinhoitohallitukselta lastensuojelulautakunnalle siirtynyt lapsijoukko, josta lähes 80 on parhaillaan sijoitettuna Ryttylään ja jotka Kaupunkilähetyksen ilmoituksen mukaan, ellei sopimusta tilan luovuttamisesta saada aikaan mainitun yhdistyksen kanssa, tulevat sieltä pois häädetyiksi. Asiain näin ollen on siis sekä tähänastisen kasvatuslautakunnan että uuden laajennetun lastensuojelu-

lautakunnan toimintaedellytyksien kannalta katsottuna kasvatuslaitokseksi ja lastenkodiksi soveltuvan maatilan hankkiminen lastensuojelulautakunnan käytettäväksi kaupungin puolelta mitä välttämättömin ja kiireellisin tehtävä, joka ei sietäisi missään tapauksessa vähintäkään viivytystä.

Ryttylän maatilan sopivaisuudesta tähän tarkoitukseen ja sen erinomaisista edellytyksistä varsinkin kaupungin mannermaalla sijaitsevain kasvatuslaitosten kipeästi kaipaamaksi, eri toimialoja käsittäväksi käytännölliseksi ammattikouluksi on myöskin äskettäin ollut keskustelua Rahatoimikamarin viranomaisten kanssa ja on siitä Karstun kasvatuslaitoksen johtaja Taavi Rönkä lautakunnan häneltä pyytämässä lausunnossa esittänyt kirjallisestikin muutamia yleisiä suuntaviivoja, joista jäljennös tämän oheen liitetään. Tätä asiaa on selvitetty monelta taholta myöskin aikaisemmin, ja on m. m. Rahatoimikamari $^{31}/_{10}$ 1918, yhtyen vaivaishoitohallituksen ja silloisen puheenjohtajansa A. Liston Ryttylässä suorittaman katselmuksen perusteella saamaan käsitykseen, Kaupunginvaltuustolle lähettämässään kirjelmässä N:o 740 lausunut, että »Ryttylän maatila tulee ehdottomasti paraiten käytetyksi, jos sinne perustetaan käytännöllinen ammattikoulu 14—17 vuotiaita pääkaupunkilaispoikia varten.» (vrt. K:vston pain. asiak. N:o 38 v:lta 1918 siv. 3). Yksityiskohtaisemman suunnitelman esittämiseen kyseessäolevan ammattikoulun ohjelmasta, työpajojen kuntoon laittamisesta, oppilasasuntolain järjestämisestä, tarpeellisen henkilökunnan palkkaamisesta y. m. käytännöllisistä seikoista ei lautakunta ole katsonut olevan tässä yhteydessä aihetta, vaan on tekevä sen niin pian kuin tila on lautakunnan käytettäväksi luovutettu.

Tahtomatta mitenkään vähäksyä saatikka kieltää Ryttylän tilan nykyisten rakennusten yleensäkin sekä varsinkin tätä nykyä vallitsevana rakennuspulakautena tarjoamia edellytyksiä sinne sijoitettujen kasvatuslaitosten toiminnalle, ei lautakunta kuitenkaan voi olla jo nyt huomauttamatta siitä, että Ryttylän muutamat asuinrakennukset sellaisinaan ovat nykyaikaisia vaatimuksia vastaaviin lastenhuoltotarkoituksiin puutteellisia ja kaipaavat aikanaan asianmukaisia korjauksia, samoin kuin siitäkin, että laiminlyömättä niitä etuja, joita tilan nykyiset rakennukset joko sellaisinaan tai korjailtuina tarjoavat, olisi kaupungin aikaa myöten koetettava kokonaan vapautua tähän asti lautakunnan alaisten laitosten sijoituksessa melkein yksinomaan noudatetusta korjailu- ja paikkailujärjestelmästä, joka ei parhaimmassakaan tapauksessa johda tyydyttäviin tuloksiin ja tulee ajan pitkään rahallisestikin vähemmän edulliseksi kuin jos alun pitäen rakennettaisiin kunnollisia ja tarkoituksenmukaisesti suunniteltuja kasvatus- ja lastenhuoltolaitoksia.

Mitä Kaupunkilähetyksen kaupungille esittämään korvausvaatimukseen tulee, sitä on lastensuojelulautakunnan, joka ei ole ollut tilaisuudessa näkemään Ryttylän korjauksia eri vuosina koskevia tilikirjoja tai muuten seuraamaan tilan hoitoa, mahdoton asiallisesti arvostella. Rahatoimikamari voinee valita tässä suhteessa asianymmärtävät ammattimiehet, jotka, ottamalla huomioon Kaupunkilähetykselle aikaisempina vuosina Ryttylän ylläpitämiseksi annetut avustukset, köyhäinhoitohallitukselle myönnetyillä määrärahoilla siellä toimeenpannut korjaukset sekä myöskin Kaupunkilähetyksen tilalta vuosittain korjaamat sadot, kykenevät tässä suhteessa valvomaan asiallisesti kaupungin etuja sekä pääsemään samalla Kaupunkilähetyksen kanssa mahdollisimman nopeasti suotuisaan sovintoon. — Siinä tapauksessa, että vuokran korottaminen Perämiehenkatu 13:ssa sijaitsevasta poikain vastaan- ja vaarinottokodista Kaupunkilähetyksen

toivomaan määrään helpottaisi sovinnon syntymistä Ryttylän luovuttamisesta kohtuullisilla ehdoilla, katsoo lastensuojelulautakunta, joka on jo Kaupunkilähetyksen viimeksi tätä ennen tekemän anomuksen johdosta esittänyt 100 % korotusta nykyiseen vuokramäärään, voivansa sitä puoltaa, vaikkakin vuokrasopimukseen perustuvaa vuokraa, joka oli alkuaan 4,500 markkaa vuodessa, on jo kerran aikaisemmin kaupungin puolelta vapaaehtoisesti 50 % korotettu.

Edellä lausuttuun viitaten pitää siis lautakunta erittäin tärkeänä

että Rahatoimikamari voisi mahdollisimman pian saada Kaupunkilähetyksen luovuttamaan Ryttylän tilan lastensuojelulautakunnan käytettäväksi lastenhuoltotarkoituksiin.

Lastensuojelulautakunnan puolesta:

**Martti Ruuth.**

*R. Liukkonen.*

---

*Liite V.*

*Helsingin kaupungin Kasvatuslautakunnalle.*

Käytyäni t. k. 22 p:nä katsomassa Ryttylän kartanon sopivaisuutta kasvatuslaitokseksi saan sen johdosta kunnioittavimmin havaintonani esittää seuraavaa:

Tultua Ryttylän kartanon alueelle aukeaa eteen tasainen, noin 45 ha suuruinen hyvä savimultapelto, jota parhaallaan suunnitellaan laajennettavaksi noin 20—25 ha:lla, joten viljellyn alan suuruus on pian suunnilleen 65—70 ha. Siis suurempi kuin yhdessäkään entisessä Helsingin kaupungin kasvatuslaitoksessa. Kun koko viljelty ala on aivan tasaista, olisi se sen puolesta erittäin sopiva kasvatuslaitoksen viljelykseksi, koskapa kasvavien poikasten oli sitä helppo muokata.

Suurenkin, täydellisen kauppapuutarhan perustaminen olisi siellä erittäin mukavaa syystä, että itä- ja eteläpuolella kartanon nykyistä puutarhaa on mitä parhainta puutarhamaata, vanhaa peltoa aivan nykyisen puutarhan välittömässä yhteydessä mielin määrin käytettävissä, ja vanhan puutarhan laidassa, eteläpuolella, on sopiva paikka taimi- y. m. lavoille sekä kasvihuoneelle.

Metsäala — yli sata ha — turvaa polttopuiden ja myöhemmin rakennustarpeidenkin saannin. Sillä, jos hakataan vuosittain 1 syli ha:lta, niin saadaan aina yli 100 syltä halkoja.

Hyvää maanparannusainetta — suomutaa ja turvepehkua kuivikkeeksi y. m. tarkoituksiin — on omalla alueella loppumattomasti omiin tarpeisiin.

Kaikki työpaikat ovat näin ollen keskitettyinä kartanon läheisyyteen. Senkin puolesta mitä parhain valvoa oppilaiden työpaikkoja.

Vuosisatainen kulttuuri näkyy kartanoon johtavan tien kahden puolen, rakennuksien ympärillä, pihamaalla, puutarhassa y. m. kasvavissa suurissa lehti- ja havupuissa, jotka antavat koko tienoolle viihdyttävän tunnelman. Kartanon lukuisat punakattoiset rakennukset ovat mukavasti hajallaan ja siten ikäänkuin jo edeltäpäin rakennetut kasvatustarkoitusta varten. Kolmessa eri rakennuksessa

oli parhaallaan hoidettavana 78 oppilasta, joilla kullakin ryhmällä mielestäni tyydyttävän tilavia, jopa erittäin hauskoja ja ilmaviakin päivä- ja makuuhuoneita. Näiden yhteydessä olivat kunkin osaston hoitajien ja opettajain asunnot. Luokkahuone on erittäin tilava ja aivan mallikelpoinen suurellekin oppilasmäärälle eli paljon suurempi kuin yhdessäkään entisessä Helsingin kaupungin kasvatuslaitoksessa. Kartanon toisesta, suuresta — tiilistä rakennetusta viljamakasiinista — saa hyvän kaksi- eli kolmikerroksisen oppilasasunnon, päivä-, makuu- ja opettajahuoneineen, joten täydellisen perhejärjestelmän voi silloin toteuttaa. Toinen samallainen vilja-aitta saisi toistaiseksi jäädä entiseen tarkoitukseensa, vaikka se siihen onkin tarpeettoman suuri. Suuresta — myös tiilistä rakennetusta tallista — joka onkin lähinnä asuinrakennuksia, saa helposti aivan mallikelpoisen puutyöpaikan, räätäli- ja suutarityöhuoneita. Talliksi voidaan silloin sisustaa suuren navettarakennuksen toinen pää, joten navetta, talli, sikala, kanala ja lammashuone saadaan keskitetyksi yhteen, ja lantala yhden katoksen alle kuten pitääkin. Tarvittaessa saadaan sittenkin vielä komean navettarakennuksen pihanpuoleiseen päähän järjestetyksi karjanhoitajain y. m. asunnoita, voimisteluhuoneita ja niin edespäin. Tiilistä rakennettu; 12×9 m suuruinen pajarakennus, jossa parhaallaankin tehdään metallityötä, on helposti järjestettävissä täydelliseksi paja- ja hienotaetyöhuoneeksi. Rakennus onkin ennen ollut kaksinkertainen, vaan nykyään on välilattia poissa. Tämän lisäksi on kartanossa vielä pitkä rivi puusta rakennettuja työväen y. m. asunnoita.

Kartanoon tulee jo nyt sähköä Riihimäen sähkökeskuksesta sekä valoa että voimaa varten, joten työpajoissa tarvittavat koneet saadaan ilman suurempia kustannuksia sähköllä käyntiin, ja on tämä etu aivan korvaamaton. Työpajoissa voidaan tehdä silloin monin verroin enemmän työtä, jolla olisi suuri merkitys laitoksen tuloissa ja oppilaiden kehityksessä koneita käyttämään. Näin ollen viljelysten ja rakennusten puolesta voidaan laitos siellä saada — vieläpä monipuolisena ammattilaitoksenakin — helposti toimeen, ja kartanon suurenlainen viljelyspinta-ala, hyvine maaperineen, oikein järjestettynä, takaa laitokselle melkoiset tulot, joten tämäkään puoli ei ole muiden etujen rinnalla halveksittava.

Kartanon läheisyydessä ei ole kylläkään järveä, vaan ainoastaan noin yhden km etäisyydessä oleva lampi. Mutta sen sijaan kiertää kartanon lähellä, 800 metrin päässä Vantaanjoen kokoinen, Vanajaveteen laskeva Puujoki, jonka rantaan johtaa leveä ja tasainen maantie. Olin tilaisuudessa näkemään, miten noin 40 poikaa yhtäaikaa oli siinä uimassa — ja vettä siinä riittää uida pitkin ja poikki, sillä joki oli vähintäin noin 40 metrin levyinen. Opettaja sanoi rannan olevan hyvän, kovapohjaisen, eikä se siltä kohdalta ollut äkkijyrkkäkään, joten pienimmätkin pojat polskuttelivat »jalka pohjassa.» Uimapaikka on siis täysin tyydyttävä, eikä ole kaukanakaan, ainoastaan 8 minuutin matka. Voidaanpa joessa kalastaakin. Toinen pienempi joki on vielä vähä lähempänä.

Vaikka kartano onkin ainoastaan 1½ km päässä asemalta, on se kuitenkin metsäniemekkeen takana, eikä hiljaisen aseman pieni liikenne näyttänyt vähintäkään häiritsevän kartanon rauhallisuutta. »Tämä onkin oikea hiljainen paikka, rauhan maja», sanoivat opettajat. Ja siihen käsitykseen tulin itsekin oleskeltuani koko sunnuntaipäivän kartanossa. Vieraita henkilöitä en tavannut ainoatakaan koko alueella, vaikka kiertelin sen ristiin rastiin. Mutta aseman läheisyyshän onkin aivan välttämätön, jos laitokseen aiotaan kehittää täydelliset osastot metalli- ja puusepille, puutarhureille y. m. kuten viime syksynä valittu, ammattioloja suunnittelemaan asetettu komitea ehdottaa, joka komitean luonnos maisteri Liukkosen

kirjoittamana on jo valmis jätettäväksi lautakunnan jäsenten tarkastettavaksi. Mikä merkitys raaka-aineiden hankinnassa ja valmiiden tavarain lähettämisessä on hyvillä kulkuneuvoilla, on itsestään selvä. Tämän yhteydessä tahdon vaan kiinnittää huomiota siihen, että täydellinen kauppapuutarha perustettuna sellaiseen paikkaan kuin Ryttylään — noin 2 t. junamatkan päähän Helsingistä — voisi järjestää tuotteidensa myynnin mitä edullisimmin joko järjestämällä oman myymälänsä Helsinkiin tai muuten, kun sitä vastoin hankalain hevos- y. m. matkain takaa se on kallista ja mahdotonta.

Lopuksi tahdon saada huomauttaa vielä siitä tärkeästä seikasta, että laitos saadaan Ryttylässä kuntoon ilman uutisrakennuksia, mutta laitoksen laajetessa ja olojen vaikeentuessa voidaan kartanon alueelle, jossa on sopivia tonttipaikkoja, rakentaa aivan uusi ajanmukainen koulurakennus luokkineen, voimistelu- ja juhlasaleineen, eivätkä kuitenkaan nykyisiin rakennuksiin tehdyt korjaukset ole menneet hukkaan, kun ne tarvitaan sittenkin samoihin tarkoituksiin. Niin ollen ei tulisi rakennetuksi mitään, joka vastaisuudessa olisi esteeksi uusille suunnitelmille, joihin olojen vakaannuttua voisi ryhtyä milloin tahansa.

Lohjalla, 26 p. toukok. 1921.

**Taavi Rönkä.**

---

*Liite VI.*

*Helsingin kaupungin Kasvatuslautakunnalle.*

Tarkastaessani uudelleen Ryttylän kartanoa ja verrateşsani havaintojani ennen antamaani kertomukseen siitä, voin mielihyvällä todeta, että se kaikissa kohdissa pitää aivan tarkalleen paikkansa. Sen lisäksi saan vielä kunnian mainita seuraavaa:

Rakennukset sisältävät kaikkiaan 48 huonetta, jotka ylipäänsä ovat hyvässä kunnossa, vaan lattiat kaipaavat maalausta, seinät paperoimista ja huoneet yleensä pieniä vähäpätöisiä korjauksia ja siistimistä. Rakennusten katot ovat toiset aivan uusia ja yleensä hyvässä kunnossa; joku taite eli »giri» on vähä vuotanut toisessa päärakennuksessa, mutta ovat viat aivan vähäpätöisiä.

Kartanossa on parhaallaan 77 oppilasta ja voidaan siihen vastakin ilman uusimista sijoittaa ainakin 75—80 oppilasta.

Toisessa päärakennuksessa on 14 huonetta. Tilava keskuskeittiö kaikkia eri oppilasryhmiä varten, emännöitsijän huone sen vieressä. Sitten vierashuone, ruokasali, suuri luokka eteisineen, johtajan huoneet (4 kamaria ja keittiö) sekä 4 kamaria palvelijoita ja hoitajia y. m. varten.

Toisessa päärakennuksessa on 12 huonetta, kookkaita päivä- ja makuuhuoneita noin 50 oppilaalle, jotka sopivat mukavasti kahteen ryhmään molemmissa kerroksissa. Niiden vieressä on hoitajille tai opettajille sopivia huoneita. Rakennuksen toisessa päässä kahden huoneen ja keittiön huoneisto jollekin ammattiopettajalle, esim. puutyöopettajalle.

Kolmannessa, tiilistä rakennetussa, niin sanotussa »Meijerirakennuksessa», on alakerrassa tilava, hyvässä kunnossa oleva leipomo. Sen välikatto on holvattu tiilistä ratakiskojen kanssa ja leipomon vieressä olevaan huoneeseen saa oikein mallikelpoisen saunan, pukuhuoneineen. Samoin saa siihen pesutuvan, jossa on jo sementistä valetut vesialtaat. Yläkerrassa on kuusi huonetta. Sinne on sijoitettu 26 isointa poikaa. Seinät ja katto ovat rapatut ja öljyvärillä maalatut ja niin ollen mitä parhaimmassa kunnossa. Siellä on myös hoitajalle tilava huone. Ilman mitään lisäkorjausta saadaan keskellä pihaa olevaan puiseen rakennukseen — yhdistämällä kaksi vierettäin olevaa entistä puutyöhuonetta — ainakin yhtä hyvä puutyöpaja kuin nyt on Karstun laitoksessa, sekä lisäksi vieressä oleva kamari maalaushuoneeksi. Näin ollen ei tänä vuotena tarvita tallia muuttaa työpajaksi eikä sitä varten pyytää määrärahaa. Saman rakennuksen toisessa päässä olevasta kahdesta kamarista saadaan räätälihuoneet. Muonamiesten y. m. asunnoiksi on vielä samassa rakennuksessa kolme huonetta ja noin 200 metrin päässä olevassa »Mäntymäki» nimisessä rakennuksessa neljä huonetta.

Tänä kuluvana vuonna ei siis tarvitse muuta kuin huoneiden lattiain maalausta, seinien paperoimista y. m. siistimistä ja saunan sijoittaminen jo edellä mainittuun meijerirakennukseen, jonka arkkitehti R. Eklund sanoi siihen olevan erittäin sopivan.

Seuraavana vuotena eli 1923 voisi tallin muuttaa työpajoiksi. Silloin voisi jo laitokseen sijoittaa noin 85 oppilasta, koska entiset puu- ja räätälityöhuoneet joutuvat vapaiksi. Ja kahden vuoden perästä, jolloin Vanjoen vuokra-aika loppuu, tehtäisiin toisesta viljamakasiinista uusia oppilas- ja opettajahuoneistoja. Arkkitehti Eklundin lausunnon mukaan tulisi siinä kolmeen kerrokseen noin 18 huonetta, joissa olisi tilaa noin 100 hengelle, ja olisi se kerrassaan muhkea rakennus.

Makasiinissa on sisustuksena monia satoja juoksumetrejä mitä arvokkainta honkalankkua rakennusaineeksi.

Ensimäiset oppilaansa saisi Ryttylä Karstun laitoksesta, ja ensi syksynä suuren joukon Vanjoen ja Tavolan laitosten kansakouluista päässeistä oppilaista sekä mahdollisesti lisää jo nyt Ryttylässä olevista kansakoulun käyneistä pojista ja uusia tulokkaita joka aika Helsingistä.

Kartanossa on kaupungin omistamaa irtaimistoa suuri määrä, josta mainitsen inventaarion mukaan ainoastaan seuraavat:

13 lehmää, 4 hiehoa, 2 sonnia, 5 hevosta, 2 sikaa, auroja, äkeitä, niitto- ja haravakoneet, ajo- ja työrekiä, ajo- ja työrattaita, juurikasvi- y. m. haroja, tynnöreitä, lapioita, talikoita, hankoja, kirveitä, kuokkia, keittiö- y. m. talous- ja huonekaluja, suuri joukko liinavaatteita, kuten lakanoita, pöytäliinoja y. m. Näin ollen olisi laitoksen alkamiselle erittäin hyvät edellytykset, ja olisi mielestäni kerrassaan korvaamaton tappio, jos kartanoa nyt ei saataisi kasvatuslautakunnan käytettäväksi.

Lohjalla, 6 p. maaliskuuta 1922.

**Taavi Rönkä.**

*Liite VII.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAKENNUSKONTTORI**

KAUPUNGINARKKITEHTI

*Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

Rakennuskonttorille osoittamassa kirjelmässä 8 p:ltä helmikuuta 1922 pyytää Rahatoimikamari konttorin lausuntoa koskeva Helsingin Kaupunkilähetyksen tarjousta Smk:n 237,000: — suuruista korvaussummaa vastaan luopua siitä välikirjasta, joka on tehty Rahatoimikamarin ja Kaupunkilähetyksen välillä, koskeva Ryttylän maatilaa. Tämän johdosta saa allekirjoittanut kunnioittavimmin esittää seuraavaa:

Mainittu rahamäärä Smk. 237,000: — olisi korvaus osaksi niistä korjauksista, jotka Kaupunkilähetys on suorittanut tilan rakennuksissa, osaksi puutarhassa ja mailla tehdyistä parannuksista. Koska Rakennuskonttori ei ole ollut edustettuna niissä katselmuksissa, jotka Ryttylän taloa ostettaessa oli siellä pidetty, ei ole mahdollista saada tarkkaa yksityiskohtaista arvioimista kyseessä olevista parannustöistä. Helmikuun 25 p:nä 1922 pidettiin Ryttylän tilalla katselmus, jossa Kaupunkilähetyksen edustajana oli läsnä rakennusmestari W. Lekman ja Kaupungin Rakennuskonttorin puolesta allekirjottanut ja rakennusmestari Eric Hansson. Tilaisuudessa tehtyjen havaintojen ja saatujen tietojen nojalla, ja jos vielä lukuun otetaan vuokrakaudesta jäljellä oleva pitkä aika, voitanee pitää vaadittua korvaussummaa jokseenkin tehtyjen parannuksien arvoa vastaavana. Huomautettava on kuitenkin, että nyt kysymyksessä oleva korvaussumma tulee olemaan vähäpätöinen verrattuna niihin muihin menoihin, jotka läheisinä vuosina tulevat kohtaamaan kaupunka, jos Kaupunkilähetyksen kanssa tehty sopimus rikotaan ja tilan hoito lankee kaupungille. Ne suuret korjaukset ja luultavasti myös uutisrakennukset, joita asianomaiset tässä tapauksessa tulevat pitämään välttämättöminä, vaativat hyvin suuria summia, jonka tähden nykyaika korkean hintatason takia ei ole edullinen ehdotetun toimenpiteen toteuttamiseksi.

Ylläesitetyn nojalla saa allekirjoittanut siis kunnioittavimmin ehdottaa että, jollei kaupunki ehdottomasti tarvitse Ryttylän maatilaa, kysymys sen kaupungin haltuun ottamisesta saisi toistaiseksi raueta, ainakin siksi, että asia voisi tulla kaikin puolin valaistuksi.

Helsingissä 25 p:nä helmikuuta 1922.

**Runar Eklund.**
v. t.

*Liite VIII.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAKENNUSKONTTORI**

*Maalisk. 21 p:nä 1922.* *Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

Määliskuun 4 p:nä 1922 Ryttylän tilalla toimitetun uuden katselmuksen jälkeen, jolloin oli läsnä Lohjan pitäjässä sijaitsevan kasvatuslaitoksen johtaja herra Rönkä, ja niiden tietojen nojalla, jotka silloin olivat saatavissa saa allekirjottanut kirjoitukseni 25 p:ltä helmikuuta täydentämiseksi vielä kunnioittaen esittää seuraavaa:

Jos mahdollista on muualle sijoittaa noin 75 lasta, jotka nykyään ovat Kaupunkilähetyksen lastenkodissa Ryttylässä, voidaan muuttaa Karstun kasvatuslaitos, joka 1 p:ltä kesäkuuta tulee kodittomaksi, Ryttylään, jossa voitaisiin perustaa kasvatuslaitos suuremmassa mitassa, erikoisesti tarkoitettu antamaan jatkoopetusta käytännöllisissä ammateissa. Tähän tarkoitukseen on Ryttylän tila erittäin sopiva, siinä sijaitsevien monien tilavien ja vankkojen rakennusten tähden. Nykyisessä muodossa, ilman suurempia muutosrakennuksia, voidaan siihen sijoittaa noin 80 asumaoppilasta, jota paitsi on olemassa asuntoja johtajalle, opettaja- ja muulle henkilökunnalle, verstashuoneustoja y. m. Asuinhuoneiden luku on nykyään noin 45 kpl. mutta voidaan lisätä 70 à 80:ksi sisustamalla kaksi suurta kiviviljamakasiinia asuintarkoitukseen. Tämän rakennusmuutoksen kautta tulee olemaan mahdollista lisätä oppilasluku 200 à 250:ksi. Toistaiseksi olisivat ainoastaan pienemmät korjaukset ja muutokset tarpeelliset, jotka oppilaat voisivat suorittaa ja joiden kustannukset, suunnilleen arvioidut, tulisivat nousemaan Smk:aan 50,000: —.

Niille lapsille, jotka nykyään ovat Ryttylän lastenkodissa, voitaisiin mahdollisesti luovuttaa osa niistä rakennuksista, jotka sijaitsevat kunnallisneuvos N. Toivoselta ostetuilla tiloilla Pakinkylässä. Näiden rakennuksien kuntoonsaattaminen vaatisi noin Smk. 60,000: —.

Ryttylän lastenkodin muuttaminen Pakinkylään ja ensinmainitun tilan luovuttaminen kasvatustarkoituksiin vaatisi siis noin Smk:n 110,000: — suuruisen kustannuksen paitsi Kaupunkilähetyksen vaatimaa korvausta välikirjan rikkomisesta. Korjauskustannukset Smk. 110,000: — voitanee myöntää lastensuojelutoimintaa varten menoarvioon nimellä »*10. P. L. V. arvaamattomiin tarpeisiin kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan*» otetusta Smk:n 700,000: — suuruisesta määrärahasta.

**Runar Eklund.**

*Liite IX.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**MAANVILJELYSLAUTAKUNTA.**

*Boxbacka,*
*maalisk. 14 p:nä 1922.*

*Helsingin Rahatoimikamarille.*

Kamarin arvoisan kirjelmän johdosta helmikuun 8 päivältä 1922 N:o 202, jossa pyydetään lautakunnan lausuntoa Helsingin kaupunkilähetyksen ilmoittamista, Ryttylässä toimitettujen korjausten ja parannusten kustannusarvoista, pyytää lautakunta esittää seuraavaa.

Kun v. t. kaupunginarkkitehti Eklund on itse paikalla tarkastanut rakennusten arvon, ei maanviljelyslautakunnan tarvinne lausua mieltään siitä. Mitä taas tulee luettelossa mainittuihin maanparannuksiin, on vaikea siitä talvella lausua mieltään. Ilmoitetut arvot näyttävät kuitenkin runsailta, minkätähden lautakunta puolestaan kehoittaisi olemaan ottamatta Ryttylää kaupungin haltuun kaupunkilähetyksen haluamasta hinnasta.

Helsingin kaupungin Maatilalautakunta:

**Ernst Ehrnrooth.**

*Ture Johansson.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön Kirjapaino, 1922.

## *Esitys hätäapukomitean hallinnon uudestaan järjestämisestä.*

HELSINGIN
**RAHATOIMIKAMARI**

*Huhtikuun 10 p:nä 1922.*

N:o 636.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kokouksessaan kuluneen maaliskuun 22 päivänä on Kaupunginvaltuusto, myöntäessään hätäapukomitealle 400,000 markan suuruisen määrärahan vuoden menosäännön tililtä 20. VIII. 1 antanut rahatoimikamarin toimeksi käydä tarkastamaan hätä-apukomitean toimintaa ja Valtuustolle antaa ehdotuksen siinä mielessä, että hätäaputöistä olisi kaupungille suurempaa hyötyä tai niiden menot vähenisivät. Rahatoimikamari oli neiti Eva Somersalon syytösten johdosta hätäapukomiteaa vastaan jo ennen Valtuuston tekemää päätöstä asettanut komitean tutkimaan hätäapukomitean toimintaa, ja on tämä komitea nyttemmin suorittanut työnsä ja toimittanut rahatoimikamarille lausuntonsa, joka seuraa yhdessä neiti Somersalon ja hätäapukomitean lausuntojen kanssa (Liitteet I—III) tätä kirjelmää. Kun rahatoimikamarin mielestä jo siitä ehdotuksesta, joka sisältyy mainittuun komitean mietintöön, voi toivoa parannusta hätäapukomitean toimintaan nähden, ei kamari ole ryhtynyt tutkimaan lähemmin hätäapukomitean taloudellisia tuloksia, vaan on tahtonut odottaa, mitä tuloksia hätäapukomitean hallinnon mahdollinen uudelleen järjestely tuottaisi.

Rahatoimikamari on voinut pääkohdissaan hyväksyä asettamansa komitean lausunnon. Kamari arvelee, että kysymyksessä olevien n. s. naisten hätäaputöitten johdon tullessa kiinteämpään yhteyteen kaupungin päähallinteoelimen kanssa, voidaan saada aikaan läheisempi rahavarain käytön ja töitten tarkastus kuin nykyään, jolloin verrattain harvoin kokoontuva lautakunta on näitten töitten johdossa ollut. Toiminnan menestys tulee kuitenkin riippumaan siitä, kuinka sopiva ja liike-elämään perehtynyt johtaja voidaan toimeen saada. Rahatoimikamari onkin arvellut, että kunnollisen johtajan palkkaamiseksi voitaisiin käyttää aina 3,000—4,000: — markkaa kuukausittain. Kuitenkin olisi kamarin mielestä vastoin komitean ehdotusta edullisempaa, ettei johtajan välttämättömästi tarvitsisi olla perustettavaksi ehdotetun johtokunnan jäsen, vielä vähemmän sen puheenjohtaja Jos valittavalla johtajalla on kamarin mielestä edellytyksiä näihin toimiin, olisi rahatomikamarilla tilaisuus valita hänet johtokuntaan, mutta pakolliseksi ei sellaista saisi määrätä.

Mitä sitten kysymyksessä olevien töitten nimityksen muutokseen tulee, pitää rahatoimikamari komitean ehdotusta puolustettavana. Kuitenkin tahtoo rahatoimikamari enemmän kuin komitea on tehnyt painostaa näitten töitten tilapäistä laatua. Jos kohta näitä töitä lähivuosina nähtävästi tulee jatkumaan, on kuitenkin kaupungin pyrkimyksenä ja päämääränä oleva, että niistä päästäisiin erilleen. — Kamarin jäsen, herra Björkenheim, on kuitenkin katsonut nykyään käytettyä nimitystä paremmaksi kuin komitean ehdottamaa.

Aikamäärään nähden, josta alkaen ehdotettu uusi järjestelmä astuisi voimaan, ei rahatoimikamari ole voinut tehdä suoranaista ehdotusta, koska on epämääräistä, mihin mennessä asiat voidaan saada uudelle kannalle järjestetyksi, m. m. toimitusjohtaja valituksi. Olisi näin ollen suotava, että rahatoimikamarille annettaisiin tässä suhteessa vapaat kädet ja valtuus määrätä entisen hätäaputoimikunnan lakkauttamisen ja uuden johtokunnan toimeenastumisen aika. Tätä puoltaa varsinkin se asianlaita, että Kaupunginvaltuusto tuskin kokoontunee myöhemmin kesällä, jolloin asia vasta saataneen järjestetyksi. Rahatoimikamari on arvellut heinäkuun 1 päiväksi saavansa muutoksen tapahtuvaksi.

Tässä yhteydessä olisi kamarin mielestä myös päätettävä, että kysymyksessä olevien naisten työtupien johtokunnan tilivirastona tulisi ehdotetun järjestelyn mukaan köyhäinhoitohallituksen tili- ja kassaviraston sijaan rahatoimikonttori toimimaan.

Ylläesitetyin muutoksin ja lisäyksin rahatoimikamari siis puoltaa komitean ehdotusta, ja saa kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

*että n. s. naisten hätäaputöitten johto annetaan rahatoimikamarin alaiselle ja kamarin kalenterivuodeksi kerrallaan valitsemalle, 5-jäsentä käsittävälle naisten työtupien johtokunnalle;*

*että naisten työtupien johtajana toimii rahatoimikamarin valitsema ja palkkaama toimitusjohtaja;*

*että rahatoimikamarille annetaan toimeksi saattaa uusi järjestely käyntiin niin pian kuin kamari katsoo sen toteuttamisen mahdolliseksi;*

*että uuden järjestelyn voimaan astuessa nykyinen hätäapukomitea vapautetaan toimestaan;*

*että rahatoimikamarin käytettäväksi annetaan 20 P. L. VIII. 1 kohdalla olevat varat;*

*että naisten työtupien johtokunnan tili- ja kassavirastona toimii rahatoimikonttori;* sekä

*että rahatoimikamari saa toimekseen laatia ehdotuksen ohjesäännöksi mainitulle johtokunnalle ja naisten työtupien toimitusjohtajalle sekä ryhtyä muihin asian aiheuttamiin toimenpiteisiin.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

---

*Liite I.*

*Helsingin Kaupungin Rahatoimikamarille.*

Koska Helsingin Kaupungin Valtuusto ei ole myöntänyt allekirjoittaneelle vapautusta Hätäapukomitean jäsenyydestä, mutta komitean toiminta on sitä laatua, ettei allekirjoittanut jäätyään yksin vähemmistöön katso voivansa ottaa osaa sen kokouksiin, pyytää allekirjoittanut kunnioittaen Rahatoimikamarille esittää seuraavaa.

Hätäaputöiden tarkoituksena on tietenkin olla varatöinä tilapäisesti työttömille. Näin ollen on töitä suunniteltaessa pyrittävä siihen, että työläiset mahdollisimman pian pääsevät yksityistöihin, että, mikäli ammattitaidon puute estää tällaista siirtymistä, ammattitaidottomat saavat sellaista opetusta, joka tekee tämän mahdolliseksi, ja että työnvälitys hätäapu- eli varatöissä oleville on kyllin tehokas. Tässä suhteessa pyydän saada viitata työttömyyden torjumistoimenpiteisiin Englannissa, Saksassa ja Ruotsissa. Kaikkialla näissä maissa kiinnitetään erikoista huomiota juuri ammattiopetukseen ja työnvälitykseen.

Sellaiseksi kuin olot Helsingin hätäaputöissä ovat muodostuneet, on komitean toiminta etupäässä kanslian toimenpiteiden hyväksymistä ja periaatteellista selvittelyä työläisten palkoista. Komitea kokoontuu vain harvoin ja sen kokoonpano on aina riippuvainen siitä, kuka kulloinkin kokoukseen saapuu. Komitean jäsenet eivät ole tilaisuudessa seuraamaan kanslian toimintaa yksityiskohtaisemmin eikä valvomaan sitä. Kanslia on näin ollen joutunut siksi elimeksi, joka todellisuudessa päättää ja hyväksyy hankintasopimukset, sulkee työtoimistot lyhemmiksi ajoiksi, sanoo irti ja ottaa virkailijat j. n. e. Kanslian pyrkimys taasen on saada mahdollisimman paljon ja mahdollisimman kannattavia töitä syrjäyttämällä kaikki muut näkökohdat. Jos komitean jäsenet tahtovat perehtyä asioihin ja ottaa selville toimenpiteiden ja tappioiden syyt, katsoo kanslia tämän sekaantumiseksi asioihin, jotka eivät sen yksityisille jäsenille kuulu aiheuttaen ikävyyksiä niille, joita kanslia epäilee tietojen antajiksi. Aivan erikoisesti pelkää kanslia, että komitean jäsenet saisivat tietää, milloin sotilastilauksia on hyljätty tarkas-

tuksessa. Todisteena siitä, että kanslia ottaa henkilökunnan, mainittakoon, että komitean työssä on kolme opettajatarta, jotka komitea sanoi irti toimestaan kesäkuun 1 p:stä.

Että kanslia ei noudata edes muitakaan komitean päätöksiä, käy selville seuraavasta. Valtuusto oli anonut valtioavustusta 12 ammattikurssia varten tänä vuonna, joka avustus myönnettiin jo toukokuussa. Allekirjoittanut muistutti useampaan kertaan Hätäapukomitean kansliaa kursseista, varsinkin kesällä, jolloin oli puute työstä. Kun sitten Hätäapukomitean puolesta tehtiin tarjoukset sotilastöitä varten, huomautti allekirjoittanut puolestaan, että töitä olisi varattava siten, että niitä riittäisi pahimman talvityöttömyyden aikana 500 naiselle, huomioon ottaen tämän vuoden aikana pidettävät ammattikurssit. Kun allekirjoittanut toimitusjohtajalta tiedusteli syytä, miksei kursseja aloiteta, ilmoitti hän, ettei Rahatoimikamari ole antanut huoneistoa. Syyskuussa ilmoitti Hätäapukomitea Sosialihallitukselle, että komitea voi järjestää ainoastaan kolme tai neljä ammattikurssia tämän vuoden aikana, koska se on ottanut niin paljon tilauksia, ettei työläisiä voida päästää kursseille ja ettei räätälikursseja ensinkään voida panna toimeen, koska kaikki räätälityöntekijät tarvitaan toimistoissa ja koska työtarpeet tulevat liian kalliiksi. Hätäapukomitea ei ollut ensinkään ottanut selville, miten työtarpeiden saanti räätälikursseille oli suunniteltu. Kurssit ovat näin ollen muodostuneet ainoastaan opintokursseiksi hätäaputöitä jatkaville eikä yksityistöihin siirtyville, kuten oli tarkoitus. Sitä paitsi jää suurin osa määrärahasta käyttämättä, seikka joka tulee vaikeuttamaan valtioavustuksen saantia tulevaisuudessa.

Kun työttömyys jälleen uhkaa paisua suuremmaksi, työnvälitysosaston ilmoituksen mukaan kun työttömiä naisia on Helsingissä jo lähes neljäsataa ja hätäaputöissä noin 280 ja äkkinäisen talven tultua voidaan piakkoin odottaa uusia työttömiä, ja Hätäapukomitean tappiot nousevat toiselle miljoonalle vuodessa, olisi allekirjoittaneen mielestä välttämätöntä järjestää koko hätäaputöiden johto uudelleen. Onhan kysymyksessä liikelaitos, jota on hoidettava liikemäisesti, vastuunalaisesti, määrätyitä sosialisia näkökohtia huomioon ottaen. Johdon täytyy olla mahdollisimman pätevä ja vastuunalainen, yksityiskohtiin perehtynyt ja asiaa harrastava, sekä toimia nopeasti ja joustavasti. Tätä ei ole monihenkinen komitea, jonka kokoonpano lisäksi riippuu siitä, keitä kulloinkin kokoukseen saadaan. Ainoastaan pienempi johtokunta voi täyttää nämät vaatimukset. Jos se olisi esim. kolmihenkinen siten, että siihen kuuluisi yksi liikemies, yksi naisten työt ja naisten ammattiopetuksen tunteva nainen sekä yksi erikoisesti sosialisiin kysymyksiin perehtynyt henkilö sekä kaksi varajäsentä, olisi sillä parhaimmat edellytykset toimintaan. Koska johtokunnan jäsenille koituisi huomattavasti työtä, olisi heille tietenkin maksettava kohtuullinen palkkio. Mahdollisesti voisi toimitusjohtaja olla yhtenä jäsenenä ja puheenjohtajana, jos toimitusjohtajaksi saadaan sopiva henkilö. Jotta johtokunta voisi toimia kyllin nopeasti, pitäisi sen olla suoraan rahatoimikamarin alainen.

Johtokunnan täytyy saada vapaat kädet järjestää johto sen mukaisesti, mitä johtokunta katsoo töiden vaativan. Näin ollen olisi välttämätöntä, että nykyinen toimitusjohtaja ja kansliahenkilökunta ensi tilassa sanotaan irti. Johtokunta voi silloin pitää ne, jotka se katsoo päteviksi.

Hätäaputöissä on nykyään työläisiä, jotka ovat olleet komitean töissä 3—5 vuotta, sekä sellaisia, joiden miehillä on hyvät ansiot. Töiden nimen täytyisi osoittaa, että työt ovat aivan tilapäisiä, varatöitä. Näin ollen olisi nimitys varatyöt

sopivampi ja ilmaisisi jo heti, että niitä tehdään ainoastaan silloin, kun ei muita töitä ole ja että niihin otetaan ainoastaan sellaisia työläisiä, joilla siis tavallisesti on jotain muita töitä. Töihin ei otettaisi sellaisia »puolikuntoisia», jotka eivät säännöllisissäkään oloissa saa muuta työtä.

Yllä olevan perusteella rohkenee allekirjoittanut kunnioittaen esittää, että Rahatoimikamari toimisi siihen suuntaan

1) että hätäapukomitea lopetetaan, ja järjestämään ja jatkamaan naisille järjestettäviä kaupungin varatöitä asetetaan 3-henkinen johtokunta ja niille 2 varajäsentä. Johtokunnan jäsenistä tulee yhden olla liikemies, yhden nainen, joka tuntee naisten työalat ja naisten ammattiopetuksen, sekä yhden sosialisiin kysymyksiin perehtynyt henkilö. Johtokunta on suorastaan rahatoimikamarin alainen;

2) että hätäaputöiden nykyinen toimitusjohtaja ja kansliahenkilökunta sanotaan irti;

3) että hätäaputöiden nimitys muutetaan varatöiksi.

Helsingissä, marraskuun 11 p:nä 1921.

Kunnioittaen:
*Eva Somersalo.*

---

*Liite II.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**HÄTÄAPUKOMITEA**

*Helsingissä, marrask. 25 p:nä 1921.*

N:o 472.

*Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

Kirjelmässään, päivätty kuluvan kuun 11 p:nä, on neiti Eva Somersalo esittänyt Rahatoimikamarille moitteen niin hyvin Hätäapukomitean alaisen toimihenkilökunnan kuin myöskin Komitean toimintaa vastaan sekä tämän yhteydessä tehnyt ehdotuksen hätäaputoiminnan uudelleen järjestämisestä naisille. Rahatoimikamarin lähetteen johdosta saa Komitea kunnioittaen esittää seuraavaa:

1) Neiti Somersalo perustelee syytä Rahatoimikamarin puoleen kääntymiseensä sillä, ettei Valtuusto ole vapauttanut häntä Hätäapukomitean jäsenyydestä ja että hän, »jäätyään yksin vähemmistöön», ei katso enää voivansa ottaa osaa Komitean kokouksiin.

Komitealla on ollut neiti Somersalossa kaikin puolin ansiokas jäsen. Sitä todistavat ne lukuisat, neiti Somersalon tekemät ehdotukset, mitkä Komitea on käsitellyt. Paikan »ainoana vähemmistössä» on neiti Somersalo hankkinut itselleen

ainoastaan yhdessä kysymyksessä: Komitean alaisten toimitusjohtajan, kansliaja opettajahenkilökunnan toimistaan erottamiskysymyksessä. Milloin yhden, milloin toisen henkilön toimestaan *erottamistarve* on nyttemmin, kun neiti Somersalo ei enää ota osaa Komitean kokouksiin, aiheuttanut Rahatoimikamarille tehdyn ehdotuksen erottaa kaikki Komitean palveluksessa olevat henkilöt. Tästä voi vetää sen johtopäätöksen, että neiti Somersalo pitää Komiteaa, alaisine henkilöineen, sopimattomasti kokoonpantuna, jonka vuoksi siitä on päästävä.

2) Syynä neiti Somersalon ehdotukseen on, ihmeellistä kyllä, seuraava Hätäapukomitean tekemä päätös:

Komitean jäsenillä on kokouksissa oikeus lausua mielipiteensä työtoimistoja koskevissa asioissa, he voivat kansliasta saada haluamansa tiedot sekä saavat tarkastaa kansliaa ja työtoimistoja koska tahansa, *mutta he eivät saa välittömästi sekaantua työtoimistojen toimintaan ja työnjohtoon, s. o. tehtäviin, jotka kuuluvat toimitusjohtajalle ja tarkastajalle sekä opettajattarelle.*

Päätös tehtiin yksimielisesti Komitean kokouksessa $^{9}/_{6}$ 1921 ja pidettiin sitä ainoana mahdollisena keinona Komitean asiain liikemäisellä tavalla hoitamista varten.

Neiti Somersalon vastenmielisyys tätä päätöstä vastaan ilmenee hänen ehdotuksestaan asettaa palkattu kolmihenkinen johtokunta, joka, ehdotuksesta päättäen, tulisi lakkaamatta sekaantumaan työtoimistojen työhön, mikä valvontatapa Komitean mielestä on joka suhteessa hylättävä, koska se lamauttaisi työnjohdossa olevien henkilöiden harrastusta.

3) Kirjelmässään koettaa neiti Somersalo mitä suurimmassa määrin halventaa Komiteaa ja sen alaisia henkilöitä, tahtoen saattaa Komitean sellaiseen valoon, kuin jos hätäaputöiden tarkoitus olisi tyyten tuntematon Komitealle, koska työt jatkuvat vuoden umpeen. Hätäaputöiden syyt kesäkuukausien aikana ovat niin hyvin Kaupunginvaltuustolle kuin Rahatoimikamarillekin tunnetut. Komitea on tuonut esiin, että hätäaputöissä työskentelee vapaussodan jälkeen leskiä, joilla on lapsia huolehdittavinaan ja jotka eivät voi saada työtä yksityisiltä työnantajilta, vaan ovat pakotetut, jos hätäaputyöt loppuvat, kääntymään Köyhäinhoitohallituksen puoleen. Neiti Somersalo tietää, että Komitea on kehoittanut Köyhäinhoitohallitusta ottamaan mainitut naiset huostaansa, mutta on Hallitus kieltäytynyt, koska sen mielestä kunnan menot ovat pienemmät niin kauan kuin nämä naiset työskentelevät Komitean töissä.

4) Neiti Somersalo mainitsee, että työtoimistoissa työskentelee naisia, joiden miehillä on hyvät ansiot. Todellisuudessa työskentelee työtoimistossa N:o 1 yksi nainen, jonka mies ansaitsee, mutta häntä ei voida pitää hätäaputyöläisenä, koska hänet täysin ammattitaitoisena on välttämätöntä töiden suorittamisen takia pidättää paikassaan. Hänelle ei makseta perheenelatusavustusta, kuten hätäaputyöläisille. Muutamien muiden vaimojen elossa olevat miehet ovat sairaita ja siis vaimolle enempi rasitukseksi kuin avuksi. Todisteena siitä, että kanslia omavaltaisesti ottaa henkilökunnan, mainitsee hän sen seikan, että Komitean työssä on kolme opettajatarta, jotka Komitea sanoi irti toimistaan kesäkuun 1 p:stä. Pöytäkirjassa $^{2}/_{4}$1921 on asia esitetty seuraavin sanoin: » — — — — — —Päätettiin mainitun työtoimiston opettajakunta sanoa irti kesäkuun 1 p:stä 1921, kuitenkin ehdolla, että jos työtoimisto erityisenä työtoimistona jälleen avataan, voivat he saada takaisin toimensa tahi *sikäli, jos heitä tarvitaan.*» Mainittua päätöstä tekemässä on ollut m. m. ueiti Somersalo. Kokonksessaan $^{6}/_{5}$ 1921 myönsi Komitea kullekin työtoimiston opettajattarelle yhden kuukauden kesäloman, jotka lomat

alkoivat juuri silloin, kun edellämainittu ylössanomispäätös astui voimaan. Yksi vakituinen vanhempi opettajatar sairastui vakavasti, joten hänen tilalleen ja muiden opettajien kesälomien ajaksi kanslia, sovelluttaen Komitean kokouksen $^{2}/_{4}$ päätöstä, kiinnitti mainitut kolme opettajaa kesäkuukausien ajaksi jälellä oleviin työtoimistoihin. Syksyn tullen, kun kolmet ammattikurssit yhtaikaa alotettiin jakun suurempi määrä työläisiä toimistoihin lisättiin, kiinnitti Komitea kokouksessaan $^{25}/_{10}$ kaksi mainituista opettajista jälleen Komitean vakituiseen palvelukseen. Kolmas heistä työskentelee yhä tilapäisesti, kunnes sairastava opettajatar, luultavasti ensi vuoden alusta, palaa toimeensa.

Komitean jäsenet ovat tietoisia kanslian toiminnasta eikä Komitea katso olevan syytä muistutuksiin kanslian toimintaa vastaan.

Neiti Somersalon ehdotuksesta ja puheenjohtajan suostumuksella kiinnitti kanslia tilapäisesti työtoimistoon N:o 1 varastonhoitajalle apulaisen. Kun varastonhoito sittemmin saatiin järjestetyksi niin, että Komitea katsoi yhden henkilön voivan sen suorittaa, erotettiin Komitean päätöksen mukaan apulaisvarastonhoitaja, sitäkin suuremmalla syyllä, kun hänet oli viimeksi toimeen otettu ja hän on Venäjän kansalainen. Komitean toimenpide tarkoitti yksinomaan kaupungin varojen säästämistä, mutta on se kuitenkin ollut lisäsyynä neiti Somersalon poisjäämiseen Komitean kokouksista.

Mitä ammattikursseihin tulee, ilmoitettiin Komitealle, kuten neiti Somersalo kirjeessään mainitseekin, että työtä olisi varattava talveksi noin viidelle sadalle naiselle. Tätä ilmoitusta silmällä pitäen on kanslia hankkinut työtoimistoihin töitä. Rahatoimikamari on antanut töiden määräaikaisesta suorittamisesta takauksen ja, ettei kaupunki joutuisi takausta suorittamaan, on kanslia katsonut velvollisuudekseen valvoa, että työt tulevat suoritetuiksi nytkin, vaikka työläisten lukumäärä ei läheskään ole noussut viiteen sataan, eikä siis ole voinut yhtaikaa siirtää koko työvoimaansa ammattikursseille. Edellä mainittua silmällä pitäen on Komitea kokouksessaan $^{25}/_{8}$ tehnyt seuraavan päätöksen: » — — — — — Toimitusjohtajalle annettiin kuitenkin oikeus supistaa kurssien lukumäärää, jos näyttäisi siltä, että työtoimistoissa valmistettaviksi otetut työt eivät kurssien takia näyttäisi määräraikoinaan joutuvan valmiiksi, tai jos huoneiston saanti tuottaisi vaikeuksia.»

Rahatoimikamari tuntee hyvin, mitä vaikeuksia huoneiston puute on tuottanut kurssien järjestämiselle. Komitean toiveet saada vuokrata Hankkija-yhtiön talosta suuri huoneisto eivät menneet täytäntöön, koska talonomistaja, asiaa lähemmin harkittuaan, työn laadun takia, ei voinut hyväksyä Komiteaa vuokralaisekseen.

Muuten koko ammattikurssit, yksikuukautisina kursseina, jollaisiksi Sosialihallitus on ne suunnitellut, eivät Komitean mielestä vastaa tarkoitustaan, varsinkin mitä räätälityökursseihin tulee, jolla alalla ammattitaidon saavuttamiseksi vaaditaan *useiden kuukausien*, jopa *vuosien* harjaannusta. Näin ollen ovat kurssit muodostuneet opintokursseiksi työtoimistoissa työskentelevien naisten työtaidon kohottamiseksi. Ulkopuolelta työtoimistojen ei kursseille ilmoittautunut soveliaita osanottajia. Kursseja koskevasta kertomuksesta, joka yhtaikaa tämän kirjelmän kanssa Rahatoimikamarille lähetetään ja johon jäljennös Sosialihallituksen kursseja koskevasta kirjelmästä liittyy, käy ilmi, että Komitea on noudattanut niitä Sosialihallituksen antamia määräyksiä, mitkä olivat valtioavun saamiseen ehtoina.

Pitäisi voida olettaa, että neiti Somersalo ymmärtäisi, mitä vaikeuksia työ-

toimistojen liikemäisellä tavalla hoitaminen käytännössä kohtaa, työvoiman ollessa siihen määrin epätasaista kuin mitä se hätäaputöissä on. Nykyinen johto on siihen voimainsa mukaan pyrkinyt, sovelluttaen sitä sikäli kuin se on ollut mahdollista ja tulos käynee ilmi seuraavista numeroista. Työtoimistot yhteensä, ottaen mukaan perheenelatuksen, ovat käyttäneet kaupungin varoja vuosina 1919—1921 seuraavat määrät:

| | | | |
|---|---|---|---|
| V. | 1919 ..... | Smk. | 1,396,137: 42 |
| » | 1920 ..... | » | 836,810: 65 |
| » | 1921 per $^{31}/_{10}$ ..... | » | 563,724: 80 |

Rahanarvon alenemista ei näitä lukuja arvioitaessa tule unohtaa.

Komitean jäsenet ovat halukkaat, jos rahatoimikamari hyväksi näkee, yksityisinä jäseninä, kernaasti jättämään paikkansa Valtuuston täytettäviksi, mutta Komitea ei parhaalla tahdollakaan voi periaatteessa pitää kolmihenkistä johtokuntaa soveliaampana kaupungin hätäaputöiden johdantaan, jos nykyisen kansliaja opettajahenkilökunnan erottamista ei asetettane päätehtäväksi. Sitäpaitsi epäilee Komitea, kykenisivätköhän nämä kolme henkilöä, vaikkapa palkattujakin, poistamaan hätäaputöiden *tarpeen*.

Sitä mukaa kuin työnsaanti paranee ja näiden hätäaputöissä olevien naisten lapset saavuttavat sellaisen iän, että he kykenevät ansaitsemaan omansa ja äitiensä toimeentulon, pienenee nykyisin käynnissä olevien hätäaputöiden tarve, riippumatta siitä, onko ylimmässä johdossa johtokunta vaiko Komitea.

Helsingin kaupungin Hätäapukomitean puolesta:

**Albert Nyberg.**

*Hilja Kauppinen.*

---

*Liite III.*

*Rahatoimikamarille.*

Sittenkun rahatoimikamari allekirjoittaneiden muodostaman valiokunnan tehtäväksi on jättänyt lausunnon antamisen niiden muistutusten johdosta, jotka neiti Eva Somersalo on rahatoimikamarille osoittamassaan kirjelmässä marraskuun 11 päivältä 1921 tehnyt ja joihin hätäapukomitea kirjelmässä marraskuun 25 päivältä 1921 on vastannut, saa valiokunta kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Mitä neiti Somersalon niihin väitteisiin tulee, jotka koskevat komitean sisäistä toimintaa, kuten erinäisten muutosten toimeenpanemista kanslian alaisessa henkilökunnassa, on se allekirjoittaneiden mielestä ollut siihen määrään komitean sisäinen asia, että sitä puolta on ollut vaikea ruveta penkomaan, varsinkin kun hätäapukomitean enemmistö katsoo aivan oikein menetelleensä, ja kun sillä kerran on muodollinen valta menetellä kuten se on toiminut. Ne hankaukset, jotka ovat johtuneet yllämainituista syistä, ovat käyneet sitäkin hankalammiksi, kun neiti Somersalolla on ollut kaksinainen asema hätäapukomitean suhteen. Toiselta puolen on hän sosialihallituksen naiskäsitöiden tarkastajana ollut työtupien tarkastusviranomaisena, toiselta puolen hän on ollut hätäapukomitean jäsenenä; siis on hän tavallaan ollut oman tai oikeammin, vähemmistöön joutuneena hätäapukomi-

teassa, työtoveriensa toimien tarkastajana. Toivottavasti hän tästä kaksinaisesta asemasta pääsee, kun Kaupunginvaltuusto myöntää hänelle eron hätäapukomitean jäsenyydestä.

Mitä itse hätäaputöihin ja niitten johtoon tulee, ei valiokunta ole havainnut muuta kuin että komitea on parhaansa mukaan rehellisesti ja kunnollisesti koettanut suorittaa vaikeaa tehtäväänsä. Epäkohdat riippuvat itse töitten omasta laadusta. Työntekijät ovat taitamattomia ja heille on maksettava palkka, jota tosin ei voi pitää korkeana, mutta kuitenkin useissa tapauksissa heidän ammattitaitoaan vastaamattomana. Koskettelematta sen enempää hätäaputöitten rahallista puolta, arvelee valiokunta kuitenkin, että hankintasopimukset ovat kenties otetut liian halvasta hinnasta; ainakaan ei ole aina otettu tarpeeksi huomioon, mitä töitten ankara tarkastus ja mahdollisesti uudelleen korjaaminen tulee vaatimaan.

Tässä yhteydessä tahtoo valiokunta painostaa sitä seikkaa, että näissä töissä olisi tarpeen aikaansaada toiselta puolen ammattitaidon kohottaminen ja toiselta puolen sen kautta johtuva nopea työnvälitys. Sitä myöten kun työntekijät ovat saavuttaneet ammattitaitoa, on heille hankittava työtä yksityisten luona. Ammattitaitoa tietysti lisäävät ammattikurssit, ja valitettavana täytyy pitää, ettei hätäapukomitea voinut tässä suhteessa saada aikaan viime vuonna parempia tuloksia. Työnvälitystä on estänyt nykyinen vaikea aika. Kuitenkin voitaisiin kaiketi komitean puolesta tässä suhteessa toimia tarmokkaammin. Ei olisi tyydyttävä yksinomaan kunnan työnvälitystomiston apuun, vaan olisi käytettävä omaa työnvälitystäkin. Sitä on tosin jossain määrin käytetty, mutta suurella yleisöllä ei ole ollut tällaisesta työnvälityksestä tietoa.

Mitä sitten naisten hätäaputöitten hallinnon uudelleen järjestelyyn tulee, on siinä suhteessa neiti Somersalon ehdotuksessa paljon varteen otettavaa. Ennenkuin valiokunta ryhtyy tässä suhteessa ehdotusta tekemään, pyytää se käsityksenään lausua, että kysymyksessä olevat naisten hätäaputyöt eivät tule olemaan tilapäistä laatua, vaan tulevat ne olojen pakosta jatkumaan. Suurkaupungissa, sellaisessa kuin Helsingissä, tulee aina olemaan naisia, jotka eivät ole saaneet tarpeellista ammattivalmistusta ja jotka eivät voi elättää itseänsä. Kun nämä kuitenkin ovat työkykyisiä, ei heitä myöskään köyhäinhoidon niskoille voi asettaa, varsinkin kun sellainen käsitys yhä enemmän pääsee vallalle, että ainoastaan työkyvyttömien tulee olla köyhäinhoidon alaisia, ja terveitten, työkykyisten on hankittava varsinaista ansiotyötä. Kun tällaista ei ole yksityisillä annettavissa, varsinkaan ammattitaidottomille, on sellaista heille hankittava. Sekä siveellisessä että taloudellisessa suhteessa lienee näin järjestetty »hätäaputyö» asetettava edelle varsinaista köyhäinhoidollista menettelyä. Useassa Suomen kaupungissa ja maalaiskunnissakin on näin naisten työtupia järjestetty ja saatu ne osittain kannattaviksikin. Tässä suhteessa ovat Helsingin työt kokonaan takapajulla. Kuten ylempänä mainittiin, ovat olot täällä vaikeammat, mutta epäilemättä voidaan tässäkin suhteessa paljon asioita parantaa. Hyvin paljon tämä riippuu sopivasta johdosta eikä ainoastaan hallinnollisesta järjestysmuodosta. Kuitenkin voitaisiin hätäapukomitean työ tehdä joustavammaksi, jos sen johtoon asetettaisiin pienempi toimikunta kuin nykyinen 7-jäseninen ja yhtä monella varajäsenellä varustettu komitea, joka on kokoonpantu yksinomaan Kaupunginvaltuuston valitsemista luottamushenkilöistä, joilta ei voi vaatia sellaista uhrautuvaisuutta, että he perehtyisivät käytännöllisiin puoliin komitean töissä. Allekirjoittaneista olisi senvuoksi syytä vähentää komitean jäsenlukua ja tehdä se riippuvaksi jostain varsinaisesta hallintoelimestä eikä alistaa komiteaa irralliseksi kaupungin varsinaisesta hallin-

nosta. Ne orgaanit, jotka voisivat etusijassa tulla kysymykseen, ovat köyhäinhoitohallitus ja rahatoimikamari, sillä yleisten töiden hallituksen alaisen rakennuskonttorin puhtaasti teknillinen kokoonpano ei kaiketi ole omiansa kysymyksessä olevien töitten johtoon. Vaikka köyhäinhoitohallitus monessa suhteessa näyttäisikin sopivalta, olisi valiokunnan mielestä kenties sittenkin asianmukaisempaa asettaa näitten töitten johto suoraan rahatoimikamarin alaiseksi, etupäässä senvuoksi että tässä suhteessa on jo ennakkotapaus olemassa, kunnan keskuskeittolan johtokunta kun on suoraan rahatoimikamarin alainen, että siitäkin syystä, että nämä työt tulevat aina vaatimaan satunnaista rahoittamista, joka sopivimmin voidaan saada suoritetuksi rahatoimikamarin avulla. Valiokunnan mielestä olisi siis tarpeellista muuttaa hätäaputöitten hallintoa siten, että niitä johtamaan rahatoimikamari valitsisi 5-henkilöisen johtokunnan, joka olisi päätösvaltainen 3 jäsenen läsnäollessa. Kun ammattitaidon tulisi olla johtokunnassa virallisestikin edustettuna, katsoisi valiokunta suotavaksi, että töitten toimitusjohtaja samalla olisi johtokunnan puheenjohtaja, kuten on laita sekä keskuskeittolassa että satamahallituksessa. Johtokunnalle olisi kuitenkin annettava laaja itsehallinto. Kaikki alaisensa viranpitäjät olisivat m. m. sen valittavissa. Samoin töitten hankinta, ammattitaidon kehittäminen, työnvälitys y. m. Rahatoimikamarille jäisi vain yleinen silmälläpito-oikeus.

Mitä sitten nimitykseen hätäaputyöt tulee, ei se valiokunnan mielestä ole sopiva. Ensinnäkin näitä töitä ei enää suoriteta tilapäisesti eikä vain jonakuna aikana vuodesta, vaan ovat ne käyneet säännöllisiksi, koko vuoden kestäviksi. Lisäksi on syntynyt paljon sekaannusta varsinaisten, rakennuskonttorin alaisten hätäaputöiden kanssa. Valiokunta on muutoin sitä mielipidettä, että rakennuskonttorin alaiset, ulkotöitä tekevät naistyöläiset erotettaisiin kokonaan näistä naisten työtupatöissä olevista työntekijöistä. Sopivaa nimitystä on vaikea löytää. Neiti Somersalon ehdottama naisten varatyöt ei tunnu oikein onnistuneelta, eikä sille löydä hyvää ruotsalaista vastinetta. Komitea on sen vuoksi ajatellut nimitystä: naisten työtuvat—arbetsstugorna för kvinnor, Naisten työtupien johtokunta — Direktionen för arbetsstugorna för kvinnor.

Ylläolevan perustalla pyydämme siis rahatoimikamarille kunnioittaen ehdottaa, että rahatoimikamari tekisi Kaupunginvaltuustolle esityksen,

että naisten hätäaputöitten johto uskottaisiin rahatoimikamarin alaiselle ja kalenterivuodeksi kerrallaan valitsemalle, 5 jäsentä käsittävälle naisten työtupien johtokunnalle;

että töitten toimitusjohtaja, jonka rahatoimikamari, julistettuaan viran haettavaksi, täyttää, on yksi johtokunnan jäsenistä ja samalla johtokunnan puheenjohtaja; sekä

että rahatoimikamari saisi toimekseen valmistaa ehdotuksen ohjesäännöksi mainitulle johtokunnalle ja naistöitten toimitusjohtajalle.

Helsingissä, huhtikuun 4 päivänä 1922.

**Aimo Ervasti.**

**John Grenman.** **Väinö V. Salovaara.**

Helsingissä, Sanomal-. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

***Esitys** Munkkiniemen pensionaatin lunastamisesta kaupungille.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI.**

*Kesäk. 2 p:nä 1922.*

N:o 1098.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Rahatoimikamarilla on kunnia tässä palauttaa Kaupunginvaltuuston arvoisa lähete viime toukokuun 8 päivältä ynnä Helsingin kaupungin sairaalaylihallituksen esitys (Liite VI) että, vaikka Munkkiniemen pensionaatti on tarjottu kaupungin lunastettavaksi, kaupungin ei olisi sitä lunastettava, vaan että sairaalasijoja tuberkulootisille on hankittava Greijuksen alueelle suunnitellussa keskussairaalassa; että keskussairaalan asema- ja ehdollisesti luonnospiirustukset joutuisasti laaditaan, jotta sairaspaviljonkia puheenalaista tarkoitusta varten viivyttelemättä voidaan ruveta rakentamaan.

Mainitun esityksen johdosta on rahatoimikamarilla kunnia lausua seuraavaa:

Munkkiniemen pensionaatin omistajain valtuuttamansa asiamiehen, asianajaja Agnes Lundellin välityksellä kaupungin sairaalaylihallitukselle osoitetulla, maaliskuun 11 päivänä 1922 päivätyllä kirjelmällä tarjottua mainitun pensionaatin kaupungin lunastettavaksi (Liite I) 7,5 miljoonan markan hinnasta, joka tarjous, käsittää pensionaatin rakennukset ynnä niihin kuuluvan, noin 8,750 m²:n laajuisen tontin sekä yrityksen täydellisen kaluston erikoisesti laaditun kaluston luettelon mukaan, oli ylihallitus sen kysymyksen selvittämiseksi, voisiko ja mihin erikoisiin sairaanhoitotarkoituksiin kaupunki ehkä voisi mainittua pensionaattia käyttää, anonut lausuntoja sekä Nummelan parantolan ylilääkäriltä, tri Axel von Bonsdorffilta, että kaupungin terveydenhoitolautakunnalta, jotka ovat tämän johdosta ylihallitukselle antaneet mietintönsä asiasta (Liitteet III—V).

Perin pohjin lausuttuaan mielensä siitä, oliko syytä hankkia Munkkiniemen pensionaatti ja käyttää se kaupungin tuberkulosisairaalaksi (Liite III), kokoo tri von Bonsdorff käsityksensä seuraavaan lausuntoon:

Jos Helsingin kaupungilla on tilaisuus lunastaa Munkkiniemen pensionaatti siihen kuuluvine tontteineen ynnä tarpeellinen alue tämän tontin ulkopuolelta semmoiseen hintaan, että kustannukset tuberkulosisairaalan perustamisesta sinne taloudellisesti osoittautuvat huomattavasti edullisemmiksi kuin tuberkulosilaitoksen rakennuttaminen lähiaikoina kuivemmalle ja suojatummalle paikalle ja,

ellei rahavaroja voida hankkia jälkimmäiseen tarkoitukseen, mutta kyllä Munkkiniemen pensionaatin ostoon,

on kaupungilla syytä hankkia pensionaatti edellä mainittuun tarkoitukseen.

Tämän puoltavan lausuntonsa ehdoksi asettaa tri von Bonsdorff seuraavat vaatimukset, nimittäin:

1) että, paitsi Munkkiniemen pensionaattia siihen kuuluvine tontteineen, pensionaatin lähistöstä lunastetaan lisäksi 2—5 hehtaaria, jolloin eritoten myös pensionaatin pohjoispuolella sijaitseva mäntyharju sekä pensionaatin ja merenrannan välinen alue yhdistetään sairaala-alueeseen;

2) että mieluimmin myös pensionaatin länsipuolella sijaitseva huvilarakennus ostetaan asuinhuoneistojen sisustamiseksi henkilökunnalle; sekä

3) että raitiotie johdetaan niin, ettei se kulje sairaalarakennuksen vieritse tahi leikkaa sairaala-aluetta.

Terveydenhoitolautakunta taas viittaa sekä edellä mainittuun lausuntoon että herrain professorien J. Hagelstamin ja E. Sandelinin sekä herrain tohtorien F. Hisingerin ja F. Langenskiöldin antamaan komitean mietintöön (Liite IV) sekä huomauttaa omasta puolestaan että, kun pensionaattiin kuuluva maa-alue on liian pieni sille potilasmäärälle, joka voitaisiin sijoittaa nykyiseen rakennukseen, ja vielä vähemmän sallii sairaalaa laajentaa, mikä olisi välttämätön seuraus vastaisesta ostosta, ja kun siten kävisi välttämättömäksi lisäksi laajentaa sairaala-aluetta hankkimalla muutama hehtaari maata sekä kun tämän lisäksi pensionaatin asemaa ei voi pitää erikoisesti sopivana tuberkulosisairaalalle, lautakunta ei ole katsonut voivansa puoltaa pensionaatin lunastamista eikä sen käyttämistä sairaalatarkoituksiin. Kun kuitenkin kaupunki suuresti tarvitsee lisää tuberkuloottisten sairaalasijoja, on lautakunta tämän yhteydessä katsonut olevan ehdottaminen, että kaupungin sairaalaylihallitus Valtuustolle tekisi esityksen, että kaupungin vastaiselle sairaalalle Keskuspuistosta (Greijuksesta) varatulle alueelle piammiten ja ehdollisesti tätä varten käyttämällä kulkutautisairaalan talousosastoa ja ruokalaa rakennettaisiin tuberkuloottisten sairaala.

Edellä mainitun lääkärikomitean likemmältä tarkastettua asiaa huomauttaa se lautakunnalle antamassaan lausunnossa (Liite IV) m. m., että pensionaattirakennuksessa voitaisiin varata sijaa noin 250 potilaalle, että verraten pienen ja verraten loitolla sijaitsevan sairaalan hallinto varmaankin kävisi melko lailla kalliimmaksi kuin jos sairaala olisi likempänä entistä sairaalaa, että, ennenkuin kysymys nyt tehdyn tarjouksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä ratkaistaan, tarkan ammattimiesselvityksen pohjalle olisi määrättävä kustannukset, joihin tarpeelliset muutos- ja korjaustyöt nousisivat, ja että ainoastaan siinä tapauksessa, että tuollainen selvitys osoittaisi pensionaatin oston rahallisesti käyvän tuntuvasti edullisemmaksi uuden sairaalan rakennuttamista vastaavin sairassijaluvuin (esimerkiksi sairaalatarkoitukseen varatulle Keskuspuiston alueelle), ostoa voitaisiin puoltaa. Loppuväitteenään komitea lausuu:

1) että Munkkiniemen pensionaatti ainoastaan varsin laajaperäisten korjaus-, muutos- ja lisärakennustöiden jälkeen voidaan sovittaa keuhkotautisairaalaksi;

2) että pensionaatissa voi varata tilaa enintään 250 sairaalle ja että niin pienen erillisen sairaalan hallinnon täytyy kaupungille käydä epäedulliseksi, ja on sentähden 6 hehtaarin laajuinen, pensionaattitonttiin liittyvä maa-alue lunastettava, jotta sairaalaa vastedes käy laajentaminen;

3) että, vaikka Munkkiniemen pensionaatin kävisi muuttaminen tuntuvasti paremmaksi tuberkuloosisairaalaksi kuin on yksikään kaupungin nykyään käyttämistä tuberkuloosisairaaloista, kuitenkin olisi joka suhteessa tarkoituksenmukaisempaa mitä pikemmin rakennuttaa tuberkulootisten sairaalarakennus (ilman ruokalaa) Keskuspuistoon; ja

4) että Munkkiniemen pensionaatin ostoa käy puoltaminen ainoastaan siinä tapauksessa, että pensionaatin ynnä riittävän suuren maa-alueen osto sekä kaikki rakennuksen laittamisesta tuberkulosisairaalaksi johtuvat kustannukset toteensaatavasti ovat huomattavasti kaupungille edullisemmat viimeksi mainittua sairaalasuunnitelmaa.

Ennenkuin rahatoimikamari on ottanut asian lähemmin käsiteltäväksi, on kamari saadakseen käsitystä siitä, mitä pensionaattirakennuksen ynnä ehdotettujen maa-alueiden hankinta oikeastaan tiesi, miehissä toimittanut katselmuksen paikalla. Silloin kävi kaikella suotavalla selvyydellä ilmi että, vaikka rakennus yleensä oli verraten hyvässä kunnossa, se kuitenkin vaati suuria, rakennusalalla nykyään vallitsevaan hintatasoon nähden verraten kalliita muutos- ja täydennystöitä, ennenkuin sitä voitiin käyttää sairaalana. Rakennus näytti erittäin tilavalta ja mukavalta, niin että erikoisesti tutkittaessa sen käyttämistä sairaalaksi potilasluvun voinee lisätä esimerkiksi 300:an. Kun kuitenkin kaikista edellä kosketelluista lausunnoista m. m. on käynyt selville, että pensionaatti voidaan ostaa ainoastaan sillä ehdolla, että kaupunki samalla hankkii itselleen omistusoikeuden erinäisiin lähinnä pensionaattia sijaitseviin maa-alueisiin ja rahatoimikamarikin katselmustilaisuudessa on kokonaan yhtynyt näihin näkökohtiin, on kamari, ennenkuin se on voinut käydä asiaa tarkastamaan rahalliselta näkökannalta, hankkinut selvityksen, onko ja mistä hinnasta tuollainen maanhankinta mahdollinen. Myyjän ja A. B. M. G. Steniuksen annettua osin erinäiset tämän oheiset kirjalliset, osin kamarin kansliassa tekemänsä suulliset sitoumukset on käynyt mahdolliseksi kutakuinkin oikein arvioida kustannukset rakennusten ja maan hankinnasta. Kun kuitenkin eräisiin tarjouksiin on liitetty ehto, että asia olisi ratkaistava kuluvan kuukauden 15 päivänä ja asia siten on otettava Kaupunginvaltuuston esityslistalle t. k. 14 päivänä, ei aika ole sallinut kamarin hankkia tarkkoihin mittauksiin ja kustannusarvioihin nojaavia tietoja siitä, mitä kustannuksia olisi pensionaattirakennuksen muuttamisesta sairaalaksi. Alempana olevassa laskelmassa mainittuja tietoja näistä töistä on sentähden pidettävä ainoastaan likimääräiseen arvioon perustuvina.

*Laskelma* (ks. tämän oheista karttaa).

| | |
|---|---|
| Rakennukset tontteineen ja kalustoineen tarjouksen mukaan .... | 7,500,000 |
| Arviokustannukset muutoksista ja täydennyksestä ..... | 1,500,000 |
| Tontti n:o 9, noin 20,000 m², à 25: — m²:ltä ..... | 500,000 |
| Korttelin n:o 11 tontit, noin 4,950 m², tarjouksen mukaan..... | 335,000 |
| Korttelin n:o 11 rakennus tarjouksen mukaan ..... | 300,000 |
| Kortteli n:o 12, noin 3,740 m², à 60: — m²:ltä ..... | 224,400 |
| Yhteensä Smk. | 10,359,400 |

Mitä raitiotielinjan muuttoon tulee, ei sen kustannuksia tarvinne tämän yhteydessä ottaa huomioon, sillä jos kaupunki hankkii omakseen edellä mainitut huomattavat maa-alueet, suostunee yhtiö omalla kustannuksellaan muuttamaan raitiotien.

Jaettuina 250 sijaa kohti olisi edellä mainittu summa siis noin 41,440 markkaa sijaa kohti ja 300 sijasta noin 34,540 markkaa sijaa kohti.

Jos lisäksi kortteleista n:oista 8 ja 15 ostettaisiin noin 10,000 m² 50 markan hinnasta neliömetri, nousisivat kustannukset sijaa kohti 43,400 ja 36,540 markkaan.

Ennen maailmansotaa oletettiin yleisesti sairaalakustannusten nousevan 8,000—10,000 markan vaiheille sairassijaa kohti. Nykyään rakennuskustannusten yleensä noustua kymmenkertaiseen määrään, saattaa uuden sairaalan perustamiskustannusten olettaa nousevan 80,000—100,000 markkaa sijaa kohti. Tosin olisivat kustannukset sairaalasta (eli oikeammin sairaspaviljongeista) *ilman* talousrakennuksia ja ruokalaa tuntuvasti halvemmat, mutta kun ei minkäänlaisia piirustuksia ole olemassa eikä niiden puutteessa likimääräisiäkään laskelmia voi tehdä, ei rahatoimikamari asiaan nykyisessä vaiheessa voi ilmoittaa, paljonko halvemmaksi näillä edellytyksillä rakennettu sairassija tulisi. Kuitenkin on huomattava, että sairaalarakennuksen teettäminen Keskuspuistoon vaatii teettämään kadun tahi tien ja että siihen on hankittava kaasu-, vesi-, viemäri- ja sähkövalojohdot, mistä kaikesta olisi huomattavia kustannuksia. Toinen sovellettava laskutapa, vaikkei se, kun rakennusta ei voi muuttamatta käyttää sairaalana, täysin tarkasti ilmaise suhdetta, on seuraava: Nykyään lasketaan kuutiometristä sen laatuista rakennusta, josta tässä on puhe, olevan kustannuksia noin 300 markkaa. Jos rakennuksen kuntoonpanosta ja sairaalatarkoituksiin sovittamisesta lasketaan niinkuin edellä olevan kustannuksia noin 1,5 miljoonaa markkaa ja sen kuutiosisällys on tasaluvuin noin 27,000—30,000 kuutiometriä, olisi kustannuksia kuutiometriltä 333: 33—300 markkaa. Edellä lausutusta siis käy selville, että Munkkiniemen pensionaatin hankinta olisi rahalliselta kannalta kaupungille verraten edullinen. Mutta siihen nähden, että muutos ja sovittelutyöt on ainoastaan voitu likimäärin arvioida, kun aika ei ole sallinut niiden laskemista, että verraten pienen ja verraten loitolla sijaitsevan sairaalan voimassa pito luultavasti kävisi tuntuvasti kalliimmaksi, kuin jos edellä mainittu

sairassijaluku voitaisiin aikaansaada lähempänä entisiä sairaanhoitolaitoksia, että kaupungin lääketieteelliset viranomaiset ovat vastustaneet kauppaa ja että vihdoin rakennuksen asema sairaanhoitokannalta katsoen ei ole ehdottomasti edullinen, oli rahatoimikamarikin asiaa aikaisemmin käsiteltäessä asettunut esillä olevaan tarjoukseen nähden vierovalle kannalle, siitä huolimatta että hintaa sairassijaa kohti täytyy pitää verraten halpana ja kauppaehtoja olemassa oleviin kiinnityslainoihin nähden hyvinä.

Kun kuitenkin myyjän taholta on tänä päivänä kahdenkeskisesti tiedoksi ilmoitettu kamarille olevan toiveita, että hintaa voitaisiin tuntuvasti huojentaa, mutta aika ei enää salli aloittaa uusia keskusteluja asiassa ennen Kaupunginvaltuuston kesäloman alkamista ja myyjät ovat hinnanalennuksen nimenomaiseksi ehdoksi panneet, että asia ratkaistaan ennen kuluvan kuukauden 15 päivää, on kamari katsonut olevan Kaupunginvaltuustolta anominen valtuutta että, jos kaupunki voi noin 5 miljoonalla markalla hankkia omakseen pensionaatin siihen kuuluvine tontteineen ja täydellisine kalustoineen ja kamari, toimitettuaan tarkat laskelmat kuntoonpanokustannuksista, havaitsee sellaisen ratkaisun kaupungille edulliseksi, se valmisteluvaliokunnan mieltä tiedusteltuaan saa päättää kaupan. Tämän ehdotuksen kamari rohkenee esittää, kun kauppaa varten tarvittavat käteisvarat nousisivat ainoastaan miljoonan markan vaiheille ja kauppahinnan suurin osa, 4,200,000 markkaa, on kiinnityslainoja, jotka varsin luultavasti saavat seistä, jos kaupunki sitä haluaa. Jos pensionaatti voitaisiin hankkia 5 miljoonalla markalla ja kuntoonpanokustannukset arvataan niinkuin edellä 1.5 miljoonaksi markaksi, olisi kustannuksia sairassijaa kohti noin 31,400—26,200 markkaa ja rakennuskuutiometrin hinta noin 240—220 markkaa. Tämän yhteydessä ei rahatoimikamari ole tahtonut tarkemmin pohtia kysymystä, mistä varoista ehdollinen määräraha olisi tarkoitukseen myönnettävä, koska määrän suuruus riippuu siitä, miten kiinnityslainat voidaan edullisimmin järjestää, mutta jos kauppa päätetään, on kamarilla aikanansa oleva kunnia tehdä eri esitys asiasta.

Kun tarjouksentekijäin taholta on lausuttu toivomus, ettei asia nykyisessä vaihessaan tulisi yleisön tiedoksi, pyytää kamari kunnioittaen ilmoittaa tämän.

Edellä lausutun nojalla kamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

> *että, jos kaupunki 5 miljoonalla markalla voi hankkia omakseen Munkkiniemen pensionaatin ja tarkat laskelmat osoittavat tämän hankinnan käyvän kaupungille edulliseksi, rahatoimikamari valtuutetaan valmisteluvaliokunnan mieltä tiedusteltuaan päättämään kauppa;* sekä

*että kamari on, jos kauppa päätetään, kaupungin sairaalayli-hallituksen kanssa neuvoteltuaan Kaupunginvaltuustolle joutuisimmin tehtävä kaikki tästä johtuvat ehdotukset mitä tulee sekä rakennusten muuttamiseen ja sairaalatarkoituksiin sovittamiseen että maanhankintaan ja sairaalan käyttöön.*

Erinäiset asiaan kuuluvat muut kirjat ynnä 1 kartta ja 3 rakennuspiirustusta (asemapiirrosta) on rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Karl Hård af Segerstad.*

*Liite I.*

*Helsingin kaupungin Sairaalaylihallitukselle.*

Ylihallitukselle saa allekirjoittanut täten kunnioittaen tarjota ostettavaksi »Munkkiniemen pensionaatin» käytettäväksi sairaalaksi, johon tarkoitukseen se lienee erittäin sopiva.

Palstatilan pinta-ala on 8,753,23 m². Rakennuksessa on kaikkiaan 114 huonetta niistä kolme isoa salia, yhteen ruokasaliin sopinee 250 ruokavierasta. Keittiössä on kaksi isoa helliä ja siellä voi valmistaa ruokaa päivittäin 1,000 hengelle. Muista huoneista käytetään nykyään 73 huonetta matkustajille. Kaikki huoneet ovat hyvin kalustettuja. Kalustoluettelo osoittaa runsaan varaston ei ainoastaan huonekaluja ja makuuvaatteita, vaan myös talousesineitä ja liinavaatteita. Erikoisesti pyydän kiinnittää ylihallituksen huomiota kellarikerroksessa olevaan, hyvin järjestettyyn keittiöosastoon, jossa on paitsi keittiötä ja palvelijatarhuoneita useita jäähdytyshuoneita ja ruokakomeroja, jotka ammattimiehet ovat hyvin sijoittaneet. Sitä paitsi on erityinen, iso ja tilava jääkellari, pesutupa, halkovaja y. m. Tilaa puistolle ja puutarhalle on ja siihen rajoittuvat alueet voidaan erikseen ostaa. Matkaa rantaan lienee noin 300 metriä. Sekä kiinteistön että irtaimiston on arkkitehti arvioinnut yli kahdentoista miljoonan arvoiseksi. Sattuneesta syystä myydään kuitenkin kaikki nyt 7½ miljoonasta. Kiinnitykset nousevat kaikkiaan 4,200,000 markkaan, ja saanee ostaja ne ottaa haltuunsa. Haltuunotto voi tapahtua ensi tilassa.

Helsingissä, maaliskuun 11 päivänä 1922.

**Agnes Lundell,**
asianajaja.

---

*Liite II.*

*Helsingin kaupungin Sairaalaylihallitukselle.*

Täydennykseksi aikaisemmin antamiin tietoihin pyydän täten kunnioittaen mainita seuraavaa.

Osakeyhtiö M. G. Stenius on sitoutunut Helsingin kaupungille myymään koko korttelin n:o 9, joka sijaitsee Munkkiniemen pensionaatin vierellä Munkkiniemen yhdyskunnassa, 25 markan hinnasta neliömetriltä. Myös rajakkaiset korttelin n:o 15 alueet ovat kaupan, mutta tämä on jonkin verran huonompaa maata kuin kortteli n:o 9. Karttaan näiden alueiden välille piirrettyjä teitä ei vielä ole teetetty, minkätähden puheenalaiset alueet helposti käy yhdistäminen yhdeksi alueeksi. Viittaan muutoin antamaani karttaan sekä liitän tähän Osakeyhtiö M. G. Steniuksen antaman sitoumuksen myyntihintaan nähden.

Mitä tulee sähkön saantiin ja Munkkiniemen vesijohtoon sekä Munkkiniemen ja Hagan raitioteihin, viittaan tämän oheisiin tietoihin sekä professori Saarisen kirjaan Munksnäs—Haga.

Helsingissä, huhtikuun 3 päivänä 1922.

**Agnes Lundell,**
asianajaja.

---

*Liite III.*

*Helsingin kaupungin Sairaalaylihallitukselle.*

Ylihallituksen kirjelmässä maaliskuun 31 päivältä kuluvaa vuotta kehoitettua minua lausumaan mieleni siitä, onko syytä koettaa hankkia Helsingin kaupungille tarjottua Munkkiniemen pensionaattia kaupungin tuberkuloosisairaalaksi, on minulla toimitettuani tutkimuksen itse paikalla kunnia lausua seuraavaa:

*Asema.* Valittaessa keuhkotuberkulootisten hoitopaikkaa etsitään etusijassa korkealla sijaitsevaa, kuivaa, mäntymetsää kasvavaa ja tuulilta, eritoten pohjoistuulilta suojattua, mutta myös mahdollisimman runsaassa määrässä auringonsäteille avonaista paikkaa. Näissä kohdin vastaa Munkkiniemen pensionaatti hyvin vähän vaatimuksia. Pensionaatti sijaitsee avonaisella paikalla lähellä merta, johon tosin auringolla on vapaa pääsy, mutta viereinen metsä on niukka eikä mainittavasti suojele tuullta. Meren läheisyys ei sinänsä ehdottomasti estä tuberkuloosihoitolaitoksen perustamista, sillä onhan Skandinavian huomattavin keuhkotautiparantola, Vejlefjordin parantola, meren partaalla ja avoinna etelätuulille, vaikka suojeltuna muilta tuulilta. Tärkeimpänä täytyy Munkkiniemessä pitää alavien paikkain läheisyyttä. Matala Huopalahti ei kuitenkaan ole niin pensionaatin välittömässä läheisyydessä, että sen tarvitsee katsoa erittäin haitallisesti vaikuttavan sikäläiseen ilmastoon, ja lähempänä pensionaattia sijaitsevat alavat paikat voitaneen sopivasti salaojittamalla kuivattaa. Verrattuna niihin sairaaloihin, joissa kaupungin tuberkuloosiosastot nykyään sijaitsevat, ainakin mitä tulee Marian sairaalaan ja tomun piirtämään Humalistoon, eivät Munkkiniemen pensionaatin ilmasto-olot liene huonompia, minkätähden keuhkotautipotilaiden siirtäminen tänne ei ilmastoon nähden asettaisi näitä nykyistä huonompaan asemaan. Jos ottaa huomioon sen seikan, että keuhkotuberkulootisten järkiperäinen hoito, semmoisena kuin sitä toimitetaan keuhkotautiparantoloissa, on osoittanut huomattavan hyviä tuloksia myöskin laitoksissa, jotka eivät ilmastollisesti sijaitse edullisesti, ei ole vähintäkään syytä epäillä sitä todennäköisyyttä, että Munkkiniemessäkin parantolamenettelyn mukaisella hoidolla voidaan menestyksellä hoitaa tähän tarkoitukseen sopivia keuhkotautipotilaita. Kööpenhaminan kaupungin tuberkuloosisairaalalla, Öresundin hospitaalilla, ei ole edullisempaa asemaa kuin Munkkiniemen pensionaattiin sijoitetulla tuberkuloosisairaalalla olisi oleva. Tämä ei estä sitä että, jos Helsingin kaupungin olisi rakennutettava uusi

keuhkotautisten hoitolaitos ja paikan valinta olisi vapaa, paikka semmoinen, missä Munkkiniemen pensionaatti sijaitsee, varmaan ei tulisi kysymykseen.

*Liikenneolot.* Sijaiten kaupungin välittömässä läheisyydessä olisi Munkkiniemeen sijoitettu sairaala helposti potilaiden käytettävissä. Ne, jotka eivät tahdo käyttää raitiovaunua, voisivat haitatta kulkea sinne sairaankuljetusvaunuissa.

*Pinta-ala.* Munkkiniemen pensionaatilla ei ole täyteen hehtaarin laajoista tonttia käytettävänään. Sairaalatontiksi on tämä alue aivan liian pieni. Jos mieli harjoittaa järkiperäistä keuhkotautihoitoa, täytyy olla tilaisuutta kävelyyn. Mutta kun potilaiden ei muutoin kuin poikkeustapauksissa ja erityisellä luvalla voida sallia liikkua sairaalan aidatun alueen ulkopuolella, täytyy tämän olla vähintään 3—6 hehtaarin laajuinen. Pensionaatin viereisten maa-alueiden lunastaminen esiintyy sentähden eittämättömänä ehtona. Erikoisesti näyttää mielestäni niinikään tarpeelliselta, että sairaala-alueeseen yhdistetään pensionaatin pohjoispuolella oleva pieni mäntyjä kasvava harju, samaten pensionaatin ja Bredvikin rannan välinen alue. Viimeksi mainitun alueen halkaisee nykyään raitioitielinja, joka kulkee läheltä pensionaatin länsipuolista julkisivua. Jo sen hiljaisuuden ja levon vuoksi, minkä pitää vallita sairaalan läheisyydessä, on välttämätöntä poistaa raitiotieliikenne täältä. Mielestäni ei kohtaakaan ylensuuria vaikeuksia raiteen poistaminen ja sijoittaminen semmoiseen suuntaan, että kaupunkiin voi palata pensionaatin alueen itä- eikä, kuten nykyään on laita, länsipuolitse.

*Rakennuksen sopivaisuus sairaalatarkoituksiin.* Rakennus, joka kaikilta kohdilta esiintyy etevän arkkitehdin luomana, näyttää erinomaisesti soveltuvan pensionaatiksi hyvässä taloudellisessa asemassa oleville. Että tämän huomattavan loistohotellin muuttaminen yleiseksi sairaalaksi tietää jonkinlaista vandalisoimista, on kieltämätöntä, mutta ei tässä vaikuta asiaan. Rakennuksen soveltaminen sairaalatarkoituksiin on mielestäni mahdollinen, vaikka siitä onkin jonkin verran kustannuksia. Talo, joka käsittää kolme tai neljä kerrosta, paitsi kellarikerrosta ja tornihuonetta, on rakennettu lievään kaaren muotoon pääsuuntana luoteesta kaakkoon, niin että suurin osa asunhuoneista antaa koilliseen. Vastapäisellä puolella kulkee välikäytäviä, joista on ihana näköala merelle ja jotka paikoitellen ovat avarampia, muodostaen avonaisia kokouspaikkoja vieraille, ollen välikäytävän toisella puolen eräitä huoneita, useimmat henkilökuntaa tahi toalettia ja kylpyjä varten. Pohjoispäähän on rakennettu länteen suuntautuva kylkirakennus, jossa on keittiöosasto, ruokasali ja kolmannessa kerroksessa asuinhuoneita. Sairaalakannalta katsottuna olisi epäilemättä ollut edullisempaa, jos rakennuksella olisi ollut toinen suunta, niin että useimmat huoneet antaisivat etelään. Kuitenkin ovat huoneet nykyäänkin niin, että ne miltei kaikki saavat aurinkoa jonkin osan päivästä, ja lisäksi on joukko etelään antavia huoneita.

*Vesijohto, lämpöjohto, pesulaitos y. m.* Pohjoispään kellarikerroksessa on kattilahuone, jossa on neljä kattilaa keskuslämpöjohtoa ja lämminvesijohtoa varten sekä pumppuhuone pumppuineen, jotka yhtäjaksoisesti painavat veden pensionaatin edustalla olevasta kaivosta vesijohtojärjestelmään. Vesi kuuluu olevan hyvää ja sitä on runsaasti. Lämmityksestä ja vedensaannista on pidetty hyvää huolta, samaten poistosta. — Kellarikerroksessa sijaitsevat myös leipomo ja pesulaitos. Jälkimmäisessä ei ole koneita, mutta se on niin tilava, että tilaa nillle on. Pesu kuivatetaan ullakolla. Pohjoisen kylkirakennuksen yhteyteen on rakennettu valtava, sementtikattoinen halkovaja sekä hyvä jääkellari.

*Keittiöosasto.* Pohjakerroksessa, jota täällä sanotaan ensimmäiseksi kerrok-

seksi, on pohjoisosassa keittiöosasto, joka käsittää tilavan keittiön, astiain pesuhuoneen, ruuanlaittohuoneen, tarjoiluhuoneen, palveluskunnan ruokasalin, monta ja tilavaa varastohuonetta, 7 asuinhuonetta keittäjättärelle ja keittiöpalvelijoille sekä kaksi huonetta ynnä kylpyhuoneen käsittävän talonmiehen huoneiston. Keittiö on tilava erillisine muurineen ja sen vierellä on erikoinen kahvinkeittohuone. Höyrykeittokojeita puuttuu, mutta niitä on aikaisemmin ollut ja niiden paikka on jäljellä. Ylipäätään saa keittiöosastosta sen käsityksen, että se on erittäin hyvin ja huolellisesti laitettu sekä täyttää suuriakin vaatimuksia, niin että useiden satojen ja ilmoituksen mukaan jopa tuhannen henkilön ruokinta on mahdollinen.

*Ruokasalit ja ruuankuljetus.* Toisessa kerroksessa on pohjoispään kylkirakennuksessa äärimmäisenä lännestä toinen iso tarjoiluhuone ensimmäisessä kerroksessa olevan yläpuolella sekä tämän yhteydessä komea, iso ruokasali, (18 × 10.4 m) ja tästä itään toinen pienempi ruokasali (8.5 + 8.3 m). Sairaalassa ei näin suuria ruokasaleja tarvita. Mutta pienempi ruokasali ja sen ohessa ehkä osa isoa voitaisiin käyttää työsaleiksi, sopivimmin naisille. Toisen kerroksen tarjoiluhuonetta voitaisiin esimerkiksi käyttää sairaanhoitajatarten ruokasalina.

Keittiön viereisestä tarjoiluhuoneesta johtavat ruokahissit toisessa kerroksessa olevaan tarjoiluhuoneeseen ja edelleen kylkirakennuksen kolmannen kerroksen välikäytävän päässä olevaan laajennukseen Täältä voi ruuan kuljettaa kaikkiin kolmannen kerroksen huoneisiin välikäytäviä pitkin. Ruuan edelleen kuljettamiseksi neljänteen kerrokseen ja tornihuoneisiin täytyy käyttää porraskäytävää, ellei laiteta uusia ruokahissejä. Toisessa ja ensimäisessäkin kerroksessa kohtaa ruuan kuljetus huoneisiin eräitä vaikeuksia, jos tahtoo välttää käyntiä useiden isojen salien halki. Mutta tämäkin voidaan sopivasti järjestää, niin että ruuankuljetuksen kaikkialla pitää voida asettaa tyydyttävälle kannalle. Yksityiskohtaisten ehdotusten selvittely ei tässä tarkoituksessa ole tarpeen.

*Seurasalit.* Pääkäytävästä, joka välittömästi vie toiseen kerrokseen, tullaan isoon, korkeaan halliin, joka ulottuu läpi kahden kerroksen. Eteläpuolisen, pilaririvin erottaman hallin osan voisi mielestäni sopivasti välikatolla jakaa kahteen kerrokseen ja yläkerrosta täydentää seinillä, joten saataisin iso sairashuone. Halli muutoin pysytettäisiin kokous- ja juhlasalina. Hallin eteläpuolella oleva iso huone, jota nyt käytetään kahvilana, voitaisiin käyttää esimerkiksi lääkärien kanslia- ja tutkimushuoneena. Isoa tornisalia (kuudennessa kerroksessa) voitaisiin käyttää työ- tahi sairassalina tahi paraiten sisustaa makuuhalliksi. Toinen makuuhalli toista sukupuolta olevia potilaita varten täytyisi luultavasti rakentaa ulos.

*Sairashuoneet.* Pensionaatin vierashuoneissa on miltei jokainoassa erityinen, cloison-seinillä erotettu osasto kylpyammeineen, pesulaitteineen kylmä- ja lämminvesijohtoineen sekä vesiklosetteineen. Huoneet on enimmäkseen tarkoitettu yhdelle, vähälukuisissa tapauksissa kahdelle hengelle. Ne ovat kuitenkin niin tilavia, että niihin sopii melkoista useampia sairaalapotilaita. Jos tarpeellinen kuutiosisällys lasketaan noin 20 kuutiometriksi ja lattiapinta noin 6 neliömetriksi potilasta kohti, voidaan huoneisiin sijoittaa 3, 4 ja 5 potilasta, kahteen tornihuoneeseen jopa 6 potilasta kumpaiseenkin. Ainoastaan ruokasalin yläpuolella kolmannessa kerroksessa oleviin kylkirakennuksen huoneisiin sopii enemmän kuin kaksi potilasta kumpaiseenkin. Useissa tapauksissa ei mielestäni tarvitse poistaa cloison-seiniä eikä kokonaan hävittää kylpyhuonetta. Vaikkakin kylpyammeen voi poistaa, on pesu- ja toalettiosaston säilyttämisestä suuria etuja, jota paitsi muutoskustannukset tämän johdosta vähenevät. Huoneiden koko-

naisluku ja sopi vasti sairashuoneiksi muutettavain huoneiden luku sekä eri kerrosten suurin potilasluku on arviolta seuraava:

| | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | kerroksessa | 32 | huonetta, | joista | 10 | potilashuoneessa | enintään | 42 | sairasvuod. |
| 2 | » | 25 | » | » | 15 | » | » | 63 | » |
| 3 | » | 32 | » | » | 26 | » | » | 99 | » |
| 4 | » | 16 | » | » | 13 | » | » | 58 | » |
| 5 | » | 3 | » | » | 2 | » | » | 12 | » |
| 6 | » | 1 | » | » | — | » | » | — | » |

Kaikkiaan 109 huonetta, joista 66 potilashuonetta enintään 274 sairassijoin. 109 huoneesta siten 66 käytettäisiin sairashuoneina, ja näihin sijoitettaisiin enintään 274 potilasta eli keskimäärin noin 4 potilasta kuhunkin sairashuoneeseen.

Ensimmäisen kerroksen 32 huoneesta kuuluu 17 keittiöosastoon ynnä palvelijaston huoneisiin. Jäljellä olevista 15 huoneesta on 10 ajateltu sairashuoneiksi, 4 laboratoorien huoneiksi, röntgen-kabinetiksi ja valokäsittelyä varten sekä yksi sairaanhoitajattaren huoneeksi. Toisesta kerroksesta on kaksi, kolmannesta viisi, neljännestä kolme ja viidennestä kerroksesta yksi huone ajateltu sairaanhoitajatarhuoneiksi, sitä paitsi yksi toisen kerroksen huone lukuhuoneeksi ja yksi kolmannen kerroksen huone johtajattaren huoneeksi. Lääkärien asunnoiksi ei tässä vielä ole huoneita ensinkään varattu, ja sairaanhoitajatarhuoneita on luultavasti liian vähän. Kävisi luultavasti tarpeelliseksi jonkin verran vähentää sairashuoneita, minkätähden sairaalaan sopiva potilasluku voidaan laskea noin 250:ksi. Käyttämällä isoja saleja voisi tätä lukua kuitenkin korottaa.

Jos ostettaisiin miltei vastapäätä pensionaattia sijaitseva, toisella puolen raitiotietä oleva asuinrakennus, voitaisiin sinne sijoittaa lääkärit, toimitsija ja mahdollisesti muuta henkilökuntaa ja siten säästää tilaa potilaille päärakennuksessa.

*Kustannuksia sairaalaksi muuttamisesta.* Pensionaatin lattiat ovat yksinkertaisia puulattioita, seinät verhottuja tapeteilla ja katot siveltyjä liimavärillä. Lattiain peittäminen korkkimatoilla ei nykyisen kalliin ajan vallitessa ole ajateltavissa. Lankkujen väliin on syntynyt aukeamia, minkätähden lankut täytyy tiivistää. Suurempia kustannuksia on seinäpaperien poistamisessa sekä seinäin ja katon öljymaalauksesta. Cloison-seinäin purkaminen sairashuoneissa ei, niinkuin aikaisemmin mainitsin, ole tarpeellinen kaikkialla, mutta kuitenkin eräissä huoneissa. Ikkunoihin täytyy laittaa tuulettajat. Luultavasti on tarpeen joitakin ruokahissejä lisää. Mainituista ruokasaliin ja ehkä isoon tulohalliin tehtävistä muutoksista on niinikään kustannuksia, samaten makuuhallien laittamisesta, lisäksi henkilöhissin hankkimisessa, jota varten rakennuksessa on paikka, höyrykeittokojeiden hankkimisesta keittiöön, pesukojeiden hankkimisesta pesulaitokseen, sitä paitsi erikoisten sairaalatarvikkeiden, niinkuin röntgen- ja valokäsittelykojeiden y. m. hankkimisesta. Pensionaatin huonekaluja voidaan ainoastaan osittain käyttää sairaalassa, ja nykyisten puuvuoteiden sijaan täytyy hankkia rautavuoteet.

Erityinen rakennus täytyy teettää ruumishuonetta ja ruumiinavaushuoneistoa varten. Tarvitaanko desinfioimislaitos vai voidaanko desinfioinnit toimittaa kaupungin muissa sairaaloissa, en voi ratkaista. Mahdollisesti on käytännöllisintä rakennuttaa erikoinen huvilarakennus ylilääkärille. Koko alue täytyy ympäröidä lankkuaidalla.

*Loppuarvostelu.* Vaikkei pensionaattia voi kustannuksitta muuttaa keuhkotautisairaalaksi ja eritoten käy tarpeelliseksi ostaa lisätilaa, on loppuarvosteluni, että rakennus sinänsä erittäin hyvin soveltuu käytettäväksi tuollaiseen tarkoitukseen. Uudelleen luettelematta seikkoja, jotka tässä kohden ovat tärkeitä ja jotka onnistuneesti vastaavat sairaalan tarpeita, pyydän ainoastaan alleviivata etua tarkoin toimeenpannusta välikäytäväjärjestelmästä, joka sairaalassa on välttämätön, vaikkakaan tuollainen järjestely taloudelliselta kannalta ei ole aivan edullinen, kun jo näiden suurien tilavuuksien lämmitys käy kalliiksi. Että julkisivun sijoitus toisin päin olisi ollut suotava päivänvaloon nähden, on jo edellä huomautettu.

Rakennuksessa on useita porraskäytäviä ja välikäytävissä on rautaesiriput, jotka tulipalon puhjetessa voivat estää tulta leviämästä. Vaikka aina on eduksi, jos suuret tuberkulootisten laitokset rakennetaan niin, että on eri osastot miehille ja naisille, pitänee mies- ja naispuolisen osaston vaikeuksitta voida erottaa toisistaan puheenalaisessa laitoksessa.

*Kaupungin tuberkuloosilaitosten tarve.* Selvityksestä käy näkyviin, että pensionaatin mainittavitta vaikeuksitta voi järjestää noin 250 keuhkotuberkulootista käsittäväksi sairaalaksi. Kaupungilla on nykyään tuollaisia potilaita varten käytettävinä:

| | |
|---|---|
| Marian sairaalassa ..... | 38 |
| Kivelän sairaalassa..... | 138 |
| Humaliston sairaalassa ..... | 45 |
| Kaikkiaan siis | 221 sairassijaa. |

Näiden sairasosastojen pakottavan muuton tarve saataisiin siis täydellisesti ja nopeimmin tyydytetyksi siirtämällä potilaat Munkkiniemeen. Siten myös kokonaisuuden eduksi kaikki nämä potilaat tulisivat kootuiksi yhteen paikkaan ja joutuisivat yhdenmukaiseen hoitoon.

Kuitenkin on kaupungin tarvitsema keuhkotuberkulootisten sairaanhoitosijain tarve arvioitu 400—450:ksi, joten Munkkiniemen sairaala heti alussa osoittautuisi riittämättömäksi. Tässä kohden on mielestäni otettava huomioon seuraavat seikat.

Kaupunki pyrkii eri tauteja sairastaville potilailleen, joilla ei ole varaa antautua yksityisiin sairaanhoitolaitoksiin, hankkimaan sopivaa hoitoa kunnan sairaaloissa. Sen velvollisuudet tässä kohden keuhkotuberkulootisia kohtaan eivät ole täytetyt hankkimalla sairaalahoitoa niille keuhkotautisille, joissa ei minkäänlaista tai ainoastaan ohimenevää parannusta on odotettavana. Sen täytyy myös huolehtia siitä, että *paranevat tapaukset* voivat saada niille tarpeellista hoitoa, mikä lääketaidon nykyisellään ollessa merkitsee keuhkotautiparantoloissa annettavaa hoitoa. Semmoista hoitoa ei Helsingin kaupunki ole tähän asti voinut tarjota, ja on tässä kohden jäänyt paljon takapajulle läntisten naapurimaittemme pääkaupungeista. Tämän puutteen poistaminen esiintyy sitä vaativampana, kun maamme pääkaupungissa näyttää täydelleen tajutun järjestyneen ja johdonmukaisen taistelun tarpeellisuus tuberkulosia vastaan ja ensimmäisenä tämänsuuntaisena toimenpiteenä on päätetty asettaa erikoinen tuberkulosilääkäri. Erinomaisen tärkeää tässä taistelussa on mahdollisuus kotoaan poistaa tartunnan levittäjä. Mutta kun näitä esiintyy yhtä hyvin parannettavissa kuin parantumattomissa keuhkotautitapauksissa, on alkeellinen ihmisystävällinen velvollisuus,

että näille sairaille heitä siirrettäessä hoitolaitokseen taataan juuri se hoito, jota heidän taudintapauksensa vaatii.

Arvostellessani kysymystä, kävisikö Munkkiniemen pensionaatin edullisesti laittaminen kaupungin tuberkulosisairaalaksi, olen seurannut ajatusta, että sairaala vastaanottaisi potilaita, joissa on keuhkotuberkuloosi kaikissa eri vaiheissa, ja että siellä pitäisi voida soveltaa parantolahoitoakin. Jos osoittautuu, että tuollaista hoitoa ilmaston estämättä käy siellä menestyksellä antaminen, mitä en pidä epätodennäköisenä, niin on sairassijoja vastedes lisättäessä tarjona mahdollisuus lisärakennuksilla laajentaa Munkkiniemen sairaalaa. Keittiöosasto on, niinkuin huomautettiin, niin suuri, että se voi tyydyttää useiden satojen potilaiden tarpeen. Tämä laajennus tietenkin lykkääntyy toistaiseksi, ellei kaikkia kolmea nykyistä tuberkulosiosastoa yhtaikaa ja heti täydy tyhjentää. Kokemus on kuitenkin osoittanut, ettei ole edullista yhdistää liian suurta keuhkotuberkelitautisten määrää samaan laitokseen. Kun sentähden kaupunki havaitsee mahdolliseksi perustaa laitoksen 400—450 keuhkotuberkulootista varten, tulisi se mielestäni epäilemättä sopivimmalla tavalla toteutetuksi, jos potilaat sijoitettaisiin kahteen laitokseen. Toinen näistä olisi sairaala itse kaupungissa tai sen välittömässä läheisyydessä, jossa paranemattomat tapaukset hoidettaisiin ja joka samalla toimisi kaikkien tahi ainakin prognostisessa suhteessa epävarmain tapausten vastanottolaitoksena. Tähän tarkoitukseen olisi Munkkiniemen sairaala aina sopiva. Toinen laitos olisi parantolan tapainen ja sijoitettaisiin sopivaan paikkaan kaupungin ulkopuolelle. Tätä tarkoitusta varten on kaupungilla jo piirustukset ja lunastettu maa-alue Ruotsinkylässä vähän matkan päässä Korson asemalta. Kööpenhaminan kaupungilla on vastaavat kahdenlaatuiset laitokset, nimittäin Öresundin sairaala kaupungissa ja Boserupin parantola kaupungin ulkopuolella, Tukholman kaupungilla taas Sabbatsbergin sairaala ja Söderbyn tuberkulosilaitos.

Molemmat laitokset ovat yhtä välttämättömiä. Voipi sanoa, että ensin mainitun laatuinen sairaala, vaikkakin epätyydyttävässä muodossa, jo on olemassa niissä kolmessa tuberkulosiosastossa, mitkä Helsingin kaupungilla nykyään on. Jollei kaupungin ole pakko kohdakkoin tyhjentää näitä, on parantolan perustaminen se toimenpide, joka nyt täytyy viipymättä toteuttaa. Mutta tähän tarvitaan melkoisia rahamääriä.

Kysymys on siis viime kädessä *taloudellista laatua*. Jos on varoja, jotka sallivat heti ruveta rakennuttamaan parantolaa Ruotsinkylään, on tämä onnellisin ratkaisu lähiaikoina. Sitten seuraa kysymys tuberkulosisairaalan ja samalla vastaanottolaitoksen rakentamisesta mahdollisesti Keskuspuistoon suunnitellun suuren kunnan keskussairaalan yhteyteen. Jos parantolan kustannusten arvellaan ylittävän kaupungin maksukyvyn, mutta sitä vastoin heti voidaan aloittaa Keskuspuiston tuberkulosisairaalan rakennustyöt, olisi tämä toisessa sijassa sopivin ratkaisu. Jos sitä vastoin molempain näiden laitosten rakennussuunnitelmain täytyy varain puutteessa raueta pitemmäksi aikaa, mutta sitä vastoin edullinen kauppa heti saattaa mahdolliseksi Munkkiniemen pensionaatin järjestää tuberkuloosilaitokseksi, on kysymys Helsingin kaupungin tuberkulosilaitoksista ratkaistu tavalla, joka ei ole paras, mutta kuitenkin hyvä, toistaiseksi, kunnes olot sallivat toteuttaa mainitun ohjelman kokonaisuudessaan.

*Johtopäätös.* Esitettyyn kysymykseen on minulla sentähden kunnia vastata että, jos Helsingin kaupungilla on tilaisuus lunastaa Munkkiniemen pensionaatti siihen kuuluvine tontteineen sekä tarpeellinen alue tämän tontin lisäksi semmoiseen hintaan, että kustannukset tuberkulosisairaalan laittamisesta sinne käyvät

taloudellisesti tuntuvasti edullisemmiksi kuin tuberkulosilaitoksen rakennuttaminen lähiaikoina kuivemmalle ja suojatummalle paikalle ja jollei rahavaroja voida hankkia jälkimmäiseen tarkoitukseen, mutta kyllä Munkkiniemen pensionaatin ostoon,

on mielestäni kaupungilla syytä hankkia pensionaatti puheenalaiseen tarkoitukseen.

Tämän puoltavan lausuntoni ehdoksi täytyy minun kuitenkin lisäksi panna ne edellytykset, mitkä on lueteltu pinta-alasta puhuttaessa (siv. 2), nimittäin:

1) että, paitsi Munkkiniemen pensionaattia siihen kuuluvine tontteineen, pensionaatin lähistöstä lunastetaan lisäksi 2—5 hehtaaria, jolloin eritoten myös pensionaatin pohjoispuolella sijaitseva mäntyharju sekä pensionaatin ja merenrannan välinen alue yhdistetään sairaala-alueeseen;

2) että *mieluimmin* myös pensionaatin länsipuolella sijaitseva huvilarakennus ostetaan asuinhuoneistojen sisustamiseksi henkilökunnalle; sekä

3) että *raitiotie* johdetaan niin, ettei se kulje sairaalarakennuksen vieritse tahi leikkaa sairaala-aluetta.

Nummelan parantola, huhtikuun 20 päivänä 1922.

**Axel v. Bonsdorff.**

---

*Liite IV.*

*Terveydenhoitolautakunnalle.*

Allekirjoittaneet, jotka olivat saaneet toimekseen valmistella kysymystä sairaalasijain hankkimisesta tuberkulootisille, kokoontuivat keskiviikkona huhtikuun 12 päivänä 1922 etusijassa neuvottelemaan varatuomari Agnes Lundellin välityksellä sairaalaylihallitukselle annetusta tarjouksesta lunastaa Munkkiniemen pensionaatti sairaalaksi Helsingin kaupungille.

1) Pensionaatin asemasta pyydämme huomauttaa, että se sijaitsee 1 km:n länteen Meilansin kaupunginosasta ja noin 300 metrin päässä lähimmästä rannasta. Rakennus, joka on teetetty matalalle ja paljaalle kallionkielekkeelle, on alttiina tuulille ja suuntautuu pääasiassa etelästä pohjoiseen. Useimmat huoneet antavat itään ja saavat ainoastaan aamuaurinkoa. Keuhkotautisille henkilöille on asema kaikkea muuta kuin ihanteellinen, mutta tuskin kuitenkaan huonompi kuin jokin muu paikka itse kaupungissa, missä ilma tietenkin on enemmän noen ja tomun likaama. Pensionaatin tontti on nykyään ainoastaan noin 0,87 ha, mutta lienee ainakin kaksi hehtaaria myyjän tiedonantojen mukaan olevan ostettavissa 25 markasta neliömetriltä. Myytäväksi tarjottu alue on sangen alavaa, luultavasti jonkin verran vesiperäistä eikä kyllin suuri. Alueella olevassa rakennuksessa on tilaa enintään 250 sairaalle ynnä hoitohenkilökunnalle. Tämä sairassijain luku on kuitenkin niin pieni, että sillä ainoastaan tyydytetään nykyään välttämätön sairassijain tarve. Jotta voitaisiin toimittaa laajennus, joka kohdakkoin

käy tarpeelliseksi, tarvitaan tuntuvasti suurempi ala, komitean käsityksen mukaan vähintään 6 ha. Siihen tarkoitukseen voitaisiin ehkä saada alavaa niittymaata nykyisen pensionaattitontin itä- ja pohjoispuolelta. Pensionaatin etelä- ja länsipuolella, aivan pensionaattirakennuksen vierellä, kulkee raitiotielinja, ja tämän toisella puolen sijaitsevat tontit lienee jo myyty yksityisille henkilöille eikä laajennus tähän suuntaan sentähden tulle kysymykseen.

2) Pensionaattirakennukseen nähden olemme osin toimitettuamme katsastuksen itse paikalla ja osin tarkastettuamme meille esitettyjä piirustuksia havainneet, että rakennus on teetetty semmoisen suunnitelman mukaan, jonka mainittavitta muutoksitta käy sovittaminen sairaalaksi. Kuutiosisällystä ei tietenkään voi täysin käyttää hyväksi. Ruokasali ja halli ovat tarpeettoman suuret, ja sitä paitsi on sangen iso tornihuone. Välikäytävät ovat tilavat ja valoisat ja useimmista vieraille aiotuista huoneista tulee, jos alkoovi ja kylpyhuone poistetaan, sopivia sairashuoneita 3—5 potilaalle. Talousosaston on vähäisin poikkeuksin (niinkuin leipomo- ja silityshuoneet) riittävän tilava ja varsin tyydyttävä. Sisäseinät ja välikatot on rakennettu niin, ettei vierekkäisistä huoneista kuulu häiritseviä ääniä. Lattiat ovat hiukan ravistuneista, ainoastaan vernissatuista lankuista ja on, jos rakennus sovitetaan tuberkulosisairaalaksi, ehdottomasti tiivistettävä taikka päällystettävä vedenpitävällä aineella, niinkuin korkkimatoilla tai -massalla. Henkilöhissi on laitettava ja tuuletuslaitteet parannettava. Useimpain huoneiden seinät on verhoiltava uudestaan tai maalattava. Ulkoparvekkeita tai makuuhalleja ei myöskään ole, vaan täytyy ne teettää. Tästä kaikesta on tietenkin oleva melko runsaita kustannuksia. Kalustosta on ainoastaan vähäinen osa sopiva sairaalatarkoituksiin. Rakennukseen voi, paitsi lääkärejä, tarpeellista hoitohenkilökuntaa ja palvelijastoa, meidän laskelmaimme mukaan sopia noin 250 potilasta.

Ostamalla Munkkiniemen pensionaatti voitaisiin pakottavin sairassijain tarve poistaa, mutta sellaista keinoa täytyy pitää ainoastaan hätäkeinona.

Kaupungin vastaisen tuberkulosisairaalan hallinto kävisi kaupungille kaikin puolin edullisemmaksi, jos se sijoitettaisiin samalle alueelle, mihin kaupungin muutkin sairaalat vastedes rakennetaan.

Ylihallituksen esityksessä kaupungin sairaalain laajentamisesta huomautetaan, ettei yhtenäistä suunnitelmaa ole noudatettu, kun on ollut hankittava uusia sairaalasijoja, vaan on kaupunki tyytynyt ainoastaan väliaikaisiin toimenpiteisiin, kiinnittämättä huomiota vastaisiin kehitysmahdollisuuksiin. Ostamalla Munkkiniemen pensionaatti uudistettaisiin sama virhe, ja sairaalain hajanaisen aseman johdosta jo nykyään luonnottoman korkeat hallintokustannukset kohoaisivat ylen määrin ja koko sairaalakysymys kääntyisi väärälle uralle. Aivan toinen olisi asianlaita, jos uusi ja kaikin puolin tarkoituksenmukainen sairaala noin 300 keuhkotautipotilaalle mitä pikimmin voitaisiin saada aikaan Kaupunginvaltuuston $^{8}/_{3}$ 1922 sairaalatarkoituksiin varaamalle alueelle Keskuspuistoon. Kustannusten supistamiseksi nykyisinä taloudellisesti ahtaina aikoina mahdollisimman vähiin teetettäisiin aluksi ainoastaan itse sairaalarakennus. Kuvittelemme nimittäin, ettei kohtaisi voittamattomia vaikeuksia tässä tarkoitettua sairaalasuunnitelmaa varten käyttää viereisen Kulkutautisairaalan nykyaikaisesti järjestettyä ruokalaa ja ehkä muitakin talousosastoja. Sillä keinoin saavutettaisiin tuntuva säästö, ja puheenalainen rakennus kävisi miltei yhtä edulliseksi, kuin aikaisemmin kyseessä ollut kunnalliskodin laajentaminen ja väliaikaisen sairaalan perustaminen sinne.

Ennenkuin esillä oleva tarjous Munkkiniemen pensionaatin lunastamisesta hyväksytään tai hyljätään, on välttämätöntä saada tarkka ammattimiesselvitys sen seikan selittämiseksi, käyvätkö Munkkiniemen pensionaatin osto ynnä kaikkien tarpeellisiksi havaittujen muutos-, korjaus- ja lisärakennustöiden teettämisestä aiheutuvat menot kaupungille huomattavasti edullisemmiksi kuin uuden sairaalarakennuksen teettäminen ilman ruokalaa Keskuspuistoon vastaavalle potilasmäärälle.

Kaiken edellä lausutun perusteella teemme seuraavat loppuväitteet:

1) että Munkkiniemen pensionaatti ainoastaan varsin laajaperäisten korjaus-, muutos- ja lisärakennustöiden jälkeen voidaan sovittaa keuhkotautisairaalaksi;

2) että pensionaatissa voi varata tilaa enintään 250 sairaalle ja että niin pienen erillisen sairaalan hallinnon täytyy kaupungille käydä epäedulliseksi, ja on sentähden 6 hehtaarin laajuinen, pensionaattitonttiin liittyvä maa-alue lunastettava, jotta sairaalaa vastedes käy laajentaminen;

3) että, vaikka Munkkiniemen pensionaatin kävisi muuttaminen tuntuvasti paremmaksi tuberkuloosisairaalaksi kuin on yksikään kaupungin nykyään käyttämistä tuberkuloosisairaaloista, kuitenkin olisi joka suhteessa tarkoituksenmukaisempaa mitä pikemmin rakennuttaa tuberkulootisten sairaalarakennus (ilman ruokalaa) Keskuspuistoon; ja

4) että Munkkiniemen pensionaatin ostoa käy puoltaminen ainoastaan siinä tapauksessa, että pensionaatin ynnä riittävän suuren maa-alueen osto sekä kaikki rakennuksen laittamisesta tuberkulosisairaalaksi johtuvat kustannukset toteensaatavasti ovat huomattavasti kaupungille edullisemmat viimeksi mainittua sairaalasuunnitelmaa.

**E. Sandelin.** **Jarl Hagelstam.**

**F. Langenskiöld.** **F. Hisinger.**

---

HELSINGIN
**TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA**

*Liite V.*

*Helsingissä,*
*huhtik. 27 p:nä 1922.*

N:o 92.

*Helsingin kaupungin Sairaalaylihallitukselle.*

Ylihallituksen lähetteen johdosta, joka koskee Munkkiniemen pensionaatin ostoa sairaanhoitotarkoituksiin, on terveydenhoitolautakunnalla, palauttaen asiassa syntyneet kirjat ja oheen pannen terveydenhoitolautakunnan ja ylihallituksen yhteisesti asettaman komitean antaman mietinnön sairaalasijain hankkimisesta tuberkelitautisille, kunnia lausua seuraavaa.

Terveydenhoitolautakunnan, jolla on ollut tilaisuus saada tiedokseen Nummelan parantolan ylilääkärin, tohtori A. von Bonsdorffin ylihallitukselle tästä asiasta antama lausunto, on tästä sekä edellä mainitusta komitean lausunnosta ynnä eräiden lautakunnan jäsenten pensionaatissa toimittamasta katselmuksesta saanut sen käsityksen, ettei Munkkiniemen pensionaattia nykyisessä kunnossaan

voi varsin huomattavitta kustannuksitta järjestää tuberkuloosisairaalaksi sekä edelleen, ettei Munkkiniemen pensionaatti voi tyydyttää kaupungilla olevaa tuberkelitautisten hoitosijain tarvetta ja että pensionaatin tila on liian vähäinen sille potilasluvulle, joka voitaisiin sijoittaa nykyiseen rakennukseen, ja vielä vähemmin sallii sairaalaa laajentaa, mikä kuitenkin olisi välttämätön seuraus pensionaatin ostosta. Kun siis pensionaattiin kuuluvan alueen lisäksi ainakin joitakuita hehtaareja maata täytyy lunastaa ja kun lisäksi ei pensionaatin asemaa voi pitää erittäin sopivana tuberkuloosisairaalalle, ei terveydenhoitolautakunta ole katsonut voivansa puoltaa Munkkiniemen pensionaattia ostettavaksi sairaalatarkoituksiin. Kun kuitenkin kaupunki erittäin suuressa määrässä tarvitsee lisäsijoja tuberkelitautisille, on terveydenhoitolautakunta tämän yhteydessä katsonut olevan ehdottaminen, että ylihallitus Kaupunginvaltuustolle tekisi esityksen, että kaupungin vastaisten sairaalain paikaksi Keskuspuistoon varatulle alueelle pikimmiten rakennettaisiin tuberkulootisten sairaala, ehdollisesti tähän tarkoitukseen käyttämällä kulkutautisairaalan talousosastoa ja ruokalaa.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

**O. von Hellens.**

*Alfr. Tuominen.*

---

*Liite VI.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**Sairaalaylihallitus.**

*Helsingissä,*
*huhtik. 28 p:nä 1922*

*Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 97.

Käsitellessään terveydenhoitolautakunnan esitystä tuberkulosin vastustamisesta Helsingissä erään komitean mietinnön yhteydessä on Kaupungin valtuusto tammikuun 25 päivänä 1922 kehoittanut kaupungin sairaalaylihallitusta komitean ohjelman mukaisesti laatimaan ehdotuksen sairaalasijain järjestämiseksi keuhkotautia poteville henkilöille. Tämän johdosta ylihallitus kunnioittaen pyytää esittää seuraavaa.

Kysymys tuberkulosisairaalan rakennuttamisesta Helsingin kaupungin tarpeisiin on ollut päiväjärjestyksessä kymmenkunnan vuotta, mutta maailmansota siitä johtuneine taloudellisine oloineen on estänyt hanketta toteuttamasta. Jo vuonna 1912 nimittäin terveydenhoitolautakunta, joka oli valmistellut asiaa tuberkulosin vastustamisesta, ehdotti, että kaupunki rakennuttaisi tuberkulosisairaalan 200 potilaalle. Kaupunginvaltuusto päätti asiaa tarkemmin valmistamaan asettaa komitean. Tämä komitea ehdotti toukokuun 20 päivänä 1915 antamassaan mietinnössä (Pain. asiakirj. n:o 37 vuodelta 1915) sairaalan paikaksi erästä aluetta Tuusulan pitäjän Vävarsin sotilasvirkatilalta, 24—25 km Helsingistä ja

noin 4 km Korson rautatieasemalta. Sitä paitsi oli komitea professori Onni Tarjanteelta hankkinut ehdotetun sairaalan luonnospiirustukset. Joulukuun 14 päivänä 1915 Kaupunginvaltuusto periaatteessa hyväksyi puheenalaisen sairaalan rakennuttamisen, mutta antoi kuitenkin ylihallituksen toimeksi edelleen tarkastaa piirustuksia. Olevien olojen johdosta ylihallitus ei ole täyttänyt tätä tehtävää. Huhtikuun 18 päivänä 1916 senaatti myöntyi Kaupunginvaltuuston esitykseen, että tuberkulosisairaala eräin ehdoin saataisiin rakennuttaa Vävarsin sotilasvirkatalon maalle.

Kysymys tuberkulosisairaalan rakennuttamisesta on nyttemmin kuitenkin kääntynyt toiseen vaiheeseen. Terveydenhoitolautakunta ei nimittäin kirjelmässään huhtikuun 14 päivältä 1921, oheen pannen komitean mietinnön, enää ole vaatinut tuberkulosisairaalaa rakennettavaksi Vävarsin sotilasvirkatalon maalle, vaan on sitä mieltä, että sairaalasijoja etusijassa olisi hankittava tuberkelitautisille itse kaupungissa.

Ylihallitus on edelleen tietustellut terveydenhoitolautakunnan mielipidettä sairaalasijain hankkimisesta tuberkelitautisille, ja sen johdosta että Munkkiniemen pensionaatti on tarjottu kaupungin lunastettavaksi, on ylihallitus hankkinut tiedon lautakunnan mielipiteestä, soveltuuko pensionaatti tuberkulosisairaalaksi. Sittenkuin näitä kysymyksiä oli valmistellut komitea, jossa sekä terveydenhoitolautakunta että ylihallitus ovat olleet edustettuina, on terveydenhoitolautakunta pääasiassa hyväksyen tämän oheisen komitean mietinnön antanut lausuntonsa. Lisäksi on ylihallituksen pyynnöstä Nummelan parantolan ylilääkäri, tohtori A. von Bonsdorff esillä olevista asioista antanut kirjallisen lausunnon, joka niinikään pannaan tämän oheen.

Siten hankitun selvityksen pohjalla on ylihallitus ottanut asian käsiteltäväkseen ja pyytää puolestaan huomauttaa, että aikaisemmin tehtyä virhettä, nimittäin että uusien sairassijain hankkimisessa ei ole noudatettu yhdenmukaista suunnitelmaa, ei olisi nyt toistettava. Viitaten mietintöönsä kunnan sairaalain laajentamisesta (Pain. asiakirj. n:o 6 vuodelta 1921) ylihallitus samoin kuin terveydenhoitolautakuntakin on sitä mieltä, että ainoa oikea tapa hankkia uusia sairaalasijoja tuberkelitautisille on ylihallituksen mietinnössä ehdottaman uuden sairaalan rakennuttaminen Keskuspuistoon. Edut sairaalain keskittämisestä ovat taloudelliselta ja käytännölliseltä kannalta niin suuret, ettei niitä olisi oltava huomioon ottamatta. Kun sitä paitsi alan ammattimiehet pitävät sairaalan asemaa hyvänä ja myös tuberkulosisairaalaksi sopivana, puhuu tämäkin seikka sen puolesta, että tuberkulosisairaala olisi yhdistettävä ehdotettuun keskussairaalaan. Tätä tarkoitusta varten olisi ehdotetun keskussairaalan luonnospiirustukset teetettävä tai ainakin sairaalan suunnitelma laadittava silmällä pitäen vastaisen tuberkulosiosaston sijoitusta. Jos rahallisista syistä sairaalan rakennuttaminen ruokaloineen ja hallintorakennuksineen kävisi mahdottomaksi, voitaisiin terveydenhoitolautakunnan mainitsema ehdotus, että aluksi ainoastaan rakennukset tuberkulootisia varten teetettäisiin ja viereinen kulkutautisairaala väliaikaisesti hoitaisi talouden, ottaa harkittavaksi.

Ylihallitus pyytää samalla Kaupunginvaltuustolle lähettää Munkkinemen pensionaattia tarkoittavan myyntitarjouksen. Ylihallitus yhtyy kaikin puolin terveydenhoitolautakunnan lausumaan mielipiteeseen, *ettei Munkkiniemen pensionaattia sen esittämistä syistä olisi ostettava sairaalatarkoituksiin, mutta ei sillä suinkaan tahdo sanoa, ettei pensionaattia voitaisi vastamainittuun tarkoitukseen käyttää.*

Pensionaatin ostoa täytyy aina pitää hätäkeinona ja se varmaan pitkiksi ajoiksi tekisi mahdottomaksi kaupungin sairaalain suunnitelmanmukaisen ja järkiperäisen laajentamisen. Ainoastaan siinä tapauksessa että osto olisi rahalliselta kannalta edullinen kauppa, olisi sillä jotakin oikeutusta, ja voisi se siinä tapauksessa väliaikaisesti helpottaa pakottavaa sairassijain tarvetta.

Viitaten asian oheen pantuihin asiakirjoihin ja mitä muutoin on esitetty ylihallitus esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

että sairaalasijoja tuberkulootisille on hankittava Greijuksen alueelle suunnitellussa keskussairaalassa;

että keskussairaalan asema- ja ehdollisesti luonnospiirustukset joutuisasti laaditaan, jotta sairaspaviljonkia puheenalaista tarkotusta varten viivyttelemättä voidaan ruveta rakentamaan.

Ylihallituksen puolesta:

**E. Sandelin.**

*K. R. Salovius.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

HELSINGIN KAUPUNGIN
**RAHATOIMIKAMARI.**

*Heinäk. 31 p:nä 1922.*

N:o 1283.

## *Esitys taideteollisuuskoulun kurssien uudelleen järjestämisestä.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetteellä kuluneen toukokuun 5 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmistusvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan ehdotuksesta, joka koskee taideteollisuuskeskuskoulun uudellen muodostamista, ja seuraavat sanottu ehdotus sekä taideteollisuusyhdistyksen mainitulle keskuslautakunnalle antama lausunto tätä esitystä (liitteet I ja II.)

Rahatoimikamari voi täydelleen yhtyä ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan esitykseen. Taideteollisuuskoulun suhde kaupunkiin on ollut verrattain epäselvä eikä kaupunki ole päässyt tarpeeksi vaikuttamaan siellä esitettyihin kursseihin ja niiden toimeenpanoon. Asian luonnosta on seurannut, että taideteollisuusyhdistys on noudattanut omia taideteollisia harrastuksiaan, kun taas kaupunki sen kautta on tullut kustantamaan sellaistakin ammattiopetusta, johon se asetusten mukaan ei olisi velvollinen. Kun kuitenkin kaupungilla on ollut suuri etu siitä, että se on päässyt rakentamasta m. m. koulutaloja, on asia sittenkin ollut taloudellisesti kaupungille edullinen. Kun kuitenkin ammattiopetusasetus esittää tarkkoja määräyksiä ammattiopetuksen suhteen ja kaupungin välit taideteollisuusyhdistyksen kanssa voidaan tämän asian yhteydessä saada paremalle kannalle kuin nykyään, saa rahatoimikamari kannattaa ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan esitystä, joka tosin tarkoittaa vain suuntaviivojen vetämistä.

Rahatoimiksmari saa siis kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

*että ammattiopetuslaitosten johtokunnan esitys taideteollisuuskoulun kurssien uudelleen järjestämisestä hyväksyttäisiin.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite I.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunta**

*Helsingissä, huhtik. 21 p:nä 1922.*

N:o 32.

*Kaupunginvaltuusmiehille.*

Niiden asioiden joukossa, jotka Helsingin kaupunginvaltuusmiehet ovat jättäneet ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan selvitettäviksi on muun muassa kysymys taideteollisuuskeskuskoulun uudestaan muodostamisesta. Tämä kysymys on jo kauan aikaa ollut pohdinnan alaisena. Jo vuonna 1905 jättivät kaupunginvaltuusmiehet erikoiselle komitealle tehtäväksi käsitellä kysymystä ylemmän käsityöläiskoulun eroittamisesta taideteollisuuskeskuskoulun yhteydestä. Komitea katsoi tällöin erottamisen tarpeettomaksi, mutta kun kaupunginvaltuusmiehet vuonna 1914 asettivat uuden komitean samaa kysymystä harkitsemaan, asettui komitean kuudesta jäsenestä kolme erottamiseen nähden puoltavalle, kolme vastustavalle kannalle. Edelliset, joihin puheenjohtaja ratkaisevine ääneineen liittyi, ehdottivat, että ylempi taideteollisuusopetus eroitettaisiin käsityöopetuksesta, joka taas uudistettaisiin liittymällä valtion ammattikasvatuskomitean ehdotuksiin (painetut asiakirjat N:o 5 1917). Toiset kolme jäsentä, jotka kuuluivat taideteollisuusyhdistyksen johtokuntaan, vastustivat tätä toimenpidettä kahdessa eri lausunnossa ehdottaen sen sijaan, että taideteollisuuskeskuskoulun opetussuunnitelma lavennettaisiin, mutta että ylempi käsityöläiskoulu edelleenkin toimisi taideteollisuuskeskuskoulun yhteydessä (painetut asiakirjat N:o 5 1917). Komitean mietintö esitettiin kaupunginvaltuusmiehille toukokuun 8 päivänä 1917, vaan pantiin asia pöydälle »Helsingin ammatin- ja teollisuudenharjoittajain liiton» (Helsingfors yrkes- och industriidkareförbund) pyynnöstä. Uudestaan otettiin asia esille toukokuun 7 päivänä 1918, mutta jätettiin tällöinkin lepäämään, »kunnes valtuuston uusintavaali oli toimitettu», joten asia joutui käsiteltäväksi vasta helmikuun 18 päivänä 1920. Tällöin oli olemassa Helsingin ammatin- ja teollisuudenharjoittajain liiton lausunto sekä Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistyksen antama komiteanmietintö. Valtuuston valmistusvaliokunnan ehdotuksesta, jonka mielestä tehtyjä ehdotuksia ei silloisissa oloissa ollut mahdollinen toteuttaa, päätti kaupunginvaltuusmiehet asettaa uuden komitean »antamaan ehdotuksen niistä uudistuksista, mitkä ammattiopetuksen alalla nykyään voitiin panna toimeen». Tämä komitea sai siis käsiteltäväkseen myös kysymyksen taideteollisuuskoulun uudestaanmuodostamiseksi.

Ennenkuin komitea oli ehtinyt määrätä kantaansa mainitussa kysymyksessä, joutui asia uuteen vaiheeseen sen kautta, että kaupunginvaltuusmiehet lokakuun 19 päivänä 1921 olivat päättäneet asettaa ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan, jolle sanotun komitean työt nyt siirrettiin.

Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunta on asiata käsitellessään todennut, että edelliset mietinnöt ja ehdotukset eivät enää vastaa vallitsevia oloja etupäässä sen tähden, että maaliskuun 2 päivänä 1920 vahvistettu, ammattiopetusta koskeva asetus sisältää näiden koulujen järjestysmuotoon ja myöskin

ohjelmaan nähden säädöksiä, jotka vaativat kaupungin käsityöläiskoulujen johtosääntöjä muuttamaan suuntaan, joita ei mainituissa mietinnöissä ole edellytetty.

Pidettyään neuvotteluja taideteollisuusyhdistyksen edustajien kanssa on keskuslautakunta tullut siihen johtopäätökseen, että se osa ylemmästä käsityöläiskoulusta, jonka opetus kuuluu varsinaiseen ammattiopetukseen, olisi erotettava taideteollisuuskoulun yhteydestä ja muodostettava toisten käsityöläiskoulujen kanssa yhteisen johdon alle kuuluvaksi asetuksen edellyttämäksi »yleiseksi ammattilaiskouluryhmäksi». Näin ollen voitaisiin näissä kouluissa enemmän kuin mitä tähän saakka on ollut mahdollista järjestää opetus ammatittain. Ne kurssit taas, jotka katsotaan taideteollisuusammatteihin kuuluviksi, voitaisiin valmistavina kursseina yhdistää taideteollisuuskouluun, joka koulu olisi saatava valtion kannattamaksi, kokonaan taideteollista opetusta palvelevaksi keskuskouluksi. Näihin suunnitelmiin perustuen lähetti keskuslautakunta taideteollisuusyhdistykselle kirjelmän, jossa pyydettiin selvitystä siitä, mitkä osastot ylemmästä käsityöläiskoulusta se haluaisi ottaa haltuunsa ja missä määrin se olisi tilaisuudessa ottamaan osaa kustannuksiin. Jäljennöksen vastauksesta mainittuun kirjelmään liitämme tähän.

Koska taideteollisuuskouluun tätä liitettäväksi aiotut kurssitkin muodostavat oleellisen osan siitä ammattikoulujärjestelmästä, joka voimassa olevan asetuksen mukaan tulee uudestaan muodostettavaksi, olisi kunnan näitä avustettava, sikäli kun ne ovat tarkoitetut ammatissa työskenteleville henkilöille. Siihen nähden taas, että kunnalle koituu suuria kustannuksia ammattiopetuksen järjestämisestä ja ylläpitämisestä, niin kunta ei voi ottaa avustaakseen muuta opetusta kuin mihin se asetuksen mukaan on velvollinen. Samasta syystä olisi myös niitä kursseja järjestettävä tarkan harkinnan mukaan. Niinpä ei samaa ammattia koskevaa opetusta saisi löytyä kahdessa paikassa, vaan olisi se keskitettävä yhteen kouluun, joten opetuskin voitaisiin saada mahdollisimman tehokkaaksi. Esimerkiksi graafillisia työntekijöitä varten löytyy kunnan avustama koulu, johon etupäässä työnantajien uhraamilla varoilla on hankittu arvokas välineistö käytännöllisiä työharjoituksia varten. Kahden tämmöisen koulun ylläpitämiseksi ei mielestämme kunta enempää kuin työnantajajärjestötkään voine myöntää varoja.

Opetustyön menestymiselle tärkeänä pitää keskuslautakunta tarpeellisen vuorovaikutuksen aikaansaamisen ammattikurssin ja vastaavan ammatin välillä. Koska ei voitane asettaa eri ammattiryhmiä varten erikoisjohtokuntia, joissa ammattituntemus tulisi edustetuksi, olisi ammattimiehille muulla tavalla järjestettävä tilaisuus vaikuttamaan opetustyöhön. Sen johdosta, että kunnan intressit jo perustettavien kurssien lukumääräänkin nähden tulevat suuriksi, pitäisi kunnan myöskin olla edustettuna taideteollisuuskoulun johtokunnassa.

Edellä esitetyn johdosta ja siihen nähden että keskuslautakunnan työlle uudestaan muodostamisehdotusta tehtäessä olisi helpoitukseksi, jos suuntaviivat jo edeltäkäsin saataisiin määrätyiksi, saamme kunnian ehdottaa, että kaupunginvaltuusmiehet periaatteessa päättäisivät seuraavista ehdotuksista.

1) Taideteollisuusyhdistys järjestää taideteollisuusalaan kuuluvia kursseja siinä määrin, kuin niistä kunnan ja taideteollisuusyhdistyksen kesken sovitaan. Tässä otettakoon huomioon,

a) että kunkin sellaisen kurssin opetus, jonka kannattamiseen kunta ottaa osaa tässä koulussa, vastaa yleisen ammattilaiskouluja koskevan asetuksen määräyksiä,

b) että kurssien järjestämisestä päättäessä on kussakin ammatissa työskentelevien kouluvelvollisten henkilöiden lukumäärä määräävänä. Samoin kursseja lakkautettaessa olkoon osaanottavien kouluvelvollisten oppilaiden lukumäärä määräävänä,

e) tarpeellisen vuorovaikutuksen aikaan saamiseksi ammattikurssin ja sitä tarkoittavan ammatin välillä valitkoon keskuslautakunta vastaavasta ammatista 2 vuodeksi kerrallaan 1 työnantajan ja 1 työntekijän, jotka ammattiopetuslaitosten tarkastajan kanssa vähintään kerran lukukaudessa koululla käymällä tutustuvat työtapaan kursseilla ja antavat aikanaan keskuslautakunnalle, tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhtymisen varalta, joko suullisen tahi kirjallisen selvityksen tekemistään havainnoista,

d) että kaupunginvaltuusmiehet valitsevat koulun johtokuntaan 2 jäsentä, jotka on kutsuttava niihin kokouksiin, joissa kunnan avustuksella toimivaa ammattiopetusta koskevia kysymyksiä käsitellään.

Keskuslautakunnan puolesta:

**V. v. Wright.**

*A. Breitholtz.*

---

*Liite II.*

SUOMEN
**TAIDTEOLLISUUSYHDISTYS**

*Helsinki,*
*huhtik. 3 p:nä 1922.*

*Helsingin Ammattiopetuslaitosten Keskuslautakunnalle.*

Kirjelmänne N:o 22 johdosta saamme esittää seuraavaa: Koska maalisk. 2 p. 1920 annettu asetus edellyttää Taideteollisuuskeskuskoulun uudestaan järjestämistä perusteilla, jotka eivät samassa määrin hyödyttäisi maan taideteknillistä kuin muuta ammatillista opetusta, on Taideteollisuusyhdistyksen johtokunta, jonka hallinnon alaisena koulu on, päättänyt valtioneuvostolle tehdä esityksen, jonka mukaan koulu, joka nyt kokoonpanoltaan on kaksiosainen käsittäen Taideteollisuuskoulun ja Helsingin kaupungin ylemmän käsityöläiskoulun, ja sellaisenaan muodostaa maan taideteollisen opetuksen keskuslaitoksen, pääasiallisesti joutuisi valtion kannatettavaksi.

Seuraavat ammattialat tulisivat koulussa edustetuiksi: ammatti- ja koristemaalaus, kiven- ja puunveisto ynnä muovailu, huonekalutyö (sommittelu- ja työpiirust. käytänn. harjoituksineen), keramikka ja porsliinimaalaus (tähän sisältyen hienompi kaakelityö), taidetaonta ja metallinpakotus (kultaseppätyö), graafillinen työ ja kirjansidonta, taidekudonta ja taideompelu, mallin- (kuosin) piirustus (erinäisissä teollisuus- ja käsityöliikkeissä, taideteollisissa piirustustoimistoissa ja atelieereissä) sekä piirustuksenopettajien valmistus oppikouluja ja samanveroisia kouluja varten (yksinomaan ylemmällä taideteollisuusosastolla.)

Jos ylläesitetty ehdoitus hyväksytään, on uudestaanjärjestelyä varten varattava parin vuoden ylimenoaika siten, että niiden ammattiryhmien oppilaat, joidenka opetus on suunniteltu keskuskoulussa lakkautettavaksi, saavat jatkaa opintojansa sitä oppiohjelmaa seuraten, jota noudatettiin heidän aloittaessaan koulutyönsä, siksi kunnes kaupunki on tilaisuudessa järjestämään heille asetuksen mukaista kouluutusta. Uusi oppiohjelma on ajateltu sovellettavaksi syksystä 1923.

Esityksessämme Valtioneuvostolle lausumme toivomuksena, että koulun yhteyteen liitettävät iltakurssit yllämainituille ammateille katsottaisiin asetuksen mukaisia yleisiä ammattilaiskouluja vastaaviksi, vaikkakin ne oppiohjelmallaan niistä jossain määrin poikkeavat. Tämän kautta säästyisi Helsingin kaupungilta huoli perustaa mainittuja ammatteja varten eri kouluja sekä niitä varten hankkia huoneistoja. Tätä silmälläpitäen toivoo Taideteollisuusyhdistys kaupungilta saavansa sitä avustusta koulun ylläpitämiseksi, jonka asetus edellyttää. Mitä koulun ylempään osastoon tulee, ehdotetaan se ylläpidettäväksi yksinomaan valtionvaroilla siihen nähden, että mainittu koulun osasto on koko maan taideteollisen opetuksen keskusahjo.

Ateneumrakennuksen sääntöjen mukaan on rakennus luovutettu yksinomaan Taideteollisuusyhdistyksen ja Taideyhdistyksen kouluja ja kokoelmia varten, jonka johdosta Taideteollisuusyhdistys onkin tilaisuudessa edelleen tarjoamaan koululle huoneiston. Taideteollisuusyhdistys ottaa näin ollen osaa koulun ylläpitämiseen tällä Ateneumhuoneuston käyttöoikeudellaan, mikä Helsingin kaupungille muodostuu tuntuvaksi huojennukseksi ammattilaisopetusta järjestettäessä.

Taideteollisuusyhdistyksen johtokunnan puolesta:

**Armas Lindgren.**

*Rafael Blomstedt.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Komitean mietintö lihakaupan järjestämisestä.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kysymys lihakaupan järjestämisestä on eri yhteyksissä useita kertoja ollut päiväjärjestyksessä. Eritoten toreilla harjoitettu lihakauppa on ollut tutkimuksen esineenä, varsinkin kun se on joutunut ristiriitaan uuden terveydenhoitojärjestyksen määräysten kanssa, jotka kieltävät kaupungin toreilla pitämästä kaupan lihaa, makkara- ja muita lihatavaroita y. m. Jo vuonna 1919 rahatoimikamari teki esityksen, että lihatavarain, suurimojen ja tuollaisten elintarpeiden kauppa, katsomatta joulukuun 20 päivänä 1917 annetun terveydenhoitojärjestyksen II luvun 7 §:n, jonka mukaan tuollaista kauppaa ei enää saanut jatkua toreilla ja muilla julkisilla myyntipaikoilla, edelleen saisi jatkua kesäkuun 1 päivään 1920, syystä että tämä kauppa silloisen elintarvepulan vallitessa oli kaupungin asukasten eduksi. Tähän esitykseen Kaupunginvaltuusto myöntyikin kokouksessaan maaliskuun 11 päivänä 1919. Sittemmin päätti Kaupunginvaltuusto erinäisten kauppatorin kauppiaiden hakemuksesta kokouksessaan elokuun 31 päivänä 1920 edelleen siirtää terveydenhoitojärjestyksen II luvun 7 §:n soveltamisen kesäkuun 1 päivään 1921, mikäli koski sellaisia lihatavarain, suurimojen y. m. kaupungin toreilla ja muilla julkisilla myyntipaikoilla esiintyviä myyjiä, jotka eivät harjoittaneet tuollaista elinkeinoa kauppahallissa tahi muussa myymälässä eivätkä myöskään harjoittaneet muuta elinkeinoa. Tämä päätös tehtiin siihen nähden, että suurelta joukolta torikauppiaita uuden terveydenhoitojärjestyksen soveltamisen johdosta riistettäisiin toimeentulo ja he joutuisivat tukalaan asemaan. Jotta kuitenkin asia saataisiin ratkaistuksi sillä tavoin, että edellä mainittujen tavarain kauppa voitaisiin vähitellen poistaa kaupungin toreilta, tämän elinkeinon harjoittajille tuottamatta voittamattomia vaikeuksia sekä jotta myös terveydelliset näkökohdat mahdollisuuden mukaan otettaisiin huomioon, toimeenpantiin eräitä rajoituksia tuollaisen kaupan harjoittamisen myöntämiseen nähden toripaikoilla. Kaupunginvaltuusto on kuitenkin edelleen pitentänyt lihatavarain y. m. kaupan harjoittamisaikaa toreilla ja muilla julkisilla myyntipaikoilla kesäkuun 1 päivään 1923. Kun kuitenkin terveydenhoitolautakunta piti oloja lihakaupan alalla nykyään kaikkea muuta kuin tyydyttävästi järjestettyinä, teki se Kaupunginvaltuustolle esityksen komitean asettamisesta valmistelemaan kysymystä lihakaupan

järjestämisestä. Tähän esitykseen Kaupunginvaltuusto myöntyi ja asetti kokouksessaan huhtikuun 27 päivänä 1921 komitean, jonka oli valmisteltava kysymystä lihakaupan järjestämisestä sekä lihan tarkoituksenmukaisesta tuonnista kaupunkiin ja säilyttämisestä siellä. Tähän komiteaan valittiin professori O. von Hellens, kaupungineläinlääkäri tri W. Ehrström, professorinrouva Ilma Voionmaa, vapaaherratar Iida Yrjö-Koskinen sekä kauppias O. W. Turakainen. Komiteaan, joka puheenjohtajakseen valitsi kaupungineläinlääkärin tri Ehrströmin, tuli professori von Hellensin sijaan, joka ajan puutteessa oli pyytänyt vapautusta, eversti I. Lydman. Sittemmin pyysi komitea Kaupunginvaltuustolta tehtävänsä laajentamista niin, että komitean tuli valmistella kysymystä lihakaupan järjestämisestä sekä muiden tärkeämpäin elintarpeiden kauppaa, sikäli kuin se vaikutti lihakauppaan, sekä että komitea oikeutettaisiin ottamaan oma sihteeri. Näihin esityksiin Kaupunginvaltuusto myöntyi kokouksessaan kesäkuun 15 päivänä 1921, ja on komitean sihteeriksi valittu insinööri Jarl W. Andersin.

Komitea on kiertokirjelmissä kääntynyt lukuisain osuuskuntain ja muiden liittymäin puoleen, jotka harjoittavat puheenalaista kauppaa tai joiden muista syistä saattoi olettaa harrastavan asiaa, saadakseen asiantuntevalta liikemiestaholta tiedon, antoivatko ja missä kohdin nykyiset olot elintarpeiden tuonnin, kuljetuksen, säilytyksen, tukku- ja vähittäiskaupan sekä valvonnan alalla aihetta muistutuksiin sekä mitkä toimenpiteet kaupungin puolelta olisivat omansa aikaansaamaan tarpeellisia parannuksia sekä taloudellisessa että terveydellisessä suhteessa. Moniaita vastauksia on saapunut, ja näistä käy epäämättömästi ilmi, että nykyiset järjestelyt monessa kohden suovat moninaista toivomisen varaa.

Ennenkuin käydään tekemään selkoa nykyisestä lihan ja muiden elintarpeiden kaupasta, kosketeltakoon muutamin sanoin nykyisen elintarpeiden tuonnin laajuutta Helsinkiin sekä näiden tavarain vientiä ja hintamuodostusta. Tässä kohden viitataan tämän oheisiin tauluihin I—III. Taulu I osoittaa eri lihalajien tuonnin vuosina 1915—1919, taulu II taas viime vuosien tuonnin jaettuna teurastamon ja lihantarkastusaseman kesken sekä taulu III Helsingistä viedyn lihan määrän. Helsinkiin on *viime vuonna* tuotu 193,576 erilaatuista eläinruhoa sekä 148,330 kg lihaa kappaleina. Samana vuonna vietiin täältä 12,561 eläinruhoa ja 138,813 kg lihaa kappaleina (mihin vielä tulee lisäksi 217,670 kg lintuja). Tämän lihan arvo ei ole mainittavissa, kun käytettävissä ei ole tarkkoja painomääriä eikä kilohintoja. Helsinkiin viime vuonna tuotetun maidon määrä edustaa 75—100 miljoonaa markkaa. Mitä muiden elintarpeiden tuontiin tulee, ei tarkkoja tietoja voida saada, kun niistä ei ole tilastoa. Sekä tuonti että vienti on viime vuonna suuressa määrin lisääntynyt, ja ensinmainittu oli Helsinkiin nähden enemmän kuin riittävä.

Mietinnössä (n:o 34), jonka vuonna 1914 Kaupunginvaltuustolle antoi komitea, joka oli asetettu kaupungin elintarvehintain huojistamista tarkoittavia toimenpiteitä koskevan esitysehdotuksen johdosta, valaistaan kaikinpuolisesti elin-

tarpeiden hintamuodostukseen vaikuttavia tekijöitä. Tuloksena tästä mietinnöstä oli elintarvelautakunnan asettaminen, jonka m. m. oli käsiteltävä kaikkia asioita, joilla oli yhteyttä Helsingin kaupungin elintarpeilla varustamisen, näiden elintarpeiden säilytyksen sekä elintarvekaupan kanssa. Tätä elintarvelautakuntaa ei enää ole olemassa. Kun eräät 1914 vuoden mietinnössä huomautetut syyt elintarvehintain verraten korkeaan tasoon edelleen ovat olemassa, kajottakoon niihin tässä muutamalla sanalla.

Niinkuin jo aikaisemmin oli ollut laita maidon ja sen tuotteiden, on lihastakin nyttemmin tullut vientitavara. Viime aikoina syntyneet ja vähitellen yhä suurempaa vaikutusvaltaa elintarvemarkkinoihimme saavuttaneet kiinteät maanviljelijäyhtymät perustuvat etupäässä elintarpeiden vientiin ulkomaille. Varsinkin viedään maasta voita, lihaa, munia, kaloja ja lintuja. Eräiden elintarpeiden hinta kotimaisilla markkinoilla riippuu suuressa määrin ulkomailla samasta tavarasta saadusta hinnasta. Ja kun ensiluokkaiset tavarat parhaiten tekevät kauppansa ulkomaisilla markkinoilla, täytyy kotimaisten kuluttajain usein tyytyä toisluokkaiseen tavaraan. Kaupungilla ei ole elintarvelautakunnan lopetettua toimintansa ainoatakaan laitosta, joka valvoisi elintarvekauppaa, vaan on tässä kohden tyydytty ennen vuotta 1914 vallinneisiin oloihin, joten mainitun vuoden komitean muistutukset ovat jääneet varteen ottamatta.

Kaupungin tehtävä lihan ja muiden elintarpeiden kaupan järjestämisessä rajoittuu vähittäiskaupan paikkain osoittamiseen toreilta ja kauppahalleista, jota vastoin kauppa muutoin ei ole minkäänlaisen valvonnan alainen kaupungin puolelta. Ainoastaan maito ja liha ovat säännöllisen valvonnan alaiset. Tämä valvonta on elintarvekauppaan nähden nykyään sangen tärkeä, sikäli että esim. liha tutkittaessa luokitellaan ja tämän johdosta myödään erilaisiin hintoihin. Lisäksi saa kaupunki tiedon, paljoko mainittuja elintarpeita päivittäin tuodaan kaupunkiin. Tähän rajoittuukin kaupungin toiminta elintarpeiden kaupassa, syystä ettei ole olemassa ainoatakaan henkilöä tai laitosta, joka välittömästi puuttuisi tähän kauppaan ja sen yhteydessä oleviin kysymyksiin taikka kehittäisi sitä kaupungille suotuisaan suuntaan. Kuitenkin edellytettiin jo 1914 vuoden mietinnössä N:o 33 ja 1920 vuoden mietinnössä N:o 26 elintarvekaupan järjestetyn valvonnan olemassa oloa. Jo silloin huomautettiin elintarpeiden kuljetuksessa ja eritoten tukkukaupassa esiintyvistä puutteista. Nykyään varsinkin lihakauppaa haittaavat epäkohdat esitettäköön seuraavassa.

Lihakauppa. Helsingissä toimitetaan osin kauppahalleissa ja myymälöissä, osin toreilla. Lihatavarain torikauppaa vastaan voidaan terveydelliseltä kannalta oikeutettuja muistutuksia tehdä, niinkuin erinäiset asiantuntijat ovat monasti huomauttaneet (Kvston pain. asiakirj. n:o 29 vuodelta 1910, siv. 13, n:o 24 vuodelta 1916, siv. 8—10). Liha tuodaan useimmiten torille huonekaluvaunuissa lievästi puhtailla peitteillä verhottuna ja asetetaan torikauppiaiden kojuissa alttiiksi tomulle ja kaikenmoiselle lialle. Terveydelliseltä kannalta suurin vaara kui-

tenkin on, ettei torikauppiailla tavallisesti ole käytettävänään siistejä säilytyshuoneita, vaan säilyttävät he päivästä toiseen sitä lihaa, jota eivät ole saaneet kaupaksi, likaisissa, ahtaissa ja ummehtuneissa kellareissa, joita terveydenhoitopoliisin on vaikea tarkastaa. Tältä kannalta katsoen olisi lihatavarain y. m. s. torikaupan poistaminen puollettava, eritoten kun lihatavaramyymäläin ja lihanmyynnin hallipaikkain sijalukua täytyy, niinkuin tämän oheisesta taulusta IV näkyy, pitää riittävänä. Taloudelliselta kannalta yleisö ei joutuisi kärsimään, jos lihakauppa poistettaisiin toreilta, sillä voi todeta kutakuinkin samat hinnat vaadittavan lihamyymälöissä kuin toreilla (ks. taulua V). Se ainoa seikka, millä voi vastustaa lihakaupan poistamista toreilta, nimittäin että moniailta torikauppiailta riistettäisiin toimeentulonsa, tasoittuisi siten, että heille etusijassa varattaisiin paikkoja ehdotetussa Töölön uudessa hallissa.

Mutta ehkä vielä enemmän kuin vähittäiskaupassa on tukkukaupassa puutteellisuuksia. Tukkukauppaa toimitetaan osin lihantarkastusasemalla, osin teurastamossa. Elävä, teurastamoon tuotu liha myydään valmiiksi teurastettuna siellä. Teurastettuna kaupunkiin tuodun lihan taas maaseudulla ostaa joku ostelija, tukkukauppiaat välittävät sen vähittäismyyjille ja se myydään tukuttain lihantarkastusaseman edustalla. Tällöin usein toisluokkaiseksi tavaraksi leimatusta lihasta vähittäiskaupassa saadaan sama hinta kuin ensiluokkaisesta tavarasta. Jos tarkastaa, mikä mainittavasti vaikuttaa tämän lihan hintamuodostukseen, pistävät korkeat kuljetuskustannukset silmään. Viime vuonna kuljetettiin rautatienasemalta lihantarkastusasemalle 8,034 lihakuormaa, jolloin kuljetuskulut, kun kuormalta vaadittiin hintaa 100—125 markkaa, nousivat 800,000—1,000,000 markan vaiheille. Rautateillä vallitsevain huonojen kuljetusolojen johdosta — epäsiistit tavaravaunut ja kesäiseen aikaan jäähdytysvaunujen puute — osa lihaa pilaantuu, minkätähden ravinnoksi kelpaava liha on myytävä korkeampaan hintaan tappion korvaamiseksi. Hintamuodostukseen vaikuttaa myös haitallisesti kiinteän hinnoituksen puute.

Mitä on niin ollen tehtävä hintamuodostuksen vakiinnuttamiseksi ja epäkohtain poistamiseksi?

Kaupungin on ennen kaikkea laadittava tarkoituksestaan tietoinen ohjelma elintarvekaupan järjestämiseksi ja valvomiseksi. Tämän ohjelman aluksi on kaupungin tarjona olevain järjestöjen avulla järjestettävä kauppa ja valvonta niin, että elintarpeiden tukku- ja vähittäiskauppaa alinomaa valvotaan sekä laatuun että määrään ja hintamuodostukseen nähden. Samaten on kuljetusta ja elintarpeiden säilytystä haittaavat epäkohdat viipymättä poistettava.

Edellä olevan esityksensä nojalla komitea kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

*viipymättä ryhtyä toimiin Töölöösen suunnitellun vähittäiskauppahallin rakennuttamiseksi rautatieraiteen vierelle ja elintarpeiden*

*vastaanotto- ja tarkastusaseman yhteyteen sekä siten, että se vastedes voidaan rakentaa tukkukauppahalliksi ja myös voi palvella vientiä. Sopivaksi tontiksi ehdotetaan kortteli N:o 198 tai jokin tontti rautatien tavara-aseman alueelta;*

*selventää kaupungineläinlääkärin ja kauppahallitarkastajan johtosääntöjä siihen suuntaan, että he voivat toimittaa yhtäjaksoista elintarvekaupan valvontaa, järjestämistä ja tarkastusta;* sekä

*aikaisemman päätöksensä mukaisesti lakkauttaa lihan ja lihatavarain torikaupan kesäkuun 1 päivästä 1923, jos ehdotettu kauppahalli tähän mennessä valmistuu.*

Helsingissä, toukokuun 31 päivänä 1922.

**W. Ehrström.**

**Iida Yrjö-Koskinen.** **O. W. Turakainen.**

**I. Lydman.** **Ilma Voionmaa** [1])

*Jarl W. Andersin.*

[1]) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

## Vastalause.

Kun en ole vakuuttunut ulkona toimitettavan lihakaupan terveydellisistä vaaroista ja kun perheenäidit kauttaaltaan pitävät torikauppaa tärkeänä sekä sen mukavuuteen nähden että hintatason säännöstelijänä, pyydän ilmoittaa vastalauseen mietinnön kolmatta pontta vastaan, sitä suuremmalla syyllä kun tuollaista ulkosalla tapahtuvaa lihakauppaa yleisesti harjoitetaan sivistysmaissa.

Helsingissä kesäkuun 2 päivänä 1922.

**Iida Yrjö-Koskinen.**

*Taulu I.*

## Erilaatuisten eläinruhojen ja lihan tuonti vuosina 1915—1919.

| Eläinlaji. | 1915. | 1916. | 1917. | 1918. | 1919. |
|---|---|---|---|---|---|
| 1/1 nautoja | 46,773 kpl. | 25,251 kpl. | 23,871 kpl. | 7,594 „ | 15,395 kpl. |
| 1/2 „ | 559 „ | 183 „ | 638 „ | 131 „ | 317 „ |
| 1/4 „ | 522 „ | 29 „ | 179 „ | 61 „ | 76 „ |
| Vasikoita | 67,932 „ | 49,954 „ | 24,167 „ | 7,819 „ | 31,115 „ |
| 1/1 sikoja | 28,870 „ | 10,374 „ | 4,868 „ | 1,737 „ | 5,370 „ |
| 1/2 „ | 1,382 „ | 804 „ | 201 „ | 94 „ | 2,301 „ |
| Pikkuporsaita | 1,787 „ | 265 „ | 468 „ | 289 „ | 129 „ |
| Lampaita | 37,981 „ | 20,978 „ | 5,761 „ | 1,574 „ | 25,706 „ |
| Vuohia | 38 „ | 36 „ | 1 „ | 5 „ | 21 „ |
| 1/1 hevosia | 229 „ | 168 „ | 1,151 „ | 996 „ | 565 „ |
| 1/2 „ | 4 „ | 1 „ | 19 „ | 4 „ | 3 „ |
| 1/4 „ | 2 „ | 4 „ | 1 „ | 1 „ | 1 „ |
| Poroja | — „ | — „ | — „ | 54 „ | — „ |
| Lihakappaleita | 32,884 „ | 6,169 1,990 kg. | 149,750 kg. | 663,140 kg. | 150,910 kg. |

*Taulu II.*

## Vuonna 1921 tarkastettu ja teurastettu lihaa.

| Kuukausi. | Suurkarjaa. | Pienkarjaa. | Sikoja. | Yhteensä. | Suurkarjaa. | Pienkarjaa. | Sikoja. | Yhteensä. | Lihaa kappaleissa. | Tarkastettuja eläimiä. Suurkarjaa. | Pienkarjaa. | Sikoja. | Yhteensä eläimiä. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Tammik. | 611 | 36 | 34 | 681 | 3,057 | 8,425 | 1,943 | 13,425 | 20,460 kg. | 3,668 | 8,461 | 1,977 | 14,106 |
| Helmik. | 582 | 50 | 98 | 730 | 2,416 | 8,075 | 1,902 | 12,393 | 15,740 „ | 2,998 | 8,125 | 1,952 | 13,075 |
| Maalisk. | 734 | 62 | 114 | 910 | 2,456 | 11,220 | 1,988 | 15,664 | 14,930 „ | 3,190 | 11,282 | 2,050 | 16,522 |
| Huhtik. | 1,008 | 211 | 181 | 1,400 | 1,907 | 11,811 | 1,847 | 15,565 | 12,070 „ | 2,915 | 12,022 | 2,028 | 16,965 |
| Toukok. | 1,634 | 335 | 576 | 2,545 | 1,436 | 7,909 | 875 | 10,220 | 12,250 „ | 3,070 | 8,244 | 1,451 | 12,765 |
| Kesäk. | 1,415 | 434 | 418 | 2,267 | 1,346 | 8,594 | 640 | 10,580 | 3,120 „ | 2,761 | 9,028 | 1,058 | 12,847 |
| Heinäk. | 1,849 | 517 | 365 | 2,731 | 1,294 | 7,489 | 675 | 9,458 | 980 „ | 3,143 | 8,006 | 1,040 | 12,189 |
| Elok. | 2,691 | 1,152 | 427 | 4,270 | 1,286 | 8,102 | 617 | 10,005 | 450 „ | 3,977 | 9 254 | 1,044 | 14,275 |
| Syysk. | 2,911 | 2,088 | 797 | 5,796 | 1,916 | 12,150 | 845 | 14,955 | 3,450 „ | 4,827 | 14,238 | 1,642 | 20,707 |
| Lokak. | 2,322 | 930 | 418 | 3,670 | 2,397 | 15,274 | 1,488 | 19,159 | 10,450 „ | 3,719 | 16,204 | 1,906 | 22,829 |
| Marrask. | 1,584 | 287 | 227 | 2,098 | 2,384 | 14,690 | 2,017 | 19,091 | 25,910 „ | 3,968 | 14,977 | 2,244 | 21,189 |
| Jouluk. | 1,131 | 133 | 206 | 1,470 | 2,385 | 9,875 | 2,233 | 14,493 | 28,520 „ | 3,516 | 10,008 | 2,439 | 15,963 |
| | 18,472 | 6,235 | 3,871 | 28,568 | 24,280 | 123,614 | 17,070 | 165,008 | 148,330 kg. | 42,752 | 129,849 | 20,831 | 193,432 |
| | Teurastamossa teurastettu ja tarkastettu liha. | | | | Lihantarkastusasemalla tarkastettu liha. | | | | | | | | |

*Taulu III.*

## Helsingistä vietiin vuonna 1921 kesäkuun alusta marraskuun loppuun.

| Eläinlaji. | Lukumäärä. | Lihaa. | Kg. |
|---|---|---|---|
| Hevosia | 346 | Silavaa (tuoretta) | 18,084 |
| Nautaeläimiä | 4,085 | „ (suolattua) | 10,552 |
| Vasikoita | 21 | Lihaa (muiden eläinten, tuoretta) | 90,633 |
| Sikoja | 5,810 | „ ( „ „ suolattua) | 17,552 |
| Lampaita | 2,299 | Poron (tuoretta) | 1,228 |
| | 12,561 | „ (suolattua) | 764 |
| | | | 138,813 |
| | | Lintuja | 217,670 |
| | | | 356,483 |

*Taulu IV.*

## Lihamyymäläin, kauppatorien, kauppahallien sekä ravintoaineiden säilytyssuojain ja kellarien luettelo ynnä niihin kohdistuvat muistutukset.

| Kaup. osa. | Vuoden varrella ilmoitettuja lihamyymälöitä. | Vuoden lopussa olevia lihamyymälöitä. | Lihamyymäläin laatu järjestykseen ja siisteyteen nähden | | | Kauppatoreja vuoden lopulla. | Kauppahalleja vuoden lopulla. | Hallien liha- ja leikkelykojuja. | Tori- ja tukkukauppiaiden säilytyshuoneiden ja kellarien luku. | Tori- ja tukkukauppiaiden säilytyshuoneiden ja kellarien laatu järjestykseen ja siisteyteen nähden | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | hyviä. | tyydyt. | välttäv. | | | | | hyviä. | tyydyt. | välttäv. |
| I | 8 | 13 | — | 11 | 2 | — | — | — | 33 | — | 16 | 17 |
| II | 1 | 4 | — | 4 | — | — | — | — | 4 | — | 1 | 3 |
| III | 1 | 3 | 1 | 2 | — | 1 | 2 | 57 | 75 | — | 19 | 56 |
| IV | 11 | 19 | 1 | 13 | 5 | 1 | 1 | 35 | 3 | 1 | 2 | — |
| V | 8 | 13 | 2 | 7 | 4 | — | — | — | — | — | — | — |
| VI | 8 | 13 | 1 | 11 | 1 | — | — | — | — | — | — | — |
| VII | 4 | 18 | 6 | 9 | 3 | — | — | — | — | — | — | — |
| VIII | 1 | 6 | 3 | 3 | — | — | — | — | — | — | — | — |
| X | 3 | 3 | 1 | 1 | 1 | 1 | 1 | 35 | 1 | — | 1 | — |
| XI | 7 | 14 | 1 | 4 | 9 | 1 | 1 | 7 | — | — | — | — |
| XII | 5 | 11 | 1 | 5 | 5 | — | — | — | — | — | — | — |
| XIII | 3 | 7 | 2 | 4 | 2 | — | — | — | — | — | — | — |
| XIV | — | 7 | 1 | 5 | 1 | — | — | — | — | — | — | — |
| Böle | 3 | 2 | — | — | 2 | — | 1 | 1 | — | — | — | — |
| Vallila | 1 | 3 | — | — | 3 | — | 1 | 10 | — | — | — | — |
| Hermanni I | 1 | 3 | — | — | 3 | — | — | — | — | — | — | — |
| Toukola | 2 | 1 | — | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — |
| Käpylä | 1 | 1 | — | 1 | — | — | — | — | — | — | — | — |
| | 68 | 141 | 20 | 80 | 42 | 4 | 7 | 145 | 116 | 1 | 39 | 76 |

*Taulu V.*

## Toreilla ja kauppahalleissa olevien lihamyymäläin ja kojujen vuosivuokra sekä näissä myydyn lihan vähittäishinnat.

| Lihamyymälät. | | Kauppatorit. | | | Kauppatorin kauppahallit. | | Hietalahden ja Hakaniementorin kauppahallit. | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Myymälän vuosivuokra 1921. | Vähittäishinta 1 kglta | Toripaikan vuosivuokra 1921 | Kellarin ja säilytyshuoneen vuosivuokra. | Vähittäishinta 1 kglta. | Kojun vuosivuokra 1922. | Vähittäishinta 1 kglta. | Kojun vuosivuokra. | Vähittäishinta 1 kglta. |
| 2,400—18,000 | Nautapaisti 8—12<br>Lammaspaisti 8—16<br>Silava 16—26 | 600: —<br>1922:sta 1,200: — | 720—3,600 | Nautapaisti 10—12<br>Lammaspaisti 13—16<br>Silava 20—28 | 4,500: — | Nautapaisti 10—12<br>Lammaspaisti 8—17<br>Silava 18—28 | 1,500—2,100 | Nautapaisti 8—12<br>Lammaspaisti 7—17<br>Silava 16—28 |

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

***Esitys** määrärahain myöntämisestä Ryttylän kasvatuslaitokselle ja Pakinkylän lastenkodille.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**RAHATOIMIKAMARI**

*Helsingissä, heinäkuun 31 p:nä 1922.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 1285

Lähetteellä viime toukokuun 22 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmistusvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa kasvatuslautakunnan esityksestä, joka koskee Ryttylän kasvatuslaitoksen ja Pakinkylän lastenkotiin kiinnitettävän henkilökunnan palkkausta sekä määrärahain myöntämistä sanottuja tarkoituksia kuin myös erinäisiä Ryttylässä suoritettuja maataloustöitä varten.

Kasvatuslautakunta esittää laajasti asiaa perustellen,

1. että kumpaankin, sekä Ryttylään että Pakinkylään, saataisiin palkata, paitsi lastenhoitoon ja taloustoimiin välttämättömiä henkilöitä, mies- ja naisopettaja tulevan elokuun 1 päivästä toistaiseksi mainituin palkkaeduin, edellyttämällä, että opettajat ja Ryttylän suutarimestari saavat tavanmukaiset kalliinajanlisät;

2. että kasvatuslautakunta oikeutettaisiin merkitsemään tulevan vuoden menoarvioehdotukseen ja sen käsittelyssä Valtuuston lopullisesti hyväksyttäväksi Ryttylässä ja Pakinkylän lastenkodissa välttämättömiksi osoittautuvat toimihenkilöt pitämällä silmällä niiden lopullisia palkkaetuja määrättäessä vastaavanlaatuisia toimia muissa kaupungin kasvatuslaitoksissa ja lastenkodeissa ja että Ryttylän johtaja asetettaisiin palkkaetuihinsa nähden tulevan tammikuun 1 päivästä samaan luokkaan kuin Bengtsårin kasvatuslaitoksen johtaja; ja

3. että kuluvaa vuotta varten myönnettäisiin:

a) Ryttylän maataloustöiden suorittamiseen, siemenviljan hankkimiseen sekä erinäisten eläinten ja koneiden ostamiseen Smk 83,331: 15,

b) lastenhoitohenkilökunnan, suutarin ja 2 opettajan palkkaamiseen, huone- ja talouskalujen täydentämiseen sekä erinäisiin juokseviin menoihin Ryttylässä Smk 71,029: 95, lukuunottamatta opettajille ja suutarimestarille edellytettyjä kaliinajanlisiä, sekä

c) lastenhoitohenkilökunnan ja 2 opettajan palkkaamiseen, talousastioiden

hankkimiseen, vaatevaraston täydentämiseen sekä erinäisiin juokseviin menoihin Pakinkylän lastenkodissa Smk 85,813: 25, varaamalla opettajille kalliinajanlisät, eli siis kaiken kaikkiaan Smk 240,174: 35.

Palkkalautakunta, jonka mielipidettä rahatoimikamari on tiedostellut esitettyihin toimiin ja niistä maksettaviin palkkoihin nähden, lausuu, ettei lautakunnalla ole mitään muuta esitystä vastaan muistuttamista kuin että kysymyksessä olevien uusien toimien vakinaiselle kannalle asettaminen olisi jätettävä kasvatuslautakunnan uuden esityksen varaan, mutta että tältä vuodelta kasvatuslautakunnan anomukseen määrärahain maksamisesta tarkoitukseen suostuttaisiin.

Rahatoimikamari on käsitellessään kasvatuslautakunnan esitystä, joka koskee äskenmainittuja uusia toimia ja niiden perustamista, katsonut, että kasvatuslautakunta on kyllin perustellut esitystään, joten olisi turha vaatia lautakunnalta uutta esitys'ä asiassa, josta päättäminen viivästyisi siksi pitkälle, että sitä olisi vaikea saada valmiiksi rahatoimikamarin budjettiehdotuksen yhteydessä. Näin ollen katsoo kamari voivansa puoltaa kasvatuslautakunnan ehdotusta uusien toimien perustamisesta Ryttylän ja Pakinkylän laitoksiin. Samoin ovat ehdotetut palkat kamarin mielestä hyväksyttävät. Tässä yhteydessä huomautettakoon, että Karstun kasvatuslaitoksen menosäännössä tulee säästöä sen johdosta, että osa laitoksen henkilökuntaa on siirtynyt Ryttylään. Kuitenkin olkoon huomautettuna, että 2 palvelijaa, 1 leipoja ja 2 pesijää Ryttylässä ovat palkattavat yhteismäärärahasta; samoin palvelijat ja pesijät Pakinkylässä, mikä lienee ollutkin kasvatuslautakunnan tarkoitus.

Sittenkuin Kaupunginvaltuusto kokouksessaan viime kesäkuun 7 päivänä on päättänyt uudelleen järjestää kaupungin viranpitäjäin palkkaedut, jonka mukaan palkat ovat maksettavat liukuvan elintarveindeksin mukaan, ei tarvittavan määrärahan suuruutta voida tarkoilleen määrätä, vaan olisi tarkoitukseen luovutettava täksi vuodeksi kasvatuslautakunnan esittämät summat ja otettava vuoden tilierotuksesta; lisäksi tarvittavat määrät olisivat vietävät kalliinajanlisäysten tilille kuten kasvatuslautakunta on ehdottanut.

Mitä tulee kasvatuslautakunnan esitykseen määrärahasta erinäisten maataloustöiden suorittamiseen, vaatevaraston täydentämiseen ja juokseviin menoihin, ei rahatoimikamarilla ole ollut sitä vastaan muistuttamista.

Edellä olevan perustalla saa rahatoimikamari siis kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää, että Kaupunginvaltuusto tahtoisi hyväksyä kasvatuslautakunnan ponsiehdotukset seuravin muutoksin ja lisäyksin:

*1. että sekä Ryttylän kasvatuslaitokseen että Pakinkylän lastenkotiin palkataan, paitsi lastenhoitoon ja taloustoimiin välttämättömiä henkilöitä, mies- ja naisopettaja tulevan elokuun 1 päivästä toistaiseksi samoine palkkaetuineen kuin muissa kaupungin vastaavanlaatuisissa laitoksissa;*

*3. mom. b. lastenhoitohenkilökunnan, suutarin ja 2 opettajan palkkamiseen, huone- ja talouskalujen täydentämiseen sekä erinäisiin juokseviin menoihin myönnetään Ryttylässä Smk 71,029: 95, johon tulee lisäksi opettajien ja suutarimestarin palkkaukseen tuleva uuden palkkasäännön aiheuttama palkanlisäys;*

*3 mom. c. lastenhoitohenkilökunnan ja 2 opettajan palkkaamiseen, talousastioiden hankkimiseen, vaatevaraston täydentämiseen sekä erinäisiin juokseviin menoihin Pakinkylän lastenkodissa myönnetään Smk 85,813: 25, johon tulee lisäksi opettajille uuden palkkasäännön aiheuttama palkanlisäys.*

Lisäksi tahtonee Kaupunginvaltuusto päättää,

*että tarvittavista lisämenoista Smk 240,174: 35 merkitään kuluvan vuoden tilierotukseen ja loput otetaan kalliinajanlisäyksiin varatuista varoista.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

---

*Liite I.*

HELSINGIN

**KASVATUSLAUTAKUNTA.**

*Toukok. 16 p:nä 1922.*

*Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 133.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto on kokouksessaan kuluvan toukokuun 3 päivänä rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti kaupungin puolesta maksettavaa 237,000 markan suuruista korvausta vastaan vapauttanut Helsingin kaupunkilähetyksen helmikuun 9 päivänä 1916 tekemästään Ryttylän alueita koskevasta vuokrasopimuksesta sekä samalla päättänyt luovuttaa tämän tilan kuluvan toukokuun 1 päivästä kasvatuslautakunnan käytettäväksi kasvatustarkoituksiin kuin myöskin määrännyt Ryttylässä olevan lastenkodin muutettavaksi ensi kesäkuun 1 päivästä lukien n. s. Toivosen huviloihin Pakinkylässä jättäen kasvatuslautakunnan tehtäväksi yhdessä maanviljelyslautakunnan kanssa ehdotuksen mahdollisen maa-alan luovuttamisesta Pakinkylästä kasvatuslautakunnan tar-

peisiin, saa kasvatuslautakunta asiasta aikaisemmin antamaansa lausuntoon viitaten (vrt. Kston pain. asiak. N:o 12 v:lta 1922, siv. 8) kunnioittaen esittää erinäisiä käytännöllisiä seikkoja, jotka tästä keskellä budjettikautta yhtäkkiä tapahtuneesta maatilan huostaanottamisesta ja sen yhteydessä olevain asiain järjestelystä johtuvat.

Välttämättömimpiin huoneistojen korjauksiin, jotta niihin voitaisiin edes muuttaa, oli rahatoimikamari ehdottanut myönnettäväksi Ryttylässä Smk 50,000: — ja Toivosen huviloissa Smk 60,000: —, mitkä kumpikin määrärahat edellämainitun kaupunkilähetykselle maksettavan 237,000 markan suuruisen korvaussumman kanssa määrättiin otettavaksi Kaupunginvaltuuston käyttövaroista tililtä 10. V. 1. Mutta näitä paitsi tarvitaan maatalouden asianmukaista hoitamista varten, hevosten ja karjan ruokkimiseen, siementen hankkimiseen, työmiesten palkkoihin j. n. e. kohta tilan luovutuspäivästä lukien käyttövaroja, joista luonnollisesti ei ole voitu tehdä esitystä, ennenkuin tilan luovuttamisesta on ensin päätetty, ja jotka käyttövarat tulevat korvatuiksi aikanaan saatavasta sadosta, sitä runsaammin, mitä paremmin ja voimaperäisemmin maataloustöiden jatkuvasta suorituksesta voidaan huolehtia. Samoin vaatii myöskin lastenkodin ja sen yhteyteen välttämättömän koulun järjestäminen Pakinkylään luonnollisesti erikoiset perustamis- ja käyttökustannukset, jotka ovat ennen toiminnan siellä alkamista huomioon otettavat.

Koska kaupunkilähetys ei ole puolestaan suostunut suorittamaan Ryttylässä kevätkylvöjä, joiden aika asian ratkaisun viivyttyä tilan kasvatuslautakunnalle siirtyessä oli jo parhaillaan käsissä, on kasvatuslautakunnan, jotta eivät maat jäisi satoa tuottamattomiksi, täytynyt antaa etukäteen määräys peltojen siementämisestä siinä toivossa, että tähän tarvittavat varat, jotka oheellisissa laskelmissa tarkemmin esitetään, perästä päin myönnetään. Samoin on myöskin tilaa seuranneet hevoset ja karja, rehuvarojen ja viljan ollessa aivan lopussa, täytynyt pelastaa nälkäkuolemasta asian muodollisia ja tavallisesti hitaita virastokäsittelyjä odottamatta, määräämällä heti hankittavaksi eläimille syötävää.

Ryttylän lastenkodin ja sen palveluksessa olevat henkilöt on kaupunkilähetys suostunut pitämään yllä omaan lukuunsa vielä kuluvan toukokuun ajan tähänastisesta 12 markan hoitomaksusta päivää ja lasta kohden, ehdolla että kirjanantimet kuin myöskin lehmien ruokinta kesäkuun 1 päivään asti kuuluvat kaupunkilähetykselle, kun sitä vastoin hevosten ruokkimisesta ja maatyöväen palkoista on kaupungin vastattava jo kuluvan toukokuun 1 päivästä lukien. Ottamalla huomioon pelloilla välttämättömän ojituksen sekä olettaen, että tilalla parhaillaan olevalla, äskettäin vähennetyllä työvoimalla tultaisiin tämän vuotta toimeen, ovat maatöiden suorittamiseen ja muonamiesten palkkoihin tarvittavat määrärahat lasketut niiden sopimusten mukaisesti, jotka näiden työmiesten ja kaupunkilähetyksen välillä ovat viimeksi vallinneet. Koska talon varastoissa ei ole toistaiseksi viljaa yhtä vähän kuin muitakaan luonnontuotteita, on muonamiehille rahapalkan ja vapaan asunnon ohella tähän asti maksetut luontoisedut täytynyt sen vuoksi ottaa huomioon rahaksi arvioituina nykyisten hintojen mukaan. Kuten erikoislaskelmasta lähemmin näkyy, tulisi kolmas tilan tähänastisista muonamiehistä jäämän pois tulevan marraskuun 1 päivästä, koska sen jälkeen on arveltu tultavan kahdella toimeen.

Siihen katsoen, että tilalla, jossa vasta raivatun uutismaan kanssa tulee olemaan noin 70 ha viljeltyä aluetta, tarvitaan ainakin 6 hevosta ja viides irtaimistoon kuuluvista kaupungin hevosista on jo vanhuutensa vuoksi kykenemättö-

mänä teurastuslaitokseen vietävä, pitää lautakunta käytännöllisenä, että ostettaisiin kaupunkilähetykseltä kaksi sille kuuluvista hevosista, mikäli tämä suostuu ne luovuttamaan lautakunnan tarjoamasta, yhteensä 9,000 markan hinnasta. Samoin olisi paras ostaa kaupunkilähetyksen omistamat 4 lehmää à 1,500 mk. sekä muutamia muitakin eläimiä, jotka ovat niistä sovittuine hintoineen etempänä esiintyvässä erikoislaskelmassa tarkemmin mainitut.

Niinikään olisi syytä suorittaa kaupunkilähetyksen osuus tilalla olevan, voimakoneena varsin tarpeellisen sähkömoottorin hinnasta, joka on sinne hankittu osaksi kaupungin ja osaksi kaupunkilähetyksen varoilla ja jonka arvon, 8,532 mk. 30 p., vuoden vaihteessa tapahtuneen inventtauksen toimittajat ovat sopineet jaettavaksi tasan kumpaisenkin omistajan välillä. Kaupungin tästä sähkömoottorista suoritettava osuus olisi siis 4,266 mk. 15 p.

Mitä tilalla olevaan maanviljelys- ja puutarhakalustoon tulee, kuuluu siitäkin osa kaupungille ja osa kaupunkilähetykselle. Vaikkapa tämä kalusto olisi kokonaisuudessaankin käytettävissä, tarvitaan välttämättömästi ostaa heti 1 kahden hevosen vedettävä rullaäes, joka Konekauppa O/Y Aatrasta saadun tiedonannon mukaan maksaa nykyään 1,650 mk. Kun kaupunkilähetys ei kuitenkaan, toivossa voida perustaa jonnekin työsiirtolan, ole suostuvainen sille kuuluvaa maanviljelyskalustoa luovuttamaan ja on varsinkin luultavaa, ettei lopullisessa tavarain jaossa jäljelle jäävillä kaupungin omistamilla maatalousvälineillä saataisi vuoden varrella esiintyviä talon töitä suoritetuiksi, on pääasiallisesti tästä, mutta samalla monesta muustakin syystä varattava arvaamattomiin maatalousmenoihin kuluvaa vuotta varten ainakin 10,000 markan suuruinen määräraha. *Näin ollen muodostuisivat siis laskelmat Ryttylän maa- ja karjatalouden jatkuvaan hoitamiseen kuluvan vuoden aikana välttämättömästi tarvittavista käyttövaroista seuraavanlaisiksi:*

1) *Kevätkylvöjen suorittamiseen:*

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 40 | hl | siemenkauroja | à | 125: — | 5,000: — | |
| 5 | » | » ohria | » | 200: — | 1,000: — | |
| 4 | » | » herneitä | » | 350: — | 1,400: — | |
| 60 | » | » perunoita | » | 40: — | 2,400: — | |
| 50 | kg | timoteitä | » | 25: — | 1,250: — | |
| 30 | » | apilasta | » | 35: — | 1,050: — | |
| 10 | » | turnipsinsiemeniä | » | 24: — | 240: — | |
| 5 | » | lantunsiemeniä | » | 40: — | 200: — | |
| Kaalintaimia, porkkanoita ja punajuuria | | | | | 300: — | |
| 1,5 hl juhannusruista + kauroja | | | | | 500: — | |
| 4 sk luujauhoja | | | | | 700: — | 14,040: — |

2) *Erinäisiin töihin ja muonamiesten palkkoihin:*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Kaivatettava n. 700 slt ojaa à 1: 75 | | 1,225: — | |
| Työnjoht. Juho Mäkiselle: | | | |
| rahapalkka 1/5—31/12, 8 kk à 450: — | | 3,600: — | |
| tähänastinen muona rahaksi laskettuna | | 3,400: — | 7,000: — |
| Muonamies Kustaa Ruoholle: | | | |
| rahapalkka 1/5—31/12, 8 kk à 300: — | 2,400: — | | |
| tähänast. muona rahaksi lask. | 2,900: — | 5,300: — | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Muonamies Kalle Tuomiselle: | | | |
| rahapalkka 1/5—31/10, 6 kk à 300: — | 1,800: — | | |
| tähänast. muona rahaksi laskettuna .. | 2,200:— | 4,000: — | |
| Puutarhurineidille 5 kk aikana, paitsi vap.as. ja ruokaa, palkkaa à 300: — | | 1,500: — | |
| Karjakolle 7 kk aikana, paitsi vap.as. ja ruokaa, palkkaa à 250: — | | 1,750: — | |
| Tallimiehelle 7 kk aikana, paitsi vap.as. ja ruokaa, palkkaa à 300: — | | 2,100: — | |
| Kahdelle omassa ruuassaan olevalle aputyöläiselle 2 kk aikana à 1,000: — | | 4,000: — | 26,875: — |
| 3) *Kaupunkilähetykseltä saatavien eläimien y. m. lunastamiseen ja työkalujen hankkimiseen:* | | | |
| 2 hevosta 6,000: — + 3,000: — | | 9,000: — | |
| 4 lehmää à 1,500: — | | 6,000: — | |
| 1 karju | | 1,500: — | |
| 20 kpl kanoja à 20: — | | 400: — | |
| Hakkauspalkka jääneistä haloista | | 1,000: — | |
| 50 % sähkökoneen hinnasta | | 4,266: 15 | |
| Ostettava 1 kahden hev. vedettävä rullaaes | | 1,650: — | 23,816: 15 |
| 4) *Karjan ruuan ostamiseen:* | | | |
| 26 hl kauroja à 100: — | | 2,600: — | |
| 400 leiv. heiniä à 15: — | | 6,000: — | 8,600: — |
| 5) *Arvaamattomiin maataloutta varten varattaviin menoihin:* | | | |
| | | | 10,000: — |
| | | Smk. | 83,331: 15 |

Edellä on esitetty yksinomaan Ryttylän maa- ja karjatalouden asianmukaisesta hoitamisesta aiheutuvia menoja, joita ilman ei yleensä talous- ja liikeelämässä ole ajateltavissa minkäänlaisia tuloja. Mitä tulopuolen yksityiskohtaiseen laskemiseen tulee, on se tässä tapauksessa kasvatuslautakunnalle yhtäkkiä vaikea ja itse asiassa vähemmän tarpeellinenkin. Ilman muuta pitäisi olla selvää, että maahan kylvetty siemen ja maaperän parantamiseen käytetyt kustannukset saadaan vuodentulosta riippuen satona takaisin, joka voidan käyttää niiden lasten elatukseen, joille muuten olisi ostettava kaikki ruoka-aineet nykyään korkeasta hinnasta muualta. Niinpä on tilalla parhaillaan kasvamassa 14 hl ruista, jonka uskoisi tuottavan ainakin 150 hl sadon. Nyt keväällä kylvetyistä toukoviljoista ja juurikasveista voi toivoa saatavan alemmanpuoleistenkin tuottavaisuuslaskelmien mukaan 280 hl kauroja, 35 hl ohria, 25 hl herneitä ja 360 hl perunoita, niihin kuuluvia rehuosia ja tilan heinäsatoa sekä piennempiä juurikasveja ja puutarhatuotteita lukuunottamatta. Näiden arvo olisi nykyisten hintojen mukaan laskettuna jo melkoisesti yli 100,000 markkaa. Tähän on lisättävä karjanantimet, jotka kylläkin tulevat olemaan pitkän aikaa tavallista pienemmät, syystä että talon lehmät ovat yleensä huonoa rotua ja tällä kertaa sitäpaitsi

rehunpuutteen vuoksi nälkiintyneessä tilassa. Mutta vähitellen voi karjaakin parantaa sekä hoidon että rodunjalostamisen kautta, jota mukaa siitä saatava maitomääräkin varmaan enenee.

Tämä sanottuna kasvatuslautakunnalle joutuneen Ryttylän tilan maataloudellisesta puolesta. Mitä siellä olevaan, nykyään noin 80 lasta sisältävään lastenkotiin tulee, on kasvatuslautakunnan asiain näin ollen otettava sekin hoitoonsa tulevan kesäkuun 1 päivästä.

Tähän asti ovat näistä lapsista kaupunkilähetykselle menevät hoitomaksut suoritetu ttililtä 10. III. I., jolle merkityn, köyhäinhoidolta kasvatuslautakunnalle siirtyneiden, oman kodin ulkopuolella hoidettavien lasten elatukseen tarvittavan määrärahan köyhäinhoitohallitus oli aikaisemmin vallinneita halvempia päivämaksuja ja nykyistä pienempää lapsimäärää silmälläpitäen laskenut 2,700,000 markaksi, mutta joka määräraha rahatoimikamarissa vuoden budjettia käsiteltäessä ilman minkäänlaisia perusteluja summamutikassa vähennettiin kokonaisella 200,000 markalla. Kun otetaan huomioon tämä rahatoimikamarin menettely, lautakunnan hoitoon joutuneiden lasten yhä lisääntynyt luku sekä se seikka, että kaupunkilähetys samoinkuin kaikki muutkin lastenhuoltoyhdistykset, vieläpä suuressa määrin yksityisetkin, ovat sen jälkeen, kun kuluvan vuoden budjettilaskelmat laadittiin, katsoneet olevansa pakotettuja korottamaan kustakin lapsesta suoritettavan hoitomaksun 2 à 3 markalla päivässä, näyttää siltä, niinkuin sekä Ryttylässä että Pakinkylässä lasten hoitamiseen tarvittavan henkilökunnan palkkaukseen sekä välttämättömäin talouskalujen ynnä sänky- ja pitovaatteiden täydentämiseen olisi saatava vuoden loppuosaa varten erikoismäärärahat ja ainoastaan n. s. köyhäinhoidollisten lasten varsinaiset elatuskustannukset maksettavat edelleenkin aikaisemmin mainitulta tililtä 10. III. 1. Asema tässä suhteessa näyttää sitäkin arveluttavammalta, kun ajattelee edellä esitetyn lisäksi esim. sitä seikkaa, että Karstussa tähän asti yksityisperheissä asuneet lapset, joiden elatuskustannuksiin tällaisten koulusiirtolain menoarviossa on varattu ainoastaan 5 mk. päivältä, joutuvat Ryttylään muutettuaan laitoshoitoon, johon nähden kaupunkilähetys on valittanut vuokravapaan tilan ja karjan ohella viime aikoina saamaansa 12 markan päivärahaa liian pieneksi. Ryttylän pelloilta syksypuoleen saatava sato tosin helpottaa jossakin määrin tätä tilannetta, vaikkakaan ei kirjanpidollisesti. Mutta joka tapauksessa olisi syytä välttää viemästä lasten muutenkin liian pieneksi puristetulle elatustilille nyt yhtäkkiä esiintyviä henkilökunnan palkkoja y. m. tästä uudesta lastekotien järjestelystä aiheutuvia menoja, sillä se pakotaa vuoden lopussa sitä suurempien lisämäärärahojen anomiseen.

Mitä nykyään Ryttylässä olevien lasten opetukseen tulee, on kaupunkilähetys ylläpitänyt niille alempaa ja ylempää kansakoulua, joskaan tämä koulu ei siinä käytettyihin opettajavoimiin nähden ole enää viime aikoina täysin vastannut asetusten mukaisia pätevyysvaatimuksia. Sitä paitsi ovat nämä lapset tähän asti jääneet kokonaan osattomiksi heidän tulevaisuudelleen tärkeäksi katsottavasta ammatillisesta jatko-opetuksesta.

Ratkaistaessa kysymystä, miten näitä lapsia koskevat kouluolot olisi lähimpää tulevaisuutta silmälläpitäen nyt järjestettävät, on kaksi vaihtoehtoa valittavana. Ensiksikin voitaisiin ajatella, että kaikki nykyään Ryttylässä olevat köyhäinhoidolliset lapset siirrettäisiin Pakinkylään n. s. Toivosen huviloihin. Siinä tapauksessa ei Karstulta Ryttylään muuttavia opettajavoimia eikä muutakaan lastenhoitoon välttämätöntä henkilökuntaa tarvittaisi siellä vielä tämän vuoden kuluessa varsin paljoa lisätä, joten kustannukset Ryttylässä siinä suhteessa tulisivat

olemaan verrattain vähäiset. Mutta kun toiselta puolen otetaan huomioon, että lautakunnan jo vuosikausia pikkulasten hoitopaikoista kärsimä puute on viime aikoina kärjistynyt niin kireäksi, että asianomainen lääkäri on pitänyt välttämättömänä, että tällaisille lapsille — ajatuksen Kumtähden kartanon rakennuksien saamisesta kasvatuslautakunnan käytettäväksi rauettua — hankittaisiin jo keskellä kuluvaa vuotta 15—17 huonetta käsittävä huoneisto, jonka saaminen yhtäkkiä näyttää varsin vaikealta ja joka sisustuksineen ja henkilökuntineen vaatisi hyvinkin suuria kustannuksia, olisi ehkä syytä koettaa toistaiseksi selviytyä näistä vaikeuksista siten, että ensi aluksi ainoastaan osa Ryttylässä olevista lapsista siirrettäisiin Pakinkylään sekä niiden lisäksi Oulunkylän ja Kullantorpan lastenkodeista kaikki kouluikäiset lapset. Näin menetellen vapautuisi näissä viimeksi mainituissa lastenkodeissa tiloja pikkulapsille ja siten ehkä tultaisiin ilman uutta pikkulasten kotia vielä toistaiseksi toimeen. Mitään kasvatuksellisia vaikeuksia ei asiain tällaiseen järjestelyyn olisi Ryttylässäkään olemassa, sillä tähän asti yksityisperheissä asuneet, Karstulta muuttavat lapset eivät ole erikoisemmin pahatapaisia ja sitäpaitsi Ryttylässä voidaan lapset sijoittaa erikoisominaisuuksiensa mukaan toisistaan erillään oleviin hoitokuntiin. Sikäli kuin ammattikouluiässä olevain lasten luku Ryttylässä vastaisuudessa lisääntyy ja sinne suunniteltujen ammattikoulujen ohjelma saadaan lopullisesti järjestetyksi, sitä mukaa on sieltä myöhemmin kansakouluiässä olevia lapsia siirrettävä muualle.

Tästä kasvatuslautakunnan käsityksen mukaan tällä kertaa kaupungille halvimmaksi tulevasta asiainjärjestelystä johtuisi, että Ryttylässä nykyään oleva kaupunkilähetyksen palkkaama lastenhoitohenkilökunta, joka vapautuu kaupunkilähetyksen palveluksesta tulevan kesäkuun 1 päivänä, olisi suurimmaksi osaksi pysytettävä paikallaan ja että Ryttylään olisi jo tulevan syyslukukauden alusta lukien palkattava kaksi kansakoulunopettajaa, joista toinen voisi mieluimmin olla nainen, sekä suutarimestari. Lisäopettajain palkkaaminen on välttämätöntä jo siihenkin katsoen, ettei johtajalla, jonka on annettava tietopuolista opetusta ammattikoulun oppilaille sekä pidettävä samalla huolta koko laitoksen ja maatalouden yleisvalvonnasta, ole Ryttylässä aikaa, niinkuin Karstulla oli laita, ottaa osaa varsinaiseen kansakouluopetukseen. Johtajan monenlaisten ja vastuunalaisten tehtäväin vuoksi olisi hänet myöskin palkkkaukseensa nähden asetettava tulevan vuoden alusta lukien samaan asemaan kuin Bengtsårin johtaja, joka on opetusvelvollisuudesta kokonaan vapautettu. Niin suuressa laitoksessa kuin Ryttylä olisi myöskin ammattitaitoinen puutarhuri tarpeen, mutta voitaneen sen palkkaaminen suurimpaa säästäväisyyttä noudattaen siirtää seuraavan vuoteen.

Niinikään tarvitsee Pakinkylän lastenkoti jotenkin yhtä suuren lastenhoitohenkilökunnan. Kun sitäpaitsi ei voi ajatella, että sinne sijoitettava noin 80—100 lasta käsittävä joukko suuremmitta haitoitta voisi matkustaa joka päivä esim. Fredriksbergin kansakoulussa eikä lasten koulunkäyntiä voi laiminlyödä, on kaiketi selvintä, että myöskin Pakinkylään palkataan tulevan syyslukukauden alusta alkaen kaksi opettajaa, mies ja nainen, joista miesopettaja olisi samalla koko lastenkodin johtaja ja saisi siitä varsinaisen opettajapalkkansa lisäksi suhteellisesti samanlaisen palkkion kuin minkä kaupungin kasvatuslaitosten johtajat yleensä saavat laitoksissa olevain oppilasasuntolain hoidosta. Lasten rautatielippuihin muuten tarvittavat kustannukset täten säästyisivät, ja mitä näiden lasten opetukseen joka tapauksessa välttämättömäin opettajain palkkaamiseen tulee, maksaa se kaupungille yhtä paljon riippumatta siitä, toimivatko

nämä opettajat kansakoulujen menoarvioon merkittyinä Fredriksbergissä vai kasvatuslautakunnan alaisina Pakinkylässä. Lapsille on tilaisuus käydä koulua asuntojensa läheisyydessä eittämättömästi edullisempa. — Lisäksi olisi Pakinkylän lastenkodissa saatava järjestetyksi asianmukaisesti sovellettua erikoisopetusta myöskin sellaisille henkisesti jäljelle jääneille ja tylsämielisille lautakunnan hoitoon joutuneille lapsille, jotka joko eivät ole onnistuneet pääsemään Perttulaan taikka joiden tilan puutteen vuoksi täytyy odottaa sinne pääsyä useampia vuosia. Tällaisille yhteiskunnan kovaosaisille ei lautakunta viimeaikaisten huoneistovaikeuksien vuoksi ole valitettavasti voinut toimittaa minkäänlaista hoitoa, sillä kukapa yksityinenkään ottaisi sellaisia perheeseensä suuremmastakaan hoitomaksusta.

Kyseessäolevia kouluoloja järjestettäessä on myöskin huoneistokysymys huomioonotettava. Luokkahuone on Ryttylässä erinomainen, mutta Pakinkylässä on siinä suhteessa vaikeuksia edessä. Aluksi voitaisiin ehkä jollakin tavalla saada opetustyö käyntiin eräässä vanhassa rakennuksessa, siksi kunnes parempi koulutalo ennätetään sinne hankkia. Mutta siinä tapauksessa, että tämä vanha rakennus käytettäisiin koulutarkoitukseen, olisi lastenkodin yhteinen keskuskeittiö, joksi tämä rakennus myöskin soveltuisi, joko muodosteltava eräästä aittarakennuksesta taikka rakennettava alunpitäen uudestaan. Mihinkään tällaisiin toimenpiteisiin eivät kuluvaa vuotta varten myönnetyt korjausrahat kuitenkaan riitä, minkä vuoksi ei liene muuta keinoa kuin tuoda Pakinkylän lapsille kunnalliskodista valmiiksi keitetty ruoka niinkauan, kunnes keittiö- ja koulutalokysymys ennätetään tyydyttävällä tavalla ratkaista. Kunnalliskodin johtajan arvelun mukaan voitaisiin lasten ruokkimiskysymys aluksi näin järjestää, kun sitä vastoin lasten vaatteiden pesemiseen ei kunnalliskodin pesulaitoksessa sanottu olevan tilaa.

Koulukalustosta selviytyminen on sitävastoin jo alusta alkaen paljon helpompi. Kun Karstun kouluvälineet tulevat muutettaviksi Ryttylään, voitaisiin osa Ryttylässä olevista pulpeteista siirtää Pakinkylään, samoin myöskin muutamia vuosia takaperin lakkautetun Vekkosken pikkukoulun kalusto, joka on nykyään käyttämättömänä Laversin kasvatuslaitoksen makasiinissa. Ainakin kymmenen oppilaan käsityökalusto höyläpenkkeineen olisi kuitenkin jo heti hankittava ja tarvittaisiin siihen 5,600 markkaa. Myöskin oppilasten kirjojen, vihkojen y. m. koulutarpeiden ostamiseksi samoinkuin talous- ja ruoka-astiain hankkimiseksi, pito- ja sänkyvaatteiden täydentämiseksi sekä lämpöön ja valoon ovat erikoiset määrärahat tarpeen.

Olettamalla, että nykyään kaupunkilähetyksen Ryttylään palkkaamat lastenhoitajat suostuisivat toimimaan kesäkuun 1 päivän jälkeen kasvatuslautakunnan palveluksessa entisillä ehdoilla ja että lisäksi otettavien opettajain palkkauksessa pidettäisiin vertauskohtana toisten kasvatuslaitosten vastaavia palkkasuhteita sekä ottamalla samalla huomioon, ettei Karstusta muuttavilla lapsilla, jotka ovat asuneet yksityisperheissä, ole ennestään sänkyjä, sänkyvaatteita eikä talous- ja ruoka-astioita, kuin myöskin Ryttylässä Karstuun verrattuna suuremman poltto- ja valaistusaineiden kulutuksen, muodostuisivat lasten hoidosta ja opetuksesta aiheutuvat, kasvatuslautakunnan menosäännön ulkopuolella olevat kustannukset tätä vuotta varten seuraaviksi:

### I. Ryttylässä:

| | | |
|---|---|---|
| 1 emännöitsijä: palkka, vapaata asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/6—31/12, 7 kk à 500: — .... | 3,500: — | |
| 3 hoitajatarta: palkka, vapaata asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/6—31/12, 7 kk à 300: — .... | 6,300: — | |
| 2 palvelijaa: palkka, vapaata asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/6—31/12, 7 kk à 200: — ..... | 2,800: — | |
| 1 leipoja: palkka, vapaata asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/6—31/12, 7 kk à 240: — ..... | 1,680: — | |
| 2 pesijää: palkka, vapaata asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/6—31/12, 7 kk à 240: — ..... | 3,360: — | |
| 1 suutarimestari: pohjapalkka, vapaata asuntoa ja kalliinajanlisiä lukuunottamatta, 1/9—31/12, 4 kk à 150: — ..... | 600: — | |
| 1 kansakoulunopettaja: pohjapalkka, vapaata asuntoa ja kalliinajanlisia lukuunottamatta, 1/8—31/12, 5 kk à 366: 66 ..... | 1,833: 30 | |
| 1 kansak. opettajatar: pohjapalkka, vapaata asuntoa ja kalliinajanlisiä lukuunottamatta, 1/8—31/12, 5 kk à 333: 33 ..... | 1,666: 65 | |
| 30 kpl rautasänkyjä à 240: — ..... | 7,200: — | |
| 30 » huopapeittoja à 100: — ..... | 3,000: — | |
| 30 × 6 kpl lakanoita à 50: — ..... | 9,000: — | |
| 30 × 2 kpl tyynynpielus. à 40: — ..... | 2,400: — | |
| 30 kpl vuodepatjoja à 75: — ..... | 2,250: — | |
| 30 × 4 kpl pyyheliinoja à 12: — ..... | 1,440: — | |
| Talous- ja ruoka-astioiden hankkimiseen ..... | 10,000: — | |
| Lisäksi tarvittava määrä lämpöön ja valoon ..... | 9,000: — | |
| Sekalaisia menoja ..... | 5,000: — | 71,029: 95 |

### II. Pakinkylässä:

| | | |
|---|---|---|
| 1 opettaja, samalla johtaja: pohjapalkka, vap. asuntoa ja kalliinajanlisiä lukuunottamatta, 1/8—31/12, 5 kk à 366: 66 .... 1,833: 30 | | |
| palkkio oppilasasuntolan valvonnasta .. 333: 30 | | 2,166: 60 |
| 1 opettajatar, samoin 1/8—31/12, 5 kk à 333: 33 .... | | 1,666: 65 |
| 1 emännöitsijä: palkka, vap. asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/7—31/12, 6 kk à 500: — ..... | | 3,000: — |
| 2 palvelijaa: palkka, vap. asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/7—31/12, 6 kk à 200: — ..... | | 2,400: — |
| 2 pesijää: palkka, vap. asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/7—31/12, 6 kk à 240: — ..... | | 2,880: — |
| 4 hoitajatarta: (joista 1 ompelijatar) palkka, vap. asuntoa ja ruokaa lukuunottamatta, 1/7—31/12, 6 kk à 300: — ..... | | 7,200: — |
| Keittiö- ja ruoka-astioiden hankkimiseen ..... | | 15,000: — |
| Pito- ja sänkyvaatteiden täydentämiseen ..... | | 10,000: — |

| | | |
|---|---|---|
| Kirjat ja opetusvälineet | 8,000: — | |
| 10 oppilaan käsityökalusto | 6,500: — | |
| Lämpö ja valo | 20,000: — | |
| Sekalaisia menoja | 7,000: — | 85,813: 25 |
| | Smk | 156,843: 20 |

Kaikki edellämainitut toimihenkilöt, Karstulta Ryttylään ja mahdollisesti joitakin Kullantorpan tai Oulunkylän lastenkodeist aPakinkylään siirtyviä lukuun ottamatta, olisivat aluksi väliaikaisia. Koska tällainen väliaikainen järjestely ei ole kuitenkaan pitemmän päälle miltään kannalta katsottuna edullista, olisivat kyseessä olevat toimet sekä Ryttylässä että Pakinkylässä, siinä määrin kuin ne jatkuvastikin osoittautuvat välttämättömiksi, merkittävät tulevan vuoden menoarvioon pitämällä lopullisia palkkaetuja määrättäessä silmällä vastaavanlaatuisia toimia kaupungin muissa kasvatuslaitoksissa ja lastenkodeissa.

Mitä maatalouden järjestämiseen Pakinkylän lastenkodissa tulee, ei kasvatuslautakunta ole vielä ollut siitä asiasta tilaisuudessa maanviljelyslautakunnan kanssa lähemmin neuvottelemaan, jonka vuoksi se kysymys on jätettävä toistaiseksi avonaiseksi, myöhemmin Valtuustolle esitettävän ehdotuksen varaan. Sen verran kuitenkin sanottakoon jo tässä yhteydessä, että koska lastenkodille kuuluvalla huvila-alueella on ennestään erittäin hyvä navettarakennus sekä peltoa ja laidunmaata läheisessä ympäristössä, olisi erittäin suotavaa, että lastenkodille voitaisiin maanviljelyslautakunnan myötävaikutuksella järjestää taloudellisesti kannattavaksi oma, noin 20 lehmää käsittävä karja, joskaan ei laajempisuuntaisen maanviljelyksen harjoittaminen lastenkodin lukuun kalliiden maanviljelyskoneiden ostamisen vuoksi voisi ehkä tulla Pakinkylässä kysymykseen. Myöskin sikala olisi tällaisessa laitoksessa, missä päivittäin kertyy paljon perunankuoria y. m. ruuanjätteitä, sen jälkeen kun oma keittiö on saatu perustetuksi, jo säästäväisyyssyistä paikallaan. Koulutehtäviensä lomassa voisivat lapset auttaa voimansa mukaan palveluskuntaa pitkin vuotta eläinten hoitamisessa, ja olisi tällaisella lapsia tavallisesti miellyttävällä luonnollisella askartelulla taloudellisen edun ohella suuressa määrässä heitä kasvattava vaikutus.

Sen perusteella, mitä kasvatuslautakunta on edellä esittänyt, sekä ilmoittaen jättävänsä yksityiskohtaisen ehdotuksen Ryttylään suunniteltujen ammattikoulujen lopullisesta ohjelmasta kuin myöskin Pakinkylän lastenkodin maatalouden järjestämisestä myöhemmin, saa lautakunta Kaupunginvaltuustolta kunnioittaen anoa,

1. että kumpaankin, sekä Ryttylään että Pakinkylään, saataisiin palkata, paitsi lastenhoitoon ja taloustoimiin välttämättömiä henkilöitä, mies- ja naisopettaja tulevan elokuun 1 päivästä toistaiseksi edellämainituin palkkaeduin, edellyttämällä, että opettajat ja Ryttylän suutarimestari saavat tavanmukaiset kalliinajanlisät;

2. että kasvatuslautakunta oikeutettaisiin merkitsemään tulevan vuoden menoarvioehdotukseen ja sen käsittelyssä Valtuuston lopullisesti hyväksyttäväksi Ryttylässä ja Pakinkylän lastenkodissa välttämättömiksi osoittautuvat toimihenkilöt pitämällä silmällä niiden lopullisia palkkaetuja määrättäessä vastaavanlaatuisia toimia muissa kaupungin kasvatuslaitoksissa ja lastenkodeissa ja että Ryttylän johtaja asetettaisiin palkkaetuihinsa nähden tulevan tammikuun 1 päivästä samaan luokkaan kuin Bengtsårin kasvatuslaitoksen johtaja; ja

3. että kuluvaa vuotta varten myönnettäisiin:

a) Ryttylän maataloustöiden suorittamiseen, siemenviljan hankkimiseen sekä erinäisten eläinten ja koneiden ostamiseen Smk 83,331: 15,

b) lastenhoitohenkilökunnan, suutarin ja 2 opettajan palkkaamiseen, huone- ja talouskalujen täydentämiseen sekä erinäisiin juokseviin menoihin Ryttylässä Smk 71,029: 95, lukuunottamatta opettajille ja suutarimestarille edellytettyjä kalliinajanlisiä, sekä

c) lastenhoitohenkilökunnan ja 2 opettajan palkkaamiseen, talousastioiden hankkimiseen, vaatevaraston täydentämiseen sekä erinäisiin juokseviin menoihin Pakinkylän lastenkodissa Smk 85,813: 25, varaamalla opettajille kalliinajanlisät,

eli siis kaiken kaikkiaan Smk 240,174: 35.

Kasvatuslautakunnan puolesta:

**Martti Ruuth.**

*R. Liukkonen.*

Helsingissä, Sanomal.-. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922

## *Esitys kunnallisen teurastamon perustamisesta.*

HELSINGIN
**RAHATOIMIKAMARI**

*Lokakuun 16 p:nä 1922.*

N:o 1733.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kaupunginvaltuusto päätti kokouksessaan toukokuun 5 päivänä 1916 keskeyttää kunnallisen teurastamon rakennustyön, kunnes säännölliset olot olivat palautuneet. Päätös tehtiin teurastamon rakennustoimikunnan esityksestä. V. 1920 rakennustoimikunta ehdotti rakennustyöt uudelleen aloitettaviksi, mutta rahatoimikamarin vastustettua esitystä raukesi asia Kaupunginvaltuustossa. Sittemmin Kaupunginvaltuusto kokouksessaan elokuun 24 päivänä 1921, kun teurastamon rakennustoimikunnan toiminta lopullisesti päätettiin, kehoitti rahatoimikamaria aikoinaan tekemään esityksen rakennustöitten uudelleen aloittamiseksi. Kun asia nyttemmin on, kuten mukana seuraavasta komitean mietinnöstä selviää, joutunut uudelleen keskustelun alaiseksi sen johdosta, että Suomen Karjakeskuskunta r. l. on ollut aikeissa rakentaa pääasiallisesti vientiä varten tarkoitetun teurastamon valtiolta vuokraamalleen alueelle Fredriksbergin virkatalon maalle, on rahatoimikamari katsonut ajan tulleen ehdottaa teurastamon rakentamiseen ryhdyttäväksi. Kun kamarista Karjakeskuskunnan teurastamon rakentaminen voi jossain määrin vaikuttaa haitallisesti kaupungin vastaiseen teurastamorakennusyritykseen, johon kaupunki jo on uhrannut melkoisia summia, ehdotti kamari neuvotteluja Suomen Karjakeskuskunnan kanssa, josta tuloksena on myötäseuraava komitean mietintö.

Ryhtymättä yhtä vähän kuin asiata valmistellut komiteakaan tekemään laajemmin selkoa teurastamon tarpeellisuudesta, josta jo Kaupunginvaltuusto aikaisemmin on ollut tietoinen, pyytää kamari vain viitata niihin tärkeisiin hygienisiin etuihin, jotka sanotun rakennuksen valmistuksen kautta saavutettaisiin. Helsingin teurastusolot ovat tässä suhteessa verrattain alkuperäisellä kannalla. Etuina teurastuslaitoksen perustamisesta tulisi myös olemaan lihan hinnan tasoittuminen, joka saavutettaisiin jäähdytyslaitoksen kautta. Nykyään elävät kaupungin asukkaat tässä suhteessa koko lailla lihan tukkukauppiaitten armoilla sekä riippuen eri vuoden aikoina tapahtuvasta tarjonnasta. Seurauksena ovatkin olleet lihan hinnan suuret vaihtelut. Uudenaikaisen jäähdytyslaitoksen avulla voidaan lihaa suuremmassa määrässä verrattain pienin hintavaihteluin pitää ympäri vuo-

den tarjolla. Mitä esitettyyn rakennussuunnitelmaan tulee, ei rahatoimikamari siihenkään puoleen nähden ole havainnut olevan erikoista muistuttamisen varaa komitean mietintöön nähden. Kaupunginvaltuusto on jo aikoinaan piirustukset ja rakennussuunnitelman hyväksynyt sekä antanut silloiselle rakennustoimikunnalle rakennusten rakentamisen toimeksi arkkitehti K. Lindahlin piirustusten perusteella. Sitä paitsi ovat perustyöt suoritetut ja kivijalat useimmille rakennettaviksi ehdotetuille rakennuksille jo valmiit. Samoin ovat vesi- ja viemärijohdotkin suurimmalta osaltaan jo maahan asetetut. Ainoa seikka, joka kysymyksessä olevassa suhteessa mahdollisesti sietäisi tarkistusta, on se, että piirustukset ovat alunpitäen laaditut jo noin 15 vuotta sitten tapahtuneitten tutkimusten perusteella, vaikkakin nykyisessä muodossaan valmistetut v. 1914—16. Saattaisi senvuoksi mahdollisesti syntyä epäilystä siitä, että teurastamorakennusalalla on sanotun suhteellisesti pitkän ajan kuluessa tehty huomattavia uudistuksia, jotka aiheuttaisivat mahdollisia muutoksia niinhyvin rakennustapaan kuin koneistoonkin nähden. Kuitenkin melkoisesti suurin osa sanotusta ajanjaksosta kohdistuu maailmansodan aikaan, jolloin ei ole tällä alalla voitu uusille urille lähteä. Kun kuitenkin siksi pitkä aika on kulunut piirustusten valmistumisesta ja asian aikaisemmassa vaiheessa eivät asianomaiset ammattimiehet ole tutustuneet esim. Tanskan vientiteurastamoiden rakentamistapaan, olisi rahatoimikamarin mielestä syytä, ennenkuin varsinaiseen rakennustyöhön ryhdytään, antaa tilaisuus piirustusten laatijalle yhdessä jonkun eläinlääkäri-ammattimiehen sekä mahdollisesti jonkun kunnallispoliitikon kanssa tehdä kaupungin kustannuksella tarkastusmatka ulkomaille ottaakseen selkoa mahdollisesti tapahtuneista uudistuksista tällä alalla.

Mitä yrityksen rahapuoleen tulee, ovat kustannukset erittäin suuret. Tämä asianlaita ei kuitenkaan ole peloittanut kamaria puolestaan ehdottamasta näihin töihin ryhdyttäväksi. Yleensä ei voitane sanoa, että laskelmat eivät pääasiassa olisi oikeat, ne kun osoittavat noin 10-kertaista lisäystä ennen suurvaltasotaa olleisiin hintoihin. On myöskin huomattava, että sitä myöten kuin Suomen markan arvo paranee, vähentyvät lasketut rakennuskustannuksetkin. Yrityksen finansoiminen, joka tietysti on tapahtuva lainavaroilla, ei myöskään kohdanne suurempia vaikeuksia, vaikkakin rakennusyritys on verrattain nopeasti, 2—3 vuodessa, pystyynsaatava. Jos kuitenkin kustannuksia voitaisiin jonkun verran supistaa yksinkertaistuttamalla rakennuskonstruktiota, jota täytyy esim. kattoihin ja seinäin ulkopintaan nähden pitää verrattain kalliina, olisi siihen tietysti ryhdyttävä, mutta asian tutkiminen kuulunee lähinnä asianomaiselle arkkitehdille ja valittavalle rakennustoimikunnalle. Kun kuitenkin rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan ennen rakennustyöhön ryhtymistä olisi tutkittava ulkomailla mahdollisesti tapahtuneita uudistuksia teurastamorakennusalalla, voisi myöskin asianomaisen arkkitehdin huomion kiinnittää siihen seikkaan, eikö olisi mahdollisuutta supistaa menoja yksinkertaistuttamalla ylempänä esitetyssä suhteessa rakennuskonstruktiota.

Kysymyksessä olevaan rakennusyritykseen ryhdyttäessä ajankohtana, jolloin kaikki rakentaminen on erittäin kallista, näyttää kenties varsin uskalletulta. Mutta toiselta puolen Suomen Karjakeskuskunnan aikomus rakentaa aivan kaupungin alueen rajalle oma vientiteurastamo, joka monessa suhteessa tulisi kilpailemaan kaupungin teurastamon kanssa ja jota suunnitellaan rakennettavaksi terveydellisessä suhteessa aivan sopimattomaan paikkaan, ja toiselta puolelta uuden teurastuslain ankarat määräykset, jotka mahdollisesti aiheuttavat Taivallahden teurastamon sulkemisen, ovat etusijassa aikaansaaneet sen, ettei kamari ole empinyt ehdottaa heti ryhdyttäväksi teurastamon rakennustöihin. Paitsi ylempänä mainittua etua, jonka teurastamon rakentaminen aiheuttaisi lihan hintojen tasaajana, on muitakin käytännöllisiä kysymyksiä, jotka vaativat kaupungin puolelta nopeita järjestelytoimenpiteitä. Sellaisista mainittakoon lihantarkastusaseman huoneistokysymys ja lihantukkukaupan uudelleen järjestely. Molemmat nämä kysymykset järjestyisivät teurastamon rakentamisen kautta.

Rahatoimikamari on ollut sitä mieltä, että teurastamon rakentamiseen on hetimiten ryhdyttävä. Se on lyhyessä ajassa rakennettava. Ensimäisenä vuonna olisi hallintorakennus rakennettava ja henkilökunta otettava siihen asumaan, jotta se voisi seurata koneiston paikoilleen asettamista ja tutustua siihen. Toisena vuotena olisivat sitten muut rakennustyöt suoritettavat ja kolmantena vuonna koneisto asetettava paikoilleen. Tarkoitusta varten olisi jo vuoden 1923 menosääntöön varattava tarpeellinen määräraha. Rakennusten tarkoitus ja niissä suoritetun työn laatu eivät salli, että joku osa teurastamosta voisi olla käytännössä rakennusajan kuluessa.

Rakennustöiden suorittamiseen ja valvomiseen nähden on kamari yhtynyt asiaa valmistaneen komitean ehdotukseen erityisen rakennustoimikunnan asettamisesta. Samaa menettelytapaa on Kaupunginvaltuusto noudattanut aikaisemminkin asiaa käsiteltäessä. Rakennustoimikunnan voisi tälläkin kertaa asettaa 5-jäseniseksi, joista kaupungininsinööri olisi itseoikeutettu jäsen. Kamari pyytää vielä vain täydellisyyden vuoksi mainita, että Karja- ja Maataloustuotteiden Tukkukauppias liitto on pyytänyt tulla edustetuksi tulevan teurastamon rakennustoimikunnassa.

Mitä tulevan teurastamon hallintoon tulee, ei kamari ole siinä suhteessa katsonut asian vielä vaativan päätöksen tekoa, vaikkakaan kamarilla ei ole suoranaisesti muistuttamista kysymyksessä olevassa suhteessa komitean lausumia mielipiteitä vastaan.

Kooten sen mitä edellä on lausuttu, saa rahatoimikamari siis kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

*että kunnallisen teurastamon rakentamiseen ryhdytään ensi tilassa sen esityksen perustalla ja sen kustannusarvion pohjalla, jonka asiaa valmistanut komitea on laatinut;*

*että kuitenkin, ennenkuin rakentaminen aloitetaan, tutkitaan, onko mahdollisia uudistuksia kysymyksessäolevalla alalla huomioon otettavissa sekä onko mahdollisuuksia yksinkertaistuttamalla rakennetta vähentää kustannusarviota;*

*että yritystä varten asetetaan 5 henkilöä käsittävä rakennustoimikunta, joista kaupungininsinööri on itseoikeutettu jäsen, valvomaan varsinaisia rakennustöitä ja niiden yhteydessä olevia seikkoja;* sekä

*että ensi vuoden menosääntöön otetaan tarpeellinen määräraha tarkoitusta varten.*

Asiaa rahatoimikamarissa käsiteltäessä ovat allekirjoittaneet kaupunginjohtaja ja kamarin jäsen Pulkkinen katsoneet, että nykyinen ajankohta rakennusalalla vallitsevine korkeine hintoineen ei ole otollinen yrityksen toteuttamiselle ja että sitä voitaisiin vielä suuremmitta haitoitta siirtää jonkun vuoden eteenpäin, jolloin olojen voidaan olettaa olevan suotuisammat. Tähän mennessä olisi tarkoin tutkittava mahdollisuuksia saada supistetuksi laitoksen rakennuskustannuksia, jotka ovat nykyään niin suuret, että laitos nähtävästi sangen pitkän ajan tulisi tuottamaan kunnalle liian raskaita kuluja, sekä myös saatava tarkempi asiantuntijain lausunto rakennuspiirustusten mahdollisesta yksinkertaistuttamisesta.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite I*

***Komitean mietintö** kunnallisen teurastamon perustamisesta.*

*Rahatoimikamarille.*

Kysymys kunnallisen teurastamon perustamisesta Helsinkiin on ollut kauan vireillä. Jo v. 1902 käsitellessään valiokunnan mietintöä, joka koskee kysymystä pakollisen lihantarkastuksen käytäntöön ottamista, päätti Kaupunginvaltuusto kehoittaa rahatoimikamaria ehdottamaan sopivaa paikkaa, joka voitaisiin varata teurastuslaitoksen rakentamista ynnä karjatoria varten. Sittemmin Kaupunginvaltuusto päätti sanottua tarkoitusta varten varata X kaupunginosan korttelit N:ot 274, 275, 278 ja 279 niiden välisine katuineen. V. 1907 tohtori O. von Hellens ja arkkitehti K. Lindahl kävivät Kaupunginvaltuuston myöntämällä apurahalla tutkimassa ulkomaalaisia teurastuslaitoksia sekä antoivat terveydenhoitolautakunnalle ehdotuksen ja luonnospiirustukset kunnallista teurastuslaitosta varten. Terveydenhoitolautakunnan ehdotuksesta Kaupunginvaltuusto 1908 asetti erityisen komitean, joka laatisi lopullisen ehdotuksen teurastuslaitoksesta, sen tarpeellisuudesta, ohjelmasta, paikasta ja likimääräisistä kustannuksista. Komitea, jonka mietintö valmistui samana vuonna ja johon kuuluivat vapaaherra O. von Hellens, herrat Hjalmar Göös, Oscar Lindström, Frans Stockmann ja K. Lindahl ehdotti, että teurastamo mitä pikimmin laitetaan tarkoitukseen varatulle paikalle herrojen K. Lindahlin ja O. von Hellensin ohjelman mukaisesti Smk. 2,800,000: — arvioiduilla kustannuksilla. Kaupunginvaltuusto $^{20}/_{10}$ 1908 lykkäsi asian lisäselvitystä varten takaisin edellämainittuun komiteaan, joka ehdotti, että rakennustyö on aloitettava viimeistään vuonna 1913. Käsitellessään uudelleen kysymystä $^{20}/_{11}$ 1910 päätti Kaupunginvaltuusto, ennenkuin muihin toimenpiteisiin asiassa ryhdyttäisiin, lähettää tehdyt ehdotukset rahatoimikamarin tarkastettaviksi, ollen kamarin erityisesti harkittava asian rahallista puolta. Laajan, perustellun lausuntonsa sai kamari valmiiksi vasta keväällä 1913. Pääasiallisesti lausunto keskittyy teurastamopaikan valitsemiseen, jossa suhteessa käytetään asiantuntijoina Tukholman teurastamon johtajaa N. Sandeborgia ja Tanskan Skanderborgin teurastamon johtaja P. H. Lundia, ja tulee kamarikin siihen käsitykseen, että jo aikaisemmin tarkoitukseen varattu alue on sopivin. Kustannusarvio lasketaan nyt Smk:ksi 3,100,000: —. Supistamalla ohjelmaa voitaneen kuitenkin kustannuksia vähentää 500,000 markalla, arvelee kamari. Samalla kamari ehdottaa erityisen rakennustoimikunnan asettamista, ja valtuutettaisiin toimikunta ryhtymään toimenpiteisiin lopullisten piirustusten ja kustannusarvion laatimiseksi y. m. asian toteuttamiseksi tarpeellisiin toimiin, ollen toimikunnan Kaupunginvaltuustolle esitettävä, kuinka laajasti ja missä järjestyksessä yrityksen ohjelma on toteutettava. Lisäksi esittää kamari, että teurastamoon vievä rautatie on pantava rakennuksen alaiseksi. Kaupunginvaltuusto päättikin $^{10}/_{6}$ 1913 asettaa erityisen rakennustoimikunnan huolehtimaan teurastamorakennustyöstä, kuten rahatoimikamari oli esittänyt, sekä myönsi tarkoitukseen aluksi varoja obligatiolainasta 2,000,000 markkaa.

Rakennustoimikunta ryhtyi heti työhönsä ja saa Kaupunginvaltuuston $^{9}/_{6}$ 1914 vahvistamaan neljän laitoksen etupihaa ympäröivien rakennusten piirustukset kustannusarvioineen. Muittenkin rakennusten piirustukset valmistuivat, osittain uudessa suppeammassa muodossa, vuosina 1914 ja 1915. Kaivaus-, perustus- ja tasoitustöitä tehtiin niinikään. Keväällä 1915 oli päästy niin pitkälle, että neljän hallintorakennuksen kivijalka oli valmis. Mutta joulukuun lopulla s. v. katsoi toimikunta kallistuvien hintojen vuoksi täytyvänsä lopettaa koko rakennustyön, ja huhtikuun 7 päivänä 1916 rakennustoimikunta esittää Kaupunginvaltuustolle, että teurastamon rakennustyöt ovat pysytettävät keskeytettyinä, kunnes säännölliset olot ovat palautuneet. Siihen mennessä oli käytetty varoja Smk 596,074: 69, josta summasta teurastamon osalle tulee Smk 359,098: 89 ja rautatielaitetta varten Smk 236,976: 30. Toimikunta arvelee kustannusarvion silloisten olojen johdosta nousevan Smk:n 5,865,000: —. Toimikunta on myös harkinnut rakennusohjelman supistamista, mutta kun rajoitettukin ohjelma osoittaisi kustannuksia Smk 2,825,000: —, johon sisältyy lisäkustannuksia Smk 1,289,000: —, on toimikunta sitä mieltä, että tämänkin ehdotuksen tulisi raueta. Kaupunginvaltuusto kokouksessaan $^{30}/_{5}$ 1916 hyväksyi rakennustoimikunnan ehdotuksen rakennustöitten keskeyttämisestä. (Kaikista yllämainituista asian vaiheista kts. lähemmin Kaupunginvaltuuston Painettuja asiakirjoja N:o 28 v:lta 1908, N:o 51 v:lta 1910, N:o 39 v:lta 1913 sekä N:o 29 v:lta 1916). Rakennustoimikunta herättää teurastamon rakennustöiden jälleen aloittamisen uudelleen vireille v. 1920, jolloin arkkitehti K. Lindahlin ja tri V. Kankaanpään supistettu ohjelma päättyy 17,000,000 markkaan, joten kun Kaupunginvaltuuston osoittamasta 2,000,000 markasta 1,600,000 markkaa on jäljellä, tarvittaisiin lisäksi 15,400,000 markkaa; ja puoltaa rakennustoimikunta töitten aloittamista sekä anoo tarkoitusta varten osoitettavaksi yllämainitun määrän, josta v. 1920 Smk 9,000,000: —. Terveydenhoitolautakunta kannatti toimikunnan esitystä. Yleisten töiden hallitus sanoo tarvitsevansa teurastuslaitoksen rautatietä varten Smk 1,500,000: —. Rahatoimikamari ei kuitenkaan katsonut kaupungin silloisten rahataloudellisen tilan sallivan puoltaa rakennustoimikunnan esitystä; samalla kamari ehdottaa uuden sopimuksen tekoa 10 vuodeksi Taivallahden teurastamon omistajan, Helsingin Teurastamo-osakeyhtiön kanssa. Rahatoimikamarin kannan hyväksyi Kaupunginvaltuusto kokouksessaan $^{15}/_{6}$ 1920. Näin monivaiheinen on Helsingin kaupungin kunnallisen teurastamon historia ollut; toisinaan se on ollut jo lähellä toteutumistaan. Onpa sille ollut valittuna johtajakin useamman vuoden aikana. Maailmansota ja sitä seuranneet muuttuneet taloudelliset olot ovat tämänkin yrityksen jättäneet keskeneräiseksi. Ennen pitkää olisi asian kuitenkin täytynyt tulla käsittelyn alaiseksi, sillä Taivallahden teurastamo ei voi ajan pitkään täyttää Helsingin suuruisen kaupungin teurastamotarvetta. Sysäys tuli kuitenkin toiselta kuin kunnalliselta taholta.

Suomen Karjakeskuskunta r. l., joka Suomen valtiolta perustettavaksi aikomaansa vientiteurastamoa varten on vuokrannut maa-alueen Fredriksbergin virkatalosta, jätti $^{13}/_{5}$ 1922 päivätyn Kaupunginvaltuustolle osoitetun kirjelmän, jossa anotaan oikeutta toiminimen vesi-, likaviemäri-, sähkö- ja kaasujohtojen yhdistämistä kaupungin vastaaviin verkkoihin sekä sen lisäksi alennusta mainittujen kunnallisten laitosten tuotteiden hinnasta. Tästä anomuksesta pyysi Kaupunginvaltuusto lähetteellä toukokuun 16 päivältä 1922 rahatoimikamarin lausuntoa. Rahatoimikamari on taas asiassa vaatinut lausunnon terveydenhoitolautakunnalta, yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallituksilta, mutta päätti

kamari jo ennenkuin mainitut lausunnot olivat saapuneet, esittää hakijalle, Suomen Karjakeskuskunta r. l:lle neuvottelujen alkamista kaupungin ja keskuskunnan välillä mahdollisesta yhteistoiminnasta, koska kamarin mielestä kahden suuren teurastamon rakentaminen siksi lähelle toisiaan, olisi omansa koitumaan kummallekin vahingoksi. Sittekun Karjakeskuskunnan taholla oli rahatoimikamarin ehdotukseen nähden asetettu suopealle kannalle, saatiin aikaan komitea, jossa kaupunkia ovat edustaneet johtajat G. Idström ja Toivo Salmio sekä eläinlääkäri W. Castrén, Karjakeskuskuntaa taas maisteri Y. Collan ja eläinlääkäri G. E. Korte, minkä lisäksi arkkitehti K. Lindahl asiantuntijana on hyväntahtoisesti avustanut komiteaa laatimalla kustannusarvion teurastamon rakennuskustannuksista. — Komitean jäsenistä on herra Salmio ollut tilaisuudessa ottamaan osaa vain yhteen komitean kokoukseen.

---

Komitea ei ole katsonut syytä olevan laajemmalti perustella teurastamon tarpeellisuutta eikä esitellä niitä etuja, joita ajanmukaisen teurastamon perustamisesta Helsinkiin koituisi kunnan asukkaille lihan hinnan tasoittamiseen, terveydellisten etujen y. m. kautta eikä myöskään tehostaa kunnan velvollisuutta tässä suhteessa. Asiahan on itsestään selvää ja sitä paitsi jo aikaisemmin selvitettynä kunnallisten viranomaisten asettamien valiokuntien ja toimikuntien lausunnoissa, joissa esitellyt näkökohdat edelleen pääasiallisesti pitävät paikkansa. Erikoisesti on komitea kuitenkin tahtonut tehostaa sitä seikkaa, että eduskunnan hyväksymän uuden teurastuslain kautta maamme pääkaupunki joutuu varsin vaikeaan asemaan, kun sen tarpeita nykyään palvelevaa Taivallahden teurastamoa tuskin tullaan hyväksymään yleiseksi teurastuslaitokseksi puhumattakaan siitä, ettei Helsingin kaupungista voida nyttemmin enään harjoittaa lihan vientiä ulkomaille, ennenkuin ajanmukainen teurastamo saadaan kaupunkiin perustetuksi. Samalla on kuitenkin myös huomattava, että äskenmainittu teurastuslaki, jota ei vielä yhtä vähän kuin lain täytäntöönpanoasetuksiakaan ole julkaistu, tulee jonkun verran haitallisesti vaikuttamaan kaupattavan lihan jälkitarkastukseen, jonka, jos Helsinki saisikin oikeuden uudelleen tarkastuttaa täällä myytävän lihan, mikä näyttää luonnolliselta, tulee kaikissa tapauksissa tapahtua maksutta.

Käsittäen siis asianlaidan niin, että kunnan päättävä viranomainen, Kaupunginvaltuusto, jo on katsonut teurastamon perustamisen hyödylliseksi ja pitäen myöskin teurastamon paikan valinnan lopullisena, ei komitea ole tahtonut käydä kumpaakaan niistä kysymyksistä lähemmin selvittelemään. Komitea on rajoittanut tehtävänsä kahteen pääkysymykseen: 1) missä laajuudessa teurastamo on rakennettava, johon tietysti läheisesti sisältyy kustannusarvio ja kannattavaisuuslaskelma ja 2) mitä muotoja noudattamalla laitos on pystytettävä, jossa yhteydessä kysymys yhteistoiminnasta Suomen Karjakeskuskunnan kanssa on myös ratkaistava.

---

Komitea on ollut sitä mieltä että, kun kerran kysymys terastamon rakentamisesta Helsinkiin otetaan lopullisen tarkastelun alaiseksi ja Helsingin kaupunki joka tapauksessa pääasiallisesti on pakoitettu rahoittamaan yrityksen, siis varsinaisesti johtamaankin tulevaa laitosta, on rakennusyritys toteutettava sellaisessa muodossa kuin ajan liikenne- ja terveydelliset olot vaativat, huomioon ottamalla että teurastamo voisi myös palvella vientiteurastamon tarvetta, kuitenkin pitäen silmällä niitä supistuksia ja sitä säästäväisyyttä, jota nykyinen taloudellinen tila edellyttää.

Perustaksi tutkimukselleen tässä suhteessa on komitea asettanut aikaisemmat suunnitelmat ja tehdyt piirustukset, ja on komitea silloin tullut sellaisiin

tuloksiin, että arkkitehti Lindahlin piirustuksissa sanotulta vuodelta määrätyt rakennukset pääasiallisesti ovat sellaisinaan otettavat huomioon. Komitea ei ole katsonut voivansa muita supistuksia tehdä kuin, että konttori- ja ruokailurakennus sekä portinvartijan asunto jätettäisiin laskelmista pois. Muista 1915 ehdotetuista rakennuksista voitaisiin hevosten ja sikojen teurastamo toistaiseksi rakentaa puoleen laajuuteensa; samoin ehdotettu lastaus- ja purkaussiltakin. Edelleen voisi toistaiseksi jättää rakentamatta talli- ja vajarakennuksen liikennöitsijöitä ja teurastamon omia tarpeita varten.

Kuten mukana seuraavasta arkkitehti K. Lindahlin summittaisesta kustannusarviosta havaitaan, nousisi tarvittava määräraha Smk:n 26,489,000: —. Tässä kustannusarviossa ei ole otettu huomioon vientiä varten tarvittavat lisälaitteet (beaconliha), jotka kuitenkaan eivät kovin suurella (150,000—300,000: —) summalla lisää kustannusarviota. Kustannusarvio on lähimain 10-kertainen v. 1914—1915 tehtyihin laskelmiin, ja lienee pääasiassa katsottava paikkansa pitäväksi, jollei suuria ja äkillisiä muutoksia rahan-arvossa lähiaikoina tule tapahtumaan.

Huolimatta siitä että komiteassa on ollut käsittelyn alaisena kysymys kustannusten supistamisesta mitä rakennusten laajuuteen tulee, ei komitea ole katsonut voitavan siinä suhteessa supistuksia tehdä, koska laajennus hetimiten tulisi osoittautumaan tarpeen vaatimaksi ja siten epäilemättä tulisi vieläkin kohottamaan ennestäänkin suuria rakennuskustannuksia. Samoin on asianlaita mitä rakennusaineeseen tulee. Jos osa rakennuksista aluksi voitaisiinkin rakentaa jonkun verran halvemmalla puusta, olisivat ne kuitenkin ennen pitkää vaihettavat kivestä rakennettuihin, johon tulee lisäksi ettei vät hygieniset vaatimukset tule täytetyiksi, jos puuta käytetään rakennusaineena.

Yllämainitulle kustannusarviolle on komitea käynyt sittemmin rakentamaan vuotuista kannattavaisuuslaskelmaa.

Ehdotuksessa on tulopuoli laskettu Helsingin kaupungin tarkastamosta ja Taivallahden teurastamosta saatujen v. 1921 tilastojen perusteella. Kun vertaa näitä tilastoja edellisten vuosien tilastoihin, on huomattavissa hyvin tuntuva vuosittainen lihan käytön lisääntyminen ja jos vielä vertaa v:n 1922 puolivuositilastoa ($^1/_1$—$^1/_{79}$) on siinäkin huomattavissa jatkuva lisääntyminen. Näin ollen voinee v. 1921 tilastoa pitää alhaisena siihen verrattuna mitä tilasto 2—3 vuoden, kuluttua, jolloin uusi teurastamo voisi valmistaa, tulee osottamaan.

Jäähdytysmaksut ovat lasketut viime vuosien kulutuksen mukaan lihantarkastusasemalla ja Taivallahden teurastamossa sekä ottaen huomioon, että karjanomistajat tulevat pitämään etujensa mukaisena mieluummin teurastuttaa elukkansa ja säilyttää lihan jäähdytyslaitoksessa kuin elättää niitä talleissa odotellessa sopivaa myyntimahdollisuutta.

Karjakeskuskunnan antamien lukujen perusteella on tehty laskelma herkkusilavan (beacon) valmistuksesta aiheutuvista tuloista. Menopuolella on teurastamon kustannusarvioon tätä varten otettu noin 300,000 markkaa. Tämä laitos, jos kohtakin se suoranaisesti ei antaisi laitokselle tuloja, niin sen kautta teurastettavien sikojen lukumäärä lisääntyisi Karjakeskuskunnan ilmoituksen mukaan 10,000 sialla, jotka lisäisivät teurastustalli- ja jäähdystysmaksuja 600,000 markalla, siis tuntuva lisätulo 300,000 markan pääomalle, vaikka kohta beaconin valmistus ensi aikoina ei koko laajuudessaan tulisi käytäntöön. Jotta yleisö käyttäsi teurastamoa niin paljon kuin mahdollista, ovat tarkastamon lihantarkastusmaksut ehdotettu samoiksi kuin teurastamon käyttömaksut. Tämä menettelytapa on yleensä käytännössä siellä, missä teurastamon ohella toimii myöskin tarkastamo.

Kuten kannattavaisuuslaskelma osoittaa, tulisivat tulot nousemaan Smk 3,780,000: — ja korkoihin ja kuoletuksiin jäisi Smk 2,380,000: —, joka tekisi perustamispääomalle, Smk:lle 26,489,000: — korkoa yli 8,9 %.

---

Millä tavalla tämä, suuria summia kysyvä yritys olisi toteutettava, on ollut komiteassa vaihtelevan keskustelun alaisena. Komitea on ensinnäkin lähtenyt siitä, että yhteistyö liikennöitsijäin, kysymyksessä olevassa suhteessa pääasiallisesti Suomen Karjakeskuskunnan, mutta mahdollisesti myös muitten laitosta käyttävien yhtymäin kanssa, olisi laitoksen käytölle erittäin suotava. Näin ollen heräsi komiteassa ajatus siitä, että tämä tarkoitus paraiten saavutettaisiin siten, että teurastamon rakentamista ja liikennöitsemistä varten perustetaan osakeyhtiö, jossa kaupungilla olisi osake-enemmistö. Liikekannalta katsoen tällainen järjestely on pidettävä monessa suhteessa onnistuneempana joustavuutensa, hallinnon y. m. vuoksi. Osake-pääoma ajateltiin korkeintaan 10,000,000 markaksi. Kun kuitenkin liikennöitsijät todennäköisesti eivät tulisi merkitsemään pääomasta tuskin 10 %, ja kaupungin sitä paitsi pitäisi rahoittaa koko laitos, on komitea, kaikesta huolimatta katsonut, että verotukseen ja rahoittamiseen nähden on edullisempaa, että kaupunki ottaa huolehtiakseen laitoksesta kokonaisuudessaan, niin hyvin sen rakentamisesta kuin ylläpidosta. Jos näin tapahtuu, täytyy kaupungin puolestaan kuitenkin voidakseen saada yhteistoimintaa aikaan Karjakeskuskunnan kanssa suostua varaamaan erinäisiä etuja sellaiselle suurliikennöitsijälle, jollaista mainittu osuuskunta edustaa. Karjakeskuskunta ei edusta näet liikemäisesti ainoastaan itseään vaan keskusosuuskuntana suurta osaa maan karjanomistajia ja on sen vuoksi asiakas, jolla on mahdollisuus vaikuttaa koko maassa osuuskunnan käyttämän teurastamon hyväksi.

Toisella puolen olisi Karjakeskuskunnalla myös etua siitä, että sen nykyisten kireitten raha-aikojen vallitessa ei ole pakko sitoa pää-omaansa kalliseen, yksinoman vientiä varten aiottuun teurastamoon. Vaikkakin edut yhteistyöstä siis ovat molemminpuoliset voinee kuitenkin olettaa, että karjakeskuskunnalle tulee myönnettäväksi tuntuva alennus, jos Karjakeskuskunta sitoutuu käyttämään yksinoman Helsingin kaupungin teurastamoa. Jos muita samantapaisia yhtymiä syntyisi, olisi niillekin myönettävä samat edut. Jos teurastamo aikaansaataisiin, olisi sen hallintoon nähden suotavaa, että tavallisia kunnallisia hallintomuotoja ei siihen nähden noudatettaisi, sillä kun yritystä olisi hoidettava niin liikemäisesti kuin mahdollista, voitaisiin tämä paraiten aikaansaada siten, että hallintoon valittaisiin ammatillisen ja liiketeknillisen sivistyksen saaneita henkilöitä sekä kenties sitä paitsi joku laitosta käyttävän toiminimen edustaja.

Erinomaisen tärkeä asia ja Karjakeskuskuntaan nähden miltei ratkaiseva on se seikka, että laitos saadaan pystyyn niin pian kuin mahdollista, niin että jo tämän vuoden kuluessa rakennustyöt jossain määrin voidaan aloittaa ja sitten jatkettava niin, että laitos valmistuisi lähimpien vuosien kuluessa.

---

Mutta rakennustyön suorittaminen ja esitys siitä, missä järjestyksessä ja kuinka pian se saadaan suoritetuksi, olisi komitean mielestä jätettävä erityiselle rakennustoimikunnalle, jossa myöskin Suomen Karjakeskuskunta voisi olla edustettuna.

---

Yksi puoli ja ratkaisevin ei komiteassa ole ollut ollenkaan varsinaisen käsittelyn alaisena, nimittäin yrityksen rahoittaminen. Komitealla ei ole ollut siinä suhteessa tarjolla tarpeellista ainehistoa kaupungin käytettävissä olevista lainavaroista. Komitea onkin katsonut, että rahatoimikamari siinä suhteessa voi paraiten antaa valaisevia tietoja. Kun komitean tiedossa kuitenkin on, että kaupungin raha-asiat ylläolevassa suhteessa ovat paremmalla kannalla kuin v. 1920, jolloin yritys raukesi yksinomaan rahallisista syistä, rohkenee komitea toivoa, että tämä puoli asiasta ei jälleen veisi kumoon tärkeää ja kauan käsittelynalaisena ollutta, Helsingin kunnallista teurastamokysymystä.

---

Ylläolevaan viitaten saa siis komitea esittää, että rahatoimikamari tahtoisi Kaupunginvaltuustolle tehdä ehdotuksen,

että kunnallisen teurastamon rakentamiseen ryhdyttäisiin ensi tilassa sen kustannusarvion perustalla, jonka komitea on laatinut;

että tarkoitusta varten myönnetään kaupungin ottamista tai vastedes otettavista obligatiolainoista yhteensä Smk 26,489,000:—, kuitenkin niin, että Kaupunginvaltuusto kulloinkin kulunkiarviokäsittelyssä määrää, mikä summa kunakin vuonna on tarkoitukseen käytettävä; sekä

että Kaupunginvaltuusto valitsisi erityisen rakennustoimikunnan valvomaan rakennusten lopullista pystyynsaattamista niitten piirustusten perustalla, jotka arkkitehti K. Lindahl on aikoinaan laatinut, sekä ottaen huomioon komitean nyt ehdottamat muutokset.

Helsingissä heinäkuulla 1922.

**G. Idström.**

**Walter Castrén.** **Yrjö Collan.** **G. E. Korte.**

**Karl Lindahl.** **Toivo Salmio *)**

*Aimo Ervasti*

---

*) Ei ottanut osaa lapulliseen käsittelyyn.

*Liite II.*

## Helsingin kaupungin kunnallisen teurastamon uutisrakennuksen kustannusarvio heinäkuussa 1922.

| Kustannus arvio 1915. | Valmistettu 1915. | Valmistettavana | | Kustannus-arvio 1922. |
|---|---|---|---|---|
| 107,500: — | 20,041: — | 87,459: — | Hallintorakennus ..... | 875,000: — |
| 99,000: — | 7,808: — | 91,192: — | Palvelijastonrakennus ..... | 912,000: — |
| 200,000: — | 13,587: — | 186,413: — | Ison karjan markkinahalli.. | 1,865,000: — |
| 71,000: — | 6,465: — | 64,535: — | Ison karjan talli..... | 645,000: — |
| 84,500: — | 12,080: — | 72,420: — | Pikkukarjan ja sikain talli | 725,000: — |
| 307,000: — | 23,820: — | 283,180: — | Ison karjan teurastustalli .. | 2,832,000: — |
| 212,000: — | 10,096: — | 201,904: — | Sikain teurastustalli (puolet rakennuksesta) ..... | 1,000,000: — |
| 91,000: — | 2,206: — | 88,794: — | Yhdistyshalli ..... | 888,000: — |
| 718,000: — | 37,873: — | 680,127: — | Kone- ja jäähdytyshuone .. | 8,200,000: — |
| 103,000: — | 2,519: — | 100,481: — | Suolenpesu- ja lantahuone.. | 1,005,000: — |
| 30,000: — | 5,318: — | 24,652: — | Vuotavarastohuone ..... | 247,000: — |
| 170,000: — | 16,011: — | 153,989: — | Terveysosasto ja hylkyliha.. | 1,540,000: — |
| 52,000: — | 942: — | 51,058: — | Kuormausosasto ja tutkimus-pilttuut (puolet) ..... | 260,000: — |
| 20,000: — | 210: — | 19,790: — | Rautatievaunujen desinfioi-mislaitos ..... | 198,000: — |
| 7,500: — | 332: — | 7,168: — | Lastausosasto (lannan y. m.) | 72,000: — |
| 17,000: — | 1,010: — | 16,990: — | Katettu käytävä suolenpesu-ja lantahuoneeseen .... | 170,000: — |
| 67,500: — | 10,330: — | 57,170: — | Rakennusten väliset lämpö-johto- ja maanalaiset yh-dyskanavat ..... | 572,000: — |
| 60,000: — | 4,257: — | 55,743: — | Viemäri-, vesi- ja kaasujohdot sekä puhdistus- ja sade-vesikaivot ynnä septic-tankit..... | 558,000: — |
| 319,000: — | 65,096: — | 253,904: — | Tontin tasoitus ja kiveäminen (osan), aita ja portit .. | 2,540,000: — |
| 120,000: — | 55,120: — | 74,880: — | Rautatieraidelaite (haararaide satamaradalta) ..... | 749,000: — |
| 9,000: — | —: — | 9,000: — | Ulkovalaistus ..... | 90,000: — |
| 55,000: — | —: — | 55,000: — | Sekalaista ..... | 546,000: — |
| | | 2,676,149: — | Kaiken kaikkiaan Smk | 26,489,000: — |

## Ehdotus summittaiseksi kannattavaisuuslaskelmaksi Helsingin kaupungin

*Tulot.*

I. *Teurastus- ja tarkastusmaksuja.*

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 35,330 | kpl. | Raavasta, täyspainosta à 25: — | Smk. | 883,250: — | |
| 16,856 | „ | „ (20—60 kg. painosta à 15: — | „ | 252,840: — | |
| 45,622 | „ | Vasikkaa à 10: — | „ | 456,220: — | |
| 43,723 | „ | Lammasta à 10: — | „ | 437,230: — | |
| 13,904 | „ | Sikaa à 35: — | „ | 486,640: — | |
| 156 | „ | Hevosta à 30: — | „ | 4,680: — | 2,520,860: — |

II. *Markkina- ja tallimaksuja.*

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 30,000 | kpl. | Raavasta à 5: — | Smk. | 150,000: — | |
| 7,000 | „ | Vasikkaa ja lammasta à 2: — | „ | 14,000: — | |
| 4,000 | „ | Sikaa à 5: — | „ | 20,000: — | 184,000: — |

III. *Vuokramaksuja. Jäähdytyslaitos.*

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 35,000 | kpl. | Raavasta à 5: — | Smk. | 175,000: — | |
| 16,000 | „ | „ (20—60 kg. painosta | „ | 48,000: — | |
| 7,000 | „ | Vasikkaa ja lammasta à 2: — | „ | 14,000: — | |
| 4,000 | „ | Sikaa à 5: — | „ | 20,000: — | |
| | | Sisäelimistä à 2: — | „ | 10,000: — | |
| 10 | „ | yksityistä jäähdytyskoppia à 4,600: — | „ | 46,000: — | |
| 10 | „ | Suolausallasta à 1,000: — | „ | 10,000: — | 323,000: — |

| | | | |
|---|---|---|---|
| IV. | Vaakamaksuja | | 50,000: — |
| V. | Vuotavarastoja 146 m² à 200: — | | 29,200: — |
| VI. | Myydyistä rehuista, voittoa | | 20,000: — |
| VII. | „ destruktionituotteista ja lannasta | | 40,000: — |
| VIII. | Vientiteurastamosta, herkkusilavan (bacon) valmistuksesta 10,000 sikaa, teurastusmaksuja à 35: — | Smk. 350,000: — | |
| | 10,000 sikaa, tallimaksuja à 5: — | „ 50,000: — | |
| | 10,000 „ jäähdytysmaksuja 4 päivää à 5: — | „ 200,000: — | 600,000: — |
| IX. | Muita tuloja | | 12,940: — |
| | | Smk. | 3,780,000: — |

*Liite III.*

## kunnalliselle teurastamolle ja siihen yhdistetylle lihantarkastamolle.

*Menoja.*

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| I. | Johtaja (vapaa asunto, valo ja puut) | | Smk. | 60,000: — | |
| | 1 kpl. | Saniteettieläinlääkäri | „ | 54,000: — | |
| | 4 „ | Tarkastuseläinlääkäriä à 48,000: — | „ | 192,000: — | |
| | 3 „ | trikiinintarkastajaa à 18,000: — | „ | 54,000: — | |
| | 4 „ | hallimestaria à 24,000 | „ | 96,000: — | |
| | 1 „ | saniteettiteurastaja | „ | 18,000: — | |
| | 3 „ | vahtia à 12,000: — | „ | 36,000: — | |
| | 1 „ | koneenkäyttäjä | „ | 24,000: — | |
| | 2 „ | lämmittäjää à 14,400: — | „ | 28,800: — | |
| | 5 „ | karjanhoitajaa à 14,400: — | „ | 72,000: — | |
| | 1 „ | kirjaaja (tarkastamassa) | „ | 18,000: — | |
| | 2 „ | leimaajaa à 14,400: — | „ | 28,800: — | |
| | 3 „ | kantajaa à 14,400: — | „ | 43,200: — | |
| | Tilapäisiä apulaisia | | „ | 25,200: — | 750,000: — |
| | | *Konttorihenkilökunta.* | | | |
| | 1 kpl. | taloudenhoitaja | „ | 60,000: — | |
| | 1 „ | kirjanpitäjä | „ | 24,000: — | |
| | 3 „ | naiskonttoristia à 14,400: — | „ | 43,200: — | |
| | 1 „ | siivooja | „ | 6,000: — | |
| | konttoritarpeita | | „ | 1,800: — | 135,000: — |
| II. | Voima, lämpö y. m. | | | | 275,000: — |
| III. | Ylläpito ja korjauskustannukset | | | | 100,000: — |
| VI. | Vesi | | | | 25,000: — |
| V. | Rehuja, pehkuja y. m. | | | | 50,000: — |
| VI. | Vakuutuksia | | | | 25,000: — |
| VII. | Tilapäisiä menoja | | | | 40,000: — |
| VIII. | Korkoihin ja kuoletukseen 26,489,000 markan pääomalle | | | | 2,380,000: — |
| | | | | Smk. | 3,780,000: — |

*Liite IV.*

## Tilasto Helsingissä v. 1921 kulutetusta lihasta.

| | Nykyisessä teurastuslaitoksessa teurastettu ja tarkastettu kpl. eläintä. | Muualla teurastettu, mutta lihantarkastusasemalla tarkastettu kpl. eläintä. | Muualla teurastettu ja tarkastettu kpl. eläintä. | Summa kpl. eläintä. |
|---|---|---|---|---|
| Raavaita | 18,368 | 33,818 | 11,889 | 64,075 |
| Vasikoita | 908 | 44,622 | 8,922 | 54,452 |
| Lampaita | 5,247 | 38,476 | 10,091 | 53,814 |
| Sikoja | 3,777 | 10,127 | 6,185 | 20,089 |
| Hevosia | 104 | 52 | — | 156 |

---

*Liite V.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS**

*Elok. 31 p. 1922.*

*Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

N:o 211.

Palauttaen rahatoimikamarin lähetteen kuluvan elokuun 1 päivältä § 2192, jossa pyydetään hallituksen lausuntoa siitä mietinnöstä, minkä viime heinäkuussa asetettu komitea on antanut kunnallisen teurastamon perustamisesta, saa hallitus kunnioittaen ilmoittaa, että hallitus asettuu komitean kannalle teurastuslaitoksen rakentamisesta heti kaupungin toimesta ja komitean laatiman ohjelman mukaisesti.

Komitea on laskenut kustannukset 10-kertaisiksi siitä, mitä oli otettu vuonna 1915 tehtyyn kustannusarvioon, ja voitaneen tätä puolustaa.

**Otto Fr. Nyberg**
puheenjoht.

*A. Gröndahl.*

---

*Liite VI.*

HELSINGIN
**TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA**

*Helsingissä,*
*elok. 24 p. 1922.*

N:o 92.

*Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

Lähetteellä kuluvan elokuun 1 päivältä on rahatoimikamari pyytänyt terveydenhoitolautakunnan lausuntoa komitean mietinnöstä, joka koskee kysymystä kunnallisen teurastamon perustamisesta.

Tämän johdosta saa lautakunta, palauttaen lähetteen, kunnioittaen lausua, että uuden, tarkoitustaan vastaavan teurastamon rakentaminen on toivottava ja että nyt esillä oleva suunnitelma näyttää tyydyttävän tarvetta. Samalla pyytää lautakunta kuitenkin huomauttaa, että asiaa ratkaistaessa olisi huomiota kiinnitettävä siihen, että takeita olisi ett'ei yksityinen yhtymä ryhtyisi rakentamaan samanlaista laitosta, koska muuten kaupungin teurastamo ehkä ei olisi kannattava. Ellei sopivampaa keinoa tähän löytyisi, voitaisiin ajatella uutta teurastamoa esimerkiksi osakeyhtiöksi, missä kunnalla olisi ehdoton osake-enemmistö ja muilla vain pienempi määrä osakkeita, mitkä kaupunki myöhemmin saisi lunastaa.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

**O. von Hellens.**

*Alfr. Tuominen.*

---

*Liite VII.*

## Tilasto Karja- ja Maataloustuotteiden Tukkukauppias Liitto r. y:n jäsenten Helsinkiin tuottamasta lihamäärästä kg:ssa.

| Kesäkuu 1922. | | | | Heinäkuu 1922. | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Raavasta. | Vasikkaa. | Lammasta. | Sikaa. | Raavasta. | Vasikkaa. | Lammasta. | Sikaa. |
| 266,858 | 34,005 | 16,034 | 53,872 | 279,116 | 22,218 | 21,428 | 50,493 |

| Elokuu 1922. | | | | Syyskuu 1922. | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Raavasta. | Vasikkaa. | Lammasta. | Sikaa. | Raavasta. | Vasikkaa. | Lammasta. | Sikaa. |
| 353,166 | 28,800 | 34,762 | 58,470 | 355,798 | 32,816 | 57,337 | 76,208 |

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Esitys kouluparantolan perustamisesta tuberkulootisia kansakoulunoppilaita varten.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI.**

*Kesäk. 1 p:nä 1922.*

N:o 1277.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetteellä kuluneen helmikuun 22 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmistusvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan anomuksesta, että Kaupunginvaltuusto päättäisi mahdollisimman pian rakennuttaa jollekin sopivalle paikalle, mieluimmin Korson aseman läheisyyteen, kouluparantolan Helsingin kaupungin suomenkielisten kansakoulujen tuberkulootisia oppilaita varten. Johtokunnan esitystä seuraa erityisen, asiaa valmistamaan asetetun, tohtori Ensio Alhon, johtokunnan puheenjohtajan Kaarlo Ahtialan sekä apulaistarkastaja Alfred Jotunin muodostaman komitean lausunto.

Tehtyään selkoa kouluiässä olevissa lapsissa tavattavista tuberkulosimuodoista sekä niistä eri tavoista, joilla niitä on koetettu parantaa, tulee komitea siihen käsitykseen, että varsinaiset kouluparantolat, joissa lapset yhtaikaa sekä saavat terveydellistä hoitoa että tulevat osallisiksi kouluopetuksesta, ovat enimmin suositeltavat. Meidän maassamme on jo useita vuosia ollut toiminnassa tällainen kouluparantola Lohjalla. Sen on perustanut ja ylläpitää sitä »Keräystoimikunta vähävaraisten keuhkotautisten hyväksi». Tampereen kaupunki on myös päättänyt rakentaa Pyynikille kouluparantolan.

Helsingin suomenkielisissä kansakouluissa käy huomattava määrä skrofuloottisia lapsia. Näistä on melkoinen osa sellaisia, jotka välttämättömästi olisivat parantolahoidon tarpeessa, mutta jotka samalla voisivat suorittaa koulutyönsä, kunhan se vain olisi järjestetty heidän terveydentilansa mukaiseksi. Asian valaisemiseksi esittää komitea lukuja viime lukuvuonna tarkastetuista oppilaista: alakoulun I luokilla havaittiin selviä tuberkuloosin oireita (kaikki tuberkuloosin muodot huomioon otettuina) 59:llä 1,606:sta eli 3,7 %, yläkoulun I luokilla 57:llä 1,582:sta eli 3,6 % ja yläkoulun IV luokilla 43:lla 1,082:sta eli 4 %. Keskimäärin esiintyi siis tällaisia oppilaita 3,8 %. Jos oletamme, että noin 10:s osa näistä — joka ei ole liian paljoksi arvioitu, päinvastoin — ovat parantolahoidon tarpeessa, niin tullaan siihen, että Helsingin suomenkielisissä kansakouluissa käy vähintään 40 oppilasta, jotka välttämättä pitäisi saada kouluparantolaan.

Edellisen perusteella ehdottaa komitea, että Helsingin suomenkielisten kansakoulujen johtokunta ryhtyisi toimenpiteisiin kouluparantolan aikaansaamiseksi mainittuja kouluja varten ja että siinä varattaisiin paikkoja vähintään 50:lle oppilaalle.

Kun meidän rannikkoseutumme varsinkin syksyisin ja keväisin ovat kostean ja raa'an ilmanalansa tähden epäedullisia kysymyksessä oleville lapsille, olisi parantola perustettava niin kauaksi sisämaahan, ettei meri-ilmasto sinne enää huomattavasti vaikuta. Toiselta puolelta pitäisi sen olla niin lähellä kaupunkia, ettei oppilaiden sinne lähettäminen eikä koulun valvonta kouluviranomaisten puolelta tuottaisi suuria vaikeuksia.

Kaupunki on aikoinaan päättänyt rakentaa keuhkotautiparantolan Tuusulan pitäjään lähelle Korson asemaa ja on sitä varten hankkinut maapalstan. Komitean mielestä olisi sopivaa perustaa kouluparantola tämän suunnitellun sanatorion läheisyyteen, ei kuitenkaan lähemmäksi kuin ½ kilometrin päähän sanatoriosta. Paitsi sitä että seutu on havumetsää kasvavaa kangasmaata ja sen tähden hyvin edullinen kouluparantolaa varten, olisi tällä valinnalla se etu, että lääkärinhoito kouluparantolassa tulisi helposti ja hyvin järjestetyksi, kun läheisen parantolan erikoislääkärit voisivat sitä antaa. Komitea ei kuitenkaan tahtoisi kouluparantolan perustamista jättää riippuvaksi mainitun sanatorion rakentamisesta, vaan olisi kouluparantola kipeän tarpeen vaatimana saatava aikaan mitä pikimmin.

Koulujärjestelmän suhteen esittää komitea, että kouluparantolaan perustettaisiin ala- ja yläkoulu, joilla kummallakin olisi oma luokkahuone. Puuttumatta lähemmin itse rakennusteknilliseen puoleen huomauttaa komitea vain että, koska opetus mikäli mahdollista tapahtuu ulkoilmassa, tarpeelliset hallit tätä varten olisi varattava. Niinikään olisi varattava oppilaille tilaisuutta ulkoilma-askarteluun, kuten maanviljelys- ja puutarhatyöhön, varsinkin kun oppilaat tulevat kouluparantolassa oleskelemaan myöskin loma-ajat. Varsinaista työsuunnitelmaa ei komitea katso vielä olevan syytä lähemmin määritellä.

Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta ilmoittaa yhtyvänsä komitean mielipiteisiin, mutta tahtoo lisäksi huomauttaa, että jatko-opetus, josta komitea ei mietinnössään mitään lausu, saatettaneen — mikäli sellaista kysymykseen tulee — tavallisen kansakouluopetuksen yhteyteen järjestää ilman huomattavampia lisäkustannuksia sekä että, siinä tapauksessa ettei kaupunki katso voivansa rakentaa ruotsinkielisten kansakoulujen tuberkulootisia oppilaita varten erikoista kouluparantolaa, johtokunta edellyttää, että suomenkielisten kansakoulujen kouluparantolaan voidaan sijoittaa myöskin osasto ruotsinkielisille oppilaile.

Edelleen huomauttaa johtokunta olevansa valmis antamaan lähemmin perustellun ohjelman yritystä varten heti, kun kouluparantolan perustamiskysymys on periaatteessa ratkaistu.

Johtokunta anoo siis kunnioittaen, että Kaupunginvaltuusto päättäisi mah-

dollisimman pian rakennuttaa jollekin sopivalle paikalle, mieluimmin Korson aseman läheisyyteen, kouluparantolan Helsingin kaupungin suomenkielisten kansakoulujen tuberkuloottisia oppilaita varten.

Terveydenhoitolautakunta, jonka lausuntoa rahatoimikamari on asiassa pyytänyt, viittaa Kaupunginvaltuustolle v. 1921 jättämäänsä ehdotukseen tuberkulosin vastustamiseksi, jossa ehdotuksessa lautakunta on esittänyt, että tuberkulosin vastustamistyö olisi ensi kädessä kohdistettava tartunnan levenemisen ehkäisemiseksi varsinkin pieniin lapsiin. Tässä suhteessa ei kuitenkaan kouluparantolaa voida pitää erityisen merkityksellisenä, syystä että tuberkulositartunnan levenemistä koululapsien keskuudessa ainoastaan harvoin lienee pelättävissä. Kaikessa toiminnassa tuberkulosin tehokkaaksi vastustamiseksi ovat kyllä kaikki ne toimenpiteet erittäin tärkeitä, jotka tarkoittavat kasvavan polven vahvistamista. Näiden joukkoon ovat myöskin luettavat n. s. kouluparantolat. Joskin tuberkulootisten lasten hoitoa varten vasta perustettavien huoltolaitosten mieluimmin tulee olla niin järjestettyjä, että niissä voidaan antaa hoidokeille opetusta, ei terveydenhoitolautakunta kuitenkaan katso täysin tarkoitustaan vastaavaksi erityisen kouluparantolan perustamista ainoastaan tuberkulosia sairastaville suomenkielisten kansakoulujen oppilaille, vaan olisi yhdessä kaupungin tulevan tuberkulosilääkärin kanssa tehtävä yhtenäinen suunnitelma yllämainitunlaisia huoltolaitoksia varten. Asia olisi sentähden pantava pöydälle siksi, kunnes tuberkulosilääkäri on nimitetty virkaansa ja ehtinyt perehtyä olosuhteisiin.

Uusimman käsityskannan mukaan tulee kaupunkiyhdyskunnan tuberkulootisten lasten hoitamiseksi aiotun keskuslaitoksen sijaita kaupungissa ja luonteeltaan olla kirurginen lastensairaala ynnä poliklinikka, niin järjestetty, että siellä voidaan antaa välohoitoa. Laitoksessa on hoidettava myöskin muunlaisia kirurgisia tapauksia, ja sen johdossa tulee olla ortopeedisesti kouluutettu kirurgi. Sairashuoneeseen tulee kuulua maaseudulla sijaitseva anneksi, joka voi olla paljon yksinkertaisempi kuin sairaala. Tänne sijoitetaan poliklinikasta helpoimmat tuberkulositapaukset sekä sairashuoneelta vaikeammat niiden tultua sille asteelle, etteivät tarvitse päivittäistä lääkärinvalvontaa. Taudin uusiintuessa taikka muutoinkin, milloin tarve vaatii, on nämä lapset jälleen sijoitettava sairashuoneeseen.

Vielä senkin jälkeen kun nämä potilaat on päästetty sairaalasta taikka sen anneksista, tulee heidän olla tuberkulosihuoltolan valvonnan alaisia, jolla tätä tarkoitusta varten tulee olla käytettävänään sopivia hoitajavoimia sekä olla alituisessa vuorovaikutuksessa kansakoululääkärin kanssa.

Terveydenhoitolautakunta tahtoo siis mielipiteenään lausua, että anomus nykyisessä muodossaan olisi hyljättävä, mutta ehdottaa lautakunta sitä vastoin, että kysymys tulevaisuudessa ratkaistaisiin lautakunnan edellä esittämällä tavalla.

Rahatoimikamari on puolestansa yhtynyt terveydenhoitolautakunnan mielipiteeseen siinä suhteessa, että kamarinkin mielestä olisi odotettava siksi, kunnes

kaupungin valitsema tuberkulosilääkäri on asiassa antanut lausuntonsa. Näin ollen asian käsittely lykkäytyisi toistaiseksi, ja saa siis rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

*lykätä suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan anomuksen kouluparantolan perustamisesta tuberkulootisia oppilaita varten terveydenhoitolautakuntaan, jonka tulee yhdessä vastavalittavan tuberkulosilääkärin kanssa antaa lausuntonsa asiassa.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

---

*Liite.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**RUOTSINKIELISTEN KANSAKOULUJEN JOHTOKUNTA.**

*Helsingissä, syysk. 6 p:nä 1922.*

N:o 377.

*Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta.*

Valiokunnan lähetteen johdosta elokuun 15 päivältä, joka koski erikoiskoulun perustamista tuberkulootisille lapsille, pyytää ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta kunnioittaen ilmoittaa olevansa samoin kuin rahatoimikamarikin sitä mieltä, että asia nykyään olisi pantava lepäämään, kunnes uusi tuberkulosilääkäri on ehtinyt ryhtyä toimeensa.

Lähetekirjat palautuvat.

Johtokunnan puolesta:

**Einar Meinander.**

*A. Mickwitz.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

***Asiakirjoja**, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1921 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**MAISTRAATTI.**

*Helsingissä,*
*syyskuun 30 p:nä 1922.*

N:o 1580.

*Helsingin kaupunginvaltuustolle.*

Tilintarkastuskertomus vuodelta 1921 on Maistraatilla kunnia Kaupunginvaltuustolle lähettää.

Maistraatin puolesta:

**J. von Haartman.**

*Edv. Öhrnberg.*

---

## Tilintarkastuskertomus vuodelta 1921.

Helsingin Maistraatti ilmoitti pöytäkirjaa pitäen vuositarkastajille toukokuun lopulla, että kaupungin kirjanpäätös oli valmiina sekä kehoitti allekirjoittaneita, sitten kun me kysyttäessä olimme huomauttaneet kesän väliintulosta, syyskuun kuluessa antamaan tarkastuskertomuksen.

Revisionikonttori toteaa kertomuksessaan, että kaupungin tilitykset eri virastoissa on viime vuotena ylipäänsä suoritettu suuremmalla täsmällisyydellä kuin ennen, minkä vuoksi aihetta muistutuksiin tai ohjaamisiin on ollut syytä harvemmin kuin ennen. Vuositarkastajat merkitsevät tyydytyksellä muistiin tämän ilahduttavan todistuksen edistyksestä. Onko *rahatoimikonttorin*, revisionikonttorin mielestä perehtyneisyyteen nähden jossain määrin niukkoja työvoimia ilman viivytystä lisättävä, eivät vuositarkastajat katso voivansa ottaa arvosteltavakseen, vaan viittaavat ainoastaan siihen, että esilläkin oleva kirjanpäätös on huomattavasti myöhästynyt.

*Ulosottolaitoksen* uudelleenjärjestely, joka vuosikymmenisen on ollut päiväjärjestyksessä, odottaa edelleen ratkaisuaan jäämäluetteloiden kasvaessa ja vuotuisten poistojen noustessa summiin, jotka tuntuvat luonnottoman suurilta.

*Vuositilintarkastajat valittavat, ettei tämä kysymys, joka taloudellisesti merkitsee kunnalle paljon, ole edistynyt nopeammassa tahdissa kuin mitä on tapahtunut.*

*Verovalmistelun* työjärjestykseen ja taloudenhoitoon nähden väittää revisionikonttori olevan jo ajan vallitsevan väliaikaisuuden korvaamiseen järkiperäisellä järjestelmällä, minkä yhteydessä revisionikonttori m. m. huomauttaa, että apulaisten palkkaamisessa olisi suurempaa säästäväisyyttä kaupungin varoissa huomioonotettava. Revisionikonttori katsoo myös olevan aihetta verovalmistelun suorittaman työn tosiasiallisen arvon arviointiin ja näyttää epäilevän tokko riittävää erikoisasiantuntemusta verovalmistelun tärkeän työn tyydyttäväksi suorittamiseksi on ollut käytettävissä. Sen seikan, että osa verovalmistelun budjettiin otetuista määrärahoista näyttää säästöä, joka eräässä tapauksessa on runsaasti puolet määrärahasta, lukee revisionikonttori liian runsaaksi lasketun budjetin ansioksi.

Vuositarkastajat eivät ole katsoneet voivansa yhtyä revisionikonttorin käsitykseen verovalmistelusta muussa paitsi mikä koskee erityisten palkkojen kirjaamista väärille määrärahatileille. Sen mukaan mitä vuositarkastajien tiedossa on, ei verovalmistelulta suinkaan puutu järjestysmuotoa vaan on sillä työjärjestyksensä, joka vähitellen on muodostunut kiinteämpään muotoon, vaikkakaan sitä toistaiseksi ei ole ohjesääntöisillä pykälillä vakiinnutettu. Verovalmistelun henkilökunnan erikoistietoihin ja asiantuntemukseen nähden ei revisionikonttori vuositarkastajain mielestä ole tukenut epäilyksiään siinä suhteessa.

Vuositarkastajat ovat jo kertomuksessaan vuodelle 1920 (Kts Kvston asiak. N:o 33 v. 1921 sivu 4) huomauttaneet siitä, mikä merkitys kunnalle on verollepanon jouduttamisesta mikäli mahdollista ilman että työn perusteellisuutta vaarannetaan.

Sen johdosta, mitä revisionikonttori lausuu *puhtaanapitolaitoksen* kirjainmukaisesta tuloksesta, katsovat vuositarkastajat *olevan aihetta puoltaa uudistetun selvityksen toimittamista laitoksen taloudesta ja mahdollisuuksista,* minkä ohella mahdollisesti on syytä ajoissa varata varoja puhtaanapitolaitoksen saattamiseksi ajanmukaiseen kuntoon.

*Toivoniemen kasvatuslaitoksella* suoritettiin v. 1921 erinäisiä rakennus- ja korjaustöitä, mitkä revisionikonttorin kertomuksen mukaan ovat sujuneet kaupungille vähemmän menestyksellisesti, samalla kun sen ohella on ilmennyt järjestyksen puutetta rakennuskysymysten käsittelyssä virastoissa ja lautakunnissa. Laajoista asiassa kertyneistä asiakirjoista näyttää käyvän esiin, että kasvatuslautakunta on tammikuussa *1920* tehnyt ehdotuksen kyseessä olleiden n. Smk:aan 72,000: — arvioitujen rakennustöiden suorittamisesta ilman että kasvatuslautakunnan menosääntö edellytti sellaista. Kasvatuslautakunta perusteli toimenpidettä m. m. sillä, että kustannukset jatkuvan nopean hintanousun johdosta huomattavasti kohoaisivat jos työt lykättäisiin. Rahatoimikamari järjesti kumminkin asian niin, että työ joutui lopullisesti suoritettavaksi vasta kesällä *1921* kun määräraha oli otettu menosääntöön ja kaupungin rakennuskonttori vih-

doinkin oli puuttunut asiaan. Kirjeenvaihto eri käsittelyasteiden välillä osottaa revisionikonttorin mielestä että on ollut olemassa erilaisia käsityksiä siitä, mille viranomaiselle tämä kylläkin yksinkertainen rakennustehtävä kuului sekä että on tarpeettomasti vitkasteltu siinä, missä asiaintila olisi ilmeisesti vaatinut päättävää toimintaa.

Vuositarkastajat yhtyvät revisionikonttoriin, että tätä kysymystä on ensi sijassa katsottava periaatteellisessa näkökulmassa. Vuositarkastajain mielipiteen mukaan *on pidettävä rahatoimikamarin asiana, kuitenkin viivyttelemättä, ratkaista mitkä rakennustyöt paraiten soveltuvat kaupungin rakennuskonttorin valmisteltaviksi, valvottaviksi ja johdettaviksi* ja mitkä taas voidaan jättää lautakuntien tai niiden, kaupungin hallinnon ulkopuolella olevien neuvonantajien käsiteltäviksi ja suoritettaviksi. Ohjesääntöjen pykälien etsiminen tai laatiminen näyttää vuositarkastajista tarpeettomalta ja epäkäytännölliseltä. Tämän lisäksi rajoittuvat vuositarkastajat toteamaan, *että asian valmistelu ja yrityksen suoritus ovat jättäneet koko joukon toivomisen varaa.*

*Teknilliset laitokset* voitaisiin vuositarkastajain puolelta tällä kertaa sivuuttaa. Kuitenkaan he eivät voi olla kiinnittämättä huomiota tarkastusvuoden *sähkölaitoksen* suhteettoman korkeaan puhtaaseen vuosiylijäämään *Smk:aan 9,319,430: 59.* Ei ole heidän mielestänsä paikallaan, kuten kuluneen vuoden alussa tapahtui, aiheettomasti koroittaa sähkön hintaa, vaan olisi kulutuksen hintaa määrättäissä pyrittävä asettamaan se niin lähellä todellista tarvetta kuin mahdollista. Liian korkean hinnan periminen kuluttajilta on kaupungin monopooliaseman väärinkäyttämistä.

*Halkokonttorin* toiminnan tulos vuonna 1921 kiinnittää erikoisesti huomiota kirjanpäätöksen näyttämän suuren ei vähempää kuin *Smk 5,952,906: 39* suuruisen *tappion* vuoksi. Kuten edellisen vuoden tarkastajat aivan oikein päättelivät ovat halkokonttorin v. 1921 eronneen johtajan johdolla tapahtuneet epäedulliset halkokaupat olleet pääasiallisena syynä tähän. Näitä halkoja oli v. 1921 alussa varastossa niin suuret määrät, että halkokonttorin varasto tällöin oli suurempi kuin koskaan aikaisempina vuosina. V. 1920 tarkastajat sulkivat erikoisesti kaupunginvaltuuston huomioon erään suurenpuoleisen halkovälipuheen samoinkuin erään rahtaussopimuksen kaupungille epäedullisina ja vahinkoa tuottavina sekä vaikutuksiinsa nähden yli seuraavan vuoden ulottuvina. Budjettivaliokunnan v. 1920 vuositarkastajien kertomuksen johdosta antamasta mietinnöstä käy kumminkin ilmi, että valiokunta on saanut täydelleen väärän käsityksen mainittujen liiketapauksien merkityksestä, kun valiokunta on luullut havainneensa, ettei tästä kaupasta koitunut mitään suoranaista vahinkoa halkokonttorille. On sentähden uudelleen mainittava, vaikkakin kaupunginvaltuusto on jo asian ratkaissut budjettivaliokunnan ehdotuksen mukaan, että mainitut halkoerät, joiden myyntiä on tapahtunut pitkin vuotta 1921, itse asiassa ovat tuottaneet kaupungille huomattavan tappion halkokonttorin yleisten kustannusten, korkojen, hallinto-, vakuutus-, jakelu- y. m. kustannusten muodossa, mitkä halkokonttori

vuodelle 1921 on laskenut noin 70: — mk:aan syltä kohti ja joita kustannuksia nähtävästi ei ole otettu lukuun budjettivaliokunnan tietoon tulleessa ostohinnassa.

Halkokonttorin toimintaohjelman ulkopuolelle kokonaan kuuluva, silloisen johtajan päättämä Kuhmoisten sahalaitoksen osto ja siitä johtunut liiketoiminta on tuottanut kaupungille yksinomaan liikkeestä vuoden 1921 aikana huomattavan *tappion*, nousten kirjanpäätöksen mukaan *Smk:aan 618,086:* —. Halkokonttorin käynnissä olevalle loppusuoritukselle on mainittu sahalaitos näyttänyt tuottavan suuria vaikeuksia. Kuhmoisten laitokset, käsittäen kaikkiaan sahan, telakan, pajan ja asuntorakennukset (paitsi proomuja ja höyrylaivoja) ovat maksaneet halkokonttorille pyörein luvuin *Smk. 1,500,000:* —. Toistaiseksi on, huolimatta nykyisen johtajan tarmokkaista ponnistuksista, ainoastaan yksi ostaja ilmaantunut, joka sahasta yksinään, tarvittavine kalustoineen, on tarjonnut *Smk. 300,000:* — kun se halkokonttorille itselleen maksaa *Smk. 850,000:* —. Tästä näkyy, että myöskin kaupunginkassalle edelleenkin koituu suuria vahinkoja näiden Kuhmoisten laitosten loppusuorituksessa.

Kun kaupungin *elintarvelautakunta* nyttemmin on lopettanut kunnalle hyödyllisen toimintansa toteavat vuositarkastajat että se on jättänyt koko toimintakautenaan ylijäämää *Smk. 5,957,991: 11.*

Kaikesta *muusta*, mitä revisionikonttori on esilletuonut, ovat vuositarkastajat siihen perehdyttyään voineet *pääasiassa yhtyä* revisionikonttorin lausuntoon.

Tilivuonna *lunastetut*, kaupungin eri lainoihin kuuluvat *obligatiot* ja *korkoliput* on revisionikonttorissa luettu sekä kaupunginreviisorin läsnäollessa pantu hänen sinetillään suljettuihin ja sisällysluettelolla varustettuihin kääreisiin, jotka on pantu säilöön rahatoimikonttorin holviin.

*Kaupungin bilanssiin sisältyvät obligatiot, osakkeet ja velkakirjat sekä lahjoitusrahastoihin kuuluvat samanlaiset arvopaperit* samoinkuin kaupungin kassan per $^{30}/_{9}$ 1922 olemme inventoineet havaitsematta aihetta muistutukseen.

Kaupungin *1876 vuoden vesijohtolainan* hoidosta pannaan tämän oheen säädetty, kaupungin revisionikonttorin laatima kertomus.

Kaupungin tilinpäätös vuodelta 1921 on, sikäli kuin olemme voineet havaita, oikea ja ehdotamme *rahatoimikamarille samoin kuin kaupungin muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille sekä laitoksille myönnettäväksi vastuunvapauden niiden 1921 vuoden aikaisesta toiminnasta ja tilityksestä.*

Helsingissä, syyskuun 29 p:nä 1922.

**Edvin Sederholm.**

**Oskar Ekman.** **Eino Jalava.** **Bruno Holmström.**
**Walter Leino.** **Hj. Nordman.** **Ä. B. Liljeroth.**
**E. Rissanen.** **Otto Tanner.** **E. Stude.**
**Edv. Wegelius.** **T. H. Wilppula.**

*Helsingin kaupungin v. 1921 tilien ja hallinnon* ***tarkastajille*** **).*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**REVISIONIKONTTORI.**

*30 p. elokuuta 1922.*

*Revisionikonttorin kertomus vuodelta 1921.*

N:o 37.

Niiden poikkeuksellisten olosuhteiden jälkeen, jotka sota- ja pulavuosina ovat vallinneet jättäen syviä jälkiä myöskin Helsingin kaupunkikunnan laajaan hallintoon ja talouden kulkuun, on kaupungin lautakunnilta ja virastoilta vaadittu paljon työtä ja huolenpitoa taistelussaan osaksi vieläkin jatkuvia vaikeuksia vastaan päästäkseen järjestykseen hallinossa sekä siten tasapainoon ja vakaantuneisuuteen taloudessa. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on samalla useilla kaupungin hallintoaloilla ollut uusiintuminen tarpeenvaatimaa, eikä nyt kyseessä olevana vuotena 1921 ole puuttunutkaan suunnitelmia tarpeellisiin uudistuksiin, joskaan revisionin mielestä niissä ei aina ja joka suhteessa ole voitu havaita semmoista alotevoimaa sekä reipasta mutta samalla taidokasta esiintyneiden kysymysten ja asioiden käsittelyä, jommoista käsillä olleet olosuhteet olisivat näyttäneet vaativan.

Tänä vuotena on muun muassa kunnan tilitystapoja jatkuvasti ja useilta kohdiltaan järjestetty sikäli kun on käynyt päinsä vuoden 1920 alusta voimassaolleen, joskaan ei kaikessa paikkaansa puoltavan kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön mukaan ja näyttää siten tämän oikeastaan ensimmäisen järjestetyn systeemin käytäntöön saattaminen tällä hallinnon alalla vähitellen tulleen toteutetuksi. Kunnallislain suureen kuntaamme nähden erittäin epäajanmukainen määräys, että edellisen vuoden tilit ovat olevat päätetyt ja tarkastajille jätetyt ennen 1 p:ää maaliskuuta, on edelleenkin voimassa, mutta on kaupunginvaltuusto nyttemmin rahatoimikamarin esityksestä anonut valtionevostolta toimenpidettä tämän aikamääräryksen, jota ei kumminkaan täällä enää moneen vuoteen ole voitu seurata, asianmukaiseksi muuttamiseksi. Kumminkin on revisionikonttorin mielestä tässä tehty virhe siinä, kun aikamäärä on ehdotettu 1 p:ksi huhtikuuta, mikä lykkäys kyseessä olevan työn suorittamiseen on riittämätön. Niin laajaa kun kaupungin hallinto ja siitä johtuvat tilitykset jo nykyään ovat, käynee tuskin mahdolliseksi täyttää edes tätäkään määräystä, joka ajanpitäen tulee vieläkin kestämättömämmäksi sitä mukaa kuin luonnollinen kehitys tässäkin suhteessa varmaan tulee tapahtumaan.

*) **Revisionikonttorin suomentama.**

Vastoin v. 1921 edellisiin vuosiin nähden saavutettua aikavoittoa siinä, että v. 1920 tilit silloin voitiin jättää tarkastajille huhtikuun lopulla, on tänä vuonna sen pahempi taka-askel tapahtunut kun nimittäin tällä kertaa *rahatoimikonttori* ei ole voinut ennenkuin vasta toukokuun lopulla ilmoittaa maistraatille v. 1921 kirjain ja tilitysten lopullisesta valmistumisesta revisionille jättämistä varten. Pääsyynä tähän näyttää olleen päätöstöihin rahatoimikonttorissa paraiten perehtyneen virkamiehen sairastuminen. Mutta jos kaupungin keskeisellä kassa- ja tilivirastolla, rahatoimikonttorilla on siinä määrin vaikeuksia nyt käytettävissä olevilla työvoimillaan täyttää kaikki ne monet ja laajat tehtävät, jotka sille kuuluvat, että vieläpä yksityinen sairaustapaus voi aikaansaattaa seisahdusta ja viivytvstä, mikä ilmeisesti tässä näyttää olleen asianlaita, *olisi taitavien työvoimien lisäystä rahatoimikonttorissa viipymättä aikaansaatava.*

Kysymys *rahatoimikamarin*, niinhyvin kokonaisuudessaan kuin myöskin sen osastojen suorituskyvystähän on, ainakin teoreettisesti, vuoden 1922 alkaessa toteutetulla uudestijärjestelyllä ratkaistu. Tämän jälkeen on jäänyt rahatoimikamarin tehtäväksi käytännössä järjestää ja vakiinnuttaa toimintansa niiden suurien vaatimusten mukaisesti, joita nykyajan kehityksen kaupunkimme kunnallisissa olosuhteissa täytyy asettaa tälle kaupungin keskeiselle ja johtavalle hallintoelimelle.

Ei näytä tarpeenvaatimalta ryhtyä tässä kertomuksessa vuositilintarkastajille yksityiskohdittain antamaan lausuntoa revisionikonttorin v. 1921 nähden tapaamista heikkouksista ja vajavaisuuksista kunnan eri hallintoaloilla, myöskin vastaavat kassa- ja tilisuoritukset mukaanluettuina kiinnittämällä huomiota puhtaasti taloudelliseen puoleen, erittäinkin kun jo tässä edellä viitattu uudistus- ja uusimistyö useilla näillä aloilla edelleenkin, samaten kuin mainittunakin vuotena jatkuu. *Rahatoimikonttorin* nyttemmin hyvin valaisevasta painetusta *kertomuksesta kaupungin tileistä ja tilinpäätöksestä* samoinkuin revisionikonttorin asiakirjoista, joihin kuuluu sen muistutus-päiväkirjat ja memoriaalit, kassainventtauspöytäkirjat sekä kirjeenvaihto kaupungin lautakuntien, virastojen ja laitosten kanssa erilaatuisissa kysymyksissä, lienee täysin selvä käsitys kaupungin hallinnosta ja talouden kulusta v. 1921 sekä sen omaisuussuhteista kyseessä olevan vuoden päättyessä, saatavissa. Asianlaadusta riippuen voidaan vuositilintarkastajille edelleen tarvittaessa esittää revisionikonttorissa pysyväisesti käytettävissä olevat kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat, valtuuston, rahatoimikamarin ja erinäisten muiden kaupunkiviranomaisten päätökset sekä lisäksi lopputarkastusta varten revisionikonttoriin jätettynä suuret määrät lautakuntien, virastojen ja laitosten tilityksiä, pöytäkirjoja, vuosikertomuksia, välipuhe- ja muita asiakirjoja.

Revisionikonttori katsoo voivansa osaltaan lausua, että vaikkakaan kyseessä olevana vuotena ei hallinto- samoinkuin tilitysnäkökohdiltakaan katsoen ole puuttunut säännöttömyyksiä ja virheellisyyksiä, kumminkin vähitellen tapahtuvia parannuksia useilla aloilla on ollut havaittavissa, jonka johdosta aihetta kirjallisiin tahi suullisiin muistutus- ja oikaisulausuntoihin on ollut vähemmässä määrässä, kuin lähinnä edelläkuluneina vuosina. Hallinnolla on kumminkin jäljellä vielä koko joukko suoritettavana ennenkuin kaupungin valtavaa taloutta voi katsoa hoidettavan täysin järkiperäisesti ja suurimmalla mahdollisella menestyksellä kunnan eduksi.

Joskaan siis tavattuja puutteellisuuksia ja niistä aiheutuneiden huomautusten seikkaperäistä selvittelyä ei voida pitää tarpeellisena tässä kertomuksessa vielä

vähemmin *kun aisianmukaiset oikaisut useimmissa tapauksissa on saatu aikaan*, voi kumminkin eräiden joko suuremmassa tai pienemmässä määrässä huomiota ansaitsevien seikkojen esittäminen olla paikallaan, ottaen huomioon myöskin että revisionikonttori vasta myöhemmin on ollut tilaisuudessa joko tekemään havaintojansa niistä tai lopullisesti niitä tutkimaan.

Tämän yhteydessä on revisionikonttorin kiinnitettävä vuositarkastajien huomiota budjetti-valiokunnan mietintöön (Kvston pain. asiakirj. 1922 N:o 9) v. 1920 revisionikertomukseen sisältyvien muistutuksien ja ehdotuksien johdosta, minkä mietinnön Kaupunginvaltuusto hyväksyi 31/V 1922.

---

Kuten tunnettua, ei vuoden määrärahaa saada ylittää, vaan on jokaista erityistä tapausta varten kaupunginvaltuustolta hankittava lisämääräraha, mikä sääntö sisältyy myöskin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosääntöön. On käynyt ilmi että virastot ja laitokset vuosi vuodelta yhä paremmin ovat voineet noudattaa tätä kaupungin taloudelle niin merkityksellistä säädöstä. Niinkuin kirjoista ja asiakirjoista näkyy, on v. 1921 perin harvoja poikkeuksia mainitussa suhteessa tapahtunut. Muodollisesti katsoen olisi tässä suhteessa niinmuodoin tuskin mitään muistuttamista. Mutta suureksi osaksi on kuten ennenkin osa lautakuntia ja virastoja tehnyt lisämääräraha-anomuksensa liian myöhään vieläpä vasta vuoden 1922 pitkältä jo kuluttua, joten seuraavan vuoden valtuusmiehet ovat joutuneet päättämään edellisen vuoden taloustapahtumista. Tällöin ei tarvittavia lisämäärärahoja voida enää ottaa kaupunginvaltuuston käyttövaroista eikä vastaavan vuoden tilierotuksesta vaan ollaan kaikissa semmoisissa tapauksissa pakoitettuja antamaan myönnytys ylittämisiin. Tunnustettakoon kylläkin, että suurilla talouslaitoksilla on vaikeuksia saada ajoissa selville määrärahojensa kulutus. Mutta semmoiset vaikeudet voidaan ainakin suurimmaksi osaksi voittaa tarkoin seuraamalla kassa- ja tililaitosjohtosäännön 40 §:n määräystä, joka velvoittaa »kaikista hyväksymistään laskuista ja muista asiakirjoista pitämään sellaista kirjaa, että siitä aina voidaan nähdä, paljonko laitosta tai lautakuntaa varten vuosirahasäännössä määrätystä määrärahasta on käytetty». Samalla olisi asianomaisten tarkkaan seurattava tehtyjä tilauksia, jolloin useimmissa tapauksissa olisi mahdollisuus tehdä likimääräisiä laskelmia edessä olevista maksuista sekä edelleen, että kaupungin tuottavat laitokset ja virastot toimisivat niin, että niiden velotukset ilman viivytystä toimitettaisiin kuluttaville laitoksille. Näihin toimituksiin kuuluva aika on varmimpia liiketalouden sisäisen järjestelyn kuntomittareja. — Erittäinkin *rakennuskonttorin* olisi saatava nämä tehtävät pikemmin suoritettua kuin mitä tähän saakka on ollut asianlaita.

Budjetissa liian alhaisiksi laskettujen määrärahojen joukossa havaitaan, suhteessaan määrärahan suuruuteen ainutlaatuisena *provisioihin, kurssierotuksiin y. m.* varattu 1 P. L. III. 2. Smk 9,000,000: —, johon tarkotukseen todellisuudessa on mennyt, kaupunginhallinnon olematta siihen syypää, ei vähempää kuin Smk 26,000,000: —:

Niiden puutteellisuuksien joukossa, joiden poistaminen ei kauempaa näytä sietävän lykkäystä, on taas mainittava *kaupungin maksuunpantujen mutta suorittamatta jääneiden saatavien perimisjärjestelmän* heikkous. On jo liian kauan osottautunut, ettei koko *tämä ulosottotoimi* tähänastisessa järjestelyssään ole pystynyt ratkaisemaan laajuuteen nähden yhä kasvavia tehtäviään. Kysy-

mystä on kerta toisensa jälkeen kosketeltu myöskin revisionikertomuksissa toistaiseksi kumminkin ainostaan sillä seurauksella, että ulosottoapulaisten lukumäärää on huomattavassa määrässä lisätty, mutta tulos siitä ei ole vielä ollut läheskään tyydyttävä. Kaupunkiin nähden koskee tämä pääasiallisesti *kunnallisverojen* perimistä. Niinpä oli näitä kunnallisveroja vuotena 1918 rästeinä pyörein luvuin Smk 21,300,000: —, josta yksinomaan viimeksimainitun vuoden osalle tulevia Smk 16,000,000: —. Viimeinen näitä rästejä koskeva luettelo lähetettiin rahatoimikonttorista ulosottolaitokselle 2/VI 1920. Koko tästä rästimäärästä Smk 21,300,000: — oli v. 1921 loppuun peritty ainoastaan noin Smk 9,700,000: —. Siten jäljellä olevista rästeistä Smk 11,600,000: — on sen perustuksella, ettei ulosottolaitos joko ole voinut tavata verovelvollisia tai että ulosottoapulaiset ovat havainneet heidät varattomiksi, noin 7,900,000: — mk otettu tai ehdotettu poistettaviksi. Samalla käy ilmi, että *niiden verotettujen lukumäärä, jotka edellämainituista syistä ovat vapautuneet tämän veron suorittamisesta, nousee toisellekymmenelle tuhannelle eli noin viidenneksi osaksi kaikista verotetuista.*

Kunnalliset rästit vuodelta 1919 (1920 v. kanto) olivat pyörein luvuin Smk 23,600,000: — koko kantosummasta Smk 77,100,000: —. Vuoden 1921 lopussa oli näistä 23,600,000: — perimättömänä noin Smk 11,600,000: —. Kun ulosottolaitos vielä tähän mennessä ei ole jättänyt rahatoimikonttoriin tilitystä näistä rästeistä, ei tässä voida niistä lausuntoa antaa, mutta tuskin on syytä olettaa, että niiden perimistä on voitu suorittaa paremmalla menestyksellä kun mitä aikaisemmin on tapahtunut.

Edelläkosketellut olosuhteet ovat, kuten käynee ilmi, kaikkea muuta kuin kaupungin kassan eduksi. Laaja ja paljon kustannuksia vaativa verotuskoneisto, etenkin verotusvalmistelu lukuisine henkilökuntineen työskentelee verotustoimissa, valtavia luetteloja ja kymmeniätuhansia veroseteleitä kirjoitetaan ja jaellaan niinikään suurilla kustannuksilla samalla kun paksuja poistoluetteloja aina sitä mukaa tehdään ja vapautuksia samojen velotettujen kunnallisverojen suorittamisesta päätetään tai tuomitaan *moniin miljooniin* markkoihin kultakin eri vuodelta, luvultaan useimmille sen vuoksi, etteivät ulosottotoimitsijat *ole heitä tavanneet* tai näiden todistaman *varattomuuden* perustuksella. — Jo edellä osotetusta ilmenee liian suureksi osaksi hukkaanpantua työtä ja tarpeettomia kustannuksia.

Että poistettujen ja peruutettujen kunnallisverojen määrä v. 1921 kirjanpäätöksessä on alhainen riippuu siitä, että kunnallisveropoistoluetteloja ei ole saatu valmiiksi taikka ehditty asianmukaisesti käsitellä. Niinpä onkin yhä vielä 1917 ja 1918 vuosien kertymättömiä kunnallisrästejä likipitäen 8,000,000: — markkaan nousten poistettavana. Vastaavat poistot vuosilta 1919 ja 1920 nousevat vielä suurempiin summiin.

Lisävalaistuksena ulosottojärjestelmän puutteellisuudesta voidaan mainita, että sairaalain tiliviraston eri aikoina perittäviksi jättämistä *sairashoitomaksuista*, vuodelta 1919 noin Smk 47,000: —, 1920 n. 27,000: — ja v. 1921 noin 9,000: — eli yhteensä noin *Smk:sta 83,000:* — ulosottolaitos tähän mennessä ei ole tilittänyt enempää kuin *Smk 242:* —.

Sen johdosta että edelläkosketeltuun kysymykseen on kajottu vastaavissa revisionikertomuksissa ja viimeksi kertomuksessa v. 1919 hallinnosta, päätti kaupunginvaltuusto 7 p:nä syyskuuta 1921 »lähettää tämä tarkastajien herättämä kysymys ylöskantotoimen pikaisesta uudestijärjestelystä (tarkoitetaan ulosottotoimin tapahtuvaa perimisjärjestelmää) lopullisessa ja kiinteässä muodossaan

rahatoimikamarille, jonka toimeksi jää, hankittuaan toisen kaupunginvoudin lausunnon esittää kaupunginvaltuustolle täydellinen selonteko ja tarpeelliset ehdotukset uudistuksen toimeenpanemiseksi». 29:nä samaa kuuta asetti rahatoimikamari komitean, joka antoi toisen kaupunginvoudin tehtäväksi jättää seloštus perimismenettelyistä ja vaikeuksista niitä sovellettaessa y. m. Kaupunginvouti antoi mietintönsä vasta toukokuussa nyt kuluvaa vuotta 1922 ja *tämä joutuisuutta vaativa sekä kaupungille erittäin tärkeä, mutta sitkeä kysymys, jo kauan sitten epäajanmukaisen ulosottotoiminnan uudistamisesta suuressa kunnassamme odottaa edelleenkin ratkaisuaan.*

Vuositulos *verovalmistelun* tileillä (3 P. L. IX) näyttää kirjanpidon mukaan säästöä, jommoista määrärahasta »ylimääräisille sihteereille ja kanslia-apulaisille» Smk 182,000: — on jäänyt vieläpä runsaasti puolet eli Smk 99,500: —. Kumminkin on lähemmin tutkittaessa näitä määrärahoja ja niiden käyttöä havaittu, ettei verovalmistelun laatimaa ja asianomaisten hyväksymää budjettiehdotusta eri virkailijaluokkien palkkauksiksi ole noudatettu. Niinpä on monien *ylimääräisten* kanslia-apulaisten palkoilla rasitettu *vakinaisia* kanslia-apulaisia varten olevaa määrärahaa, mitkä liikarasitukset tällä tilillä ovat suureksi osaksi pienentyneet sen kautta, että niistä on osa siirtoviennillä viety kuten vakinaistenkin virkamiesten kalliinajanlisäykset rasittamaan suurta yleistä kalliinajanlisien määrärahaa (19 P. L. V. 2). Muuten ilmenee, että ylimääräisiä ja tilapäisiä työvoimia varten varatut, budjetissa samaan momenttiin yhdistetyt määrärahat ovat olleet otetut liian korkeiksi. — *Jos epävarmuutta jonkin hallinnonalan mahdollisesta kehityksestä tai uudelleenmuodostamisesta on olemassa, olisi vuositalouden ja järjestyksen nimessä virastojen budjettiehdotusta tehdessään pidettävä ohjeena tai lähtökohtana silloin olevia tai varmasti oletettavia oloja budjettivuoteen nähden. Jos sitten tämän jälkeen tapahtuu muutoksia ja syntyy enemmän kustannuksia uudestijärjestelyn seurauksena kuin mitä oli laskettu, voidaan ja on asianomaisilta perustellulla esityksellä haettava lisämäärärahaa.* Sellainen menettely tuntuu revisionikonttorista sekä hallinnollisesti että taloudellisesti katsottuna oikealta ja vältetään täten budjetissa enemmän tai vähemmän perusteettomat tai liian korkeiksi otetut määrärahat.

Tulojen ilmoitusvelvollisuus tuli ensikerran käytäntöön vuoden 1919 tuloihin nähden ja näyttää niinmuodoin jo huomattava aika olleen käytettävissä kokemuksien saavuttamiseen myöskin työn järjestelyyn ja työvoiman tarpeeseen nähden. Erikoisuutena ja kaupungin hallinnossa merkillepantavana on pidettävä lukuisia ja erilaatuisia viranpitäjiä verotusvalmistelun epämääräisine tai järjestämättömine palkkauksineen. Kaikkien näiden palkannauttijain joukossa kolme vakinaista virkamiestä, nimittäin puheenjohtaja ja kaksi sihteeriä muodostavat rungon silläaikaa kuin koko muun verovalmistelun on muodostanut sen oman yksityiskohtaisen ehdotuksen mukaan ylimääräinen avustava sihteeri, kanslistit ja kanslia-apulaiset, ylimääräiset kanslia-apulaiset sekä tilapäinen ylimääräinen henkilökunta, joiden kaikkien lukumäärä on osottautunut nousevan ei vähempään kuin *neliseenkymmeneen* henkilöön, minkä lisäksi v. 1921 vieläkin on otettu määräraha ylitöitä varten.

Revisionikonttorille ei ole ollut tuntematonta, että koko ajan on ollut otettava lukuun uusi lainsäädäntö ja toimenpiteitä, jotka osaltaan koskisivat myöskin kunnallista verotustoimintaa, ja voisivat vaatia välttämättömiä muutoksia kyseessä olevalla alalla. Mutta se seikka ei voi tehdä vuosi vuodelta jatkuvaa *välitilaa* oikeutetuksi siinä epämääräisessä muodossa, jommoisena se on vallinnut

verotusvalmistelussa ollen puhtaasti kunnallinen virasto, eikä se liioin selvitä sotkuksia palkkain määräämisessä erilaatuisille palkannauttijoille.

*Itse verotuksen* todellisesta arvosta, sikäli kun se on ollut verovalmistelun suoritettavana, tuntuu revisionikonttorista jonkun verran uskalletulta ruveta antamaan ratkaisevaa lausuntoansa. Sanottua työtä s. o. asianomaisten verovelvollisuuden arvostelua tahi arviointia jätettyjen veroilmoitusten mukaan ei ole helppo suorittaa, ei varsinkaan mikäli se koskee suurempia liikkeitä tahi yrityksiä. Siihen vaaditaan huomattavasti erikoistietoja eikä niinkään vähäistä asiantuntemusta mainituilla aloilla. Huomautettakoon tässä, että kun tämä puoli taksoitusvalmistelutehtävistä on erityisen merkityksellinen ja kun asiantuntevien henkilöiden hankkiminen mainittuun tarkoitukseen luonnollisestikin tuottaa vaikeuksia, niin *näyttää välttämättömältä että täysin riittävä määräraha olisi näiden palkkaamiseen epäröimättä myönnettävä.* — Lisäksi on taksoitusvalmistelutyö vuoden varrella ajottain erikoisen kiireellistä ja sangen runsasta. Huomioonottaen kaikki asianhaarat voitanee päättää, etteivät suinkaan ole vähäisiä ne vaatimukset, jotka täytyy asettaa tälle koko taksoitustoiminnan johdolle. Kun sitte tähän itsestään jo raskastöiseen ja edesvastuulliseen johtotoimeen on yhdistetty *valtion* »tulo- ja omaisuusveron» laajan taksoituksen johto, joutuu vakavasti kyseenalaiseksi: *eikö ole tullut liian paljon yhden ja saman henkilön, kunnallisen taksoitusvalmistelun puheenjohtajan tehtäväksi.* Tämän ohella ei revisionikonttorilta jää huomaamatta se kunnalle niin hyvin käytännöllisessä kuin asiallisessakin suhteessa koituva hyöty, minkä yhteistyö kunnan ja valtion taksoituksen kesken saattaa tuottaa. Mutta tässäkin pitäisi »kunnalle omansa ja valtiolle omansa» periaate ottaa tarkoin huomioon, huolimatta vaikkakin valtiolaitos, hylkäämällä osan kaupungin tässä suhteessa hyvin perustelluista valtionavustusvaatimuksista, on tahtonut näyttää seurattavaa esimerkkiä.

Revisionikonttori on kuitenkin havainnut, että rahatoimikamari jo v. 1921 on katsonut olevansa pakoitettu vapauttamaan tai alentamaan velotetuista maksuista luvultaan lähemmä kuudessasadassa tapauksessa sekä että joko maaherran tai korkeamman hallinto-oikeuden päätöksillä semmoista vapautumista on tapahtunut yli kahdessasadassa verotustapauksessa. Nämä muodostavat kuitenkin ainoastaan osan kaikista tähän kuuluvista valitusasioista, joita, syystä ettei taksoitusvalmistelu ole voinut antaa vaadittuja selityksiä, ole voitu ajoissa loppuunkäsitellä. Pääasiallisin syy tähän taksoitusvalitusten suurilukuisuuteen, nousten tuhatmääriin tutkijalautakuntaan jätettyjen kanssa, on selitetty olevan sen, että, kun veroilmoitukset usein kylläkin ovat olleet epätäydelliset ja vajavaiset, taksoitusvalmistelu on katsonut korkean taksoituksen kautta sitä seuraavine valitusmenetelmineen saavansa selvemmät ja enemmän tosioloja vastaavat tiedot. Näiden valitusten kautta paljastuvat säännöllisesti yksinomaan liikataksoitustapaukset, jota vastoin *alhaisesti* taksoitettujen lukua ei voida määritellä.

Edelläesitetyn johdosta ja erittäinkin huomioonottaen taksoitusvalmistelun pätevyyttä vaativan laadun ja ne kaupunginkassalle koituvat runsaat kulut, joihin kunnallisten verojen taksoitus täällä on noussut, ollen v. 1921 (3 P. L. IX. ja 19 P. L. V. 2) ei vähempää kuin Smk 850,000: —, josta suurin osa on mennyt monilukuiselle, enemmän tai vähemmän epämääräiselle *ylimääräiselle* henkilökunnalle, *näyttää ilmeiseltä*, jo tässä kosketellun 1921 vuoden suhteen, *verotustoiminnan järkiperäisen järjestelyn tarpeellisuus siihen kuuluvine asiallisine työvoimavalintoineen samoinkuin välttämättömyys suuremman säästäväisyyden huomioonottamiseen kaupungin varoissa apulaisia otettaessa ja palkattaessa.*

Toinen hallintoala, jolla niinikään näyttää olevan heikkoja kohtia, on *kaupungin puhtaanapitotoimi.* Tähän tulokseen tulee revisionikonttori päätellen pääasiallisesti liikkeen taloustuloksesta semmoisena kun se esiintyy kirjain mukaan budjettisummiin verrattuna. Vuosimäärärahojen kaikkiaan Smk 7,160,000: — ylitys Smk:lla 360,000: — ei kylläkään, huomioonottaen epävakaat työolosuhteet, ole pidettävä erikoisemmin huomattavana. Suurempaa huomiota herättää merkittävä vajaus Smk 833,000: — tuloissa verrattuna budjetissa edellytettyihin. Selvitys tähän on löydettävissä siitä asianhaarasta, että kaupunginvaltuusto budjettikäsittelyssä yhtäpitävästi budjettivaliokunnan ehdotuksen ja lausunnon kanssa, että puhtaanapitolaitoksen on keksittävä sopivia keinoja laitoksen kannattavaisuuden kohottamiseksi, korotti mainitun laitoksen laskemia tuloja: »talonomistajain maksut» kaksinkertaistuttaen Smk:sta 1,000,000: — Smk:aan 2,000,000: — sekä »tuloja myydystä lannasta» Smk:lla 100,000: —. Kun nyt tulos viimemainittuun nähden näyttää vieläpä pientä ylituloa, ei laitos sitävastoin ole voinut, taikka onnistunut täyttämään asetettuja vaatimuksia talonomistajain maksuissa niiden osottaessa tulovajausta jonkun verran yli 1,000,000: — mk. Joku virheellisyys on myöskin täytynyt olla sianruokamyyntijärjestelmässä, koska menot siitä ovat olleet koko joukon suuremmat kuin tulot, eikä viimemainittuja ole voitu saada kohoamaan enempään kuin runsaasti kolmanneksi-osaksi siitä, mihin puhtaanapitolaitos ne itse oli arvioinut.

Vaikkakaan vuositulos v. 1921 ei vielä ollut tunnettu v. 1922 budjettikäsittelyn aikana, sai budjettivaliokunta aihetta merkitä puhtaanapitolaitoksen hoidon taloudellisesti vähemmän tyydyttäväksi ja määräsi kaupunginvaltuusto mainitun valiokunnan ehdotuksesta eräisiin toimenpiteisiin ryhdyttäväksi, aluksi täyden selvyyden saamiseksi mainitulla hallintoalalla. — Jää nähtäväksi, missä määrin *netto*kustannukset kaikilla niillä kaupungin alueilla, joiden puhtaanapito *ehdottomasti* kuuluu kaupungille ja mitkä kustannukset v. 1921 ovat nousseet n. Smk 5,200,000: — todellakin saadaan alenemaan. Kustannuksien väheneminen näyttää revisionikonttorin mielestä olevan saavutettavissa ainoastaan huomattavan voiton muodostumisella niillä puhtaanapitolaitoksen toiminta-aloilla, jotka sille *eivät ole pakollisia:* kaupungille kuulumattomien katuosien ja makkien puhtaanapidosta yksityisille kuuluvissa taloissa y. m.

Eräs muistutusasia, jossa selvyyttä ja yksimielisyyttä toiseltapäin asianomaisten virastojen ja vastaavien virkailijain ja toiseltapäin revisionikonttorin välillä ei ole saavutettu, koskee *Toivoniemen kasvatuslaitoksella* tapahtuneiden *muutos- ja lisärakennustöiden* käsittelyä ja suoritusta, joka laitos on lähinnä *kasvatuslautakunnan,* nyttemmin lastensuojelulautakunnan alainen. Joskin mainitut työt vihdoinkin ovat toteutetut ja loppuunsuoritetut eikä siis muistutuksenalaisessa suhteessa enää mitään muutosta ole aikaansaatavissa, samoinkuin että kustannukset ovat liikkuneet kaupungin valtavaan taloustoimintaan nähden vähemmän merkittävissä summissa, ei revisionikonttori katso voivansa jo periaatteellisesti jättää kysymystä nykyiseen avoimeen vaiheeseensa. Revisionikonttorin tarkoitus tällä on myöskin koettaa *vastaisuudessa saada ehkäistyksi osin puuttuva yrittelijäisyys osin aiheettomat ja kaupunginkassalle tarpeettoman kalliit menettelyt* asianomaisten kaupungin hallintoelimien puolelta, jommoista tämän asian yhteydessä revisioni on havainnut. Kun kysymys on jossain määrin mutkallinen, näyttää selostelu tässä siitä mitä kertyneet, kylläkin laajat asiakirjat sisältävät, tarpeenvaatimalta, vaikkakin mahdollisimman suppeassa muodossa.

Kun kaupungille kuuluvalla Toivoniemen tilalla ja kasvatuslaitoksella jo kauan oli *riihen, pienemmän asuinrakennuksen* sekä *erinäisten karjakartanon* (navetta) *muutostöiden* ja *tallin lisärakennusten* tarve ollut tuntuva, teetätti kasvatuslautakunta v. 1919 eräällä rakennusmestarilla rakennussuunnitelman ja kustannusarvion näille aijotuille rakennustöille. Kustannusarvio kaikelle päättyi *Smk 72,000:* —. Kirjelmässä 13/1 1920 esitti kasvatuslautakunta asian *rahatoimikamarin* käsiteltäväksi, sekä painosti tällöin niinhyvin rakentamisen tarpeellisuutta kuin myöskin huomattavien lisäkustannusten vaaran olemassaoloa siinä tapauksessa että työt lykkääntyisivät; samalla kun lautakunta oli, toivossa että nämä työt saataisiin käyntiin kesän aikana samana vuonna 1920, hankkinut luvan saada talven aikana etukäteen hakkuuttaa hirsiä tilukselta sekä vedättikin ne jo silloin rakennuspaikalle. Rahatoimikamari antoi nyt *kaupungin rakennuskonttorin* toimeksi *kunnollisten* piirustusten ja kustannusarvion laatimisen, mitkä mainittu konttori sai valmiiksi huhtikuulla ja lähetti rahatoimikamarille 7:nä toukokuuta. Kustannusarvio päättyi *Smk. 80,000:* —. 21 p:nä toukokuuta päätti kamari *»toimituttaa katselmuksen määräpaikalla ja lähemmin ottaa selvän aijotuista rakennushankkeista»* sekä antoi, tämän katselmuksen tapahduttua, kirjelmällä 18 p:ltä kesäkuuta kasvatuslautakunnan tehtäväksi seuraavassa budjettiehdotuksessaan, siis vuodelle 1921, ottaa huomioon tarvittavat määrärahat. Kun vuoden kuluessa kumminkin oli tapahtunut hintojen nousu ja sitä näytti jatkuvan, otettiin nämä määrärahat, kaupunginarkkitehdin kanssa neuvoteltua ja kuitenkin vaan yksinomaan tallia, navettaa ja riihtä varten budjettiehdotuksessa *Smk:aan 100,000:* —, minkä määrän rahatoimikamari budjettikäsittelyssään alensi *Smk:aan 90,000:* —, joka myöskin vahvistettiin v. 1921 budjettiin.

Tällä tavoin lykkääntyivät enemmät täytäntöönpanotoimenpiteet, vaikkakin myöskin rahatoimikamari keväällä 1920 oli pitänyt näitä rakennustöitä, pienempää asuntorakennusta lukuunottamatta, kiireellisluontoisina, pitemmäksi aikaa eteenpäin. — Kun vielä senkin jälkeen, kun määräraha oli myönnetty, pitkittymistä rakennussuunnitelman toimeenpanossa oli pelättävissä, koetti kasvatuslautakunta kaupungin yleisten töiden hallituksessa kiirehtää asiaa. Kumminkin ryhdyttiin vasta keväällä *1921* tarpeellisiin toimenpiteisiin. Silloin annettiin rakennuskonttorin talonrakennusosaston laatia uudet piirustukset, minkä jälkeen hankittiin rakennusurakkatarjous eräältä Toivoniemen läheisyydessä asuvalta rakennusmestarilta. Tämä tarjous on päivätty 14 p:nä toukokuuta 1921 ja nousi *Smk:aan 96,000:* —, *Smk:n 12,000:* — lisäyksellä jos, kuten aikomus koko ajan tähän saakka oli ollut, karjakartanon katto kohotettaisiin, — niinmuodoin kaikkiaan jo *Smk:aan 108,000:* —.

Kun naapuritiluksien haltijat eivät kauemmin olleet halukkaita luovuttamaan riihiänsä Toivoniemen tilan tarpeisiin, ei kasvatuslautakunta enää voinut odotella tämän itsessään yksinkertaisen asian viivyttelyjen loppua, vaan oli jo kevättalvella 1920 omin päin teettänyt riihen, mikä toimenpide olikin kaupunginkassalle eduksi. Sillä jos tätäkin olisi viivytetty samoinkuin muuta, olisi myöskin tämän rakennuksen teettäminen tullut paljon kalliimmaksi. Näin tuli riihi maksamaan ainoastaan n. 10,000: — mk.

Kun sitten budjettimäärärahasta niinmuodoin jälellä olleet Smk 80,000: — eivät sallineetkaan viimeksimainitun rakennusurakkatarjouksen Smk 96,000: — hyväksymistä, koetti rakennuskonttori sanomalehti-ilmoitusten kautta hankkia huokeampia tarjouksia. Jätetyt tarjoukset nousivat kumminkin paljon suu-

rempiin summiin, nimittäin Smk 121,000: — ja 177,000: — välillä vaihdellen, jonka johdosta kaupungin yleisten töiden hallitus 26 päivänä toukokuuta viimeinkin hyväksyi aikaisemman tarjouksen Smk:lle 96,000: — nähtävästikin siis ajatuksella, *ettei* karjakartanon kattoa kohotettaisi, ja kehoitettiin kasvatuslautakuntaa kaupunginvaltuustolta hankkimaan tässäkin tapauksessa välttämättömän lisämäärärahan Smk 16,000: —. Kasvatuslautakunta, joka edelleenkin piti navetan katon kohottamisen välttämättömyydestä kiinni, hankki kumminkin Smk 28,000: — suuruisen lisämäärärahan s. t. s. tämän työn suorittamiseksi tarvittavan 12,000: — markan lisäyksellä. Täten saatiin välipuhe ensiksimainitun rakennusmestarin kanssa vihdoinkin aikaan ja työt voitiin alkaa.

Kun kysymys pienemmän asuntorakennuksen teettämisestä niinmuodoin oli jätetty toistaiseksi sikseen ja kasvatuslautakunta oli rakennuttanut riihen, *on navetan ja tallin muutos- ja lisärakennukset tulleet v. 1921 maksamaan Smk 108,000: — vastoin aluksi joulukuussa 1919 erään rakennusmestarin kasvatuslautakunnan toimesta tekemää Smk 44,000: —een nousevaa valmistelevaa kustannusarviota* ja *rakennuskonttorin huhtikuussa 1920 Smk:aan 48,000: — päättyvää.* Hyvinkin runsas kustannusten kaksinkertaistuminen oli niinmuodoin tapahtunut. Sitäpaitsi on yhteissummaan sisältynyt ja kaupunginvaltuuston 15/VI 1921 yksinomaan navetan katon kohottamiseen myöntämä Smk 12,000: — kokonaan kulutettu *ilman että kattoa kohotettiin*, joskin eräisiin muihin toimenpiteisiin ryhdyttiin tästä syntyneiden epämukavuuksien korjaamiseksi.

Niistä asianomaisten selityksistä ja lausunnoista, joita revisionikonttori vaadittuaan sai vastaanottaa, näkyy, ettei mikään näistä virastoista, ei kasvatuslautakunta, ei kaupungin yleisten töiden hallitus v. t. kaupunginarkkitehti mukaanluettuna enempää kuin rahatoimikamarikaan rakennusasiain esittelijöineen katso millään tavoin viivyttäneensä rakennussuunnitelman toteuttamista.

*Kasvatuslautakunta* korostaa tässä kysymyksessä m. m. sitä, että *rahatoimikamarin esittelijä* oli alustapitäen sillä kannalla, ettei lautakunnan ollenkaan pitäisi puuttua rakennustyön suoritukseen ja sen valvontaan. Merkillisenä vastakohtana tälle mainitsee lautakunta edelleen, että *rakennuskonttorissa* olisi valitettu henkilökunnan riittämättömyyttä siellä kunnollisesti hoitamaan edes kaupungissa sijaitsevia rakennuksia vielä vähemmin niinmuodoin kaukana maaseudulla kuten Toivoniemessä olevia.

*V. t. kaupunginarkkitehti* esittää m. m. että kysymys, kuuluiko näiden töiden suoritus rakennuskonttorille, oli *epäselvä*, kun konttori ei aikaisemmin ollut suorittanut mitään töitä Toivoniemessä, sekä että määräraha kyseenalaisiin töihin oli hankittu vasta v. 1921 budjettiin.

*Rahatoimikamarin esittelijä* taas viittaa vastineessaan erääseen kaupunginvaltuuston 7/XII 1909 tekemään päätökseen. Tämä päätös määrää, että *suurempien* rakennushankkeiden kyseessä ollen, on asianomaisten hallitusten ja viranomaisten, samalla kun lähettävät ensimmäisen ehdotuksensa johonkin suunniteltuun rakennus*yritykseen*, aluksi kaupunginvaltuustolta haettava ainoastaan ehdotuksen yleispiirteinen hyväksyminen, jonka jälkeen lopulliset piirustukset ja kustannusarvio ovat jätettävät kaupunginvaltuuston lopulliseen harkintaan ja ratkaisuun, ja on näiden piirustusten oltava sellaiset, että niistä käy mahdolliseksi kustannusarvioon otettujen menoerien täysin täsmällinen määritteleminen. Tämän lisäksi viittaa sama esittelijä edelleen kaupunginvaltuuston päätökseen 31/III:ltä 1920, mikä koskee kaupungin rakennus*hankkeiden* suunnittelua ja järjestelyä. — Yhtyen esittelijäänsä huomauttaa vihdoin *rahatoimi-*

*kamari* antamassaan lausunnossa, että kasvatuslautakunta nähtävästi ei ollut tietoinen esittelijän edellä viittaamasta kaupunginvaltuuston päätöksestä 7/XII 1909:lta ja muistuttaa, että lautakunta oli ottanut vapauden, syrjäyttäen kaupungin oman ammattiviraston, käyttää yksityistä rakennusmestaria asiantuntijanaan, sekä väittää että nämä kaksi seikkaa puolestaan ovat viivyttäneet asian tavallista kulkua.

Edelläselostetut selitykset ja väitteet eivät ole saaneet revisionikonttoria vakuutetuksi siitä, että päteviä syitä tai perusteita olisi ollut näiden rakennustöiden niin ilmeiseen viivyttämiseen, suuressa määrin nousneine kustannuksineen ja tarpeettomine vaikeuksineen Toivoniemen tilan ja laitoksen hallinnolle. Revisionille on ollut selvillä että, kuten myöskin v. t. kaupunginarkkitehtikin on viitannut, että eri mielipiteitä on ollut olemassa siitä, mille virastolle tämä itsessään yksinkertainen rakennustehtävä kuului sekä että nähtävästi rahatoimikamarin esittelijän (ent. kaupunginarkkitehdin) myöskin edellämainitun kannan painostuksesta ei kasvatuslautakunta enempää kuin rakennuskonttorikaan katsonut voivansa ryhtyä ratkaiseviin toimenpiteisiin, vaikkakin asema ilmeisesti olisi vaatinutkin päättävää toimintaa. Tämän epämääräisyyden vallitessa näyttää kumminkin kasvatuslautakunta kaikilla tavoin koettaneen kiiruhtaa asian kulkua rahatoimikamarissa ja rakennuskonttorissa.

Rahatoimikamarin esittelijän viittaus edellämainittuun kaupunginvaltuuston päätökseen ei ainakaan ole onnistunut, sillä niissä kahdessa päätöksessä, osittain mukanaseuraavine sääntöineen, mainitaan ja tarkoitetaan yksinomaan kaupungin *suurempia* rakennus*hankkeita*, mikä erikoinen määräys »*suurempia*» on kaikkialla mainituissa asiakirjoissa käytetty sanonta, vieläpä kaupunginvaltuuston mainitun päätöksen 7/XII 1909:ltä otsikossakin (Kunnallinen asetuskokoelma). Jonkun navetan tai tallin muutos- ja lisärakennustyötä muutaman kymmenentuhannen lasketuilla kustannuksilla *ei* toki voitane lukea Helsingin kunnan *suurempiin rakennushankkeisiin*. Käytäntökin on vuosien kuluessa tuonut esiin, että asianomaiset muissa samanlaisissa rakennuskysymyksissä, vieläpä kysymyksen ollessa paljon laajemmista mittasuhteista, kun tässä tapauksessa, sangen hyvin ovat ymmärtäneet tällä kertaa väärin perustukseksi vedotun kaupunginvaltuuston päätöksen sisällön ja tarkoituksen. — Kosketellussa tapauksessahan oli, vastoin nyt tapahtunutta, kysymys saada piirustukset ja kustannusarvio ilman vitkastelua valmiiksi, minkä ohella varmaankaan ei olisi ollut vaikeata taikka vienyt paljon aikaa hankkia kaupunginvaltuustolta silloin vähäinen määräraha näihin välttämättömiin töihin.

Revisionikonttori ei myöskään useissa kohdin saata hyväksyä *v. t. kaupunginarkkitehdin* laajanlaista selitystä, mihin sitäpaitsi sisältyy henkilökohtaisia hyökkäyksiä toimeenpanevaa reviisoria kohtaan ja jossa tätä moititaan siitä, että olematta ammattimies rakennusalalla ja niinmuodoin muka epäpätevänä on ottanut puhevallan tässä asiassa. Revisionin asiana on kumminkin pääasiallisesti ollut ottaa selville syyt asian merkilliseen viipymiseen, sekä sen yhteydessä esiintyvä kysymyksen taloudellinen puoli. Kuten asiakirjoista ilmenee, ei toimeenpaneva reviisori voinut määräpaikalla toimittamissaan tutkimuksissa jättää ottamatta huomioon myöskin paitsi omaa käsitystänsä, sikäläisen hallinnon, kasvatuslautakunnan ja sen asiantuntijan, erään taitavan agronoomin, sekä lisäksi urakoitsija-rakennusmestarin käsitystä siitä, että nämä muutos- ja lisärakennustyöt Toivoniemessä kaupungin rakennuskonttorin *talorakennusosaston* piirustuksien y. m. kautta olivat tulleet epäkäytännöllisesti ja epätaloudellisesti tehdyiksi.

On vaikea myöskin ymmärtää sitä seikkaa, että rahatoimikamari ensin antoi kaupungin yleisten töiden hallituksen teetättää »*kunnolliset* piirustukset ja kustannusarvion», mikä toimenpide päätettiin tammikuussa *1920*, sekä tämän jälkeen s. t. s. sittenkun mainittu tehtävä vihdoinkin toukokuussa oli suoritettu, määräsi esittelijänsä »toimittamaan katselmuksen Toivoniemessä ja ottamaan lähemmän selon aijotuista rakennushankkeista». Tämän rahatoimikamarin selonoton taikka tutkimuksen, jonka pääasiallisena tarkoituksena oli selvittää, missä määrin kasvatuslautakunnan vaatimat työt todellakin olivat välttämättömiä, näyttää luonnollisestikin pitäneen tapahtua *ennenkuin* rakennuskonttorille annettiin tehtäväksi laittaa lopulliset piirustukset ja kustannusarvio. Samoin tuntuvat merkillisiltä rahatoimikamarin toukokuussa *1920* näiden rakennustöiden lykkäämiseksi esittämät perustelut nimittäin että »oli epäiltävää, tokko nämä työt voitaisiin suorittaa niin hyvissä ajoin, että elukat ennen syksyn tuloa voitaisiin saada sijoitetuiksi muutettuihin ja suurennettuihin ulkosuojiin». Osottautui nimittäin seuraavana vuotena, kun työt nimittäin vihdoinkin pääsivät käyntiin, että ne aivan hyvin voitiin ajoissa suorittaa ja tämä sittenkin, vaikka *uudet* piirustukset tehtiin myöhemmällä kevätkesällä kuin mitä edellisenä vuotena oli ollut asianlaita.

Syinä rakennushomman viivykkiin ja huomattaviin lisäkustannuksiin on ilmeisesti ollut järjestyksen puute tämmöisten kysymysten käsittelylle ja töiden suoritukselle sekä vaillinainen yhteistyö eri virastojen ja käsittelyasteiden välillä. Tämmöisten epäkohtien vastaiseksi välittämiseksi kaupungin hallinnossa näyttää olevan ajoissa selvitettävä, minkä lautakunnan tai viraston tehtävänä kulloinkin on ottaa joku rakennustyö huolehdittavakseen, suorituttaa se sekä valvoa ja vastata siitä. Sen lisäksi näyttää määrärahojen pitävän sisältyä budjetissa sen viraston tai lautakunnan menosääntöön, minne ne täten kuuluvat, eikä niinkuin tässä tapauksessa, että määrärahat mainittuja töitä varten on huomattu kasvatuslautakunnan menosäännössä tiluksia varten, mutta rakennuskonttorin talorakennusosasto on saanut tehdä piirustukset, aikaakuluttavien arvelujen ja kahden eri vuoden aikana tehtyjen rahatoimikamarin eri päätösten mukaan, niinikään kahdesti samoille töille, joista piirustuksista aikaisemmin tehdyt kasvatuslautakunnan ja muiden asianomaisten mielipiteen mukaan olivat epäkäytännölliset ja myöhemmät osottautuneet samoin epätyydyttäviksi.

Muussa viitaten muistutusasiassa syntyneisiin asiakirjoihin, katsoo revisionikonttori, erittäinkin tässä aikaisemmin mainituista syistä, olevansa aiheutettu jättämään kysymyksen vuositarkastajien harkintaan ja mahdollista lausumaa varten.

Edelleen katsoo revisionikonttori tarpeelliseksi kosketella jossain määrin *palkkalautakunnan* toimintaa. Sittenkun m. m. tälle lautakunnalle oli jo marraskuussa v. 1919 annettu tehtäväksi yleisen palkanjärjestelyehdotuksen tekeminen kunnallisessa hallinnossa ja sen yhteydessä muutosehdotuksien tekeminen viranpitäjien palvelusehtoja koskevaan sääntöön, on vuosina 1920 ja 1921 turhaan odotettu asianomaista esitystä kysymyksessä. Vihdoinkin v. 1921 viimeisinä päivinä jätettiin kumminkin semmoinen ehdotus kaupunginvaltuustolle ja on se, monien ja perusteellisten korjauksien jälkeen, joita niinhyvin rahatoimikamari kuin valtuuston valmistusvaliokuntakin katsoi olevan aihetta tehdä, nyttemmin saavuttanut asianomaisen hyväksymisen sekä astunut voimaan 1:stä heinäkuuta kuluvaa vuotta. Sitäpaitsi on kaupunginvaltuusto antanut rahatoimikamarin tehtäväksi syyskuun kuluessa esittää ehdotus muiksi muutoksiksi palkkausehtosääntöön.

Tämä sääntö, joka on vahvistettu 17 p:nä joulukuuta 1918, on sovelluttamisensa alusta lähtien monessa kohden osottautunut epäselväksi ja puutteelliseksi, minkä johdosta eri menettelyjä sen soveltamisessa eri virastoissa ja laitoksissa on hyvin yleisesti ollut olemassa. Esimerkkinä tälle kosketeltakoon määräyksiä viranpitäjän oikeudesta tai oikeudettomuudesta palkkaetuihin virkavapausaikoina, riippuen virkavapauden perusteista tai syistä, mikä kysymys itsestään on lähteisessä yhteydessä myöskin kaupunginkassan etujen kanssa. Siihen määrään vapaa näyttää näiden määräysten tulkinta olleen, että on tapauksia sattunut, joissa *rahatoimikamari maistraatin esityksestä on päättänyt maksettavaksi palkat virkamiehille semmoisina aikoina, jolloin nämä ovat saaneet kahden kuukauden virkavapauden »terveyden hoitoa varten»* (*myöskin asiakirjoissa siten esitetty*), *mutta »eivät olleet sairauden vuoksi estetyitä virkansa hoidosta»*, *joissa tapauksissa palkkausehtosäännön 18 §:n mukaan ainoastaan kaupunginvaltuustolla olisi ollut oikeus tutkia ja päättää.* Tässä ei edes ollut esillä semmoinen tapaus, ettei kaupunginvaltuusto mainittuina aikoina olisi kokoontunut.

Palkkalautakunnan johtosäännön 2 §:n mukaan on tämän lautakunnan tehtävänä m. m. tarkkaan valvoa kunnallisten viranpitäjien palvelusehtoja koskevan säännön sovelluttamista. Kun palkkalautakunta kumminkin jo, revisionikonttorin mielestä puutteellisen järjestelynsä kautta on ollut ja on miltei kokonaan kaupungin juoksevan hallintotoiminnan ulkopuolella ja niin ollen tuskin omaa edes mahdollisuutta seurata asiain kulkua taikka tuntea miten kaupungin lautakunnat ja virastot tai laitokset jatkuvasti soveltavat voimassaolevaa palvelusehtosääntöä, ei monia palkkalautakunnan johtosäännönmukaisia tehtäviä ole voitu täyttää. — Revisionikonttori saa tässä yhteydessä vuositarkastajille viitata kaupunginreviisorin 16:a tammikuuta tätä vuotta kaupunginvaltuustolle osottamaan memoriaaliin, jossa esityksessä revisionikonttori on lähemmin koettanut selvittää tässä edellä vaan viittauksin esitettyä, hallinnolliselta näkökannalta kylläkin merkittävää kysymystä palkkalautakunnan tehtävistä ja niiden suorittamisesta, toivossa *että uudelleenjärjestely palkkalautakunnan toiminnassa mitä pikimmin saataisiin aikaan.*

Enemmän tai vähemmän valitettavien ilmiöiden joukossa kaupungin laajassa hallinnossa viime vuosina on kysymys, tosin kaupunginvaltuuston päätöksellä jo vuosi takaperin loppusuoritukseen määrätystä, kunnallisesta halkoliikkeestä, *halkokonttorista* ollut myöskin revisionin huomion ja kirjallisen käsittelyn alaisena. Kaiken sen perustuksella, mitä mainitussa kysymyksessä on tullut esiin, lienee katsottava riittäväksi tässä revisionikonttorin kertomuksessa ainoastaan huomautus, että taloustulos kirjain mukaan vuoden 1921 päättyessä näyttää *tappiota Smk 5,952,906: 39.*

Kokonaan toisellaiseksi osottautuu *kaupungin laajan sairashoidon* erittäinkin monien ja *suurien sairashuoneiden taloudellinen* huolto ja hallinto. Näiden laitosten järjestely ja taloudenhoito on nimittäin aikaisemmin jättänyt paljon toivomisen varaa. V. 1919 tapahtuneella, muutamaa vuottaa aikaisemmin perustetun n. k. sairaalatarkastajaviran onnellisella täyttämisellä on tässä suhteessa toisellainen asiain järjestys ilmennyt. Monista ja syvällekäyvistä puutteista johtuen, joita mainitulla hallintoalalla oli olemassa, on tietystikin tarvittu joitakin vuosia, ennenkuin tarmokkaasti suoritetun järjestely- ja uusimistyön hedelmät siellä ovat alkaneet suuremmassa määrässä näyttäytyä. Puhtaasti taloudellinen tulos kyseessäolevalta vuodelta 1921 kunnan sairashoidon alalla on näyttäytynyt semmoisena, että lisämäärärahoja ainoastaan merkityksettömän pieniin

määriin ja muutamiin harvoihin erikoismäärärahoihin on tarvittu, kun sitävastoin, jotain vähemmän tavallista kaupungin hallinnossa, suuria säästöjä, nousten kaikkiaan runsaasti 2 ½ miljoonaan markkaan, on tehty, minkä ohella tulopuolella tavataan huomattavia ylituloja, kaikkiaan Smk 1,670,000: —.

---

Kaupungin kirjanpäätöksen on revisionikonttori havainnut oikeaksi. — Kuten kaupungin kirjanpidosta ja »rahatoimikonttorin kertomuksesta kaupungin tileistä ja tilinpäätöksestä v. 1921» (siv. 93 ja 165—166) käy selville, näyttää *vuoden* tulos *vajausta Smk 3,367,953: 30.* Kun kumminkin edelliseltä vuodelta siirtyvä saldo on vuoden budjetissa laskettu Smk 7,000,000: — suuruiseksi vajaukseksi, mutta päättyi todellisuudessa ainoastaan Smk:aan 256,543: 75, siirtyy *lopputuloksena* seuraavalle vuodelle 1922 *Smk 3,375,502: 95* säästöä.

---

Kaikki kaupungin obligatiolainoihin kuuluvat, v. 1921 lunastetut obligatiot ja korkoliput on revisionikonttori laskenut ja on ne allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetöimänä ja sisällysmerkinnällä varustettuna jätetty säilöön rahatoimikonttorin holviin, samaten kun säädetty kertomus kaupungin nyttemmin vanhimman lainan, vesijohtolainan v:lta 1876 hoidosta, liitetään oheellisena tähän revisionikonttorin vuosikertomukseen. — Revisionikonttorin johtosäännönmukaisesti toimittamien kassatarkastuksien lukumäärä vuoden kuluessa oli *176*, ja on niiden kulusta laadittu pöytäkirjat, jotka täten jätetään vuositarkastajien huomioon.

Helsingin kaupungin Revisionikonttori:

**Gunnar Winter.**

---

## *Kertomus Helsingin kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1921.*)*

Keisarillisen senaatin toukokuun 17 p:nä 1876 julkaiseman päätöksen mukaisesti saa revisionikonttori, tarkastettuaan Helsingin kaupungin vesijohdon lunastamiseksi 1876 otetun 5 % lainan kirjanpidon ja hoidon vuodelta 1921, täten antaa seuraavan tarkastuskertomuksen.

Marraskuun 1 p:nä 1921 arvottiin 1 p:nä toukokuuta 1922 lunastettavaksi obligatioita yhteensä 68,500 markan määrä, nimittäin:

Litt. A. — Smk 1,000: — N:ot 16, 21, 48, 119, 133, 139, 188, 196, 214, 229, 247, 250, 287, 315, 316, 329, 333, 341, 369, 401, 435, 443, 449. = 23 kpl.

Litt. B. — Smk 500: — N:ot 28, 31, 53, 94, 137, 160, 185, 231, 259, 269, 303, 319, 323, 370, 406, 416, 440, 465, 483, 502, 504, 507, 514, 526, 542, 553, 556, 584, 587, 623, 635, 660, 676, 704, 710, 720, 779, 798, 801, 802, 809, 861, 936, 974, 984, 985, 996, 1021, 1037, 1060, 1104, 1171, 1225, 1261, 1266, 1279, 1288, 1290, 1292, 1332, 1334, 1378, 1388, 1413, 1417, 1441, 1457, 1459, 1479. = 69 kpl.

Litt. C. — Smk 200: — N:ot 63, 75, 87, 96, 111, 122, 172, 205, 215, 247, 253, 261, 281, 300, 301, 325, 357, 382, 383, 392, 396, 431, 440, 473, 524, 553, 571, 583, 584, 595, 598, 604, 613, 627, 638, 656, 671, 674, 678, 701, 717, 719, 737, 779, 871, 872, 884, 892, 908, 986, 1057, 1068, 1070, 1134, 1235. = 55 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamatta olevia obligatioita oli joulukuun viimeisenä 1920 ..... Smk 466,547: 25

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Vuonna 1921 lunastettiin: | | | | |
| Arvottuja obligatioita määrään ..... | Smk | 57,622: 50 | | |
| sekä erääntyneiden obligatioden korkolippuja ..... | » | 1,135: — | Smk | 58,757: 50 |
| Vastuusumma obligatioita $^{31}/_{12}$—21 | | | Smk | 407,789: 75 |
| Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamattomia obligatioita ..... | Smk | 30,424: 75 | | |
| vähennettyä lunastetut korkoliput ..... | » | 1,135: — | Smk | 29,289: 75 |
| on jälellä kuolettamatta | | | Smk | 378,500: — |
| Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimeisenä 1920 ..... | Smk | 2,390: — | | |
| Vuonna 1921 lunastettavaksi erääntyneet korkoliput ..... | » | 20,555: — | Smk | 22,945: — |
| Vuoden varrella lunastettiin korkolippuja | Smk | 21,117: 50 | | |
| siitä vähennettynä erääntyneiden obligatioiden korkoliput ..... | » | 1,135: — | | |
| | Smk | 19,982: 50 | | |
| vanhentuneet korkoliput..... | » | 10: — | Smk | 19,992: 50 |
| Lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja jäljellä | | | Smk | 2,952: 50 |

*) Revisionikonttorin suomentama.

Kaikki lainaan kuuluvat, vuoden varrella lunastetut obligatiot ja korkoliput luettiin revisionikonttorissa sekä pantiin allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetillä ja sisällyksen merkinnällä varustetussa kääreessä säilöön rahatoimikonttorin holviin.

Helsingin kaupungin Revisionikonttori, toukokuun 10 p:nä 1922.

**Gunnar Winter.**

*B. A. Hellmer.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Lausunto N:o 2 koskeva Helsingin kaupungin viranpitäjien palkanjärjestelyä.*

HELSINGIN
**RAHATOIMIKAMARI**

*Syyskuun 28 p:nä 1922.*

N:o 1531.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kesäkuun 7 päivänä tänä vuonna käsitellessään palkkalautakunnan joulukuun 29 päivänä 1921 antamaa mietintöä kaupungin viranpitäjien palkanjärjestelystä päätti Kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin ehdotuksesta lopullisesti ainoastaan siitä asian puolesta, joka käsitti viranpitäjien päätoimien palkanjärjestelyn, mutta lykkäsi päätöksen tekemisen muista sanotussa mietinnössä käsitellyistä kysymyksistä myöhemmäksi sekä kehoitti rahatoimikamaria antamaan lausuntonsa näistä asioista ennen kuluvan syyskuun loppua. Kamari jätti asian valmistelun keskuudestaan valitsemalleen valiokunnalle, joka nyttemmin on antanut liitteenä oheenpannun lausuntonsa. Tästä lausunnosta selviää, että valiokunta mainitsemiensa seikkojen perustalla ei vielä ole ennättänyt tehtävää suorittaa koko laajuudessaan, vaan ehdottaa, että tästä huolimatta lopullisesti käsiteltäväksi otettaisiin kiireellisin vielä päättämättömistä järjestelyehdotuksista, nimittäin kunnallisia sivuvirkoja koskeva. Kannattaen tätä ehdotusta saa kamari päätettäväksi alistaa, että kunnallisten sivuvirkain järjestely riippumatta mainituista päättämättömistä asioista välittömästi otettaisiin harkittavaksi.

Mitä palkkalautakunnan ehdotuksen sisällykseen tulee, saa rahatoimikamari viitata valiokunnan esittämään selostukseen. Valiokunta on kaikessa oleellisesti tullut samalle kannalle kuin palkkalautakunta ja ehdottanut ainoastaan joukon yksityiskohtaisia muutoksia, jotka koskevat aikamäärää ikäkorotusten maksamiselle sekä toimien luokittelua. Kamarissa on kuitenkin asian käsittelyssä itse pääkysymykseen nähden, s. o. kysymyksessä olevan järjestelyn sopivaisuudesta, ilmennyt erilaisia mielipiteitä. Kamarin enemmistö, herrat Heinonen, Björkenheim, Pulkkinen ja Karila, on ollut sitä mieltä, että kunnallisten virkailijain palkkojen järjestely tosin oli käynyt välttämättömäksi vakinaisiin virkailijoihin nähden, joiden palkkoja sentähden ehdottomasti oli ollut pakko korottaa, mutta että sellaista velvollisuutta sen sijaan ei löytynyt niihin virkailijoihin nähden, jotka hoitavat virkojaan sivutoimena muun toimeentulonsa yhteydessä. Oli nimittäin muistettava, että sivutoimien hoitajat olivat joko kunnan tai valtion tai yksityisten liikkeiden vakinaisia virkailijoita, joilla oli pääasiallisin toimeentu-

lonsa näistä vakinaisista viroista, sekä että näiden vakinaisten virkailijoittensa palkkaukset oli Helsingin kaupunki puolestaan jo tyydyttävästi järjestänyt, jota paitsi valtion vakinaisten virkailijoitten palkkausten korottaminen myös paraikaa oli eduskunnassa käsiteltävänä, joten sivutoimen hoitamisesta tulevan lisäpalkkion ei välttämättömästi tarvinnut olla suoranaisessa suhteessa elinkustannusten indeksiin tai yleiseen toimeentuloon. Lisäksi oli huomioonotettava, että sivutoimien pitäminen yleensä saattoi olla omiansa häiritsemään joko vakinaisen viran velvollisuuksien täyttämistä tai vähentämään työtehoa sivutoimen hoidossa eikä sentähden ollut aihetta edelleen kehittää sivutoimisysteemiä. Ei myöskään olisi näihin virkoihin liittyväin palkkojen korottaminen tarpeen vaatima, koska mitään vaikeuksia saada nykyisillä palkoilla toimet tyydyttävällä tavalla hoidetuiksi varmasti ei tulisi ilmaantumaan. Enemmistö ei senvuoksi katsonut olevan syytä käydä yksityiskohtaisesti tarkastamaan valiokunnan ehdotusta, vaan äänesti toimenpiteen hylkäämistä kokonaisuudessaan. Kamarin vähemmistö, kaupunginjohtaja Castrén sekä jäsenet Idström ja Salmio, eivät tahtoneet kylläkään kieltää oikeutusta siltä näkökannalta, että kunnallisten virkain hoitamista sivutehtävinä olisi supistettava, mutta katsoi, ettei ehdotettu järjestely asettaisi esteitä sensuuntaisille toimenpiteille. Ne virat, joista on kysymys, ovat jo tätä ennen olleet otettuina vakinaiseen menosääntöön, eivätkä ne mitenkään tulisi vakinaisemmiksi sen kautta että ne luokiteltaisiin ja että palkkaukset tulisivat riippuvaisiksi indeksilukujen vaihteluista. Virkoihin liittyvät palkkaedut, jotka tähän saakka ovat maksetut palkkana ja kalliinajanlisänä, ovat joka tapauksessa uudelleen järjesteltävät, ja silloin niitten korottaminen, vastaten sitä palkankorotusta, joka muille kaupungin viranpitäjille palkanjärjestelyn kautta on tullut osaksi, ei olisi muuta kuin kohtuullista. Vähemmistö yhtyi näin ollen valiokunnan ehdotukseen.

Yllä olevan perusteella saa rahatoimikamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

*että palkkalautakunnan tekemä ehdotus, milloin se koskee sivutoimien hoitajien palkkausten järjestelyä, hyljättäisiin.*

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Jarl W. Andersin.*

*Liite.*

*Helsingin Rahatoimikamarille.*

Rahatoimikamarin valitsemina tarkastamaan ja lausumaan mielemme palkkalautakunnan joulukuun 29 päivänä 1921 antamassa mietinnössä esittämistä, kaupungin viranpitäjäin yleistä palkanjärjestelyä koskevista asioista, joiden käsittelyn Kaupunginvaltuusto oli lykännyt toistaiseksi, on allekirjoittaneilla kunnia lausua seuraavaa:

Mainitut kysymykset koskevat n. s. sivuvirkain ja näihin liittyväin palkkaetujen järjestelyä, nykyisen eläkejärjestelmän uudistamista sekä erinäisiä muutoksia viranpitäjille myönnettyihin etuihin, niinkuin virkalomaan ja virkavapauteen.

Valiokunta, joka sai tehtävänsä hiljattain päättyneen kesän alussa, on väliin tulleiden kesälomien ja tästä johtuneen vaikeuden johdosta miehissä kokoontua tähän asti ehtinyt täydellisesti käsitellä ainoastaan asian alku puolen, toisin sanoin sivuvirkain järjestämistä koskevan ehdotuksen. Kun kuitenkin tämä erikoisasia valiokunnan mielestä olisi saatava mahdollisimman pian ratkaistuksi, jota vastoin muut tähän kuuluvat kysymykset, joista eritoten eläkejärjestelmää koskeva vaatii perinpohjaista valmistelua, eivät näy olevan yhtä kiireellistä laatua, on valiokunta katsonut sopivaksi jo nyt esittää kamarille tähänastisen työtuloksensa ja siten antaa kamarille tilaisuuden Kaupunginvaltuustolle tehdä esityksen puheenalaisen, useimpain viranpitäjäin kärsimättömästi odottaman toimenpiteen ratkaisusta.

Palkkalautakunnan ehdotuksen mukaan olisivat sellaiset vakinaiset toimet, jotka eivät anna hoitajilleen täyttä päivittäistä tointa ja joita tähän asti on hoidettu sivutoimina, luettava eri ryhmään ja asetettava osittain toisenlaisten määräysten alaisiksi kuin päätoimet. Ne luettaisiin erikoisesti niitä varten sovitettuun luokitusjärjestelmään ja niihin liittyisi pohjapalkka sekä palkankorotuksia määräajan palveluksesta. Nämä palkkaedut vaihtelisivat itsetoimivasti elinkustannusindeksilukujen vaihtelujen mukaan samoin kuin päävirkoihin liittyvät palkat. Ikäkorotuksia maksettaisiin 3, 6 ja 9 vuoden palveluksesta, kunakin kertana yhtä suuri määrä, ja ne olisivat alimmassa luokassa 10 % ja ylimmässä 5 % pohjapalkasta. Olennainen ero päätoimiin verraten esiintyy siinä, että sivuvirat eivät oikeuttaisi eläkkeeseen. Mietintöön liittyvästä luokitusehdotuksesta näkyy, mitkä toimet lautakunta on ajatellut tähän ryhmään kuuluviksi ja mihin luokkiin ne luettaisiin.

Palkanjärjestelyehdotuksesta kokonaisuudessaan aikaisemmin antamissaan lausunnoissa on kaupungin virastojen ja lautakuntain taholta sivuvirkain järjestelyä vastaan periaatteellisesti tehty ainoastaan se muistutus, että puuttuu määräyksiä sivuviran tuottamasta eläkkeestä (palkkalautakunnan kanta tässä asiassa käy kuitenkin selvästi ilmi sen perusteluista). Sitä vastoin on vaadittu yksityisiä virkoja monessa tapauksessa siirtämään ylempään luokkaan.

Valiokuntakin on erimielisyydettä havainnut palkkalautakunnan ehdotuksen periaatteellisesti huomiota ansaitsevaksi. Kun, niinkuin lautakunta huomauttaa, erinäiset vakinaiset virat eivät anna pitäjilleen täyttä tointa ja kun sellainen toimi niin ollen haitatta voidaan hoitaa muun toimen ohessa, jommoinen menettely on omansa vähentämään kaupungin menoja, näyttää tämän menettelyn järjestelmöiminen täysin oikeutetulta. Kohtuullisena täytyy pitää, että jossain määrin vähennetään virkoihin liittyviä palkkaetuja. Muistettava on, että aikaisemminkin on tehty ero pää- ja sivuvirkain välillä,

jälkimmäisten kalliinajanlisäys kun on laskettu alemman prosenttiluvun mukaan kuin edellisten. Toiselta puolen ei näy mitään voivan väittää sitä palkkalautakunnan lausumaa käsitystä vastaan, että tähänkin kuuluvain viranpitäjäin pysyminen virassa pitemmän aikaa olisi kaupungillle eduksi, minkätähden ei näihin virkoihin sovellettua ikäkorotusjärjestelmääkään olisi kokonaan poistettava. Valiokunta pitää oikeana, että näitä korotuksia sitä vastoin päävirkoihin verraten maksetaan vähempi prosenttimäärä, ja näyttää palkkalautakunnan ehdotus tässä kohden oikeaan osatulta. Paremman yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi valiokunta haluaa mainittuihin korotuksiin oikeutettuihin virkoihin nähden ehdottaa sen muutoksen, että korotukset maksettaisiin 3, 6 ja *10* vuoden kuluttua.

Komitea on pitänyt luonnollisena, että näihin virkoihin samoin kuin nyttemmin kaikkiin muihinkin kunnallisiin virkoihin sovelletaan liukuvaa palkkajärjestelmää. Tätä koskevan päätöksen pitäisi kuitenkin olla voimassa ainoastaan sen koeajan, mikä on määrätty päätoimiin nähden.

Kun valiokunnasta on näyttänyt sopivalta, että Kaupunginvaltuusto asiaa käsitellessään vahvistaisi eri palkkausasteikkoja vastaavat sekä pohjapalkat että ikäkorotukset, on valiokunta laatinut tätä varten tarpeelliset taulut.

Kysymykseen, onko sivuvirka oikeuttava eläkkeeseen vai ei, ei valiokunta ole katsonut tarpeelliseksi kajota tämän yhteydessä, vaan on ollut sitä mieltä, että se on sopiva käsitellä eläkejärjestelmän ehdotetun muutoksen yhteydessä.

Palkkalautakunnan laatiman puheenalaisten tointen luokitusehdotuksen arvostelu on tuottanut valiokunnalle melko suuria vaikeuksia. Valiokunta on yhtynyt palkkalautakunnan mietinnössä julkilausuttuun käsitykseen, että näillekin viranpitäjille on viime aikoina rahan alhaisen arvon johdosta maksettu liian vähäinen palkka, minkätähden paikkaetuja olisi kohtuuden mukaan korotettava. Eri viranomaisten esittämät toivomukset on tutkittu ja mikäli mahdollista otettu huomioon. Yksityiset toimet, jotka valiokunnan mielestä on parempi palkata yhteismäärärahasta, on luettelosta poistettu, mutta toisia on otettu sijaan. Valiokunnan työn tulos tältä kohden käy selville tähän liittyvästä luokitusehdotuksesta.

Siihen nähden, että päävirkain pitäjäin palkat järjesteltiin viime heinäkuun 1 päivänä sekä että palkkalautakunnalla lienee aikomus vahvistaa yhteismäärärahoista palkattujen viranpitäjäin korotetut palkat maksettaviksi takautuvasti samasta ajankohdasta, on valiokunta ollut sitä mieltä, että sivuvirkain pitäjillekin ehdotetun järjestelyn pitäisi olla voimassa mainitusta päivästä.

Kun valiokunnan luokitukseen ehdottamat muutokset useimmissa tapauksissa ovat tarkoittaneet siirtämistä ylempään luokkaan, kävisi valiokunnan ehdotus kaupungille hiukan kalliimmaksi kuin palkkalautakunnan ehdotus. Valiokunta ei ole ehtinyt laskea järjestelyn johdosta tarpeelliseksi tulevaa lisämäärärahaa, vaan ehdottaa, että kamari antaisi kansliansa toimeksi täydentää esitystä tältä kohden, ennenkuin se esitetään Kaupunginvaltuustolle.

Siinä tapauksessa että rahatoimikamari yhtyy valiokunnan mietintöön, tehnee kamari Kaupunginvaltuustolle esityksen, että se päättäisi:

> että kunnallisiin sivuvirkoihin on heinäkuun 1 päivästä 1922 tammikuun 1 päivään 1927 sovellettava liukuvan palkka-asteikon mukaista palkkausjärjestelmää ja viranpitäjäin luokitusta;
>
> että tämän oheinen luokitusjärjestelmä ja ikäkorotuksia osoittava taulu sekä kunnallisten sivuvirkojen luokitus vahvistetaan;

että sivuvirkoihin on sovellettava Kaupunginvaltuuston kesäkuun 7 päivänä tätä vuotta Helsingin kaupungin rahasääntöön merkityille viranpitäjille vahvistettua palkkaussääntöä, kuitenkin tässä kohden noudattamalla edellisessä ponnessa mainittuja tauluja ja luokitusta; sekä

että tarkoitukseen kuluvan vuoden tilierotuksesta osoitetaan tarvittava rahamäärä.

Helsingissä, syyskuun 27 päivänä 1922.

**Arthur Castrén.**

**G. Idström.** **Toivo Salmio.** **Jarl W. Andersin.**

---

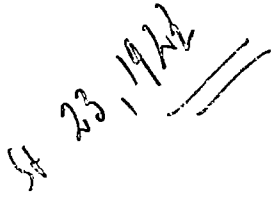

**Taulu, osoittava sivuvirkoihin liittyvät alkupalkat sekä ikäkorotukset eri palkkaluokissa ja eri hintatiloissa.**

| Luokka | Kuukausipalkka Helsingin kaupungin elinkustannusindeksin ollessa: | | | | | | | Luokka |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | I 750—849 | II 850—949 | III 950—1,049 | IV 1,050—1,149 | V 1,150—1,249 | VI 1,250—1,349 | VII 1,350—1,459 | |
| | Markkaa | | | | | | | |
| 1 | 225 | 250 | 275 | 300 | 325 | 350 | 375 | 1 |
| 2 | 300 | 335 | 365 | 400 | 435 | 465 | 500 | 2 |
| 3 | 375 | 415 | 460 | 500 | 540 | 585 | 625 | 3 |
| 4 | 450 | 500 | 550 | 600 | 650 | 700 | 750 | 4 |
| 5 | 565 | 625 | 685 | 750 | 815 | 875 | 935 | 5 |
| 6 | 675 | 750 | 825 | 900 | 975 | 1,050 | 1,125 | 6 |
| 7 | 790 | 875 | 960 | 1,050 | 1,140 | 1,225 | 1,310 | 7 |
| 8 | 900 | 1.000 | 1,100 | 1,200 | 1,300 | 1,400 | 1,500 | 8 |
| 9 | 1,015 | 1,125 | 1,235 | 1,350 | 1,465 | 1,575 | 1,685 | 9 |
| 10 | 1,125 | 1,375 | 1,375 | 1,500 | 1,625 | 1,750 | 1,875 | 10 |
| Luokka | Ikäkorotuksen kuukausimäärä Smk | | | | | | | Luokka |
| 1 | 22: 50 | 25: — | 27: 50 | 30: — | 32: 50 | 35: — | 37: 50 | 1 |
| 2 | 26: — | 29: — | 32: — | 35: — | 38: — | 41: — | 44: — | 2 |
| 3 | 30: — | 33: 50 | 36: 50 | 40: — | 43: 50 | 46: 50 | 50: — | 3 |
| 4 | 34: — | 37: 50 | 41: — | 45: — | 49: — | 52: 50 | 56: — | 4 |
| 5 | 37: 50 | 41: 50 | 45: 50 | 50: — | 54: 50 | 58: 50 | 62: 50 | 5 |
| 6 | 41: 50 | 46: — | 50: 50 | 55: — | 59: 50 | 64: — | 68: 50 | 6 |
| 7 | 45: — | 50: — | 55: — | 60: — | 65: — | 70: — | 75: — | 7 |
| 8 | 49: — | 54: — | 59: 50 | 65: — | 70: 50 | 76: — | 81: — | 8 |
| 9 | 52: 50 | 58: 50 | 64: — | 70: — | 76: — | 81: 50 | 87: 50 | 9 |
| 10 | 56: 50 | 62: 50 | 69: — | 75: — | 81: — | 87: 50 | 93: 50 | 10 |

## Sivuvirkain luokitus.

### 1 Palkkaluokka.

Nykyään ei mitään virkaa.

### 2 Palkkaluokka.

Työväenopisto: taloudenhoitaja.

### 3 Palkkaluokka.

Valmistava poika-ammattikoulu: johtaja.

### 4 Palkkaluokka.

Maistraatti: notaari oikeutettuna pöytäkirjan lunastukseen.
Ulosottolaitos: avustava toinen kaupunginvouti.
Kunnalliskoti: saarnaaja.
Tehtaankadun haarakirjasto: johtaja.
Puhtaanapitohallitus: sihteeri.

### 5 Palkkaluokka.

Holhouslautakunta: sihteeri.
Satamahallitus: sihteeri.

### 6 Palkkaluokka.

Terveydenhoitolautakunta: sihteeri.
Sairaalaylihallitus: sihteeri.
Kaupungin teknillisten laitosten hallitus: sihteeri.

### 7 Palkkaluokka.

Ulosottolaitos: kaupunginvoudin konttorin lainopillinen apulainen.
Palkkalautakunta: sihteeri.
Kaupungin yleisten töiden hallitus: sihteeri.

### 8 Palkkaluokka.

Raastuvanoikeus: alemman palkkaluokan sivilinotaari.
Ulosottolaitos: rikostuomioiden toimeenpanija.
Hermannin haarakirjasto: johtaja.
Töölön s:n: johtaja.

### 9 Palkkaluokka.

Oikeusaputoimisto: avustava oikeusneuvoja.
Kaupunginmuseo: johtaja.
Kaupunkikiinteistöt: kunnallisten työväenasuntojen isännöitsijä.

### 10 Palkkaluokka.

Raastuvanoikeus: rikosasiain notaari.
Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunta: tarkastaja.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

***Valiokunnan mietintö** ynnä ehdotukset Helsingin kaupungin köyhäinhoidon sekä kaupungin kunnalliskodin ju työlaitosten ohjesäännöiksi.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Köyhäinhoitohallituksen valmisteltua kesäk. 1 päivänä 1922 köyhäinhoidosta annetun lain 7 ja 76 §:äin säännösten perusteella ja Kaupunginvaltuustolle lähetettyä ehdotukset Helsingin köyhäinhoidon sekä kaupungin kunnalliskodin ja työlaitosten uusiksi ohjesäännöiksi sekä Rahatoimikamarin annettua ehdotuksista lausunnon, päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan mainitun vuoden joulukuun 20 päivänä antaa valiokunnalle, johon allekirjoittaneet valittiin, tehtäväksi tarkastaa yllämainittuja ehdotuksia. Valiokunta perustautui kuluvan tammikuun 4 päivänä ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Moringin. Päätettyään työnsä on valiokunnalla kunnia antaa allaoleva mietintö ja ehdotukset.

---

Valiokunta on katsonut päätehtäväkseen tutkia, ovatko laaditut ehdotukset sopusoinnussa köyhäinhoitolain säännösten kanssa. Tällöin on valiokunta havainnut että ehdotukset yleensä ovat laaditut mainitun lain säännösten mukaisesti. Hallituksen laatimassa köyhäinhoidon ohjesäännön ehdotuksessa on kuitenkin muuan säännös, joka kenties saattaa herättää epäilyä, nimittäin 15 § m) momentissa oleva säännös, joka sisältää että Rahatoimikamarin tulee hoitaa köyhäinhoidon hyväksi tehtyjä lahjoitusrahastoja, jota vastoin ehdotuksen 15 §:n n) momentin mukaan Köyhäinhoitolautakunnan asiana ainoastaan on jakaa rahastojen korot. Kirjelmässään Köyhäinhoitohallitus huomauttaa että tämän järjestelyn ovat aiheuttaneet käytännölliset syyt ja että puheenalaisten rahastojen hallinto oikeastaan olisi uskottava Köyhäinhoitolautakunnalle. Tätä käsitystä tukeakseen hallitus viittaa köyhäinhoitolakiin, jonka 11 §:n mukaan köyhäinhoitolautakunnan tulee huolehtia köyhäinhoitoon kuuluvien varojen ja omaisuuden hallinnosta. Valiokunta ei puolestaan kuitenkaan ole katsonut syytä olevan tulkita mainittua lainkohtaa niin laajasti, että se koskisi myöskin puheenalaisia rahastoja, koska näiden käyttä-

misestä ei määrää köyhäinhoitolaki tai sen nojalla annetut säännökset, vaan yksityisoikeudellista tietä syntyneiden lahjoituskirjojen säännökset. Valiokunta on siis sitä mieltä, että nämä rahastot, kuten hallitus on ehdottanut, voidaan säilyttää Rahatoimikamarin hallinnon alaisina.

Köyhäinhoitohallituksen laatimaan köyhäinhoito-ohjesäännön ehdotukseen on köyhäinhoitolaista otettu ne säännökset, jotka koskevat:

a) työvelvollisuutta (ehdotuksen 3 §; lain 56 §) ja köyhäinhoitoyhdyskunnan omaksi otettavaa avunsaajan omaisuutta (ehdotuksen 4 §; lain 53 §);

b) Köyhäinhoitolautakuntaan valittujen jäsenten toimikautta (ehdotuksen 8 § 3 mom.; lain 10 § 2 mom.) sekä Lautakunnan ja sen osastojen päätösvaltaisuutta (ehdotuksen 13 §:n 1 ja 2 mom.; lain 9 §); sekä

c) Köyhäinhoitolautakunnan tehtäviä (ehdotuksen 15 §:n mom. a) ja mom. i) osittain sekä mom. b), j), k), o) ja r); lain 11 § ja 60 § mom. 3).

Sen ohessa sisältää ehdotuksen 27 § viittauksen lain 69 §:n säännöksiin, jotka koskevat oikeutta valittaa Lautakunnan päätöksistä.

Kun yllä b) kohdassa olevain säännösten tarkoituksena on järjestää sellaisia kysymyksiä, jotka ylimalkaan järjestellään kunnallisissa johto- ja ohjesäännöissä ja kun a) kohdassa kosketellut säännökset ovat periaatteelliselta kannalta tärkeitä, on valiokunta katsonut niiden, samaten kuin 27 §:n säännöksen, olevan otettava ohjesääntöön, kuitenkin siten että a) kohtaan kuuluvat lainsäännökset, jotka ehdotuksessa on lyhennetty, sanan mukaisesti kerrottaisiin ohjesäännössä. Mitä tulee sitävastoin Köyhäinhoitolautakunnan laissa säädettyihin tehtäviin, olisi valiokunnan mielestä sopivampaa, että nämä, jotka ehdotuksessa luetellaan Köyhäinhoitolautakunnan muiden tehtävien ohella, ainoastaan määrättäisiin viittaamalla lain vastaaviin säännöksiin.

Hallituksen köyhäinhoito-ohjesäännön ehdotuksen 19 §:ää, jossa luetellaan Köyhäinhoitolautakunnan täytettävät virat, katsoo valiokunta olevan täydennettävä säännöksillä, jotka koskevat virkojen avonaisiksi julistamista ja ehdotusten tekemistä niiden täyttämiseksi.

Mikäli valiokunta on saanut tietää, ei Köyhäinhoitohallituksessa eikä sen osastojen kokouksissa tähän asti ole pidetty pöytäkirjaa, vaan ovat tehdyt päätökset merkityt hallituksen ja osastojen esityslistojen tätä varten laadittuun sarekkeeseen. Siihen katsoen että erityisesti osastoissa käsiteltävien asioiden suuri luku aiheuttaisi tuntuvan työn lisäyksen siinä tapauksessa että siirryttäisiin täydelliseen pöytäkirjanpitoon ja kun tähän asti noudatettu menettelytapa tiettävästi ei ole aiheuttanut haittoja, ei valiokunta ole tahtonut ehdottaa siihen mitään muutosta. Valiokunnan käsityksen mukaan pitäisi kuitenkin ohjesääntöön tästä ottaa nimenomainen määräys.

Rahatoimikamarin ehdotukseen esittämät muutokset on valiokunta muilta kohdin hyväksynyt paitsi mikäli koskee toimitusjohtajan ja johtajan apulaisten lausuntojen muotoa sellaisissa kysymyksissä, joita Köyhäinhoitolautakunnan osas-

tot käsittelevät. Samaten kuin Köyhäinhoitohallitus katsoo valiokuntakin että nämä lausunnot olisi annettava kirjallisesti.

Paitsi yllämainittuja muutoksia on valiokunta katsonut ohjesääntöehdotusten olevan useissa kohdin toisin muodosteltava, minkä vuoksi valiokunta on tehnyt uudet ehdotukset sekä köyhäinhoidon että kunnalliskodin ja työlaitosten ohjesäännöiksi. Ne asialliset muutokset ja lisäykset, jotka tällöin on havaittu tarpeellisiksi ja joita edellä ei ole kosketeltu, eivät valiokunnan käsityksen mukaan kaipaa enempiä perusteluja.

Valiokunnan köyhäinhoito-ohjesäännön ehdotuksen 16—28 §:t vastaavat Köyhäinhoitohallituksen ehdotuksen 15—27 §:iä. Samalla kun on poistettu Köyhäinhoitohallituksen ehdotuksen 15 §:n yllämainitut säännökset (valiokunnan ehdotuksen 16 §), on tämän pykälän muut momentit sijoitettu toisin.

Ylläesitetyn nojalla pyytää valiokunta kunnioittaen esittää,

*että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi valiokunnan uudestaan valmistamat ehdotukset Helsingin kaupungin köyhäinhoidon sekä kaupungin kunnalliskodin ja työlaitosten ohjesäännöiksi sekä alistaisi ehdotukset maaherran tutkittaviksi ja vahvistettaviksi.*

Helsingissä, tammikuun 7 päivänä 1923.

**K. A. Moring.**

**K. J. Aalto.** **Jenny af Forselles.**

**J. Ax. Levonius.** **Johan Virtanen.**

*Einar Cavonius.*

---

## Vastalause.

Valiokunnan Helsingin kaupungin köyhäinhoidon ohjesääntöehdotuksen 3 ja 4 §:t sekä 8 §:n 3 momentti ja 13 §:n 1 ja 2 momentit toistavat kokonaan tai osittain kesäkuun 1 päivänä 1922 köyhäinhoidosta annetun lain 56 ja 53 §:äin sekä 10 §:n 2 momentin ja 9 §:n sisällyksen. Ehdotuksen 28 § on ainoastaan viittaus mainitun lain 69 §:ään. Saattaa joskus olla systemaattisista syistä aihetta johtosääntöön ottaa jonkun lain pykälä. Useammin tämä tapahtuu siten että lain pykälään lisätään yksityiskohtaisempia säännöksiä. Näitä syitä ei ole olemassa esillä ole-

vassa tapauksessa. Köyhäinhoitolaki sisältää 78 §:ää. Yllämainittujen pykäläin luku on 5. Edelleen sisältyy ohjesääntöön viittauksia erinäisiin pykäliin, kun taas toisten pykäläin sisällys on jo otettu ohjesääntöön lisäyksellä, kenen asiana on suorittaa niissä säädettyjä velvollisuuksia. Enintä osaa köyhäinhoitolain säännöksistä ei kuitenkaan ole ensinkään kosketeltu esillä olevissa johtosäännöissä. Ei edes lain tärkeimpiä säännöksiä ole kosketeltu ohjesäännöissä. Siten esimerkiksi sisältävät 20, 21, 38, 39, 58 ja 59 §:t erittäin tärkeitä säännöksiä. Jotta puheena oleva köyhäinhoidon ohjesääntö jollakin tavalla voisi korvata asetuskokoelman sen numeron, joka sisältää köyhäinhoidosta annetun lain, on esillä oleva ohjesääntö tehtävä monin verroin laajemmaksi. Yllä esitetyn perusteella pyydän täten ehdottaa,

*että Helsingin kaupungin köyhäinhoidon ohjesääntöehdotuksesta 3 ja 4 §:t, 8 §:n 3 momentti, 13 §:n mom:t 1 ja 2 sekä 28 § poistettaisiin;*

*että 13 §:n 3 momentti siirrettäisiin lähinnä edelliseen pykälään;* sekä

*että tämän johdosta tehtäisiin tarpeellinen pykäläin numerojärjestyksen muutos.*

Helsingissä tammikuun 8 päivänä 1923.

**K. A. Moring.**

Ylläolevaan vastalauseeseen yhtyy

**Jenny af Forselles.**

*Lite I.*

*Valiokunnan ehdotus:*

# Helsingin kaupungin köyhäinhoidon ohjesääntö.

## I LUKU.

*Köyhäinhoidon huoltamisen yleiset perusteet.*

1 §.

Köyhäinhoidosta Helsingin kaupungissa huolehtii kaupunginvaltuuston valitsema köyhäinhoitolautakunta 1 päivänä kesäkuuta 1922 annetun köyhäinhoitolain ja tämän ohjesäännön mukaisesti.

2 §.

Helsingin kaupungin köyhäinhoidon tehtävänä on hankkia hoitoa ja elatusta henkilöille, joihin nähden voimassa olevan köyhäinhoitolain mukaan kunnalla on sellainen velvollisuus.

Sitä paitsi tulee köyhäinhoidon, kaupunginvaltuuston tarkemmin määrättävällä tavalla, koettaa ehkäistä köyhäinavun tarvetta ja siinä erittäinkin kiinnittää huomiota alaikäisten kasvattamiseen kunnon kansalaisiksi.

3 §.

*Joka itse on saanut taikka jonka vaimolle tahi alaikäiselle lapselle on annettu köyhäinhoitoa, on velvollinen, jos kunta ei siitä muuten saa köyhäinhoitolain 51—53 §§:n mukaan tulevaa korvausta, tekemään työtä joko työlaitoksessa tahi sen ulkopuolella.*

*Jos työvelvollinen ei noudata köyhäinhoitolautakunnan määräystä saapua työhön, haettakoon virka-apua hänen työlaitokseen tuomisekseen poliisiviranomaiselta taikka, ellei korvausvelvollisuutta ole lainvoiman saaneella päätöksellä vahvistettu, maaherralta. Viimeksimainitussa tapauksessa voi köyhäinhoitolautakunta, jos on syytä varoa, että työvelvollinen karkaa taikka piileilee, saada poliisiviranomaiselta virka-apua hänen pidättämisekseen.*

4 §.

*Kun joku on joutunut täyden köyhäinhoidon varaan, jonka tarpeen voi otaksua kestävän koko hänen loppuikänsä, ottakoon köyhäinhoitolautakunta haltuunsa hoidettavalla silloin olevan tahi hänelle sittemmin tulevan omaisuuden ja käyttäköön sitä hänen hoitokustannustensa korvaamiseen. Hoidettava saakoon kuitenkin pitää hartauskirjansa ja muut hartaudenharjoittamiseen tarvittavat esineet, vihkimä- ja kihlasormuksensa sekä työkalunsa ynnä muut pienemmät kapineet, joilla pääasiallisesti on arvoa vain hoidettavalle.*

## II LUKU.

*Köyhäinhoidon eri lajit.*

5 §.

Köyhäinhoitoa annetaan:
a) avustamalla tarveaineilla, rahalla tahi kustantamalla sairashoitoa kodissa;
b) *sijoittamalla elätteelle;*
c) täysihoidolla Helsingin kaupungin kunnalliskodissa tahi *pitämällä sairaalassa tahi* muussa laitoksessa; sekä
(*Poist.*)
d) työtä vastaan kunnan työlaitoksessa.

6 §.

Apuatarvitseva annettakoon hoidettavaksi ainoastaan henkilölle, jonka köyhäinhoitolautakunta toimeenpanemassaan tutkimuksessa on havainnut kykeneväksi pitämään hoidokista huolta *tähän tarkoitukseen sopivassa* kodissa.

7 §.

Köyhäinhoidon huostaan otettu alaikäinen, joka kodin ulkopuolella on hoidon tarpeessa, on luovutettava lastensuojelulautakunnalle.

Samoin on alaikäinen, joka on sokea, kuuromykkä, raajarikko, tylsämielinen, pahantapainen tahi muun tuollaisen virheen tai vian vaivaama, ilmoitettava lastensuojelulautakunnalle toimitettavaksi saamaan opetusta ja ohjausta erityisessä laitoksessa.

## III LUKU.

*Köyhäinhoidon hallinto ja tarkastus.*

8 §.

Köyhäinhoitolautakuntaan kuuluu vähintäin *kahdeksantoista* jäsentä sekä *yhtä monta* varajäsentä kaikki kaupunginvaltuuston valitsemia.

Jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto vuosittain puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Jäsenet ja varajäsenet valitaan kolmeksi vuodeksi ja eroaa heistä vuosittain kolmasosa siinä järjestyksessä, kuin heidät on valittu.

Jos jäsen eroaa sinä aikana, joksi hänet on valittu, niin astuu hänen varajäsenensä hänen sijaansa. *Sama on asianlaita* kun jäsen tilapäisesti sairauden tahi muun syyn takia on estetty.

*Köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtaja nauttii kaupunginvaltuuston määräämää vuosipalkkiota. Lautakunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän kokoukselta.*

Köyhäinhoitolautakunnan kokouksissa ovat velvolliset olemaan saapuvilla toimitusjohtaja ja sihteeri. Kaikki köyhäinhoidon alaiset virkailijat ovat velvolli-

set käskystä *saapumaan* köyhäinhoitolautakunnan *kokouksiin*. Apulaisjohtaja, kunnalliskodin johtaja sekä kassa- ja tiliviraston kamreeri ovat muutenkin oikeutettuja olemaan saapuvilla.

9 §.

*Puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, jäsenten ja varajäsenten vaalikelpoisuudesta sekä valitun oikeudesta* kieltäytyä toimesta on voimassa mitä kaupunkien kunnallislaissa siinä kohden on kaupunginvaltuusmiehistä säädetty.

10 §.

Köyhäinhoitolautakunta kokoontuu joko kokonaisuudessaan tahi osastoittain.

11 §.

Köyhäinhoitolautakunta kokonaisuudessaan kokoontuu varsinaiseen kokoukseen kunkin kuukauden ensimmäisenä maanantaina. Pyhän sattuessa pidetään kokous seuraavana arkipäivänä.

Ylimääräiseen kokoukseen kokoontuu köyhäinhoitolautakunta puheenjohtajan *tahi, hänen ollessaan estyneenä, varapuheenjohtajan* kutsusta.

Vuoden ensimmäisessä kokouksessa *tulee köyhäinhoitolautakunnan:* (*poist.*)

a) jakaa kaupungin niin moneen tarkastuspiiriin kuin tarve vaatii;
b) *valita* keskuudestaan kunkin piirin johtaja;
c) *jakaantua* vähintäin viiteen osastoon, johon kuuluu vähintäin *kolme* jäsentä;
d) *valita yksi* tahi *useampi johtokunta* köyhäinhoidon *eri* laitoksille; sekä
e) *valita* osastojen ja johtokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

12 §.

Köyhäinhoitolautakunnan osastot kokoontuvat vähintään kerran kuukaudessa.

Osastot käsittelevät ainoastaan avustuksen myöntämistä koskevia asioita. Ennenkuin osasto päättää asian, on siitä hankittava toimitusjohtajan tai asianomaisen apulaisjohtajan kirjallinen lausunto.

13 §.

Köyhäinhoitolautakunta kokonaisuudessaan on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa sen jäsenistä on saapuvilla.

Köyhäinhoitolautakunnan osasto on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla.

Osaston päätös, kun toimitusjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi, on alistettava köyhäinhoitolautakunnan ratkaistavaksi.

14 §.

Äänestyksessä ratkaisee enemmistö. Jos äänet käyvät tasan, tulee päätökseksi puheenjohtajan kannattama mielipide.

15 §.

*Köyhäinhoitolautakunnan ja sen osastojen kokouksia varten on laadittava esityslistat, sisältävät selonteon käsiteltävistä asioista. Esityslistaan on merkittävä kokouksessa läsnäolevat jäsenet ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyesti perusteltuina, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Päätöksestä äänestettäessä on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti esityslistaan merkityksi.*

16 §.

Köyhäinhoitolautakunnan velvollisuutena on, *paitsi mitä köyhäinhoitolain 11 §:ssä ja 60 §:n 3 mom:ssa säädetään:*

(*Poist.*)

*a*) kun puutetta näyttää olevan olemassa tahi tulossa, mutta köyhäinhoitoa ei ole haettu, ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin, erittäinkin niihin alaikäisiin nähden, jotka eivät kotonaan saa asianmukaista hoitoa tahi joiden toimeentulo joutuu uhanalaiseksi elättäjän juoppouden, laiskuuden tahi huolettomuuden takia;

*b*) hankkia selvitys siitä, onko avunnauttijan elatus toisen köyhäinhoitoyhdyskunnan, valtion tahi sellaisen yksityishenkilön velvollisuutena, joka kykenee tämän velvollisuutensa täyttämään, sekä heti ryhtyä toimiin asianomaisten velvoittamiseksi täyttämään velvollisuutensa tässä kohden;

*c*) huolehtia siitä, että työkykyiset korvausvelvolliset henkilöt, jotka laiminlyövät velvollisuutensa, otetaan (*poist.*) työlaitokseen;

*d*) hoidokkia elätteelle annettaessa tehdä kirjallinen sopimus, jossa on sellaisia tarkkoja määräyksiä elätteelle annetun huolenpidosta, kuin hänen terveydentilaansa, ikäänsä, tietoihinsa tahi muuhun nähden harkitaan tarpeelliseksi;

*e*) jos avunsaaja osottaa sellaisen mielisairauden merkkejä, joka vaatii sairaalahoitoa, viipymättä toimittaa hänet mielisairaalaan;

*f*) kun puutteen- ja hädänalaista henkilöä kohtaa tauti, joka vaatii ottamaan hänet sairaalaan, antaa maksusitoumus sairassijasta etupäässä kunnan tahi valtion sairaalaan;

*g*) Meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventtaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden valvoa sekä Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosäännössä että köyhäinhoitolautakunnan kassaviraston johtosäännössä olevien määräysten noudattamista.

(*Poist*).

*h*) pyrkiä sellaiseen yhteistyöhön viranomaisten ja järjestöjen kanssa, joiden toiminnalla on yhteyttä köyhäinhoidon kanssa, että kunnan edut sen elatusvelvollisuuteen nähden tulevat huomioon otetuiksi;

*i*) kaikista rahatoimikamarin hoitamista köyhäinhoidon hyväksi tehdyistä lahjoituksista pitää täydellistä luetteloa, jossa mainitaan antajan nimi, aika, milloin lahjoitus on tehty, sekä lahjoituksen määrä, laatu ja tarkoitus, sekä vuosittain vaatia rahatoimikamarilta tilitys lahjoituksien hoitamisesta;

*j*) jakaa lahjoituksien korot antajain määräysten mukaisesti;

*k*) taksoitusviranomaisille vuosittain ennen helmikuun loppua antaa (*poist.*) ilmoitus köyhäinhoitolautakunnan holhouksen alaisista henkilöistä;

*l*) *panna täytäntöön alaansa kuuluvat, kaupunginvaltuuston päättämät toimenpiteet;*

*m*) *antaa köyhäinhoidosta kertomus; sekä*

*n*) kahdessa tahi useammassa kaupungin suomen ja ruotsin kielisessä sanomalehdessä saattaa tiedoksi missä köyhäinhoitokansliat sijaitsevat ja minä aikoina ne ovat avoinna sekä 11 §:ssä mainittujen piirien rajat ynnä piirijohtajien nimet ja osoitteet.

17 §.

Kun suurempi määrä köyhiä on annettu elätteelle maaseudulle samaan kuntaan, tulee köyhäinhoitolautakunnan asettaa elätteelle annettujen asianmukaista hoitoa lähinnä valvomaan paikallisasiamiehiä, joiden on määrätystä palkkiosta täytettävä tehtävänsä heille annetun johtosäännön mukaisesti.

Jos kuntaan on elätteelle annettu ainoastaan muutamia köyhiä, tulee köyhäinhoitolautkunnan ryhtyä sellaisiin toimiin, että sen paikkakunnan asianomainen köyhäinhoitoviranomainen, missä elätteelle annettu oleskelee, tarpeen mukaisesti tarkastaa näiden hoitoa.

18 §.

Köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajan ja hänen estettynä ollessa varapuheenjohtajan velvollisuutena on, *paitsi mitä köyhäinhoitolain 12 §:ssä säädetään:*

a) lautakunnan kokouksissa johtaa keskusteluja ja esitellä asiat sekä allekirjoittaa lähtevät toimituskirjat;

b) valvoa kunnan köyhäinhoitolaitoksia; sekä

c) muutoin katsoa, että lautakunnan ja osastojen päätökset pannaan täytäntöön, että köyhäinhoidon plveluksessa olevat henkilöt täyttävät tehtävänsä sekä että järjestystä ja säästäväisyyttä noudatetaan köyhäinhoidossa.

19 §.

Köyhäinhoidon toimitusjohtajan, *apulaisjohtajat*, köyhäinhoitolautakunnan sihteerin, Helsingin kaupungin kunnalliskodin johtajan sekä köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreerin valitsee kaupunginvaltuusto virkojen oltua lautakunnan toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavina ja sen annettua lausunnot hakijoista. Kaupunginvaltuuston asia on näille virkailijoille antaa tarkemmat johtosäännöt.

20 §.

*Kanslian johtajat ja apujohtajat, rekisteritoimiston johtajan, kirjaajan, tarkastajat, diakonissat ja muut huoltajat, kunnalliskodin apulaisjohtajan ja konttoristit, työlaitosten esimiehet, kunnalliskodin ylihoitajattaren, osastonhoitajattaret, sairaanhoitajattaret, emännöitsijän ja käsitöiden johtajattaret, pesulaitoksen johtajattaren sekä köyhäinhoidon kassa- ja tililaitoksen kirjanpitäjän, kassanhoitajan ja apulaiskassanhoitajat kuin myöskin muutkin virkailijat valitsee köyhäinhoitolautakunta, mikäli ei muualla ole toisin säädetty. Kanslian ja rekisteritoimiston johtajain virat on sitä ennen lautakunnan toimesta julistettava kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettaviksi.*

*Tässä pykälässä mainituista viroista täytetään kunnalliskodin, työlaitosten ja pesulaitoksen virat kunnalliskodin johtokunnan ehdotuksesta, kun sitä vastoin köyhäinhoidon kassa- ja tililaitoksen virat täytetään sanotun laitoksen kamreerin ehdotuksesta.*

*Kaikkia tässä pykälässä mainittuja virkoja täytettäessä on toimitusjohtajan lausunto hankittava.*

(*Poist.*) Osaston puheenjohtajan tahi piirinjohtajan esityksestä otetaan palkattomia köyhäinluonakävijöitä tarpeen mukaan.

Köyhäinhoitolautakunnan on annettava johtosäännöt tässä pykälässä mainituille virkailijoille.

21 §.

Toimitusjohtajan, jolla ei saa olla muuta virkatointa eikä siihen verrattavaa tehtävää, tulee lähinnä köyhäinhoitolautakunnan alaisena johtaa kaupungin köyhäinhoitoa sekä sentähden panna huolellista huomiota kaikkeen, mikä yhdyskunnan yleistä köyhäinhoitoa koskee, edistää sen johdonmukaista toimintaa ja terveellistä kehitystä, valvoa köyhäinhoitoyhdyskunnan oikeutta ja parasta, panna köyhäinhoitolautakunnan päätökset toimeen, ellei se voimassa olevain määräysten tahi lautakunnan päätöksen mukaan kuulu toisen tehtäviin, katsoa että köyhäinhoidon virka- ja palvelusmiehet täyttävät tehtävänsä, sekä muutoin suorittaa köyhäinhoitolautakunnan hänelle antamat toimet.

22 §.

Apulaisjohtaja ottaa osaa toimitusjohtajan tehtäviin kaupunginvaltuuston hyväksymän johtosäännön mukaan.

23 §.

Sihteerin, jonka tulee omata lainopillinen sivistys, tulee huolehtia köyhäinhoitolautakunnan kirjeenvaihdosta, valvoa lautakunnan etua ja oikeutta köyhäinhoitoa koskevissa oikeudenkäyntiasioissa, avustaa lautakuntaa lainopillisissa kysymyksissä sekä muutoin suorittaa lautakunnan hänelle antamat tehtävät.

24 §.

Kunnalliskodin johtaja, jolla ei saa olla muuta virkatointa eikä siihen verrattavaa tehtävää, johtaa kaupungin kunnalliskotia ja sen yhteydessä olevia laitoksia *sekä* on velvollinen huolellisesti valvomaan, että laitosten oikeutta ja parasta vaarinotetaan, että järjestystä, siisteyttä ja siveellisyyttä niissä noudatetaan sekä että hänen alaisensa ja hoidokit täyttävät tehtävänsä.

25 §.

Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreerin tulee valvoa kassalaitoksen huostassa olevia köyhäinhoitolautakunnan rahavaroja, pitää huolta lautakunnan tileistä sekä avustaa lautakuntaa sille kuuluvan tilityksen tekemisessä.

26 §.

Tarkastajat, huoltajat ja palkattomat köyhäinluonakävijät *ovat lautakunnalle apuna sen* (*poist.*) avustavassa ja ehkäisevässä köyhäinhoitotyössä sekä kerjuun ehkäisemisessä.

27 §.

Köyhäinhoitoa hakiessa tulee avunhakijan itse tahi asiamiehen kautta ilmoittautua sen köyhäinhoitokanslian johtajalle, jonka toimipiirissä hän asuu. Tällainen anomus voidaan myös esittää köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajalle tai sille lautakunnan jäsenelle, jonka piirissä hän asuu. Kanslianjohtaja hankkii tarkat tiedot avunhakijan perhe- ja kotioloista sekä avuntarpeesta. Tutkimuspöytäkirjaan on myös merkittävä hakijan toivomus pyytämäänsä avustukseen nähden, ollen hakijalla oikeus asiakirjoihin liittää kirjallinen hakemus, minkä jälkeen asianomainen piirinjohtaja niin pian kuin mahdollista esittelee asian osastokokouksessa.

28 §.

Köyhäinhoitolautakunnan päätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä siitä valitus maaherralle kuten köyhäinhoitolain 69 § lähemmin määrää.

---

*Liite II.*

*Valiokunnan ehdotus:*

## Helsingin kaupungin kunnalliskodin ohjesääntö.

1 §.

Kunnalliskodin tarkoituksena on ottaa hoitoonsa sellaisia Helsingin kaupunkiin kuuluvia köyhiä, jotka korkean iän, raihnauden tahi muun syyn takia ovat jatkuvan hoidon tarpeessa. Poikkeustapauksissa voidaan pakottavan tarpeen vallitessa muitakin hädänalaisia sinne ottaa. Kunnes mahdollisesti *tulee perustetuksi* sopiva laitos, voidaan kunnalliskotiin rajoitetuksi ajaksi ottaa hoidettavaksi äitejä rintalapsineen.

2 §.

*Määräyksen* kunnalliskotiin ottamisesta antaa köyhäinhoitolautakunnan päätöksen mukaan toimitusjohtaja tahi joka häntä edustaa.

3 §.

Kunnalliskodin hallintoa varten asettaa köyhäinhoitolautakunta vuosittain johtokunnan, johon kuuluu *kolme* jäsentä ja kaksi varajäsentä. Johtokunnan käsittelyihin ovat myös toimitusjohtaja ja kunnalliskodin johtaja oikeutetut ottamaan osaa, mutta ei kuitenkaan päätöksiin.

4 §.

Johtokunta, joka kokoontuu vähintäin kerran kuukaudessa, on päätösvaltainen kolmen jäsenen läsnäollessa.

5 §.

Johtokunnan tehtäviin kuuluu:

huolehtia laitoksesta, sen rakennuksista ja muusta omaisuudesta;

katsoa että laitoksen hoidokit nauttivat tarpeellista hoitoa ja niitä etuja, joista köyhäinhoitolautakunta erikoisesti määrää, sekä valvoa että laitoksessa vallitsee järjestys, siisteys ja siveellisyys;

yhdessä laitoksen lääkärin kanssa järjestää laitoksen ruuanpito, jolloin on huomioonotettava paitsi tarpeellista säästäväisyyttä että ruoka on terveellistä ja riittävää;

mikäli tarkoitukseen riittää määrärahoja, päättää laitokselle tarpeellisen kaluston ja tarveaineiden ostosta, sikäli kun sitä ei ole jätetty johtajan tehtäväksi;

köyhäinhoitolautakunnalle ennen 15 päivää syyskuuta tehdä ehdotus seuraavan vuoden meno- ja tuloarvioksi samoinkuin muutenkin tarpeen vaatiessa tehdä lautakunnalle ehdotuksia laitokselle tarpeellisista määrärahoista;

tehdä *esitys* köyhäinhoitolautakunnalle niiden *kunnalliskodin* virkailijoiden nimittämisestä, joiden nimittäminen köyhäinhoidon ohjesäännön mukaan kuuluu kaupunginvaltuustolle tahi köyhäinhoitolaukunnalle, *sekä eron tahi loman myöntämisestä tuollaisille virkailijoille; kuin myöskin*

*ratkaista* laitoksesta poispyrkivien anomukset.

6 §.

*Paitsi köyhäinhoidon ohjesäännön 19 ja 20 §§:ssä mainittuja virkailijoita palkataan kunnalliskotiin tarpeellinen henkilö- ja palveluskunta.*

7 §.

*Hoidokkien sijoittaminen eri osastoihin ja huoneisiin tapahtuu johtajan määräyksestä köyhäinhoitolain 28 §:n säännösten mukaisesti.*

8 §.

Kunnalliskodissa hoidettavien luterilaiseen uskontokuntaan kuuluvien henkilöiden sielunhoitoa varten palkkaa köyhäinhoitolautakunta papin, joka työskentelee lautakunnan ohjeiden mukaan.

Toiseen uskontokuntaan kuuluvan hoidokin sielunhoidosta tulee johtokunnan huolehtia sopivalla tavalla.

9 §.

Kaupunginvaltuusto määrää köyhäinhoitolautakunnan esityksestä kunnalliskodin terveyden- ja sairashoidosta.

10 §.

Jos hoidokki sairastuu vaikeampaan tautiin, on johtajan huolehdittava hänen siirtämisestään sairaalaan tahi erikoiselle sairasosastolle.

11 §.

Kunnalliskodin hoidokkien tulee johtajan määräysten mukaisesti suorittaa heille sopivia töitä; kehoitukseksi voi johtaja ahkerille ja tunnollisille jakaa ahkeruusrahoja johtokunnan vahvistamien ohjeiden mukaan.

12 §.

Jos kunnalliskotiin otettu henkilö kieltäytyy noudattamasta niitä määräyksiä, jotka johtokunta tahi johtaja on antanut järjestyksen, siisteyden ja siveellisyyden ylläpitämiseksi laitoksessa, tahi jos sellainen henkilö muuten osoittaa uppiniskaisuutta, vallattomuutta, epäsäännöllisyyttä tahi röyhkeyttä eikä hän ota nuhteesta ojentuakseen, olkoon johtaja oikeutettu vähentämään hänelle tulevia etuisuuksia, sikäli kun voimassa oleva köyhäinhoitolaki *sen sallii*.

Ellei hoidokki ota näistä toimenpiteistä ojentuakseen, antakoon kunnalliskodin johtokunta hänelle varoituksen pöytäkirjaan. Jos siitä ei seuraa ojennusta, antakoon köyhäinhoitolautakunta määräyksen hänen siirtämisestään työlaitokseen tahi tehköön siitä ilmoituksen maaherralle.

13 §.

Hoidokki, joka katsoo tulleensa väärän kohtelun alaiseksi, tehköön siitä valituksen johtajalle tahi, jos siten ei saada muutosta, joko jollekin johtokunnan jäsenelle tahi toimitusjohtajalle.

---

*Liite III.*

*Valiokunnan ehdotus:*

## Helsingin kaupungin työlaitosten ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupunki ylläpitää työlaitoksia sekä miehiä että naisia varten.

2 §.

Työlaitoksiin otetaan etupäässä sellaisia henkilöitä, jotka voimassa olevan köyhäinhoitolain mukaan ovat velvolliset työllään korvaamaan heille itselleen, vaimoilleen tahi alaikäisille lapsilleen annetun hoidon, mutta voidaan niihin myös köyhäinhoitolautakunnan harkinnan mukaan ottaa sellaisia hädänalaisia, työkykyisiä, Helsingin kaupungin köyhäinhoitoyhdyskuntaan kuuluvia henkilöitä, jotka siihen suostuvat, kuten myös sellaisia laitoshoitoa tarvitsevia työkyvyttömiä henkilöitä, joita ei sopivasti voida sijoittaa kunnalliskotiin tahi johonkin muuhun sen kaltaiseen laitokseen.

3 §.

*Määräyksen* työlaitokseen ottamisesta antaa köyhäinhoitolautakunnan päätöksen mukaan toimitusjohtaja tahi joka häntä edustaa.

4 §.

Työlaitosten hallinnosta huolehtii Helsingin kaupungin kunnalliskodin johtokunta. Työlaitosten johtajana on kunnalliskodin johtaja.

5 §.

Johtokunnan tehtäviin kuuluu:

huolehtia laitoksista, niiden rakennuksista ja muusta omaisuudesta;

katsoa että laitoksien hoidokit nauttivat tarpeellista hoitoa ja niitä etuja, joista köyhäinhoitolautakunta erikoisesti määrää, sekä valvoa että laitoksissa vallitsee järjestys, siisteys ja siveellisyys;

yhdessä laitoksien lääkärin kanssa järjestää ruuanpito, jolloin on huomioonotettava paitsi tarpeellista säästäväisyyttä että ruoka on terveellistä ja riittävää;

mikäli tarkoitukseen riittää määrärahoja, päättää laitokselle tarpeellisen kaluston ja tarveaineiden ostosta, sikäli kun sitä ei ole jätetty johtajan tehtäväksi;

köyhäinhoitolautakunnalle ennen 15 päivää syyskuuta tehdä ehdotus seuraavan vuoden meno- ja tuloarvioksi samoinkuin muutenkin tarpeen vaatiessa tehdä lautakunnalle ehdotuksia laitoksille tarpeellisista määrärahoista;

tehdä *esitys* köyhäinhoitolautakunnalle niiden virkailijoiden nimittämisestä, joiden nimittäminen köyhäinhoidon ohjesäännön mukaan kuuluu kaupunginvaltuustolle tahi köyhäinhoitolautakunnalle, *sekä eron tahi loman myöntämisestä tuollaisille virkailijoille;*

*ratkaista* laitoksista poispyrkivien anomukset, *kuitenkin siten, että* köyhäinhoitoyhdyskunnalle velkaa olevia henkilöitä koskevat päätökset ovat (*poist.*) alistettavat köyhäinhoitolautakunnan harkittavaksi;

*määrätä* perusteet työvelvollisten hoidokkien työn arvioimista varten;

kunnan oikeutta silmällä pitäen ryhtyä toimenpiteisiin auttaakseen työkykyisiä hoidokkeja itsensä elättämisessä.

6 §.

*Paitsi köyhäinhoidon ohjesäännön 20 §:ssä mainittuja virkailijoita palkataan työlaitoksiin tarpeellinen henkilö- ja palveluskunta.*

7 §.

Työlaitoksiin otettujen luterilaiseen uskontokuntaan kuuluvien henkilöiden sielunhoitoa varten palkkaa köyhäinhoitolautakunta papin, joka työskentelee lautakunnan ohjeiden mukaisesti.

Toiseen uskontokuntaan kuuluvan hoidokin sielunhoidosta tulee johtokunnan huolehtia sopivalla tavalla.

8 §.

Kaupunginvaltuusto määrää köyhäinhoitolautakunnan esityksestä työlaitosten terveyden- ja sairashoidosta.

9 §.

Jos hoidokki sairastuu vaikeampaan tautiin, on johtajan huolehdittava hänen siirtämisestään sairaalaan tahi erikoiselle sairasosastolle.

10 §.

Työlaitosten hoidokkien tulee laitoksessa tahi sen ulkopuolella suorittaa niitä töitä, joita johtaja on heille osoittanut; kehoitukseksi voi johtaja ahkerille ja säännöllisille hoidokeille jakaa ahkeruusrahoja johtokunnan vahvistamien ohjeiden mukaan. Työvelvollisen hoidokin *hyvitystä* työstä lasketaan kuluvaa vuotta varten vahvistetun verohintataksan perusteella, kuitenkin niin että kuluvana kuukautena suoritettua työtä ei ole arvioitava alempaan määrään kuin millä työvelvollisen velka köyhäinhoitoyhdyskunnalle mahdollisesti samalta ajalta on kohonnut. Jos sellainen hoidokki sairauden takia on kykenemätön työhön, *älköön häntä velvoitettako korvaamaan oman ja perheensä ylläpitokustannukset sairauden aikana.*

11 §.

Jos työlaitoksiin otettu henkilö osoittautuu laiskaksi tahi uppiniskaiseksi tahi jos hän muuten rikkoo laitoksen järjestystä, olkoon johtajalla oikeus rajoittaa hänelle kuuluvia etuja tahi myös rangaista häntä sulkemalla hänet koppiin korkeintaan seitsemäksi päiväksi.

Kun ankarampi rangaistus katsotaan tarpeelliseksi, voi laitoksen johtokunta määrätä rikkojan koppiin sulkemisesta korkeintaan neljäksitoista päiväksi sekä hänen laitoksessa ansaitsemansa hyvityksen tai osan siitä menettämisestä.

Kopissa pitämiseen voidaan yhdistää muonan vähentäminen korkeintaan kahdeksi päiväksi.

Ellei rikkoja ota tästä ojentuakseen, antakoon johtokunta hänelle varoituksen pöytäkirjaan. Jos siitä ei seuraa ojennusta, ilmoittakoon johtokunta asiasta köyhäinhoitolautakunnalle maaherran puoleen kääntymistä varten.

Jos työvelvollinen poistuu laitoksesta, pyytäköön johtaja poliisiviranomaisten avustusta poistuneen takaisintuomiseksi.

12 §.

Hoidokki, joka katsoo tulleensa väärän kohtelun alaiseksi, tehköön siitä valituksen laitosten johtajalle tahi, jos siten ei saada muutosta, joko jollekin johtokunnan jäsenelle tahi toimitusjohtajalle.

*Liite IV.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI**

*marraskuun 30 p:nä 1922.*

N:o 2364.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetteellä kuluvan marraskuun 7 päivältä on Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta anonut rahatoimikamarin lausuntoa köyhäinhoitohallituksen esityksestä kaupungin köyhäinhoidon, kunnalliskodin ja työlaitosten uudeksi ohjesäännöksi.

Kuten köyhäinhoitohallituksen kirjelmästä selviää, on esitys aiheutunut ensi vuoden alusta voimaan astuvasta, kesäkuun 1 päivänä 1922 annetusta köyhäinhoitolaista. Kun köyhäinhoitohallituksen esitys on tullut rahatoimikamarin käsiteltäväksi siksi myöhään ja maaherralle on jo kuluvan vuoden kuluessa lähetettävä tarkastettaviksi mainitut köyhäinhoidon ohjesäännöt, ei rahatoimikamarilla ole ollut tilaisuutta yksityiskohtaisempaan arvosteluun ja tarkasteluun, vaan saa kamari, joka on katsonut ohjesäännöt laadituiksi uuden köyhäinhoitolain vaatimusten mukaisesti, ainoastaan esittää muutamia muodollisia muutoksia tehtäväksi köyhäinhoidon ohjesääntöehdotukseen.

12 §:n 2 mom:n mukaan on asiasta, ennenkuin osasto päättää asian, hankittava toimitusjohtajan tai asianomaisen apulaisjohtajan kirjallinen lausunto. Kun lausuntoa ei kuitenkaan aina ennätetä saada kirjallisesti ja koska se useimmiten rajoittuu vaan merkintään, joka tehdään kiertämään lähetettäviin asiakirjoihin, olisi kamarin mielestä syytä jättää sana *kirjallinen* pois.

15 §:n mom. i) olisi muodostettava samanmukaiseksi kuin vastaava kohta muissakin ohjesäännöissä eli siis seuraavanlaiseksi:

*meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventtaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden valvoa sekä Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosäännössä että köyhäinhoitolautakunnan kassaviraston johtosäännössä olevien määräysten noudattamista.*

Samaan §:n olisi lisättävä uusi momentti, esim. mom. o:n jälkeen, jossa köyhäinhoitolautakunta velvoitetaan vuosittain taksoitusviranomaisille antamaan luettelo lautakunnan holhouksen alaisista, tämä syystä että rahatoimikamari joka vuosi on saanut poistaa verotettujen joukosta mainittuun luokkaan kuuluvia henkilöitä. Ehdotettu mom. voisi kuulua:

*p) taksoitusviranomaisille vuosittain ennen helmikuun loppua antaa samanlainen ilmoitus köyhäinhoitolautakunnan holhouksen alaisista henkilöistä.*

Seuraavat kohdat p, r ja s muuttuisivat siis vastaavasti r, s ja t:ksi.

18 § olisi kenties myös yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi muutettava seuraavanlaiseksi:

*Köyhäinhoidon toimitusjohtajan ja apulaisjohtajan, köyhäinhoitolautakunnan sihteerin, Helsingin kaupungin kunnalliskodin johtajan sekä köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreerin valitsee Kaupunginvaltuusto virkojen oltua lautakunnan toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavina ja sen annettua lausunnot hakijoista.*

Kunnalliskodin ja työlaitosten ohjesääntöjä vastaan ei rahatoimikamarilla ole ollut mitään muistuttamista.

Rahatoimikamari saa siis kunnioittaen Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, että Valtuusto suvaitsisi hyväksyä köyhäinhoitohallituksen ehdottamat Helsingin kaupungin köyhäinhoidon, kunnalliskodin ja työlaitosten ohjesääntöehdotukset rahatoimikamarin esittämin muutoksin sekä köyhäinhoitolain §:n 7 mom. 2 ja §:n 33 mukaisesti alistaa sanotut ohjesäännöt Uudenmaan läänin Maaherran tarkastettaviksi.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

---

*Liite V.*

HELSINGIN

**KÖYHÄINHOITOHALLITUS.**

*Marrask. 6 p:nä 1922.*
N:o 3424.

*Kaupunginvaltuustolle.*

Ensi vuoden alusta voimaanastuvan, 1 päivänä kesäkuuta 1922 annetun Köyhäinhoitolain 76 §:n mukaan on kunta velvollinen tämän vuoden kuluessa tekemään nykyiseen Helsingin kaupungin vaivaishoidon ohjesääntöön, mikäli se on ristriidassa uuden Köyhäinhoitolain kanssa, sanotun lain edellyttämät muutokset sekä laatimaan köyhäinhoitolaitoksille eri ohjesäännöt. Mainitun lain mukaan kuuluu näiden köyhäinhoito-ohjesääntöjen hyväksyminen Kaupunginvaltuustolle Köyhäinhoitohallituksen ehdotuksesta, minkä jälkeen ne on alistettava ennen kuluvan vuoden umpeen kulumista Maaherran vahvistettaviksi.

Tämän ohella saa Köyhäinhoitohallitus kunnioittaen lähettää Kaupunginvaltuustolle hyväksyttäviksi ehdotuksensa Helsingin kaupungin köyhäinhoidon, Helsingin kaupungin kunnalliskodin ja Helsingin kaupungin työlaitosten ohjesäännöiksi sekä samalla perusteluina esiintuoda seuraavaa:

Koska Kaupunginvaltuusto on aikaisemmin asettunut sille kannalle, että alaikäisten avunsaajain hoitaminen ja kasvattaminen on jätettävä lastensuojelulautakunnalle, on hallitus edellyttänyt, että Kaupunginvaltuusto tulee edelleenkin pysymään tässä kannassaan ja tehnyt ohjesääntöehdotuksensa sen mukaisesti.

Uuden lain mukaisesti ovat nimitykset »vaivaishoito» ja »vaivaishoitohallitus» vaihdetut nimityksiksi »köyhäinhoito» ja »köyhäinhoitolautakunta».

Vanha vaivaishoidon ohjesääntö oli edellytetty monistettavaksi yhdessä vaivaishoitoasetuksen kanssa, joten ohjesääntöön ei ollut sen vuoksi otettu mitään määräyksiä vaivaishoitoasetuksesta, mutta koska se on kuitenkin osottautunut epäkäytännölliseksi, on hallitus katsonut tarpeelliseksi ottaa ohjesääntöön tärkeimmät uuden Köyhäinhoitolain säädökset.

2 §. Vanhan ohjesäännön 2 kappale on kokonaan tarpeettomana jätetty pois.

3 §. Tämä § on laadittu Köyhäinhoitolain 56 §:n säädöksien mukaan.

5 §. Köyhäinhoitolaki säätää 22 ja 23 §:issä, että köyhäinhoitoa myönnettäessä on ensi sijassa annettava kotiavustusta. Käytäntö on myöskin osottanut tämän avustustavan sopivimmaksi ja kaupungille halvemmaksi kuin laitoshoi-

don. Tämän vuoksi on muutettu eri momenttien järjestystä sen mukaisesti ja samalla lyhennetty.

6 §. Tämä § vastaa vanhan ohjesäännön 9 §:ää.

7 §. Tämä §, joka vastaa vanhan ohjesäännön 6 §:ää, on tähän muotoon muutettu, koska alaikäisten hoito kuuluu lastensuojelulautakunnalle. Samasta syystä on vanhan ohjesäännön 7 § jätetty pois.

Vanhan ohjesäännön §§:ät 8 ja 10 ovat niinikään jätetty tarpeettomina pois, koska niissä mainitut asiat sisältyvät jo 5 ja 6 §:iin.

III lukuun, joka koskee köyhäinhoidon hallintoa ja tarkastusta, on tehty lukuisia uuden köyhäinhoitolain aiheuttamia muutoksia. Koska sana »hallitus» on muutettu sanotussa laissa sanaan »lautakunta» on nimikkeestä sana »hallitus» poistettu.

8 §. Tämä § vastaa vanhan ohjesäännön 11 ja 12 §:iä.

Yleisestä vaivaishoidosta 17 päivänä maaliskuuta 1879 annettu asetus ei määrää mitään köyhäinhoitohallituksen päätösvaltaisuudesta. Uusi köyhäinhoitolain 9 §:ssä taasen säädetään, että lautakunta on päätösvaltainen, kun kaksi kolmasosaa jäsenistä on saapuvilla. Vanhan ohjesäännön 16 §:n mukaan muodostettu keskushallitus, johon viime vuosina on kuulunut köyhäinhoitohallituksen puheenjohtaja ja 12 jäsentä, on nykyään hoitanut kaikki tärkeimmät köyhäinhoitohallituksen tehtävät, mutta koska Köyhäinhoitolain mukaan köyhäinhoitolautakunta on päätösvaltainen kahden kolmasosan jäsenistä ollessa saapuvilla, ei vanhan ohjesäännön määräämä keskushallitus voi enää lautakunnan nimessä päättää lautakunnalle kuuluvista asioista, kun siihen ei kuuluisi päätösvaltaista jäsenmäärää. Tämän vuoksi on ohjesääntöehdotuksesta jätetty kokonaan pois vanhassa ohjesäännössä mainittu keskushallitus, jolla, vaikkakin se on ollut harvalukuisuutensa vuoksi käytännöllinen, kuitenkin on ollut se haitta, että kaikki köyhäinhoitohallituksen jäsenet eivät ole olleet tilaisuudessa tutustumaan ja päättämään tärkeissä köyhäinhoitoasioissa. Uuden järjestelyn mukaan tulee taasen kaikki köyhäinhoitolautakunnan jäsenet päättämään kaikista asioista, mikäli ne eivät kuulu osaston käsiteltäviin asioihin.

Nykyään on köyhäinhoitohallitukseen kuulunut puheenjohtaja ja 30 jäsentä sekä 6 varajäsentä. Jäsenmäärän ollessa tällaisen olisi köyhäinhoitolautakunta päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja 20 jäsentä olisi saapuvilla. Koska tällaisen päätösvaltaisen jäsenmäärän kokoontuminen kävisi monta kertaa vaikeaksi ja varsinkin kesäkuukausina melkein mahdottomaksi, niin on köyhäinhoitohallitus käytännöllisistä syistä katsonut tarpeelliseksi vähentää jäsenmäärän vähimpään mahdolliseen määrään, jonka vuoksi ohjesääntöehdotuksessa on esitetty, että köyhäinhoitolautakuntaan kuuluisi vähintään 18 jäsentä, puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja siihen luettuna. Jos köyhäinhoitolautakuntaan kuuluisi enemmän kuin 18 jäsentä, niin ei lautakunta voisi kokoontua nykyisessä köyhäinhoitokanslihuoneistossa, vaan olisi sille vuokrattava erikoinen kokoushuone, joka taasen aiheuttaisi kaupungille lisääntyviä menoja. Koska köyhäinhoitolaki ei millään tavoin estä puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa olemasta jäseninä köyhäinhoitolautakunnassa, on köyhäinhoitohallitus esittänyt, että puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valittaisiin vuosittain jäsenistä. Jos mainitut toimihenkilöt eivät tulisi seuraavaksi vuodeksi valituiksi puheenjohtajaksi tahi varapuheenjohtajaksi, mutta heidän jäsenenä oloaikansa ei olisi vielä päättynyt, jäisivät he siinä tapauksessa lautakuntaan edelleen jäseninä. Tällainen järjestelytapa ei myöskään millään tavoin rajoittaisi Kaupunginvaltuuston oikeutta valita lautakunnan puheenjohta-

jan ja varapuheenjohtajan, koska Kaupunginvaltuustolla on aina tilaisuus vuosittain valita jäseniksi sellaisia henkilöitä, joista Kaupunginvaltuusto voi sitten määrätä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, jollei ennestään jäsenten joukossa olisi niihin toimiin sopivia.

Vanhassa ohjesäännössä ei ole mitään määräyksiä siitä, milloin varajäsenet oli kutsuttava toimeensa. Köyhäinhoitolain 10 §:ssä sanotaan varajäsenten toimikaudesta, että siitä on voimassa, mitä kaupunginvaltuustosta on säädetty. Tämä on tähän saakka tulkittu siten, että köyhäinhoitolautakunnan varajäsen astuu toimeensa ainoastaan silloin kun jäsen eroaa tahi kuolee toimiaikanaan. Tämän tulkinnan mukaisesti varajäseniä ei ole viime vuosina koskaan kutsuttu toimeensa. Lautakunnan jäsenmäärän nyt vähetessä ja sen päätösvaltaisuuden pysyttämiseksi olisi kuitenkin toivottava, että vapaampaa tulkintaa noudatettaisiin, joten varajäseniä voitaisiin kutsua toimeensa sillonknin, kun lautakunnan jäsen tilapäisesti on estetty.

11 §. Osastoihin on kuulunut 6 jäsentä. Koska köyhäinhoitolautakuntaan on ehdotettu kuuluvaksi ainoastaan 18 jäsentä, niin ehdotetaan myöskin osastojen jäsenmäärä vähennettäväksi alemmaksi lain sallimaksi eli kolmeksi.

Kunnalliskotia ja sen yhteydessä olevaa työlaitosten valvontaa varten on tähän asti ollut n. s. suljettu lautakunta, jonka toimenpiteet ja päätökset ovat aina alistettu keskushallituksen ratkaistaviksi. Köyhäinhoitolain 13 §:n mukaan voi köyhäinhoitolautakunta, jos köyhäinhoito-ohjesäännössä niin määrätään, alaisensa laitoksen hallintoa varten asettaa vuodeksi kerrallaan johtokunnan. Köyhäinhoitohallitus onkin katsonut välttämättömäksi, että köyhäinhoitolaitoksien hallintoa varten asetetaan johtokunta, joka voi pienempiä laitosta ja sen hoidokkia koskevia asioita itsenäisesti ratkaista.

12 §. Köyhäinhoitolain mukaan voivat osastot käsitellä ainoastaan avustuksen myöntämistä koskevia asioita. Yhdenmukaisen ja perinpohjaisemman käsittelyn aikaansaamiseksi olisi asiallisempaa hankkia jokaisesta tapauksesta ennen osaston päätöstä toimitusjohtajan tahi asianomaisen apulaisjohtajan kirjallinen lausunto.

15 § Tähän §:ään, joka vastaa vanhan ohjesäännön 22 §:ää, on lisätty eräitä tärkeimpiä Köyhäinhoitolain 11 ja 60 §:issä olevia määräyksiä, nimittäin kohdat j, s, o ja r. Sitäpaitsi on siihen lisätty määräys köyhäinhoidon kassa- ja tilivirastosta.

Köyhäinhoidon hyväksi tehdyistä lahjoituksista on määrätty vanhan ohjesäännön 39 §:ässä. Köyhäinhoitohallitus on kuitenkin katsonut oikeammaksi 15 §:ään siirtää lahjoituksia koskevat määräykset, koska juuri tässä §:sssä määrätään köyhäinhoitolautakunnan tehtävistä. Köyhäinhoitolain mukaan olisi oikeastaan köyhäinhoitolautakunnan tehtävänä hoitaa köyhäinhoidon hyväksi tehtyjä lahjoitusvaroja, mutta koska on käytännöllisempää jättää näiden varojen hoito rahatoimikamarille, niin riittänee, kun rahatoimikamari antaa tillityksen varojen hoidosta köyhäinhoitolautakunnalle.

17 §. Puheenjohtajan velvollisuuksista on poistettu kuukausittain tapahtuva tilien tarkastus, koska tämä tehtävä aiotaan siirtää toimitusjohtajalle.

18 §. Tämä § vastaa vanhan ohjesäännön 25 §:ää. Koska käytäntö yhä enemmän menee siihen suuntaan, että Kaupunginvaltuusto nimittää ainoastaan muutamat tärkeämmät virkamiehet, on köyhäinhoitohallitus tästä §:stä poistanut kanslianjohtajat ja rahastonhoitajan ja siirtänyt ne 19 §:ään, jossa mainitaan ne virkailijat, jotka köyhäinhoitolautakunta nimittää. Lastenhoidontarkastaja on niinikään poistettu, koska tämän virkailijan tehtävät ovat siirtyneet toiselle apulaisjohtajalle.

19 §. Vanhassa ohjesäännössä ei ollut yksityiskohtaisesti määrätty, mitä virkailijoita köyhäinhoitohallitus nimittää. Sen vuoksi esittää köyhäinhoitohallitus tämän §:n otettavaksi ohjesääntöön.

Kirjuriapulaisten, vahtimestarien ja palveluskuntaan kuuluvien virkailijoiden ottaminen olisi köyhäinhoitohallituksen mielestä sopivinta jättää toimitusjohtajan tehtäväksi ja olisi toimitusjohtajan johtosääntöön tästä otettava määräys.

Kunnalliskodin ja työlaitoksen koneenkäyttäjän, sikalan hoitajan ja työnjohtajien sekä muiden palveluskuntaan kuuluvien virkailijoiden ottaminen olisi jätettävä joko laitosten johtokunnalle tahi johtajalle.

20—23 §§:issä on lyhyesti määritelty niiden virkailijoiden tehtävät, jotka Kaupunginvaltuusto nimittää. Näiden virkamiesten johtosäännöissä määrätään yksityiskohtaisemmin niiden tehtävistä.

24 §. Köyhäinhoidon kassa- ja tilivirastolle tulee annettavaksi eri ohjesääntö, mutta koska tämä ohjesääntö ei tule alistettavaksi Maaherran tarkastettavaksi, on Köyhäinhoitohallitus katsonut tarpeelliseksi köyhäinhoidon ohjesääntöön ottaa kassa- ja tilivirastoa koskevia asioita. Sen vuoksi esittää Hallitus, että 24 §:ssä lyhyesti mainittaisiin kamreerin tehtävistä. Niinikään esitetään ohjesääntöön otettavaksi 15 §:n p) kohta, jossa määrätään että lautakunnan tehtäviin kuuluu valvoa köyhäinhoidon kassa- ja tilivirastoa. Jos köyhäinhoidon ohjesääntöön ei otettaisi mitään määräyksiä, jotka koskisivat kassa- ja tilivirastoa, niin olisi siinä tapauksessa kassa- ja tiliviraston ohjesääntö Köyhäinhoitolain 7 §:n mukaisesti alistettava Maaherran tarkastettavaksi.

Vanhan ohjesäännön §§:ät 33—35 ja 37 ovat jätetty pois köyhäinhoidon ohjesäännöstä, koska niissä mainitut asiat ovat otetut köyhäinhoitolaitosten ohjesääntöihin.

Kuten alussa jo mainittiin määrää köyhäinhoitolaki, että köyhäinhoitolaitoksilla tulee olla oma ohjesääntönsä. Koska kunnalliskodin johtaja on samalla työlaitoksen johtaja, on köyhäinhoitohallitus katsonut käytännöllisemmäksi että kunnalliskodin johtokunta huolehtii myös työlaitosten hallinnosta. Mitään erityistä työlaitosta naisia varten ei ole tähän asti ollut. Köyhäinhoitohallitus on kuitenkin aikonut ensi vuoden alusta järjestää naisiakin varten erikoisen työlaitoksen.

Köyhäinhoitohallituksen puolesta:

**Walter Bergström.**

*W. A. Eloniemi.*

---

*Liite VI.*

*Köyhäinhoitohallituksen ehdotus:*

## Helsingin kaupungin köyhäinhoidon ohjesääntö.

### I LUKU.

### Yleiset perusteet köyhäinhoidon huolehtimisesta.

1 §.

Köyhäinhoidosta Helsingin kaupungissa huolehtii kaupunginvaltuuston valitsema köyhäinhoitolautakunta 1 päivänä kesäkuuta 1922 annetun köyhäinhoitolain ja tämän ohjesäännön mukaisesti.

2 §.

Helsingin kaupungin köyhäinhoidon tehtävänä on hankkia hoitoa ja elatusta henkilöille, joihin nähden voimassa olevan köyhäinhoitolain mukaan kunnalla on sellainen velvollisuus.

Sitä paitsi tulee köyhäinhoidon, kaupunginvaltuuston tarkemmin määrättävällä tavalla, koettaa ehkäistä köyhäinavun tarvetta ja siinä erittäinkin kiinnittää huomiota alaikäisten kasvattamiseen kunnon kansalaisiksi.

3 §.

Henkilö, joka on saanut taikka jonka vaimolle tahi alaikäiselle lapselle on annettu köyhäinhoitoa, on velvollinen, jos köyhäinhoitolautakunta vaatii, tekemään työtä työlaitoksessa tahi sen ulkopuolella. Jos henkilö ei noudata köyhäinhoitolautakunnan määräystä, hakekoon köyhäinhoitolautakunta virka-apua poliisiviranomaisilta taikka maaherralta.

4 §.

Kun joku otetaan täyteen ja alituiseen hoitoon, pitää kaiken, mitä hän silloin omistaa, tulla köyhäinhoitoyhdyskunnan omaksi; sellainen avunsaaja saa kuitenkin pitää hallussaan vähemmänarvoisia esineitä.

## II LUKU.

### Köyhäinhoidon eri lajit.

5 §.

Köyhäinhoitoa annetaan:

a) avustamalla tarveaineilla, rahalla tahi kustantamalla sairashoitoa kodissa;

b) elätteelle antamalla;

c) täysihoidolla Helsingin kaupungin kunnalliskodissa tahi muussa laitoksessa;

d) pitämällä sairaalassa tahi muussa yleisessä laitoksessa; sekä

e) työtä vastaan kunnan työlaitoksessa.

6 §.

Apuatarvitseva annettakoon hoidettavaksi ainoastaan henkilölle, jonka köyhäinhoitolautakunta toimeenpanemassaan tutkimuksessa on havainnut kykeneväksi pitämään hoidokista huolta tätä varten tyydyttävässä kodissa.

7 §.

Köyhäinhoidon huostaan otettu alaikäinen, joka kodin ulkopuolella on hoidon tarpeessa, on luovutettava lastensuojelulautakunnalle.

Samoin on alaikäinen, joka on sokea, kuuromykkä, raajarikko, tylsämielinen, pahantapainen tahi muun tuollaisen virheen tai vian vaivaama, ilmoitettava lastensuojelulautakunnalle toimitettavaksi saaaan opetusta ja ohjausta erityisessä laitoksessa.

## III LUKU.

### Köyhäinhoidon hallinto ja tarkastus.

8 §.

Köyhäinhoitolautakuntaan kuuluu vähintäin 18 jäsentä sekä heille määrätyt varajäsenet kaikki kaupunginvaltuuston valitsemia.

Jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto vuosittain puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Jäsenet ja varajäsenet valitaan kolmeksi vuodeksi ja eroaa heistä vuosittain kolmasosa siinä järjestyksessä, kuin heidät on valittu.

Jos jäsen eroaa sinä aikana, joksi hänet on valittu, niin astuu hänen varajäsenensä hänen sijaansa. Samoin kun jäsen tilapäisesti sairauden tahi muun syyn takia on estetty.

Köyhäinhoitolautakunnan kokouksissa ovat velvolliset olemaan saapuvilla toimitusjohtaja ja sihteeri. Kaikki köyhäinhoidon alaiset virkailijat ovat velvolliset käskystä olemaan saapuvilla köyhäinhoitolautakunnan kokouksissa. Apulaisjohtaja, kunnalliskodin johtaja sekä kassa- ja tilivirastonkamreeri ovat muutenkin oikeutettuja olemaan saapuvilla.

9 §.

Oikeudesta kieltäytyä köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajan tahi jäsenen toimesta on voimassa mitä kaupunkien kunnallislaissa siinä kohden on kaupunginvaltuusmiehistä säädetty.

10 §.

Köyhäinhoitolautakunta kokoontuu joko kokonaisuudessaan tahi osastoittain.

11 §.

Köyhäinhoitolautakunta kokonaisuudessaan kokoontuu varsinaiseen kokoukseen kunkin kuukauden ensimäisenä maanantaina. Pyhän sattuessa pidetään kokous seuraavana arkipäivänä.

Ylimääräiseen kokoukseen kokoontuu köyhäinhoitolautakunta puheenjohtajan kutsusta.

Vuoden ensimmäisessä kokouksessa käsittelee köyhäinhoitolautakunta seuraavat asiat:

a) jakaa kaupungin niin moneen tarkastuspiiriin kuin tarve vaatii;
b) valitsee keskuudestaan kunkin piirin johtajan;
c) jakaantuu vähintäin viiteen osastoon, johon kuuluu vähintäin 3 jäsentä;
d) valitsee yhden tahi useamman johtokunnan köyhäinhoidon laitoksille; sekä
e) valitsee osastojen ja johtokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

12 §.

Köyhäinhoitolautakunnan osastot kokoontuvat vähintään kerran kuukaudessa.

Osastot käsittelevät ainoastaan avustuksen myöntämistä koskevia asioita. Ennenkuin osasto päättää asian, on siitä hankittava toimitusjohtajan tai asianomaisen apulaisjohtajan kirjallinen lausunto.

13 §.

Köyhäinhoitolautakunta kokonaisuudessaan on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa sen jäsenistä on saapuvilla.

Köyhäinhoitolautakunnan osasto on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla.

Osaston päätös, kun toimitusjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi, on alistettava köyhäinhoitolautakunnan ratkaistavaksi.

14 §.

Äänestyksessä ratkaisee enemmistö. Jos äänet käyvät tasan, tulee päätökseksi puheenjohtajan kannattama mielipide.

15 §.

Köyhäinhoitolautakunnan velvollisuutena on:

a) köyhäinhoitolain ja tämän ohjesäännön määräysten mukaisesti pitää huolta kaupungin köyhäinhoidosta, huolehtia köyhäinhoitoon kuuluvien varojen ja omaisuuden hallinnosta sekä sitä varten myös panna täytäntöön kaupunginvaltuuston asiasta tekemät päätökset;

b) tutkia ja määrätä, onko ja missä muodossa köyhäinhoitoa annettava;

c) kun puutetta näyttää olevan olemassa tahi tulossa, mutta köyhäinhoitoa ei ole haettu, ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin, erittäinkin niihin alaikäisiin nähden, jotka eivät kotonaan saa asianmukaista hoitoa tahi joiden toimeentulo joutuu uhanalaiseksi elättäjän juoppouden, laiskuuden tahi huolettomuuden takia;

d) hankkia selvitys siitä, onko avunnauttijan elatus toisen köyhäinhoitoyhdyskunnan, valtion tahi sellaisen yksityishenkilön velvollisuutena, joka kykenee tämän velvollisuutensa täyttämään, sekä heti ryhtyä toimiin asianomaisten velvoittamiseksi täyttämään velvollisuutensa tässä kohden;

e) huolehtia siitä, että työkykyiset korvausvelvolliset henkilöt, jotka laiminlyövät velvollisuutensa, otetaan kunnan työlaitokseen;

f) hoidokkia elätteelle annettaessa tehdä kirjallinen sopimus, jossa on sellaisia tarkkoja määräyksiä elätteelle annetun huolenpidosta, kuin hänen terveydentilaansa, ikäänsä, tietoihinsa tahi muuhun nähden harkitaan tarpeelliseksi;

g) jos avunsaaja osottaa sellaisen mielisairauden merkkejä, joka vaatii sairaalahoitoa, viipymättä toimittaa hänet mielisairaalaan;

h) kun puutteen- ja hädänalaista henkilöä kohtaa tauti, joka vaatii ottamaan hänet sairaalaan, antaa maksusitoumus sairassijasta etupäässä kunnan tahi valtion sairaalaan;

i) joka vuosi laatia seuraavan vuoden tulo- ja menoarvioehdotus sekä antaa köyhäinhoidosta kertomus ja säädetyt tilastotiedot;

j) huolehtia luettelon pitämisestä köyhäinhoitoa nauttivista henkilöistä ja pitää heitä silmällä;

k) edustaa kuntaa köyhäinhoitoa koskevissa asioissa;

l) pyrkiä sellaiseen yhteistyöhön viranomaisten ja järjestöjen kanssa, joiden

toiminnalla on yhteyssä köyhäinhoidon kanssa, että kunnan edut sen elatusvelvollisuuteen nähden tulevat huomioon otetuiksi;

m) kaikista rahatoimikamarin hoitamista köyhäinhoidon hyväksi tehdyistä lahjoituksista pitää täydellistä luetteloa, jossa mainitaan antajan nimi, aika, milloin lahjoitus on tehty sekä lahjoituksen määrä, laatu ja tarkoitus, sekä vuosittain vaatia rahatoimikamarilta tilitys lahjoituksien hoitamisesta;

n) jakaa lahjoituksien korot antajain määräysten mukaisesti;

o) tehdä oikeudelle ilmoitus niistä, jotka köyhäinhoitolain mukaan ovat köyhäinhoitolautakunnan holhouksen alaisia;

p) valvoa köyhäinhoidon kassa- ja tilivirastoa;

r) tehdä kaupunginvaltuustolle esityksiä niistä kaupunginvaltuuston päätettäviin kuuluvista toimenpiteistä kunnan köyhäinhoidon järjestämiseksi ja huolehtimiseksi, joihin olosuhteet antavat aihetta;

s) kahdessa tahi useammassa kaupungin suomen ja ruotsin kielisessä sanomalehdessä saattaa tiedoksi missä köyhäinhoitokansliat sijaitsevat ja minä aikoina ne ovat avoinna sekä 11 §:ssä mainittujen piirien rajat ynnä piirijohtajien nimet ja osoitteet.

16 §.

Kun suurempi määrä köyhiä on annettu elätteelle maaseudulle samaan kuntaan, tulee köyhäinhoitolautakunnan asettaa elätteelle annettujen asianmukaista hoitoa lähinnä valvomaan paikallisasiaimiehiä, joiden on määrätystä palkkiosta täytettävä tehtävänsä heille annetun johtosäännön mukaisesti.

Jos kuntaan on elätteelle annettu ainoastaan muutamia köyhiä, tulee köyhäinhoitolautakunnan ryhtyä sellaisiin toimiin, että sen paikkakunnan asianomainen köyhäinhoitoviranomainen, missä elätteelle annettu oleskelee, tarpeenmukaisesti tarkastaa näiden hoitoa.

17 §.

Köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajan ja hänen estettynä ollessa varapuheenjohtajan velvollisuutena on:

a) lautakunnan kokouksissa johtaa keskusteluja ja esitellä asiat sekä allekirjoittaa lähtevät toimituskirjat;

b) valvoa kunnan köyhäinhoitolaitoksia; sekä

c) muutoin katsoa, että lautakunnan ja osastojen päätökset pannaan täytäntöön, että köyhäinhoidon palveluksessa olevat henkilöt täyttävät tehtävänsä sekä että järjestystä ja säästäväisyyttä noudatetaan köyhäinhoidossa.

18 §.

Kaupunginvaltuusto valitsee köyhäinhoitolautakunnan ehdotuksesta kolmenkymmenen päivän hakuajan jälkeen toimitusjohtajan, apulaisjohtajan, sihteerin, Helsingin kaupungin kunnalliskodin johtajan, köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreerin; ja on kaupunginvaltuuston asia näille antaa tarkemmat johtosäännöt.

19 §.

Köyhäinhoitolautakunta ottaa seuraavat virkailijat: kanslian johtajat ja apulaisjohtajat, rekisteritoimiston johtajan, kirjaajan, tarpeellisen määrän tar-

kastajia, diakonissoja tahi muita huoltajia, kunnalliskodin apulaisjohtajan ja konttoristit, työlaitoksen esimiehen, ylihoitajattaren, osastonhoitajattaret, sairaanhoitajattaren kunnalliskodin emännöitsijän ja käsitöiden johtajattaret, pesulaitoksen johtajattaren sekä köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston virkailijoista: kirjanpitäjän, kassanhoitajan ja apulaiskassanhoitajat kuin myöskin tarpeen mukaan muitakin virkailijoita.

Sitäpaitsi otetaan osastonpuheenjohtajan tahi piirinjohtajan esityksestä palkattomia köyhäinluonakävijöitä tarpeen mukaan.

Köyhäinhoitolautakunnan on annettava johtosäännöt tässä §:ssä mainituille virkailijoille.

20 §.

Toimitusjohtajan, jolla ei saa olla muuta virkatointa eikä siihen verrattavaa tehtävää, tulee lähinnä köyhäinhoitolautakunnan alaisena johtaa kaupungin köyhäinhoitoa sekä sentähden panna huolellista huomiota kaikkeen, mikä yhdyskunnan yleistä köyhäinhoitoa koskee, edistää sen johdonmukaista toimintaa ja terveellistä kehitystä, valvoa köyhäinhotoyhdyskunnan oikeutta ja parasta, panna köyhäinhoitolautakunnan päätökset toimeen, ellei se voimassa olevain määräysten tahi lautakunnan päätöksen mukaan kuulu toisen tehtäviin, katsoa että köyhäinhoidon virka- ja palvelusmiehet täyttävät tehtävänsä, sekä muutoin suorittaa köyhäinhoitolautakunnan hänelle antamat toimet.

21 §.

Apulaisjohtaja ottaa osaa toimitusjohtajan tehtäviin kaupunginvaltuuston hyväksymän johtosäännön mukaan.

22 §.

Sihteerin, jonka tulee omata lainopillinen sivistys, tulee huolehtia köyhäinhoitolautakunnan kirjeenvaihdosta, valvoa lautakunnan etua ja oikeutta köyhäinhoitoa koskevissa oikeudenkäyntiasioissa, avustaa lautakuntaa lainopillisissa kysymyksissä sekä muutoin suorittaa lautakunnan hänelle antamat tehtävät.

23 §.

Kunnalliskodin johtaja, jolla ei saa olla muuta virkatointa eikä siihen verrattavaa tehtävää, johtaa kaupungin kunnalliskotia ja sen yhteydessä olevia laitoksia, on velvollinen huolellisesti valvomaan, että laitosten oikeutta ja parasta vaarinotetaan, että järjestystä, siisteyttä ja siveellisyyttä niissä noudatetaan sekä että hänen alaisensa ja hoidokit täyttävät tehtävänsä.

24 §.

Köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreerin tulee valvoa kassalaitoksen huostassa olevia köyhäinhoitolautakunnan rahavaroja, pitää huolta lautakunnan tileistä sekä avustaa lautakuntaa sille kuuluvan tilityksen tekemisessä.

25 §.

Tarkastajat, huoltajat ja palkattomat köyhäinluonakävijät avustavat lautakuntaa suoraan avustavassa ja ehkäisevästä köyhäinhoitotyössä sekä kerjuu ehkäisemisessä.

26 §.

Köyhäinhoitoa hakiessa tulee avunhakijan itse tahi asiamiehen kautta ilmoittautua sen köyhäinhoitokanslian johtajalle, jonka toimipiirissä hän asuu. Tällainen anomus voidaan myös esittää köyhäinhoitolautakunnan puheenjohtajalle tai sille lautakunnan jäsenelle, jonka piirissä hän asuu. Kanslianjohtaja hankkii tarkat tiedot avunhakijan perhe- ja kotioloista sekä avuntarpeesta. Tutkimuspöytäkirjaan on myös merkittävä hakijan toivomus pyytämäänsä avustukseen nähden, ollen hakijalla oikeus asiakirjoihin liittää kirjallinen hakemus, minkä jälkeen asianomainen piirinjohtaja niin pian kuin mahdollista esittelee asian osastokokouksessa.

27 §.

Köyhäinhoitolautakunnan päätökseen tyytymättömällä on oikeus tehdä siitä valitus maaherralle kuten köyhäinhoitolain 69 § lähemmin määrää.

---

*Liite VII.*

*Köyhäinhoitohallituksen ehdotus:*

## Helsingin kaupungin kunnalliskodin ohjesääntö.

1 §.

Kunnalliskodin tarkoituksena on ottaa hoitoonsa sellaisia Helsingin kaupunkiin kuuluvia köyhiä, jotka korkean iän, raihnauden tahi muun syyn takia ovat jatkuvan hoidon tarpeessa. Poikkeustapauksissa voidaan pakottavan tarpeen vallitessa muitakin hädänalaisia sinne ottaa. Kunnes mahdollisesti perustetaan sopiva laitos voidaan kunnalliskotiin rajoitetuksi ajaksi ottaa hoidettavaksi äitejä rintalapsineen.

2 §.

Lähetteen kunnalliskotiin ottamisesta antaa köyhäinhoitolautakunnan päätöksen mukaan toimitusjohtaja tahi joka häntä edustaa.

3 §.

Kunnalliskodin hallintoa varten asettaa köyhäinhoitolautakunta vuosittain johtokunnan, johon kuuluu 3 jäsentä ja kaksi varajäsentä. Johtokunnan käsittelyihin ovat myös toimitusjohtaja ja kunnalliskodin johtaja oikeutetut ottamaan osaa, mutta ei kuitenkaan päätöksiin.

4 §.

Johtokunta, joka kokoontuu vähintäin kerran kuukaudessa, on päätösvaltainen kolmen jäsenen läsnäollessa.

5 §.

Johtokunnan tehtäviin kuuluu:
huolehtia laitoksesta, sen rakennuksista ja muusta omaisuudesta;

katsoa että laitoksen hoidokit nauttivat tarpeellista hoitoa ja niitä etuja, joista köyhäinhoitolautakunta erikoisesti määrää, sekä valvoa että laitoksessa vallitsee järjestys, siisteys ja siveellisyys;

yhdessä laitoksen lääkärin kanssa järjestää laitoksen ruuanpito, jolloin on huomioonotettava paitsi tarpeellista säästäväisyyttä että ruoka on terveellistä ja riittävää;

mikäli tarkoitukseen riittää määrärahoja, päättää laitokselle tarpeellisen kaluston ja tarveaineiden ostosta, sikäli kun sitä ei ole jätetty johtajan tehtäväksi;

köyhäinhoitolautakunnalle ennen 15 päivää syyskuuta tehdä ehdotus seuraavan vuoden meno- ja tuloarvioksi samoinkiuin muutenkin tarpeen vaatiessa tehdä lautakunnalle ehdotuksia laitokselle tarpeellisista määrärahoista;

tehdä ehdotus köyhäinhoitolautakunnalle niiden virkailijoiden nimittämisestä, erottamisesta ja lomasta, joiden nimittäminen köyhäinhoidon ohjesäännön mukaan kuuluu kaupunginvaltuustolle tahi köyhäinhoitolautakunnalle;

harkita ja päättää laitoksesta poispyrkivien anomukset.

6 §.

Kunnalliskotiin palkataan tarpeellinen määrä virkailijoita köyhäinhoitolautakunnan päätöksen mukaan ja sikäli kun kaupunginvaltuusto on tätä tarkoitusta varten myöntänyt varoja.

7 §.

Kunnalliskodin hoidokit ovat johtajan harkinnan mukaisesti ryhmitettävät huomioonottaen heidän ikänsä, tapansa, siveellinen kehitystasonsa ja elintapansa.

8 §.

Kunnalliskodissa hoidettavien luterilaiseen uskontokuntaan kuuluvien henkilöiden sielunhoitoa varten palkkaa köyhäinhoitolautakunta papin, joka työskentelee lautakunnan ohjeiden mukaan.

Toiseen uskontokuntaan kuuluvan hoidokin sielunhoidosta tulee johtokunnan huolehtia sopivalla tavalla.

9 §.

Kaupunginvaltuusto määrää köyhäinhoitolautakunnan esityksestä kunnalliskodin terveyden- ja sairashoidosta.

10 §.

Jos hoidokki sairastuu vaikeampaan tautiin, on johtajan huolehdittava hänen siirtämisestään sairaalaan tahi erikoiselle sairasosastolle.

11 §.

Kunnalliskodin hoidokkien tulee johtajan määräysten mukaisesti suorittaa heille sopivia töitä; kehoitukseksi voi johtaja ahkerille ja tunnollisille jakaa ahkeruusrahoja johtokunnan vahvistamien ohjeiden mukaan.

12 §.

Jos kunnalliskotiin otettu henkilö kieltäytyy noudattamasta niitä määräyksiä, jotka johtokunta tahi johtaja on antanut järjestyksen, siisteyden ja siveellisyyden ylläpitämiseksi laitoksessa tahi jos sellainen henkilö muuten osottaa uppiniskaisuutta, vallattomuutta, epäsäännöllisyyttä tahi röyhkeyttä eikä hän ota nuhteesta ojentuakseen, olkoon johtaja oikeutettu vähentämään hänelle tulevia etuisuuksia sikäli kun voimassa oleva köyhäinhoitolaki ei sitä estä.

Ellei hoidokki ota näistä toimenpiteistä ojentuakseen antakoon kunnalliskodin johtokunta hänelle varoituksen pöytäkirjaan. Jos siitä ei seuraa ojennusta, antakoon köyhäinhoitolautakunta määräyksen hänen siirtämisestään työlaitokseen tahi tehköön siitä ilmoituksen maaherralle.

13 §.

Hoidokki, joka katsoo tulleensa väärän kohtelun alaiseksi, tehköön siitä valituksen johtajalle tahi, jos siten ei saada muutosta, joko jollekin johtokunnan jäsenelle tahi toimitusjohtajalle.

---

*Liite VIII.*

*Köyhäinhoitohallituksen ehdotus:*

## Ohjesääntö Helsingin kaupungin työlaitoksia varten.

1 §.

Helsingin kaupunki ylläpitää työlaitoksia sekä miehiä että naisia varten.

2 §.

Työlaitoksiin otetaan etupäässä sellaisia henkilöitä, jotka voimassa olevan köyhäinhoitolain mukaan ovat velvolliset työllään korvaamaan heille itselleen, vaimolleen tahi alaikäisille lapsilleen annetun hoidon, mutta voidaan niihin myös köyhäinhoitolautakunnan harkinnan mukaan ottaa sellaisia hädänalaisia, työkykyisiä, Helsingin kaupungin köyhäinhoitoyhdyskuntaan kuuluvia henkilöitä, jotka siihen suostuvat, kuten myös sellaisia laitoshoitoa tarvitsevia työkyvyttömiä henkilöitä, joita ei sopivasti voida sijoittaa kunnalliskotiin tahi johonkin muuhun sen kaltaiseen laitokseen.

3 §.

Lähetteen työlaitokseen ottamisesta antaa köyhäinhoitolautakunnan päätöksen mukaan toimitusjohtaja tahi joka häntä edustaa.

4 §.

Työlaitosten hallinnosta huolehtii Helsingin kaupungin kunnalliskodin johtokunta. Työlaitosten johtajana on kunnalliskodin johtaja.

5 §.

Johtokunnan tehtäviin kuuluu:
huolehtia laitoksista, niiden rakennuksista ja muusta omaisuudesta;

katsoa että laitoksien hoidokit nauttivat tarpeellista hoitoa ja niitä etuja, joista köyhäinhoitolautakunta erikoisesti määrää, sekä valvoa että laitoksissa vallitsee järjestys, siisteys ja siveellisyys;

yhdessä laitoksien lääkärin kanssa järjestää ruuanpito, jolloin on huomioonotettava paitsi tarpeellista säästäväisyyttä että ruoka on terveellistä ja riittävää;

mikäli tarkoitukseen riittää määrärahoja, päättää laitokselle tarpeellisen kaluston ja tarveaineiden ostosta, sikäli kun sitä ei ole jätetty johtajan tehtäväksi;

köyhäinhoitolautakunnalle ennen 15 päivää syyskuuta tehdä ehdotus seuraavan vuoden meno- ja tuloarvioksi samoinkuin muutenkin tarpeen vaatiessa tehdä lautakunnalle ehdotuksia laitoksille tarpeellisista määrärahoista;

tehdä ehdotus köyhäinhoitolautakunnalle niiden virkailijoiden nimittämisestä, erottamisesta tahi lomasta, joiden nimittäminen köyhäinhoidon ohjesäännön mukaan kuuluu kaupunginvaltuustolle tahi köyhäinhoitolautakunnalle;

harkita ja päättää laitoksista poispyrkivien anomukset. Köyhäinhoitoyhdyskunnalle velkaa olevia henkilöitä koskevat päätökset ovat kuitenkin alistettavat köyhäinhoitolautakunnan harkittavaksi.

määrää perusteet työvelvollisten hoidokkien työn arvioimista varten;

kunnan oikeutta silmällä pitäen ryhtyä toimenpiteisiin auttaakseen työkykyisiä hoidokkeja itsensäelättämisessä.

6 §.

Työlaitoksiin palkataan tarpeellinen määrä virkailijoita köyhäinhoitolautakunnan päätöksen mukaan ja sikäli kun kaupunginvaltuusto on tätä tarkoitusta varten myöntänyt varoja.

7 §.

Työlaitoksiin otettujen luterilaiseen uskontokuntaan kuuluvien henkilöiden sielunhoitoa varten palkkaa köyhäinhoitolautakunta papin, joka työskentelee lautakunnan ohjeiden mukaisesti.

Toiseen uskontokuntaan kuuluvan hoidokin sielunhoidosta tulee johtokunnan huolehtia sopivalla tavalla.

8 §.

Kaupunginvaltuusto määrää köyhäinhoitolautakunnan esityksestä työlaitosten terveyden- ja sairashoidosta.

9 §.

Jos hoidokki sairastuu vaikeampaan tautiin on johtajan huolehdittava hänen siirtämisestään sairaalaan tahi erikoiselle sairasosastolle.

10 §.

Työlaitosten hoidokkien tulee laitoksessa tahi sen ulkopuolella suorittaa niitä töitä, joita johtaja on heille osoittanut; kehoitukseksi voi johtaja ahkerille ja säännöllisille hoidokeille jakaa ahkeruusrahoja johtokunnan vahvistamien ohjeiden mukaan. Työvelvollisen hoidokin työstä lasketaan kuluvaa vuotta varten vahvistetun verohintataksan perusteella, kuitenkin niin että kuluvana kuukautena

suoritettua työtä ei ole arvioitava alempaan määrään kuin millä työvelvollisen velka köyhäinhoitoyhdyskunnalle mahdollisesti samalta ajalta on kohonnut.

Jos sellainen hoidokki sairauden takia on kykenemätön työhön, on hänelle kuitenkin laskettava edellämainittu hyvitys.

11 §.

Jos työlaitoksiin otettu henkilö osoittautuu laiskaksi tahi uppiniskaiseksi tahi jos hän muuten rikkoo laitoksen järjestystä, olkoon johtajalla oikeus rajoittaa hänelle kuuluvia etuja tahi myös rangaista häntä sulkemalla hänet koppiin korkeintaan seitsemäksi päiväksi.

Kun ankarampi rangaistus katsotaan tarpeelliseksi voi laitoksen johtokunta määrätä rikkojan koppiin sulkemisesta korkeintaan neljäksitoista päiväksi sekä hänen laitoksessa ansaitsemansa hyvityksen tai osan siitä menettämisestä.

Kopissa pitämiseen voidaan yhdistää muonan vähentäminen korkeintaan kahdeksi päiväksi.

Ellei rikkoja ota tästä ojentuakseen, antakoon johtokunta hänelle varoituksen pöytäkirjaan. Jos siitä ei seuraa ojennusta ilmoittakoon johtokunta asiasta köyhäinhoitolautakunnalle maaherran puoleen kääntymistä varten.

Jos työvelvollinen poistuu laitoksesta, pyytäköön johtaja poliisiviranomaisten avustusta poistuneen takaisintuomiseksi.

12 §.

Hoidokki, joka katsoo tulleensa väärän kohtelun alaiseksi, tehköön siitä valituksen laitosten johtajalle tahi, jos siten ei saada muutosta, joko jollekin johtokunnan jäsenelle tahi toimitusjohtajalle.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1923.

## *Valiokunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1921 vuoden tilien hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Viime marraskuun 1 p:nä käsitellessään kaupungin 1921 tilejä ja tilinpäätöstä koskevaa kertomusta sekä kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin samanvuotisten tilien ja hallinnon tarkastuksesta antamaa kertomusta (Pain. asiakirj. N:o 22 v. 1922) päätti Kaupunginvaltuusto antaa Budjettivaliokunnan tehtäväksi hankittuaan tietoja ja tarkempaa selvitystä asianomaisilta hallituksilta ja lautakunnilta antaa lausuntonsa tilintarkastajain kertomuksessa esitettyjen muistutusten ja ehdotusten johdosta. Tämän johdosta vaadittiin selitykset Rahatoimikamarilta, kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten Hallitukselta, Puhtaanapitohallitukselta, Verotusvalmistelukunnalta samoinkuin Halkotoimikunnalta, jotka selitykset seuraavat tämän mietinnön liitteinä.

---

Tarkastaessaan tilintarkastuskertomusta on Budjettivaliokunta todennut, etteivät vuositarkastajat ole rajoittaneet tehtäväänsä ainoastaan kaupungin tilien ja sen hallitusten ja lautakuntien hallinnon tarkastukseen, vaan ovat myöskin ryhtyneet arvostelemaan erinäisiä Kaupunginvaltuuston päätöksiä. Tämä koskee vuositarkastajain muistutusta Kaupunginvaltuuston 30 p:nä joulukuuta 1920 tekemän päätöksen johdosta lisätä sähkölaitoksen tuloja yksityisestä virrankulutuksesta, samoin kuin muistutusta Budjettivaliokunnan Kaupunginvaltuuston 31 p:nä toukokuuta 1922 hyväksymän Halkotoimikunnan toiminnasta vuonna 1920 antaman lausunnon johdosta.

Kun vuositarkastajat äskenmainituilla huomautuksilla tuskin ovat tarkoittaneet, että Kaupunginvaltuusto käsitellessään kysymystä vastuuvapaudesta kaupungin hallinnosta ryhtyisi tarkastamaan omia toimenpiteitään tai antamaan lausuntonsa niistä, ei tilintarkastuskertomus tässä suhteessa aiheuttane mitään päätöstä Kaupunginvaltuuston puolelta.

---

Budjettivaliokunta on tyydytyksellä tutustunut vuositarkastajain lausuntoon, että kaupungin tilitykset vuonna 1921 on suoritettu suuremmalla täsmällisyydellä kuin ennen, minkä vuoksi aihetta muistutuksiin on ollut harvemmin kuin aikaisemmin. Tilintarkastuskertomuksesta ilmenee lisäksi, että hallinnon vuositulos muutamilla aloilla osoittaa melkoista säästöä.

Sen johdosta että tilinpäätös on myöhästynyt, ovat vuositarkastajat kosketelleet kysymystä *Rahatoimikamarin työvoimain mahdollisesta lisäämisestä*. Syyksi viivästymiseen ilmoittaa Rahatoimikamari selityksessään osaksi rahatoimikonttorin henkilökunnan keskuudessa sattuneen sairaustapauksen, osaksi kaupungin laitosten alati laajenevan kirjanpidon. Rahatoimikonttorin työvoimain lisäämistä ei Kamari pidä tarpeellisena.

Budjettivaliokunta *yhtyy Rahatoimikamarin asiassa antamaan lausuntoon.*

Mitä tulee ulosottolaitoksen uudelleenjärjestelyyn, huomauttavat vuositarkastajat, että tämä taloudellisesti tärkeä kysymys, minkä valmistelun Kaupunginvaltuusto päätöksellään 7 p:ltä syyskuuta 1921 on antanut Rahatoimikamarin tehtäväksi, edelleen odottaa ratkaisuaan. Selityksessään Rahatoimikamari tosin on sivuuttanut vuositarkastajain lausunnon tässä suhteessa, mutta katsoo Budjettivaliokunta täytyvänsä ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto *kehoittaisi Kamaria kiirehtimään asian valmistelua.*

Verotusvalmistelun toimintaa vastaan on revisionikonttori kertomuksessaan esittänyt muutamia muistutuksia, jotka päättyvät vaatimukseen uudelleen järjestää verovalmistelun ja noudattaa suurempaa säästäväisyyttä kaupungin varoissa apulaisia otettaessa ja palkattaessa. Koska vuositarkastajat pääasiassa eivät ole kannattaneet revisionikonttorin muistutuksia ja kun Kaupunginvaltuusto kokouksessaan viime kuluneen lokakuun 18 p:nä jo on asettanut komitean laatimaan uutta ohjesääntöä Verotusvalmistelukunnalle, *ei kysymys aiheuttane Kaupunginvaltuuston puolelta lausuntoa tässä yhteydessä.*

Revisionikonttorin kertomuksessa huomautetaan, että *puhtaanapitolaitoksen* tulot osoittavat Smk 833,000: — suuruisen vajauksen, etteikä puhtaanapitolaitos niin ollen ole onnistunut täyttämään Kaupunginvaltuuston tälle laitokselle asettamia vaatimuksia koroittamalla budjettijärjestelyssään vuodelta 1921 tuloerän »talonomistajain maksut» ehdotetusta 1 miljoonan markan määrästä 2 miljoonaan markkaan. Vuositarkastajat ehdottavat »uuden selvityksen toimittamista laitoksen taloudesta ja mahdollisuuksista», sekä pitävät suotavana ajoissa varata rahoja puhtaanapitolaitoksen saattamiseksi ajanmukaiseen kuntoon.

Selityksessään esittää Puhtaanapitohallitus, että Kaupunginvaltuuston yllämainittua päätöstä puhtaanapitolaitoksen tulojen korottamisesta, jotta se olisi voinut johtaa tarkoitettuun tulokseen, olisi täytynyt seurata v:na 1917 vahvistettujen talonomistajain maksujen korottaminen. Melkoisesti korottamalla näitä maksuja johduttaisiin kuitenkin siihen, että yksityiset talonomistajat eivät käyttäisi puhtaanapitolaitosta vaan kääntyisivät yksityisten puhtaanapitotoiminimien

puoleen, mikä terveydenhoidollisessa suhteessa ei olisi kaupungille eduksi. Vaikkakaan 1921 vuoden tulot eivät ole nousseet toivottuun määrään, ovat kyseenalaiset vuoden tulot lisääntyneet 267,000 markalla. Oikeudenmukainen ja nykyisistä asianhaaroista aiheutunut kohtuullinen maksujen korottaminen olisi sangen suotava ja on Hallitus tässä tarkoituksessa laatinut ehdotuksen, joka enempiä toimenpiteitä varten on jätetty Rahatoimikamarille.

Sen lisäksi, mitä Puhtaanapitohallituksen selitys täten sisältää, on Budjettivaliokunnan tietoon tullut, että puhtaanapitolaitos Kaupunginvaltuuston 30 p:nä joulukuuta 1921 tekemän päätöksen johdosta on ryhtynyt erinäisiin toimenpiteisiin, saadakseen selville laitoksen kannattavaisuuden, ja että uusia toimenpiteitä samassa tarkoituksessa suunnitellaan. Ylläesitettyyn nähden ja kun Puhtaanapitohallituksen selitys muuten tuntuu tyydyttävältä, *ei vuositarkastajain ehdotus tätä nykyä aiheuttane toimenpidettä Kaupunginvaltuuston puolelta.*

Mitä tulee revisionikonttorin kertomuksessa lähemmin mainittuihin *Toivoniemen kasvatuslaitoksella suoritettuihin rakennus- ja korjaustöihin*, jotka revisionikonttorin mielestä ovat sujuneet vähemmän menestyksellisesti ja jotka osoittavat järjestyksen puutetta rakennuskysymysten käsittelyssä kunnallisissa virastoissa, huomauttavat vuositarkastajat, että Kasvatuslautakunta on tehnyt ehdotuksen kyseessä olleiden n. Smk:aan 72,000 arvioitujen rakennustöiden suorittamisesta tammikuussa 1920 ilman että Kasvatuslautakunnan menosääntö edellytti sellaista menoerää. Kasvatuslautakunta perusteli toimenpidettä m. m. sillä, että kustannukset nopean hintanousun johdosta huomattavasti kohoaisivat, jos työt lykättäisiin. Rahatoimikamari järjesti kumminkin työn niin, että se joutui lopullisesti suoritettavaksi vasta kesällä 1921, kun määräraha oli otettu menosääntöön ja kaupungin rakennuskonttori oli puuttunut asiaan. Kirjevaihto eri käsittelyasteiden välillä osoitti, että on ollut olemassa erilaisia käsityksiä siitä, mille viranomaiselle tämä yksinkertainen rakennustehtävä oikeastaan kuului, sekä että on tarpeettomasti vitkasteltu siinä, missä asiantila ilmeisesti olisi vaatinut päättävää toimintaa.

Yhtyen revisionikonttoriin katsovat vuositilintarkastajat, että tätä kysymystä on ensi sijassa katsottava periaatteellisessa näkökulmassa. Vuositarkastajain mielipiteen mukaan on pidettävä Rahatoimikamarin asiana ratkaista, mitkä rakennustyöt paraiten soveltuvat kaupungin rakennuskonttorin valmisteltaviksi, valvottaviksi ja johdettaviksi ja mitkä taas voidaan jättää lautakuntien tai niiden kaupungin hallinnon ulkopuolella olevien neuvonantajien käsiteltäviksi. Tämän lisäksi toteavat vuositarkastajat, että asian valmistelu ja yrityksen suoritus ovat jättäneet koko joukon toivomisen varaa.

Rahatoimikamarin ja sen esittelijän asiassa antamissa selityksissä huomautetaan, että Kasvatuslautakunnan alkuperäisen esityksen mukana seurasi ainoastaan pienessä mittakaavassa kaaviomaisesti luonnosteltu piirustus, minkävuoksi Rahatoimikamari kokouksessaan 24 p:nä tammikuuta 1920 päätti palauttaa esi-

tyksen kaupungin yleisten töiden Hallitukselle, joka 7 p:nä seuraavaa toukokuuta lähetti täydelliset piirustukset ynnä töitä koskevan kustannusarvion. 29 p:nä samaa kuuta Toivoniemellä toimitetun tarkastuksen jälkeen päätti Rahatoimikamari 18 p:nä kesäkuuta antaa Kasvatuslautakunnan toimeksi 1921 vuoden budjettiehdotuksessa merkitä tarkoitusta varten tarpeelliset määrärahat.

Sittenkuin Budjettivaliokunta on tutustunut äsken mainittuihin selityksiin samoin kuin kaupungin yleisten töiden Hallituksen antamaan selitykseen, ei Valiokunta katso vuositarkastajilla olleen pätevää syytä väitteeseensä huolimattomuudesta asian käsittelyssä ja yrityksen suorituksessa, mikäli ei vuositarkastajain muistutuksen voida katsoa tarkoittavan sitä asianhaaraa, että Kasvatuslautakunta ei ollut ehdottanut määrärahan merkitsemistä 1920 vuoden menosääntöön. Samalla kun Valiokunta niinollen esittää, että *vuositarkastajain kyseessä oleva muistutus jätettäisiin huomioonottamatta,* pitää Valiokunta oikeana vuositarkastajain käsitystä, että Rahatoimikamarin asiana on päättää, mitkä rakennusyritykset voidaan jättää muiden kaupungin laitosten kuin rakennuskonttorin tai kaupungin ulkopuolella olevien suoritettaviksi, minkä vuoksi Valiokunta esittää, että Kaupunginvaltuusto *yhtyisi vuositarkastajain lausuntoon tässä suhteessa.*

Vuositarkastajain muistutuksen Kaupunginvaltuuston päätöksen nojalla tapahtuneesta *maksun korottamisesta yksityisestä sähkövirran kulutuksesta* on Valiokunta yllä esitetyillä perusteilla sivuuttanut. Kaupungin teknillisten laitosten Hallitus puolestaan viittaa sähkölaitoksen johtajan laatimaan promemoriaan, jossa m. m. huomautetaan, että laitoksen nettoylijäämä ei ole suuri laitosten todelliseen arvoon nähden ja etteivät tarkastajat ole kiinnittäneet huomiotaan siihen, vastaavatko laitoksen kaupungille suorittama korko ja kuoletus niitä korkoja ja kuoletuksia, jotka kaupunki on suorittanut sähkölaitoksen hyväksi käytetyistä pääomista ja missä määrin kirjoihin merkitty voitto siis on näennäinen. Lisäksi ilmoittaa Hallitus päättäneensä toimittaa teknillisten laitosten nykyisen arvon tarkan arvioinnin.

Vaikka Kaupunginvaltuusto kokouksessaan viime toukokuun 31 päivänä on myöntänyt *Halkotoimikunnalle* vastuuvapauden sen toiminnasta vuonna 1920, ovat vuositarkastajat uudistaneet revisionikertomuksessa ja revisionikonttorin kertomuksessa sanotulta vuodelta esitetyt muistutukset erään halkokonttorin tekemän rahtaussopimuksen ja halkokonttorin tekemän laitosten oston johdosta Kuhmoisissa. Sen lisäksi huomauttavat vuositarkastajat Smk:aan 5,952,906: 39 nousevasta tappiosta halkokonttorin toiminnasta vuonna 1921, mistä ilmoitus jo aikaisemmin on tehty Kaupunginvaltuustolle.

Selityksessään huomauttaa Halkotoimikunta, että sanottu tappio ensi sijassa johtuu konjunktuuri-vaihteluista. Aina vuoden 1920 lopulle saakka näytti tilanne halkomarkkinoilla yhä kiristyvän hintojen kohoamistaan kohotessa. Estääkseen liian jyrkkää hintojen nousua oli halkokonttori jo vuoden 1919 lopussa alkanut ostaa tavallista runsaammin halkoja, ulottaen ostonsa m. m. Karjalan radoille,

jopa Nurmekseen saakka. Ostoja jatkettiin vuoden 1920 loppupuolelle, jolloin esiintyneen yleisen rahansaannin vaikeuden takia alkoi tuntua lamaannusta ei ainoastaan halkomarkkinoilla vaan yleensäkin liikeelämässä. Kaikki rahalaitokset lopettivat nimittäin kokonaan uusien luottojen myöntämisen ja supistivat vanhoja, mikäli mahdollista. Peläten suunnatonta hintojen nousua olivat täkäläiset tehdaslaitokset, keskuslämmitystalot y. m. kesällä 1920 hankkineet halkoja vuodeksi, jopa kahdeksikin eteenpäin. Halkojen menekki supistui täten puoleen entisestään, joten halkokonttorinkin suuret halkovarastot, jotka vuoden 1920 lopulla olivat miltei kaksi kertaa suuremmat kuin koskaan ennen, joutuivat seisomaan. Seurauksena oli se, että korko- y. m. kustannukset kohosivat samassa suhteessa eli lähes kaksinkertaisiksi kutakin myytyä halkosyltä kohden. Kuten mainittu, vallitsi nousukonjunktuuri vielä melkein vuoden 1920 loppuun, joten silloin ostetut suuret halkomäärät olivat kaikkein kalleimmat eli toisin sanoen niiden ostohinta oli tuntuvasti myyntihintoja kalliimpi, ilman että halkoja myytäessä vuonna 1921 olisi pystytty vastaavasti hintoja korottamaan. Pahimman tappion aiheutti kuitenkin rautatierahtien korotus vuoden 1921 alusta, jolloin rahdit nousivat noin 60 %. Siihen aikaan halkokonttorilla oli erittäin suuria halkovarastoja kaukaisilla Karjalan ratojen asemilla, joten Karjalan radoilla vallitsevan vaununsaannin vaikeuden takia ei kaikkia halkoja vieläkään ole saatu pois kuljetetuksi.

Edelleen huomauttaa Halkotoimikunta, että niin hyvin Helsingin kaupunki kuin sen yksityiset asukkaat ja tehdaslaitokset ilman halkokonttorin ostopolitiikkaa olisivat saaneet haloistaan maksaa huomattavasti korkeamman hinnan kuin nyt on ollut laita. Halkokonttorin tuottama välillinen hyöty oli melkoista suurempi kuin konttorin kirjojen mukaan näkyvä tappio.

Koska Kaupunginvaltuusto jo viimekuluneen toukokuun 3 p:nä on tehnyt päätöksen halkokonttorin toiminnan lakkauttamisesta, ei Budjettivaliokunta tässä yhteydessä ole katsonut tarpeelliseksi antaa lausuntoa konttorin toiminnasta edelläkäyneenä vuonna, jonkatähden Valiokunta ainoastaan viittaa Halkotoimikunnan äsken mainittuun selitykseen.

Valiokunta esittää, että Kaupunginvaltuusto *myöntäisi Rahatoimikamarille samoin kuin kaikille muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille vastuuvapauden niiden 1920 vuoden aikaisesta toiminnasta ja tilityksestä.*

Helsingissä, joulukuun 12 p:nä 1922.

**Arthur Söderholm.**

**Yrjö Harvia.** **Ivar Lindfors.**
**Paavo Nevalainen.** **K. A. Paloheimo.**
**Hannes Ryömä.**

*Einar Cavonius.*

*Liite I.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI.**

*Lokak. 19 p:nä 1922.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 1738.

Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunta on lähetteellä kuluvan lokakuun 17 päivältä anonut, että rahatoimikamari viimeistään kuluvan lokakuun 31 päivänä antaisi Valtuustolle selityksensä 1921 vuoden tilintarkastuskertomuksessa rahatoimikamaria vastaan tehtyjen muistutusten johdosta; ja saa rahatoimikamari senvuoksi kunnioittaen esittää seuraavaa:

Varsinaisia muistutuksia rahatoimikamaria vastaan eivät vuositilintarkastajat ole tuoneet esille. Tilintarkastuskertomuksessa viitataan vain siihen, että rahatoimikonttorin kirjanpäätös on huomattavasti myöhästynyt. Revisionikonttorin kertomuksesta selviää, että tähän asiantilaan on ollut m. m. *syynä sairaustapaus*. Kamari ei katso kuitenkaan voivansa tämän johdosta esittää rahatoimikonttorin työvoimia lisättäväksi. Syy kertomuksen myöhästymiseen piilee kyllä syvemmällä, nimittäin kaupungin laitosten alati laajenevassa kirjanpidossa.

Toinen kysymys, jossa vuositilintarkastajat koskettelevat myös rahatoimikamarin osuutta, koskee Toivoniemen kasvatuslaitoksella v. 1921 suoritettuja rakennus- ja korjaustöitä. Vuositilintarkastajat pitävät sopivimpana, että rahatoimikamari ratkaisisi, mitkä rakennustyöt paraiten soveltuvat kaupungin rakennuskonttorin valmisteltaviksi, valvottaviksi ja johdettaviksi tahtomatta tässä suhteessa mitään esitystä tehdä. Rahatoimikamarilla ei ole ollut ehdotusta vastaan mitään muistuttamista. Lisäksi rajoittuvat vuositilintarkastajat toteamaan, »*että asian* (Toivoniemen rakennusasian) *valmistelu ja yrityksen suoritus ovat jättäneet koko joukon toivomisen varaa*». Kun ei lausunnosta käy selville, ovatko vuositilintarkastajat tarkoittaneet, että rahatoimikamarikin on ollut syypää siihen, että asian käsittelyssä on ollut toivomisen varaa, ei rahatoimikamari ole tahtonut käydä lähemmin tätä kysymystä selvittämään, vaan saa vain viitata oheenpantuihin asian esittelijän rahatoimikamarille antamaan selitykseen sekä rahatoimikamarin lausuntoon revisionikonttorille, josta jälkimäisestä ei kaupunginrevisorikaan asiasta kirjoittamassaan verrattain laajasanaisessa esityksessä ole puhunut sanaakaan.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite II.*

HELSINGIN KAUPUNGIN

**RAHATOIMIKAMARI**

*Toukok. 4 p:nä 1922.*

N:o 919.

*Revisionikonttorille.*

Revisionikonttorin kirjelmässä viime helmikuun 16 päivältä n:o 9 pyydetty rahatoimikamarin lausunto Toivoniemen kasvatuslaitosta koskevassa rakennusasiassa rahatoimikamari lähettäen puheenalaisen asian esittelijän, arkkitehti Karl Hård af Segerstadin antaman selityksen esittää seuraavaa.

Niinkuin asiakirjoista selvästi käy ilmi, ei kasvatuslautakunta ole ollut tietoinen Kaupunginvaltuuston joulukuun 7 päivänä 1909 tekemästä rakennusasiain käsittelyä koskevasta päätöksestä. Niinikään on kasvatuslautakunta sivuuttaen kaupungin ammattiviranomaisen rakennusasioissa asiantuntijoina käyttänyt yksityisiä rakennusmestareja. Kaikki tämä on osaltaan viivyttänyt asian tavallista kulkua. Niinkuin tämän oheisessa arkkitehti Hård af Segerstadin selityksestä näkyy on asian varsinainen käsittely rahatoimikamarissa voinut alkaa vasta toukokuun 21 päivänä 1920, sillä kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunto saapui rahatoimikamariin vasta saman kuukauden 7 päivänä. Kun uusi katselmus Toivoniemen tilalla pidettiin suotavana, toimitti arkkitehti Hård af Segerstad sen toukokuun 29 päivänä samaa vuotta ja rahatoimikamari käsitteli asian lopullisesti kesäkuun 18 päivänä 1920. Asian käsittely rahatoimikamarissa kesti siis vajaan kuukauden. Kamari ei sentähden katso mitenkään viivyttäneensä asian käsittelyä.

Esittelijän arkkitehti Hård af Segerstadin selitykseen nähden kamari ilmoittaa sen kaikin puolin hyväksyneensä. Kamari pyytää vain lisätä, että kamarin esittelijän kamarille antama lausunto ja ehdotus tehdään suullisesti eikä niitä oteta pöytäkirjaan, minkätähden häntä ei voi saattaa vastuunalaiseksi kamarin toimenpiteistä.

Lopuksi kamari ei voi olla mielipiteenään lausumatta, ettei revisionikonttorin pitäisi käydä tarkastamaan semmoisia kaupungin viranomaisten laitosten ja viranomaisten toimenpiteitä, jotka vaativat ammattitietoja, syystä ettei revisionikonttorilla ole siihen valmistunutta henkilökuntaa eikä revisionikonttorin johtosääntö tarkoita tuollaista tarkastusta.

Asiakirjat ynnä arkkitehti Hård af Segerstadin selitys pannaan oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

**Arthur Castrén.**

*Aimo Ervasti.*

*Liite III.*

*Helsingin Rahatoimikamarille.*

Sen johdosta että kaupungin revisionikonttori kirjelmässä rahatoimikamarille helmikuun 13 päivältä 1922 on muun muassa esittänyt muistutuksen allekirjoittanutta Toivoniemen kasvatuslaitoksen rakennusasiaa koskevaa esittelyä vastaan käyttämällä sanoja »että asianomaisen esittelijän suhtautumisesta näiden rakennustöiden viivytykseen ja siitä johtuviin lisäkustannuksiin» pyydän lausua seuraavaa:

Kun kasvatuslautakunnan alkuperäisen esityksen mukana seurasi ainoastaan pienessä mittakaavassa kaaviomaisesti luonnosteltu piirustus ja kun kaupunginvaltuuston joulukuun 7 päivänä 1909 tekemän päätöksen mukaan asianomaiset hallitukset ja viranomaiset oli velvoitettu lähettämällä ehdotuksen suunnitelluksi rakennukseksi tahi aiotuksi (rakennus -?) yritykseksi kaupunginvaltuustolta aluksi hankkimaan ainoastaan yrityksen yleinen hyväksyminen, minkä jälkeen lopulliset piirustukset kustannusarvioineen on valtuuston lopullisesti tutkittaviksi ja vahvistettaviksi lähetettävä, tullen näiden piirustusten olla semmoiset, että ne sallivat täysin täsmällisesti määrätä kustannusarvion menoeräin suuruuden; eikä edellämainittu kaaviomainen piirustus missään tapauksessa tuollaista tilaisuutta tarjonnut, oli mielestäni luonnollista, että kamarissa ($^{24}/_{1}$ 1920) viittaisin tähän seikkaan ja ehdottaisin asian ennenkuin se alistetaan valtuuston ratkaistavaksi tarpeen mukaan valmisteltavaksi kaupungin rakennusteknillisessa viranomaisessa kaupungin yleisten töiden hallituksessa. Tämän ehdotukseni rahatoimikamari hyväksyisi ja asia lähetettiin hallitukseen lausunnon saamiseksi sekä kunnollisten piirustusten ja kustannusarvion antamiseksi.

Tämän johdosta hallitus sitten toukokuun 7 päivänä 1920 lähetti rahatoimikamariin lausuntonsa, jonka mukana seurasi piirustukset ja kustannusarvio ja joka osoitti kustannusten kaikista halutuista töistä arvioiduiksi noin 80,000 markaksi. Kun rahatoimikamari kuitenkin toukokuun 21 päivänä 1920 asiaa uudelleen käsiteltäessä piti epätietoisena, ehdittäisiinkö rakennustyöt suorittaa niin hyvissä ajoin, että karja ennen syksyn tuloa voitaisiin sijoittaa muutettuihin tahi laajennettuihin ulkohuoneisiin, päätti kamari silloisen puheenjohtajansa, professori Hjelmmanin ehdotuksesta määrätä allekirjoittaneen ennen asian lopullista ratkaisua toimittamaan katselmuksen Toivoniemessä sekä itse paikalla tarkemmin tutustumaan hankkeissa oleviin rakennusyrityksiin. Tämä katselmustoimitus toimitettiin toukokuun 29 päivänä 1920. Sen nojalla mitä siinä tilaisuudessa tuli ilmi ja hankittuaan laitoksen johtajattarenkin mielipiteen talousrakennuksista päätti rahatoimikamari niinkuin sen vastauksesta tähän jäljennöksenä oheen pannusta kirjelmästä n:o 787 kesäkuun 18 päivältä 1920 käy selville antaa kasvatuslautakunnan toimeksi ensivuotisessa budjettiehdotuksessa merkitä puheenalaisia töitä varten tarpeelliset määrärahat. Mutta kun rakennusteollisuuden alalla vallitseva hintataso sangen paljon vaihteli, huomautti kamari kirjelmässään samalla tästä seikasta ja mainitsi, että sentähden ennen lopullisten määräin merkitsemistä menosääntöön lautakunnan olisi syytä asiassa neuvotella kaupungin rakennuskonttorin tahi kaupunginarkkitehdin kanssa.

Allekirjoittaneen mielestä voitanee revisionikonttorille joulukuun 17 päivänä 1918 vahvistettujen johtosääntöjen säännöksiä tuskin tulkita niin, että ne oikeuttaisivat konttorin tekemään muistutuksia sitä tapaa vastaan miten esittelijä esittää ammattiasian rahatoimikamarille. Näin syystä ettei yksikään revisionikonttorin virkailijoista ole ammattimies rakennusalalla eikä yksikään konttorin virkailijoista ollut saapuvilla asiaa käsiteltäessä, joten konttori ei voi tuntea niitä syitä ja näkökohtia, jotka ovat kamarin päätöksen perusteina ja syinä. Mitä erikoisesti nyt esillä olevaan asiaan tulee pyydän täysin luottaen kamarin suosiolliseen harkintaan ja arvosteluun saada esittää, onko minua vastaan tähdätty moite oikeutettu, ja rohkenen sen ohessa viitata Kaupunginvaltuuston maaliskuun 31 päivänä 1920 tekemään päätökseen (Kaupunginvaltuuston painettu esityslista n:o 7 vuodelta 1920, asia n:o 20) kunnallisten rakennusyritysten suunnittelua ja järjestystä koskevassa asiassa.

Lopuksi pyydän kunnioittaen huomauttaa että on itsestään selvä asia, että hintain noustessa myöhemmin tietysti työt käyvät kalliimmiksi, hintain aletessa sitä vastoin huokeammiksi. Mutta tämän tosiasian pitää tuskin voida perustella tehtyä muistutusta, kun vallitseva epävarmuus maamme taloudellisessa elämässä ja siis myös rakennusteollisuuden alalla viimeiseltä tietenkin riippuu siitä, että vakinaista arvomittaria puuttuu.

Helsingissä, huhtikuun 5 päivänä 1922.

**Karl Hård af Segerstad.**

---

*Liite IV.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.**

*Marrask. 2 p:nä 1922.*

N:o 327.

*Helsingin Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnalle.*

Vastaukseksi Helsingin Kaupunginvaltuuston Budjettivaliokunnan lähetteeseen viime lokakuun 17 päivältä n:o 81/52, jossa kehoitetaan antamaan selvitys 1921 vuoden tilintarkastuskertomuksessa Lohjan pitäjän Toivoniemen kasvatuslaitoksessa suoritettuja rakennustöitä koskevien muistutusten johdosta pyytää hallitus, joka aikaisemmin on seikkaperäisesti vastannut revisionikonttorin muistutuksiin, lyhyesti lausua seuraavaa:

1) Hallituksen ja rakennuskonttorin vastuunalaisuus rakennustöiden teettämisestä rajoittuu, kun on kysymys kustannuksista, myönnetyn määrärahan suuruuteen sekä työn lopullisiin kustannuksiin. Hallituksen aikaisemmin antamassa selvityksessä käy selvästi ja ilmeisesti näkyviin, että jatkuva hinnannousu aiheutti kustannusten lisääntymisen myönnettyä määrärahaa enemmäksi.

2) Hallitus ei yleensä ole, paitsi erikoistapauksissa, ollut syytä jouduttaa määrärahan myöntämistä lausumalla suotavaksi, että työ julistettaisiin kiireelliseksi.

3) Mitä rakennusyrityksen piirustuksiin tulee on ne laadittu pääasiassa kasvatuslautakunnan yksityistä tietä hankkimain luonnospiirustusten mukaisesti, ja lautakunta on ne muistuttamatta hyväksynyt.

Edellä lausutun perusteella hallitus on sitä mieltä, että Toivoniemen kasvatuslaitoksen rakennustyöt on rakennuskonttorin huonerakennusosasto teettänyt kohtuullisen ajan kuluessa sittenkuin määräraha oli myönnetty.

**Otto Fr. Nyberg.**
puheenjohtaja.

*G. A. Gröndahl.*

---

*Liite V.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.**

*Marrask. 1 p:nä 1922.*

N:o 276.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Palauttaen kaupunginvaltuuston budjettivaliokunnan lähetteen viime lokakuun 17 päivältä, jossa hallituksen lausuntoa pyydetään 1921 vuoden tilintarkastuskertomuksesta, mikäli se koskee teknillisiä laitoksia, on hallituksella kunnia viitata sähkölaitoksen asiasta antamaan selitykseen, johon hallitus puolestaan kaikin puolin yhtyy. Samalla on hallituksella kunnia ilmoittaa että, kun selvitys teknillisten laitosten nykyään edustamasta arvosta näyttää suotavalta, hallitus on päättänyt toimittaa niiden tarkan arvioinnin.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitus:

**J. Stjernvall.**

*I. Savonius.*

---

*Liite VI.*

## P. M. vuoden 1921 tilintarkastuskertomuksessa olevan, sähkölaitoksen vuosivoittoa koskevan huomautuksen johdosta.

Budjettivaliokunta on pyytänyt hallituksen lausuntoa niiden vuoden 1921 tilintarkastuskertomuksessa olevien huomautusten johdosta, jotka koskevat teknillisiä laitoksia. Kun nämä huomautukset koskevat vain sähkölaitosta ja kun hallitus sentakia on antanut minulle tilaisuuden lausua mielipiteeni huomautuksista, pyydän esittää seuraavaa:

Tilintarkastajat esittävät, etteivät ole voineet olla kiinnittämättä huomiotaan sähkölaitoksen suhteettoman korkeaan puhtaaseen ylijäämään, joka heidän mielestään johtuu siitä, että taksoja on »aiheettomasti» koroitettu. Taksoja määrättäessä olisi heidän mielestään kulutuksen hintaa (tarkoitettaneen tietenkin virran hintaa) määrättäessä pyrittävä asettamaan se niin lähelle todellista tarvetta kuin mahdollista, ollen vielä heidän mielestään »liian korkean hinnan periminen kuluttajilta kaupungin monopoliaseman väärinkäyttämistä».

Mitä nyt itse voittoon tulee, on tietenkin myönnettävä, että se on tavallista suurempi. Suhteeton se ei kuitenkaan ole, jos otetaan huomioon laitoksen arvo sekä ne miljoonat kilowattitunnit, jotka sähkölaitos on mainittuna vuonna jakanut. On nimittäin huomattava, että laitoksen arvo nykyisin markoin lausuttuna on noin 100 à 110 milj. markkaa ja tälle pääomalle ei 9 miljoonan markan voitto ole suhteeton. Jos taas tarkastetaan, kuinka monen miljoonan kilowattitunnin kehittämisen kautta tämä tulos on saavutettu, huomataan, ettei tulos siinäkään suhteessa ole suhteeton. Otan sentähden vapauden esittää asian omalla tavallaan Sähkölaitos antoi pääasemaltaan v. 1921 yhteensä 24,3 milj. kilowattituntia. Voitto tämän kWh-määrän mukaan on keskimäärin noin 38 penniä kWh:lta, eli noin 3 ½ penniä, jos käytämme rauhanaikaista rahanarvoa. (Väärinkäsitysten välttämiseksi pyydän huomauttaa, että olen käyttänyt tätä esimerkkiä vain tehdäkseni asian havainnolliseksi.) Eri kysymys sitä vastoin on se, onko kaupungin laitosten tuotettava ollenkaan voittoa.

Tilintarkastajain huomautukseen siitä, että viime vuoden tariffit olisivat aiheettomasti esitetyt koroitettaviksi, pyydän palauttaa mieliin ne olosuhteet, jolloin nämä määrättiin. Aluksi huomautan, että sähkölaitoksen menot ovat viime vuosina olleet suurimmaksi osaksi riippuvaiset polttoaineen hinnoista, kun taas normaalisissa oloissa ennen sotaa korko- ja kuoletusmenot olivat suurimmat menot. Kun menoarviota syksyllä 1920 laadittiin, tiedusteltiin kuten tavallista halkokonttorista tulevan vuoden halkojen hintoja, jolloin ilmoitettiin niiden tulevan olemaan ainakin 110: — mk. kuutiometriltä, mahdollisesti enemmänkin, ja otettiin tietenkin tämä hinta virranhinnan laskelmien perustaksi. Tätä hintaa asianomaiset valiokunnat sitten kyllä karsivat, niin, että se menosääntöön tuli 95: — markan suuruiseksi. Että hintataso ei kuitenkaan noussut näin korkeaksi, siitä saamme kiittää taloudellisessa elämässä saavutettua suurempaa tasapainoa, kuin mitä edeltäkäsin oli voitu arvioida, mutta ei pitäisi voida väittää, että tariffien koroitus silloisissa oloissa olisi ollut perustelematon. (Sitäpaitsi koroitettiin vuoden 1921:n virranhintoja senkin takia, että ehdotus mittarivuokrien käytäntöön ottamisesta hyljättiin.)

Tilintarkastajain mielestä tulisi tariffit asettaa niin lähelle kuin mahdollista todellista tarvetta. Tämä on sanottu niin epämääräisesti, etten oikein ymmärrä, onko se käsitettävä siten, että tariffien tulee olla suhteelliset itsekustannuksiin, vaiko siten, että voiton ei yleensä pitäisi olla suuren. Voisi kovin pitkälle laajemmin kosketella näitä kysymyksiä. Huomautan vain, että jos oikeudenmukaisia periaatteitä sovellutettaisiin, olisi yleisistä tariffeista puhuttaessa edullisille kuluttajille annettava virtaa halvemmalla kuin epäedullisille. Mutta nyt nämä edulliset kuluttajat yleensä ovat sellaisia suurkuluttajia, joille ei ehkä niin sanoakseni yhteiskunnallisista syistä haluttaisi antaa etuja toisten rinnalla. On nimittäin huomattava, että huolimatta nykyisistä tariffeista on sähkölaitoksella tuhansittain sellaisia pieniä kuluttajia, jotka näilläkin hinnoilla tuottavat sähkölaitokselle suoranaista tappiota, s. o. maksut heidän kuluttamastaan virrasta eivät korvaa niitä kuluja, joita sähkölaitoksella heistä on.

Kun otaksun, että tilintarkastajat huomautuksellaan pääasiallisesti tarkoittanevat valovirran yleistä taksaa, ja että heidän ajatuksensa lienee ollut se, — jota he kyllä nimenomaan eivät lausu, — että tariffeja olisi alennettava, pyydän vielä saada kosketella tätä seikkaa.

Ei voitane väittää, että, silloin kuin esim. valaistusvirran yleinen hinta on 4,8 kertaa rauhanaikainen, muun hintatason ollessa 12-kertaisen, sähkölaitoksen »monopoliasemaa» olisi väärinkäytetty. Että väärinkäytöstä ei ole ajateltu olevankaan, selviää siitäkin, että budjettivaliokunta viime vuonna vakavasti pohti yleisten tariffien koroittamista, nykyistäänkin korkeammiksi, vaikka sähkölaitos ei sitä ollenkaan esittänyt ja vaikka sähkölaitoksen kannattavaisuuskaan ei sitä mitenkään vaatinut.

Vaikka yleisiä tariffeja — kiinnipitämällä vuoden 1921 vuosikertomuksen numeroista — voitaisiinkin jonkun verran alentaa, pitäisin sitä kuitenkin nykyoloissa useasta syystä arveluttavana tekona. Tariffien alentaminen aiheuttaisi nim. käsitykseni mukaan niin suuren kulutuksen lisäyksen, että sen tyydyttäminen nykyisellä johtoverkolla tuottaisi huomattavia vaikeuksia, niin kannattavaa kuin se muuten ehkä voisi ollakin. Sentähden olisi näiden vuosien voittoa saatava käyttää suuressa määrin sähkölaitoksen ja varsinkin sen johtoverkon vahvistamiseen ja laajentamiseen.

Jos tariffeja nyt alennettaisiin, olisi jonkun vuoden kuluttua kuitenkin pakko niitä jälleen ylentää, vaikka hintataso sellaista ei silloin edellyttäisikään, koska — huomattakoon tarkoin — vuosi vuodelta taas laitoksen korko ja kuoletus nopeasti kasvavat, läheten menoissa samaa taikka suurempaakin suhdetta, kuin normaalina aikana. Sen takia olisi sitä suuremmalla syyllä nyt saatava käyttää voittoa laitoksen laajennuksiin, sen arvoa lisäämättä.

Puheen ollessa tariffeista pyytäisin vielä huomauttaa, että tietääkseni vain muutamassa maamme kaupungissa, joilla usealla on vanhat vesivoimalaitoksensa, on sähkövirta halvempaa kuin Helsingissä, eikä näidenkään hinnat eroa paljon helsinkiläisistä hinnoista. Mitä taas maaseutuun tulee, on siellä valaistusvirran hinta yleisesti 6 markkaa ja enemmänkin kWh:lta. Myöskin ne monet yksityiset sähkölaitokset, jotka kaupungin sähkölaitoksen »monopoliasemassa» olevaksi väitetystä asemasta huolimatta myyvät Helsingissä sähkövirtaa, toivoisivat kernaasti, että tariffeja koroitettaisiin, koska niiden täytyy seurata sähkölaitoksen tariffeja, ja koska usealle näistä virrananto ei ole kannattavaa, huolimatta siitä, että heillä on rauhanaikaiset laitteet sekä vielä sekin etu, että voivat yhdistää rakennusten lämmityskysymyksen sähkölaitostensa toiminnan yhteyteen.

Kun tilintarkastajat lausunnossaan sanovat sähkölaitoksella olevan »monopoliaseman», tahtoisin tämän johdosta huomauttaa, että tällaisen nimityksen käyttäminen on suuresti harhaanjohtavaa. Se seikka, että sähkölaitos saa asettaa johtonsa kaupungin katuja pitkin, ei suinkaan ole samaa kuin monopolioikeus sähkövirran jakamiseen. Tietääkseni ei ole esteitä olemassa siihen, että vaikka joka taloon laitettaisiin sähkölaitos, sillä että sellainen on mahdollista, selviää siitä, että tiedossani tällä hetkellä on lähemmä parikymmentä tällaista laitosta, joista osa työskentelee omistajan omaa tarvetta varten, mutta usea myöskin yleistä tarvetta varten.

Vuositilintarkastajain huomautuksen johdosta tahtoisin siis edellä olevan nojalla lausua:

1) että sähkölaitoksen voitto vuodelta 1921 on kyllä suuri, mutta ei suhteeton laitoksen toiminnan laajuuteen nähden;

2) että tariffien koroitus v. 1921 alussa ei ollut perustelematon;

3) että kaikesta huolimatta nykyiset tariffit ovat paremminkin halvat kuin kohtuuttoman korkeat ja että niiden alentaminen tällä hetkellä olisi harkitsematonta; ja

4) että puhe sähkölaitoksen monopoliasemasta on harhaanjohtavaa, koska sähkölaitoksella on vain oikeus asettaa johtojansa kaupungin kaduille.

Edellä olevalla en kuitenkaan ole tahtonut sanoa, että sähkölaitoksen voiton suhteen ei voitaisi tehdä huomautuksia. Sähkölaitoksen tilinpäätöksessä esiintyy nimittäin omaisuutena Smk:n 1,281,507: 52 suuruinen kurssitappio, jonka poistaminen tileistä olisi edellä esittämieni näkökohtien perusteilla toivottavaa sitäkin suuremmalla syyllä, koska tappio koski v. 1917 ostettua konetta.

Tilintarkastajat eivät myöskään lausuntoaan antaessaan ole ollenkaan kiinnittäneet huomiotaan siihen, onko voitto todellinen vaiko näennäinen. Laitoksen kaupungille maksama pääoman korko ja ehkä kuoletuskin voivat näet olla huomattavasti pienemmät kuin kaupungin korot ja kuoletukset niistä pääomista, jotka ovat sähkölaitosta varten käytetyt, joka seikka kokonaistalouden kannalta olisi huomioon otettava voiton todellista suuruutta arvosteltaessa. Minä en kylläkään voi tällä hetkellä esittää numeroita tässä asiassa, mutta voitaneen tämä seikka tarvittaessa selvittää.

Helsingissä, lokakuun 26 p. 1922.

**A. Marsio.**

*Liite VII.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
**PUHTAANAPITOHALLITUS.**

*Lokak. 30 p:nä 1922.*

N:o 69.

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Sittenkuin budjettivaliokunta tässä palautuvassa lähetteessä lokakuun 17 päivältä 1922 on anonut, että puhtaanapitohallitus viimeistään saman kuun 31 päivänä antaisi Valtuustolle selityksensä 1921 vuoden tilintarkastuskertomuksessa puhtaanapitohallitusta vastaan tehtyjen muistutusten johdosta, saa puhtaanapitohallitus kunnioittavimmin esittää seuraavaa.

Mitä ensinnäkin tulee vuosimäärärahojen ylitykseen Smk:lla 360,000: —, johonka tilintarkastajat ei kuitenkaan näy kiinnittäneen erityisesti suurempaa huomiota, ansaitsee huomauttaa, että tämä ylittäminen on johtunut ainoastaan siitä, että sekä terveyshoito- että poliisiviranomaiset voimassa olevan poliisijärjestyksen mukaisesti ovat yhä enemmän vaatineet suurempaa puhtautta katupuhtaanapitoon nähden. Kosketeltu vaatimus on pakottanut puhtaanapitolaitosta kysymyksessä olevana vuonna useammin kuin ennemmin edellisinä vuosina lakaisemaan kaupungin yleiset paikat ja kadut, määräys on myöskin tehnyt laitokselle välttämättömäksi kastella kadut, etenkin viertotiet, enemmän kuin ennen ja nämä viranomaisten pakottamat työt ovat luonnollisesti olleet syynä katuosien kustannusten nousuun neliömetriä kohti. Osoitteeksi, kuinka viimemainitut maksut ovat nousseet, tahtoo hallitus mainita, että sitä vastoin kuin keskikustannus neliömetriltä vuonna 1918 on ollut noin 1 markka, 1919 1 markka 20 penniä ja 1920 1 markka 81 penniä tekee sama maksu vuonna 1921 yllämainituista syistä 2 markkaa 10 penniä.

Tilintarkastajat ovat vielä erittäin muistuttaneet siitä, ettei hallitus ole onnistunut täyttämään Kaupunginvaltuuston vaatimusta tulojen suhteen talonomistajain maksuista. Kun Kaupunginvaltuusto korotti hallituksen viime mainitussa suhteessa laskemat tulot kaksinkertaisesti olisi myöskin pitänyt olla seurauksena, että itse maksu olisi korotettu kaksinkertaisesti, vaan sitä ei oltu tehty. Se on nimittäin ollut sama vuodelta 1917 saakka, jolloin Valtuusto päätöksellään joulukuun 7 päivältä vahvisti sen 9 markaksi joka talossa asuvaa henkilöä kohti ja 70 markaksi joka hevosesta sekä vähimmäksi maksuksi 100 markkaa talosta. Korottamalla nämä maksut kaksinkertaisesti eli rajattomasti olisi nimittäin varmasti seurauksena, että yksityiset talonomistajat eivät enää käyttäisi puhtaanapitolaitosta, vaan kääntyisivät yksityisten puhtaanapitotoiminimien puoleen, joita kaupungissamme löytyy useampia, ja tämä ei terveydenhoidollisessa suhteessa ollenkaan olisi kaupungille eduksi, päinvastoin suureksi vahingoksi, sillä yksityiset toiminimet eivät erota erityisiä jätteitä asetuksenmukaisesti eivätkä muutenkaan täytä sitä järjestystä ja puhtautta toiminnassaan, joka poliisijärjestyksessä vaaditaan. Vaikkakaan nämä tulot äskenmainitusta syystä eivät ole nousseet toivottuun määrään, ovat kyseenalaiset vuoden tulot kuitenkin maksuja korottamattakaan, lisääntynyt Smk:lla 267,000: —. Oikeudenmukainen ja nykyi-

sistä asianhaaroista aiheutunut kohtuullinen maksujen korottaminen olisi puheenalaisten tulojen lisäämiseksi sangen suotava, ja sen johdosta on hallitus lokakuun 5 päivänä 1922 tekemässään esityksessä rahatoimikamarille anonut, että kamari ryhtyisi asian vaatimiin toimenpiteisiin, jotta hallituksen esityksen kanssa kamarille lähettämä talojen luokitteluehdotus hyväksyttäisiin.

Mitä lopuksi tulee huomautukseen sianruoan myynnistä, ansainnee huomauttaa, että tämä myynti on kokonaan riippuva siitä, millä huolellisuudella yleisö erottaa keittiöjätteet muista rikkajätteistä. Lisääntyneiden elintarpeiden karttuessa on jätteitten talteenottaminen veltostunut, joten sianruoaksi kelpaavat jätteet ovat huomattavasti vähentyneet. Myynniksi kelpaavaa sianruokaa ei ole ollut saatavissa, kun on ollut mahdotonta pakottaa yleisöä lajittelemaan jätteet, vaan on laitoksen aina täytynyt lajitella ne, ennenkuin niitten myynti on voinut tapahtua. Ero tuloissa vähenee kuitenkin huomattavasti huomioonottamalla 25,440 markan 10 pennin suuruinen säästö keittiöjätteiden lajittelussa sianruoaksi. Koska puheenalaisesta myynnistä kuitenkaan ei ole toivoa, että se vastaisuudessa paremmin kuin nytkään tuottaisi tuloja, lakkautetaan se Valtuuston ohjeitten mukaan 1923 vuoden alusta.

Puhtaanapitohallituksen puolesta:

**Aug. Niiranen.**

*Werner Becker.*

---

HELSINGIN
**Verotusvalmistelukunta.**

*Liite VIII.*

*Marrask. 11 p:nä 1922.*

N:o 1159

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kaupunginvaltuuston budjettivaliokunnan vaadittua Helsingin kaupungin verotusvalmistelukunnan selitystä sitä vastaan 1921 vuoden tilintarkastuskertomuksessa tehdyn muistutuksen johdosta on valmistelukunnalla kunnia lausua seuraavaa.

1921 vuoden tilintarkastuskertomuksessa ovat vuositilintarkastajat verotusvalmistelukunnan toiminnasta lausuneet, että erinäiset palkat on tilitetty väärille määrärahatileille. Mainittu muistutus ei kuitenkaan verotusvalmistelukunnan mielestä kohtaa sitä, koska se on n. s. lautakunta vailla omaa tilivirastoa ja ilman itsenäistä maksumääräysoikeutta ja kassavirastoaan, joten se ei hoida valmistelukunnan menosääntöön merkityistä määrärahoista maksettujen palkkain tilinpitoa, vielä vähemmän sen on määrättävä yleisestä budjettimäärärahasta maksettavat kalliinajanlisäykset, jotka palkkalautakunnan määräyksen mukaan maksetaan kaupungin viranpitäjille.

Valmistelukunta, joka vuositilintarkastajilta tiedustellessaan ei ole voinut saada yksityiskohtaista selitystä siitä, mihin tehty muistutus perustuu, katsoo olevan aihetta lausua, että, jos mainittu muistutus olisi oikea, olisi palkkain tilinpitoa koskeva oikaisu ollut tehtävä vuoden varrella, jos revisionikonttori ennen kaupungin tilinpäätöksen laadinnan alkamista olisi siitä tehnyt aiheutetun huomautuksen, jota kuitenkaan valmistelukunnan tieten ei ole tehty.

Näin ollen, ja kun valmistelukunnan määrärahat »ylimääräisiä sihteerejä ja kanslia-apulaisia varten» näyttävät säästöä 99,500 markkaa, mikä ei ensinkään johdu siitä, että mainittuihin tarkoituksiin olisi arvioitu liian suuri määräraha, vaan siitä että eräs osa ylimääräistä työvoimaa on pantu valtion maksettavaksi, ja siitä, että valtionverotus 1921 vuoden budjetin tultua vahvistetuksi osittain on yhdistetty kunnallisverotukseen, ei verotusvalmistelukunnan mielestä vuositilintarkastajain revisionikonttorin esityksen johdosta tekemään muistutukseen voi panna mitään huomiota. Tämän yhteydessä valmistelukunta niinikään havaitsee olevan syytä huomauttaa, että kaupungin revisionikonttori, voidakseen asiallisesti arvostella palkkain jakautumisen erinäisten tätä varten myönnettyjen määrärahain kesken on ollut vailla asianmukaista tuntemusta siitä, mikä osa valmistelukunnan henkilökuntaa on luettu vakinaisiin ja mikä ylimääräisiin kanslia-apulaisiin. Tämän asian tiedustelu valmistekunnalta, rahatoimikonttorilta tahi palkkalautakunnalta, jonka on lopullisesti ratkaistava niinkuin jo mainittiin kenelle viranpitäjälle on myönnettävä kalliinajanlisäys, olisi voinut johtaa revisionikonttorin oikeille jäljille sen tarkastustyössä, minkä ohessa erehdyttävä ja virheellinen johtopäätös puuttuvan asiantuntemuksen johdosta täten olisi voitu välttää.

**Emil Edv. Eneberg.**

*Bertel von Fieandt.*

---

*Liite IX.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Lähetepäätöksellään n:o 81/52 D. lokakuun 17 päivältä 1922 on Kaupunginvaltuuston budjettivaliokunta vaatinut Helsingin kaupungin halkotoimikunnan selitystä 1921 vuoden tilintarkastuskertomuksessa halkotoimikuntaa vastaan tehtyjen muistutusten johdosta. Vaadittuna lausuntonaan saa halkotoimikunta täten kunnioittaen esittää seuraavaa:

Revisionin mainitsema halkokonttorin tappio vuodelta 1921 Smk 5,952,906: 39 johtuu ensi sijassa konjunktuurivaihteluista. Aina vuoden 1920 lopulle saakka näytti tilanne halkomarkkinoilla yhä kiristyvän hintojen kohoamistaan kohotessa. Estääkseen liian jyrkkää hintojen nousua oli halkokonttori jo vuoden 1919 lopussa alkanut ostaa tavallista runsaammin halkoja, ulottaen ostonsa muun muassa Karjalan radoille jopa Nurmekseen saakka. Ostoja jatkettiin vuoden 1920 loppupuolelle, jolloin esiintyneen yleisen rahansaannin vaikeuden takia alkoi tuntua lamaannusta ei ainoastaan halkomarkkinoilla, vaan yleensäkin liikeelämässä. Kaikki rahalaitokset lopettivat nimittäin kokonaan uusien luottojen myöntämisen ja supistivat vanhoja, mikäli mahdollista. Peläten suunnatonta hintojen nousua, olivat täkäläiset tehdaslaitokset, keskuslämmitystalot y. m. kesällä 1920 hankkineet halkoja vuodeksi, jopa kahdeksikin eteenpäin. Halkojen menekki supistui täten puoleen entisestään, joten halkokonttorinkin suuret halkovarastot, jotka vuoden 1920 lopulla olivat miltei kaksi kertaa suuremmat kuin koskaan ennen, joutuivat seisomaan. Seurauksena oli se, että korko- y. m. kustannukset kohosivat samassa suhteessa eli lähes kaksinkertaisiksi kutakin myytyä halkosyltä kohden. Kuten mainittu, vallitsi nousukonjunktuuri vielä melkein vuoden 1920 loppuun, joten silloin ostetut suuret halkomäärät olivat kaikkein

kalleimmat eli toisin sanoen niiden ostohinta oli tuntuvasti myyntihintoja kalliimpi, ilman että halkoja myytäessä vuonna 1921 olisi pystytty vastaavasti hintoja korottamaan. Pahimman tappion aiheutti kuitenkin rautatierahtien korotus vuoden 1921 alusta, jolloin rahdit nousivat noin 60 % (prosentilla), ja kun halkokonttorilla oli erittäin suuria halkovarastoja kaukaisilla Karjalan ratojen asemilla, joten Karjalan radoilla vallitsevan, melkein keskeytymättömän vaununsaannin vaikeuden takia ei kaikkia halkoja vieläkään ole saatu pois kuljetetuksi, on hyvin ymmärrettävää, että tappioita syntyi, koska vastaavaa hintojen korotusta ei voitu toteuttaa.

Mainittakoon vielä, että halkokonttori ei suinkaan ole ainoa suurliike alallaan, jolla vuoden 1920 lopulla oli liian suuret halkovarastot, vaan oli niitä muun muassa Helsingissä ainakin pari tunnetusti suurta ja hyvin johdettua liikettä, jotka samoin konjunktuurien muututtua joutuivat kärsimään suuria tappioita.

Vertauksen vuoksi viitattakoon tämän yhteydessä naapurimaiden Ruotsin, Tukholmassa ja Norjan, Kristiaaniassa toimineisiin samanlaatuisiin polttoainekomisiooneihin, jotka ovat joutuneet kärsimään tappioita samanlaisten konjunktuurivaihtelujen takia.

Halkotoimikunta rohkenee edellä esitettyjen vastuksien aiheuttamista tappioista huolimatta yhä edelleen olla sitä mieltä, että niin hyvin Helsingin kaupunki kuin sen yksityiset asukkaat ja tehdaslaitokset ilman halkokonttorin edelläkäypää ostopolitiikkaa olisivat olojen pakosta saaneet maksaa polttoaineistaan, se on haloista, huomattavasti korkeamman hinnan kuin nyt on ollut laita. Näin saavutettu välillinen hyöty, jota ei voida numeroin osoittaa, lienee kuitenkin monin verroin suurempi kuin nyt kirjojen mukaan näkyvä, vieläpä mahdollisesti lisääntyväkin tappio. Tämä käsitys ei ole yksinomaan halkotoimikunnalla ja halkokonttorilla, vaan ovat sen lausuneet useat halkomarkkinoita tuntevat ammattimiehet.

Mitä revisionin huomautukseen Kuhmoisten laitoksista tulee, myönnettäköön, että halkotoimikunta on tullut liikaa luottaneeksi halkokonttorin entisen toimitusjohtajan tiedonantoihin ja ennakkolaskelmiin, joskaan revisionin mainitsema tappio, Smk 618,086: —, ei läheskään ole mainittujen laitosten lukuun yksinomaan laskettava, vaan on noin puolet mainitusta summasta johtunut epäonnistuneista tukkimetsien ostoista Etelä-Suomessa.

Lopuksi huomauttaa revisioni, että ylempänä mainitut Kuhmoisten laitokset tuottavat halkokonttorin loppusuoritukselle suuria vaikeuksia, mikä huomautus itse pääasiassa on kylläkin paikallaan. Kuitenkaan ei asiaa ole arvosteltava sillä perusteella, että joku ostaja on sahalaitoksesta tarjonnut ainoastaan 300,000 markkaa, jota tarjousta ei ole hyväksytty, sillä sen jälkeen on saapunut korkeampia tarjouksia, joiden perusteella aivan äskettäin on oltu neuvotteluissa kaikkien Kuhmoisten laitosten myynnistä.

Viimeksi rohkenee halkotoimikunta kunnioittaen viitata aikaisempiin, osaksi samoja asioita käsittäviin kirjelmiinsä. Helsingissä, marraskuun 10 päivänä 1922.

Halkotoimikunnan puolesta:

**Onni Tarjanne.**

*S. Puranen.*
v. t.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino 1922.

***Valiokunnan mietintö** ynnä ehdotus elintarvetoimikunnan voittovaroista sivistys- ja muihin sentapaisiin tarkoituksiin myönnetyn määrärahan jakamiseksi.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Osoitettuaan kokouksessa viimekuluneen lokakuun 18 päivänä elintarvetoimikunnan voittovaroista 350,000 markkaa sivistys- ja muihin sentapaisiin tarkoituksiin päätti Kvsto seuraavassa kokouksessaan marraskuun 1 päivänä asettaa viisijäsenisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä määrärahan käyttämisestä ja valitsi valiokunnan jäseniksi allekirjoittaneet Meinanderin, Mikkolan, Nikulan, Yrjö-Koskisen ja Nevalaisen.

Valiokunta perustautui viimekuluneen marraskuun 7 päivänä ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Nikulan. Samalla valiokunta päätti heti sanomalehtiin pannuilla kuulutuksilla kehoittaa halukkaita yhtymiä ja laitoksia viimeistään saman kuun 20 päivänä Valtuustoon antamaan apurahananomuksia mainitusta määrärahasta, ja oli anomukseen liitettävä lyhyt selonteko yhtymän tai laitoksen tarkoituksesta ja edellisestä toiminnasta sekä anotun apurahan käyttösuunnitelma.

Hakuajan kuluessa 82 anomuksen jätettyä[1]) ja valiokunnan perehdyttyä hakuasiakirjoihin on valiokunnalla täten kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa seuraava yksimielisesti hyväksymänsä mietintö ja ehdotus.

---

Anottujen apurahojen kokonaissumma nousee, lukuunottamatta kahta anomusta, joissa määrää ei ole mainittu, kuten allaesitetystä luettelosta ilmenee, kokonaista 1,741,700 markkaan eli noin viisi kertaa suuremmaksi kuin käytettävissä oleva määräraha. Näin ollen täytyy osin useita anomuksia kokonaan evätä, osin anottujen apurahojen määriä yleensä varsin tuntuvasti supistaa, jottei määrärahaa ylitettäisi. Valiokunta on senvuoksi katsonut olevansa pakotettu puo-

[1]) Marraskuun 20 päivän jälkeen jätettiin senlisäksi yksi hakemus, johon valiokunta tietenkään ei ole voinut panna huomiota.

lestaan ehdottamaan evättäväksi tai vahvasti supistettavaksi sellaisiakin anomuksia, joiden tarkoituksen valiokunta on katsonut ansaitsevan kannatusta.

Määräystä että määrärahaa on käytettävä »sivistys- ja muihin sentapaisiin tarkoituksiin» on valiokunta tulkinnut jokseenkin vapaasti. Valiokunta on siten katsonut olevan puollettava apurahoja ei ainoastaan henkisen, niin tietopuolisen kuin taiteellisenkin, eri muodoissa ilmenenevän sivistyksen edistämiseksi, vaan myöskin ruumiillisen kulttuurin, kuten voimistelun ja urheilun, sekä joidenkuiden muiden samanlaatuisten tarkoitusten edistämiseksi. Tällöin on valiokunta kuitenkin noudattanut sitä periaatetta, että yhtymiä ja laitoksia, joiden toiminta kohdistuu koko maahan tai jotka toimivat toisella paikkakunnalla, yleensä ei olisi otettava huomioon, ellei apurahaa ole pyydetty Helsingissä olevaa haraosastoa tai toimintaa varten, joka on tarkoitettu harjoitettavaksi yksinomaan tässä kaupungissa tai sen hyväksi. Tähän nähden valiokunta on katsonut useita anomuksia olevan kokonaan evättävä, nimittäin n:ot 4, 5, 7 a, 7 b, 14, 29, 32, 40, 49, 50, 77, 80 ja 81. Anomusta n:o 6 (a—c) on ehdotettu evättäväksi, se kun tarkoittaa avustuksen myöntämistä kaupungin omalle laitokselle, jollaisia laitoksia ei liene sopivaa avustaa puheenaolevasta määrärahasta. Erään yksityishenkilön jättämä avustus n:o 8 (a—b) lienee jätettävä huomioon ottamatta, kun sen tarkoitus pääasiallisesti ei näy lankeevan puheenalaisen määrärahan tarkoitusten puitteisiin. Sama on laita hakemuksen n:o 25, joka tarkoittaa avustuksen myöntämistä vakinaista alkeisopetusta varten, sekä hakemusten n:ot 67 b, 68, 74 ja 79, joiden hyväätekevää tarkoitusta, mikäli varat riittävät, lähinnä lienee avustettava vuotuisesta yleishyödyllisiä tarkoituksia varten myönnetystä määrärahasta; viimeksi mainittuun ryhmään on myös lähinnä luettava hakemukset n:ot 75 ja 76, joita valiokunta senvuoksi ei ole voinut puoltaa, vaikka se onkin havainnut niiden tarkoituksen varsin suuressa määrin kannatusta ansaitsevaksi. Hakemusta n:o 60, se kun tarkoittaa meidän maassa ainakin toistaiseksi verrattain vähän yleistä kannatusta saanutta urheilunhaaraa, ei valiokunta myöskään ole voinut puoltaa. Mitä lopulta tulee hakemuksiin n:ot 78 ja 82, on niiden tarkoitusperä näyttänyt liian erikoiselta, jotta sitä voitaisiin kannattaa »sivistys- ja muita sentapaisia tarkoituksia» varten myönnetystä määrärahasta.

Kaikkia muita hakemuksia, paitsi yllämainittuja, valiokunta sitävastoin on katsonut voivansa puoltaa, joskin, yhtä ainoata poikkeusta (n:o 20) lukuunottamatta, supistetuin määrin. Harkitessaan avustusten määriä on valiokunta, mikäli koskee lukuisia laulu- ja soitto- sekä voimistelu- ja urheiluseuroja, m. m. mahdollisuuden mukaan ottanut huomioon yhdistysten jäsenluvun. Muuten on valiokunnassa päästy yksimielisyyten monessa tapauksessa eri mielipiteiden sovitteluilla.

Hakijat, hakemusten tarkoitus, anotut määrät sekä valiokunnan ehdotus kuhunkin eri hakemukseen nähden ilmenee seuraavasta taulukatsauksesta:

# Elintarvetoimikunnan voittovaroista annettavien avustusten anomuksia.

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Anottu määrä Smk. | Valiokunnan ehdottama määrä Smk |
|---|---|---|---|
| 1 | **Helsingin työväenyhdistys** sen kirjaston laajentamiseen ja täydentämiseen uusimmalla suomeksi ilmestyneellä tieto- ja kaunokirjallisuudella | 20,000: — | 5,000: — |
| 2 | **Raittiusyhdistys Koitto** tieteellisten kirjojen hankkimiseen sen kirjastoon | 5,000: — | 3,000: — |
| 3 | **Helsingfors svenska arbetarförening** sen kirjastoa ja esitelmien kustantamista varten | 15,000: — | 3,000: — |
| 4 | **Svenska litteratursällskapets och Svenska folkskolans vänners litteratur- och biblioteksnämnd** sen toimintaa varten ja lähinnä kirjallisuusviikkojen järjestämiseen ruotsalaisen kirjallisuuden levittämistä varten | 45,000: — | — |
| 5 | **Suomen kirjailijaliitto** sen karttuneen toiminnan tukemiseksi | 25,000: — | — |
| 6 | **Toivolan lastenkoti** Oulunkylässä: | | |
| | a) lastenkirjastoa ja n. s. käsikirjastoa varten | 10,000: — | — |
| | b) urheilutarkoituksia varten | 16,000: — | — |
| | c) stipedirahastoiksi | 40,000: — | — |
| 7 | **Föreningen Brage:** | | |
| | a) Suomen ruotsinkielisistä sanomalehdistä tehtyjen leikkeleiden kokoelmaa varten | 25,000: — | — |
| | b) kansallispukumuseon perustamiseksi Helsinkiin | 25,000: — | — |
| 8 | Ylimäär. professori **Osc. V. Johansson:** | | |
| | a) sadevesimittausten toimittamista tai aloittamista varten Eläintarhassa ja Vanhassakaupungissa | 1,500: — | — |
| | b) ilman lämpömäärän, kosteuden, liikunnon, läpinäkyväisyyden y. m. suunniteltuja tutkimuksia varten Helsingissä | 5,000: — | — |
| 9 | **Arbetets vänner, huvudföreningen,** esitelmien järjestämiseksi, kirjaston täydentämiseen, nuottien hankkimiseen sen laulukuorolle ja tämän johtajan palkkaamiseen | 20,000: — | 5,000: — |
| 10 | **Arbetets vänner, Tölö filial,** samaan tarkoitukseen | 10,000: — | 3,000: — |
| 11 | **Arbetets vännner, Sörnäs filial,** samaan tarkoitukseen | 15,000: — | 4,000: — |
| 12 | **Kotikasvatusyhdistys** sen esitelmätoimintaa varten Helsingissä ja esikaupungeissa | 20,000: — | 5,000: — |
| 13 | **Svenska folkskolans vänners och Finlands svenska arbetarförbunds föreläsningsbyrå** helppotajuista tieteellistä esitelmätoimintaa varten Helsingissä | 15,000: — | 5,000: — |

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Anottu määrä Smk | Valiokunnan ehdottama määrä Smk |
|---|---|---|---|
| 14 | **Työväen akatemian kannatusosakeyhtiön** väliaikainen johtokunta aijotun akatemian alkutoimintaa varten | 20,000: — | — |
| 15 | **Helsingin työväenyhdistys** lukutuvan perustamiseksi ja sen alkutoimintaa varten | 40,000: — | 10,000: — |
| 16 | **Helsingin sosialidemokratinen nuorisoyhdistys** sen valistus- ja opintotyön tukemiseksi | 3,000: — | 2,000: — |
| 17 | **Helsingin sosialidemokratinen nuorisoseura** sen opintotyön tukemiseksi | 5,000: — | 2,000: — |
| 18 | **Svenska ungdomsklubben i Helsingfors** esitelmien järjestämiseksi, opintotoiminnan elvyttämiseksi, käytännöllisten kurssien järjestämiseksi sekä klubin kirjastoa varten | 10,000: — | 3,000: — |
| 19 | **Helsingin kirjatyöntekijäin yhdistyksen käsinlatojain osasto** kursseja varten ammatin kohottamiseksi sekä ammatillisten luentojen ja esitelmien järjestämiseksi ammatillisista kysymyksistä | 5,000: — | 2,000: — |
| 20 | **Suomen puutyöntekijäin liiton Helsingin osasto** luentojen ja esitelmien kustantamiseen, etupäässä puutyöntekijäin ammattien edistämiseksi | 2,000: — | 2,000: — |
| 21 | **Helsingfors svenska kontoristförening** oppikurssien ja esitelmien järjestämiseen, ammattikirjaston täydentämiseen sekä lukusalin ylläpitämiseen | 25,000: — | 4,000: — |
| 22 | **Helsingin sosialistisen kunnallisjärjestön ja Ammatillisen keskusneuvoston luento- ja opastuskurssitoimikunta** sen opintopiirien voimassapitämiseksi | 10,000: — | 5,000: — |
| 23 | **„Stiftelsen för psykisk hälsa — Sielun terveysseura" nimisen seuran Helsingin haaraosasto** sen valistustoimintaa varten esitelmien, kirjoitelmien y. m. avulla, n. s. kuraattorintoimen perustamiseen y. m. | 20,000: — | 5,000: — |
| 24 | **Ungdomsförbundet Fylgia** opetuskurssien ylläpitämiseksi | 9,000: — | 5,000: — |
| 25 | **Judiska samskolan i Helsingfors** nim. koulun johtokunta koulun toimintaa varten | 30,000: — | — |
| 26 | **Goodtemplarlogen Balder n:o 1 Helsingfors** sen valistustoimintaa varten | 16,500: — | 4,000: — |
| 27 | **Helsingin raittiusseura** huoneiston hankkimiseen, skioptikonkoneen ostamiseen sekä soittokoneen vuokraamiseen tai ostamiseen | 20,000: — | 5,000: — |
| 28 | **Helsingin kasvatusopillisen talouskoulun** johtokunta koulun ylläpitämiseksi | 40,000: — | 15,000: — |
| 29 | **Heponiemen kotitalouskoulun** johtokunta koulun ylläpitämiseksi | 40,000: — | — |

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Anottu määrä Smk | Valiokunnan ehdottama määrä Smk |
|---|---|---|---|
| 30 | **Kansalliskuoro** sen toiminnan tukemiseksi | 30,000: — | 5,000: — |
| 31 | **Helsingin työväenyhdistyksen laulu- ja soitannollinen osasto** laulunopettajan (kuoron johtajan) palkkaamiseen | 5,000: — | 3,000: — |
| 32 | **Suomen kuoroliitto** kuorosävellysten ostamiseen ja painattamiseen | 40,000: — | — |
| 33 | **Helsingin työväen mieskuoro** sen toiminnan tukemiseksi | 10,000: — | 3,000: — |
| 34 | **Helsingfors svenska sångarförbund** sen sekakuorojen laulun kohottamiseen ja nuottien hankkimiseen | 25,000: — | 9,000: — |
| 35 | **Raittiusyhdistys Koiton sekakuoro** sen toiminnan edistämiseksi | 5,000: — | 3,000: — |
| 36 | **Helsingin kirjatyöntekijäin yhdistys** sen sekakuoron ylläpitämiseen | 10,000: — | 3,000: — |
| 37 | **Helsingfors socialdemokratiska ungdomsklubb och svenska socialdemokratiska kvinnoklubb** yhteisen laulukuoron perustamiseen ja ylläpitämiseen | 7,000: — | 2,000: — |
| 38 | **Helsingin työväenyhdistyksen Lauluveikot** kuoron ylläpitämiseen | 10,000: — | 3,000: — |
| 39 | **Kansankonservatorion** johtokunta: | | |
| | a) kahden pianon ja muutamain orkesterisoittimien, lähinnä violonsellon ostoon | 30,000: — | 10,000: — |
| | b) opetuksen ja harjoittelumahdollisuuksien järjestämiseksi entistä useammalle oppilaalle | 20,000: — | |
| 40 | Herrat **Armas Maasalo** ja **Lepo Laurila** musiikkilehden perustamiseen | 25,000: — | — |
| 41 | **Helsingin musiikkiopisto** orkesterisoittimien opetuksesta suoritettavain oppilasmaksujen alentamiseen | 20,000: — | 10,000: — |
| 42 | **Helsingin työväenyhdistyksen soittokunta** sen nuottivaraston ja torvien uusimiseen | 10,000: — | 5,000: — |
| 43 | **Suomen sosialidemokratisen liiton Sörnäisten osaston soittokunta** nuottien hankkimiseen ja lisätorvien ostamiseen | 10,000: — | 3,000: — |
| 44 | **Svenska teatern i Helsingfors** halpahintaisten näytäntöjen tukemiseksi | 40,000: — | 20,000: — |
| 45 | **Koiton näyttämö** sen toimintaa varten | 25,000: — | 12,000: — |
| 46 | **Suomen työväenteatterin kannatusosakeyhtiö** vakinaisen n. s. ulkoilmateatterin järjestämiseksi | 25,000: — | 12,000: — |

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Anottu määrä Smk | Valiokunnan ehdottama määrä Smk |
|---|---|---|---|
| 47 | **Kansan näyttämön kannatusosakeyhtiö** näyttämön ylläpitämiseksi | 30,000: — | 15,000: — |
| 48 | **Sörnäisten työväen näyttämö** sen korjauskustannusten peittämiseksi, kuten näyttämölaitteiden ja pukujen täydentämiseen, ja muutenkin näyttämön kuntoonsaattamiseksi ..... | 15,000: — | 8,000: — |
| 49 | **Svenska teaterföreningen i Finland** palkintokilpailun järjestämiseen teatterikappaleiden kirjoittamiseksi, jotka ovat sopivia nuoriso- ja työväenyhdistysten järjestämiä teatterinäytäntöjä varten Helsingissä ..... | 15,000: — | — |
| 50 | **Suomen näytelmäkirjailijaliitto** sen toiminnan tukemiseksi ..... | 25,000: — | — |
| 51 | **Voimistelu- ja urheiluseura Jyry** sen fyysillistä kasvatustyötä varten lasten keskuudessa ..... | 50,000: — | 10,000: — |
| 52 | **Helsingin soutuklubi** soutu-urheilun levittämiseksi kaupunkilaisnuorison keskuudessa ..... | 25,000: — | 5,000: — |
| 53 | **Helsingfors simsällskap** sen koko aikaisemman toiminnan uudestaan alottamiseen ..... | 10,000: — | 5,000: — |
| 54 | **Helsingfors distrikt av Svenska Finlands idrottsförbund** yhdistyksen Helsingissä harjoitttman voimistelu- ja urheilutoiminnan kehittämiseksi laajemmalla pohjalla ja sen toiminnan ulottuttamiseksi esikaupunkeihin ..... | 30,000: — | 15,000: — |
| 55 | **Helsingin verkkopalloseura** sen toiminnan tukemiseksi ja urheiluvälineiden hankkimiseksi seuralle vähempivaraisten verkkopallourheilun harrastajain hyväksi ..... | 5,000: — | 3,000: — |
| 56 | **Voimistelu- ja urheiluseura Kullervo** voimisteluhuoneen vuokraamiseen, opettajain palkkaamiseen sekä urheiluvälineiden hankkimiseen ..... | 8,000: — | 5,000: — |
| 57 | **Helsingin työväen ulmarit** uinnin, hengenpelastuksen ja uinti-urheilun edistämiseksi ..... | 5,000: — | 2,000: — |
| 58 | **Gymnastik- och idrottsföreningen Spartacus** voimistelukurssien järjestämiseksi ja urheiluvälineiden y. m. ostoon ..... | 10,000: — | 3,000: — |
| 59 | **Helsingin työväen naisvoimistelijat** yhdistyksen toiminnan tukemiseksi ..... | 5,000: — | 3,000: — |
| 60 | **Helsingin työväen nyrkkeilyklubi,** nyrkkeilyvälineiden ostamiseen | 2,000: — | — |
| 61 | **Suomen sosialidemokratisen nuorisoliiton Sörnäisten osaston voimistelu- ja urheiluseura Ponnistus** sen toiminnan ylläpitämiseksi ..... | Määrää ei ole ilmoit. | 3,000: — |
| 62 | **Svenska Finlands skidförbund,** suksien hankkimiseen Helsingin ruotsalaisille kansakouluoppilaille ..... | 20,000: — | 5,000: — |

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Anottu määrä Smk | Valiokunnan ehdottama määrä Smk |
|---|---|---|---|
| 63 | **Helsingin sosialidemokratisen nuorisoseuran voimistelu- ja urheiluseura Toive,** urheilun ja yleensä ruumiillisen kulttuurin edistämiseen | 3,000: — | 2,000: — |
| 64 | **Voimistelu- ja urheiluseura Visa** sen toiminnan tukemiseksi | 20,000; — | 5,000: — |
| 65 | **Töölön voimistelu- ja urheiluseura Vesa** voimistelukaluston sekä opettajavoimien hankkimiseen | Määrää ei ole ilmoit. | 3,000: — |
| 66 | **Helsingin kaupungin työväenopiston suomenkielisen osaston opistolaisyhdistys** yhdistävän ja opetuksellisesti kehittävän kesätoiminnan edistämiseksi Helsingin työväenopistolaisten keskuudessa | 20,000: — | 4,000: — |
| 67 | **Valkonauha** yhdistys: | | |
| | a) talouskoulun yhteydessä olevalle tyttökodille | 10,000: — | 5,000: — |
| | b) kaupunkiin saapuneiden maalaistyttöjen huolehtimiseen | 15,000: — | — |
| 68 | **Teollisuusseutujen evankelioimisseura** kristillis-yhteiskunnallisen työkeskuksen Kalliolan kerhotoiminnan voimassapitämiseksi alaikäisten hyväksi | 20,000: — | — |
| 69 | **Lasten työkotiyhdistys** iltakurssien ja iltamien järjestämiseksi kotien entisille ja nykyisille hoidokeille | 20,000: — | 5,000: — |
| 70 | **Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton Helsingin osasto:** | | |
| | a) päiväkodin perustamiseksi Suvilahden kasarmissa asuville lapsille | 10,000: — | 15,000: — |
| | b) päiväkodin vuokraan ja ylläpitämiseen | 20,000: — | |
| 71 | **Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto** vähävaraisten äitien neuvonantoaseman ja lasten päiväkodin ylläpitämiseksi | 40,000: — | 10,000: — |
| 72 | **Svenska kristliga föreningen av unga män i Helsingfors:** | | |
| | a) sen toiminnan tukemiseksi Helsingissä oleskelevien poikain keskuudessa | 12,000: — | 12,000: — |
| | b) poikain kesäkodin ylläpitämiseksi | 5,000: — | |
| 73 | **Helsingin järjestölasten opiston** johtokunta opiston käyttövaroiksi | 15,000: — | 7,000: — |
| 74 | **Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys** kahden nuoriso-opastajan palkkaamiseen vuoden 1923 ajaksi Sörnäisten ja Pasilan haaraosastoihin | 36,000: — | — |
| 75 | **Helsingin opettajaliiton kesävirkistystoimikunta** sen suomenkielisten kansakouluoppilaiden kesäsiirtoloille sopivan maapalstan tai maatilan ostoavustukseksi | 100,000: — | — |

| N:o | Hakija ja tarkoitus | Anottu määrä Smk | Valiokunnan ehdottama määrä Smk |
|---|---|---|---|
| 76 | **Helsingfors folkskolors lärar- och lärarinneförening** ruotsalaisten kansakoululasten kesäsiirtolain tarvekalujen täydentämiseen .. | 25,000: — | — |
| 77 | **Grankullan lastenhoito-opisto** tilapäiseksi avustukseksi ..... | 40,000: — | — |
| 78 | **Martta-yhdistyksen Helsingin osasto, Svenska kvinnoförbundet ja Ungdomsförbundet Fylgia** juomavesikaivon rakentamiseen Korpaksen-Ruskeasuon siirtolapuutarhaan ..... | 5,700: — | — |
| 79 | Säätiö **Helsingin poikakoti** kodin laajentamiseen ja ylläpitämiseen vuoden 1923 aikana ..... | 20,000: — | — |
| 80 | **Hemmet för värnlösa barn i Grankulla** sen koulutalon laudoittamiseen ja opettajattarien palkkaamiseen ..... | 20,000: — | — |
| 81 | **Suomen merimieslähetysseura** sen toimintaa varten Helsingissä | 50,000: — | — |
| 82 | **Helsingin lihakauppiasyhdistys** kahden sen jäsenen lähettämiseksi Tukholmaan, Berliiniin ja Kööpenhaminaan tutustumaan sikäläisiin elintarve- ja erikoisesti lihakauppaoloihin, teurastuslaitoksiin, lihan paloitteluun ja käsittelyyn lihakaupoissa y. m..... | 25,000: — | — |
| | Summa | 1,741,700: — | 350,000: — |

Tarpeellisen valvonnan aikaansaamiseksi lienevät ne hakijat, joille on myönnetty avustusta, asetettava sellaisen valvonnan ja tilintekovelvollisuuden alaisiksi, jonka Kaupunginvaltuustolla on ollut tapana määrätä niille yrityksille ja laitoksille, joita on avustettu kaupungin budjettiin vuosittain merkitystä määrärahasta yleishyödyllisiä tarkoituksia varten. Ne hakijat, joille avustusta on puollettu, on valiokunta tässä tarkoitukessa yhdistänyt 10 ryhmään anomusten päätarkoitusten mukaan, ja on valiokunta katsonut jokaisen sellaisen ryhmän avustuksen asianmukaiseen käyttöön nähden olevan alistettava sen hallituksen tai lautakunnan valvonnan alaiseksi, jolla puheenalaisessa suhteessa on katsottu olevan enimmän asiantuntemusta, ja velvotettava sille antamaan tilitys (siv. 9, ponsi 2). Määräajaksi, jota ennen tilitykset sopivimmin olisivat annettavat, on valiokunta ajatellut 1923 vuoden loppua.

Edellä lausutun johdosta on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

*1) että valiokunnan edellä olevassa taulukatsauksessa esittämät ehdotukset elintarvelautakunnan voittovaroista sivistys- ja muihin sentapaisiin tarkoituksiin myönnetyn määrärahan jakamiseksi hyväksytään;*

*2) että ne hakijat, joille mainitusta määrärahasta avustusta annetaan, velvoitetaan ennen 1923 vuoden loppua tekemään tiliä myönnettyjen avustusten käytöstä siten että hakijat n:ot 1—3 antavat tilityksen kaupunginkirjaston johtokunnalle, n:ot 9—11, 13, 18, 21 ja 24 työväenopiston ruotsinkielisen osaston johtokunnalle, n:ot 12, 15—17, 22, 66 ja 73 työväenopiston suomenkielisen osaston johtokunnalle, n:ot 19 ja 20 ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnalle, n:ot 23 ja 71 terveydenhoitolautakunnalle, n:ot 26 ja 27 raittiuslautakunnalle, n:ot 28 ja 67 a sosialilautakunnalle, n:ot 30, 31, 33—39 ja 41—48 musiikkilautakunnalle, n:ot 51—59 ja 61—65 urheilulautakunnalle sekä n:ot 69, 70 ja 72 lastenhuoltolautakunnalle;* sekä

*3) että yllämainituille johto- ja lautakunnille annetaan tehtäväksi, kullekin avustusta nauttivain yhtymäin tai laitosten ryhmään nähden, valvoa myönnettyjen avustusten käyttöä.*

Helsingissä, joulukuun 14 päivänä 1922.

**Akseli Nikula.**

**Einar Meinander.** **Väinö Mikkola.**
**Iida Yrjö-Koskinen.** **Paavo Nevalainen.**

*Harald Dalström.*

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.

## *Valiokunnan mietintö ynnä uusi ehdotus Helsingin kaupungin liikenneohjesäännöksi.*

*Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kirjelmänsä ohella 30 p:ltä heinäkuuta 1921 lähetti maistraatti Kaupunginvaltuustolle asettamansa komitean laatiman ehdotuksen Helsingin kaupungin liikenneohjesäännöksi sekä poliisimestarin siitä antaman lausunnon (*Kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat n:o 31 vuodelta 1921*) pyytäen Valtuuston lausuntoa asiasta. Sittenkun lisäksi rahatoimikamari Valtuuston valmisteluvaliokunnan kehotuksesta 14 p:nä seuraavaa marraskuuta oli lähettänyt lausuntonsa asiasta (painettu samoissa asiakirjoissa, siv. 15), esitettiin tämä Valtuustolle tammikuun 25 p:nä kuluvaa vuotta, ja päätti Valtuusto tällöin valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta jättää asian enemmän valmistelun erikoisvaliokunnan tehtäväksi, johon valittiin allekirjoittaneet Tarjanne, Ampuja ja Norrmén.

Valiokunta perustautui 6 p:nä viime kulunutta helmikuuta ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Tarjanteen. Sittenkun valiokunta kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä oli saanut tietää, että jo laadittuun komiteanehdotukseen perustuvaa yleistä asetusta automobiililiikenteestä odotettiin ilmestyväksi seuraavassa huhtikuussa, katsoi valiokunta täytyvänsä keskeyttää työnsä, kunnes odotettu asetus oli julkaistu, ja ilmoitti valiokunta kirjelmässä 22 p:nä samaa kuuta tästä Valtuustolle. Asetus viivästyi kuitenkin ja sai asianmukaisen vahvistuksen vasta 14 p:nä viime kulunutta lokakuuta. Heti tämän jälkeen ryhtyi valiokunta jälleen työhönsä, ja on valiokunnalla, sittenkun sen tehtävä nyttemmin on loppuunsuoritettu, kunnia täten Valtuustolle lähettää allaoleva mietintö ja ehdotus.

---

Koska asian lähettäminen erikoisvaliokunnalle, mikäli valiokunnan tietoon on tullut, pääasiallisesti oli johtunut siitä, että laadittu ehdotus liikenneohjesäännöksi kielellisesti ja muodollisesti oli havaittu vähemmän tyydyttäväksi, otaksui valiokunta aluksi tehtäväkseen saamansa ohjesäännön tarkastuksen tulevan rajoittumaan melkein yksinomaan muodollisiin seikkoihin. Sittenkun yllämainittu asetus

automobiililiikenteestä 14 p:nä viime kulunutta lokakuuta oli annettu, kävi kuitenkin selväksi, että ohjesäännön IV luvun uudestaan laatiminen oli tarpeen, ja neuvoteltuaan poliisiviranomaisten edustajien kanssa, totesi valiokunta asiallisia muutoksia suotaviksi myöskin ohjesäännön ensimäisessä luvussa. Ohjesääntöä kokonaisuudessaan uudestaan laadittaessa, joka etupäässä näistä syistä toimitettiin, on valiokunta tehnyt asiallisia muutoksia muihinkin lukuihin. Tällöin on paitsi yllämainittuja lausuntoja jossain määrin ohjauksena käytetty myöskin vuonna 1919 laadittua ehdotusta Tukholman kaupungin n. k. erikoisten järjestysmääräysten liikennemääräysten muuttamisesta ynnä siitä vuosina 1919—21 annettuja lausuntoja. Sitäpaitsi on ohjesääntöjä luonnollisesti muodollisessa suhteessa tarkastettu ja muovailtu.

Kun selvin yleiskatsaus niistä liikenneohjesääntöehdotuksen muutoksista, jotka valiokunta on katsonut tarpeellisiksi, saataneen luettelemalla huomattavimmat niistä, pyytää valiokunta seuraavassa saada luku luvulta lyhyesti ilmoittaa, mitä tärkeimmät muutosehdotukset sisältävät, sekä syyt, joista ne ovat aiheutuneet. Näitä lueteltaessa, jolloin viittaukset eri pykäliin koskevat valiokunnan oheellista ehdotusta, eikä maistraatin asettaman komitean laatimaa, sivuutetaan kaikki vähemmän tärkeät muutokset.

I luku. I luvun on suuremman lujuuden antamiseksi ohjesäännölle katsottu täytyvän alkaa määrittelemällä useasti toistuvat sanat liikenneväylä, liikennöitsijä ja ajoneuvot. Mitä tulee sanaan liikennöitsijä voidaan tosin huomauttaa, että sitä käytetään toisessakin kuin tässä tarkoitetussa merkityksessä, mutta kun sana on tuntunut asianmukaiselta ja on 1 §:ssä selitetty, ei valiokunta kuitenkaan ole epäillyt ottaa sitä käytäntöön kaikkialla ohjesäännössä. 1 §:stä on edelleen, kuten muutamista muistakin pykälistä, poistettu kaikki yleistä järjestystä koskevat määräykset, liikenneohjesäännössä vähemmän sopivina. Saman pykälän 1 kohdan viimeinen lause vastaa komitean ehdotuksen 18 §:ää. — 2 § on tarkoitettu korvaamaan sanotun ehdotuksen 23 §:n jälkimäisen osan. 3—6 §§ vastaavat komitean ehdotuksen 2, 3, 5 ja 6 §§:iä, jonkun verran selvennettyinä ja muunneltuina. — 7 §:ssä, joka vastaa komitean ehdotuksen saman pykälän kahta ensimäistä kohtaa, on toinen kohta uusi ja poliisiviranomaisten pyynnöstä lisätty. — Sama koskee 8 §:n toista kohtaa, joka pykälä muutoin korvaa komitean ehdotuksen 7 §:n 3 ja 5 kohdat, sekä 9 §:n kolmatta kohtaa, joka pykälä muutoin vastaa sanotun ehdotuksen 7 §:n 6 ja 4 kohtia. — 10 §:n ensimäinen kohta on valiokunnan lisäämä, toinen taas vastaa saman 7 §:n 7 kohtaa. — 11 §:n ensimäinen kohta korvaa saman 7 §:n 8 kohdan, jotavastoin toinen kohta, joka vastaa usein mainitun 7 §:n 9 kohtaa, pääasiassa on otettu sen asetuksen 2 §:stä, joka koskee sitä mitä ajajain on, toisiaan vastaan tullessaan tai toistensa ohi ajaessaan, varteenotettava, annettu 25 p:nä helmikuuta 1919, jonka asetuksen tähän kuuluvia määräyksiä komitea ei ole ottanut huomioon. — 12 §:n ensimäinen kohta on poliisiviranomaisten pyynnöstä lisätty ja on tarkoitettu osaksi korvaamaan komi-

tean ehdotuksen 11 §:n 2 kohdan. — 13—19 §§ vastaavat sanotun ehdotuksen 8—14 §§:iä erinäisin muutoksin. Niinpä on 14 §:n 5 kohdan määräys »maalaisajoneuvoista» poistettu ja ovat 6 ja 7 kohdat kokonaan uusia, edellinen aiheutuen kauan tunnetusta toivomuksesta vähentää katukolinaa sairaaloiden luona, ollen jälkimäinen lisätty poliisimestarin ja rahatoimikamarin lausuntoihin sisältyvän vaatimuksen johdosta; 8 kohdasta taas on valiokunnan mielestä tarpeeton automobiilintarkastajaa koskeva poikkeusmääräys poistettu ja sen tilalle lisätty puolustuslaitoksen moottoriajoneuvoja koskeva määräys, joka on automobiililiikenteestä annetun uuden asetuksen 34 §:ssä. 17 §:n 3 kohta on uusi. — 20 §:n ensimäinen kohta korvaa 15 §:n saman kohdan komitean ehdotuksen mukaan ja toinen kohta sanotun ehdotuksen 4 §:n 3 kohdan. — 21—22 §§ vastaavat komitean ehdotuksen 16—17 §§:iä.

Tärkeämmistä komitean ehdotuksen mukaan tähän lukuun sisältyvistä määräyksistä on valiokunta, tässä yhteydessä tarpeettomina, kokonaan poistanut 4 §:n molemmat ensimäiset kohdat.

II luku

II luvun nimike, joka sekä sen ruotsalaisessa että etenkin sen suomalaisessa muodossa on katsottu vähemmän sopivaksi, on muutettu muotoon »Kävelyliikenteestä.» — Komitean ehdotuksen 19 §:ää vastaavan 23 §:n toisen kohdan, joka on tarkoitettu estämään tungosta kävelyliikenteessä, on valiokunta lisännyt. Muitten pykälien paikkaa on osaksi vaihdettu. 24 §:n eri kohdat vastaavat järjestykseen nähden muutettuina 21—22 §§:ien kohtia, 25 § taas 20 §:ää ja 26 § vihdoin komitean ehdotuksen 23 §:n edellistä osaa.

III luku

Valiokunnan III lukuun tekemät muutokset ovat melkein yksinomaan muodollista laatua. Pari kohtaa on vaihdettu ja yksi uusi pykälä, 34 §, joka viittaa erinäisiin järjestyssääntöihin, on lisätty. 27—33 §§ vastaavat komitean ehdotuksen 24—30 §§:iä.

IV luku

Muutokset IV luvussa ovat suurimmaksi osaksi aiheutuneet yllämainitusta automobiililiikennettä koskevasta asetuksesta, jonka tärkeimmät määräykset on tähän otettu. Erittäinkin on huomioonotettava, että määräykset kulkunopeudesta luonnollisesti on laadittu uuden asetuksen mukaisiksi. — 35—36 §§ vastaavat komitean ehdotuksen 31—32 §§:iä; 36 §:ään on kumminkin lisätty pari kohtaa, 2 ja 3 kohdat, otetut uuden asetuksen 16 §:stä ja 22 §:n 3 kohdasta. — 37 §:n ensimäinen kohta korvaa komitean ehdotuksen 34 §:n 1 kohdan, jota vastoin toinen kohta, joka kieltää automobiilinkuljettajaa tupakoimasta ajaessaan, on uusi. — 38 § korvaa komitean ehdotuksen 34 §:n 2 kohdan. — 39 §:ssä, joka vastaa komitean ehdotuksen 35 §:ää, on kulkunopeutta koskevat määräykset luonnollisesti muutettu. — 40 §:n ensimäinen kohta on uusi, muut taas vastaavat 36 §:n eri kohtia komitean ehdotuksen mukaan, kuitenkin erinäisin muutoksin; niinpä on 3 kohdassa poliisimestarin ja rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti määrätty, että merkinanto öiseen aikaan saa tapahtua ainoastaan kumeaäänistä merkinantotorvea käyttäen, ja 4 kohtaan on valiokunta ottanut jonkun

verran lievemmän määräyksen, että käännös automobiililla, missä se ei voi tapahtua kääntämällä kehässä, saadaan tehdä peräyttämällä ristikkäiselle ajotielle. — 41 § vastaa komitean ehdotuksen 37 §:ää. — 42 § on uusi ja uuden asetuksen 18 §:n kanssa yhtäpitävä. — Myöskin 43 §:n, joka viittaa erinäisiin asetuksiin ja järjestyssääntöihin, on valiokunta lisännyt.

Komitean ehdotuksen tähän lukuun sisältyvistä pykälistä on valiokunta tarpeettomina poistanut 33 ja 38 §§.

V luku. V lukuun tehdyt muutokset ovat yleensä vähemmän tärkeitä. — 44—53 §§ vastaavat komitean ehdotuksen 39—48 §§:iä. 46 §:ään on lisätty uusi kohta, 5 kohta; 52 § on oleellisesti yksinkertaistutettu. — 54 §, joka viittaa erikoisiin järjestyssääntöihin ja määräyksiin, on uusi.

VI luku. Myöskin VI luvun valiokunnan laatimassa asussa esiintyy ainoastaan vähemmän oleellisia muutoksia. — 55—58 §§ vastaavat komitean ehdotuksen 49—52 §§:iä. Lievempisisältöiseksi on 57 §:n 2 kohta laadittu, josta rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan on poistettu määräys, että polkupyörälyhdyn sivulasissa pitää olla polkupyörän numero vähintäin 4 senttimetrin korkuisin numeromerkein. — 59 § vastaa 53 §:n 2 kohtaa, 60 § taas komitean ehdotuksen 53 §:n 1 kohtaa. Jälkimäiseen pykälään on lisätty määräys, että polkupöyräilijän tapaturmain ja vahingon ehkäisemiseksi on noudatettava samaa varovaisuutta kuin mitä automobiilinkuljettaja 37 §:n 1 kohdan mukaan on velvollinen noudattamaan.

II luku. Rangaistusmääräyksissä on lopuksi 61 §:ssä, 21 p:nä toukokuuta 1921 rikoslain muutamien pykälien muuttamisesta toisin kuuluviksi annetun lain 4 §:n 2 kohdan mukaisesti, korkein sakkomäärä 400 mk muutettu 40 päiväsakoksi.

Valiokunnan tekemistä muodollisista muutoksista mainittakoon erityisesti sellaisten sanojen ja sanontatapain poistaminen, joilla on tahdottu erittäin painostaa jonkun velvollisuuden tai kiellon tärkeyttä. Sellaisia ovat esim. sana „ehdottomasti“ sekä sanontatavat „ei missään tapauksessa“, „joka tapauksessa“ y. m. (kts. komitean ehdotuksen 7, 24, 36, 40, 41, 44, 47 y. m. §§:iä), joita voitanee pitää vähemmän sopivina, koska luonnollisesti ei muita ohjesäännössä olevia määräyksiä ole noudatettava vähemmässä määrässä kuin täten korostetuita. Muutoin on valiokunta, mikäli pykälien muoto on tuntunut epäselvältä tai loogillisesti tai kielellisesti puutteelliselta, koettanut käyttää täsmällisempää ja oikeampaa sanontatapaa.

Kun ne kaupunginvaltuuston tekemät päätökset, jotka sisältävät yleisiä määräyksiä m. m. järjestyksen ja turvallisuuden edistämiseksi kaupungissa, 27 p:nä marraskuuta 1917 annetun kaupunkien kunnallislain 42 §:n mukaisesti, on alistettava asianomaisen maaherran vahvistettaviksi, lienee Kaupungin-

valtuuston, jos Valtuusto hyväksyy puheena olevan ehdotuksen liikenneohjesäännöksi, maistraatilta anottava toimenpidettä sen vahvistuksen hankkimiseksi asianmukaisessa järjestyksessä.

Liikenneohjesääntökysymyksen käsittelyn yhteydessä näyttää olevan kiinnitettävä huomiota muutamiin nykyään voimassa oleviin asetuksiin ja järjestyssääntöihin. Usein mainittu komitea on mietinnössään (siv. 2) maininnut, että liikenteestä Helsingissä tähän saakka voimassa olevia määräyksiä sisältävät pääasiallisimmin seuraavat asetukset ja säännöt:

1) Helsingin kaupungin poliisijärjestys, Uudenmaan läänin kuvernöörin yksissä neuvoin maistraatin kanssa vahvistama lokakuun 30 päivänä 1908, myöhemmin siihen tehtyine muutoksineen;

2) Helsingin kaupungin automobiililiikenteen järjestyssäännöt, Uudenmaan läänin kuvernöörin ja maistraatin yhteisesti vahvistamat marraskuun 7 päivänä 1914;

3) Liikenteen harjoittamista Helsingin sähköraitioteillä koskevat järjestyssäännöt, maistraatin vahvistamat marraskuun 26 päivänä 1900 [1]);

4) Helsingin sähköraitioteiden käyttämisessä noudatettavat määräykset Uudenmaan läänin kuvernöörin vahvistamat maaliskuun 11 päivänä 1901; sekä

5) Polkupyörän käyttämisessä noudatettavat määräykset, Uudenmaan läänin kuvernöörin vahvistamat huhtikuun 8 päivänä 1895, siihen myöhemmin tehtyine lisäyksineen.

Näitten lisäksi tahtoo valiokunta puolestaan huomauttaa myöskin seuraavista järjestyssäännöistä:

6) Ammattimaista automobiililiikennettä Helsingin kaupungissa koskevat järjestyssäännöt, maistraatin vahvistamat marraskuun 7 päivänä 1914;

7) Helsingin kaupungin pika-ajurien ohjesäännöt, maistraatin vahvistamat heinäkuun 27 päivänä 1908, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen; sekä

8) Helsingin kaupungin kuorma-ajurien ohjesäännöt, maistraatin vahvistamat syyskuun 10 päivänä 1892, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Jos oheellinen ehdotus liikenneohjesäännöksi hyväksytään ja asianmukaisesti vahvistetaan, käy ei ainoastaan poliisijärjestyksen II luvun vaan myöskin kaikkien yllämainittujen järjestyssääntöjen ja määräysten tarkastus tarpeelliseksi. Kun siinä tapauksessa on luonnollista ja suotavaa, että maistraatti toimittaa tarkastuksen, katsoo valiokunta, että Kaupunginvaltuuston tämän yhteydessä on tehtävä maistraatille anomus mainitussa tarkoituksessa.

Yllä esitettyyn nähden on valiokunnalla kunnia esittää:

[1]) Näitten järjestyssääntöjen muutoksia on maistraatti vahvistanut elokuun 9 päivänä 1913 ja helmikuun 14 päivänä 1920.

*että Kaupunginvaltuusto anoisi maistraatilta, että maistraatti:*

*1) asianmukaisessa järjestyksessä hankkisi oheelliselle Helsingin kaupungin liikenneohjesäännön ehdotukselle vahvistuksen* sekä

*2) sittenkun sellainen vahvistus on saatu, ryhtyisi toimenpiteisiin kaupungin poliisijärjestyksen II luvun ja tämän mietinnön 5 sivulla mainittujen järjestyssääntöjen ja määräysten saattamiseksi yhdenmukaisiksi liikenneohjesäännön kanssa.*

Helsingissä, joulukuun 14 päivänä 1922.

**Onni Tarjanne.**

**Gustaf Norrmén.** **Mikko Ampuja** [1]**).**

*Harald Dalström.*

[1]) Ei ollut saapuvilla mietintöä tarkistettaessa.

*Liite.*

*Ehdotus:*

# Helsingin kaupungin liikenneohjesääntö.

## I LUKU.

### *Yleisiä säännöksiä.*

1 §. Seuraavassa liikenneohjesäännössä käsitetään liikenneväylällä jokaista katua, tietä, viertotietä, jalkakäytävää, toria tahi muuta liikenteessä käytettävää yleistä paikkaa, liikennöitsijällä jokaista, joka semmoisella liikenneväylällä liikkuu, ja ajoneuvoilla kaikenlaatuisia kulkuvälineitä, jotka eivät kulje raiteilla, niinkuin vaunuja, rattaita, rekiä, automobiileja sekä moottori- ja polkupyöriä. Mitä ajoneuvoista säädetään on myös soveltuvilta kohdin voimassa eläimestä, jota käytetään ratsastukseen tai talutetaan.

Liikennöitsijä on velvollinen noudattamaan mitä yleisessä laissa tai asetuksessa, tässä ohjesäännössä tai erikoisissa järjestysmääräyksissä on säädetty.

Poliisin tulee katsoa, ettei liikennettä kaupungin alueella häiritä, ja on ohjeita, joita poliisi tämän noudattamiseksi antaa, noudatettava.

Samaten on liikennöitsijä velvollinen noudattamaan liikenteen ohjeeksi asetetuissa kilvissä ja julkipanoissa olevia osoituksia.

2 §. Ajotiet ovat tarkoitetut etusijassa ajoneuvoliikennettä, jalkakäytävät ainoastaan jalkamiehiä sekä lapsenvaunuja ja lapsenkelkkoja sekä käsivoimin kuljetettavia rullatuoleja varten, ollen sen, joka tuollaista vaunua, kelkkaa tai tuolia kuljettaa tai vetää, soveltuvilta kohdin noudatettava mitä tässä alempana säädetään jalkamiehistä. Vastamainittuja ajoneuvoja älköön jalkakäytävällä kuljetettako kahta tahi useampaa rinnakkain.

3 §. Maistraatti saakoon poliisilaitosta kuultuaan suljetuttaa liikenneväylän tahi osan siitä joko täydellisesti tai joksikin vuorokauden ajaksi kaikelta tahi määrätyn laatuiselta liikenteeltä tai määrättyyn suuntaan kulkevalta liikenteeltä.

Jos tulipalossa tai muussa tilaisuudessa on tarpeellista tilapäisesti sulkea jokin paikka tai kaupungin osa tai muutoin estää yleisöltä pääsy sinne, on tämä poliisin asia, älköönkä kukaan sen luvatta astuko suljetulle alueelle tai oleskelko siellä; tulipalotilaisuudessa saakoon sellaisen luvan myöntää palopäällystökin.

4 §. Juhlasaatot saavat kokoontua ainoastaan ajotiellä ja kulkea ajosuunnan oikeanpuolista osaa, ja osanottajain on noudatettava määräyksiä, joita poliisi häiriintymättömän liikenteen ylläpitämiseksi antaa.

5 §. Niin kauan kuin heikosta jäästä varottavia tauluja on rannoilla julkipantuina, älköön jäälle mentäkö.

6 §. Ajoneuvoilla saa liikennöidä ainoastaan sitä tarkoitusta varten olevaa ajotietä.

7 §. Ajoneuvoja on, ellei estettä kohtaa, kuljetettava sitä ajotien puolta, joka on ajosuunnassa oikealla. Toisiaan vastaan tulevien ajoneuvojen tulee väistyä oikealle.

Suoralla ajotiellä älköön kahta useampia ajoneuvoja kulkeko vierekkäin. Kadun risteyksessä älköön kuitenkaan kaksia ajoneuvoja siten kuljetettako, vaan tulee oikealla puolella olevien ajoneuvojen kulkea ensin.

Ajoneuvoilla käännyttäessä ristikkäiselle ajotielle on käännös, jos se tehdään oikealle, oleva lyhyt, mutta jos se tehdään vasemmalle, on se käyvä pitkässä kaaressa.

8 §. Ajoneuvojen ristikkäin kohdatessa toisensa on oikealta tulevien kuljettava ensin.

Raitiovaunun ja ajoneuvojen ristikkäin kohdatessa toisensa on raitiovaunun kuljettava ensin.

Hitaimmin ajavain on kuljettava mahdollisimman likellä jalkakäytävää ja jätettävä kadun keskikohta vapaaksi nopeammin kulkeville ajoneuvoille. Mikään ajoneuvojen tahi kuorman osa älköön kuitenkaan ulottuko jalkakäytävälle.

9 §. Ajoneuvojen on sivuutettava toiset vasemmalta puolelta; kuitenkaan ei raitiovaunua saa sivuuttaa vasemmalta puolelta, jos raide sijaitsee keskellä katua.

Kadunristeyksissä tai paikoilla, missä tungosta saattaa syntyä, olkoon sivuuttaminen kielletty.

Kun kahdet ajoneuvot sivuajaessa kulkee rinnakkain, älkööt kolmannet ajoneuvot näitä sivuuttako.

10 §. Raitiovaunujen pysäkillä, missä odotuskorokkeita on raitiotien kumpaisellakin puolella, olkoon kaikki odotuskorokkeiden välinen ajoneuvoliikenne kielletty.

Raitiovaunun seisoessa pysäkillä ja matkustajain siitä poistuessa tahi siihen noustessa eivät ajoneuvot saa siitä ohi kulkea, ellei pysäkillä ole odotuskoroketta.

11 §. Ajotien vasemmalle puolelle pysähdytettäviä ajoneuvoja älköön käännettäkö ajotien poikki, ennenkuin on tarpeellista.

Jos liikenneväylä on niin ahdas, että kohdatessa toisen liikennöitsijän täytyy väistyä sivulle, väistäköön jalkamies ratsastajaa, ratsastaja ajajaa, rattaat vaunuja, pienemmät vaunut isompia, tyhjät ja henkilöitä kuljettavat ajoneuvot kuormattuja sekä pienempää kuormaa kuljettavat ajoneuvot suurempaa kuormaa kuljettavia.

12 §. Poliisimiehen suullisesti tai käden viittauksella antamaa määräystä liikenteestä ajotiellä on noudatettava siinäkin tapauksessa, ettei määräys ole tässä ohjesäännössä olevain yksityiskohtaisten määräysten mukainen.

Jos liikenneväylällä, missä liikenne on vilkas, havaitaan tarpeelliseksi rajoittaa ajoneuvojen tahi eräänlaatuisten ajoneuvojen liikennettä, antakoon maistraatti siitä määräyksiä.

13 §. Suljetuin rivein kulkevalle sotaväelle, ruumissaattueelle tai muulle kulkueelle, toimeensa rientäville paloajoneuvoille, sairaankuljetus- tahi poliisivaunulle, raitiovaunulle sekä kadun kasteluun tahi puhdistukseen käytetylle vaunulle ovat muut liikennöitsijät velvolliset pitämään tien vapaana.

Tilavaa tavaraa älköön pakottavatta syyttä purettako kadulle tahi kuormattako siinä.

14 §. Hurjasta ajosta ja ratsastuksesta säädetään rikoslain 44 luvun 16 §:ssä.

Ajoneuvojen kuljettaja on velvollinen noudattamaan kaikkea huolekkuutta ja varovaisuutta, mikä tapaturmain välttämiseksi tahi muutoin muihin liikennöitsijöihin nähden on tarpeellinen.

Kello yhdeksästä (9) illalla kello seitsemään (7) aamulla on pyörillä kulkevain ajoneuvojen, jotka eivät ole varustetut kumirenkailla, ajettava käyden.

Kulkunopeutta on niinikään vähennettävä:
a) kadun- tahi tienristeyksessä ja toripaikalla kaupankäynnin aikana,
b) paikoilla, missä liikenne on vilkas,
c) liukkaalla tiellä,
d) teatteriin tahi rautatienasemalle tahi muuhun semmoiseen paikkaan saapuessa ja sieltä poistuessa,
e) pihamaalle tullessa ja sieltä poistuessa,
f) jyrkänlaisesti viettävää ajotietä kulkiessa,
g) liikenneväylissä, joihin nähden maistraatti on niin määrännyt.

Raskaita tavaroita kuljettavain ajoneuvojen on liikuttava hitaasti.

Sairaalan sivuitse kulkiessa on ajoneuvoja kuljetettava niin, että mahdollisimman vähäinen kolina syntyy.

Pehmeällä tai likaisella tiellä on ajoneuvoja kuljetettava niin varovasti, etteivät liikennöitsijät ja ajotien varrella olevat rakennukset ja laitokset joudu alttiiksi lian räiskymiselle.

Tämän liikenneohjesäännön säännökset kulkunopeudesta eivät koske toimeensa rientäviä poliisi- ja paloajoneuvoja, sairaankuljetukseen käytettyjä ajoneuvoja eivätkä puolustuslaitoksen omistamia moottoriajoneuvoja, kun niitä käytetään virantoimituksessa.

15 §. Ajoneuvoja älköön pakottavatta syyttä jätettäkö seisomaan ajotielle.

Keskelle ajotietä taikka liikenneväyläin risteykseen tahi missä on jalkakäytävä tahi missä jalkapolkua talvisaikaan pidetään ajotien poikki eivät ajoneuvot saa pysähtyä. Ajoneuvoja älköön myöskään jätettäkö seisomaan niin lähelle liikenneväyläin risteystä, että siitä koituu haittaa liikenteelle. Poliisimiehellä on oikeus kieltää ajoneuvojen pysähdyttäminen muullakin paikalla, jos liikenteelle siitä syntyisi estettä.

Ajoneuvojen seisoessa ajotien laidassa älköön ajoneuvoja pysähdytettäkö ajotien vastapäiselle puolelle, ellei niiden välillä ole riittävästi tilaa kaksien ajoneuvojen esteettömälle rinnakkaiselle kululle.

16 §. Yhteen- tahi yliajon sattuessa on ajoneuvojen pysähdyttävä.

Missä rautatie leikkaa ajotietä tahi jalkakäytävää, on paikalle asetettuja merkinantolaitteita ja julkipanoja sekä rautatiepalvelijaston antamia ohjeita noudatettava.

17 §. Kuorman leveys ei saa olla puolta kolmatta (2.5) metriä eikä kuorman korkeus, maasta lukien, neljää (4) metriä suurempi eikä myöskään ajoneuvojen ja kuorman yhteenlaskettu paino ylittää kahdeksaatuhatta (8,000) kilogrammaa. Kuitenkin saakoon poliisi pyynnöstä sallia tilapäisen poikkeuksen tästä säännöksestä.

Jos mainitun painoisen kuorman harkitaan saattavan sillan tai ajotien kestävyyden vaaraan tai muutoin voivan aikaansaada vahinkoa, antakoon maistraatti kuljetuksesta sellaisella paikalla erityisen määräyksen, joka on paikalle asetetulla julkipanolla saatettava tiedoksi.

Kuorma-automobiilin, jota kuormineen kuljetetaan vierto- tahi maantiellä kaupungin alueella, suurimmasta luvallisesta painosta säädetään automobiililiikenteestä lokakuun 14 päivänä 1922 annetussa asetuksessa.

18 §. Kuljetettavain esineiden tulee olla ajoneuvoihin niin kiinnitettyinä, etteivät ne matkalla irtaannu tai putoa tai peljätä hevosta tai aikaansaa kuorman kaatumista eivätkä vahingoita ajajia eikä jalkamiehiä, eivätkä ne myöskään saa kokonaan tahi osittain laahata maassa ajoneuvojen jäljessä.

19 §. Rämisevää tavaraa älköön liikenneväylällä kuljetettako, ellei ole ryhdytty toimenpiteeseen kolinan välttämiseksi tahi mahdollisimmassa määrin heikentämiseksi.

Kalkin, jauhetun liidun, hiilien, punavärin ja muiden aineiden, jotka voivat pölytä tai levittää pahaa hajua, tulee kuljetettaessa olla niin säilöönpantuina, että semmoiset haitat välttyvät.

20 §. Aiheettomasti älköön ajoneuvoja kuljetettako hinaamalla toisten ajoneuvojen jäljessä.

Käsirattaita tahi rekeä on lupa työntää edellään ainoastaan, jos kuljettajalla on vapaa näköala tielle ajoneuvojen edessä ja molemmin puolin.

21 §. Työajoneuvoissa, jotka kuuluvat tämän kaupungin asukkaalle, pitää, kun niitä käytetään, olla laatta, jossa omistajan nimi tai toiminimi sekä hänen tahi toiminimen osoite on osoitettu selvin, vähintään yhdeksän (9) senttimetrin korkuisin kirjaimin.

Jos sama henkilö tai toiminimi omistaa useita tuollaisia ajoneuvoja, tulee jokaisten niistä sitä paitsi olla merkittyinä erityisellä, laatassa vähintään yhdeksän (9) senttimetrin korkuisin numeromerkein osoitetulla numerolla.

Tuollaisen laatan tulee ajoneuvoja käytettäessä olla kiinnitettynä niihin niin, että kirjoitus on täysin näkyvissä.

Pika-ajurin ajoneuvoista ja lihan tai maidon kuljetukseen käytettävistä ajoneuvoista on muutoin voimassa mitä niistä on erittäin säädetty.

22 §. Paitsi niitä, jotka ovat säädetyssä järjestyksessä saaneet luvan pika-ajureina, kuorma-ajureina, palkkasoutajina, kaupunginlähetteinä tai kantajina tai automobiililla, höyrypurrella tai moottoriveneellä palvella yleistä liikennettä, älköön kukaan julkisesti tarjoutuko sillä tavoin kuljettamaan henkilöitä eikä tavaroita.

## II LUKU.

### *Kävelyliikenteestä.*

23 §. Kansanjoukon, joka häiritsee liikennettä, tulee poliisimiehen kehoituksesta heti hajaantua.

Sen, joka pysähtyy jalkakäytävälle, on jätettävä tilaa jalkamiehille, niin että he voivat esteettömästi ohikulkea.

Henkilöjen, jotka seisovat tai muutoin oleskelevat pitemmän aikaa samalla paikalla liikenneväylällä, tulee, jos heidän läsnäolonsa saattaa tuottaa estettä liikenteelle, poliisimiehen kehoituksesta poistua paikalta.

24 §. Jalkamies kulkekoon jalkakäytävällä molempiin suuntiin, mutta vastaantullessa on väistyttävä oikealle.

Vilkkaasti liikennöityihin liikenneväyliin nähden antakoon maistraatti määräyksen, että yleisön tulee käyttää sitä jalkakäytävää, jolla kulkevista ajotie on vasemmalla.

Jos erikoistapauksessa ilmenee tarvetta täten järjestää liikenne, antakoon poliisimies siitä määräyksen.

Jalkamies älköön tarpeettomasti käyttämällä ajotietä aikaansaako estettä tahi haittaa liikenteelle.

Ajotien yli kulkiessaan tulee jalkamiehen kiinnittää huomionsa ajoliikenteeseen älköönkä tämän vilkkaana ollessa käykö viistosuuntaan, vaan kadun poikki.

Vanhempain ja edusmiesten tulee katsoa, etteivät lapset tarpeettomasti oleskele ajotiellä.

25 §. Vaalitoimituksessa, kokouksessa, julkisessa näytännössä, rautatienasemalla, höyrylaivan lähtö- tai tulopaikalla tai muussa tilaisuudessa, missä tungosta liikenneväylässä voi syntyä sen johdosta, että suurempi väkijoukko haluaa yhtaikaa päästä perille, on poliisimiehen käskystä ja hänen ohjauksensa mukaan muodostettava jono, johon kukaan älköön tunkeutuko.

26 §. Jalkakäytävällä älköön kuljetettako taakkaa, joka on omansa vahingoittamaan, estämään tai haittamaan kulkijoita.

## III LUKU.

*Hevosajoneuvoliikenteestä.*

27 §. Jos ajaja poistuu kadulla olevista ajoneuvoista jättämättä ajoneuvojen eteen valjastettua hevosta toisen henkilön hoitoon, ovat hevosen etujalat yhteensidottavat tai on muuhun tyydyttävään toimenpiteeseen ryhdyttävä hevosen poistumisen estämiseksi.

Vauhkoa hevosta ei kuitenkaan saa jättää silmälläpitoa vaille.

Hevosta älköön poliisimiehen luvatta ruokittako liikenneväylällä tai valjaista päästettynä sinne jätettäkö.

Lyhty-, lennätin-, puhelin- tai raitiotiepatsaisiin ei hevosta saa sitoa.

28 §. Ajajan tiellä olevia jalkamiehiä on varotettava huutamalla tahi merkillä, mutta elleivät he ota huomioon huutoa tai merkkiä, on ajajan väistyttävä tai pysähdytettävä ajoneuvonsa.

Ojentamalla ruoskaansa tai oikeaa tai vasenta kättänsä on ajajan osoitettava aikovansa kääntyä oikealle tai vasemmalle sekä kohottamalla ruoskaansa tai kättänsä ilmoitettava takaapäin lähestyville ajoneuvoille aikomuksestaan hiljentää vauhtia tai pysähtyä.

29 §. Ajoneuvoja ei saa kuormata niin raskaasti eikä sillä tavoin, että hevonen liiaksi rasittuu.

Tarttuvaa tautia tahi ulkonaista vammaa potevaa samoin kuin uupunuttakaan hevosta ei saa käyttää liikenteeseen.

Purevaksi tunnetulla hevosella on pidettävä luja kuonokoppa.

30 §. Kakkulavaljaat ovat kielletyt, paitsi erittäin raskaita kuormia kuljetettaessa.

Reellä ajettaessa on heliseviä kelloja tai kulkusia käytettävä.

31 §. Ajoneuvojen kuljettajan tulee omata tarpeellinen taito ja tottumus, eikä hän matkalla saa toimittaa mitään, mikä voi johtaa hänen huomionsa pois ajamisesta.

Kuuttatoista vuotta nuorempaa henkilöä ei poliisilaitoksen luvatta saa käyttää ajotehtäviin.

Se, joka ajoon lähettää kelpaamattoman tai muutoin sopimattoman henkilön, on edesvastauksen alainen.

32 §. Ajoneuvojen liikkeellä ollessa tulee ajajalla joko olla semmoinen paikka ajoneuvoissa, että hän esteettömästi voi nähdä tien ajoneuvojen edessä ja molemmilta puolilta, taikka tulee myös hänen käydä ajoneuvojen sivulla enintään metrin päässä niistä, valmiina tarpeen vaatiessa heti ne pysähdyttämään.

33 §. Ajaja ei saa käydä pitkin jalkakäytävää.

Ruoskaa ei ajaja saa käyttää tarpeettomasti eikä sillä tavoin, että siitä on hankaluutta muille liikennöitsijöille.

34 §. Pika- ja kuorma-ajureihin nähden olkoon soveltuvilta kohdin noudatettavana mitä voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä säädetään.

## IV LUKU.

### *Automobiililiikenteestä.*

35 §. Automobiililla tarkoitetaan tässä liikenneohjesäännössä kaikkia henkilöjen tai tavarain kuljetukseen käytettävää ajoneuvoja, joita kuljettaa voimakone (moottori) ja jotka eivät ole tarkoitetut kiskoilla kulkeviksi.

36 §. Automobiilissa on pidettävä:

nelipyöräisen automobiilin etupuolella kaksi lyhtyä, sijoitettuina kumpikin eri puolelleen vaunua ja yhtä korkealle maasta sekä levittäen valkeaa valoa, joka valaisee tien selvästi vähintään kymmenen (10) metrin pituudelta automobiilin edessä, sekä kolmipyöräisen automobiilin ja moottoripyörän etupuolella yksi tuollainen lyhty;

automobiilin takana lyhty, joka valkealla valolla selvästi valaisee automobiilin tuntomerkin ja niinikään osoittaa punaista valoa taaksepäin.

Sinä aikana, jolloin katuvalaistus toimii, tai sakean sumun vallitessa älköön automobiilia käytettäkö, elleivät edellä mainitut lyhdyt ole sytytettyinä.

Jos moottoripyörällä on sivuvaunu, tulee senkin etupuolella olla lyhty.

Valonheittäjää taikka häikäiseviä lyhtyjä älköön käytettäkö Töölön Nordenskiöldintien ja Sörnäsin rautatien ylimenopaikan eteläpuolisella kaupunginasemakaavan alueella.

Moottorin tulee käytettäessä olla semmoisessa kunnossa, ettei siitä leviä savua, höyryä eikä pahanhajuista kaasua siinä määrin eikä sillä tavoin, että siitä syntyy hankaluutta.

37 §. Automobiililla ajaessaan on kuljettajan noudatettava mahdollisimman suurta varovaisuutta tapaturman ja vahingon ehkäisemiseksi sekä pantava tarpeellista huomiota muihin liikennöitsijöihin.

Automobiilinkuljettaja älköön kaupungissa ajaessaan tupakoiko.

38 §. Henkilöliikenteeseen käytettävää automobiilia saa kuljettaa päivänvalon aikana enintään kolmenkymmenen (30) kilometrin nopeudella tunnissa. Pimeässä tai sumussa olkoon ajonopeus enintään kaksikymmentä (20) kilometriä tunnissa.

39 §. Kuorma-automobiilin suurin luvallinen kulkunopeus olkoon:

a) automobiilin bruttopainon ollessa enintään kolme (3) tonnia kaksikymmentä (20) kilometriä tunnissa päivänvalon aikana ja viisitoista (15) kilometriä pimeän tai sumun vallitessa sekä

b) automobiilin bruttopainon ylittäessä kolme (3) tonnia viisitoista (15) kilometriä tunnissa päivänvalon aikana ja kymmenen (10) kilometriä pimeän tai sumun vallitessa.

Jos kuorma-automobiilissa on ilmarenkaat, voi nopeuden lisätä enintään kymmenen (10) kilometriä tunnissa, kuitenkin siten, että suurin luvallinen ajonopeus pimeän tai sumun vallitessa on kaksikymmentä (20) kilometriä.

Kaupunginasemakaavan alueella saa käyttää ainoastaan kumipyöränrenkaisia (ilmatäytteisiä tai täyteläisiä) kuorma-automobiileja.

40 §. Merkinantotorvea on tarpeen vaatiessa aina käytettävä.

Kuljettaessa silloilla ja liikenneväylän risteyksissä sekä vilkasliikenteisillä tai semmoisilla paikoilla, missä ajotie ei ole pitemmältä näkyvissä kuin viisitoista (15) metriä, on äänekkäitä varotusmerkkejä ajoissa annettava.

Merkinanto ei vapauta kuljettajaa velvollisuudesta noudattaa varovaisuutta. Hyödytön tai häikäilemätön merkkien antaminen samoin kuin koneen n. s. syöksy ovat kielletyt, erittäinkin kello yksitoista (11) jälkeen puolenpäivän ja kello kahdeksan (8) edellä puolenpäivän välisenä aikana, jolloin ainoastaan kumea- (syvä-) äänistä merkinantotorvea saa käyttää.

Käännös automobiililla on tehtävä kehässä, mutta ellei tämä ole mahdollista, olkoon peräyttäminen sallittu ristikkäiselle ajotielle.

Ojentamalla oikea tai vasen kätensä sivulle on kuljettajan mikäli mahdollista osoitettava aikovansa kääntyä oikealle tai vasemmalle sekä kohottamalla kätensä ilmoitettava takaapäin lähestyville ajoneuvoille aikovansa hiljentää vauhtia tai pysähtyä.

41 §. Jos kuljettaja jättää automobiilin vaarinpidötta liikenneväylälle, olkoon velvollinen pysähdyttämään moottorin ja ryhtymään semmoiseen toimenpiteeseen, ettei automobiili itsestään voi tulla käyntiin.

Avointa äänenhillitsijää (vapaata poistoa) älköön käytettäkö.

42 §. Jos sattuu tapaturma, joka on aiheutunut automobiilin käyttämisestä tai on sen yhteydessä, on automobiilinkuljettajan heti pysähdyttävä ja käskystä ilmoitettava nimi ja asunto sekä, jos niin tarvitaan, avustettava vahingoittuneita.

Samoin on automobiilinkuljettaja velvollinen poliisimiehen kehoituksesta tähi merkinannosta heti pysähtymään ja antamaan tiedot, joita häneltä ehkä vaaditaan sekä hänestä itsestään että automobiilista, ja näyttämään hänelle annetun ajokortin sekä asianmukaisen otteen moottoriajoneuvorekisteristä.

43 §. Muutoin olkoon soveltuvilta kohdin noudatettava mitä säädetään:

a) automobiililiikenteestä lokakuun 14 päivänä 1922 annetussa asetuksessa;

b) valtioneuvoston toukokuun 18 päivänä 1922 tekemässä päätöksessä automobiilien ja moottoripyörien rekisteröimisestä ja katsastuksesta,

c) Helsingin kaupungin automobiililiikenteestä voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä,

d) ammattimaisen automobiililiikenteen harjoittamisesta Helsingin kaupungissa voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä.

## V LUKU.

### *Raitiotieliikenteestä.*

44 §. Raitiovaunun kuljettajan on annettava merkki hälyytyskellolla:

1) ennenkuin vaunu sivuuttaa ristikkäisen liikenneväylän, vähintään kymmenen (10) metrin päässä kulmauksesta; sekä

2) kun henkilöjä, eläimiä tai esineitä on vaunun tiellä sekä muissa tiloissa, kun sitä on tarpeen tapaturman, yhteentörmäyksen tai haitan estämiseksi.

Huonosti valaistuilla paikoilla kulkiessa sekä sakean sumun tai lumituiskun vallitessa pitää hälyytyskellon soida alinomaa.

Vaaran uhatessa käyttäköön kuljettaja vihellintäkin.

45 §. Kulkunopeus älköön ylittäkö viittäkolmatta (25) kilometriä tunnissa (= 416 metriä minuutissa), ja on se vähennettävä siihen määrään, että vaunu on käsijarrulla pysähdytettävissä yhden vaununmitan matkalla, seuraavissa tapauksissa:

1) vilkasliikenteisillä rataosilla,
2) käänteissä sekä kadunkulmauksissa että vapaalla radalla,
3) katkaisevaa ajotietä kulkiessa,
4) raiteelta toiselle siirtyessä, sekä
5) ihmisten, eläinten tai muun liikenne-esteen esiintyessä raiteella.

46 §. Raitiovaunu on seisautettava:

1) kun avuton henkilö tai lapsi, joka ei kykene itseään hoitamaan, on sen tiellä,
2) kun onnettomuus muutoin ei ole vältettävissä,
3) toimeensa rientävien paloajoneuvojen lähestyessä,
4) kun pysähdysmerkki on annettu, sekä
5) poliisimiehen merkinannosta.

47 §. Pimeän tultua on raitiovaunun sisus ja sillat pidettävä riittävästi valaistuina sekä säädetyt ulkopuoliset lyhdyt sytytettyinä.

48 §. Raitiovaunulle tai jollekin sen osalle vahvistettua matkustajalukua ei saa ylittää.

49 §. Kahden peräkkäin kulkevan vaunun tahi vaunujunan välille on aina jätettävä niin pitkä välimatka, että viimeisen vaunun tai junan kuljettaja varmasti voi pysähdyttää vaununsa sen törmäämättä edelläkulkevaan vaunuun tai junaan.

50 §. Ratiovaunun lähestyessä, annettiinpa siitä merkki tai ei, tulee liikennöitsijän heti poistua raiteelta.

51 §. Raitiovaunun älköön päästettäkö henkilöitä, jotka ilmeisesti ovat päihtyneitä tai epäsiistejä tai vastenmielisellä hajulla tai muusta syystä voivat tuottaa ikävyyttä tai haittaa matkustajille.

Raitiovaunussa älköön matkustaja kuljettako mukanaan koiria eikä myöskään tavaraa, josta tilavuutensa tai laatunsa vuoksi voi olla haittaa.

52 §. Junailijan asia on ylläpitää järjestystä vaunussa, ja on hänen sitä tarkoittavia käskyjään noudatettava.

53 §. Keskusteleminen virantoimituksessa olevan kuljettajan kanssa on kielletty.

Niinikään olkoon matkustajan kielletty paitsi tapaturman uhatessa antamasta lähtö- tai pysähdysmerkkiä taikka koskemasta vaunun ohjauslaitteisiin.

54 §. Muutoin olkoon soveltuvilta kohdin noudatettava mitä voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä liikenteen harjoittamisesta Helsingin sähköraitioteillä sekä raitioteiden käyttämistä koskevissa määräyksissä säädetään.

## VI LUKU.

### *Pyöräilyliikenteestä.*

55 §. Pyöräilyä ei saa harjoittaa kaupungin esplanadeissa eikä puistikoissa, ei myöskään poliisilaitoksen luvatta muualla kuin ajoon tai ratsastukseen käytettäväksi luovutetuilla liikenneväylillä, paitsi kaupungin puistoissa kello neljän

(4) ja yhdeksän (9) välillä aamupäivin; kuitenkin sallittakoon kymmentä vuotta nuorempain lasten siellä käyttää polkupyörää muinakin aikoina, kun se voi haitatta käydä päinsä.

56 §. Liikenneväyliä ei saa käyttää ajoharjoituksiin eikä edestakaiseen ajoon, ja on niinikään kielletty rinnakkain kuljettamasta useampaa kuin kahta polkupyörää.

57 §. Jokaisella, joka pyöräilee kaupungin alueella olevilla liikenneväylillä, pitää olla polkupyörän taakse näkyvälle paikalle kiinnitetty numerolaatta, jonka numerojen, maalattuina valkealla värillä tummalle pohjalle, pitää olla vähintään kahdeksan (8) senttimetriä korkeat.

Sinä aikana, jolloin katuvalaistus toimii, on polkupyörässä pidettävä sytytettynä lyhtyä.

Numero ei saa pyöräillessä olla peitettynä.

58 §. Ilmoituksen johdosta antaa poliisilaitos tiedon, mitä numeroa polkupyörässä on käytettävä, sekä siitä todistuksen, jossa mainitaan polkupyörän omistajan nimi, ammatti ja osoite.

Siten annetun numeron saa ainoastaan poliisilaitokseen tehdyn ilmoituksen jälkeen toiselle luovuttaa.

59 §. Polkupyörässä tulee olla kimeä-ääninen soittokello tai merkinantotorvi.

60 §. Pyöräilevä on velvollinen soveltuvilta kohdin noudattamaan mitä tämän ohjesäännön 37 §:n 1 mom:ssa ja 40 §:ssä automobiileista säädetään sekä polkupyörän käyttämisestä voimassa olevia tai vastedes annettavia erikoismääräyksiä.

## VII LUKU.

*Rangaistusmääräyksiä.*

61 §. Tämän liikenneohjesäännön rikkomisesta rangaistaan syyllinen, ellei yleisessä laissa, voimassa olevissa asetuksissa tai järjestyssäännöissä ole erityistä rangaistusta määrätty, enintään neljälläkymmenellä (40) päiväsakolla, jollei rikkomuksesta katsota varotuksen riittävän.

Helsingissä, Sanomalehit- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1922.